

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

زیرا سچا سچا
مؤمن

عبدالمجید
عبدالمجید
۱۰۳۶ - ۱۱۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحفه الزائر

نویسنده:

محمدباقر بن محمدتقی علامه مجلسی

ناشر چاپی:

موسسه پیام امام هادی (علیه السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۵	تحفه الزائر
۱۶	مشخصات کتاب
۱۷	مقدمه موسسه پیام امام هادی علیه السلام
۱۸	سخن مؤسسه
۳۰	مقدمه تحفه الزائر
۳۲	از شیرخوارگی تا دوران کمال:
۳۶	پدر:
۴۰	اجداد پدری و مادری
۴۳	وفات:
۴۵	محل دفن
۵۰	فقیه متکلم و جامع محاسن و فضائل
۵۲	اقیانوس پهناور علم
۵۴	یگانه در ترویج دین و احیای شریعت
۵۶	مروج مذهب و احیا کننده آثار ائمه مسلمین
۵۸	صاحب نظر در علوم عقلی و نقلی
۶۰	دریافت اجازه نقل حدیث در نوجوانی
۶۲	مسلمان شدن یا خواندن کتاب مجلسی رحمه الله
۶۴	اهتمام به امور عبادی و اعتقادی
۶۶	دقت در نقل احادیث از کتب
۶۸	فقیه اصولی
۷۰	مؤلف کتب بسیار و معتبر
۷۲	عمل گروهی در تألیف
۷۴	آزادگی نظری
۷۶	مدرس و مربی
۷۹	رئیس شیعه امامیه
۸۱	خدمات علمی و اجتماعی علامه مجلسی
۸۶	زندگی سیاسی علامه مجلسی
۹۱	الف: شبهات و انتقادات نسبت به بحارالانوار
۱۰۳	اشاره
۱۰۶	سلاطین صفوی:
۱۰۸	التماس شاه سلیمان و قبول منصب شیخ الاسلامی
۱۱۰	

۱۱۵	نمونه ای از موارد مدح و ثنای مورد انتقاد در کتب علامه مجلسی
۱۱۹	اشاره
۱۲۱	انسان سازی انبیا و علما
۱۲۳	اساتید و مشایخ اجازه علامه مجلسی
۱۲۸	اشاره
۱۳۱	شاگردان و مجازان
۱۶۳	شاگردان و مجازان احتمالی
۱۷۶	اشاره
۱۷۸	الف) کتب و آثار علمی به زبان عربی
۱۸۲	اشاره
۱۹۵	کتابهایی که بعضی به: علامه مجلسی رحمه الله نسبت داده اند
۱۹۸	اشاره
۲۰۱	اهمیت تحفه الزائر از نظر علما
۲۰۴	انگیزه تصحیح و چاپ و عرضه این کتاب
۲۰۶	اشاره
۲۰۸	خصوصیات نسخه نفیس به خط مؤلف
۲۳۱	باب اول: ثواب تعمیر قبور پیامبر و ائمه (علیهم السلام) و ثواب زیارت ایشان و آداب آن
۲۳۱	در بیان ثواب تعمیر قبور مقدسه حضرت رسول و ائمه هدی - صلوات الله علیهم اجمعین - و ثواب زیارت ایشان و آداب زیارت‌های ایشان عموماً و در آن دو فصل است:
۲۳۲	فصل اول: در ثواب زیارت هر یک از ایشان
۲۳۹	فصل دوم: در آداب زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام
۲۵۳	باب دوم: فضیلت و کیفیت زیارت پیامبر و فاطمه و ائمه بقیع (علیهم السلام)
۲۵۳	در فضیلت و کیفیت زیارت رسول خدا و فاطمه زهرا و ائمه بقیع - صلوات الله علیهم اجمعین - و در آن چند فصل است:
۲۵۴	فصل اول: در فضیلت زیارت ایشان
۲۶۰	فصل دوم: در بیان کیفیت زیارت حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و آداب آن
۲۷۰	فصل سوم: در بیان فضیلت مسجد حضرت رسول صلی الله علیه و آله و اعمالی که مستحب است که در آن مسجد به عمل آورند.
۲۷۶	فصل چهارم: در وداع حضرت رسول صلی الله علیه و آله
۲۷۹	فصل پنجم: در بیان فضیلت زیارت آن حضرت در شهرهای دیگر غیر مدینه طیبه و کیفیت آن
۲۸۴	فصل ششم: در بیان کیفیت زیارت حضرت فاطمه صلوات الله علیها
۲۸۹	فصل هفتم: در کیفیت زیارت ائمه بقیع صلوات الله علیهم اجمعین
۲۹۴	فصل هشتم: در بیان سایر اعمال که در مدینه مستحب است
۳۰۱	باب سوم: فضیلت زیارت امیرالمؤمنین (علیه السلام) و کیفیت زیارت آن حضرت
۳۰۱	در فضیلت زیارت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - و کیفیت زیارت آن حضرت و در آن چند فصل است:
۳۰۲	فصل اول: در فضیلت زیارت آن حضرت

۳۰۹	فصل دوم: در بیان موضع قبر منور آن حضرت - صلوات الله علیه - و قبور شریفه انبیا و اوصیا علیهم السلام که در جوار آن حضرت مدفون اند
۳۱۹	فصل سوم: در بیان زیارت مطلقه آن حضرت که مقتید به وقتی نیست
۳۱۹	اول: زیارتی است که شیخ مفید و سید ابن طاووس و شیخ شهید و غیر ایشان
۳۳۴	زیارت دوم:
۳۴۰	زیارت سوم:
۳۴۲	زیارت چهارم:
۳۴۳	زیارت پنجم:
۳۴۶	زیارت ششم:
۳۵۵	زیارت هفتم:
۳۵۶	زیارت هشتم:
۳۶۸	فصل چهارم: در بیان زیارت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - که مخصوص اند به ایام متبرکه
۳۶۸	اول: زیارت روز عید غدیر است: در حدیث معتبر از ابن ابی نصر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام به او گفت که:
۳۶۸	اشاره
۳۶۹	زیارت اول:
۳۶۹	زیارت دوم:
۳۸۲	زیارت سوم:
۳۸۳	دوم: زیارت روز مولد حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله است که هفدهم ماه ربیع الاول است
۳۸۸	سوم: زیارت روز شهادت آن حضرت است؛ که بیست و یکم ماه رمضان است.
۳۸۸	چهارم:
۳۹۲	باب چهارم: فضیلت نجف و کوفه و مساجد آن فرات
۳۹۲	در بیان فضیلت نجف اشرف و کوفه و مساجد کوفه و آب فرات است و مشتمل است بر چند فصل:
۳۹۳	فصل اول: در فضیلت نجف اشرف
۴۰۰	فصل دوم: در بیان فضیلت آب فرات است
۴۰۳	فصل سوم: در فضیلت کوفه و مسجد بزرگ کوفه و اعمال آن مسجد شریف است
۴۰۳	اشاره
۴۱۰	[اعمال مسجد کوفه]
۴۱۷	فصل چهارم: در بیان فضیلت مسجد سهله و سایر مساجد و مشاهد کوفه است
۴۱۷	اشاره
۴۲۱	[اعمال مسجد سهله]
۴۲۷	[و مسجد صعصعه بن صوحان است:]
۴۳۰	باب پنجم: فضیلت زیارت سید الشهداء
۴۳۰	در بیان فضائل زیارت سید الشهداء حسین بن علی - صلوات الله علیهما - و در آن چند فصل است:
۴۳۱	فصل اول: در اخباری است که دلالت بر وجوب زیارت آن حضرت می کند و بر اینکه به خوف ترک زیارت نباید کرد و بیان مدتی که باید عود به زیارت آن حضرت کردن
۴۴۴	فصل دوم: در ثواب خالص گردانیدن تبت در زیارت آن حضرت و اشتیاق به آن

فصل سوم: در بیان آنکه زیارت آن حضرت معادل حج و عمره و جهاد است و موجب مغفرت گناهان و خفت حساب و رفع درجات و اجابت دعوات است و افضل اعمال است - - - - -	۴۴۸
فصل چهارم: در بیان آنکه زیارت آن حضرت موجب طول عمر و حفظ بدن و مال و زیادتی روزی و برآمدن حاجات است و آنچه خرج کنند به اضعاف آن عوض می یابند - - - - -	۴۶۰
فصل پنجم: در بیان آنکه پیغمبران و اوصیای ایشان و ائمه معصومین و ملائکه - صلوات الله عليهم اجمعین - به زیارت آن حضرت می آیند و دعا از برای زیارت کنندگان آن حضرت می کنند و ایشان را بشارتها می دهند - - - - -	۴۶۴
فصل ششم: در بیان انواع مختلفه ثواب که در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده است - - - - -	۴۷۴
فصل هفتم: در فضیلت نماز کردن در روزه مقدسه و حوالی آن و کیفیت نماز زیارت و غیر آن - - - - -	۴۸۲
باب ششم: فضیلت حایر و کربلای و تربت امام حسین (علیه السلام) - - - - -	۴۸۷
در بیان فضیلت حایر و کربلای معلی و فضیلت تربت حضرت امام حسین علیه السلام و آداب آن است و در آن چند فصل است: - - - - -	۴۸۷
فصل اول: در فضیلت حایر و کربلا و بیان حدّ حایر است - - - - -	۴۸۸
فصل دوم: در فضیلت تربت آن حضرت و کیفیت و آداب اخذ و استعمال آن است - - - - -	۴۹۵
فصل سوم: در بیان سایر فوائد تربت مشرفه و بعضی معجزات که از آن ظاهر گردیده است - - - - -	۵۱۲
اشاره - - - - -	۵۱۲
اول: - - - - -	۵۱۲
دوم: - - - - -	۵۱۳
باب هفتم: زیارت مطلقه و آداب آن و ادعیه روزه مقدسه - - - - -	۵۲۱
در زیارت مطلقه آن حضرت که مخصوص به وقتی از اوقات نیست و آداب آنها است و سایر اعمال و ادعیه که در روزه مقدسه باید به عمل آورد و در آن چند فصل است: - - - - -	۵۲۱
فصل اول: در آداب زیارت آن حضرت است - - - - -	۵۲۲
فصل دوم: در زیارت مطلقه آن حضرت که مخصوص به وقتی و حالی نیست و در همه اوقات به عمل می توان آورد - - - - -	۵۲۷
زیارت اول: - - - - -	۵۲۷
زیارت دوم: - - - - -	۵۵۳
زیارت سوم: - - - - -	۵۶۸
زیارت چهارم: - - - - -	۵۷۲
زیارت پنجم: - - - - -	۵۷۶
زیارت ششم: - - - - -	۵۷۷
زیارت هفتم: - - - - -	۵۸۲
زیارت هشتم: - - - - -	۵۸۳
زیارت نهم: - - - - -	۵۸۴
زیارت دهم: - - - - -	۵۸۵
زیارت یازدهم: - - - - -	۵۸۹
زیارت دوازدهم: - - - - -	۵۹۳
زیارت سیزدهم: - - - - -	۶۰۰
زیارت چهاردهم: - - - - -	۶۰۶
زیارت پانزدهم: - - - - -	۶۱۲
زیارت شانزدهم: - - - - -	۶۱۴
فصل سوم: در زیارت عباس بن علی علیهما السلام است - - - - -	۶۲۴

۶۲۸	فصل چهارم: در زیارت مخصوص وداع است
۶۳۴	فصل پنجم: در بیان سایر اعمال که مستحب است که در روزه مقدسه واقع سازند
۶۴۱	فصل ششم: در بیان زیارت حال تقیه و تجویز انشای زیارت کردن است
۶۴۲	باب هشتم: فضیلت و کیفیت زیارت مخصوصه و زیارت از مکان های دور
۶۴۲	در بیان فضیلت و کیفیت زیارت آن حضرت است که مخصوص اند به ایام و اوقات معلومه و امکانه بعیده و در آن چند فصل است:
۶۴۳	فصل اول: در فضیلت و کیفیت زیارت شب و روز عاشورا و اعمال آن روز است
۶۴۳	اشاره
۶۴۶	[زیارت اول:]
۶۵۷	[زیارت دوم:]
۶۶۶	[زیارت سوم:]
۶۶۹	[زیارت چهارم:]
۶۸۳	فصل دوم: در بیان فضیلت و کیفیت زیارت اربعین - یعنی بیستم ماه صفر - است
۶۸۹	فصل سوم: در بیان کیفیت و فضیلت زیارت آن حضرت است در ایام ماههای مبارک رجب و شعبان و رمضان
۷۰۱	فصل چهارم: در بیان فضیلت زیارت آن حضرت است در روز عرفه و عیدها و سایر ایام متبرکه
۷۰۹	فصل پنجم: در بیان فضیلت و کیفیت زیارت آن حضرت در غیر کربلا و زیارت سائر ائمه علیهم السلام در شهرهای دور کردن است
۷۱۵	باب نهم: فضیلت و کیفیت زیارت امام کاظم و امام رضا و امام جواد (علیهم السلام)
۷۱۵	در بیان فضیلت و کیفیت زیارت حضرت امام موسی کاظم و امام رضا و امام محمد تقی - صلوات الله علیهم اجمعین - است و محتوی بر چند فصل است:
۷۱۶	فصل اول: در فضیلت زیارت کاظمین - صلوات الله علیهما - است
۷۲۲	فصل دوم: در بیان کیفیت زیارت ایشان علیهما السلام است
۷۲۵	فصل سوم: در بیان فضیلت مسجد برائا است و غیر آن از مساجد و مشاهد آن حدود
۷۳۲	فصل چهارم: در بیان فضیلت زیارت امام الانس و الجن علی بن موسی الزنا - صلوات الله علیه - و شرافت مدفن آن حضرت است
۷۴۵	فصل پنجم: در بیان کیفیت زیارت آن حضرت است
۷۴۵	اشاره
۷۵۳	[دعا بعد از زیارت امام رضا علیه السلام]
۷۵۵	[زیارت غیر مشهور (سیاقش حاکی است که منقول است)]
۷۶۳	باب دهم: فضیلت و کیفیت زیارت امام هادی حسن عسکری و صاحب الزمان (علیهم السلام) و بعض ادعیه و توسل
۷۶۳	در بیان فضیلت و کیفیت زیارت حضرات امام علی نقی و امام حسن عسکری و صاحب الامر - صلوات الله علیهم اجمعین - است و ادعیه توسل به ائمه علیهم السلام و عرایضی که به خدمت ایشان نویسنند و در آن چند فصل است:
۷۶۴	فصل اول: در فضیلت و کیفیت زیارت عسکرتین - صلوات الله علیهما - است
۷۶۹	فصل دوم: در بیان کیفیت و آداب زیارت حضرت صاحب الزمان - صلوات الله علیه - است
۷۶۹	[زیارت ناحیه اول] بدان که زیارت آن حضرت در همه جا - خصوصاً در سرداب مقدس که محل غیبت آن حضرت است - مستحب است.
۷۷۲	[زیارت ناحیه دوم] و به سند معتبر منقول است از احمد بن ابراهیم که گفت:
۷۷۷	[دعای ندبه] و سید و شیخ محمد بن المشهدی - رحمه الله علیهما - نقل کرده اند از محمّد بن
۷۸۶	[زیارت صاحب الامر بعد از نماز صبح]
۷۸۷	[دعای عهد] و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که:

۷۸۹	..... [دعا برای صاحب الأمر علیه السلام]
۷۹۲	..... [دعا در غیبت حضرت قائم علیه السلام]
۷۹۷	..... [آمو زیارت دیگر در کتب معتبره]
۷۹۷	..... [زیارت اول در سرداب مقدس]
۸۰۲	..... [زیارت دوم در سرداب مقدس]
۸۰۵	..... [باب یازدهم: بیان زیارات جامعه واستغاثه و کیفیت صلوات بر ائمه (علیهم السلام) - در بیان زیارات جامعه است که هر امامی را به آن زیارت می توان کرد و استغاثه به ایشان نمودن و عرایض به خدمت ایشان نوشتن در حاجتها و شدتها و کیفیت صلوات فرستادن بر ایشان؛ و مشتمل بر چند فصل است: ۸۰۵
۸۰۶	..... [فصل اول: در بیان زیارات جامعه است]
۸۰۶	..... [زیارت اول:]
۸۰۶	..... [اشاره]
۸۰۷	..... [صلوات بر رسول خدا و ائمه علیهم السلام]
۸۱۰	..... [زیارت دوم:]
۸۱۹	..... [زیارت سوم:]
۸۱۹	..... [اشاره]
۸۲۷	..... [دعا بعد از زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام]
۸۳۱	..... [دعای دیگر بعد از زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام]
۸۳۳	..... [زیارت چهارم:]
۸۴۲	..... [زیارت پنجم:]
۸۴۳	..... [زیارت ششم:]
۸۴۵	..... [زیارت هفتم:]
۸۵۰	..... [زیارت هشتم:]
۸۵۳	..... [فصل دوم: در بیان کیفیت استشفاع و توسل به ائمه علیهم السلام و نوشتن عرائض به خدمت ایشان است و در آن چند روایت است روایت ۸۵۳
۸۵۳	..... [اول:]
۸۵۶	..... [دوم:]
۸۵۸	..... [سوم:]
۸۵۸	..... [چهارم:]
۸۵۹	..... [پنجم:]
۸۶۰	..... [ششم:]
۸۶۳	..... [هفتم:]
۸۶۸	..... [هشتم:]
۸۷۰	..... [نهم:]
۸۷۳	..... [دهم:]
۸۷۵	..... [یازدهم:]
۸۸۰	..... [دوازدهم:]

۸۸۰	سیزدهم:
۸۸۲	فصل سوم: در کیفیت صلوات فرستادن بر ایشان است و نماز هدیه روح مقدس ایشان نمودن
۸۹۰	باب دوازدهم: زیارت به نیابت و زیارت اولاد ائمه (علیهم السلام) و بقاع شریفه
۸۹۰	در آداب زیارت به نیابت و زیارت اولاد ائمه علیهم السلام و اصحاب ایشان و فضیلت سایر بقاع شریفه است و مشتمل بر چند فصل است:
۸۹۱	فصل اول: در بیان آداب زیارت به نیابت است
۸۹۵	فصل دوم: در فضیلت و کیفیت زیارت حضرت فاطمه دختر حضرت امام موسی علیهما السلام است
۸۹۹	فصل سوم: در بیان زیارت سایر اولاد ائمه علیهم السلام و انبیا - صلوات الله علیهم - و اصحاب مرضیه نبی و ائمه علیهم السلام است
۸۹۹	اشاره
۹۰۱	[زیارت نواب حضرت صاحب الامر علیه السلام]
۹۰۳	فصل چهارم: در کیفیت و فضیلت زیارت سایر مؤمنین است
۹۱۲	خاتمه: در بیان آداب ملاقات زائران ائمه علیهم السلام است
۹۱۲	اشاره
۹۱۵	فهارس فنی
۹۱۶	فهرست آیات قرآن کریم
۹۲۶	اسامی و کنیه ها والقباب
۹۲۶	اشاره
۹۵۰	اشخاص
۹۵۰	الف
۹۵۱	ب
۹۵۲	ج
۹۵۲	ح
۹۵۵	خ
۹۵۵	د
۹۵۵	ذ
۹۵۵	ر
۹۵۶	ز
۹۵۶	س
۹۵۸	ش
۹۵۸	ص
۹۵۹	ض
۹۵۹	ط
۹۵۹	ع
۹۶۵	ف
۹۶۵	ق

۹۶۵ ..... ک

۹۶۶ ..... ل

۹۶۶ ..... م

۹۷۱ ..... ن

۹۷۱ ..... و

۹۷۱ ..... ه

۹۷۱ ..... ی

۹۷۳ ..... کنیه اشخاص

۹۷۷ ..... مکانها، نهرها، اشياء

۹۷۷ ..... الف

۹۷۷ ..... ب

۹۷۹ ..... ت

۹۷۹ ..... ث

۹۷۹ ..... ج

۹۷۹ ..... چ

۹۸۰ ..... ح

۹۸۱ ..... خ

۹۸۲ ..... د

۹۸۳ ..... ذ

۹۸۳ ..... ر

۹۸۵ ..... ز

۹۸۵ ..... س

۹۸۶ ..... ش

۹۸۶ ..... ص

۹۸۶ ..... ض

۹۸۷ ..... ط

۹۸۷ ..... ع

۹۸۸ ..... غ

۹۸۸ ..... ف

۹۸۸ ..... ق

۹۹۱ ..... ک

۹۹۲ ..... م

۹۹۹ ..... ن

۱۰۰۰ ..... و

۱۰۰۱	فهرست منابع
۱۰۰۱	الف
۱۰۰۲	ب
۱۰۰۲	ت
۱۰۰۳	ث
۱۰۰۳	ح
۱۰۰۳	خ
۱۰۰۳	د
۱۰۰۵	ذ
۱۰۰۵	ر
۱۰۰۵	ز
۱۰۰۵	س
۱۰۰۷	ص
۱۰۰۷	ع
۱۰۰۷	غ
۱۰۰۷	ف
۱۰۰۷	ق
۱۰۰۹	ک
۱۰۰۹	گ
۱۰۰۹	ل
۱۰۱۰	م
۱۰۱۱	و
۱۰۱۲	ی
۱۰۱۲	درباره ما
۱۰۱۲	آشنایی با مؤسس، مدیر و مسئول تحقیقات موسسه پیام امام هادی علیه السلام
۱۰۱۳	درباره موسسه امام هادی علیه السلام
۱۰۱۶	شبکه های اجتماعی
۱۰۱۶	اطلاعات تماس
۱۰۱۶	معرفی سایت های موسسه امام هادی علیه السلام
۱۰۱۷	لیست آثار
۱۰۱۷	۱- اتحاد و انسجام
۱۰۱۹	۲- اصحاب امام حسین علیه السلام
۱۰۲۰	۳- الاعتقادات
۱۰۲۲	۴- الدعاء للمنتظر المهدي و الفرج على يديه في احاديث النبي و اهل بيت عليه السلام

- ۵- انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان ۱۰۲۲
- ۶- انوار هدایت، چهل حدیث معتبر در موعظه و حکمت: به ضمیمه صحیفه امام سجاد علیه السلام پیرامون زهد ۱۰۲۵
- ۷- آرامش بهشتی در پرتو اصلاح الگوی مصرف ۱۰۲۶
- ۸- آفت و سلامت در گفتار پیشوایان: شناخت آفت، حفظ سلامت ۱۰۲۸
- ۹- تحفه الزائر ۱۰۳۰
- ۱۰- جامع زیارات المعصومین علیهم السلام ۱۰۳۱
- ۱۱- جوانی فرصت نوآوری و شکوفایی ۱۰۳۳
- ۱۲- حکمت های کوتاه از پیامبر اکرم واهل بیت علیهم السلام ۱۰۳۵
- ۱۳- دعاءالندبه و توثیقه من الکتاب والسنة ۱۰۳۶
- ۱۴- دیار سجده: چهل حدیث از سیره سیدالساجدین در سفر به بیت الحرام ۱۰۳۸
- ۱۵- دیدارها و گفتگوهای سیدالشهدا علیه السلام ۱۰۴۰
- ۱۶- سخنان قدسی ۲، یا سخن خدا با پیامبران و مقربان ۱۰۴۲
- ۱۷- سخنان قدسی، یا سخن خدا با سه پیامبر اولی العزم... ..... ۱۰۴۴
- ۱۸- سه خطبه فاطمه زهرا علیهاالسلام ۱۰۴۵
- ۱۹- شمیم سیب بهشت: بررسی اسماء و اوصاف و القاب فاطمه زهرا علیهماالسلام در زیارات (همراه با سیری کوتاه در زندگی و فضایل آن حضرت) ۱۰۴۶
- ۲۰- در حریم یاس: مجموعه زیارات حضرت زهرا علیهاالسلام ۱۰۴۷
- ۲۱- فروغ عاشورا در گفتار امام سجاد علیه السلام مشتمل بر خطبه های امام سجاد علیه السلام در کوفه، شام، مدینه و برخی از گفتگوهای آن حضرت ۱۰۴۹
- ۲۲- مجموعه مقالات کوتاه درباره امام هادی علیه السلام ۱۰۵۱
- ۲۳- موسوعه کلمات الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه ۱۰۵۲
- ۲۴- موسوعه زیارات المعصومین: زیارات الامام الحسن سید الشهداء ۱۰۵۴
- ۲۵- مهج زیارات (منتخب زیارات) ۱۰۵۵
- ۲۶- ولایت نامه ۱۰۵۷
- ۲۷- هفتاد سخن درباره ی همت و کار ۱۰۵۹
- ۲۸- همت بلند و تلاش مستمر: همت، کار، تلاش از نظر قرآن و روایات ۱۰۶۰
- درباره مرکز ۱۰۶۳

مشخصات کتاب

سرشناسه : مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷ - ۱۱۱۱ ق.

عنوان و نام پدیدآور : تحفه الزائر / تالیف محمد باقر مجلسی.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری : ۱۴۴، [۷۵۶] ص.: جدول.

شابک : ۹۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸۹۶۴۸۸۳۷۰۵۶

وضعیت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : عنوان روی جلد: زیارات چهارده معصوم علیهم السلام.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۷۳۵] - ۷۴۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

عنوان روی جلد: زیارات چهارده معصوم علیهم السلام.

موضوع : حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ ق -- زیارت نامه ها

موضوع : زیارت و زائران -- آداب و رسوم

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : BP۲۶۲/م۳ت۳ ۱۳۸۶

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۶

شماره کتابشناسی ملی : ۱۱۴۵۲۱۲

دسترسی و محل الکترونیکی نسخه خطی : <http://dl.nlai.ir/UI/۷۶۷EBA۱۲-۲۶۶B-۴۳۱۴-۹۸C۵>

۲C۷C۶۳B۵۵A۷۷/Catalogue.aspx

کتاب شریف تحفه الزائر تألیف علامه مجلسی رحمه الله که در موضوع زیارت نوشته شده، از اعتبار و اهمیت و وزانت علمی خاصی برخوردار بوده و همواره مورد توجه علما و محققین و مورد استفاده عموم مردم بوده است.

با توجه به ارزش این کتاب از یک سو، و در دست نبودن آن و نیاز دانشمندان و عموم مردم از سوی دیگر، مؤسسه پیام امام هادی علیه السلام بر آن شد تا با انتشار آن خدمت دیگری به مجامع علمی و دوستداران آثار علمای اسلام کرده باشد.

این کتاب همراه با مقدمه ای در زندگی علامه مجلسی و نکاتی خواندنی از رفتار حکیمانه این دانشمند بزرگ در حفظ و نشر آثار شیعه و ترویج معارف شیعه اثنا عشری، و چند فهرست فنی جهت استفاده پژوهشگران به چاپ رسید و در نظر است که چاپ دیگر آن با مقدمه ای کوتاه و بدون فهرس فنی با حجمی کمتر در اختیار عموم قرار گیرد.

خدا را بر این نعمت شاکریم که ما را بر تصحیح و نشر این کتاب موفق ساخت.

مؤسسه پیام امام هادی علیه السلام

وشرح فيه على ضوء الروايات المستحبة كرمه انوار ما يستخرج من هذا الكتاب من الفوائد
والله اعلم بما في هذا الكتاب في معرفة الطباع في سلفا والتميز في كبرياء والتميز في منتهى العباد في برهة السلام في فضيلة
الكتاب في تأخير عقوباتها على جانبا في مصروفات الايام والاعمال في معرفة انك تملك او تقضي من غير قاتل ولا يعاقب ولا يحبس
يا عبد الله لا يولد الا بالطهارين يا عبد الله انك انما انزلت بالقرآن على بنات من الدنيا والارض انك انما انزلت
الانوار في جميع الاوصياء وكذا انك انزلت على من ينجي من اذى الدماء وبالقرآن التي يخرجك بها الى الجبال فتسبحك واني انما
تسبحك والى السموات فانزلت واني انما انزلت على من اذن في خطايا انفسه وطوبى لمن وقفا في خطايا الا ان كان
يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انك انما انزلت على من اذن في خطايا انفسه وطوبى لمن وقفا في خطايا الا ان كان
يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله ومن يخرجك عنها فانزلت ومن شكك في انك انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك
والتاثير على الجسد بجناب سيفك واني انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك
عند ما انزلت على انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله
ولا انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله
لا اعلم انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله
يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله
يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله
يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله
يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله انما انزلت في عينك يا عبد الله

بسم الله الرحمن الرحيم

گفته است که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...

از این جهت که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...

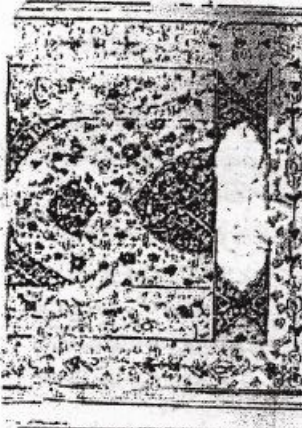
والله اعلم...
این کتاب را در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...

بیشتر و در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...
که در هر دو صبح و شام از راه معادن آمده...
نسیان ز ما بر زمین افروز و در دسترس هر کس از زمین...
در میان مردم آید...

ورق اول و آخر از نسخه شماره ۱۷۱۹۶
کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
تاریخ تحریر: رمضان ۱۱۰۴
زمان حیات مؤلف - مصحح و مقابله شده

تکلیف حلال نیست

تکلیف حلال نیست

توسعه این کتاب در هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر
 مایه این کتاب را از هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر
 مایه این کتاب را از هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر

این کتاب در هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر
 مایه این کتاب را از هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر
 مایه این کتاب را از هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر
 مایه این کتاب را از هیچ وقت و در هیچ زمان و در هیچ مایه
 نشاء به مقتضای این کتاب که در هر وقت و در هر مکان و در هر

تکلیف حلال نیست

صفحه اول و آخر از نسخه شماره ۲۴/۵۱ کتابخانه آیت الله العظمی گلپایگانی
 تاریخ تحریر: ۱۱۰۲-۴ ق. زمان حیات مؤلف رحمه الله - مصحح

به حدی که در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
خلاف باشد و این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
که با بعضی دیگر در یک امر خلاف باشد و این امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر

گفته است که این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر

این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر

این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر
این امر را در بعضی موارد با بعضی دیگر در یک امر

مجلس شورای اسلامی
جمهوری اسلامی ایران

ورق اول و آخر از نسخه شماره ۲۲۰۹۲ کتابخانه مسجد اعظم قم
تاریخ تحریر: شوال ۱۱۳۲ - مصحح و مقابله شده

بسم الله الرحمن الرحيم

کجوترا اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان مردم
 مساجد و محافل و مدارس و کلاسها و در میان کسب و کارها و در میان
 محافل و ندایا و وسایل علم و کسب و کار و در میان کسب و کارها و در میان
 اعظم که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 و اسرار و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 درجه و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 شام و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 برای انبیا و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 یا از که قبول طاعت و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 و کلمات و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان

مشفق که در حد القاس و عمارت و زیارت دارم و دعا و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 هر که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 علی و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 آنچه که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 بصدق و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 با هم و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 با و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان

صفحه اول و آخر از نسخه کتابخانه ملی ایران
 مصحح و مقابله شده - تاریخ تحریر ۱۱۳۳ ق

بسم الله الرحمن الرحيم

کجوترا اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 مساجد و محافل و مدارس و کلاسها و در میان کسب و کارها و در میان
 محافل و ندایا و وسایل علم و کسب و کار و در میان کسب و کارها و در میان
 اعظم که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 و اسرار و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 درجه و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 شام و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 برای انبیا و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 یا از که قبول طاعت و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 و کلمات و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان

بگردد

بیت خدیجه و اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان
 طریقی که در اینجی که از ترویج و نشر و افروغ شدن این کتاب در میان

صفحه اول و آخر از نسخه کتابخانه مسجد اعظم قم
 مصحح و مقابله شده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وبه نستعين، إِنَّه خير ناصر ومعين، الحمد لله رب العالمين،

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطاهرين، سَيِّمًا مولانا الحججه بن الحسن،

بقية الله في الأرضين عجل الله تعالى فرجه الشريف

نزدیک اذان صبح بعد از نماز شب، مجلسی اول- محمد تقی- به حالتی روحانی و معنوی واصل شده بود که یقین داشت اکنون هر دعایی بکند خداوند اجابت می نماید، با خود می اندیشید که چه دعایی بکند و چه امری بخواهد؟ امر دنیا یا آخرت؟ و ...

ناگاه صدای گریه فرزندش محمد باقر از گهواره بلند شد، او چنین دعا کرد:

الهی بحق محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله این طفل را از مروجین دین و ناشرین احکام حضرت سید المرسلین قرار بده، و او را به توفیقات بی نهایت خود موفق بدار. (۱) دعای پدر مستجاب شد و این کودک به آنچنان مقامات عالی علمی و معنوی نائل شد که نه تنها او را مجدد قرن و احیاء کننده آثار شیعه و مروج علوم و معارف اهل البیت علیهم السلام دانستند بلکه بعضی شیعه را همراه با علامه محمد باقر مجلسی معرفی کردند. (۲) او در طول عمر با برکتش علاوه بر تقویت شیعه در جهان اسلام و تأثیر مثبت در حکومت وقت و تقویت حوزه های علمیه و پرورش شاگردان بسیار، کتابهای بزرگ و آثار علمی فراوان بجای گذاشت که مشهورترین آنها دو کتاب

۱-۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۷۸، فوائد رضویه ص ۴۱۱، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۸۰.

۲-۲. نگاه کن: ص ۱۷.

بزرگ و گرانسنگ (بحارالانوار) و (مرآة العقول) است، و کتابهای وزین و مفید دیگری در رشته های مختلف در یک جلد یا بیشتر به زبانهای عربی و فارسی به رشته تحریر درآورد که از جمله آنها کتاب ارزشمند و بی مانند (تحفه الزائر) می باشد که در دست شما است.

اکنون بطور اجمال به زندگی این عالم برجسته و آثار او و انگیزه تحقیق و چاپ این کتاب شریف اشاره می شود.

از شیرخوارگی تا دوران کمال:

دوره رضاع و شیرخوارگی علامه مجلسی در دامان مادری عقیقه و عابده و

زاهده تحت سرپرستی پدری بزرگوار و متقی گذشت. مؤلف قصص العلماء در این باره می نویسد: محمد تقی مجلسی مقرر داشته بود که والده محمد باقر با جنابت او را شیر نداده باشد. البته از چنان پدری عابد و زاهد و متقی اینگونه دستور در تربیت فرزندش بعید به نظر نمی رسد. (۱) از دوران کودکی در خانه علم و فضیلت تحصیل و رشد نمود و در نوجوانی از

۱- ۱. نگاه کن: زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۷۹-۸۰، قصص العلماء ص ۲۰۹. ۲. داستانی جالب از اوائل تولد علامه مجلسی رحمه الله علیه یکی از علمای خراسان که از دوستان مولی محمد تقی مجلسی رحمه الله بود خوابی دید، که پس از ورود به اصفهان در خانه مجلسی اول رحمه الله متوجه تعبیر خوابش شد، عالم خراسانی در منزل مولی محمد تقی مجلسی وارد گردید، پس از تعارفات مولی محمد تقی شیشه گلاب آورده و استعمال کرد، سپس به اندرون رفته قنداقه مولی محمد باقر را آورد و به دست عالم خراسانی داد و فرمود: این مولود امروز متولد گردیده و استدعا کرد که در حق او دعا کند که خداوند او را از مروجین دین مبین گرداند. آن عالم خراسانی با توجه به خوابی که بیشتر دیده بود در حق آن کودک دعا نمود. سپس خواب خود را جهت مولی محمد تقی نقل کرد. خواب عالم خراسانی عالم بزرگوار خراسانی از عتبات عالیات مراجعت می نمود، در بین راه خواب دید که وارد خانه ای شد که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اثنی عشر علیهم السلام همگی به ترتیب نشسته بودند و حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف در آخر مجلس نشسته بودند که آخوند خراسانی وارد شد و او را زیر دست حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف جای دادند. در این وقت دید که مولی محمد تقی مجلسی با شیشه گلاب وارد شد و پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام از آن گلاب مصرف کردند و به آخوند خراسانی نیز گلاب داده شد. سپس آخوند ملا محمد تقی قنداقه ای به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله آورد و عرض کرد که برای این طفل دعا بفرماید تا خداوند عالم او را مروج دین گرداند. حضرت ختمی مرتبت قنداقه را به دست مبارک گرفت و دعا فرمودند. سپس قنداقه را به امیر المؤمنین علیه السلام دادند و فرمودند که در حق او دعا کن. به همین کیفیت هر امامی به امام پس از خود داد و دستور دعا کردن فرمود، تا نوبت به حضرت صاحب الامر علیه السلام رسید، آن حضرت پس از دعا قنداقه را به آخوند خراسانی داد و امر به دعا کردن فرمودند. وی نیز بنا به فرمایش مبارک، قنداقه را گرفت و دعا کرد. سپس از خواب بیدار شد به اصفهان آمد. (زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۸۱).

عبدالله بن جابر عاملی اجازه روایت گرفت. (۱) در جوانی به درجه اجتهاد رسید و در حوزه علمیه اصفهان صدها شاگرد داشت، و از جلسه درسش مجتهدین و محققین و نویسندگان بسیار بهره بردند، خدمات زیادی به فرهنگ اسلامی و شیعه امامیه نمود، کتابهای او در چند قرن اخیر مورد استفاده علماء و عموم مردم بوده است. او در سطوح مختلف کتاب نوشت، و با تألیف و ترجمه بعضی از کتب به زبان فارسی، به آگاهی دینی مردم فارسی زبان خدمت بی نظیری نمود. در حوزه علمیه اصفهان و سایر مراکز علمی مورد توجه همه علما و

مجتهدین زمان خود بود، و بواسطه تألیفات و تحقیقات بی نظیرش شهره جهان اسلام عموماً و شیعه امامیه خصوصاً گردید، در کمال عزت و احترام با جدیت و تلاش می زیست، در سال ۱۰۹۸ شاه سلیمان، شاه ایران از ایشان التماس و درخواست نمود تا منصب شیخ الاسلامی را بپذیرد (۲)، ایشان برای ترویج مذهب و تقویت فرهنگ اسلام و بپا داشتن حق و امر به معروف و نهی از منکر و کمک به مظلومین این منصب را پذیرفت، و تا آخر عمر مبارکش با کمال تلاش و کوشش و خلوص، در خدمت به خدا و مردم بود.

محدث قمی رحمه الله بعد از نقل دعای پدر علامه در حق فرزندش (۳) از مؤلف مرآه الاحوال چنین نقل می کند:

خوارق عاداتی که از علامه مجلسی رحمه الله ظاهر شده شکی نیست که از آثار این دعا است، چه آنکه او شیخ الاسلام بود از قبل سلاطین در بلدی مثل اصفهان،

۱- ۱. نگاه کن: ص ۷۵ پاورقی ۶ ..

۲- ۲. وقایع السنین والاعوام، صده یازدهم هجرت ص ۵۴۰ ..

۳- ۳. رجوع کن به ص ۱۳ ..

و جمیع مرافعات و دعاوی مردم را به نفس نفیس خود رسیدگی می کرد، و فوت نمی شد از او نماز بر اموات و جماعات ... و از برای آن جناب شوق شدیدی بود به تدریس، و از مجلسش جماعت بسیاری از علماء بیرون آمدند، و در ریاض است که عدد ایشان به هزار می رسید، و زیارت کرد بیت الله الحرام و ائمه عراق علیهم السلام را مکرراً، و توجه می کرد امور معاش خود را، و حوائج دنیای او در نهایت انضباط بود، و با این حال رسید تحریرات او به آنچه رسید، و در ترویج دین به مرتبه ای رسید که عبد العزیز دهلوی در تحفه خود گفته: که اگر بنامند دین شیعه را به دین مجلسی هرآینه در محل خواهد بود، زیرا که رونق آن از او شده»^(۱).

۱-۱. فوائد رضویه ص ۴۱۲، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۷۹-۸۰..

پدرش عالم بزرگ مولی محمد تقی معروف به مجلسی اول است (۱) که مردی عالم، فاضل، محقق متبحر، زاهد عابد ثقه، متکلم و فقیه بود؛ کتب ارزشمندی نگاشته، از جمله روضه المتقین، لوامع صاحبقرانی، حدیقه المتقین، و چندین کتاب دیگر. (۲)

۱-۲. الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۰ ..

۲-۳. محقق افندی رحمه الله می گوید: کان فاضلاً عالماً محققاً متبحراً زاهداً عابداً ثقه متکلماً فقیهاً، له کتب منها: شرح الصحیفه، و حدیقه المتقین (فارسیه) و شرح من لا یحضره الفقیه (روضه المتقین ۱۴ جزءاً) وله شرح الفقیه (لوامع صاحبقرانی ۸ أجزاء) فارسیه، و رساله فی الرضاع، و رساله مختصره بالفارسیه فی حقوق الوالدین ...، و شرح علی حدیث همام فی أوصاف المؤمن بالفارسیه. (ریاض العلماء ج ۵ ص ۴۷). محدث قمی می گوید: محمد تقی المجلسی کان وحید عصره و فرید دهره، أروع أهل زمانه و أزهدهم و أعبدهم. (الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۰). و عالم بزرگوار سید محسن امین رحمه الله می گوید: المولی محمد تقی الاصفهانی المجلسی الاول ولد سنه ۱۰۰۳ و توفی سنه ۱۰۷۰ فی اصفهان و دفن فی الباب القبلی من الأبواب التسعه لجامعها الأعظم و دفن معه و ولده العلامه المجلسی و غیره من العلماء. ینتهی نسبه من جهة الأب إلی الحافظ ابی نعیم احمد الاصفهانی صاحب کتاب (حلیه الأولیاء) و غیره، و المعروف أنه من العامه لکن له کتب فی المناقب، و فیما نزل من القرآن فی أمير المؤمنين علیه السلام؛ و لکن حکى صاحب ریاض العلماء عن شیخه العلامه المجلسی أنه سمع منه أن الظاهر کونه من علماء أصحابنا، و اتقاؤه من العامه كما هو الغالب من أحوال ذلك الزمان. و من جهة الام الی المولی درویش بن الحسن النطنزی، الذى یوجد اسمه أيضاً فی طرق اجازاته ... و فی الروضات: قیل انه اول من نشر حدیث الشیعه بعد ظهور دوله الصفویه؛ یروی عن المحقق الثانی و الشیخ البهائی ... (اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۹۲). و در روضات الجنات ج ۲ ص ۱۱۸ به نقل از مؤلف حدائق المقربین در توصیف مجلسی اول چنین آمده: کان هو مؤیداً من عند الله و مسدداً، و أكثر العلماء الأعلام من تلامذته، مثل الآقا حسین الخونساری، و استادنا المولی محمد باقر؛ بل سائر الفضلاء الأعیان الذین کانوا قبل هذه الطبقة کانوا من تلامذته، و أخذوا عنه الفقه و الحدیث و التفسیر، و اجیزوا عنه فی الروایه، و آثاره کثیره جداً، و لو لم یکن له أثر غیر ولده المبرور لکان یکفیه، فضلاً عن سائر فضلاء عصره الذین صاروا بیرکته علماء الدین. و نگاه کن: الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۰-۱۵۱. و محدث قمی می گوید: قال ابنه فی البحار فی حقّه: ذریعتی الی الدرجات العلی و وسیلتی إلی مسالك الهدی بعد أئمه الوری. (فوائد رضویّه ص ۴۴۱) ..

او شاگرد شیخ بهائی و مولی عبدالله شوشتری و بزرگان دیگری است. (۱) محدث قمی از صاحب حدائق المقربین رحمه الله نقل می کند:

«مولی محمد تقی ... در علم فقه و تفسیر و حدیث و رجال فایق اهل دهر خویش بود و در زهد و تقوی و عبادت و ورع و ترک دنیا تالی تلو استادش ملا عبدالله بود. و پیوسته در ایام حیات خود مشغول به ریاضات و مجاهدات و تهذیب اخلاق و عبادات (۲) و ترویج احادیث و سعی در حوائج

۱- ۱. در روضات الجنات ج ۲ ص ۱۱۷ به نقل از (حدائق المقربین) آمده است: «نه کان تلمیذاً للمولی عبدالله الشوشتری والشیخ بهاء الدین العاملی ... و نگاه کن: الکنی والألقاب ج ۳ ص ۱۵۰-۱۵۱، فوائد رضویّه ص ۴۳۹-۴۴۰ ..

۲- ۲. عبادت و زهد و مراقبت وی بسیار بود به گونه ای که بعضی می خواستند نسبت تصوّف به او دهند، در جواب این افراد» علمامه مجلسی که از نزدیک با پدر خود محشور بود و از عقاید و رفتارش بهتر از هر کسی آگهی داشت و ضمناً کتب اهل تصوّف و عقاید و آرای منتسب به آنان را مطالعه نموده بود، در تألیفات خود نوشت: اگر تصوّف آن است که در این کتابها نوشته شده و عقایدی است که بدانها نسبت می دهند، پدرم مبرا از آنهاست، و اگر صوفی گری و عرفان رفتار سلاطین صفویه و برخی از علمای منسوب به صوفیه است، که باید آن را تقویت نمود ... علامه مجلسی به صراحت می نویسد: بسیاری از علما، این طریقه مرضیه صوفیه حق را داشتند و اطوار و اخلاق ایشان مباین جماعت بود (یعنی صوفیه ای که مورد طعن علامه مجلسی و دیگر علمای امامیه رضوان الله علیهم اجمعین هستند)، مانند شیخ بهاء الدین محمد رضوان الله علیه که کتیشان مشحون است به تحقیقات صوفیه، و والد مرحوم حقیر از او تعلیم ذکر نموده بود و هر سال یک اربعین به عمل می آورد و جمع کثیری از تابعان شریعت مقدسه موافق قانون شریعت ریاضت می داشتند و فقیر نیز مکرر اربعینات به سر آورده ام» زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۱۰۸. سپس نویسنده زندگی نامه می گوید: «با نقل عبارت بالا به طور وضوح معین گردید که اگر مقصود از تصوّف، زهد و وارستگی و تهذیب و تزکیه نفس و توجه به مبدأ لایزال و انقطاع از ماسوی الله و تعبد و خلوص در عبادت و تحصیل صفات کمال و اجتناب از رذائل اخلاقی طبق دستورات دین و عدم علاقه به دنیا و مافیها باشد، که امری است مستحسن و پسندیده و باید تمام مسلمین و مؤمنین چنین باشند و از صدر اسلام تا کنون مسلمان های واقعی این چنین بوده و می باشند؛ و اما اگر مقصود از صوفی گری داشتن عقاید فاسد از حلول و تناسخ و وحدت وجود باشد و یا مرید و مراد بازی و تشکیل مجالس سماع و رقص و پایکوبی و ارتکاب معاصی و ترک نماز و سایر واجبات و اباحه منکرات و ریاضات غیر شرعی و یا ترک معاشرت با مردم و انزوا و لاقیدی و لابیالی گری و خالی کردن شانیه از زیر بار مسؤولیت اجتماعی و این گونه امور باشد، که مطابق منطق و عقل و دین مردود بوده و در بدی و زشتی آن جای هیچگونه تردیدی نیست و این همان تصوّف و صوفی گری است که حضرت رضا علیه السلام فرمودند: من ذکر عنده الصوفیه ولم ینکرهم بلسانه وقلبه فلیس منا، و من انکرهم فکائنما جاهد الکفار بین یدی رسول الله صلی الله علیه و آله [سفینه البحار ج ۲ ص ۵۷]. صوفیه جهت مشایخ و اقطاب خود مقامات و خوارق عاداتی نقل می کنند که عقل سالم از قبول آنها استنکاف دارد» ..

مؤمنین و هدایت خلق بوده، و به یمن همتش احادیث اهل بیت علیهم السلام انتشار یافت و به نور هدایتش جمع بسیاری هدایت یافتند» (۱) مولى محمد تقى در سال ۱۰۰۳ ه ق به دنيا آمده و در سال ۱۰۷۰ ه ق به رحمت ایزدی پیوست. (۲)

۱-۱. فوائد رضویہ ص ۴۴۰ ..

۲-۲. روضات الجنات ج ۲ ص ۱۱۸، فوائد رضویہ ص ۴۴۱ ..

از نوشته میر محمدحسین فرزند صدرالدین محمد حسینی عاشوری چنین استفاده می شود که: مادر بزرگوار علامه مجلسی رحمه الله دختر سید صدر الدین محمد حسینی عاشوری قمی است. (۱)

۱- ۱. نگاه کن: الذریعه ج ۱ ص ۱۵۱ ش ۷۲۱، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۰۹- ۲۱۰ ..

مجلسی اول فرزند مولی علی بود که به او مولی مقصود علی و مقصود بیک نیز گفته می شد. (۱) مولی علی اشعاری زیبا و بدیع می سرود و متخلص به مجلسی بود. (۲) نسب پدری علامه مجلسی رحمه الله به حافظ ابو نعیم اصفهانی (۳) احمد بن عبدالله بن احمد بن اسحاق بن موسی بن مهران، مولی عبدالله بن معاویه بن عبدالله بن جعفر طیار می پیوندد، و این موضوع را مولی محمد تقی مجلسی رحمه الله در برخی از اجازات خود فرموده است. همچنین امیر محمد حسین خاتون آبادی بنا بر نقل صاحب روضات الجنات و میرزا عبدالله افندی مؤلف کتاب ریاض العلماء بنا بر نقل

-
- ۱-۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۷۱ ..
- ۲-۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۷۴، ریحانه الأدب ج ۵ ص ۱۹۱. و در الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۱ چنین آمده: المولی مقصود علی کان بصیراً ورعاً، مروّجاً لمذهب الاثنی عشریه، له آیات رائقه بدیعه، ولحسن محاضرته وجوده مجالسته سَمی بالمجلسی وتخلص به، فصار هذا لقباً فی هذه الطائفه الجلیله والسلسله العلیّه ..
- ۳-۴. در ص ۱۷ پاورقی ۳ بخشی از گفته مؤلف اعیان الشیعه در مورد نسب مجلسی آورده شد که ضمن آن در مورد حافظ ابونعیم اصفهانی می گوید: معروف این است که او از اهل سنت است ولی کتابهایی در مناقب اهل بیت و فضیلت امیرالمؤمنین علیه السلام دارد. سپس به واسطه صاحب ریاض العلماء از علامه مجلسی نقل می کند که در مورد حافظ ابونعیم گفته: او ظاهراً از علمای اصحاب ما بوده و به مقتضای آن زمان تقیه می کرده است. (اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۹۲).

نامه دانشوران (۱) نوشته و تصریح کرده اند. (۲)

جدّه علامه مجلسی رحمه الله یعنی مادر مولی محمد تقی از زنان عابده و صالحه و زاهده بوده (۳) و دختر عالم جلیل درویش کمال الدین محمد بن حسن عاملی نظری اصفهانی می باشد. (۴)

۱- ۱. نامه دانشوران ج ۲ ص ۷۰۹.

۲- ۲. نگاه کن: زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۷۲ ..

۳- ۳. در خاتمه مستدرک آمده: والده محمد تقی عارفه مقدسه صالحه بوده و از تقوی و صلاح او نقل شده که وقتی شوهرش مقصود علی عازم سفری گردید پسران خود ملا محمد تقی و ملا محمد صادق را آورد خدمت علامه مقدس و رع ملا عبدالله شوشتری به جهت تحصیل علوم شرعیه و استدعا کرد از آن بزرگوار که مواظبت فرماید در تعلیمشان پس از آن مسافرت کرد پس مصادف شد در آن ایام عیدی، جناب ملا عبدالله سه تومان به ملا محمد تقی داد و فرمود این را صرف نمایند در ضروریات معاش خودتان، عرض کرد که بدون اطلاع و اجازه والده نمی توانیم صرف نمایم چون خدمت والده خود رسیدند کیفیت را به عرض او رسانیدند فرمود: پدر شما دکانی دارد که غله آن چهارده غاز بیکی است و آن مساوی مخارج شما است به نحوی که تعیین و تقسیم آن کرده ام و این عادت شده برای شما در این مدت، پس هرگاه این مبلغ را بگیرم حال شما در توسعه و فراخی معیشت می شود و این مبلغ تمام می گردد و شما عادت اول خود را فراموش می نمایید، آن وقت به مخارج کم خود صبر نمی نمایید، پس ناچار می شوم که شکایت کنم از تنگی حال شماها در غالب اوقات به جناب ملا عبدالله و غیره و این شایسته ما نیست، چون خدمت مولانا این مطلب عرض شد آن بزرگوار دعا کرد در حق ایشان، پس حقتعالی دعای آن جناب را مستجاب فرمود و این سلسله جلیله علیه را از حامیان دین و مروّجین شریعت سید المرسلین حضرت خاتم النبیین صلوات الله علیه قرار داد، و بیرون آورد از ایشان این بحر موج و سراج و هاج را، و به علاوه این دعای عمومی که جناب ملا عبدالله کرد مصادف شد در حق او دعای والد معظمش ملا محمد تقی مجلسی. مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۷۳-۱۷۵ ش ۹ ..

۴- ۴. الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۱، فوائد رضویه ص ۱۷۷، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۹۲، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۷۱. محدّث قمی می گوید: «کانت امّ المولی محمد تقی عارفه مقدسه صالحه، بنت العالم الجلیل کمال الدین درویش علی بن الشیخ حسن العاملی ثمّ النطنزی ثمّ الإصفهانی من أكبر ثقاه العلماء، یروی عن المحقق الشیخ علی الکرکی. وعن (مناقب الفضلاء) قال: وهذا المولی کمال الدین - رحمه الله - من أهل العباده والزهاده، وهو مدفون فی نطنز، وله قبه معروفه. وقال الشیخ یوسف البحرانی: إنّه أوّل من نشر الحدیث فی الدوله الصفویه باصفهان. وعن مرآه الاحوال: کان فاضلاً عالماً مقدساً من تلامذه أفضل المتأخرین الشیخ زین الدین الشهید الثانی»- الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۱. و در تکمله امل الآمل ص ۱۱۶ و الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۷ آمده است که مادر مولی محمد تقی از اقارب شیخ عبدالله بن جابر عاملی است. و نگاه کن: ص ۷۵ پاورقی ۶ ..

کمال الدین محمد بن الحسن از محقق ثانی و شیخ بهائی روایت می کند، و او اولین کسی است که بعد از ظهور دولت صفویه احادیث شیعه را نشر داد. (۱)

۱-۱. اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۹۲، الکنی واللقاب ج ۳ ص ۱۵۱، لؤلؤه البحرین: ۱۵۰..

او در ۲۷ رمضان المبارک سال ۱۱۱۰ هجری قمری (۱) در اصفهان وفات نمود

۱-۳. در کتاب زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۸۷ آمده: میرزا عزیز الله مجلسی رحمه الله در تاریخ وفات جدش چنین سروده: (آفتاب آسمان دین نهان شد) گفت عقل (۱۱۱۰) (پیشوای اهل دنیا رفت) اندر آسمان (۱۱۱۰) بعضی سال وفاتش را در سال ۱۱۱۱ می دانند و مطابق یافته اند آن را با کلمه (غم و حزن) بنابراین عمر مجلسی رحمه الله ۷۴ سال می شود و این مختار صاحب نخبه المقال است چنانکه فرموده: والمجلسی بن تقی باقر له بحار کلها جواهر مجدّد المذهب بالوجه الأتم وعدّ ۷۴ عمرا قبضه حزن وغم (۱۱۱۱) ولكن وجه اول اشهر است. (فوائد رضویه ص ۴۱۵). و نگاه کن: الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۵۰، لؤلؤه البحرين ص ۵۹، الذریعه ج ۳ ص ۱۶ ش ۴۳ ..

و فقیه محقق آقا جمال الدین خوانساری بر او نماز خواند. (۱) علامه حاج آقا بزرگ تهرانی می نویسد:

گفته شده که علامه مجلسی در سال ۱۱۱۱ (موافق با کلمه «غم و حزن» وفات نموده، ولی صحیح آن است که در تاریخ وفاتش به فارسی گفته شده و روز و ماه و سال وفات مطابق ۱۱۱۰ بیان شده است:

ماه رمضان چوبیست و هفتش کم شد

تاریخ وفات باقر اعلم شد (۲)(۳)

-
- ۱-۱. گلشن ابرار ج ۳ ص ۱۲۱.
  - ۲-۲. الذریعه ج ۳ ص ۱۶ ش ۴۳ ..
  - ۳-۳. توضیح اینکه (ماه رمضان) جمع حروف آن به حساب ابجد ۱۱۳۷ می شود چون عدد ۲۷ را از آن کم کنیم ۱۱۱۰ می شود، و اشاره به روز وفات هم دارد که بیست و هفتم رمضان است.

او در ضلع شمال غربی مسجد جامع اصفهان در بقعه مخصوص کنار پدر بزرگوارش مولی محمد تقی مجلسی رحمه الله به خاک سپرده شد، و سپس فرزندش محمد رضا مجلسی (۱) را در کنار او دفن کردند و اکنون این سه عالم داخل یک ضریح، زیارت

۱- ۴. عدد اولاد علامه مجلسی را ۹ نفر ذکر کرده اند، چهار پسر به نامهای میرزا محمد رضا، میرزا محمد صادق، میرزا محمد جعفر، و میرزا عبدالله. و پنج دختر: ۱. همسر میر محمد صالح حسینی خاتون آبادی. ۲. همسر میرزا محمد کاظم الماسی ۳. همسر ملا حیدر علی شیروانی. ۴. همسر میر زین العابدین خاتون آبادی. و از همسر دختر پنجم نام نبرده اند. نگاه کن: مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۴-۱۰۰، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۱ ص ۳۱۱-۳۱۲ ..

می شوند و قبر هر کدام مشخص می باشد و نام آنها بر سنگ قبرشان نوشته شده است. در اطراف این بقعه و جوار آنها بزرگان دیگری چون فاضل جلیل مولی محمد صالح مازندرانی داماد مجلسی اول، و فرزندش ادیب فقیه آقا هادی، و محمد صالح خاتون آبادی داماد علامه مجلسی، و فاضل تحریر محمد مهدی هرنندی، و فاضل محدث محمد علی استرآبادی داماد مجلسی اول، و میرزا محمد تقی الماسی (۱)، و جمع کثیری از علمای زمان مجلسی و بعد از آن به خاک سپرده شده اند که نام جمعی از آنها در کتاب تذکره القبور تألیف آیه الله حاج شیخ عبد الکریم گزی اصفهانی آمده است، در این زمان نیز تنی چند از علمای نامدار و بزرگ اصفهان در این بقعه دفن شده اند از آن جمله آیه الله طیب زاده مؤلف الشمس الطالعہ فی شرح الزیارة الجامعه و چندین اثر دیگر، آیه الله صافی رئیس حوزه علمیه اصفهان، آیه الله حاج آقا ضیاء الدین علامه فانی، آیه الله هاشمی، آیه الله مدرس، آیه الله میر جهانی.

مزار علامه مجلسی از هنگام دفن تا کنون در طول چند قرن مورد عنایت و زیارت و پناهگاه علما و عامه مردم بوده است، خصوصاً در شبها و روزهای جمعه که زائرین به مزارش توجه بیشتری دارند.

تجربه نشان داده است که دعا برای حاجات و خواسته ها در کنار این مزار با طلب شفاعت از ایشان به اجابت نزدیک است. از این رو علاوه بر کسانی که جهت احترام به علمای مذهب و ناشران دین و درک ثواب و فضیلت به زیارت می آیند، جمعی نیز علاوه بر درک ثواب با نیت و حاجت مخصوص می آیند و با تلاوت قرآن و اهداء ثواب آن به روح این عالم و پدرش، به برکت و شفاعت این دو بزرگوار و علمای مدفون در آن بقعه، به حاجت خود می رسند.

مؤلف روضات الجنات درباره این مزار و بقعه مبارکه می گوید:

از برکات این تربت نورانی و خاک پاک، بارها به مقصود و خواسته خود رسیده ام و این را تجربه کرده ام؛ و مردم از اطراف و اکناف به قصد زیارت به سوی این جایگاه نورانی رهسپار می شوند، و با بهره ای فراوان از خیر و کامیابی، شادمان و خرسند باز می گردند. (۱) آیه الله حاج آقا نصر الله شاه آبادی (۲) - حفظه الله تعالی - فرزند حضرت آیه الله العظمی فیلسوف بزرگ قرن و استاد امام راحل - رحمه الله علیهما - می گفتند:

در زمان نوجوانی به اصفهان رفتم تا با خویشان خود در آن شهر ملاقات کنم، چون به تهران بازگشتم پدر بزرگوارم از من سؤال کردند که سر قبر مجلسی - رحمه الله تعالی - رفتی؟

گفتم: نه.

فرمودند: پس رفتی اصفهان چه کنی!؟

سپس فرمودند: جا دارد، اگر کسی از اقصی نقاط عالم به قصد زیارت حضرت مجلسی به اصفهان بیاید و ایشان را زیارت کند.

۱-۱. روضات الجنات ج ۲ ص ۸۷ ..

۲-۲. این قضیه از ایشان تلفنی سؤال شد، و آنچه در متن آمده عین گفته ایشان است ..

۲. فقیه و محدث جلیل شیخ محمد بن حسن حر عاملی رحمه الله مؤلف کتاب وسائل الشیعه در امل الآمل او را محقق، مدقق، علامه، فقیه، متکلم محدث، ثقه، جامع همه محاسن و فضائل معرفی می کند. (۱)

۱- ۲. مولانا الجلیل محمد باقر بن مولانا محمد تقی المجلسی، عالم فاضل ماهر محقق مدقق علامه فهامه فقیه متکلم محدث ثقه ثقه، جامع للمحاسن والفضائل، جلیل القدر، عظیم الشأن، اطال الله بقاءه، له مؤلفات کثیره مفیده منها ... وهو من المعاصرین نروی عنه جمیع مؤلفاته و غیرها اجازته. (امل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸-۲۴۹ ش ۷۳۳، ریاض العلماء ج ۵ ص ۳۹) ..

۵. عالم محقق میرزا محمد باقر موسوی چہار سوقی رحمہ اللہ در (روضات الجنات) علامہ مجلسی را چنین معرفی می کند:
دریای پھناور، خزانه سرشار دانش، عقل بسیط، و عدل اصلاحگر. (۱)

۱-۳. البحر المحيط والحبر الوقیط والعقل البسیط والعدل الوسیط مولانا محمد باقر بن المولی محمد تقی بن مقصود علی الاصفہانی المشہر بالمجلسی لکونه لقب ابویہ المذکورین. (روضات الجنات ج ۲ ص ۷۶) ..

۷. عالم نامبرده می گوید:

برای این شیخ- نه در زمان خودش و نه قبل از آن- همانندی نبود در امر ترویج و احیای دین سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم به وسیله تصنیف و تألیف و امر و نهی، و پراکنده کردن متجاوزین و مخالفین اهل هوای نفس و بدعت- خصوصاً صوفیه-، و او امام جمعه و جماعت بود، و رواج و نشر داد احادیث را خصوصاً در بین غیر عرب، و ترجمه نمود آنها را به فارسی در زمینه های مختلف فقه، دعا، قصه و حکایات، معجزات و جنگها و غیر اینها که متعلق به شرع بود، و در امر به معروف و نهی از منکر جدی بود، و هر که به سوی او می رفت و خواسته ای داشت از جود و کرم او بهره مند می شد. (۱)

۱- ۲. وهذا الشيخ لم يوجد له في عصره ولا قبله قرين في ترويج الدين و احياء شريعته سيد المرسلين صلي الله عليه و آله بالتصنيف و التأليف، و الامر و النهي، و قمع المعتدين و المخالفين من اهل الاهواء و البدع، سيما الصوفيه المبتدعين، و كان اماماً في الجمعه و الجماعة، و هو الذي روج الحديث و نشره، لاسيما في بلاد العجم و ترجم لهم الاحاديث بالفارسيه بانواعها من الفقه و الادعيه و القصص و الحكايات المتعلقة بالمعجزات و الغزوات و غير ذلك مما يتعلق بالشرعيات، مضافاً الى تصلبه في الامر بالمعروف و النهي عن المنكر، و بسط يد الجود و الكرم لكل من قصده. (الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۷) ..

۱۰. محدث بزرگ میرزا حسین نوری طبرسی رحمه الله مؤلف مستدرک الوسائل در این راستا می گوید: هیچیک از علما همانند این شیخ معظم توفیق حاصل نمود در ترویج مذهب و گسترش آن، و نابودی ملحدین و احیاء سنت دین مبین، و نشر آثار

ائمه مسلمين، كه در تارك همه آنها و مهمترين و با ارزش ترين آنها، تأليفات بسيار عالى و نفيس او است كه از آن، عالم و غير عالم، عرب و عجم در شب و روز بهره مى برند.^(۱)

۱- ۱. لم يوفق احد فى الاسلام مثل ما وفق هذا الشيخ المعظم والبحر الخضم والطود الاشم، من ترويج المذهب واعلاء كلمه الحق وكسر صوله المبتدعين، وقمع زخارف الملحدين، واحياء دارس سنن الدين المبين، ونشر آثار ائمه المسلمين، بطرق عديده وأنحاءٍ مختلفه، اجلها وأبقاها التصانيف الزائقه الأنيقه الكثيره التى شاعت فى الانام، وينتفع بها فى آناء الليل والأيام، العالم والجاهل والخواص والعوام والعجمى والعربى. (الفيض القدسى ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰، سفينه البحار ج ۱ ص ۶۲۳، الكنى والالقباب ج ۳ ص ۱۴۷) ..

۱۲. میرزا محمد تنکابنی رحمه الله از قول بعضی از شاگردان آخوند ملا علی نوری رحمه الله نقل

می کند که: «شنیدم آخوند ملا علی گفتند: هر که بخواهد بر فضیلت آخوند ملا محمد باقر اطلاع یابد، کتاب سماء و العالم بحار باب حدوث عالم را مطالعه کند». الحاصل آن جناب در معقول و منقول و ریاضی و غیر آنها صاحب فن بوده چنانکه در کتاب بحار در مطالب عقلیه شبهات و ادله و اقوال و ردود حکماء را ذکر می کند و بعد همه را رد کرده و مسأله را با مضامین اخبار ائمه اطهار علیهم السلام منطبق می سازد مگر اینکه مذهب حکماء موافق با اخبار باشد. او در السنه علماء لاحقین معبر به علامه مجلسی است و عجب از حاجی ملا احمد نراقی است که در کتبش از آن جناب به محدث مجلسی تعبیر نموده است و این عبارت در نظر این احقر بسیار ناپسند آمد.

چه علامه مصطلح است در اینکه جامع منقول و معقول باشد و علامه مجلسی نیز چنین بوده است... (۱) میرزا محمد تنکابنی در جای دیگر می گوید: «معروف است که آن جناب ۲۰۰ اصل از اصول روات را پیدا کرده و اخبار معتبره آنها را ذکر کرده و با صاحب وسائل تجازی دارند، رساله اعتقادات را در یک شب تألیف نمود؛ مانند بحار در عامه و خاصه نوشته نشده است» (۲).

۱- ۱. قصص العلماء ص ۲۰۴-۲۰۵ ..

۲- ۲. نگاه کن: قصص العلماء ص ۲۱۱ ..

۱۳. علامه بحرانی صاحب حدائق از قول علامه مجلسی نقل کرده است که: من در سن پائین اجازه ای از عبدالله بن جابر عاملی - پسر عمه پدرم - دریافت نمودم. (۱)

۱- ۳. ... وعن الشيخ المجلسی رحمه الله قال: ومنها ما أخبرني إجازة في صغر سنّي الشيخ الجليل عبدالله بن جابر العاملی ابن عمّه والدی عن جدّ والدی من قبل امّه مولانا درویش محمد ابن الشيخ حسن النطنزی... (لؤلؤة البحرین ص ۱۵۰ ش ۶۱) ..

۱۶. محدث نوری می نویسد: از کتب مجلسی عالم و جاهل، خاص و عام، مبتدی و منتهی بهره می برند. و به نقل از مؤلف مرآه الاحوال می گوید که: جایی از سرزمین اسلامی و غیر اسلامی نیست که از کتب او خالی باشد؛ سپس داستانی از آن کتاب نقل می کند که ما در اینجا از خود کتاب می آوریم:

از جمعی از ثقات شنیده ام که در ازمنه سابقه، کشتی ای طوفانی شد و مردمان آن

کشتی بعد از رنج و محنت بسیار در جزیره ای از جزایر افتادند که اصلاً از اسلام در آن اثری نبود، در خانه یکی از اهالی آنجا میهمان شدند و در ضمن صحبت معلوم شد که آن مرد مسلمان است، به او گفتند که با وجود آنکه این قریه دار الکفر است و از اسلام در آن نشانی نیست، و تو نیز به شهر مسلمانان نرفته ای، باعث بر اسلام تو چیست؟ آن شخص به خانه رفته کتاب (حق الیقین) مرحوم آخوند را آورد و گفت: من و قبیله من به شرافت و ارشاد این کتاب به درجه اسلام رسیدیم. (۱)

۱-۱. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰-۱۱، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۳-۹۴ ..

۱۸. محدث قمی می گوید: فوت نمی شد از او نماز بر اموات و جماعات ...

زیارت کرد بیت الله الحرام و ائمه عراق را مکرراً. (۱) عالم جلیل سید نعمت الله جزایری که یکی از شاگردان ممتاز علامه مجلسی می باشد چنین می گوید:

روش استاد معاصر - که خدا عمرش را طولانی گرداند - این بود که از برادران ایمانی درخواست می نمود که گواهی بر ایمانش را با تربت سید الشهداء بر کفنش بنویسند. آنان چنین نوشتند: شکی در ایمان علامه مجلسی نیست، این مطلب را فلانی در حالی که شهادت به آن می دهد نوشته است. و چه بسا در زیر این شهادتشان مهر و امضاء می نمودند.

سپس ادامه می دهد که:

روش استاد چنین بود که مردم را به اینگونه امور سفارش می فرمود. و این عمل پسندیده ای است زیرا خداوند متعال بخشنده ای است که وارد شونده بر او را کوچکترین عمل بس است. (۱) و قبلاً به نقل از علامه مجلسی هنگام دفاع از پدر بزرگوارش ذکر شد که گفته است: جمع کثیری از تابعان شریعت مقدسه موافق قانون شریعت ریاضت می داشتند، و فقیر نیز مکرر اربعینات به سر آورده ام. (۲)

۱- ۱. انوار نعمانیه ج ۴ ص ۲۳۲، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۴۹-۱۵۰، روضات الجنات ج ۲ ص ۸۷-۸۸

..

۲- ۲. نگاه کن: ص ۱۹ پاورقی ..

۲۰. علامه مجلسی رحمه الله در مصادر کتاب (بحارالانوار) از دو کتاب حافظ رجب البرسی بنام (مشارق الانوار) و کتاب (الالفین) نام می برد و می گوید: من مطالبی از این

دو کتاب را که موافق با اخبارِ برگرفته از اصول معتبره است نقل و بر آنها اعتماد نمودم، ولی مطالبی را که او خود به تنهایی نقل کرده مورد اعتماد و وثوق من نیست. (۱)

۱-۱. بحارالانوار ج ۱ ص ۱۰ مقدمه مؤلف ..

۲۲. شدت علاقه و تسلط وی بر اخبار به آن معنی نیست که وی در روش استنباط فقهی اخباری مسلک باشد، بلکه با مطالعه کتب او و روش اجتهاد او روشن می شود که او فقیهی اصولی است، در این زمینه نظر حضرت آیه الله العظمی شبیری زنجانی - دام ظلّه الوارف - را نقل می کنیم:

«علامه مجلسی رحمه الله موارد زیادی در (مرآه العقول) از صاحب مدارک - که یک فقیه

اصولی است و اگر بگوییم (اصولی تندرو) بیجا نگفته ایم، زیرا ایشان در قبول خبر، صحیح اعلانی است و این مذاق شدت اصولی بودن ایشان را می رساند- مطالبی نقل می کند.

علامه مجلسی رحمه الله تقریباً ملتزم است در سرتاسر کتاب از (مدارک الاحکام) و (نهایه المرام) ایشان نقل کند و به قول و استدلال ایشان اکتفا می کند، و این نشانگر آن است که مجلسی، اخباری مسلک نیست و این تعبیر برای ایشان صحیح نمی باشد؛ چنانکه در- بحارالانوار ج ۸۳ ص ۷۴-۱۴۵- باب تحقیق منتصف اللیل ومفتح النهار، قدرت فقهی و استدلالی ایشان آشکار می شود، و اینکه این نسبت به ایشان نارواست»^(۱). بنابراین علاقه و تسلط به اخبار و احادیث که از ویژگیهای علامه مجلسی می باشد مطلبی است، و اخباری بودن مطلب دیگر^(۲).

۱-۱. در فضیلت و خدمات علامه مجلسی رحمه الله در مجالس مختلف مطالب گوناگونی بیان می نمودند و ما جهت روشن شدن شیوه فقهی علامه مجلسی رحمه الله فقط به همین چند خط بسنده کردیم. لازم به ذکر است که آنچه در متن از ایشان نقل شد قبل از طبع به نظر مبارک ایشان رساندیم ..

۲-۲. خوانندگان و محققین محترم برای هرچه بیشتر روشن شدن بحث و اینکه استدلالات فقهی علامه مجلسی مؤید آن است که وی گرایش اخباری نداشته و علاقه و تسلط او بر اخبار دلیل بر این گرایش نیست. به کتاب (علامه مجلسی اخباری یا اصولی) تألیف علی ملکی میانجی- از انتشارات دلیل ما- مراجعه نمایند ..

۲۳. آیه الله ملا- حبيب الله كاشانى رحمه الله او را غواص درياهاى اخبار ... و جامع فنون عقلى و نقلى و مؤلف كتب بسيار و معتبر نزد بزرگان معرفى مى نمايد... (۱)

۱- ۳. الملا- محمد باقر المجلسى غواص بحار الاخبار ... كان عيلاً جامعاً لفنون المعقول والمنقول ومؤلفاته ومصنفاته كثيره كلها معروفه معتبره عند الفحول.... (لباب الالقاب ص ۹۰) ..

۲۵. علامه سید محسن امین می گوید:

مخفی نیست که علامه مجلسی را نویسندگانی بود که تحت نظر و راهنمائی‌ش عهده دار نقل مطالب مورد نظر او از لابلاي مصادر بودند، و خود شخصاً کار گزینش و مرتب سازی و چینش آنها را به عهده داشت، و غالباً آنها علامه را در نقل یاری می نمودند. (۱) آیه الله سبحانی حفظه الله تعالی در این باره چنین می نویسد: «...»

علامه مجلسی این پدیده را در تألیف بحارالانوار به کار گرفت و از گروهی از شاگردان خویش کمک گرفت؛ شاگردانی که تعداد آنان به دوست نفر از افراد مختلفی چون مجتهد، محدث، مفسر، ادیب، مورخ، مصحح و غیره می رسید و خود فقط به تفسیر احادیث مشکل و حل مشکلات و پیچیدگی های آنها می پرداخت. لذا در نسخه های اصلی و اولیه می بینیم که حدیث با یک خط و شرح آن حدیث با خط دیگری که همان خط علامه مجلسی است نوشته شده است، که این خود نشانگر داشتن یک برنامه ریزی درست

و یک جدول کاری منظم می باشد، که مسئولیت هر یک از افراد را در جمع آوری این دایره المعارف مشخص می کند».(۱)

۱-۱. یادنامه مجلسی ج ۱ ص ۳۶۰..

۲۶. دانشمند فرزانه محمد رضا حکیمی چنین می نویسد:

پنج ماه به درگذشت دکتر شریعتی، یکی از دوستان مشترک سفری کوتاه ترتیب داد، که دکتر شریعتی و دو سه تن از دوستان و اینجانب در آن سفر با هم بودیم. من با خود ضمن وسایل اندکی که داشتم، یک جلد از کتاب علمی و گرانقدر «مرآة العقول» را نیز برداشتم. کتاب مرآة العقول شرحی است تحقیقی و مفصل بر کتاب «اصول کافی» تألیف علامه مجلسی. مؤلف بزرگوار در این شرح، بصورتی اجتهادی و تحقیقی وارد مباحث رجالی و سندشناسی احادیث می شود، و اسناد روایی «اصول کافی» را مورد بحث و نظر علمی قرار می دهد، و بنا بر مبانی علمی و نقد سند، درباره اسناد شیخ کلینی سخن می گوید. جالب توجه است که گاه با جمهور محدثین یا شخص ثقه الاسلام کلینی، درباره صحّت سندی یا ضعف آن به مخالفت می پردازد.

در این کتاب، تبخّر بسیار بالای علامه مجلسی و مبانی اجتهادی مجلسی در نقد سندی به خوبی آشکار می گردد.

اینجانب در صدد بودم که در این سفر، به صورتی مناسب و ظریف، این کتاب را به دکتر شریعتی نشان دهم و بشناسانم، تا به پایه علمی و مایه اجتهادی علامه مجلسی در امر مربوط به اسناد حدیثی و نقل روایی پی ببرم. خوشبختانه چنین فرصتی پیش آمد، و من در آن فرصت کتاب را به وی معرفی کردم، و برخی از جاهای آن را در بحثهای سندی خواندم؛ به شدت تحت تأثیر کتاب قرار گرفتم، و به نظرش بسیار مهم و جالب آمد، و در همان حال گله کرد که مردی با این مقام اجتهاد در سند شناسی

چرا باید فلان مطلب (در مورد آمدن یزید به مدینه ...) را در «بحار» نقل کند! آیا نبودن چنین مطلبی که از نظر تاریخی نیز مورد شک قرار گرفته است، چه زیانی به فرهنگ تشیع می داشت؟... (۱) و من فکر می کنم، اگر پس از آن روز، شرایطی برای او پیش می آمد تا یک سخنرانی عمومی بکند، و مناسبتی فراهم می گشت، از مقام علمی و آزادگی نظری علامه مجلسی، با عظمت یاد می کرد. (۲)

۱-۱. اگر جناب شریعتی مقدمه علامه مجلسی را بر بحارالانوار خوانده بود چنین سؤالی نمی کرد، و اگر مقدمه بحارالانوار را هم به او نشان می دادند که غرض از جمع آوری بحار چه بوده و خود مجلسی رحمه الله اگر مهلت داشت در شرح کاملی این مسائل را توضیح می داد، شاید برای ایشان چنین سؤالی پیش نمی آمد. ای کاش جناب شریعتی نسبت به این عالم بزرگ نسنجیده سخن نگفته بود که برای او مسؤولیت آفرین باشد..

۲-۲. عقل سرخ ص ۴۴۵-۴۴۷..

۲۷. علامه مجلسی به تألیف و تصنیف اکتفا نمود، بلکه به تدریس و تربیت نسل جدید از پیشتازان علم پرداخت، و از مدارک و شواهد موجود و اجازه نامه های اجتهادی روشن می شود که ایشان در سال ۱۰۷۰ ه. ق مدرس و استاد معروفی بوده است، یعنی بعد از سی سالگی از اساتید بزرگ حوزه علمیه بشمار می رفته و تا اواخر عمر پر برکتش در تربیت علما و محققین و تدریس سعی وافر داشته است.

مسئولیت های فراوان وی در آن زمان- که رهبری دینی جهان تشیع بخشی از آن بود-، وی را از تدریس و تعلیم نسل برجسته ای از علما و محدثان بازداشت.

هرچند در این مقدمه، بخش جداگانه ای برای پرداختن به شاگردانش و کسانی که از محضر درس او بهره برده اند، یا اجازه روایت گرفته اند، اختصاص یافته، و شمار قابل توجهی از آنها که نامشان در دسترس بوده در آن ذکر خواهد شد، ولی جهت اطلاع از گستره حوزه درسی او، در اینجا به اختصار اشاره می کنیم که

محدّث نوری رحمه الله چهل و نه نفر از آنان را در (الفيض القدسی) نام برده، و می گوید: من کسانی را نام می برم که بر آنها اطلاع یافتم، و گرنه عده آنها بیش از آن است که کسی چون من ادعای استقصا نماید. و سپس از ریاض العلماء نقل می کند که عدد آنها به هزار نفر می رسد، و از انوار نعمانیه نقل می کند که بیش از هزار نفراند. (۱) علاوه بر افراد ذکر شده در الفيض القدسی، نام بسیاری از آنها در خلال مجلدات (الذریعه)، و (طبقات اعلام الشیعه) آمده است، و همچنین در کتاب (زندگی نامه علامه مجلسی)، و کتاب (تلامذه علامه المجلسی) که در بخش مربوط به این موضوع بدانها اشاره خواهد شد. (۲)

۱- ۱. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۲-۱۰۳ ..

۲- ۲. نگاه کن: ص ۷۹ ..

۲۸. مورخ رجالی اسماعیل پاشای بغدادی از دانشمندان اهل سنت و مؤلف ایضاح المکنون (ذیل بر کشف الظنون) و هدیه العارفین در اسماء مؤلفین و آثار مصنفین، چنین می نویسد:

مجلسی اصفهانی محمد باقر فرزند محمد تقی فرزند مقصود علی اصفهانی مشهور به مجلسی، رئیس شیعه امامیه ... سپس اسامی حدود چهل کتاب از تألیفات وی را نام می برد. (۱) آنچه تاکنون گفته شد همه حکایت از آن دارد که علامه مجلسی به عنوان عالمی کم نظیر سعی و کوشش بلیغی در تبلیغ آثار ائمه طاهرین و تقویت شیعه، و تدریس و تعلیم و تربیت، و نشر حدیث و ترویج علوم مربوط به آن داشته است.

۱-۳. مجلسی الاصبهانی: محمد باقر بن محمد تقی بن مقصود علی الاصبهانی الشهیر بالمجلسی رئیس الشیعه الامامیه ... هدیه العارفین (کشف الظنون ج ۶ ص ۳۰۶) ..

۱. تدوین و تألیف بزرگترین دایره المعارف شیعه (بحارالانوار) که مجموعه ای از کتابخانه بزرگ اسلامی است و این تدوین و تألیف یک ابتکار جدید در عالم تألیف بود که تا زمان حیات علامه مجلسی کسی چنین موفقیتی را بدست نیاورده بود.

۲. جمع آوری کتب شیعه که علامه در این راه مشقت های فراوانی متحمل گردید و کتب زیادی را جمع آوری کرد و اکثر آنچه را از کتب شیعه که دسترسی به آنها پیدا نمود هنوز مفقود است، مثل کتاب مدینه العلم شیخ صدوق که تا قرن نهم موجود بوده سپس مفقود گشت.

۳. استنساخ کتب شیعه و نشر آن ...

۴. إحياء و ترویج کتب اربعه شیعه که در این رابطه اقدام به دو کار شد:

الف) شرح کتاب کافی و تهذیب الاحکام. و نسبت به کتاب من لا یحضره الفقیه به شرح پدرش بر آن کتاب بسنده کرد، و استبصار را هم به دامادش امیر محمدصالح خاتون آبادی امر و سفارش نمود که شرح نماید، و او این کار را آنگونه که خود گفته است، به یمن این اشارت انجام داد. (۱) ب) ترویج آن کتب به وسیله استنساخ که معمولاً مستنسخ مفتخر به أخذ اجازه روایتی می شد.

۵. ترویج آداب و سنن اسلامی.

۶. برآوردن نیازهای دینی و مذهبی و اعتقادی و اجتماعی و فطری قاطبه مردم.

۷. بازسازی مساجد مخروبه و بناء مساجد بزرگ.

۸. قضای حوائج مؤمنین و رفع گرفتاری مستمندان.

۹. رهبری امت اسلامی بعد از وفات مولی محمد باقر سبزواری.

۱۰. احیای حوزه علمیه اصفهان.^(۱) دانشمند متبع میرزا محمد باقر موسوی خوانساری اصفهانی در روضات الجنات در ضمن احوال علامه مجلسی رحمه الله می نویسد: تاکنون کسی را ندیده ام که شرح حال او را به دقت دامادش امیر محمد صالح فرزند میر عبد الواسع حسینی بیان کرده باشد. سپس مؤلف روضات حاصل سخن امیر محمد صالح را از کتابش (حدائق المقربین) نقل می کند، و ما قسمتی از آن را که مناسب این بخش است در اینجا می آوریم. او گفته است:

حقوق این عالم بزرگ بر جامعه دینی از جهات گوناگون می باشد که شاخص ترین آنها شش جهت است:

۱. به انجام رساندن شرح کتب اربعه، که در تمام عصرها مورد عنایت بوده، و در حل مشکلات و کشف معضلات آنها کار را آسان نمود.

۲. جمع آوری سایر احادیث مرویه شیعه - که در مقایسه با آنها، محتوای کتب اربعه بخش کوچکی است -، در بیست و پنج جلد بحارالانوار که در شیعه کتابی همانند آن از جهت ضبط و جمع آوری و فائده و فراگیری ادله و اقوال نوشته نشده است، که هفده جلد آن از مسوده خارج و - پاک نویس شده - و هشت جلد آن پاک نویس نشده، و به من وصیت کرده که آن را تمام کنم، که إن شاء الله پس از فراغت از

۱- ۱. نگاه کن: یاد نامه مجلسی ج ۱ ص ۲۱۰-۲۱۳ ..

شرح کافی (۱) انجام خواهم داد.

۳. تألیفات فارسی نافع و پرثمر او که وسیله هدایت عامه مردم است، و کمتر خانه ای است که از این تألیفات خالی باشد.

۴. برپا داشتن جماعات و اجتماعات دینی و تقویت و ترویج مجامع عبادی بدانگونه که پس از فوت او چنان اجتماعات و مجامعی برگزار نشد، بلکه بیشتر آداب و سنن پسندیده ای که به برکت وجود ایشان عادت مردم شده بود ترک گردید. و در زمان او در ایام شریفه و شبهای احیاء هزاران نفر از مردم با تجمع در مراکز عبادی به انجام وظایف شرعی و شب زنده داری پرداخته، و از موعظه های رسا و نصایح شفافبخش او بهره مند می گشتند.

۵. پاسخ به مسائل دینی مردم و صدور فتوایی که به سهولت و راحتی مردم از آن بهره مند می شدند، و در این زمان با فقدان او مردم سرگردانند، گاهی به زید و گاهی به عمرو مراجعه می کنند و با جوابهای مختلف و عجیبی روبرو می شوند.

۶. برآوردن حاجات مؤمنین و یاری ایشان و دفع ظلم و ستم از آنها، و رساندن درد دلها و خواسته های مردم به والیان و مسلطنین بر مردم برای نجات آنها.

خلاصه اینکه حقوق این منبع کمالات و معدن خیرات بر دین و اهل دین، بلکه اهل زمین بسیار است، و آثار و تألیفات او تا روز قیامت باقی است، و برکات آنها بر روح شریف او جاری می باشد... (۲)

۱-۱. یعنی همان شرح کافی علامه مجلسی که موقع وفات به امیر محمدصالح وصیت نموده که آن را تمام کند. نگاه کن: روضات الجنات ج ۲ ص ۸۳..

۲-۲. روضات الجنات ج ۲ ص ۸۲-۸۵..

علامه مجلسی در طول هفتاد و سه سال عمر خود، با چهار تن از پادشاهان صفویه معاصر بوده که به ترتیب عبارت اند از:

۱. شاه صفی، جانشین شاه عباس اول (۱۰۳۸-۱۰۵۲ ق).

۲. شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷ ق).

۳. شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۶ ق).

۴. شاه سلطان حسین، آخرین پادشاه سلسله صفویه (۱۱۰۶-۱۱۳۵).

در زمان شاه صفی و شاه عباس دوم، همچنین در زمان شاه سلیمان قبل از پذیرش شیخ الاسلامی، برای علامه مجلسی فعالیت سیاسی چشمگیری ثبت نشده، بنابراین زندگی سیاسی او را از این زمان مورد بحث قرار می دهیم.

علامه مجلسی، بعد از رحلت آقا حسین خوانساری که منصب شیخ الاسلامی را در زمان شاه سلیمان به عهده داشت، در سال ۱۰۹۸ ق با پیشنهاد و درخواست شاه سلیمان، از طرف وی به مقام شیخ الاسلامی دار السلطنه اصفهان منصوب شد و تا پایان سلطنت پادشاه مزبور در این مسند باقی ماند. بعد از مرگ شاه سلیمان، و جلوس شاه سلطان حسین به تخت سلطنت، علامه مجلسی مجدداً از طرف شاه صفوی در مقام قبلی خود ابقا شد. او تا سال وفاتش عهده دار این منصب بود.

بنابراین، علامه مجلسی حدود هفت سال در دوران سلطنت شاه سلیمان و پنج

سال نیز در سلطنت شاه سلطان حسین، در مجموع به مدت دوازده سال، شیخ الاسلام اصفهان بود. وی بعد از محقق کرکی - که بعضی از مخالفان، او را به مخترع مذهب شیعه ملقب ساختند(۱)-، از بانفوذترین علمای دوران صفوی است که متصدی این مقام بوده اند. از فعالیت های مهم سیاسی علامه مجلسی در دوران تصدی شیخ الاسلامی که در تاریخ این دوران از آنها سخن به میان آمده، به چند مورد اجمالاً اشاره می کنیم:

۱. نخستین کاری که مجلسی بعد از به دست گرفتن اجرای احکام شرع در دوران سلطنت شاه سلیمان انجام داد، شکستن بت کفار هند در شهر اصفهان است. واقعه از این قرار بود:

روزی مسموع شیخ افتاد که جماعتی از کفار هند، پنهانی بتی را که در شهر اصفهان بوده، می پرستیدند. پس حکم شرعی به شکستن آن بت صادر کرد، و سعی و تلاش کفار مؤثر نیفتاد، و هرچه مال و منال و هدایا تقدیم همایونی نمودند که بلکه آن داهیه را از سر معبود خود شان دفع کرده باشند، سودی نبخشید و بر حسب حکم نافذ آن عالم رئیانی، بت را شکستند.(۲) اهمیت این کار مجلسی در آن است که وجود بت در پایتخت کشور مدعی شعار توحید و نفی شرک و بت پرستی، مایه ننگ بود. این اقدام علامه مجلسی، در زمان او و بعد

از وی، مورد تحسین و ستایش عالمان دینی قرار گرفت. و به گفته ملک الشعراء «این عالم، در ترویج شیعه فایده تی بزرگ حاصل نمود».

۲. مورد دوم از فعالیت های سیاسی علامه مجلسی، در دوران سلطنت شاه سلطان حسین است. بر اساس آنچه مورخان نوشته اند، در مراسم تاجگذاری شاه

۱- ۱. ریحانه الأدب ج ۵ ص ۲۴۶ ..

۲- ۲. همان ص ۱۹۴ ..

سلطان حسین صفوی، شاه اجازه نداد کسی از صوفیان- به رسم معمول- شمشیر را زیب پیکر وی سازد، و در عوض انجام آن را از شیخ الاسلام خواست.

... شاه صفوی، در مقام سپاس از اقدام علامه مجلسی، اظهار داشت که علامه در عوض این خدمت، چه خواسته هایی دارد تا شاه آنها را برآورده سازد.

علامه مجلسی سه خواسته را عنوان کرد:

نخست، منع شرابخواری و شراب فروشی.

دوم، منع جنگ طوایف.

سوم، منع دسته جات کبوتر بازی.

شاه نیز خواسته های مجلسی را پذیرفت و بلافاصله فرمان لازم را صادر کرد.

در مورد خواسته دوم و سوم مجلسی، باید اوضاع اجتماعی آن روز اصفهان، و دیگر شهرهای ایران را ملاحظه نمود. ظاهراً در آن عهد، اشخاصی با ارتکاب این اعمال، موجب اذیت و آزار شهروندان می گشتند، و استمرار جنگ طوایف هم پیامدهای ناگواری را از قبیل کشته و زخمی شدن عده ای بی گناه به دنبال داشت، و این دو مسأله از مسائل و مشکلات اجتماعی آن دوران محسوب می شد، و رفع این منکرات جز با فرامین حکومتی امکان پذیر نبود.

و اما درخواست نخستین او بسیار مورد توجه و حائز اهمیت است. به نظر می رسد که علامه مجلسی با تیزبینی و آینده نگری ای که داشت، متوجه انحطاط دولت مقتدر صفویه در آینده نه چندان دور شده بود ...

با توجه به شرایط نامناسب اخلاقی حاکم بر دربار صفوی و نیز جامعه آن روز، می توان گفت که علامه مجلسی، از ابتدای تصدی منصب شیخ الاسلامی، در پی فرصتی بود که فرمان منع شراب را از شاه صفوی

بگیرد، به گونه ای که این فرمان حکومتی، شامل خود شاه و درباریان نیز بشود. با وجود احتمال آلوده شدن شاه جدید به باده نوشی و لزوم پیشگیری از آن، اظهار چنین خواسته ای برای اجرای یکی از

احکام الهی ضروری می نمود، و این زمان پیش آمده برای علامه مجلسی، بهترین فرصتی بود که می توانست خواسته خود را عملی سازد. بنابراین، آنچه را که مسئولیت و وظیفه دینی و سیاسی علامه مجلسی اقتضا می کرد، وی انجام داد. لذا او را در انحطاط دولت صفویه و حمله دشمنان خارجی به کشور نمی توان مقصّر و یا متّهم دانست... (۱) ۳. یکی دیگر از اقدامات سیاسی علامه مجلسی، تألیف رساله مستقلی درباره آداب سلوک حاکم با رعیت است که در واقع، ترجمه عهدنامه مالک اشتر، به همراه سه حدیث دیگر به زبان فارسی ساده و روان، جهت استفاده حکام زمان خود است.

... به نظر می رسد که مجلسی، با مشاهده فساد دولتمردان صفوی و گرایش آنها به عیاشی، تجمل گرایی، اسراف و تبذیر، راحت طلبی، ظلم و ستم نسبت به مردم و غفلت آنان از امور کشورداری، درصدد نگارش این رساله برآمد، و هدف از تألیف آن را «تنبيه ارباب غفلت و اصلاح اصحاب دولت» بیان کرد. (۲)

۱- ۱. نگاه کن: ص ۶۵ پاورقی ۱ ..

۲- ۲. نگاه کن: یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۱۶-۲۰ ..

بحارالانوار بیشتر از دو جهت مورد نقد قرار گرفته است

۱. اشتمال بر روایات ضعیف.

۲. نظریات کلامی غیر مقبول برای فلاسفه.

جواب نقد اول:

مؤلف که پس از سعی و جدیت فراوان در راستای گردآوری کتابها و منابع اولیه شیعه خصوصاً دسته ای از آنها که به علل مختلفی از دیده ها پنهان و از دسترس آنها دور مانده بود، توانست از نقاط مختلف سرزمینهای اسلامی بسیاری از آنها را جمع آوری نماید، و آنطور که خود در مقدمه بحارالانوار می گوید (۱)، خوف از آن داشته که این آثار و منابع باز هم گرد فراموشی بر آنها نشسته و از دسترس جامعه اسلامی خارج شوند؛ و از جهت دیگر پراکندگی و تفرق مطالب و محتوای این کتابها، دستیابی مراجعہ کنندگان را به موضوعات مورد نظرشان دشوار می نمود، دست به کاری عظیم زد که حاصل آن دایره المعارف گسترده ای است در زمینه اخبار و روایات پیامبر و آل طاهرین او - صلوات الله علیهم اجمعین - بنام بحارالانوار؛ که مصون کننده آن میراث گرانقدر فرهنگی و معنوی است از تلف، و برخوردار از نظم و دسته بندی

۱- ۱. نگاه کن: بحارالانوار ج ۱ ص ۳-۴ ..

و چیشی تحسین برانگیز، در جهت هموار کردن راه علما و دانشمندان، و آسان نمودن کار مراجعه کنندگان.

پس می توان گفت که بحارالانوار کتابی نیست که مؤلف آن درصدد جمع آوری اخبار کاملاً صحیح و معتبر باشد، بلکه کتابی است بزرگ و گسترده در آثار شیعه، که برای حفظ و نگهداری آنها از نابودی و تحریف و انتقال به آیندگان، به چنین سبک زیبایی تنظیم شده است.

با این حال هرچند مؤلف در بعضی از قسمت های آن اظهار نظرهای علمی و دقیقی نموده که حاکی از مقام والای علمی او است، ولی به جهت گستردگی کار، در نظر داشته- همانگونه که خود در مقدمه گفته است (۱)- اگر فرصت یافت، کتابی در شرح و توضیح آن بنویسد؛ که متأسفانه برای این کار که می توانست جوابگوی بسیاری از سؤاها باشد، مهلت نیافت.

ما با بررسی کتب علامه مجلسی رحمه الله می بینیم که در بعضی از آنها که بنایش بر نقد و تصحیح بوده آنچنان با ذره بین دقت احادیث و روایات را چه از نظر سند و چه از نظر متن بررسی کرده که مورد اعجاب و تحسین همه دانشمندان در طول قرون بوده است، مانند کتاب شریف مرآه العقول شرح بر کتاب کافی و کتاب ملاذ الاخیار شرح بر تهذیب که هم اسناد احادیث را بررسی کرده و صحیح را از غیر صحیح جدا ساخته، و هم راجع به عبارات متن اظهار نظر کرده که مورد تحسین حدیث شناسان و فقها قرار گرفته است.

و یا در همین کتاب (تحفه الزائر) می بینیم که زیارات معتبر روایی را آورده و هنگامی که حدیثی را نقل می کند صحیح یا موثق یا حسن بودن و غیر آن را بیان می کند، تا خواننده به میزان اعتبار آن آگاهی یابد. و همچنین در کتاب اعتقادات که

دیده می شود چگونه مطالب اعتقادی را دقیق و علمی آورده است. بنابراین بحارالانوار را که یک کتاب جامع و دائره المعارف گونه است با مرآه العقول یا اعتقادات یا تحفه الزائر و ... قیاس کردن کار دقیقی نیست، و باید دید مؤلف در هر کتابی چه منظوری از تألیف آن داشته و آیا به هدف خود نائل آمده است.

در اینجا نظر چند تن از بزرگان را درباره بحارالانوار نقل می کنیم:

امام خمینی - قدس سرّه الشریف - در این باره نوشته اند:

کتاب بحارالانوار که تألیف عالم بزرگوار و محدّث عالی مقدار محمدباقر مجلسی است، مجموعه ای است از قریب چهارصد کتاب و رساله، که در حقیقت یک کتابخانه کوچکی است که با یک اسم نام برده می شود. صاحب این کتاب چون دیده کتابهای بسیاری از احادیث است که بواسطه کوچکی و گذشتن زمانها از دست می رود، تمام آن کتابها را بدون آنکه التزام به صحّت همه آنها داشته باشد، در یک مجموعه به اسم (بحارالانوار) فراهم کرده، و نخواستہ کتابی عملی بنویسد، یا دستورات و قوانین اسلام را در آنجا جمع کند تا در اطراف آن بررسی کرده و درست را از غیر درست جدا کند.

در حقیقت، بحار خزانه همه اخباری است که به پیشوایان اسلام نسبت داده شده، چه درست باشد یا نادرست.

در آن، کتابهایی هست که خود صاحب بحار آنها را درست نمی داند. و او نخواستہ است کتاب عملی بنویسد، تا کسی اشکال کند که چرا این کتابها را فراهم کردی.

پس نتوان هر خبری که در بحار است، به رخ دینداران کشید که آن خلاف عقل یا حسّ است. چنانکه نتوان بی جهت اخبار آن را ردّ کرد که موافق سلیقه ما نیست. بلکه در هر روایتی باید بررسی شود، و آنگاه با میزانهایی که علما در اصول تعیین

کرد [ه ا] ند، عملی بودن یا نبودن آن را اعلان کرد. (۱) علامه حاج میرزا ابو الحسن شعرانی - اعلی الله مقامه الشریف - می گوید: کتاب بحار الانوار شیخ بزرگوار، محدث، علامه، و حافظ آثار اهل بیت علیهم السلام محمد باقر فرزند محمد تقی مجلسی - قدس الله روحه - به اجماع بزرگان علماء امامیه از جامع ترین و فراگیرترین کتابهایی است که در زمینه احادیث گوناگون و اخبار و موضوعات متفرقه تألیف شده است. و نیز بیش از همه، اهداف مذهب امامیه را شمرده، و مقاصد پیشاهنگان آن را بیان کرده، و اقوال گوناگون علماء را نقل کرده است.

آری این کتاب همچون چشمه جوشانی است که آسان تر از همه، جویندگان تشنه خود را از معارف سیراب می کند.

این کتاب به گونه ای است که هیچ دینداری، خواه فقیه باشد یا محدث یا واعظ یا مورخ یا مفسر یا متکلم و یا حتی فیلسوف حکیم الهی، از آن بی نیاز نیست؛ زیرا همه خواسته ها را در خود جای داده است، بلی غواصی در این دریا جز برای کسی که در شناگری مهارت دارد جایز نیست، تا در امواج خروشان آن غرق نشود، و از ژرفای آن جز دُرّها را بیرون نکشد.

مؤلف آن - اعلی الله مقامه - توفیق یافت به گنجهای دانش که برای هر کس رخ نمی دهد دست یابد، در نزدش از کتابهای قدمای ما و نسخه های کمیاب، آنچنان جمع شد که در هر زمان و هر دیاری پیش نمی آید، پس فرصت را غنیمت شمرد، و همه را در یک کتاب گرد آورد تا متفرق نشوند و از میان نروند. و اگر می خواست می توانست سره را از ناسره جدا کند اما به چند منظور این کار را نکرد، شاید از جمله آنها کمی وقت و تنگی فرصت بود، یا فتح باب اجتهاد، و دفع توهم کسانی بود که گمان می کنند

محدثان، اخبار مخالف با مقصد شان و ناسازگار با مذهبشان را عمداً نقل نمی کنند، چنانکه برخی از محدثان اهل سنت از نقل حدیث غدیر سرباز زده اند.

لذا او- که خدا رحمتش کند- هر حدیثی را که یافت (از صحیح و نا صحیح) گرد آورد، و پژوهش در آن را به بعدی ها سپرد. (۱) دیدگاه آیه الله حسن زاده آملی- ادام الله ایام إفاضاته- در این باره:

... چون به بحار الانوار رسیده ایم، باید گفت: «کلّ الصید فی جوف الفراء» (۲) مرحوم علامه مجلسی ... مجلد سیزدهم آن را به تاریخ و احوال امام اثنا عشر- صلوات الله وسلامه علیه- اختصاص داده است و خطبه ای موجز و متین و متقن، مناسب با مطالب به عنوان براعت استهلال ذکر کرده است.

... و مجلسی دوم صاحب بحار و مرآه العقول و ... هر یک از این بزرگان را در

۱- ۱. إن کتاب بحار الأنوار للشيخ الجليل المحدث العلامة الحفظه محمد باقر بن محمد تقی المجلسی- قدس الله روحه- باتفاق أهل الحل والعقد من علماء أهل البيت أجمع الكتب المصنفة لشتات الأحاديث الشریفه وأشملها لمتفرقات الأخبار المنيفه وأحصاها لأغراض المذهب وأبينها لمقاصد رواد هذا المشرب وأكملها فی نقل أقوال العلماء، وأسهلها لطالبي الارتواء مع غزاره مادتها، وهو بحيث لا- يستغنى عنه أحد من المنتحلين إلى الدين سواء كان فقيهاً أو محدثاً أو واعظاً أو مؤرخاً أو مفسراً أو متكلماً، بل ولو فيلسوفاً حكيماً إلهياً، لجمعه جميع الاغراض. نعم لا يجوز الغوص في البحار إلاللماهر في السباحه حتى لا يغرق في تيار أمواجهها، ولا- يجتنى من قعرها إلالذرها من أثباجها. و كان مؤلفها- أعلى الله مقامه- وفق للعثور على كنوز علم لا يتفق لكل أحد، فقد اجتمع عنده من كتب أصحابنا الأوائل والنسخ النادره الوجود ما لا يحصل في كل زمان وكل بلد، فاغتنم الفرصه وجمعها في كتاب لثلا- تتفرق وتضيع. ولو كان غرضه الاكتفاء بنقل السمين وترك الغث لفضل، لكن لم يفعل لأغراض، ولعل منها قصر الوقت وضيق الفرصه أو فتح باب الاجتهاد ودفع توهم من يظن أن المحدثين يتركون ما يخالف غرضهم ويباين مذهبهم عمداً حسماً لاحتجاج الخصم به، كما ترك بعضهم من غيرنا نقل حدیث الغدير، فجمع- رحمه الله- كل شئ و وجدته، وترك البحث فيها لمن بعده. (بحار الانوار ج ۵۳ مقدمه) ..

۲- ۲. ضرب المثلی است اشاره به اینکه جامع است و هر چه را که در طلبش هستیم در خود دارد. و ترجمه آن چنین است: همه شکار اندر گورخر است (یعنی شکار بزرگی است که هر شکار دیگری در کنارش ناچیز و در او جا می گیرد). در کتاب لطایف الامثال و طرایف الأقوال ص ۱۴۵ چنین آمده: این مثل آنجا باید گفت که یک تن را بر بسیار کس از اکفا و أقران او تفضیل نهی ..

علوم و فنون و کارهای علمی شان به نوعی است که از عهده اکثر اهل علم خارج است و آثار قلمی این نوابغ برای ما یک نحو کرامت است. (۱) نظر آیه الله مصباح یزدی - أدام الله أیام إفاضاته - در این زمینه: از بزرگان علما، و فرزانشان، و از فحول محدثان و نخبگان شان سرور ما شیخ الاسلام محمد باقر مجلسی - رضوان الله علیه - است، که در گردآوری و حفظ سنت های پیامبر صلی الله علیه و آله، و آثار امامان از اهل بیت علیهم السلام بهره ای وافر دارد، ثنای عطر آگین، و سپاس پی در پی ما و همه شیعیان بر او باد.

او در گردآوری و تألیف و تنظیم و ترتیب آنها، چنان مشقت و رنج و در دسرهایی را تحمل کرده است که از حد بیان بیرون، و قلم و زبان را ناتوان ساخته است، و این نکته بر کسی که در آثار نفیس و ارزشمند او تأمل کند، و در کتاب های گرانها و پر ارزش او بنگرد، و در تألیفات عظیم و پربهای او غور کند پنهان نیست، پس بر ما و بر هر که از میوه های آثار او می چیند، و در دریاهای پهناورش شنا می کند، و از چشمه های تألیفاتش می نوشد فرض است که برای بزرگداشتش سپاسگزار وی باشیم، و برای ادای حق او بسیار دعایش کنیم، خدا روحش را پاک، و درجه اش را بلند و مقامش را والا گرداند. (۲)

۱- ۱. یازده رساله فارسی ص ۲۱۸، یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۲۱۸، جمع پریشان/ دفتر اول ص ۶۵ ..

۲- ۲. من فطاحل العلماء وجهابذتهم، وفحول المحدثین وعباقرتهم، مولانا شیخ الاسلام محمد باقر المجلسی - رضوان الله علیه - . وله من تلك الفضيله حظُّ وافر، وعليه منّا ومن قاطبه الشيعة ثناءً عاطر وشكر متواتر. وقد كابد - رحمه الله - من المشقه والتعب، وقاسى من العناء والنصب فى الجمع والتأليف والنظم والترصيف ما جاز حدّ البيان، وأعجز القلم واللسان وليس يخفى ذلك على من تأمّل فى آثاره النفيسه البهيّه، ونظر فى كتبه الثمينه القيمه، وسبر غور تأليفه الضخمه الفخمه. فعلىنا وعلى كلّ من اقتطف من ثمار آثاره، وسبح فى أجواء بحاره، وارتشف من مناهل موسوعاته إجمالُ الثناء عليه، اعظاماً لشأنه، وإكثارُ الدعاء له، إيفاءً لحقه. - قدس الله سرّه ورفع شأنه وأعلى مقامه. (بحار الانوار ج ۵۷ ص ۳۷۷-۳۷۸، جمع پریشان/ دفتر اول ص ۶۵) ..

جواب نقد دوم

از آنجا که هیچ دانشمندی معصوم نیست، اختلاف نظر علمی در بین آنها و نقد آن یک امر طبیعی و موجب رشد و تکامل است؛ که باید نقدها و برخورد با نظرها عالمانه و مؤدبانه انجام پذیرند. علامه مجلسی نیز با آن مقام والای علمی، اختلاف نظرهایی با سایر دانشمندان اعم از فقها، حدیث شناسان، متکلمین، و غیر آنها داشته است که نمی توان گفت در کلیه این اختلاف آراء او مُصیب بوده و سایر اندیشمندان کاملاً در اشتباه بوده اند.

در برخورد با نظریات علامه مجلسی رحمه الله سه شیوه دیده می شود.

۱. نقد با احترام به مقام او.

۲. نقد تُند همراه با جملات نامناسب با شأن او.

۳. برخورد غیر علمی با هتاکی و کلمات جسارت آمیز.

و ما در این قسمت به نمونه هایی از این سه روش اشاره می کنیم:

۱. از جمله کسانی که برخی از نظریات علامه مجلسی را با کمال ادب و احترام نقد کرده اند آیه الله مصباح یزدی حفظه الله تعالی می باشد، ما پیش از بیان و نقد حضرت استاد مد ظلّه آن بخش از سخن علامه مجلسی رحمه الله را که مورد نقد واقع شده است می آوریم تا روشن شود نقد ایشان ناظر به کدام بخش از سخن او است:

علامه مجلسی رحمه الله: «بدان که اجماع امامیه بلکه اجماع مسلمین - مگر برخی که فیلسوف نما هستند و خود را در میان مسلمانان در آورده اند تا اصول آنان را تخریب و عقائد شان را تباه سازند- براین است که ملائکه وجود دارد، و آنان اجسام لطیف نورانی هستند که...» (۱)

۱- ۱. اعلم أنه اجمعت الإمامیه بل جمیع المسلمین، الا من شدّ منهم من المتفلسفین الذین ادخلوا أنفسهم بین المسلمین لتخریب اصولهم وتضییع عقائدهم، علی وجود الملائکه، وأنهم اجسام لطیفه نورانیه... (بحارالانوار ج ۵۹ ص ۲۰۲) ..

استاد مصباح: گروهی از متکلمان به بحث درباره ماهیت ملائکه پرداخته اند و قائل اند که آنان اجسام لطیفی هستند که به اشکال خوب نمایان می شوند.

و جمعی از پژوهشگران امامیه و دیگران نیز از آنان پیروی نموده اند، سپس گروهی از فلاسفه اسلام که دوست داشتند ظواهر دینی را بر مبنای فلسفی و آراء خود در علوم عقلی تطبیق دهند، ملائکه را بر عقول مجرد و نفوس فلکیه تطبیق داده اند، چنانکه هفت آسمان، کرسی، و عرش را نیز به فلک های نه گانه منطبق کرده اند- با اینکه فلک های نه گانه فرضیه ایست که علم جدید آن را رد می کند- و چون آنها در بعضی از تطبیقات اشتباه کرده اند ما به آنان این گمان بد را نمی بریم که خود را در میان مسلمانان در آورده اند تا دیشان را تباه سازند! چگونه و حال آنکه آنان بسیاری از پایه های دین، و قواعد عقلی را که بسیاری از اصول اعتقادی بر محور آنها می چرخد استوار ساخته اند، چه بسا امثال این اشتباهات از دیگران نیز بیش از آنان سر زده است، هرچند خود می پندارند که کار نیک می کنند، و ما در حق آنان نیز جز حسن ظن نداریم مگر کسی که دلیل قطعی بر سوء نیت و خباثت باطنی او داشته باشیم، به خدا پناه می بریم.

از سوی دیگر ما هیچ دلیلی نداریم که فلاسفه اسلامی ملائکه جسمانی را مطلقاً رد کرده باشند، بلکه دلیل بر خلاف آن داریم.

و از جهت دیگر اگر بپذیریم که اجماع امت یا امامیه بر جسمانی بودن برخی فرشتگان است، هیچ اجماعی بر جسمانی بودن همه ملائکه- حتی کروبیون، و مهمنین، و عالین- نداریم.

بنابراین مسأله به آنگونه که مؤلف- که خدایش رحمت کند- تصور می کند نیست. (۱)

۱- ۱. تعرّض للبحث عن ماهیه الملائکه ثلّه من المتکلمین، فقالوا بکونها أجساماً لطیفه تشکّل بأشکال طیبه و تبعهم علی ذلک رهطٌ من سائر الباحثین من الإمامیه و غیرهم. ثمّ إنّ فئه من فلاسفه الاسلام الذین کانوا یعجبهم تطبیق الظواهر الدینیّه علی المبانی الفلسفیه و آرائهم فی العلوم العقلیه عمدوا إلی تطبیق الملائکه علی العقول المجرّده و النفوس الفلکیه. کما أنّهم فسروا السماوات السبع و الكرسي و العرش بالأفلاک التسعه، مع أنّها فرضیه فی نفسها أبطلها العلم الحدیث و لأجل أنّهم أخطؤوا فی بعض تطبیقاتهم لا- نظنّ بهم أنّهم أدخلوا أنفسهم فی المسلمین لیضیعوا علیهم دینهم! کیف وقد شیدوا کثیراً من الأسس الدینیّه و القواعد العقلیه التي یدور علیها کثیر من الاصول الاعتقادیه. ولعلّ مثل هذه الأخطاء صدر من غیرهم أكثر منهم، و إن کانوا یحسبون أنّهم یحسنون، ولا نظنّ بهم و بغيرهم إلّا خیراً، اللهم إلامن قام برهان علی سوء نیته و خبث سریرته، نعوذ باللّه تعالی. ثمّ إنّ لا- دلیل علی إنکارهم ملائکه جسمانیین مطلقاً إن لم یوجد دلیل علی خلافه؛ و من جانب آخر لم یثبت إجماع الأمة أو الإمامیه علی جسمانیه جمیع الملائکه حتی کروبیین و المهمنین و العالین، إنّ سلّم دعوی الإجماع علی جسمانیه بعضهم. و علی هذا فالمسأله لیست بتلك المثابه التي تترأى من کلام المؤلف- رحمه اللّه تعالی. (حاشیه بحار الانوار ج ۵۹ ص ۲۰۲-۲۰۳، یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۲۱۵-۲۱۷، جمع پریشان/ دفتر اول ص ۶۳) ..

۲. برخی دیگر نسبت به او و بحارالانوار به گونه ای به نقد پرداخته اند که گاه نقد که باید در راستای اثبات حقایق و جدا نمودن درست از نادرست و اصلاح کاستی ها باشد، به سمت تمسخر و حرمت شکنی تغییر جهت داده است.

از جمله استاد جلال الدین آشتیانی که ایراداتی بر علامه مجلسی رحمه الله و بحارالانوار وارد کرده است، و مُحقق معاصر آقای رضا مختاری ده مورد از آنها را عیناً نقل کرده و پس از پاسخ منطقی و مؤدبانه با اشاره به خطاهای موجود در گفته های او چنین می نویسد:

اینها ده نمونه از سخنان و تسامحات حضرت استاد آشتیانی در یک مقاله چند صفحه ای است. وقتی در مقاله ای کوتاه این تعداد سهو و خطا رخ دهد (علاوه بر موارد جزئی دیگر که ذکر نشد) با اینکه مقاله به دلیل چاپ و نشر در شمارگانی وسیع، علی القاعده با دقت نوشته می شود، و از سویی دیگر از هفت خوان ویرایش و تحریریه مجله می گذرد، چگونه می توان انتظار داشت که در کتابی به عظمت بحار، هیچ اشتباهی رخ ندهد؟! با اینکه علامه

موفق به تبیض برخی مجلدات آن و تأمل دوباره در آنها نشده است.

پیدا است که انسان غیر معصوم، مصون از خطا نیست و کسی نگفته که علامه دچار هیچ اشتباهی نشده است. حتی ابن سینا- که به گفته استاد «در نبوغ نظیر ندارد» و به فرموده امام خمینی قدس سره الشریف: «لم یکن له کفواً أحد»- دچار اشتباهات بزرگ شده، و مرحوم صدر المتألهین- قدس سره- در اسفار (ج ۹، ص ۱۰۹- ۱۲۰) بیش از ده اشتباه او را بیان کرده و چنین گفته است:

و اما شیخ صاحب «الشفاء» سرگرمیش به امور دنیوی بدینگونه نبوده است، و شگفت آنکه هر گاه بحثش به تحقیق درباره هویات وجودی- نه امور عامه و احکام کلی فلسفی- می رسد ذهنش کند و ناتوان می شود، و این در بسیاری از موارد رخ داده است، از جمله... (۱) بنابراین تبیین اشتباهات دیگران خدمتی به علم است؛ ولی تبیین اشتباه با برهان، با توهین و تمسخر فرق بسیار دارد. (۲) ۳. برخی نیز بجای نقد ناسزا گفته اند که در این زمینه حضرت آیه الله سبحانی چنین نوشته اند:

«بعضی از مستشرقان چون «ادوارد براون» مؤلف تاریخ ادبیات ایران و بعضی از نویسندگان معاصر یعنی نویسندگانی که از نشر روایات خاندان عصمت و طهارت دلشاد نمی باشند، مجلسی را با نیزه های انتقادی خود، هدف قرار داده اند و در ترکش آنان جز ناسزاگویی چیز دیگری وجود ندارد که این خود از نقد منطقی کاملاً به دور است. اینها غیر از این موضوع راهی برای

۱- ۱. وأَمَّا الشَّيْخُ صَاحِبُ الشَّفَاءِ فَلَمْ يَكُنْ اشْتِغَالَه بِأُمُورِ الدُّنْيَا عَلَى هَذَا الْمَنْهَاجِ وَالْعَجَبُ أَنَّهُ كَلَّمَا انْتَهَى بَحْثُهُ إِلَى تَحْقِيقِ الْهُوِيَّاتِ الْوُجُودِيَّةِ دُونَ الْأُمُورِ الْعَامَّةِ وَالْأَحْكَامِ الشَّامِلَةِ تَبَلَّدَ ذَهَنُهُ وَظَهَرَ مِنْهُ الْعَجْزُ، وَذَلِكَ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْمَوَاضِعِ، مِنْهَا: ... الْحِكْمَةُ الْمُتَعَالِيَّةُ فِي الْأَسْفَارِ الْعَقْلِيَّةِ الْأَرْبَعَةِ لَصَدْرِ الدِّينِ مُحَمَّدِ الشِّيرَازِيِّ ج ۹ ص ۱۰۹- ۱۲۰) ..

۲- ۲. یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۲۱۶ ..

حمله به مجلسی نیافته اند و همواره او را به کم خردی و به تلاش بی ثمر متهم می کنند.

البته هیچ کدام از این مسائل، از شخصیت و مقام شامخ علامه مجلسی نمی کاهد، چون گفته شده است که: «آن کس که تألیف کند، هدف قرار خواهد گرفت».

چنانچه علامه در صدد جلب رضایت این نوع افراد می بود، لازم بود که دست از تلاش بر می داشت. اما پشتوانه و حامی وی فقط رضایت خداوند متعال و پیامبر گرامیش و امامان معصوم بوده است. بیت زیر، گویای زبان حال اوست:

إِذَا رَضِيْتُ عَنِّي كِرَامُ عَشِيرَتِي

فَلَا زَالَ غَضَبَانَا عَلَيَّ لِأَمَّهَا

هرگاه بزرگواران قومم از من خشنود گردند، در عوض، فرومایگان آن از من خشمگین خواهند شد».^(۱)

۱. حضور در دربار صفویه

یکی از انتقادهایی که بر عملکرد سیاسی علامه مجلسی شده، حضور وی در دستگاہ حکومت صفوی و همکاری با سلاطین معاصر خود و به عبارت صریحتر، وارد کردن اتهام عالم درباری بودن، نسبت به ایشان است.

آنچه در پاسخ به این انتقاد می توان گفت، این است که رابطه داشتن با سلاطین و همکاری با آنها در امور سیاسی و مذهبی، امر تازه و بدیعی نبوده که مجلسی آغازگر آن باشد. معاشرت با سلاطین با اغراض صحیح، امری است که در طول تاریخ اسلام، از دوران حضرت علی علیه السلام مرسوم و معمول بوده است.

از نمونه های حضور امامان و علمای شیعه در دربار خلفا و سلاطین، به موارد متعددی می توان اشاره کرد، مانند حضور حضرت علی علیه السلام در دستگاہ خلافت خلفای ثلاث و در بعضی موارد همکاری با آنها، پذیرش منصب ولایت اهواز توسط عبدالله نجاشی یکی از اصحاب امام صادق علیه السلام در حکومت منصور دوانیقی، قبول منصب وزارت از سوی علی بن یقظین به توصیه امام موسی کاظم علیه السلام در زمان خلافت هارون الرشید، قبول ولایت عهدی مأمون عباسی از طرف امام رضا علیه السلام، همچنین وزارت یافتن خواجه نصیر الدین طوسی در دستگاہ سلطنتی هلاکو خان مغول، رابطه علامه حلی با الجایتو - سلطان مغول - و نیز در دوران صفویه، حضور و مشارکت سیاسی علمای برجسته و مشهور شیعه مانند محقق کرکی، شیخ بهایی، محمد تقی مجلسی، محمد باقر سبزواری، آقا حسین خوانساری و علامه مجلسی در حکومت صفوی و قبول مناصب و مشاغل سیاسی مذهبی توسط آنها، همه و همه، گویای این حقیقت است که همکاری علمای شیعه با حکام مسلمان شیعه و سنی، به منظور ترویج دین و تقویت مبانی مذهب جعفری، امری جایز و گاه واجب بوده است. بنابراین، اگر کسی به یکی از علمای بزرگ که

مورد احترام دانشمندان دینی هستند، خرده بگیرد، باید نسبت به عملکرد همه آنها پاسخ گو باشد؛ زیرا انتقاد از برخی از آنها در عمل مشترک، دور از انصاف است.

حضور علامه مجلسی در دربار صفوی و همکاری، مشارکت و مشاوره او با سلاطین معاصر در امور سیاسی، و قبول منصب شیخ الاسلامی بنا بر مصالحی از قبیل اجرای احکام دینی، امر به معروف و نهی از منکر، دفع ظلم ظالم از مظلوم (۱)، ترویج مذهب امامیه و معارف شیعه در قبال تبلیغ مذهب اهل تسنن توسط مخالفان در دولت عثمانی بوده است.

رعایت اصل مصلحت، امر به معروف و نهی از منکر، اصل نصیحت حکام و سلاطین (۲)، و مراعات اهم و مهم در مقام تراحم تکالیف شرعی، از قواعد فقهی و اصولی مذهب شیعه است که مبنای مشروعیت رابطه داشتن و همکاری علما با سلاطین به حساب می آید. البته در این میان، پادشاهان صفویه نسبت به سایر سلاطین، از امتیاز ویژه ای برخوردار بودند، و آن عبارت از این بود که سلاطین این سلسله، از آغاز تا فرجام، مروج تشیع، مجری احکام شریعت، و حامی دین و علمای دینی بودند. حتی برخی از سلاطین این سلسله چون شاه طهماسب اول، سلطنت را حق مجتهد و نایب امام زمان - عجل الله تعالی فرجه - می دانست و خود را عامل مجتهد، معرفی می کرد. در واقع، در طول دوران صفویه به جز دوره کوتاه شاه اسماعیل دوم، سلاطین صفویه جملگی

۱-۱. در صفحه ۴۹ گذشت که او اجرای سه امر را از شاه سلطان حسین خواستار شد. طرح این خواسته هاز سوی علامه مجلسی نشانگر وضع نابسامان اجتماعی و فساد اخلاقی و ناامنی در آن زمان، و دغدغه و اهتمام او نسبت به این وضعیت است، که با استفاده از فرصت بدست آمده در مقام رفع و مقابله با ریشه های آن برآمد ..

۲-۲. تنظیم رساله ای از سوی علامه مجلسی که شامل ترجمه عهد نامه حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر و چند حدیث دیگر در آداب سلوک حاکم با رعیت به منظور «تنبیه ارباب غفلت و اصلاح اصحاب دولت»، نشانگر آن است که اصلاح حکومت و حکام، و جهت دادن آنان به سمت مقررات شرع و عدالت اسلامی از انگیزه های حضور او در این صحنه و قبول این سمت بوده است ..

تابع و مجری نظرهای علمای شیعه بودند. در تأیید مطالب فوق شواهد تاریخی فراوانی را از منابع دوره صفویه می توان ارائه نمود... لذا علمای شیعه حفظ و تقویت یگانه حکومت مقتدر شیعی را که مدافع عقاید و مذهب تشیع و عالمان شیعی و کشور شیعه در برابری مخالفان بوده است، بر اساس اصول و مبانی مذکور، وظیفه شرعی خود می دانستند و دانشمند مورد مطالعه ما نیز از این قاعده مستثنی نبود. [\(۱\)](#)

کتابهایی که بعد از صفویه نوشته شده، سعی دارند سلاطین صفوی را افرادی حقه باز و عیاش معرفی کنند(۱)؛ ولی کتابهایی که در زمان صفویه نوشته شده مثل تاریخ عالم آرای عباسی و نوشته های میرداماد در کتاب اربعه ایام (۲) و گفته های شیخ بهایی (۳) و امثال این بزرگان مطلب را به گونه دیگر بیان کرده اند.

از گفته های این بزرگان، استفاده می شود که حد اقل بعضی از آنان دارای معتقدات درست و اهل عبادت و اطاعت بوده اند. بررسی این امر مقاله مستقلی می طلبد. غرض اینکه قضاوت عجولانه و پذیرش شایعات از انصاف به دور است.

تاریخ نویسان بعد از صفویه نوعاً می نویسند: سلطان حسین مردی ساده لوح و ترسو بود. وی در مقابل افغان ها به زودی تسلیم شد؛ ولی صاحب روضات در شرح حال ملا اسماعیل خواجویی از مرحوم خاتون آبادی که خود، حاضر صحنه بود نقل کرده که هشت ماه قوای دولت در مقابل افغان ها ایستادگی کردند... (۴).

۱- ۲. لغت نامه دهخدا ج ۲۰ ص ۴۵۶؛ لطیفه های سیاسی محمود حکیمی ص ۲۶۴ ..

۲- ۳. رساله اربعه ایام ضمیمه مزار آقا حسین خوانساری ص ۴۲، کنگره آقا حسین خوانساری ۱۳۷۷، به کوشش آیه الله استادی ..

۳- ۴. نگاه کن: جامع عباسی ص اول، منتخب التواریخ ص ۶۱۶-۶۱۸ ..

۴- ۵. یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۱۶۲-۱۶۳ ..

التماس شاه سلیمان و قبول منصب شیخ الاسلامی

در زمانی که سلاطین با جملاتی چون: فرمان دادیم، امر فرمودیم، اراده نمودیم، به پابوس آمدید و ... با وزیران و صاحب منصبان سخن می گفتند، شاه سلیمان صفوی در حضور بزرگان مملکت چندین بار از علامه مجلسی التماس می کند و کلمه التماس بر زبان می آورد که علامه مجلسی رحمه الله منصب شیخ الاسلامی را بپذیرد، در این زمینه مورخ شهیر خاتون آبادی می نویسد: «شاه سلیمان صفوی ... مکرر بر زبان

خجسته بیان لفظ التماس جاری ساختند...»(۱).

از آنچه گفته شد معلوم می‌گردد که علّامه مجلسی و سایر علما نیازی به سلاطین صفوی نداشتند، بلکه آنها محتاج این بزرگان بودند، و اینان به مقتضای مصالح اسلام و انجام وظایف شرعی برای پیاده نمودن حق و عدالت و سربلندی اسلام این مناصب را قبول می‌کردند؛ همانگونه که قبول نکردن و ابا نمودن آنان از قبول چنین مناصبی نیز بر همین مبنا است، و همه حکایت از آن دارد که معیار آنها آن چیزی است که به عنوان وظیفه و مسؤولیت دینی در هر زمان تشخیص می‌دادند.

۱- ۱. وقایع السنین والاعوام، صده یازدهم هجرت ص ۵۴۰، انتشارات کتابفروشی اسلامیة، تصحیح محمد باقر بهبودی ..

۱. «از مرحوم آیت الله آقای حاج سید احمد خوانساری نقل شده که یکی از راهیان سیر و سلوک و آگاهان به علوم غریبه که از هوش سرشار آقا حسین خوانساری در دوران تحصیلات او با خبر بوده، بعد از آنکه آقا حسین استاد کل گشته و شیخ الاسلامی دربار شاهان صفوی را قبول کرده است با او ملاقات می کند و به او می گوید: حیف از آن استعداد و نبوغ و تحصیلات عالی که آن را سرانجام به دربار سلاطین معاوضه کردی. آقا حسین می فرماید: این پست را برای قضای حوائج مسلمین انتخاب کردم نه برای گذران امر زندگی خودم. آن عارف می گوید: اگر چنین است حق با تو است» (۱). ۲. محدث نوری در خاتمه مستدرک الوسائل به نقل از تاریخ خاتون آبادی نقل می کند که در سال ۱۱۱۵ شاه سلطان حسین صفوی از جمال المحققین خوانساری می خواهد که منصب شیخ الاسلامی را بپذیرد، و او جواب ردّ می دهد؛ و همچنین

عالم بزرگوار میر محمدباقر خاتون آبادی نیز از قبول آن سر باز می زند.^(۱) و در کتاب وقایع السنین و الأعوام چنین آمده:

اصرار پادشاه با جمعی از اشراف و عالیجاهان چون ابراهیم آقا یوزباشی و اسماعیل آقا جبه دار باشی و جعفر قلی آقا و میرزا ابراهیم واقعه نویس و میرزا اشرف منجم باشی و میرزا معز حکیم باشی، با اصرار این جمع از بزرگان و سلطان وقت، عالم کامل میر محمد باقر با بیان وجوه شرعیه از پذیرش این شغل عذر خواهی کرد، و بالاخره با مشاوره ایشان و آقا جمال چهار نفر برای پذیرش این منصب معرفی شدند، و مرحوم میر محمد صالح این منصب را پذیرفت.^(۲) ۲- مدح و ثناگویی سلاطین صفویه

دومین انتقادی که نسبت به رفتار سیاسی علامه مجلسی شده است، مدح و ثناگویی سلاطین صفوی است که در دیباچه برخی از کتب فارسی او آمده است. وی در مقدمه برخی از تألیفات فارسیش مانند: حق الیقین، زاد المعاد و رساله ترجمه قصیده دعبل خزاعی، پادشاهان معاصر خود را ستوده و القابی در مدح آنان آورده

است. برخی از نویسندگان معاصر، رفتار مزبور علامه مجلسی را مورد انتقاد قرار داده اند. به ویژه، وی از جانب مؤلف کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی مورد شدیدترین اعتراضات و نکوهش ها قرار گرفته است.

در پاسخ به این انتقاد جوابهای متعددی داده شده که اجمالاً به آنها اشاره می شود:

اولاً: همان گونه که در پاسخ مورد اول گفته شد، علامه مجلسی، آغازگر

۱- ۱. مستدرک الوسائل ج ۱۹ (خاتمه) ص ۳۰۷ ..

۲- ۲. وقایع السنین و الاعوام، صده دوازدهم هجرت ص ۵۵۵-۵۵۴ ..

این رسم در بین علمای شیعه نبوده و آخرین آنها هم نیست. تألیف کتاب و اهدای آن به سلاطین، و مدح و ثنای آنها در مقدمه اینگونه تألیفات، از زمان شیخ صدوق رحمه الله، معمول و مرسوم بوده و عده زیادی از علمای شیعه، به این مرسومات عمل نموده اند که به برخی از آنها اشاره می شود:

شیخ صدوق رحمه الله، کتاب عیون اخبار الرضا علیه السلام را به اسم صاحب بن عباد، وزیر فخر الدوله دیلمی تألیف کرد و آن را به وی اهدا نمود.

علامه حلّی، به پاس خدمات و اقدامات الجایتو در رسمیت بخشیدن به مذهب تشیع، کتابهای معروف خود در بحث امامت، یعنی نهج الحق و کشف الصدق و منهاج الکرامه را به سلطان مغول اهدا کرد و او را در مقدمه این دو کتاب، با اوصاف و القاب اغراق آمیزی ستود.

... عبد الرزاق لاهیجی، گوهر مراد را به شاه عباس ثانی اهدا کرد.

همچنین ملا- محسن فیض کاشانی، آقا جمال خوانساری و میر محمد حسین خاتون آبادی، برخی از تألیفاتشان را به نام سلاطین معاصر خود، تألیف و به آنان اهدا کردند. مانند نمونه های فوق، در میان عالمان شیعه بسیار است و علامه مجلسی نیز مانند دیگر علمای معاصر خود، به رسم معمول عمل کرده است.

ثانیاً: علما از باب نصیحت ملوک، این کتابها را به نام آنها می نوشتند و هدف آنها از اهدای این کتب به سلاطین، متنبه و بیدار ساختن پادشاهان معاصر خود بوده است.

ثالثاً: غرض علما از اهدای آثار برجسته خود به سلاطین، حفظ و بقای آثار خود و امکان استفاده عموم از آن تألیفات بوده است.

در پایان سخن، نکته ای که در مورد علامه مجلسی گفتنی است اینکه این شخصیت بزرگ، اثر مشهور خود، یعنی کتاب بحارالانوار را به نام هیچ یک از پادشاهان معاصر خود، نکرده است. وی تنها برخی از کتبی را که در ایام تصدی منصب شیخ الاسلامی به رشته تحریر در آورده، به پادشاهان معاصر خود اهدا کرده، و غرض وی همانگونه که گفته شد، نصیحت حکام مسلمین و

متنبه ساختن آنها به وظایف دینی شان بوده است.^(۱) «در خاتمه، مختصراً به علل و انگیزه های انتقاد برخی از نویسندگان نسبت به اندیشه و عمل سیاسی عالمان شیعه در دوران صفوی می پردازیم.

در مورد ریشه یابی علل و انگیزه های این انتقادات به موارد زیر می توان اشاره کرد.

نخستین علت، عدم اطلاع کامل منتقدان، از اوضاع و شرایط سیاسی - اجتماعی حاکم بر روابط سیاسی علما با سلاطین معاصر آنها است.

دومین عامل، نا آگاهی اینگونه نویسندگان نسبت به مسئولیت بزرگ و مهم علمای دینی در برابر هدایت جامعه و ترویج دین و مذهب امامیه است.

انگیزه سوم، سوء نظر مستشرقان و پیروان آنها نسبت به عالمان دین، به ویژه عالمان شیعه است.^(۲) «علاوه بر آنچه گفته شد، نکته مهمی را که باید در تبیین اندیشه سیاسی عالمان دینی و ارزیابی عملکرد سیاسی شان مورد توجه و تأمل قرار داد، این است که اندیشه سیاسی و رفتار سیاسی آنان را باید بر اساس مبانی نظری خودشان و نیز بر مبنای مقتضیات اوضاع سیاسی اجتماعی و به عبارت دیگر، براساس شرایط زمان و مکان آن دوران، مورد نقد و بررسی قرار دهیم و بعد از آن، به داوری پردازیم که آیا در آن زمان، با توجه به شرایط نظری و واقعی، اتخاذ چنان موضعی و یا انتخاب چنان عقیده ای صحیح و درست بوده است یا نه؟ و آیا اگر اندیشه و عملکرد آنها را از چارچوب و بستر زمان و مکان خارج نموده، مطابق با شرایط فرهنگ و افکار عمومی معاصر، مورد مقایسه و قضاوت قرار دهیم، علاوه بر خطای نظری، دچار خطای عملی و ظلم نسبت به صاحبان اندیشه و گمان ناصواب در حق عالمان بزرگ شیعه نیز شده ایم.

۱-۱. یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۲۱-۲۴ با اندکی تغییر ..

۲-۲. همان ص ۲۶، به نقل از علامه مجلسی و آثار فارسی او ص ۸۱-۸۲ ..

نتیجه گیری:

با توجه به نمونه های تاریخی همکاری ائمه معصوم علیهم السلام با خلفا، و نیز تعامل و روابط نزدیک علمای شیعه با سلاطین و پادشاهان جائز، موضع و عکس العمل سیاسی علامه مجلسی در قبال سلاطین صفوی، و نیز عملکرد سیاسی وی را می توان بازتابی از شرایط محیط سیاسی و تاریخی او، و نیز پاسخی مثبت و کارآمد نسبت به نیازها و مقتضیات جامعه سیاسی و دینی در عصر این دانشمند، و استفاده مطلوب و عملی از اختیارات ولی فقیه در مسائل حکومتی، و واکنش بهنگام در برابر ناهنجاری های سیاسی اجتماعی، و بالأخره، حسّ

مسئولیت پذیری وی در اصلاح جامعه مسلمانان دانست. از این رو، انتقادات برخی از نویسندگان نسبت به رفتار سیاسی این اندیشمند، ناعادلانه، غیر علمی و غیر مستند به واقعیات تاریخی است»^(۱).

۱-۱. یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۲۶-۲۷ ..

نمونه ای از موارد مدح و ثنای مورد انتقاد در کتب علامه مجلسی

همانگونه که ذکر شد، در مقدمه بعضی از کتب علامه مجلسی مدح و ثنای سلطان معاصر دیده می شود که از آن جمله است کتاب (زاد المعاد).

«... در کشور خودمان بعضی از نویسندگان، صفحه اول کتاب زاد المعاد مرحوم مجلسی را فتوکپی و بین بعضی از دانشجویان توزیع کرده بودند. به دنبال عبارات مقدمه زاد المعاد که مشتمل بر مدح و ثنای شاه سلطان حسین صفوی است نوشته بود: ببینید این عالم صفوی درباری در کتاب دعا که وضع شده برای (انقطاع عن الخلق و توجه به خالق) چه تمجیدی از سلطان صفوی نموده است. نگارنده گوید:

این شخص که خود را دلسوز مذهب معرفی کرده بود، هرگاه با خبرگان فنّ مشورت و انصاف را رعایت می کرد، خود را گرفتار اهانت به مرزبان دیانت نمی کرد.

اولاً: اینگونه مقدمه نویسی، معلوم نیست از مؤلف باشد زیرا شواهدی در کار است که ناسخان در مقدمه کتابها تصرّف، و چیزهایی را از پیش خود اضافه می کردند.

ثانیاً: نزد این جانب یک نسخه خطی قدیمی از زاد المعاد است که ذکری از سلطان حسین در آن نیست. همانگونه که در مقدمه بحار و تحفه الزائر و بسیاری از کتابهای دیگر ایشان این امر وجود ندارد.

ثالثاً: شرایط و موقعیت تاریخی کشور و خطراتی را که متوجه کشور و اساس مذهب بوده باید در نظر گرفت، نه اینکه چشم بسته شروع به هتّاکی نمود». (۱) از آنچه گفته شد نتیجه می گیریم که:

الف) مجلسی عالمی بیدار و سیاستمداری هوشیار بوده است.

ب) مجلسی در اثر آتیه بینی علاوه بر آنکه برای پیش گیری از اندراس و نابودی میراث فرهنگی مذهب، کتاب بحارالانوار را تألیف نمود و با این تدبیر بزرگترین دایره المعارف شیعی را به وجود آورده، از تحریف کتابهای اهل سنت نیز جلوگیری کرد و راه این خطر را تا حدّ زیادی مسدود نمود و با هشدار که داد وظیفه آیندگان را در مقابل تحریف محرّفان؛ و خیانت خائنان روشن ساخت.

ج) آنچه علامه به آن هشدار داد، امروز شاهد آن هستیم و باید تا حدّ امکان از تحریف حقایق جلوگیری نماییم.

د) با تحقیقی که نسبت به مقدمه زاد المعاد و امثال آن به عمل آمد مشخص شد که مدح و ثنای سلاطین در اول این کتاب و بعضی دیگر از

تألیفات این عالم ربانی مربوط به ناسخان این کتابها است، و یا محمول بر تشخیص وظیفه در شرایط خاص زمانی و مکانی بوده است.

ه) بر متصدیان کتابخانه های ایران اسلامی است که از نسخه های خطی و چاپی بدون تحریف حدّ المقذور محافظت نموده و به ارباب تحقیق اجازه دهند برای ابطال تحریفات از آنها عکس برداری نمایند تا راه علامه مجلسی در حفظ کیان و مذهب ادامه یابد. (۱)

در باب امور سیاسی، آن مقداری که من عرض کردم که تاریخ نمی دانم و اگر دیده باشم یادم نمانده است دیگر حالا، اما خوب این تاریخ صد ساله، صد و چند ساله اخیر در دست است، ما یک خرده جلوترش می رویم می بینیم که یک طایفه از علما، اینها گذشت کرده اند از یک مقاماتی و متصل شده اند به یک سلاطین، با اینکه می دیدند که مردم مخالفند، لکن برای ترویج دیانت و ترویج تشیع اسلامی و ترویج مذهب حق، اینها متصل شده اند به یک سلاطینی و این سلاطین را وادار کردند خواهی نخواهی برای ترویج مذهب، مذهب تشیع. اینها آخوند درباری نبودند، این اشتباهی است که بعضی نویسندگان ما می کنند، اطرافیان سلاطین این آقایان بودند، اینها اغراض سیاسی داشتند، اغراض دینی داشتند. نباید یک کسی تا به گوشش خورد که مثلاً مجلسی رضوان الله علیه، محقق ثانی رضوان الله علیه، نمی دانم شیخ بهائی رضوان الله علیه، با اینها روابط داشتند و می رفتند سراغ اینها، همراهی شان می کردند، خیال کند که اینها مانده بودند برای جاه و - عرض می کنم - عزت و احتیاج داشتند به اینکه سلطان حسین و شاه عباس به آنها عنایتی بکنند، این حرفها نبوده در کار، آنها گذشت کردند، یک گذشت، یک مجاهده نفسانی کردند برای اینکه این مذهب را به وسیله آنها، به دست آنها

ترویج کنند. در یک محیطی که اجازه می گرفتند که شش ماه دیگر اجازه بدهید ما حضرت امیر را سب کنیم، وقتی جلوگیری از سب حضرت امیر می خواستند بکنند - در یکی از بلاد ایران شنیدم اجازه خواستند که خوب شش ماه دیگر

صبر کنید ما سبّش بکنیم- اینها در یک همچو محیطی که سبّ حضرت امیر اینطورها بوده و رایج بوده و از مذهب تشیع هیچ خبری نبود و هیچ اسمی نبوده، اینها رفتند مجاهده کردند، خودشان را پیش مردم، مردم آن عصر شاید اشکال به آنها داشتند از باب نفهمی، چنانچه حالا هم اگر کسی اشکال کند نمی داند قضیه را، غرض ندارد، نمی داند قضیه را، زمان ائمه هم- خوب- بودند، علی بن یقظین از وزرا بود، در زمان ائمه هم بودند، حضرت امیر بیست و چند سال به واسطه مصالح عالیه اسلام در نماز اینها رفت- عرض بکنم که- تبعیت از اینها کرد برای اینکه یک مصلحتی بود که فوق این مسائل بود، سایر ائمه علیهم السلام هم گاهی مسالمت می کردند، یک وقتی نمی شد آن وقت چه می کردند. مصالح اسلام فوق این مسائلی است که ما خیال می کنیم، این دسته از علمایی که جانفشانی کردند و خودشان را جور می کردند که حالا شما به آنها اشکال می کنید از باب اینکه اطلاع بر واقعه ندارید، نه اینکه سوء قصد دارید، نه اینکه سوء نیت دارید، اطلاع از واقعیات ندارید، این آدم سازی است، نه این است که اینها درباری شدند، اینها می خواهند آدم بسازند. (۱)

امثال مرحوم مجلسی که در دستگاه صفویه بود، صفویه را آخوند کرد، نه خودش را صفویه کرد. آنها را کشاند توی مدرسه و توی علم و توی دانش و اینها تا آن اندازه ای که البته توانستند ... برای اینکه مقصد این است که انسان درست بکنیم. اگر انسان بتواند که محمد رضا را انسان کند، بسیار کار خوبی است. انبیا برای همین آمده اند. پیغمبر اکرم برای خاطر اینکه این کفار مسلمان نمی شدند و اعتنا به این مسائل را نمی کردند غصه می خورد، «فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكُ» (۱). (۲)

۱- ۲. سوره کهف، آیه ۶.

۲- ۳. صحیفه نور ج ۸ ص ۸ ..

این عالم بزرگ که در نشر و بسط معارف اسلامی و علوم اهل بیت علیهم السلام و تربیت عالمان و مروّجان دین نقش بارزی داشت، خود از محضر گروهی از اساتید و شخصیت‌های برجسته آن زمان در رشته های مختلف کسب علم و معارف نمود، و اجازه روایت گرفت. در این بخش نام جمعی از آنها که در دست بود آورده می شود:

۱- ابو الحسن مولی حسن علی بن مولی عبد الله بن حسین شوشتری اصفهانی رحمه الله، مؤلف کتاب تبیان در فقه، متوفای سال ۱۰۷۵. علامه مجلسی در شمار تعدادی از بزرگان مشایخ و اساتید خود می گوید: الافضل الاكمل مولانا حسن علی التستری. (۱)

۲- امیر حسین بن حیدر عاملی کرکی رحمه الله صاحب تألیفاتی گرانقدر، علامه مجلسی در صحت کتاب فقه الرضا بر ایشان اعتماد نموده است. (۲)

۳- شیخ عبدالله بن جابر عاملی رحمه الله، پسر عمه مجلسی اول. (۳)

۱- ۱. بحارالانوار ج ۱۱۰ ص ۱۵۶، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۷۶ ش ۳، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۲۰۱ ش ۱۷، در تاریخ وفاتش گفته شده: علم بر زمین افتاد. و در امل الآمل ج ۲ ص ۷۴ ش ۱۹۹ سال وفاتش را ۱۰۶۹ ذکر نموده است ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۱ ش ۱۴، مستدرک الوسائل ج ۱۹ (خاتمه) ص ۲۹۸، و ج ۲۰ ص ۱۹۵ ش ۱۳ ..

۳- ۳. لؤلؤه البحرین ۱۵۰، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۹۲، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۲۱۰ ش ۱۸، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۰ ش ۱۱، و ص ۱۰۷، تکمله امل الآمل ص ۱۱۶. و در دو مورد اخیر آمده است: «ابن عمه والده والدی» و در یکی از اجازات مخطوط که در آخر بحارالانوار ج ۱۱۰ چنین آمده: ... ومنها ما أخبرنی به والدی قدس الله نفسه عن جماعه، منهم ... وابن عمه والده الشیخ الجلیل عبدالله بن الشیخ جابر العاملی ....

۴- سید علی بن أحمد حسنی حسینی شیرازی رحمه الله، مصنف (ریاض السالکین) در شرح صحیفه کامله و (سلافه العصر) و (الکلم الطیب) و شرح بر صمدیه و کتب دیگر، معروف به سید علی خان مدنی، متولد سال ۱۰۵۲ در مدینه منوره، و متوفای حدود سال ۱۱۲۰. (۱)

۵- امیر علی بن حجّه الله حسنی حسینی شولستانی رحمه الله، مؤلف کتاب (توضیح الاقوال) و (کنز المنافع فی شرح مختصر النافع) و کتب دیگر، و متوفای سال ۱۰۶۰. (۲)

۶- شیخ علی بن شیخ محمد بن شیخ حسن بن شهید ثانی رحمه الله، مؤلف کتب ارزشمندی از جمله شرح کافی و حاشیه هایی بر شرح لمعه و غیر آن، و متوفای سال ۱۱۰۳ در سن ۹۰ سالگی. (۳)

۷- امیر فیض الله بن غیاث الدین محمد طباطبائی کوهپائی رحمه الله. (۴)

۸- مولی محسن فیض کاشانی مؤلف کتاب (الوافی) و (الصادی)، حکیم و عارف و محدث بزرگ و مفسّر و دارای تألیفات بسیار، و به نقل از سید نعمه الله جزائری گفته شده است که تعداد آنها قریب به ۲۰۰ کتاب و رساله است. وفاتش در سال ۱۰۹۱ بوده است. (۵)

۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۱ ش ۱۶، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۴۷ و ص ۱۷۷ ش ۷، فوائد رضویه ص ۲۶۹- و در ص ۲۷۲ آمده: سید علی خان مذکور پنج حدیث از پدرش از آباءش تا به امیر المؤمنین علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که آن را مسلسل به آباء گویند و این از خصائص آباء کرام این سید است-، امل الآمل ج ۲ ص ۱۷۶ ش ۵۲۹. و در ص ۸۵ ش ۶۱ خواهد آمد که او هم از علامه مجلسی مجاز است ..

۲- ۲. جامع الرواه ج ۲ ص ۵۵۱، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۷۸ ش ۷، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۵۹ ش ۲ و ص ۱۸۰ ش ۱۰، فوائد رضویه ص ۲۰۸ ..

۳- ۳. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۷۸ ش ۸، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۸۱ ش ۱ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۲ ش ۱۸ ..

۵- ۵. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۱ ش ۱۵، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۲۳۵ ش ۲۰، فوائد رضویه ص ۶۳۳-۶۴۱، امل الآمل ج ۲ ص ۳۰۵ ش ۹۲۵ ..

۹- شیخ محمد بن حسن حرّ عاملی رحمه الله، صاحب (وسائل الشیعه) کتاب مشهور روایی متوفای سال ۱۱۰۴، هم اجازه داده است و هم اجازه گرفته. (۱)

۱۰- امیر رفیع الدین محمد بن حیدر حسینی رحمه الله، صاحب حاشیه بر اصول کافی و شرح اشارات و صحیفه کامله و چندین کتاب دیگر، متوفای سال ۱۰۹۹. (۲)

۱۱- سید محمد بن شرف الدین علی بن نعمت الله موسوی جزائری، مشهور به سید میرزا جزائری رحمه الله، مؤلف کتاب (جوامع الکلم) که احادیث شیعه را از اصول و فروع تا (حج) در آن جمع آوری کرده با حواشی و توضیحات و تمیز بین صحیح و غیر صحیح، و متوفای سال ۱۰۹۸. (۳)

۱۲- مولی محمد تقی رحمه الله معروف به مجلسی اول پدر بزرگوار علامه مجلسی رحمه الله، و متوفای سال ۱۰۷۰. (۴)

۱۳- مولی محمد شریف بن محمد رویدشتی اصفهانی رحمه الله. (۵)

۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۰ ش ۱۲، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۷۷ ش ۲. وی در خاتمه وسائل الشیعه ج ۳۰ ص ۱۷۳ در شمار طرق اجازات خود به عنوان (الطریق العاشر) علامه مجلسی را ذکر کرده و می گوید: او آخرین کسی است که به من اجازه داد و من هم به او اجازه دادم ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۷۷ ش ۴، فوائد رضویه ص ۵۳۱، و در طبقات اعلام الشیعه ج ۵ ص ۲۲۶ سال وفاتش را ۱۰۸۲ ذکر کرده است ..

۳- ۳. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۷۹ ش ۱۰، مستدرک الوسائل: ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۷۸ ش ۸، فوائد رضویه ص ۵۳۸-۵۳۹ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۷۶ ش ۱، فوائد رضویه ص ۴۳۹ ..

۵- ۵. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۷۷ ش ۶، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۷۶ ش ۴. او پدر حمیده رویدشتی است که در ریاض العلماء ج ۵ ص ۴۰۴ در فصل اسماء النساء می گوید: عالمه عارفه و آموزگار زنان عصر خود بود و آگاه به علم رجال و علوم مختلف دیگر، و دارای کتب و تحقیقاتی است و حاشیه بر استبصار و غیر آن، که نشانه غایت فهم و دقت این بانوی بزرگ است. پدر این بانو از شاگردان شیخ بهائی است، و استاد استناد از او اجازه گرفته است ..

۱۴- مولی محمد صالح مازندرانی رحمه الله، صاحب شرح کافی و چند کتاب دیگر، و متوفای سال ۱۰۸۱. (۱)

۱۵- مولی محمد طاهر بن محمد حسین شیرازی نجفی قمی رحمه الله، صاحب تألیفاتی ارزشمند از جمله (شرح تهذیب الاحکام)، (حکمه العارفین)، و کتاب (اربعین) در امامت امیر المؤمنین و ائمه طاهرين عليهم السلام، که در آن چهل دلیل محکم بر این موضوع اقامه نموده است و همچنین کتاب (الجامع) در اصول و چندین کتاب و رساله دیگر، متوفای سال ۱۰۹۸ و مدفون در جوار زکریا بن آدم اشعری در قم. (۲)

۱۶- امیر محمد قاسم بن امیر محمد طباطبائی کوهپائی رحمه الله. (۳)

۱۷- مولی محمد محسن بن محمد مؤمن استرآبادی رحمه الله. (۴)

۱۸- امیر محمد مؤمن بن دوست محمد استرآبادی رحمه الله، مجاور بیت الله الحرام، و شهید در مکه معظمه به دست جمعی از مخالفین در سال ۱۰۸۸. (۵)

۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۷۶ ش ۲ ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۰ ش ۱۳، امل الآمل ج ۲ ص ۲۷۷ ش ۸۱۹، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۸۰ ش ۹، جامع الرواه ج ۲ ص ۱۳۳، فوائد رضویه ص ۵۴۸ ..

۳- ۳. جامع الرواه ج ۲ ص ۵۵۰، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۷۷ ش ۵، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۷۶ ش ۳ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۲ ش ۱۷، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۷۷ ش ۵ ..

۵- ۵. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۷۹ ش ۹، امل الآمل ج ۲ ص ۲۹۶ ش ۸۹۱، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۶۹ و ص ۱۸۵ ش ۱۱، فوائد رضویه ص ۵۹۹ ..

با توجه به اینکه علامه مجلسی در جوانی به مقام والای علمی رسیده، و از همان اوان به تدریس و تربیت شاگردان در حوزه علمیه اصفهان پرداخته بود، و این کار تا پایان عمرش ادامه داشت، و در سفرهای پیش آمده هم، طالبان علم فرصت را مغتنم شمرده از محضر او بهره می بردند- که از باب نمونه اشاره می کنیم به آنچه خود او در مقدمه اجازه ای که برای فاضل مشهدی نگاشته، و در بحارالانوار ضمن کتاب اجازات (۱) زیر عنوان (صورت اجازه ای که قبلاً در مشهد الرضا علیه السلام برای بعضی از تلامذه خود نوشته ایم) آمده، و حاکی از آن است که پس از ورود ایشان به مشهد مقدس، گروه زیادی از اهل فضل به منظور کسب علم به گرد ایشان جمع شده و از محضرش استفاده نموده اند- این سخن که:

تعداد شاگردان علامه مجلسی از هزار نفر متجاوز بوده است (۲)، مورد تأیید قرار می گیرد.

علامه مجلسی رحمه الله علاوه بر تعلیم صدها شاگرد، به تعداد زیادی از علما نیز اجازه نقل حدیث و روایت داده است. محدث نوری به نام چهل و نه نفر از شاگردان و مجازان او دست یافته و آنها را در (الفیض القدسی) ذکر کرده است (۳)، و پس از او

۱- ۱. بحارالانوار ج ۱۱۰ ص ۱۵۵ ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۳ به نقل از سید نعمت الله جزائری در الانوار النعمانیه ..

۳- ۳. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۳-۱۰۳ ..

همانگونه که قبلاً گفته شد (۱) عالم بزرگوار مؤلف (الذریعه) و (طبقات اعلام الشیعه) در مجلدات مختلف این کتابها بر اساس مدارکی علاوه بر تعداد مذکور، افراد بسیار دیگری را نام برده است، و در کتابها و نوشته های دیگری که در این راستا تألیف و تنظیم شده، و به تفحص و جمع بندی آنان پرداخته شده، نام بسیاری از آنها آمده است؛ از جمله نقل شده، که عالم محقق و متتبع مرحوم سید عبدالعزیز طباطبائی اسامی ۲۰۰ نفر از آنها را جمع آوری نموده است. (۲) و در کتاب (زندگی نامه علامه مجلسی) نوشته محقق ارجمند مرحوم سید مصلح الدین مهدوی اصفهانی از حدود ۲۱۸ نفر به ضمیمه شاگردان احتمالی نام برده شده است. و در کتاب (تلامذه العلامة المجلسی) نوشته عالم بزرگوار و متتبع حجه الاسلام والمسلمین سید احمد حسینی اشکوری، جمعاً بیش از ۲۷۰ نفر ذکر گردیده است، که بنا بر گفته ایشان در مقدمه کتاب، غیر از دویست و یازده نفر آنها، بقیه احتمالی هستند. و این رقم در نسخه ای از کتاب مذکور که مورد بازنگری است و حاوی دست نوشته های مؤلف و اضافات است، جمعاً به حدود ۳۱۰ نفر رسیده است.

در اینجا شایسته است از معظم له تشکر نمایم که با اطلاع یافتن از کار تحقیق و تفحص ما از شاگردان و مجازان علامه مجلسی، و پس از اینکه حدود ۲۲۲ نفر از آنان را شمار نموده بودیم نسخه ذکر شده (۳) از کتابشان را با خوشرویی و محبت در اختیار ما قرار دادند- شکر الله سعيه.

در این قسمت، ما با استفاده از کتابهای ذکر شده و کتب دیگر، از ۲۴۵ نفر زیر عنوان (شاگردان و مجازان)، و از ۵۳ نفر زیر عنوان (شاگردان و مجازان احتمالی) نام می بریم، که مجموع آنها ۲۹۸ نفر خواهد بود:

۱- ۱. نگاه کن: ص ۴۰- ۴۱ ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰ ..

۳- ۳. از این پس هر جا به دنبال نام این کتاب قید (اضافات) آورده شد، منظور این نسخه است؛ و اگر بدون قید آمد، منظور همان کتاب چاپ شده قبلی است ..

۱- مولی ابراهیم گیلانی (ابراهیم بن محراب بن ابراهیم بن خلیل لاهیجانی گیلانی) شاگرد و مجاز. (۱)

تحفه الزائر؛ المقدمه؛ ص ۸۱

ابوری مشهدی، شاگرد و مجاز. (۲)

۳- سید ابراهیم قطیفی، از شاگردان. (۳)

۴- ابن علی، مجاز. (۴)

۵- شیخ ابو البرکات بن محمد اسماعیل خادم مشهدی خراسانی، مؤلف کتاب ربیع المعجزات، از شاگردان. (۵)

۶- مولی ابو البقاء، شاگرد و مجاز. (۶)

۷- حاج ابو تراب اصفهانی، مجاز. (۷)

۸- شریف مولی أبو الحسن بن محمد طاهر بن عبد الحمید بن موسی بن علی بن معتوق بن عبد الحمید فتونی نباطی عاملی اصفهانی غروی، صاحب تفسیر (مرآه الأنوار) و کتاب (ضیاء العالمین) و تألیفات دیگر، متوفای حدود سال

-
- ۱- ۱. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۱، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۴، و ص ۱۰۱ ش ۴۳، الذریعه ج ۱ ص ۱۴۸ ش ۷۰۰، اعیان الشیعه ج ۲ ص ۲۵۵، فوائد رضویّه ص ۴۱۰ ..
- ۲- ۲. الذریعه ج ۱ ص ۱۴۸ ش ۷۰۱، و ج ۱۶ ص ۳۷۸ ضمن ش ۱۷۵۲، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۸ ..
- ۳- ۳. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۰ ش ۲، به نقل از مستدرکات اعیان الشیعه ج ۲ ص ۷ ..
- ۴- ۴. الذریعه ج ۱ ص ۱۴۸ ش ۷۰۲. تاریخ اجازه سال ۱۰۷۲ ..
- ۵- ۵. الذریعه ج ۱۰ ص ۷۷ ش ۱۳۶ ..
- ۶- ۶. فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۷ ص ۲۹۱-۲۹۲ ش ۴۷ ..
- ۷- ۷. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۳ ش ۲۰، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۱۱۲، تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۱ ش ۷ ..

۱۱۴۰، از شاگردان و مجازان. (۱)

۹- مولی ابو الحسن بن یوسف مازندرانی، مجاز. (۲)

۱۰- سید ابو الحسن حسنی حسینی، مجاز. (۳)

۱۱- سید امیر ابو الحسن حسینی استرآبادی مشهدی، مجاز. (۴)

۱۲- سید ابوطالب بن امیر ابوالمعالی طباطبائی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۵) ۱۳- میرزا ابوطالب بن میرزا بیگ بن میر ابو القاسم موسوی فندرسکی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۶)

۱۴- شیخ احمد بن علی بن حسن ساری اوالی، مجاز. (۷)

۱۵- شیخ احمد بن محمد بن یوسف خطی بحرانی، از برجسته ترین علمای بحرین در زمان خود، متوفای سال ۱۱۰۲، مجاز. (۸)

۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار: ۱۰۵ ص ۲۵ و ص ۸۶-۸۷ ش ۶، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۵۴-۵۶، الذریعه ج ۱ ص ۱۴۹ ش ۷۰۴. تاریخ اجازه سال ۱۱۰۷ ..

۲- ۲. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۶ ش ۱۲ ..

۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۷ ش ۱۳ ..

۴- ۴. الذریعه ج ۱ ص ۱۴۸ ش ۷۰۳، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۱۵۹، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۵ ..

۵- ۵. الذریعه ج ۱۱ ص ۱۴ ش ۶۸، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۳۹۴ ..

۶- ۶. الکنی واللقاب ج ۳ ص ۳۶، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۳۹۱، تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۷ ش ۱۴، ریاض العلماء ج ۵ ص ۵۰۰، در ریاض از او به عنوان شاگرد استاد محقق - یعنی آقا حسین خوانساری - و غیره یاد می کند و اشاره صریح به مجلسی ندارد ..

۷- ۷. الذریعه ج ۱ ص ۱۴۹ ش ۷۰۷، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۳۹، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۷ ..

۸- ۸. لؤلؤه البحرین ص ۳۷-۳۸، و ص ۱۱۳-۱۱۴، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۱-۹۲ ش ۱۳، الذریعه ج ۱ ص ۴۹ ش ۷۰۵، فوائد رضویه ص ۳۶. علامه مجلسی در ضمن اجازه خود، ستایش بلیغی از او نموده که قسمتی از آن در کتابهای مذکور غیر از ذریعه آمده است ..

۱۶- امیر احمد بن محمد هادی حسینی خاتون آبادی. (۱)

۱۷- مولی افضل بن خدابخش دماوندی. (۲)

۱۸- شیخ بهاء الدین کاشی (کاشانی)، دارای تألیفاتی از جمله شرح صحیفه کامله، و شرح نهج البلاغه. و شهید به دست افغانه در سال ۱۱۳۷، شاگرد و مجاز. (۳)

۱۹- سید ابو القاسم جعفر بن حسین بن قاسم محب الله موسوی خوانساری، دارای تألیفاتی از جمله (مناهج المعارف) در اصول دین، و کتب دیگر، شاگرد و مجاز. (۴)

۲۰- مولی جمشید بن محمد زمان کسکری جلی، مجاز. (۵)

۲۱- مولی حبیب الله بن ملا حسن علی، مجاز. (۶)

۲۲- مولی حبیب الله بن محمد ابراهیم نصر آبادی، شاگرد و مجاز. (۷)

۲۳- مولی حسن بن حسین اصفهانی. (۸)

۱- ۱. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۲۱ ..

۲- ۲. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۲۱ ش ۱۷ ..

۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۵ ش ۲۵ ..

۴- ۴. روضات الجنات ج ۲ ص ۱۹۲-۱۹۳. مؤلف روضات می گوید: نقل شده که در اوائل جوانی می خواست به درس علامه مجلسی حاضر شود و چون هنوز مو بر صورتش نرویده بود خجالت می کشید (یا مانع بودند، چون در حوزه درس علامه مجلسی عده ای از معاریف دانشمندان و سالخوردگان اهل علم شرکت داشتند)، ... دارویی روغنی بر صورت مالید، پس از اندک زمانی موی بر صورتش روید آنگاه در درس حاضر گردید ..

۵- ۵. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۱ ش ۴۴، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۰ ش ۷۱۶ و ۷۱۷. سه اجازه مختصر دارد، تاریخ آنها سال ۱۰۹۶ و ۱۰۹۷ و ۱۰۹۸ ..

۶- ۶. فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۲ ص ۱۷۳ ش ۵۷۸ ..

۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۰ ش ۳۹ ..

۸- ۸. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۲۶ ش ۲۴ ..

۲۴- مولی حسن بن محمد دیلمی قزوینی، از شاگردان. (۱)

۲۵- شیخ حسن بن ندی بحرانی، مجاز. (۲)

۲۶- امیر سید حسین حسینی، مجاز. (۳)

۲۷- خان محمد اردبیلی، شاگرد و مجاز. (۴)

۲۸- امیر دوست محمد مازندرانی. (۵)

۲۹- مولی ذوالفقار اصفهانی، از شاگردان. (۶)

۳۰- مولی رجب علی. (۷)

۳۱- مولی رضا قلی تبریزی. (۸)

۳۲- شیخ زین العابدین بن حسن بن علی عاملی، برادر شیخ حرّ عاملی و دارای تألیفاتی از جمله شرح الاثنی عشریه و غیره، متوفای سال ۱۰۸۷، مجاز. (۹)

۳۳- مولی زین العابدین بن مولی عبدالله بن مولی محمد تقی مجلسی، مجاز. (۱۰)

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۲ ش ۱۸۴ ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۶ ش ۲۸، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۰ ش ۷۱۸ ..

۳- ۳. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۰ ش ۷۲۰ ..

۴- ۴. اجازات الحدیث ص ۳۹-۴۲ ش ۸ و ش ۱۰-۱۴، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۲ ص ۱۴۰ ش ۵۳۵، تلامذه العلامه المجلسی ص ۲۳ ش ۲۳ ..

۵- ۵. تلامذه العلامه المجلسی ص ۲۸ ش ۲۸، اجازات الحدیث ص ۴۳ و ۴۴ ش ۹ و ۱۵ ..

۶- ۶. الذریعه ج ۱ ص ۱۱۶ ش ۲۴۰ ..

۷- ۷. طبقات اعلام الشیعه ج ۵ ص ۲۱۵، اجازات الحدیث ص ۴۵-۴۶ ش ۱۰ و ۱۶، تلامذه العلامه المجلسی ص ۲۵ ش ۲۶ ..

۸- ۸. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۳۰ ش ۳۱ ..

۹- ۹. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۱ ش ۷۲۶، تلامذه العلامه المجلسی ص ۲۶ ش ۲۷. تاریخ اجازة سال ۱۰۸۵. و نگاه کن: فوائد رضویه ص ۱۹۴، حاشیه تتمیم أمل الامل ص ۱۴۹ ..

۱۰- ۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۰ ش ۶۲، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۱۲ ص ۳۸۲ ..

۳۴- سید زین العابدین بن محمد تقی حسینی اصفهانی، از شاگردان. (۱)

۳۵- زین العابدین بن نجم الدین انصاری، از شاگردان. (۲)

۳۶- شیخ ابو الحسن سلیمان بن عبدالله بن علی بن حسن بن احمد بن یوسف بن عمّار ماحوزی بحرانی معروف به محقق بحرانی، صاحب تألیفات زیاد، متوفای سال ۱۱۲۷، مجاز. (۳)

۳۷- مولی سلیمان بن محمد گیلانی تنکابنی. (۴)

۳۸- مولی عبد الباقي بن عبد الباقي بن رضی الدین محمد حسینی اریتمانی، مجاز. (۵)

۳۹- مولی عبد الحسین بن عبد الرضا بن فلاح کاظمی، از شاگردان. (۶)

۴۰- مولی عبد الحسین مازندرانی، مجاز. (۷)

۴۱- مولانا عبد الرزاق، مجاز. (۸)

۴۲- عبد الرزاق بن ابراهیم رضوی، از شاگردان. (۹)

۴۳- مولی عبد الرزاق بن مولی مختار گیلانی، شاگرد و مجاز. (۱۰)

۱- ۱. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۳۲ ش ۳۵، تراجم الرجال ج ۱ ص ۳۷۶ ش ۷۲۵ ..

۲- ۲. الذریعه ج ۱ ص ۴۴۴ ش ۲۲۳۳ ..

۳- ۳. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۱ ش ۱۲، روضات الجنات ج ۴ ص ۲۱ ..

۴- ۴. تلامذه العلامه المجلسی ص ۲۹ ش ۳۲ ..

۵- ۵. اجازات الحدیث ص ۵۱-۵۶ ش ۱۲-۲۲، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۲ ش ۸۴، تلامذه العلامه المجلسی ص ۳۰ ش ۳۳ ..

۶- ۶. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۴۲۱، تلامذه العلامه المجلسی ص ۳۱ ش ۳۵ ..

۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۲ ش ۸۵ ..

۸- ۸. تلامذه العلامه المجلسی ص ۳۲ ش ۳۶، اجازات الحدیث ص ۵۹ ش ۱۴ ..

۹- ۹. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۴۲۸، تلامذه العلامه المجلسی ص ۳۲ ش ۳۷ ..

۱۰- ۱۰. تلامذه العلامه المجلسی ص ۳۲ ش ۳۸، اجازات الحدیث ص ۶۳ ش ۱۵ ..

۴۴- مولی عبد الرزاق یزدی، مجاز. (۱).

۴۵- مولی عبد الرضا، مجاز. (۲).

۴۶- مولی عبد الرضا کاشانی، مجاز. (۳).

۴۷- مولی عبد الصمد شریف امامی، مجاز. (۴).

۴۸- مولی عبد العظیم کاشانی، مجاز. (۵).

۴۹- مولی عبدالله مدرس مشهدی، شاگرد و مجاز. (۶).

۵۰- مولی عبدالله (بن الحسین) یزدی، مجاز. (۷).

۵۱- میرزا عبدالله بن عیسی بیگ بن محمد صالح تبریزی اصفهانی، معروف به (افندی)، مؤلف کتاب (ریاض العلماء) در رجال، و کتابهای دیگر، متوفای سال ۱۱۱۷، از خواص شاگردان و مجاز از او. (۸).

۵۲- مولی عبدالله بن نورالله (نور الدین) بحرانی، صاحب کتاب عوالم العلوم

۱- ۱. تلامذه العلامة المجلسی (اضافات) ص ۳۸ ش ۴۴ ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۳ ش ۸۶، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۳۴۸ ش ۳۰۳، تاریخ اجازة سال ۱۰۷۶ ..

۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۳-۵۴ ش ۸۷، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۳۴۰ ش ۲۹۵، تاریخ اجازة سال ۱۰۷۸ ..

۴- ۴. تلامذه العلامة المجلسی ص ۳۴ ش ۴۱، طبقات اعلام الشیعة ج ۶ (الکواکب المنتشرة) ص ۴۳۳ ..

۵- ۵. الذریعة ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۳۵، تاریخ اجازة سال ۱۰۶۸ ..

۶- ۶. ریاض العلماء ج ۳ ص ۲۲۱، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۷ ش ۲۹، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۱۲ ص ۱۶۳ ش ۴۴۸۴. ونگاه کن: امل الآمل ج ۲ ص ۱۶۱ ش ۴۶۸، الذریعة ج ۳ ص ۱۰۵ ش ۳۳۱، وج ۱۶ ص ۲۷ ش ۱۰۷ ..

۷- ۷. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۳ ش ۱۸، الذریعة ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۳۶، کشف الحجب والاسرار ص ۱۲ ش ۵۰، و در ص ۳۴۳ وفاتش را به سال ۱۰۶۹ ذکر نموده است ..

۸- ۸. ریاض العلماء ج ۳ ص ۲۳۰، وج ۵ ص ۳۹، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۵ ش ۵، فوائد رضویه ص ۲۵۳-۲۵۴ ..

والمعارف (جامع العلوم والمعارف والاحوال من الآيات والاخبار والاقوال) در حدود یکصد مجلد، شاگرد و مجاز. (۱)

۵۳- مولی عبدالله بن هادی هرندی. (۲)

۵۴- مولی عبدالله اردبیلی، شاگرد و مجاز. (۳)

۵۵- سید میر عبدالمطلب، شاگرد و مجاز. (۴)

۵۶- سید عبد الوهاب بن محمد سعید حسنی حسینی تبریزی- جدّ سادات معروف به قاضی-، مجاز. (۵)

۵۷- مولی عزیزالله، شاگرد و مجاز. (۶)

۵۸- سید عزیزالله جزائری، مجاز. (۷)

۵۹- سید عطاءالله حسینی خاتون آبادی، مجاز. (۸)

۱-۱. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۸ ش ۳۲، الذریعه ج ۱۵ ص ۳۵۶ ش ۲۲۸۲، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۱۰ (بخش سوم) ص ۱۵۶۷، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۹ ش ۹۴. او در مقدمه ج ۱ کتاب عوالم گفته است: «بیست سال شاگرد علامه مجلسی بودم و از او اجازه روایت دارم». محدث نوری در الفیض القدسی می گوید: کتاب عوالم همان بحارالانوار استاد اعظم او است در پوششی دیگر..

۲-۲. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۴۴ ش ۵۷..

۳-۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۴ ش ۹۰، به نقل از نجوم السماء ج ۱ ص ۲۰۴..

۴-۴. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۱ ش ۴۲، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۴۷۴، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۳ ش ۷۳۷ و گفته است: پنج اجازه مختصر دارد در خلال سالهای ۱۰۷۴-۱۰۷۷. و در تلامذه علامه المجلسی ص ۳۹ ش ۴۹ به نقل از صاحب الذریعه گفته که وی عموی سید نعمه الله جزائری است..

۵-۵. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۴۵ ش ۵۹، تراجم الرجال ج ۲ ص ۱۳۱ ش ۱۱۰۸..

۶-۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۶۱ ش ۹۶، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۳ ص ۳ ش ۸۰۳..

۷-۷. الذریعه ج ۱۱ ص ۱۵ ش ۶۹، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۳..

۸-۸. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۴۸۵، الذریعه ج ۲۰ ص ۶۸ ش ۱۹۵۴..

۶۰- امیر سید علی، مجاز. (۱)

۶۱- صدر الدین سید علی خان بن نظام الدین احمد حسنی حسینی مدنی شیرازی، مجاز. (۲) و قبلاً گفته شد که مجلسی هم مجاز است از او. (۳)

۶۲- علی بن حسین کربلائی، از شاگردان. (۴)

۶۳- شیخ علی بن سلیمان بحرانی، مجاز. (۵)

۶۴- سید علی بن محمد بن اسدالله بن ابی طالب بن اسدالله حسینی عریضی، صاحب تألیفات متعدد از جمله کتاب (التراجیح) در فقه، از شاگردان. (۶)

۶۵- مولی علی اصغر مشهدی، شاگرد و مجاز. (۷)

۶۶- مولی علی اکبر، شاگرد و مجاز. (۸)

۶۷- امیر علی خان گلپایگانی، شاگرد و مجاز. (۹)

۶۸- مولی علی نقی بن رمضان علی، شاگرد و مجاز. (۱۰)

۱- ۱. الذریعه ج ۱۸ ص ۳۷۰ ش ۵۰۰، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۴ ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۴ ش ۲۳ ..

۳- ۳. نگاه کن : ص ۷۶ ش ۴.

۴- ۴. تلامذه العلامه المجلسی ص ۴۲ ش ۵۵، تراجم الرجال ج ۲ ص ۱۶۸ ش ۱۱۸۲ ..

۵- ۵. الذریعه ج ۱ ص ۲۰۵ ش ۱۰۷۴، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۶۴ ش ۱۰۲ ..

۶- ۶. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۷ ش ۳۰، أعیان الشیعه ج ۸ ص ۳۱۳. و نگاه کن : ریاض العلماء ج ۴ ص ۱۸۶ ..

۷- ۷. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۸ ش ۳۵ ..

۸- ۸. تلامذه العلامه المجلسی ص ۴۵ ش ۶۰، اجازات الحدیث ص ۸۱ ش ۲۲ ..

۹- ۹. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۱ ش ۴۵، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۳ ش ۷۳۸، تاریخ اجازه در الفیض القدسی سال ۱۰۹۷ و در الذریعه سال ۱۰۹۳. و نگاه کن : زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۶۲ ش ۱۰۱ ..

۱۰- ۱۰. تلامذه العلامه المجلسی ص ۴۶ ش ۶۲، اجازات الحدیث ص ۸۳ ش ۲۳ ..

۶۹- مولی علی نقی خوئی. (۱).

۷۰- سید امیر عین العارفین بن محمد مقیم علوی حسینی عاشوری قمی، شاگرد و مجاز. (۲).

۷۱- شیخ عین علی خوانساری، از شاگردان. (۳).

۷۲- مولی فضل علی بیگ، مجاز. (۴).

۷۳- سید کاظم بن حسن حسینی، مجاز. (۵).

۷۴- مولی کلب حسین بن فضل علی تبریزی، شاگرد و مجاز. (۶).

۷۵- مولانا کمال الدین بن محمد، شاگرد و مجاز. (۷).

۷۶- امیر سید محمد، مجاز. (۸).

۷۷- علاء الدین محمد، از شاگردان. (۹).

-
- ۱- ۱. تلامذه العلامه المجلسی ص ۴۶ ش ۶۱ ، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۵۶۱ ..
- ۲- ۲. تلامذه العلامه المجلسی ص ۴۷ ش ۶۴ ، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۳ ش ۴۹ ، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۵۶۸ ، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۳۵۳ ش ۳۱۲ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۲ ..
- ۳- ۳. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۵۶۹ ..
- ۴- ۴. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۰ ش ۱۱۰ ، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۲ ص ۱۳۷ ش ۵۳۲ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۴ ..
- ۵- ۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۳ ش ۱۱۷ ، به نقل از فهرست کتابخانه دانشگاه تهران ج ۵ ص ۱۱۴۸ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۱ ..
- ۶- ۶. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۵۵ ش ۷۸ ..
- ۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۵ ش ۱۱۹ ، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۱۳ ص ۸۱ ضمن مجموعه ش ۴۶۹۹ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۸ ..
- ۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۶ ش ۱۲۵ ، به نقل از فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ج ۸ ص ۴۴۶ ، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۴ ..
- ۹- ۹. فهرست کتابهای خطی کتابخانه ملک ج ۱ ص ۵۷۳ ش ۱۸۸۳ ، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۷ ش ۱۳۰ ..

۷۸- مولی غیاث الدین محمد، شاگرد و مجاز. (۱)

۷۹- میرزا سید علاء الدین محمد بن ابی تراب گلستانه اصفهانی، شارح نهج البلاغه و صاحب تألیفات دیگر، متوفای سال ۱۱۰۰، از شاگردان. (۲)

۸۰- مولی محمد بن ابی الفتح گیلانی، مجاز. (۳)

۸۱- سید محمد بن احمد حسینی لاهیجانی، مؤلف فهرست الکتب المأخوذ منها البحار، و کتابهای دیگر، از شاگردان. (۴)

۸۲- مولی مسیح الدین محمد بن اسماعیل فسائی شیرازی، مجاز. (۵)

معمولی محمد بن جابر اصفهانی، مجاز. (۶)

۸۴- شیخ ابو جعفر محمد بن حسن بن علی، حرّ عاملی مؤلف (وسائل الشیعه) و کتابهای دیگر، مجاز، و علامه مجلسی هم مجاز از او است. (۷)

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۷ ش ۱۳۱، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۲ ص ۳ ش ۴۰۱، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۲ ..

۲- ۲. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۷۹، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۸ ش ۷. در فوائد رضویه ص ۳۸۲ آمده است که او برادر زن یا دایی زن علامه مجلسی است؛ و در زهدش نقل شده: که دو بار منصب صدارت به او تفویض شد و قبول نکرد. و در طبقات اعلام الشیعه ج ۵ ص ۵۳۸ در مورد سال وفاتش ۱۱۱۰ را صحیح دانسته است ..

۳- ۳. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۵۲، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتثره) ص ۶۵۵، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۹ ..

۴- ۴. الذریعه ج ۲ ص ۲۴ ش ۱۱۶۸، فوائد رضویه ص ۴۱۳، و ص ۳۸۷، الذریعه ج ۱۶ ص ۳۹۱ ش ۱۸۲۸. و نگاه کن: امل الآمل ج ۲ ص ۲۴۰ ش ۷۰۷ ..

۵- ۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۹ ش ۱۳۵، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۲ ش ۱۵. علامه مجلسی او را در اجازه خود به اوصاف نیکویی مدح نموده است. نگاه کن: بحارالانوار ج ۱۱۰ ص ۳۴۶ ..

۶- ۶. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۸، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۲ ..

۷- ۷. روضات الجنات ج ۷ ص ۹۹، امل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۴ ش ۲۲، فوائد رضویه ص ۷۴۳. نامش در ص ۷۷ ش ۹ در شمار مشایخ مجلسی مذکور شد ..

۸۵- شیخ بهاء الدین محمد بن تاج الدین حسن بن محمد فلاورجانی (پل ورکانی) رویدشتی اصفهانی، معروف به فاضل هندی، مجاز. (۱)

۸۶- علاء الدین محمد بن سلیمان بسطامی، از شاگردان. (۲)

۸۷- مولی محمد بن عبد الفتاح تنکابنی اصفهانی، معروف به سراب، صاحب تألیفات متعدد، شاگرد و مجاز. (۳)

۸۸- مولی بهاء الدین محمد بن حسن علی بن مولی عبدالله بن حسین شوشتری اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۴)

۸۹- شیخ محمد بن علی بن محمود بن ابراهیم جزائری شوشتری. (۵)

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۸۲-۸۳ ش ۱۳۹. در کتاب مذکور آمده است: فاضل هندی، عالم عامل و فقیه مجتهد اصولی حکیم متکلم از بزرگان علماء و فقهای اواخر عهد صفویه در اصفهان است ... خود در اول کشف اللثام می فرماید: در سن ۸ سالگی شرح تلخیص تفتازانی را درس می گفته. و سال یازدهم عمر را تمام نکرده بوده که شروع به تألیف نموده و سال سیزدهم را به پایان نرسانیده که از علوم عقلی و نقلی فارغ شده است. وی از کسانی است که علی المشهور قبل از سن بلوغ به مرتبه اجتهاد رسیده است. و چون مدتی از اوایل عمر در هندوستان سکونت داشت به فاضل هندی شهرت یافت. از علامه مجلسی و پدر خود روایت می کند و متجاوز از ۲۶ کتاب و رساله در علوم مختلفه تألیف نموده که معروف ترین آنها کتاب کشف اللثام است. و در ریحانه الادب ج ۴ ص ۲۸۴ نام شانزده کتاب از تألیفات او را ذکر نموده و گفته است: تا ۸۰ کتاب در فنون متنوعه بدو منسوب است، و اشهر تألیفاتش کشف اللثام است که از مهمترین مدارک صاحب ریاض در تألیف ریاض بوده، و صاحب جواهر اعتقادی عظیم به آن کتاب داشته و هرگاه نزدش نبود چیزی از جواهر را نمی نوشت ..

۲- ۲. الذریعه ج ۱۹ ص ۵۶ ش ۲۹۱ ..

۳- ۳. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۶ ش ۲۶، روضات الجنات ج ۷ ص ۱۰۱ ش ۶۰۶، فوائد رضویه ص ۵۵۰ ..

۴- ۴. اجازات الحدیث ص ۱۱۹-۱۲۰ ش ۳۴ و ۵۱، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۸۹ ش ۱۴۳، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۱۴۶ ش ۱۲۲، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۵ ..

۵- ۵. تلامذه العلامة المجلسی (اضافات) ص ۷۴ ش ۱۰۹ ..

۹۰- حاج محمد بن حاج علی اردبیلی اصفهانی نجفی حائری، مؤلف کتاب معروف (جامع الرواه)، متوفای سال ۱۱۰۱، شاگرد و مجاز. (۱)

۹۱- مولی محمد بن لاجین بن عبدالله گرجی اصفهانی. (۲)

۹۲- محمد بن ماجد بن مسعود بحرانی ماحوزی، متوفای حدود سال ۱۱۰۵، مجاز. (۳)

۹۳- نور الدین محمد بن رفیع الدین محمد، مجاز. (۴)

۹۴- امیر سید بهاء الدین محمد بن محمد باقر حسینی مختاری سبزواری نائینی اصفهانی، دارای تألیفات زیاد، متوفای حدود سال ۱۱۴۰، مجاز. (۵)

۹۵- میرزا محمد بن محمد رضا بن اسماعیل بن جمال الدین محمد قمی مشهدی، مؤلف تفسیر (کنز الدقائق) و کتب دیگر، شاگرد و مجاز. (۶)

۹۶- سید محمد بن محمد قاسم بن محمد حسینی خلخالی، شاگرد و مجاز. (۷)

۹۷- میرزا سید قوام الدین محمد بن محمد مهدی حسینی سیفی قزوینی، متوفای سال ۱۱۵۰، مجاز. (۸)

۱- الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۵ ش ۴، جامع الرواه ج ۲ ص ۵۴۹، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۵۴، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۸ ..

۲- تلامذه علامه المجلسی ص ۶۸ ش ۹۶، اجازات الحدیث ص ۱۳۳ ش ۳۷ ..

۳- لؤلؤه البحرین ص ۶۱-۶۳ ش ۱۱۸. و نگاه کن: امل الآمل ج ۲ ص ۲۹۵ ش ۸۹۰ ..

۴- زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۰ ش ۱۴۶، فهرست کتابخانه مسجد گوهرشاد ص ۳۷۳ ..

۵- الذریعه ج ۱ ص ۴۴۸ ش ۲۲۵۰، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۸۱-۸۲، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۴. و نگاه کن: روضات الجنات ج ۷ ص ۱۱۵ ش ۶۱۰ ..

۶- الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۰ ش ۴۰، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۵۳، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۲ ..

۷- زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۸۹ ش ۱۴۴، به نقل از فهرست کتابخانه دانشگاه تهران ج ۵ ص ۱۱۴۴ ش ۵۲۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۸ ..

۸- الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۴، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۲-۹۳ ش ۱۴۹، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۷ ..

۹۸- نور الدین محمد بن مرتضی بن محمد مؤمن بن مرتضی کاشانی، دارای تألیفاتی از جمله تفسیر (الوجیز اللطیف) و (درر البحار)، مجاز. (۱)

۹۹- امیر جمال الدین محمد بن مظفر حسینی دریاباری فیروز کوهی، شاگرد و مجاز. (۲)

۱۰۰- شیخ محمد بن یوسف بن علی بن کنبار ضبیری نعیمی بلادی، شهید در سال ۱۰۳۱، مجاز. (۳)

۱۰۱- شیخ مولی محمد ابراهیم بن عبدالله بوناتی (بوناتی)، مجاز. (۴)

۱۰۲- میرزا سید محمد ابراهیم (ابراهیم) بن امیر محمد معصوم بن میر محمد فصیح بن میر اولیا حسینی سیفی قزوینی، دارای تألیفات زیاد، متوفای سال ۱۱۴۵ یا ۱۱۴۹، مجاز. (۵)

۱۰۳- میرزا محمد ابراهیم نصیری، شاگرد و مجاز. (۶)

۱-۱. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۹ ش ۳۷، و ص ۵۸ پاورقی ۳، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۶ ش ۷۶۴، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۴ ..

۲-۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۲ ش ۱۴۸، به نقل از کتاب (یکصد و شصت نسخه از یک کتابخانه شخصی ص ۳۰)، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۴ و ۱۰۸۸ ..

۳-۳. لؤلؤه البحرین ص ۱۱۰، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۲ ش ۱۴ ..

۴-۴. الذریعه ج ۱ ص ۱۴۸ ش ۶۹۹، تلامذه العلامة المجلسی ص ۷۶ ش ۱۰۶، اعیان الشیعه ج ۲ ص ۱۲۴، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۸. محدث نوری در الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۲ ش ۱۶ در ردیف تلامذه و مجازان از مجلسی، از مولی محمد ابراهیم سریانی بجای (بوناتی) نام برده و می گوید در بحارالانوار ذکر شده است، منشأ این سهو، اشتباه خواننده شدن این کلمه بوده است در اجازه بخط مجلسی. نگاه کن: بحارالانوار ج ۱۱۰- قسمت مخطوطات ۲۸ صفحه مانده به آخر کتاب -، و ص ۱۴۵ ش ۱۰۶ ..

۵-۵. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۴ ش ۲۵، اعیان الشیعه ج ۲ ص ۲۲۷. و نگاه کن: تتمیم امل الآمل ص ۵۲ ش ۴، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۱۵-۱۶ ..

۶-۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۸ ش ۱۷۸، به نقل از فهرست کتب خطی کتابخانه ملی تبریز ج ۱ ص ۸۵، تاریخ اجازه سال ۱۰۶۴ ..

۱۰۴- امیر محمد اشرف بن سید عبد الحسیب محمد بن سید احمد علوی حسینی عاملی اصفهانی، مجاز. (۱)

۱۰۵- مولی محمد اصفهانی، از شاگردان. (۲)

۱۰۶- سید امیر محمد اصفهانی، مجاز. (۳)

۱۰۷- مولی رفیع الدین محمد اصفهانی، مجاز. (۴)

۱۰۸- مولی محمد اکمل بن محمد صالح بهبهانی اصفهانی، مجاز. (۵)

۱۰۹- مولی محمد امین، شاگرد و مجاز. (۶)

۱۱۰- میر محمد باقر بن علی رضا بن محمد باقر حسینی عاملی اصفهانی، معروف به پیشنماز، متوفای سال ۱۱۲۳، شاگرد و مجاز. (۷)

۱۱۱- امیر محمد باقر بن امیر سید علاء الدین محمد گلستانه حسینی، از شاگردان. (۸)

۱۱۲- سید امیر محمد باقر بن محمد اسماعیل حسینی اصفهانی خاتون آبادی، از شاگردان. (۹)

- ۱- الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۲، الذریعه ج ۱۶ ص ۲۵۹ ش ۱۰۴۷، فوائد رضویه ص ۳۹۷، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۰ ش ۱۷۸. علامه مجلسی در اجازه خود، از وی ستایش خاصی می نماید ..
- ۲- تلامذه علامه المجلسی ص ۵۰ ش ۷۰، اجازات الحدیث ص ۹۳ ش ۲۶، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۰ ..
- ۳- طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۶۴۱، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۶، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۲ ..
- ۴- طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۸۱، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۵ ..
- ۵- مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۴۹، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۹ ش ۱۰، فوائد رضویه ص ۴۰۷، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۷۴، تلامذه علامه المجلسی ص ۷۸ ش ۱۰۸ ..
- ۶- زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۲ ش ۲۰ ..
- ۷- تلامذه علامه المجلسی ص ۸۰ ش ۱۱۳، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۱ ش ۱۸۳، اجازات الحدیث ص ۱۷۳ ش ۴۸ ..
- ۸- طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۹۴، فوائد رضویه ص ۵۵ ..
- ۹- روضات الجنات ج ۵ ص ۳۵۳ ..

۱۱۳- سید محمد باقر بن محمد تقی شریف رضوی حسینی قمی، از شاگردان. (۱)

۱۱۴- مولی محمد باقر بن محمد حسین شهرستانی، از شاگردان. (۲)

۱۱۵- مولی محمد باقر بن محمد حسین نیشابوری طائفی مکی، متوفای سال ۱۱۴۴، مجاز. (۳)

۱۱۶- محمد باقر بن هاشم حسینی گیلانی، از شاگردان. (۴)

۱۱۷- امیر محمد باقر بیابانکی، شاگرد و مجاز. (۵)

۱۱۸- آخوند ملا محمد باقر گلپایگانی. (۶)

۱۱۹- مولی محمد باقر جزوی، مجاز. (۷)

۱۲۰- امیر محمد باقر طباطبائی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۲۱- نظام الدین محمد بسطامی، شاگرد و مجاز. (۹)

۱۲۲- شیخ محمد تقی بن مولی احمد بروجردی، مؤلف کتاب (عین البكاء)،

-
- ۱- ۱. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۹۳، تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۲ ش ۱۱۴ ..
  - ۲- ۲. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۹۲، تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۲ ش ۱۱۵ ..
  - ۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۴ ش ۲۳، الذریعه ج ۱ ص ۱۸۹ ضمن ش ۹۸۲. و نگاه کن: الذریعه ج ۲ ص ۲۰ ش ۷۴ ۱۹۸۴ ..
  - ۴- ۴. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۹۲ ش ۱۳۳، تراجم الرجال ج ۳ ص ۱۰۶ ش ۲۰۲۸ ..
  - ۵- ۵. طبقات اعلام الشیعه (الروضه النضره) ج ۵ ص ۶۵، تلامذه العلامه المجلسی ص ۷۹ ش ۱۱۰، اجازات الحدیث ص ۱۶۵ ش ۴۵، تاریخ اجازة سال ۱۰۸۳ ..
  - ۶- ۶. طبقات اعلام الشیعه (الروضه النضره) ج ۵ ص ۷۳، تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۸۷ ش ۱۲۶ ..
  - ۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۳ ش ۲۱، تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۰ ش ۱۱۱، اجازات الحدیث ص ۱۷۱ ش ۴۷، تاریخ اجازة سال ۱۰۷۵ ..
  - ۸- ۸. طبقات اعلام الشیعه (الروضه النضره) ج ۵ ص ۷۲، تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۰ ش ۱۱۲، اجازات الحدیث ص ۱۶۹ ش ۴۶، تاریخ اجازة سال ۱۰۹۲ ..
  - ۹- ۹. تلامذه العلامه المجلسی ص ۵۶ ش ۸۲، اجازات الحدیث ص ۱۰۵ ش ۳۰، تاریخ اجازة سال ۱۰۹۵ ..

شاگرد و مجاز. (۱)

۱۲۳- مولی محمد تقی بن مولی عبدالله بن مولی محمد تقی مجلسی اول، مجاز. (۲)

۱۲۴- مولی محمد تقی بن محمد رضا رازی، از شاگردان. (۳)

۱۲۵- میرزا محمد تقی بن محمد کاظم بن عزیز الله بن محمد تقی مجلسی شمس آبادی اصفهانی الماسی، نوه دختری علامه مجلسی، متوفای سال ۱۱۵۹، مجاز. (۴)

۱۲۶- مولی محمد تقی شیرازی، مجاز. (۵)

۱۲۷- محمد جعفر بن سلیمان بن محمد تقی دشت بیاضی قائنی، مجاز. (۶)

۱۲۸- سید محمد جعفر بن علی بن ثابت حسینی. (۷)

۱۲۹- مولی محمد جعفر اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۳۰- مولی محمد جعفر بن محمد صادق خطیب کاشانی، از شاگردان. (۹)

۱۳۱- مولی محمد جعفر بن محمد طاهر خراسانی اصفهانی، متولد ۱۰۸۰، مجاز. (۱۰)

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۵ ش ۲۶، الذریعه ج ۱۵ ص ۳۶۷ ش ۲۳۲۰، و ج ۱۸ ص ۲۸۷ ش ۱۳۵، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۱۱۷. و در تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۴۷ ش ۲۲۹ و تراجم الرجال ج ۳ ص ۴۱۲ ش ۲۶۸۲ بجای (تقی) (نقی) ذکر شده ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۶ ش ۲۸ ..

۳- ۳. الذریعه ج ۲ ص ۵۰۰ ش ۱۹۵۸ ..

۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۱۱۶، تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۵ ش ۱۲۰ ..

۵- ۵. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۹۲ ش ۱۳۴، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۶ ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۷ ش ۳۱، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۳ ص ۵۰ ش ۸۶۰، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۶ ..

۷- ۷. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۱۳۳، تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۹۶ ش ۱۴۱ ..

۸- ۸. فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۵ ص ۲۵۰ ش ۱۸۶۷، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۹ ش ۱۷۹، تاریخ اجازه ۱۰۹۹ ..

۹- ۹. تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۷ ش ۱۲۴، تراجم الرجال ج ۳ ص ۱۵۹ ش ۲۱۱۹ ..

۱۰-۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۹ ش ۳۶. و نگاه کن : فوائد رضویه ص ۴۴۹ ..

۱۳۲- مولی محمد جعفر بن محمد کاظم طالقانی، مجاز. (۱)

۱۳۳- محمد جعفر شیروانی، از شاگردان. (۲)

۱۳۴- شیخ بهاء الدین محمد گیلانی، مجاز. (۳) ۱۳۵- مولی محمد حسین بن ابی محمد بغمجی طوسی، مجاز. (۴)

۱۳۶- مولی محمد حسین بن الله وردی اردبیلی، از شاگردان. (۵)

۱۳۷- مولی محمد حسین بن مولی حسن دیلمانی گیلانی اصفهانی، مشهور به لبنانی، متوفای ۱۱۲۹، از شاگردان. (۶)

۱۳۸- مولی محمد حسین بن حیدر علی تستری، شاگرد و مجاز. (۷)

۱۳۹- میر محمد حسین بن صدر الدین محمد حسینی عاشوری قمی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۴۰- امیر محمد حسین بن میر محمد صالح حسینی خاتون آبادی، نوه دختری علامه مجلسی، متوفای سال ۱۱۵۱، مجاز. (۹)

۱- ۱. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۰ ش ۷۱۵، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۵ ..

۲- ۲. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتثره) ص ۱۳۷ ..

۳- ۳. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۹ و ۷۵۰، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۲ و سال ۱۰۷۵ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۸ ش ۳۱، الذریعه ج ۱۱ ص ۵۸ ش ۳۶۲ ..

۵- ۵. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۰۰ ش ۱۴۸ ..

۶- ۶. ریاض العلماء ج ۱ ص ۱۸۵، روضات الجنات ج ۲ ص ۳۴۷ ش ۲۲۰، الذریعه ج ۹ ص ۲۴۲ ش ۱۴۷۳ ..

۷- ۷. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۰ ش ۷۱ و ص ۱۹۷ ش ۱۰۲۹، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۶ ..

۸- ۸. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتثره) ص ۲۰۹، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۰ ش ۷۲۱، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۶. در

ص ۲۰ اشاره شد به اینکه از نوشته میر محمد حسین در مجلدی از بحار که به خط او است و اجازه مجلسی نیز بر پشت آن

است، برمی آید که پدر او جد مادری علامه مجلسی است ..

۹- ۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۲-۳۳ ش ۴۶، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۵۸، الفیض القدسی ضمن

بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۴ ش ۲، روضات الجنات ج ۲ ص ۳۵۰ ش ۲۲۱ ..

۱۴۱- امیر محمد حسین بن محمد طاهر بن مقصود علی، مجاز. (۱)

۱۴۲- میرزا محمد حسین بن میرزا محمد مؤمن شیرازی، مجاز. (۲)

۱۴۳- شیخ محمد حسین بن یحیی نوری مازندرانی، شاگرد و مجاز. (۳)

۱۴۴- شیخ محمد حسین مکی، مجاز. (۴)

۱۴۵- سید امیر محمد حسینی، مجاز. (۵)

۱۴۶- سید میرزا قوام الدین محمد بن محمد مهدی حسینی سیفی قزوینی، مجاز. (۶)

۱۴۷- ربیع الدین محمد حسینی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۷)

۱۴۸- میرزا رضی الدین محمد حسینی گیلانی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۴۹- امیر محمد حسینی مازندرانی، شاگرد و مجاز. (۹)

۱۵۰- حاج محمد خوانساری، شاگرد و مجاز. (۱۰)

-
- ۱- ۱. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۰۹، تلامذه العلامه المجلسی ص ۹۴ ش ۱۳۳ ..
۲- ۲. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۱ ش ۷۲۳، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۰۸، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۵ ..
۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۴ ش ۴۹، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۲ ش ۴۷، الذریعه ج ۱۳ ص ۹۶ ..
۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۵ (الروضه النضره) ص ۱۸۶، تلامذه العلامه المجلسی ص ۸۹ ش ۱۲۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۶ ..
۵- ۵. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۵۱، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۶۵۹، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۲ ..
۶- ۶. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۴، تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۵۹ ش ۸۶، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۷ ..
۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۶ ش ۱۲۶، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۸ ..
۸- ۸. الذریعه ج ۱۱ ص ۱۵ ش ۷۱، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۱ ..
۹- ۹. الذریعه ج ۱۱ ص ۱۵ ش ۷۰، طبقات اعلام الشیعه ج ۵ (الروضه النضره) ص ۵۳۹، فهرست کتابخانه فیضیه ج ۱ ص ۵۶-۵۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۰ و سال ۱۰۹۴ ..
۱۰- ۱۰. تلامذه العلامه المجلسی ص ۵۴ ش ۷۸، اجازات الحدیث ص ۲۷۷ ش ۷۷ ..

۱۵۱- مولی محمد داود، مجاز. (۱)

۱۵۲- میرزا محمد رحیم بن محمد مؤمن عقیلی استرآبادی اصفهانی، مجاز. (۲)

۱۵۳- مولی محمد رشید بن محمد علی، از شاگردان. (۳)

۱۵۴- محمد رضا بن ایوب کاظمی، از شاگردان. (۴)

۱۵۵- محمد رضا بن ملا حاجی شولستانی شیرازی، مجاز. (۵)

۱۵۶- محمد رضا بن صفی قلی تبریزی، از شاگردان. (۶)

۱۵۷- مولی محمد رضا بن محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، معروف به آقاسی - فرزند علامه مجلسی - متوفای سال ۱۱۳۴،
مجاز. (۷)

۱۵۸- محمد رضا بن حاج درویش شه میرزادی کهدمی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۵۹- مولی محمد رضا بن مولی محمد صادق بن مولی مقصود علی مجلسی - پسر عموی علامه مجلسی -، شاگرد و مجاز. (۹)

۱۶۰- مولی محمد رضا اردبیلی، شاگرد و مجاز. (۱۰)

۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۰، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۵ ش ۵۱، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۷ ..

۲- ۲. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۰۶ ش ۱ ..

۳- ۳. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۶۱، تلامذه علامه المجلسی ص ۹۶ ش ۱۳۷ ..

۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۶۹ ..

۵- ۵. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۶۷ ..

۶- ۶. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۰۸ ش ۱۶۳، تراجم الرجال ج ۳ ص ۲۳۳ ش ۲۲۸۰ ..

۷- ۷. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۶۲ ..

۸- ۸. فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۳۴۸-۳۴۹ ش ۳۰۴، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۷ ش ۵۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۴ ..

۹- ۹. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۹ ش ۳۹، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۷۰،
الذریعه ج ۱ ص ۱۵۱ ش ۷۲۵ ..

۱۰- ۱۰. فهرست کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۳۴۹ ش ۳۰۴، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۶ ش ۵۳ ..

۱۶۱- سید امیر محمد رضا گلپایگانی، شاگرد و مجاز. (۱)

۱۶۲- مولی محمد رضا هزار جریبی، شاگرد و مجاز. (۲)

۱۶۳- مولی محمد رفیع بن فرج گیلانی، معروف به ملا رفیعا، شاگرد و مجاز. (۳)

۱۶۴- میر محمد رفیع بن محمد زمان بن شفیع طالقانی دیلمی گیلانی، از شاگردان. (۴)

۱۶۵- مولی محمد زمان بن کلب علی تبریزی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۵)

۱۶۶- مولی محمد سدید بن احمد گیلانی تنکابنی، شاگرد و مجاز. (۶)

۱۶۷- مولی محمد سعید اصفهانی تبریزی، مجاز. (۷)

۱۶۸- سید محمد سلیم بن برهان الدین بن سید شاهی موسوی زنجان، از شاگردان. (۸)

۱۶۹- مولی محمد شفیع تویسرکانی، شاگرد و مجاز. (۹)

-
- ۱- ۱. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۶۴، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۱ ش ۷۲۴، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۳ ..
- ۲- ۲. الذریعه ج ۱۱ ص ۱۵ ش ۷۲، وج ۱۶ ص ۳۴۶ ش ۱۰۶۸، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۶ ش ۵۵، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۹ ..
- ۳- ۳. لؤلؤه البحرین ص ۹۰ ش ۳۴، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۹ ش ۱۱، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۲۸۳-۲۸۶. و نگاه کن: تتمیم امل الآمل ص ۱۶۱ ش ۱۱۱، فوائد رضویه ص ۵۳۵ ..
- ۴- ۴. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۱۱ ش ۱۶۷ ..
- ۵- ۵. روضات الجنات ج ۳ ص ۳۳۵ ش ۳۰۵، فوائد رضویه ص ۵۳۷، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۹ ش ۶۰ ..
- ۶- ۶. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۱۲ ش ۱۶۹ ..
- ۷- ۷. طبقات اعلام الشیعه ج ۵ (الروضه النضره) ص ۲۴۲، تلامذه علامه المجلسی ص ۱۰۳ ش ۱۴۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۶ ..
- ۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۲ ش ۶۵، به نقل از مکارم الآثار ج ۳ ص ۷۸۱ ..
- ۹- ۹. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۰۴ ش ۱۴۹، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۳۴۴ ..

۱۷۰- مولی محمد شفیع بن نورالدین محمد اصفهانی خاتون آبادی، شاگرد و مجاز. (۱)

۱۷۱- محمد شفیع بن مولی محمد باقر نیشابوری، مجاز. (۲)

۱۷۲- محمد شفیع بن محمد رفیع اصفهانی، مشهور به قارئ البحار، شاگرد و مجاز. (۳)

۱۷۳- مولی محمد صادق، شاگرد و مجاز. (۴)

۱۷۴- مولی محمد صادق بن محمد بن عبد الفتاح تنکابنی اصفهانی، از شاگردان. (۵)

۱۷۵- مولی محمد صادق بن محمد تقی، مجاز. (۶)

۱۷۶- امیر محمد صادق بن محمد طاهر بن میر سید علی بن میر علاء الدین حسین مرعشی مازندرانی، مشهور به سلطان العلماء، شاگرد و مجاز. (۷)

۱۷۷- مولی محمد صادق بن محمد کاظم خوانساری اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۷۸- محمد صادق بن محمد لاریجانی، مجاز. (۹)

۱- ۱. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۳۴۵، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۲۹ ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۳ ش ۶۷، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۴ ص ۲۳۱ ش ۱۴۴۳ ..

۳- ۳. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۳۴۳-۳۴۴، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۲۸، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۵ و سال ۱۰۹۷ ..

۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۳۵۸، تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۰۵ ش ۲۱۱، اجازات الحدیث ص ۲۱۱ ش ۵۹ ..

۵- ۵. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۹ ش ۳۶، فوائد رضویه ص ۵۵۰، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۷ ش ۷۵. از پدرش نیز در همین بخش ص ۹۱ ش ۸۷ نام برده شد ..

۶- ۶. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۱۷ ش ۱۷۹ ..

۷- ۷. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۳۶۴، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۳۰، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۶ ش ۲۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۲ ..

۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۷ ش ۷۳ ..

۹- ۹. فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۳ ص ۳۵ ش ۸۳۷، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۷ ش ۷۴ ..

۱۷۹- مولی محمد صادق استرآبادی، مجاز. (۱)

۱۸۰- محمد صالح، از شاگردان. (۲)

۱۸۱- مولی محمد صالح بن عبد الرحیم یزدی. (۳)

۱۸۲- امیر محمد صالح بن میر عبد الواسع حسینی خاتون آبادی- داماد علامه مجلسی-، شاگرد و مجاز. (۴)

۱۸۳- امیر محمد صالح حسینی قزوینی، شاگرد و مجاز. (۵)

۱۸۴- محمد طاهر بن محمد زمان اصفهانی، از شاگردان. (۶)

۱۸۵- حاج مولی محمد طاهر بن حاج مقصود علی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۷)

۱۸۶- مولانا محمد طاهر اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۸۷- میرزا محمد طاهر نائینی، مجاز. (۹)

۱- ۱. لؤلؤه البحرین ص ۱۱۷ ، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۶ ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۸ ش ۷۶ ، فهرست کتابخانه وزیری یزد ج ۳ ص ۸۲۹ ش ۱۰۳۵ . بنابر آنچه در اجازات الحدیث ص ۲۲۱ ، وتلامذه العلامه المجلسی ص ۱۱۰ ش ۱۶۰ آمده، او همان محمد صالح یزدی در شماره بعد است ..

۳- ۳. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۱۰ ش ۱۶۰ ، اجازات الحدیث ص ۲۱۹ ش ۶۲ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۷ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۴ ش ۲ ، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۵۸ ، لؤلؤه البحرین ص ۱۱۴ ، فوائد رضویه ص ۵۴۶ ، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الكواكب المنتشره) ص ۳۶۸ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۵ ..

۵- ۵. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الكواكب المنتشره) ص ۳۷۴-۳۷۵ ، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۸ ش ۳۴ ، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۳۱ ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۱ ش ۸۲ ، به نقل از فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ج ۵ ص ۱۲۶۱ ..

۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۱ ش ۸۳ ، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۸۸ ش ۸ ، مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۶۴ ..

۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۱ ش ۸۰ ، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۱۲ ص ۱۰۲-۱۰۳ ش ۴۴۰۰ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۶ ..

۹- ۹. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۲ ش ۷۳۲ ، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الكواكب المنتشره) ص ۳۹۸ ، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۵ ..

۱۸۸- مولی محمد علی بن شاه بیک مازندرانی، شاگرد و مجاز. (۱)

۱۸۹- حاج محمد علی بن غدیر، شاگرد و مجاز. (۲)

۱۹۰- مولی محمد علی بن محمد بن محمود بن علی طبسی، شاگرد و مجاز. (۳)

۱۹۱- مولی حاج ابو محمد محمد علی بن محمد شفیع مشهدی، شاگرد و مجاز. (۴)

۱۹۲- مولی محمد علی بن محمد قاسم بن سلیمان نوری، از شاگردان. (۵)

۱۹۳- مولی محمد علی بن یوسف گیلانی، شاگرد و مجاز. (۶)

۱۹۴- ملا محمد علی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۷)

۱۹۵- شیخ محمد فاضل بن محمد مهدی مشهدی، شاگرد و مجاز. (۸)

۱۹۶- مولی محمد قاسم بن محمد رضا تبریزی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۹)

۱- ۱. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۱۴ ش ۱۶۷، تراجم الرجال ج ۳ ص ۳۲۰ ش ۲۴۶۸ ..

۲- ۲. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۲۵ ..

۳- ۳. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۳ ش ۷۳۹، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۵۳۷-۵۳۸ ..

۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۵۵۲، الذریعه ج ۲۱ ص ۳۵۴ ش ۵۴۳۱، اجازات الحدیث ص ۲۳۱ ش ۶۶، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۰ و سال ۱۰۹۸ ..

۵- ۵. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۲۶ ش ۱۹۴ ..

۶- ۶. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۲۷ ش ۱۹۵، تاریخ بعضی از اجازه ها سال ۱۰۸۴ ..

۷- ۷. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۱۴ ش ۱۶۶، اجازات الحدیث ص ۲۲۹ ش ۶۵، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۰ ..

۸- ۸. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۳ ش ۱۹، کشف الحجب والاستار ص ۲۲ ش ۹۰، فوائد رضویه ص ۵۸۸، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۶۸ ش ۱۰۹، علامه مجلسی در اجازه خود پس از توصیف و تمجید از او می گوید: با اینکه او خود مجالس درس و افاضه داشت، از روی حسن ظنّ به من اگر چه شایسته آن نبودم، به حوزه درس من حاضر شد و مقداری از کتاب کافی و تهذیب و بحار الانوار و غیر این کتب را نزد من خواند، و در بسیاری از مسائل شرعیه با هم گفتگو کردیم، و استفاده من از او کمتر از استفاده او از من نبود، بلکه بیشتر بود ..

۹- ۹. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۲۹ ش ۱۹۷، اجازات الحدیث ص ۲۴۹ ش ۶۸ ..

۱۹۷- مولی ابو جعفر محمد قاسم بن محمد رضا هزار جریبی اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۱)

۱۹۸- مولی محمد قاسم بن محمد صادق استرآبادی، مجاز. (۲)

۱۹۹- مولی محمد قاسم بن محمد مؤمن اردستانی، شاگرد و مجاز. (۳)

۲۰۰- مولی محمد کاشانی، از شاگردان. (۴)

۲۰۱- مولی محمد کاظم بن حمدالله گیلانی دیلمی تنکابنی، از شاگردان. (۵)

۲۰۲- مولی محمد کاظم بن محمد باقر گیلانی، شاگرد و مجاز. (۶)

۲۰۳- مولی محمد کاظم بن محمد علی سبزواری، از شاگردان. (۷)

۲۰۴- مولی محمد کاظم تبریزی، مجاز. (۸)

۲۰۵- مولی محمد کاظم خراسانی، شاگرد و مجاز. (۹)

۲۰۶- مولی محمد کاظم شوشتری، مجاز. (۱۰)

۱- ۱. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۵۹۴-۵۹۶، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۸ ش ۹، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۳ ش ۷۴۳ و ص ۱۵۵ ش ۷۵۶، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۵. در فوائد رضویه ص ۵۹۵ آمده است که او از فضلاء مشهور عصر مجلسی و از دامادهای او است ..

۲- ۲. الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۹ ش ۳۸، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۳ ش ۷۴۲، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۵۸۷ ..

۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۳ ش ۱۱۴، به نقل از فهرست کتابخانه دانشگاه تهران ج ۵ ص ۲۵۵۴ ..

۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۶۹۰ ..

۵- ۵. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۳۳ ش ۲۰۴، تراجم الرجال ج ۳ ص ۳۵۶ ش ۲۵۵۶ ..

۶- ۶. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۳۳ ش ۲۰۵، تراجم الرجال ج ۳ ص ۳۶۱ ش ۲۵۷۰، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۹ ..

۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۵ ش ۱۱۸ ..

۸- ۸. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۶۰۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۶ ..

۹- ۹. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۴ ش ۷۴۵، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۶۰۹ ..

۱۰- ۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۳ ش ۱۱۶ ..

۲۰۷- مولی محمد کاظم مازندرانی، شاگرد و مجاز. (۱)

۲۰۸- مولی محمد محسن بن محمد صادق بروجردی، شاگرد و مجاز. (۲)

۲۰۹- مولی محمد محسن گیلانی، از شاگردان. (۳)

۲۱۰- مولی محمد مراد بن محمد صادق بن محمد علی بن حیدر کشمیری، شاگرد و مجاز. (۴)

۲۱۱- میر محمد معصوم بن میر محمد مؤمن عقیلی شیرازی، شاگرد و مجاز. (۵)

۲۱۲- مولی محمد مقیم، شاگرد و مجاز. (۶)

۲۱۳- مولی ابو الفتوح محمد مقیم بن ابی البقاء شریف بن عبدالله بن ابو الحسن اصفهانی، معروف به قاضی، مجاز. (۷)

۲۱۴- محمد مقیم بن عبدالعالی فریدنی خوانساری، از شاگردان. (۸)

۱- ۱. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۳۳ ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۶ ش ۱۲۱، به نقل از تاریخ بروجرد ج ۲ ص ۱۱۲، و گفته است که از آثارش مجموعه ای است که در سالهای ۱۰۹۵ تا ۱۱۰۴ در اصفهان نوشته و در دانشگاه تهران موجود می باشد ..

۳- ۳. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۶۳۵، تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۲۳ ش ۱۸۱ ..

۴- ۴. الذریعه ج ۲۴ ص ۳۶۹ ش ۱۹۷۹، اجازات الحدیث ص ۲۶۳ ش ۷۳، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۶ ش ۱۵۶، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۶ ..

۵- ۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۸ ش ۱۵۷، تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۳۸ ش ۲۱۳، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۳ ..

۶- ۶. طبقات اعلام الشیعه ج ۵ (الروضه النضره) ص ۵۸۰، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۵ ش ۷۶۲، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۷. بنا بر گفته مؤلف طبقات در ج ۵، شاید همان محمد مقیم اصفهانی در شماره ۲۱۵ باشد. و در ج ۶ ص ۷۳۹ می گوید احتمال می رود، او و محمد مقیم اصفهانی و محمد مقیم مازندرانی یکی باشند ..

۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۹ ش ۱۶۰، به نقل از فهرست کتابخانه رضویه ص ۱۳ ..

۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۲ ش ۱۶۲، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۴ ص ۱۳۰ ش ۱۳۵۳ ..

۲۱۵- مولی محمد مقیم بن محمد باقر اصفهانی، مجاز. (۱)

۲۱۶- پیر محمد مقیم بن پیر نور الدین اصفهانی، از شاگردان. (۲)

۲۱۷- مولی محمد مقیم مازندرانی، شاگرد و مجاز. (۳)

۲۱۸- میر محمد مهدی بن سید ابراهیم بن امیر معصوم حسینی قزوینی، مجاز. (۴)

۲۱۹- محمد مهدی بن محمد (رضی الدین) هروی. (۵)

۲۲۰- محمد مهدی بن حاج محمود، از شاگردان. (۶)

۲۲۱- مولی محمد مهدی استرآبادی، شاگرد و مجاز. (۷)

۲۲۲- مولی محمد مهدی خوانساری، شاگرد و مجاز. (۸)

۲۲۳- مولی محمد مؤمن بن محمد قاسم جزائری شیرازی هندی، متوفای سال ۱۱۳۰، مجاز. (۹)

۲۲۴- مولی محمد مؤمن رازی، شاگرد و مجاز. (۱۰)

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۲ ش ۱۶۱، الذریعه ج ۱۳ ص ۳۷۱ ش ۱۳۸۹، طبقات اعلام الشیعه ج ۵ (الروضه النضره) ص ۵۸۰ و نگاه کن: ص ۱۰۵ پاورقی ۶ ..

۲- ۲. الذریعه ج ۶ ص ۱۸۱ ش ۹۹۰ ..

۳- ۳. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۲۶ ش ۱۸۶، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۷۳۹، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۷ و نگاه کن: ص ۱۰۵ پاورقی ۶ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۸ ش ۳۳، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۷۶۱-۷۶۲ ..

۵- ۵. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۳۰ ش ۱۹۳، تراجم الرجال ج ۳ ص ۴۰۵ ش ۲۶۶۷ ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۱ ش ۱۸۱، به نقل از فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی ج ۵ ص ۵۷ ش ۴۰۱ ..

۷- ۷. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۴۲ ش ۲۲۰، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۲ ..

۸- ۸. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۲۹ ش ۱۹۲، اجازات الحدیث ص ۲۷۷ ش ۷۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۲ ..

۹- ۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۳ ش ۱۸۵ ..

۱۰- ۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۳ ش ۱۶۴، فهرست کتابخانه گوهرشاد ص ۴۲۷، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۲ ..

۲۲۵- مولی محمد مؤمن کوهپایی، شاگرد و مجاز. (۱).

۲۲۶- شیخ محمد نبی بن محمد رحیم جنابدی (گنابادی)، مجاز. (۲).

۲۲۷- مولی محمد نصیر بن عبد الله بن محمد تقی بن مقصود علی مجلسی اصفهانی- پسر برادر علامه مجلسی-، شاگرد و مجاز. (۳).

۲۲۸- مولانا محمد نصیر اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۴).

۲۲۹- حاج محمد نصیر گلپایگانی، از شاگردان. (۵).

۲۳۰- مولی محمد هادی طبسی، از شاگردان. (۶).

۲۳۱- سید محمد هاشم حسینی حسینی، از شاگردان. (۷).

۲۳۲- محمد یوسف بن پهلوان صفر قزوینی، مجاز. (۸).

۲۳۳- مولی محمد یوسف بن محمد مؤمن مازندرانی، شاگرد و مجاز. (۹).

۲۳۴- مولی محمد یوسف رازی، از شاگردان. (۱۰).

۲۳۵- محمد یوسف قزوینی، مجاز. (۱۱).

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۳ ش ۱۶۵، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱ ص ۲۹۳ ش ۲۶۱، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۸ ..

۲- ۲. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۵ ش ۷۶۳، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۷۷۳ ..

۳- ۳. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۳۲ ش ۱۹۷، اجازات الحدیث ص ۲۸۱ ش ۷۸ ..

۴- ۴. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۴۵ ش ۲۲۶، تاریخ اجازه سال ۱۰۸۴. محتمل است که همان شخص مذکور در شماره قبل باشد ..

۵- ۵. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۹۴ ش ۲۱، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۷۸۲ ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۷ ش ۱۷۳ ..

۷- ۷. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۳۴ ش ۲۰۰، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۸۰۸ ..

۸- ۸. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۳۵ ش ۲۰۲، اجازات الحدیث ص ۲۸۵ ش ۷۹ ..

۹- ۹. الذریعه ج ۱۱ ص ۱۵ ش ۷۳، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۸۳۶ ..

۱۰-۱۰. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۴۹ ش ۲۳۳ ..

۱۱-۱۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۷ ش ۱۷۶ ..

۲۳۶- حاج محمود بن غیاث الدین محمد اصفهانی، شاگرد و مجاز. (۱).

۲۳۷- مولی محمود بن محمد مقیم طبسی، مجاز. (۲).

۲۳۸- مولی محمود طبسی، مجاز. (۳).

۲۳۹- میرزا عماد الدین محمود قمی، شاگرد و مجاز. (۴).

۲۴۰- نواب معمور خان هندی، مجاز. (۵).

۲۴۱- مولی ملک مسیح، مجاز. (۶). ۲۴۲- مولی موسی بن محمد (جلال الدین) کاشانی، از شاگردان. (۷).

۲۴۳- سید نعمت الله بن عبدالله بن محمد بن حسین موسوی، محدث جزائری، مؤلف (الانوار النعمانیة) و کتابهای دیگر، شاگرد و مجاز. (۸).

۲۴۴- مولی هادی بن محمد ابراهیم بن حبیب الله نصر آبادی، از شاگردان. (۹).

۲۴۵- مولی ولی بن رضاخان بروجردی، شاگرد و مجاز. (۱۰).

-
- ۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۵ ش ۱۵۴، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۹۴ ش ۲۴ ..
  - ۲- ۲. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۵ ش ۷۶۰، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۷۱۳-۷۱۴، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۵ و سال ۱۰۹۶ ..
  - ۳- ۳. الذریعه ج ۱ ص ۱۵۵ ش ۷۵۹، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۷۱۳، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۹ ..
  - ۴- ۴. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۷۱۴، اجازات الحدیث ص ۲۸۹ ش ۸۰، تاریخ اجازه سال ۱۰۹۶ ..
  - ۵- ۵. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۵۳ ش ۲۴۱، تراجم الرجال ج ۳ ص ۴۶۹ ش ۲۸۰۰ ..
  - ۶- ۶. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۷۴۲، اجازات الحدیث ص ۲۹۵ ش ۸۳، تاریخ اجازه سال ۱۱۰۹ ..
  - ۷- ۷. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۳۸ ش ۲۰۹ ..
  - ۸- ۸. مستدرک الوسائل ج ۲۰ (خاتمه) ص ۱۷۳، الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۸۳ ش ۱، روضات الجنات ج ۸ ص ۱۳۹ ش ۷۲۶، الذریعه ج ۱ ص ۱۵۶ ش ۷۶۵ و ۷۶۶، تاریخ اجازه سال ۱۰۷۵ و سال ۱۰۹۶ ..
  - ۹- ۹. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۵۶ ش ۲۴۶ ..
  - ۱۰- ۱۰. طبقات اعلام الشیعه ج ۵ (الروضه النضره) ص ۶۲۶، اجازات الحدیث ص ۳۰۵ ش ۸۵ ..

در پایان یادآور می‌شویم که محدث نوری در الفیض القدسی ص ۱۰۳ ش ۴۸ ابو اشرف (ابوالشرف) اصفهانی را در زمره شاگردان و مجازان علامه مجلسی آورده، به استناد عبارت امل الآمل «عالم فاضل یروی عن مولانا محمد باقر المجلسی» ولی عبارت در امل الآمل مطبوع ج ۲ ص ۳۵۳ ش ۱۰۹۶ چنین است: «... نروی عن مولانا محمد باقر المجلسی عنه». و مؤلف ریاض العلماء در ج ۵ ص ۴۶۳ هم به نقل از امل الآمل همین عبارت را آورده است، و می‌گوید: او از مشایخ مجلسی اول، و از معاصرین شیخ بهائی است. و عبارت امل الآمل را مورد تأمل دانسته به جهت اینکه علامه مجلسی به واسطه پدرش از او روایت می‌کند، همانطور که خود مؤلف امل الآمل نیز در آخر وسائل الشیعه تصریح نموده است.

***

در این بخش نام کسانی آورده می شود، که آنها را بعضی از نویسندگان به موجب قرائنی احتمال داده اند یا گمان برده اند که از شاگردان یا مجازان علامه مجلسی باشند، و همچنین چند نفر که در شمار شاگردان و مجازان آمده بودند، و برای آن سند روشنی نبود.

۱- شیخ ابراهیم بن حسین بن ابراهیم گیلانی تنکابنی. (۱)

۲- شیخ اسماعیل بن محمد رفیع دیهوکی (۲)

طبسی. (۳)

۳- شیخ جعفر بن عبدالله بن ابراهیم حویزی کمره ای اصفهانی. (۴)

۴- سید حامد بن محمد حسینی بدلاء مشهدی. (۵)

۵- حاج ملا حسین تفریسی. (۶)

تحفه الزائر؛ المقدمه؛ ص ۱۱۰

زانی. (۷)

۷- شرف الدین بن زین الدین نائینی. (۸)

۸- شیر علی بن محمد ذوالفقار. (۹)

۹- عبد الخالق بن محمد شفیع قاینی. (۱۰)

۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۲ ش ۵ ..

۲- ۲. دیهوک: نام یکی از دهستانهای طبس است. (لغت نامه دهخدا ج ۷ ص ۱۰۰۷۵).

۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۹ ..

۴- ۴. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۹ ش ۱۷ ..

۵- ۵. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۴۴ ش ۲۱۷، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنشره) ص ۱۵۵ ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۵ ..

۷- ۷. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۳۱ ش ۳۴، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۰ ..

۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۰، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۵ ص ۲۴۹ ش ۱۸۶۷ ..

۹- ۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۵، فهرست کتابخانه فیضیه ج ۱ ص ۲۹ ش ۶۱۵ ..

۱۰- عبد الرحيم بن عبد العظيم قمی. (۱).

۱۱- عبدالله بن عبد الرحيم گیلانی معروف به هندی. (۲).

۱۲- شیخ عیسی بن محمد مؤمن بن عیسی بن موسی مسیعی خزاعی. (۳).

۱۳- مولی عبد المطلب بن حسن بن محمد اصفهانی. (۴) ۱۴- علی رضا سمنانی. (۵).

۱۵- ملا قاسم بن درویش حیدر. (۶).

۱۶- مولی سلطان محمود بن غلام علی طبسی، گفته شده مجاز است. (۷).

۱۷- ملا مجد الدین شوشتری. (۸).

۱۸- مجید بن محمد صادق حسینی. (۹).

۱- ۱. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۶۳ ش ۲۶۳ ..

۲- ۲. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۴۹ ش ۲۲۸. طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۴۷۱ ..

۳- ۳. تلامذه علامه مجلسی ص ۴۶ ش ۶۳، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۵۶۸ ..

۴- ۴. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۵۰ ش ۲۲۹، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۴۷۵ ..

۵- ۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۰، فهرست کتابخانه فیضیه ج ۲ ص ۲۱. در سال ۱۰۸۶ کتابت نسخه ای از تحفه الزائر را به پایان رسانیده این نسخه در کتابخانه مدرسه فیضیه موجود است ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۰ ش ۱۱۱، فهرست نسخ خطی کتابخانه فیضیه ج ۱ ص ۲۱۲ ش ۳۳۵ ..

۷- ۷. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۱۰۱-۱۰۲، و می گوید اجازه در سال ۱۰۹۶ بوده. و مؤلف الذریعه در ج ۱ ص ۱۵۱ ش ۷۲۷، و همچنین در طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتره) ص ۳۱۷ می گوید: این اجازه برای مولی محمود بن محمد مقیم طبسی است، که در ص ۱۰۸ ش ۲۳۷ گذشت ..

۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۵ ش ۱۲۰، در الذریعه ج ۲ ص ۳۳۷ ش ۳۲۸۹ آمده است: کتاب مسائل ایادی سبا از تألیفات مولی محمد جعفر بن محمد طاهر خراسانی شاگرد علامه مجلسی مجموعه ای است از مسائل که عدّه ای از ثقات، از آن جمله مولی مجد الدین شوشتری از علامه مجلسی پرسیده اند و او به آنها جواب داده است ..

۹- ۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۰ ..

۱۹- رکن الدین محمد بن علی بن ثابت حسینی. (۱)

۲۰- محمد بن فیاض اصفهانی. (۲)

۲۱- محمد بن محمد رضی کاشانی. (۳)

۲۲- محمد بن محمد صالح معروف به حاجی. (۴)

۲۳- محمد بن محمد قاسم بن آقا محمد بن رجب بیک کاوکانی. (۵)

۲۴- محمد اشرف بن زین الدین اصفهانی. (۶)

۲۵- محمد باقر بن محمد علاء الدین بن شاه ابو تراب حسینی اصفهانی، معروف به گلستانه. (۷)

۲۶- محمد باقر بن محمد صالح زآنی اصفهانی. (۸)

۲۷- مولی محمد جعفر. (۹)

۲۸- محمد جعفر بن محمد حسین. (۱۰)

۲۹- میرزا محمد حاجی بن مولی محمد صالح. (۱۱)

۳۰- محمد حسن. (۱۲)

-
- ۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۸۹، تلامذه علامه المجلسی ص ۱۵۳ ش ۲۳۶ ..
- ۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۸۹، تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۶۶ ش ۲۷۲. او از جمله سؤال کنندگانی است که در ص ۱۱۱ پاورقی ۸ اشاره شد ..
- ۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۱ ..
- ۴- ۴. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۰، الذریعه ج ۲۳ ص ۳۱۹ ..
- ۵- ۵. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۶۷ ش ۲۷۵، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۶۹۴ ..
- ۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۹ ..
- ۷- ۷. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۵۷ ش ۲۴۴ ..
- ۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۴ ..
- ۹- ۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۶ ش ۳۰، الذریعه ج ۴ ص ۲۱۸ ش ۱۰۹۳ ..

- ۱۰-۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۹ ش ۳۵ ..
- ۱۱-۱۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۰، الذریعه ج ۲۳ ص ۳۱۹ ش ۹۱۴۴ ..
- ۱۲-۱۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۹، فهرست کتابخانه گلپایگانی ج ۲ ص ۲۶ ..

۳۱- ملا محمد رضا. (۱)

۳۲- محمد سعید بن حاج علی ابهری اصفهانی. (۲)

۳۳- محمد شفیع بن علی مازندرانی. (۳)

۳۴- مولی محمد شفیع بن فرج گیلانی. (۴)

۳۵- سید محمد صالح بن محمد سعید حسینی. (۵)

۳۶- محمد طاهر بن محمد تقی شاه میرزائی. (۶)

۳۷- محمد علی بن حاجی فتحی. (۷)

۳۸- مولی محمد علی بن محمد مؤمن ابهری. (۸)

۳۹- محمد قاسم بن محمد اسماعیل اصفهانی. (۹)

۴۰- مولی محمد کاظم بن صفی الله گیلانی دیلمی تنکابنی. (۱۰) ۴۱- مولی محمد کاظم بن محمد فاضل بن محمد مهدی مشهدی خراسانی. (۱۱)

۴۲- میر محمد معصوم بن میر فصیح الدین (محمد فصیح) بن میر اولیاء حسینی تبریزی قزوینی. (۱۲)

-
- ۱- ۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۶ ..
  - ۲- ۲. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۶۲ ش ۲۵۶ ، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۱۷ ص ۲۹۳ ش ۶۷۴۳ ..
  - ۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۵ ..
  - ۴- ۴. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۶۳ ش ۲۵۸ ، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۵ ..
  - ۵- ۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۰ ش ۷۸ ، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ج ۷ ص ۵۷ ش ۵۸ ..
  - ۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۳ ..
  - ۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۶۶ ش ۱۰۵ ، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۳ ص ۴۸ ش ۸۵۷ ..
  - ۸- ۸. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۶۷ ش ۲۶۵ ، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنشره) ص ۴۹۲ ..
  - ۹- ۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۷۰ ، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۲ ص ۱۰۵ ش ۴۹۶ ..
  - ۱۰- ۱۰. تلامذه علامه المجلسی (اضافات) ص ۱۷۸ ش ۲۹۸ ، تراجم الرجال ج ۳ ص ۳۵۹ ش ۲۵۶۲ ..
  - ۱۱- ۱۱. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۶۷ ش ۲۶۷ ، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنشره) ص ۶۱۲ ..

۱۲-۱۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۹ ش ۱۵۸ ..

۴۳- میر محمد مفید بن محمد تقی حسینی یزدی. (۱)

۴۴- محمد نبی بن نقد علی رازی عبد العظیمی. (۲)

۴۵- محمد هادی بن محمد صالح شیرازی. (۳)

۴۶- حاج محمود میمندی. (۴)

۴۷- مرتضی بن محمد یوسف افشار. (۵)

۴۸- مولی مهدی خوانساری. (۶)

۴۹- میرزا بیگ بن فیض الله جوینی. (۷)

۵۰- نعمت الله بن عنایت. (۸)

۵۱- مولی نور الدین مازندرانی. (۹)

۵۲- ولی قراچه داغی. (۱۰)

۵۳- میر هاشم بحرانی. (۱۱)

۱- ۱. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۳۸ ش ۲۱۴ ..

۲- ۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۴ ش ۱۶۹، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۳ ص ۲۰۲ ش ۱۰۰۷

..

۳- ۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۷ ش ۱۷۴ ..

۴- ۴. تلامذه العلامه المجلسی ص ۱۳۶ ش ۲۰۵، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۹۴ ش ۱۵۳، الذریعه ج ۲ ص ۱۰۶ ش

.. ۴۲۰

۵- ۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۱ ..

۶- ۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۳ ش ۱۶۶ ..

۷- ۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۹ ..

۸- ۸. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۷ ش ۱۷۲، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی ج ۳ ص ۲۲۴ ش ۱۰۳۲

..

۹- ۹. تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۵۵ ..

- ۱۰-۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۴، فهرست کتابخانه گلپایگانی ج ۲ ص ۶۶ ش ۸۱۱..
- ۱۱-۱۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۰۷ ش ۱۷۵، تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۵۶ ش ۲۴۷..

کسان دیگری را هم بعضی احتمال داده اند که از شاگردان علامه مجلسی باشند، و ما به جهت ضعف احتمال از ذکر آنها در بخش قبل خودداری نمودیم، از جمله:

۱- سید حسین حسینی. (۱)

۲- رجب علی اصفهانی. (۲)

۳- شمس الدین آقا رضا اصفهانی. (۳)

۴- آقا رضی بن نبی قزوینی. (۴)

۵- محمد جعفر بن محمد حسین مازندرانی. (۵)

۶- عبد الرحیم اصفهانی. (۶)

۷- علی اکبر بن محمد علی ابهری جئی اصفهانی. (۷)

۸- میرزا حسام الدین محمد اصفهانی. (۸)

۹- ملا محمد باقر بن محمد تقی لاهیجی. (۹)

۱۰- محمد بدیع بن حیدر علی. (۱۰)

۱-۱. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۴۵ ش ۲۱۹، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۰ ..

۲-۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۵-۳۶ ..

۳-۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۶، تلامذه علامه المجلسی ص ۱۴۶ ش ۲۲۱ ..

۴-۴. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۴۶ ش ۲۲۲، طبقات اعلام الشیعه ج ۶ (الکواکب المنتشره) ص ۲۷۸ ..

۵-۵. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۸ ..

۶-۶. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۵۳ ذیل ش ۸۵ ..

۷-۷. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۰ ..

۸-۸. تلامذه علامه المجلسی ص ۱۵۲ ش ۲۵۳، زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۵ ..

۹-۹. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۲۳ ش ۲۲ ..

۱۰-۱۰. زندگی نامه علامه مجلسی، ج ۲ ص ۲۵ ..

۱۱- سید محمد زکی بن حاج محمد اصفهانی. (۱)

۱۲- مولی محمد سعید گیلانی. (۲)

۱۳- مولی محمد علی بن حسن بن ندا. (۳)

۱-۱. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۱۱۰ ..

۲-۲. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۴۱، تلامذه العلامه المجلسی (اضافات) ص ۱۷۲ ش ۲۸۶ ..

۳-۳. زندگی نامه علامه مجلسی ج ۲ ص ۳۶ ..

از بارزترین خدمات علامه مجلسی به اسلام و جوامع اسلامی و فرهنگی، تألیفات ارزشمند او است به زبانهای عربی و فارسی، در زمینه های گوناگون. او با در نظر گرفتن نیازهای طبقات مختلف جامعه دست به تألیف زده که حاصل آن مجموعه ای از کتابها و رساله ها است که جزوه های چند صفحه ای را در خود جای داده تا بحارالانوار با آن وسعت و گستردگی. و ما در اینجا زیر دو عنوان (عربی، و فارسی) از کتابهایش نام می بریم:

۱- «الأربعون حديثاً» در اصول و فروع و خطب و مواعظ و آنچه مردم متدین بدان نیاز دارند، همراه با شرح و بیان. (۱)

۲- بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمة الأطهار عليهم السلام. (۲)

۳- جوابات المسائل الطوسيه. (۳)

۴- الحواشي المتفرقة على الكتب الأربعة وغيرها. (۴)

۵- رساله في الأوزان. (۵)

۱- ۱. كشف الحجب والاسرار ص ۳۶ ش ۱۵۲، وص ۳۱۹ ش ۱۷۱۹، أعيان الشيعة ج ۹ ص ۱۸۳، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، رياض العلماء ج ۵ ص ۴۰، الفيض القدسي ضمن بحار الأنوار ج ۱۰۵ ص ۴۶ ش ۴، مرآة الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۴، الذريعة ج ۱ ص ۴۱۲ ش ۲۱۳۵. در بعضی از کتب مذکور بعنوان (شرح الأربعين) آمده است. تألیف این کتاب در سال ۱۰۸۹ به پایان رسیده است ..

۲- ۲. رياض العلماء ج ۵ ص ۳۹، الفيض القدسي ضمن بحار الأنوار ج ۱۰۵ ص ۳۷، اعيان الشيعة ج ۹ ص ۱۸۳، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذريعة ج ۲ ص ۲۷۹ ش ۲۹۷۰، و در ج ۳ ص ۱۶ ش ۴۳ می گوید: بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمة الأطهار عليهم السلام، کتاب جامعی است که نه قبل از آن و نه بعد از آن همانندش نوشته نشده است؛ زیرا همراه با جمع آوری اخبار، تحقیقات دقیق و شرح و بیاناتی آورده است که غالباً در غیر این کتاب یافت نمی شود، و این از فضل خدا است که به هر کس بخواهد می دهد ....

۳- ۳. رياض العلماء ج ۵ ص ۳۹، أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳ ..

۴- ۴. الفيض القدسي ضمن بحار الأنوار ج ۱۰۵ ص ۴۷ ش ۱۱، الذريعة ج ۷ ص ۱۰۳ ش ۵۳۴، اعيان الشيعة ج ۹ ص ۱۸۳ ..

۵- ۵. لؤلؤة البحرين ص ۵۸، أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸، الفيض القدسي ضمن بحار الأنوار ج ۱۰۵ ص ۴۷، كشف الحجب والاسرار ص ۲۴۱ ش ۱۲۶۷، مرآة الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۸، اعيان الشيعة ج ۹ ص ۱۸۳، الذريعة ج ۲۳ ص ۳۱۸ ش ۹۱۴۴. در این کتابها با عنوانهای مختلف آمده است: (رساله في الأوزان الشرعيه)، (رساله الأوزان)، (رساله في المقادير)، (میزان المقادير). و این رساله اولین تألیف او است که در سال ۱۰۶۳ به پایان رسیده است ..

۶- رساله فی الأذان. (۱)

۷- رساله فی الاعتقادات. (۲)

۸- رساله فی بعض الأدعیه الساقطه عن الصحیفه الکامله. (۳)

۹- رساله فی الشکوک. (۴)

۱۰- رساله فی صلاه الجمعه. (۵)

۱۱- شرح روضه الکافی. (۶)

۱۲- الفوائد الطریفه فی شرح الصحیفه. (۷)

۱- ۱. لؤلؤه البحرین ص ۵۸، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۳، الذریعہ ج ۱۱ ص ۴۸ ش ۲۹۲، و ج ۱ ص ۴۰۵ ش ۲۱۰۹ ..

۲- ۲. أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳، لؤلؤه البحرین ص ۵۷، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذریعہ ج ۲ ص ۲۲۴ ش ۸۸۳، کشف الحجب والاسرار ص ۵۲ ش ۲۴۴، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۷. و در لؤلؤه البحرین ص ۵۷-۵۸ و اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۳ آمده است که آن را در یک شب تألیف نمود. این رساله هم با عناوین مختلف دیگر ذکر شده: (رساله الاعتقاد)، (رساله العقائد)، (رساله الاعتقادیه) ..

۳- ۳. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷، الذریعہ ج ۲۲ ص ۲۰۰ ش ۶۶۸۹ ..

۴- ۴. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷، لؤلؤه البحرین ص ۵۸، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۳، ریاض العلماء ج ۵ ص ۳۹، أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۹، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذریعہ ج ۱۴ ص ۲۱۶ ش ۲۲۵۹، با عنوانهای مختلف: (رساله الشک فی الصلاه)، (رساله السهو والشک)، (شکوک الصلاه) ..

۵- ۵. الذریعہ ج ۱۵ ص ۶۶ ش ۴۵۰ ..

۶- ۶. أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳، ریاض العلماء ج ۵ ص ۳۹، و در پاورقی شماره ۵ همان صفحه به نقل از تعالیق امل الآمل آمده است که این کتاب، ادامه همان شرح کافی است و کتاب مستقلی نیست ..

۷- ۷. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷ ش ۵، کشف الحجب والاسرار ص ۴۰۴ ش ۲۲۳۷، ریاض العلماء ج ۵ ص ۴۷، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۵، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۳، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذریعہ ج ۱۶ ص ۳۴۷ ش ۱۶۱۵ ..

۱۳- فهرس مصنفات الأصحاب. (۱)

۱۴- مرآه العقول فی شرح أخبار آل الرسول صلی الله علیه و آله. (۲)

۱۵- المسائل الهنديه. (۳)

۱۶- ملاذ الأخيار فی شرح تهذيب الأخبار. (۴)

۱۷- الوجيزه فی الرجال. (۵)

۱- ۱. نگاه کن : بحارالانوار ج ۱۰۵ پاورقی ص ۳۱-۳۲. این کتاب اکنون با همان صورت مخطوط به خط مؤلف بعنوان ج ۱۰۶ بحار چاپ شده است. و در سال ۱۰۷۰ نوشته شده بعنوان کتابی مستقل؛ و مؤلف آن می گوید : تألیف بحارالانوار بعد این کتاب، نیاز به آن را برطرف نمود ..

۲- ۲. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۶ ، كشف الحجب والاستار ص ۵۰۰ ش ۲۸۱۴ ، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹ ..

۳- ۳. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷ ، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۱۰ ، كشف الحجب والاستار ص ۱۶۵ ش ۸۲۲ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۳ ..

۴- ۴. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۶ ، كشف الحجب والاستار ص ۵۵۰ ش ۳۰۹۵ ، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۵ ش ۳ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۳ ، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹. و در الذريعه ج ۲۲ ص ۱۹۱ ش ۶۶۴۵ با عنوان ملاذ الأخيار فی فهم تهذيب الأخبار ..

۵- ۵. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۷ ، رياض العلماء ج ۵ ص ۳۹ ، أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳ ، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۶ ش ۶ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۳ ، الذريعه ج ۲۵ ص ۴۷ ش ۲۳۴ ، كشف الحجب والاستار ص ۴۳۷ ش ۲۴۳۹ ، و ص ۶۰۰ ش ۳۳۸۰. در بعضی از این کتابها با عنوان (رساله فی الرجال) ذکر شده است ..

۱- انشاء و نوشتاری که پس از بازگشت از کربلا و نجف، به یاد آن دیار نگاشته است. (۱)

۲- تحفه الزائر (کتابی که اکنون در دست شما است). (۲)

۳- ترجمه توحید امام رضا علیه السلام. (۳)

۴- ترجمه توحید مفضل. (۴)

۵- ترجمه حدیث سته اشیاء. (۵)

۶- ترجمه حدیث جبر و تفویض مروی از امام رضا علیه السلام. (۶)

۱-۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲ ش ۴۵، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، کشف الحجب و الاستار ص ۲۲۴ ش ۱۱۶۰ ..

۲-۲. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸، امل الآمل ج ۲ ص ۲۸۴ ش ۷۳۳، کشف الحجب و الاستار ص ۱۰۵، ش ۴۸۳، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۸ ش ۵، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذریعه ج ۳ ص ۴۳۸ ش ۱۵۸۸ ..

۳-۳. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۵، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، کشف الحجب و الاستار ص ۱۱۳ ش ۵۲۶، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، ریاض العلماء ج ۵ ص ۴۰، الذریعه ج ۴ ص ۹۹ ش ۴۶۷، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، با تعبیرات مختلف: (رساله فی شرح خطبه الرضا فی التوحید)، (ترجمه خطبه الرضا علیه السلام فی التوحید)، (ترجمه خطبه التوحید للرّضا علیه السلام) ..

۴-۴. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۴ ص ۹۱ ش ۴۰۹، کشف الحجب و الاستار ص ۱۱۴ ش ۵۲۷، و ص ۱۲۰ ش ۵۷۰، ریاض العلماء ج ۵ ص ۳۹؛ با تعبیرات دیگر: (شرح توحید المفضل)، (کتاب المفضل فی التوحید) ..

۵-۵. «سته اشیاء لیس للعباد فیها صنع، المعرفه والجهل والرضا والغضب والنوم والیقظه». مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲ ش ۴۴، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، والذریعه ج ۴ ص ۹۶ ش ۴۴۴ ..

۶-۶. الذریعه ج ۴ ص ۹۶ ش ۴۴۲، وج ۵ ص ۸۴. حدیث در عیون اخبار الرضا علیه السلام ج ۱ ب ۱۱ ص ۱۱۹ ح ۴۸ روایت شده است. احتمال دارد همان رساله جبر و تفویض مذکور در شماره ۳۹ باشد ..

۷- ترجمه حدیث رجاء بن أبی الضحاک. (۱)

۸- ترجمه حدیث عبدالله بن جندب. (۲)

۹- ترجمه دعای جوشن صغیر. (۳)

۱۰- ترجمه دعای سمات. (۴)

۱۱- ترجمه دعای کمیل. (۵)

۱۲- ترجمه دعای مباحله. (۶)

۱۳- ترجمه الرساله الذهبیه. (۷)

۱۴- ترجمه زیارت جامعہ. (۸)

-
- ۱- ۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۴۲، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعہ ج ۴ ص ۹۶ ش ۴۴۳. ظاهراً همان ترجمه ای است که در جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹ به عنوان ترجمه أعمال الرضا علیه السلام فی طریق خراسان ذکر شده است، چون حدیث (رجاء) در همین زمینه است ..
- ۲- ۲. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۴۱، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، کشف الحجب والاستار ص ۱۱۴ ش ۵۳۳، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعہ ج ۴ ص ۹۶ ش ۴۴۶ ..
- ۳- ۳. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۴۰، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۲، کشف الحجب والاستار ص ۱۱۵ ش ۵۳۶، الذریعہ ج ۴ ص ۱۰۱ ضمن ش ۴۷۴، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹ ..
- ۴- ۴. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۹، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعہ ج ۴ ص ۱۰۱ ضمن ش ۴۷۴ ..
- ۵- ۵. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۷، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۴، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، کشف الحجب والاستار ص ۱۱۵ ش ۵۳۹، الذریعہ ج ۴ ص ۱۰۲ ضمن ش ۴۷۴ ..
- ۶- ۶. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۸، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۴، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذریعہ ج ۴ ص ۱۰۲ ضمن ش ۴۷۴ ..
- ۷- ۷. کشف الحجب والاستار ص ۱۱۵ ش ۵۴۱، الذریعہ ج ۴ ص ۱۰۳ ش ۴۷۶ ..
- ۸- ۸. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۶، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، ریاض العلماء ج ۵ ص ۴۰، اعیان الشیعہ ج ۹ ص ۱۸۴، کشف الحجب والاستار ص ۱۱۶ ش ۵۴۴ ..

۱۵- ترجمه فرحه الغری. (۱)

۱۶- ترجمه قصه یوز اسف و بلوهر. (۲)

۱۷- ترجمه قصیده دعبل خزاعی. (۳)

۱۸- ترجمه نامه امیر المؤمنین علیه السلام به مالک اشتر نخعی. (۴)

۱۹- جلاء العیون. (۵)

۲۰- جواب سؤالهای متفرقه. (۶)

۲۱- چهل حدیث در امامت، با شرح فارسی. (۷)

۲۲- حق الیقین. (۸)

۲۳- حلیه المتقین. (۹)

-
- ۱- ۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۶، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴،
کشف الحجب والأستار ص ۱۱۸ ش ۵۶۲، الذریعه ج ۴ ص ۱۲۱ ش ۵۸۲ ..
- ۲- ۲. الذریعه ج ۴ ص ۱۲۸ ش ۶۰۷ ..
- ۳- ۳. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲ ش ۴۳، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، کشف الحجب والأستار ص ۱۱۹
ش ۵۶۵، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۴ ص ۱۲۸ ش ۶۱۰ ..
- ۴- ۴. کشف الحجب والأستار ص ۱۲۰ ش ۵۶۸، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۴، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، جامع الرواه
ج ۲ ص ۷۹، الذریعه ج ۴ ص ۱۱۹ ش ۵۶۹، وج ۱۴ ص ۱۱۶ ذیل ش ۱۹۴۱، بیست و پنج رساله فارسی علامه مجلسی ص
۱۳۳، یادنامه مجلسی ج ۲ ص ۶؛ با عنوانها و تعبیرات مختلف ..
- ۵- ۵. جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۸ ش ۶، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸، کشف
الحجب والأستار ص ۱۵۷ ش ۷۷۲، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، الذریعه ج ۵ ص ۱۲۴ ش ۵۱۲ ..
- ۶- ۶. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲ ش ۴۸، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، و نگاه کن: الذریعه ج ۵ ص
۱۸۷ و ص ۲۰۲ ..
- ۷- ۷. الذریعه ج ۱ ص ۴۱۱ ش ۲۱۳۴ ..
- ۸- ۸. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲ ش ۴۹، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸، کشف الحجب والأستار ص ۱۹۷
ش ۱۰۱۹، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، الذریعه ج ۷ ص ۴۰ ش ۲۰۴ ..

٩-٩. جامع الرواه ج ٢ ص ٧٩، مرآه الاحوال ج ١ ص ٨٧ ش ٣، الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ١٠٥ ص ٤٨، كشف الحجب والاستار ص ٢٠١، ش ١٠٣٨، اعيان الشيعة ج ٩ ص ١٨٣، الذريعه ج ٧ ص ٨٣ ش ٤٣٨ ..

۲۴- حياه القلوب. (۱)

۲۵- ربيع الاسابيع. (۲)

۲۶- رساله اختيارات. (۳) ۲۷- رساله صغيره اعمال حج. (۴)

۲۸- رساله تحقيق آيه كريمه «السابقون السابقون...». (۵)

۲۹- رساله صاعيه (رساله ای در تحديد صاع). (۶)

۳۰- رساله رمی (آداب تيراندازی). (۷)

-
- ۱- ۱. جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹ ، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۷ ش ۱۴ ، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸ ، كشف الحجب والاستار ص ۲۰۳ ش ۱۰۴۳ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۳ ، الذريعه ج ۷ ص ۱۲۱ ش ۶۴۶ ..
- ۲- ۲. جامع الرواه ج ۲ ص ۷۸ ، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۸ ش ۸ ، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸ ، كشف الحجب والاستار ص ۲۲۲ ش ۱۱۴۶ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۳ ، الذريعه ج ۱۰ ص ۷۵ ش ۱۲۹ ..
- ۳- ۳. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۵ ، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، كشف الحجب والاستار ص ۲۳۳ ش ۱۲۱۲ و ش ۱۲۱۳ ، أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳ ، الذريعه ج ۱ ص ۳۶۷ ش ۱۹۱۷ ، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹ ؛ با عنوانهای مختلف : (رساله فی اختيار الساعات والايام والتواريخ) ، (رساله فی اختيار الساعات) ، (اختيارات الايام) ، (اختيارات الايام والساعات) ..
- ۴- ۴. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹ ، كشف الحجب والاستار ص ۲۳۱ ش ۱۲۰۱ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۲ ، الذريعه ج ۲۲ ص ۲۵۷ ش ۶۹۴۲ ، بيست و پنج رساله فارسی علامه مجلسی ص ۴۲۱. در بعضی از این کتب با تعبیر (مناسك الحج الصغير) ..
- ۵- ۵. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۸ ، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، كشف الحجب والاستار ص ۱۲۸ ش ۶۱۹ ..
- ۶- ۶. الذريعه ج ۱۵ ص ۳ ش ۱۴ ، وج ۲۳ ص ۳۱۹ ش ۹۱۴۴ ؛ با عنوانهای مختلف : (رساله صاع) ، (ميزان المقادير) ، (أوزان) ..
- ۷- ۷. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۴ ، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، الذريعه ج ۱ ص ۱۹ ش ۹۱ ..

۳۱- رساله آداب نماز. (۱)

۳۲- رساله جنائز. (۲)

۳۳- رساله كبره اعمال حج و عمره. (۳)

۳۴- رساله ای در احكام نواصب غواصب. (۴)

۳۵- رساله اوقات نوافل شبانه روزی. (۵)

۳۶- رساله تحقيق بدهاء. (۶)

۳۷- رساله ترجمه نماز. (۷)

۱- ۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۷ ، الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، كشف الحجب والاسرار ص ۲۳۴ ش ۱۲۱۷ ، الذريعه ج ۱ ص ۲۱ ش ۱۰۳ ، و ج ۳ ص ۱۱۳ ذيل ش ۵۳۱ ، بيست و پنج رساله فارسي علامه مجلسي ص ۲۳۵ ..

۲- ۲. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۷ ، كشف الحجب والاسرار ص ۲۳۱ ش ۱۲۰۰ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، الذريعه ج ۱ ص ۱۴ ش ۶۵ ، و ص ۲۹۴ ش ۱۵۳۳ . با تعبيرات مختلف : (آداب تجهيز الأموات) ، (احكام الأموات) ..

۳- ۳. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۸ ، الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، كشف الحجب والاسرار ص ۲۵۶ ش ۱۳۵۷ ، رياض العلماء ج ۵ ص ۳۹ ، أمل الآمل ج ۲ ص ۲۴۸ ش ۷۳۳ ، الذريعه ج ۲ ص ۲۲ ش ۲۵۶ ؛ با تعبيرات گوناگون : (رساله في الحج) ، (رساله في مناسك الحج) ، (مناسك الحج الكبير) ..

۴- ۴. كشف الحجب والاسرار ص ۲۳۲ ش ۱۲۰۶ ..

۵- ۵. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۲ ، الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۳-۱۸۴ . در بعضی با تعبير (رساله في الاوقات) ، و در الذريعه ج ۲ ص ۴۷۹ ش ۱۸۸۱ : (أوقات الظهر والعصر ونوافلهما) ، و پايان تأليف آن را سال ۱۰۹۷ نوشته است ..

۶- ۶. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۱ ، الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰ ، كشف الحجب والاسرار ص ۲۴۳ ش ۱۲۷۴ ، اعيان الشيعه ج ۹ ص ۱۸۴ ، الذريعه ج ۳ ص ۵۴ ش ۱۳۷ ؛ در اغلب با تعبير (رساله في البدهاء) ..

۷- ۷. الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۳ ، كشف الحجب والاسرار ص ۱۱۷ ش ۵۵۳ ..

۳۸- رساله جبر و تفویض. (۱).

۳۹- رساله بهشت و دوزخ. (۲).

۴۰- رساله ای در حدود و دیات. (۳).

۴۱- رساله رجعت. (۴).

۴۲- رساله زکات. (۵).

۴۳- رساله ای در زیارت اهل قبور. (۶).

۴۴- رساله ای در سهام. (۷).

۴۵- رساله شکایات نماز. (۸).

-
- ۱- ۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۱ ش ۳۲، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴. و نگاه کن: ص ۱۲۲ پاورقی ۶..
- ۲- ۲. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۶، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹، کشف الحجب والاستار ص ۲۵۳ ش ۱۳۳۶ و ص ۲۵۹ ش ۱۳۶۸، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۵ ص ۱۶۳ ش ۶۹۳ و ۶۹۴؛ با تعبیرات دیگر: (رساله فی الجنّه والنّار)، (رساله فی حقیقه الجنّه والنّار) ..
- ۳- ۳. الذریعه ج ۶ ص ۲۹۷ ش ۱۵۹۱، کشف الحجب والاستار ص ۲۵۷ ش ۱۳۵۸. و در مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۸ ش ۱۰، و الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹، و اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳ بدون کلمه (حدود) ..
- ۴- ۴. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۳، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹، کشف الحجب والاستار ص ۲۶۳ ش ۱۳۹۷، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، الذریعه ج ۱ ص ۹۰ ش ۴۳۷، وج ۱۳ ص ۶۸ ش ۲۲۲. در بعضی با تعبیرات: (رساله فی الرجعه)، (اثبات الرجعه) ..
- ۵- ۵. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۲، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰، کشف الحجب والاستار ص ۲۶۶، ش ۱۴۱۵، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۱۲ ص ۴۱ ش ۲۳۵ ..
- ۶- ۶. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، الذریعه ج ۱۲ ص ۷۸ ش ۵۳۸ ..
- ۷- ۷. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، کشف الحجب والاستار ص ۲۶۸ ش ۱۴۲۳، الذریعه ج ۱۲ ص ۲۶۰ ش ۱۷۱۵ ..
- ۸- ۸. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۹ ش ۱۱، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹، کشف الحجب والاستار ص ۲۶۹ ش ۱۴۳۴، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، الذریعه ج ۱۴ ص ۲۱۶ ش ۲۲۵۸، بیست و پنج رساله فارسی علامه مجلسی ص ۲۹۳

۴۶- رساله نماز شب. (۱).

۴۷- رساله ای در صیغ عقود و نکاح. (۲).

۴۸- رساله فرق میان صفات ذاتی و صفات فعلی حق- سبحانه. (۳).

۴۹- رساله ای در نماز و روزه. (۴).

۵۰- رساله کفّارات. (۵).

۵۱- رساله مال ناصب. (۶).

۵۲- رساله نکاح. (۷).

۵۳- رساله مفاتیح الغیب (در استخاره). (۸).

۵۴- زاد المعاد. (۹).

۵۵- شرح دعای جوشن کبیر. (۱۰).

-
- ۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۶، کشف الحجب والاستار ص ۲۷۱ ش ۱۴۴۷ ..
- ۲- ۲. کشف الحجب والاستار ص ۲۷۲ ش ۱۴۵۳، الذریعه ج ۱۵ ص ۱۰۸ ش ۷۲۵ ..
- ۳- ۳. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۹، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، کشف الحجب والاستار ص ۲۷۶ ش ۱۴۷۷، الذریعه ج ۱۶ ص ۱۷۶ ش ۵۴۳ و ص ۱۸۰ ..
- ۴- ۴. کشف الحجب والاستار ص ۲۷۱ ش ۱۴۴۶ (رساله فی الصلاه والصوم) ..
- ۵- ۵. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۳، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴. و در الذریعه ج ۱۸ ص ۸۶ ش ۸۰۴ می گوید در ماه صفر ۱۰۹۱ تألیف آن به پایان رسیده است ..
- ۶- ۶. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۱، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۰، و در اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۱۹ ص ۲۷ ش ۱۳۶ و ۱۳۷ ..
- ۷- ۷. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۵، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۱، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴ ..
- ۸- ۸. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۰ ش ۲۰، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۲، کشف الحجب والاستار ص ۲۳۴ ش ۱۲۲۳، و ص ۵۳۸ ش ۳۰۲۵، الذریعه ج ۲ ص ۱۹ ش ۵۵، و ج ۲۱ ص ۳۰۴ ..
- ۹- ۹. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۸ ش ۹، الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۴۹، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳،

الذريعة ج ١٢ ص ١١ ش ٥٧ ..

١٠-١٠. الفيض القدسي ضمن بحار الانوار ج ١٠٥ ص ٥٢، الذريعة ج ١٣ ص ٢٤٧ ش ٨٩٨ ..

۵۶- صواعق اليهود (در چگونگی جزیه یهود). (۱).

۵۷- عین الحیاه. (۲).

۵۸- مشکاه الأنوار (در آداب و فضل قرائت قرآن). (۳).

۵۹- مشکاه الأنوار (مختصر عین الحیاه). (۴).

۶۰- مقیاس المصایح. (۵).

۶۱- مناجات. (۶).

-
- ۱-۱. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۱۵ ص ۹۵ ش ۶۲۴. در بعضی از آنها با عنوان: (رساله فی الجزیه واحکام الذمه) ..
- ۲-۲. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۷ ش ۱، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، ریاض العلماء ج ۵ ص ۳۹، الذریعه ج ۱۵ ص ۳۷۰ ش ۲۳۳۴ ..
- ۳-۳. الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، كشف الحجب والاستار ص ۵۲۳ ش ۲۹۴۲، ریاض العلماء ج ۵ ص ۳۹، الذریعه ج ۲۱ ص ۵۴ ش ۳۹۲۰ و ۳۹۲۱ ..
- ۴-۴. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۷ ش ۲، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، الذریعه ج ۲۱ ص ۵۴ ش ۳۹۲۱، و در جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹ عنوان تنها آمده است، و از اینکه مختصر عین الحیاه است، یا در فضل قرآن، سخنی نگفته است ..
- ۵-۵. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۸۸ ش ۷، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۴۸، كشف الحجب والاستار ص ۵۴۳ ش ۳۰۵۰، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۳، جامع الرواه ج ۲ ص ۷۹، الذریعه ج ۲۲ ص ۱۷ ش ۵۸۱۰. در مرآه الاحوال، و كشف الحجب گفته شده است که این کتاب در تعقیبات نماز است ..
- ۶-۶. مرآه الاحوال ج ۱ ص ۹۲ ش ۴۶، الفيض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۲، اعیان الشیعه ج ۹ ص ۱۸۴، الذریعه ج ۲۲ ص ۲۳۶ ش ۶۱۵۱-۶۱۵۳ ..

تألیف این چهار کتاب نیز به او نسبت داده شده (۱)، که انتساب بعضی از آنها نابجا و بعضی مورد تردید است:

۱- کتاب اختیارات الایام (رساله ای بزرگ غیر از رساله ای که قبلاً ذکر شد).

۲- کتاب تذکره الائمة.

۳- کتاب صراط النجاه.

۴- کتابی در تعبیر خواب.

تذکره الائمة را محقق بحرانی در لؤلؤه البحرین (۲) به او نسبت داده، و مؤلف روضات الجنات به جهاتی این نسبت را نابجا شمرده و سپس در ضمن نام بردن از کتب علامه مجلسی، از کتاب اختیارات کبیر و صغیر نام برده و نوشته است: هرچند در انتساب کبیر به او مناقشه هست، بلکه گفته می شود: دو رساله اختیارات، و صراط النجاه، و تذکره الائمة از تألیفات همانمش مولی محمدباقر بن محمد تقی لاهیجی است که از معاصران او می باشد.

محدث نوری در الفیض القدسی سخن مؤلف روضات را در مورد (تذکره) تأیید نموده به جهت اینکه مؤلف ریاض العلماء در بخش مربوط به کتب مجهوله

۱- ۱. الفیض القدسی ضمن بحار الانوار ج ۱۰۵ ص ۵۳ ..

۲- ۲. لؤلؤه البحرین ص ۶۹ ..

کتابش - که در زمان علامه مجلسی نوشته - آن را از تألیفات بعضی از معاصرین خود که تمایل به تصوف داشته می داند؛ ولی می گوید اینکه گفته شود علامه مجلسی رساله ای بنام اختیارات نداشته درست نیست،

چون او در آخر مجموعه ای که از جمله آنها (رساله اختیارات الایام والساعات) است، به خط خود اجازه ای برای مولی ابراهیم گیلانی نوشته است. (۱)

۱- ۱. نگاه کن: الفیض القدسی ضمن بحارالانوار ج ۱۰۵ ص ۵۳-۵۴، و ص ۱۰۱ ش ۴۳، روضات الجنات ج ۲ ص ۸۰-۸۱، الذریعه ج ۱ ص ۳۶۷ ش ۱۹۱۸، و ج ۴ ص ۲۰۷ ش ۱۰۳۴ ..

۱. در این کتاب- همانگونه که مؤلف آن در مقدمه اشاره کرده است- سعی بر این بوده که منحصرأ زیارات و دعاهاى مأثوره و منقوله از ائمه اطهار آورده شود، او در این باره چنین مى گوید:

... و زیارات منقوله بسیار از ائمه اطهار عليهم السلام به نظر قاصر رسیده بود، که با وجود آنها به زیارات مؤلفه علما احتیاج نبود، بخواست که رساله ای تألیف نماید که مقصور باشد بر ذکر زیارات و ادعیه و آدابی که به اسانید معتبره از ائمه دین صلوات الله عليهم اجمعین منقول گردیده است. (۱) ۲. روایاتی را که در این کتاب آورده است، چه آنها که حاوی زیارت و دعا است، و چه آنهایی که در موضوعات مختلف آمده اند، غالباً به درجه ارزش سند آنها از قبیل:

صحیح، حسن، موثق، قوی، معتبر، اشاره می کند.

۳. اگر به زیارت یا دعایی که روایت است، چیزی اضافه شده باشد، یا از روایات مختلف ترکیب شده باشد، آن را ذکر می کند، چنانچه در ص ۱۰۵ در ابتدای زیارت اول می گوید:

زیارتی است که شیخ مفید و سید بن طاووس و شیخ شهید و غیر ایشان- قدس الله ارواحهم- در کتب خود ذکر کرده اند و به روایت نسبت داده اند؛ اگرچه از بعضی قرائن مفهوم می شود که دعایی چند در میان روایت درج فرموده باشند، و روایات دیگر نیز به این روایت ضم کرده باشند.

۴. اگر روایت یکپارچه ای تقسیم شده باشد، به گونه ای که هر تکه از محتوای آن (زیارت یا دعا) در جای ظاهراً مناسب برده شده باشد به آن اشاره می نماید، چنانچه در ص ۱۴۱ بعد از زیارت ششم چنین می گوید:

از قرائن روایات که در اینجا و در زیارات امام حسین علیه السلام در روز عاشورا ذکر کرده اند، معلوم می شود که مؤلفان مزارات، این حدیث را تفریق و اختصار کرده اند ...

۵. موردی را که روایت بودن آن احتمالی باشد، و احتمال خلاف در آن باشد، بدون توضیح و بیان نمی گذارد، چنانچه در ص ۶۶۶ بعد از نقل روایتی از سعد اشعری در فضیلت زیارت حضرت معصومه علیها السلام و کیفیت زیارت آن حضرت می نویسد:

محتمل است که زیارت از تنه حدیث نباشد، و از تألیفات علما بوده باشد.

۶. اگر در موضوعی روایات مختلف و به ظاهر متعارضی آمده باشد، وجه یا وجوه جمع بین آنها را بیان می کند، چنانچه در باب حریم قبر امام حسین علیه السلام در ص ۲۷۳-۲۷۴ می گوید:

علما جمع میان احادیث مختلفه در این باب، به حمل بر اختلاف مراتب فضیلت کرده اند که: اقصای مراتب ...

و ظاهر کلام اکثر علما و مشهور میان سکنه آن دیار، آن معنی اول است.

و در ص ۲۴۰ به دنبال روایات مختلفی که در مقدار ثواب و فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام آمده می گوید:

این اختلافها که در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده است یا محمول است بر ... واللّٰه یعلم.

۷. نکات لازم را در خلال کتاب توضیح می دهد، و سؤالاتی که می تواند مطرح

شود بی پاسخ نمی گذارد، مثلاً در باب فضیلت تربت امام حسین علیه السلام، حکم حرمت خوردن خاک را بیان می کند، و به مقداری از تربت امام حسین علیه السلام که خوردن آن به قصد استشفای مجاز است اشاره می نماید.

۸. از آنجا که این کتاب بعد از بحارالانوار که خود حاوی بخش مبسوطی در زیارات است تألیف شده، طبعاً مؤلف با اشراف و احاطه بیشتری این مجموعه را برگزیده و فراهم آورده است.

۹. این کتاب به زبان فارسی نوشته شده است، تا فارسی زبانان را با منبع پرفیض زیارات و فضائل و برکات آنها آشنا نموده، و جوابگوی نیاز آنها در این زمینه باشد.

و مؤلف در این باره چنین می گوید:

اکثر کتبی که در زیارات مصنف گردیده است، به لغت عربی تألیف نموده اند، و اکثر خلق را از آن بهره کامل و حظّ شاملی نیست، ... بخواست که رساله ای تألیف نماید ... و فضائل و آداب هر یک را به لغت فارسی ترجمه نماید تا اکثر شیعیان این دیار از این رساله وافیه بهره مند گردند. (۱)

۱. عالم بزرگوار حاج آقا بزرگ تهرانی می گوید:

علامه مجلسی رحمه الله مزار بحار را در سال ۱۰۸۱ به پایان رسانید و همه زیاراتی را که در کتب مزار به آن دست یافته بود در آن جمع آوری کرد، سپس در سال ۱۰۸۵ کتاب تحفه الزائر را به فارسی تألیف نمود تا عموم از آن استفاده کنند.

و در این کتاب به زیاراتی که روایت شده و از نظری معتبر بوده اکتفا کرد، و مقصداری از زیارات مخصوصه و غیر آن را در این کتاب نیاورد. این کتاب چندین بار چاپ شده است.

شیخ ما علامه نوری رحمه الله چون اسناد معتبر مقداری از این زیارات مخصوصه را دید به خواهرزاده و دامادش شهید حاج شیخ فضل الله نوری- که در ۱۳ رجب ۱۳۲۷ هـ به دار آویخته شد- دستور داد که این کتاب را با ملحقات و همراه با چندین زیارت معتبر تجدید چاپ کند، که با دستور آن شهید بزرگوار در نهایت صحت و خوبی در سال ۱۳۱۴ به چاپ رسید. (۱)

۲. عالم جلیل سید عبدالله شبر متوفای ۱۲۴۲ تحفه الزائر را به عربی ترجمه نمود که به عنوان (تحفه الزائر عربی یا معرب) شناخته می شود (۲)

، ترجمه این کتاب به عربی توسط این عالم بزرگ نشانگر اهمیت و وزانت آن می باشد.

۱- ۱. الذریعه ج ۳ ص ۴۳۸ ش ۱۵۸۸: تحفه الزائر (الفارسی) للعلامة المجلسی المولى محمد باقر بن محمد تقی الاصفهانی المتوفی سنه ۱۱۱۱، آورد فی کتاب مزار البحار - الذی فرغ منه سنه ۱۰۸۱- جمیع ما ظفر به من الزیارات المذكوره فی کتب المزار، ثم أُلّف تحفه الزائر سنه ۱۰۸۵ بالفارسیه لعموم النفع، مقتصرأً فیہ علی خصوص الزیارات المرویه بطرق معتبره عنده، فی مقدمه واثنی عشر باباً وخاتمه، وأسقط فیہ جمله من الزیارات المخصوصه وغیرها . وقد طبع كذلك مراراً، ولما رأى شیخنا العلامة النوری اعتبار أسانید جمله من تلك المخصوصات، أشار إلى ابن اخته وصهره علی کریمته الحاج الشیخ فضل الله بن المولى عباس النوری المصلوب الشهید ۱۳ رجب سنه ۱۳۲۷، بتجدید طبعه مع ملحقات من تلك الزیارات المعتمره، فأمر بطبعه فی غایه الصحه والجوده فی طهران سنه ۱۳۱۴ ..

۲- ۲. الذریعه ج ۳ ص ۴۳۸ ش ۱۵۸۹. تحفه الزائر العربی أو المعرب للسید عبدالله شبر المتوفی سنه ۱۲۴۲، قال تلمیذه الشیخ عبد النبى الكاظمی فی تکمله نقد الرجال : إنّه معرب تحفه الزائر الفارسی للعلامة المجلسی ... ..

۱. چون در موضوع خود با محوریت روایات و احادیث معتبر تدوین شده است، و یک کتاب روائی در زمینه خاص محسوب می‌گردد، از این جهت برای اهل علم و تحقیق - گذشته از کاربرد آن در مقصدی که برایش تألیف شده - مورد عنایت و توجه بوده است.

۲. به لحاظ اینکه به فارسی نگارش یافته، دسترسی جمعیت بسیاری از شیفتگان اهل بیت علیهم السلام و مشتاقان زیارتشان را که فارسی زبان اند، به منبعی معتبر از معارف و زیارات و دعاها آسان نموده، و از این جهت مورد توجه آنان است.

۳. تألیف آن، توسط شخصیت علمی مورد شناخت و احترام و اعتماد دانشمندان و عموم مردم، یعنی علامه مجلسی رحمه الله، پس از تألیف بحارالانوار - که دریایی است از روایات و احادیث و آثار در موضوعات مختلف، از جمله (زیارات) -، با عنایت و دقت و دسته بندی خاصی انجام گرفته است.

با توجه به جهات ذکر شده و اینکه این اثر چندین بار چاپ و منتشر شده است، و اکنون ده ها سال است که نسخه های آن نایاب و از دسترس علاقه مندان به دور مانده است، لازم می نمود که با امکانات موجود روز، همراه با تصحیح و تحقیق، با کیفیتی در خور آن چاپ شده و در اختیار پژوهشگران و عموم مردم قرار گیرد، تا بدین وسیله این کمبود فرهنگی جبران گردد.

۱. در تصحیح این کتاب به منظور هرچه نزدیکتر نمودن متن آن با آنچه از قلم مؤلف صادر شده است - جز در مواردی که به رسم الخط مربوط می گردد- به دو نسخه خطی نفیس، بیشتر اعتماد شده است:
- الف) نسخه گرانقدری که به خط مؤلف است (در صفحه بعد به خصوصیات آن اشاره می شود)، و کار مقابله با آن انجام گردید.
- ب) نسخه کاملی که با نسخه مؤلف مقابله شده است.
۲. چندین نسخه خطی و نفیس دیگر در دست بود که در مقابله و تصحیح، جهت اتقان مورد استفاده و مراجعه قرار گرفته اند.
۳. در تصحیح متن از روش تلفیق استفاده شده است.
۴. اگر در مواردی جمله ای یا کلمه ای از منابع و مأخذ متن یا بحارالانوار اضافه شده باشد، بین دو علامت [] قرار گرفته است، با ذکر نشانی منبع در پاورقی.
۵. اگر در مواردی - هر چند کم- به منظور اصلاح متن، کلمه ای یا حرفی از خود اضافه نموده باشیم، بین دو علامت [] قرار گرفته است، بدون شماره و پاورقی.
۶. آیات قرآنی بین دو علامت «» قرار گرفته اند با ذکر شماره آیه و نام سوره در پاورقی.
۷. نشانی منابع احادیث و زیارات در پاورقی ذکر شده است.
۸. اختلاف نسخه ها، در پاورقی به عنوان نسخه بدل اشاره شده است.
۹. در حرکت گذاری و اعراب زیارات و ادعیه، بیشتر، حرکت و اعراب نسخه ها مورد توجه بوده است.

۱۰. در آخر کتاب چند فهرست جهت تسهیل مراجعه پژوهشگران و محققین فراهم آمده است.

۱۱. در اول کتاب مقدمه ای پیرامون شخصیت مؤلف، و اهمیت این کتاب و انگیزه تصحیح و چاپ آن تدوین گردیده است.

این نسخه حاوی نیمه دوم کتاب است تقریباً، و شروعش از اینجا است:

«زیارت اوّل: به سند قوی از ابو حمزه ثمالی منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که چون خواهی روانه زیارت قبر حسین بن علی صلوات الله علیهما شوی، پس روزه بدار...» (۱) در این نسخه متون

احادیث و توضیحاتی که به فارسی نگاشته شده به خط مؤلف است، و متون زیارات و دعاها غالباً غیر از سطر اول یا نیم سطر آن، به خط شخص دیگری است - که نوعاً به جهت صرفه جویی در وقت و تسریع در کار، از کاتب یا کاتبانی کمک می گرفته است - و بعداً خود او بازنگری و مقابله کرده و نسخه بدلها و نکاتی را به قلم خود در حاشیه منعکس نموده، و احیاناً کلمه یا جمله ای را قلم گرفته و یا اضافه کرده است.

در جای جای آن، خط خوردگیهای متعددی به جهت عوض نمودن کلمه یا عبارتی به قلم خودش انجام گرفته، که حکایت از آن دارد که نسخه اوّلیه از کتاب است که در حین تألیف نوشته شده است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کبوتر ستایشی که از بروج مُشیدِه افواه حامدان، آهنگِ در و بام صوامعِ مسامعِ قدسیان را شاید، مُفیضِ الأنواری را سزا است که مراقد منوره و ضرایح مطهره انبیا و اوصیا - علیهم الصلاه و التحیه و الثناء - را رشک فرمای عرش اعظم گردانید.

و شهباز نیایشی که در پروازِ معارج، قبولِ صید هر مقصود و مأمول نماید، عالم الأسراری را روا است که از تراب عتبات مقربان درگاه عزتتش، در جبین شیعیان صد گلزار ارم دمانید.

و شمیم صلواتی که عطسه فرمای مشام ساکنانِ مجامعِ قدس گردد، نثار مشهد معطر و روضه مُعبر سید انبیا و زبده اصفیا محمد مُصطفی و آل بی مثالش، که مرغِ دعایی که نامه درودشان بر بال اقبال نبسته، بر کنگره عرشِ اجابت ننشسته؛ و پیکِ عبادتی در بقعه مبارکه قبول راه نیافته، تا حرز ولایتشان بر بازوی حسن عقیدت نبسته.

فَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ مَا دَامَتِ الصَّلَاةُ عَلَيْهِمْ ذَرْبَةً إِلَىٰ إِجَابَةِ الدَّعَوَاتِ وَ زِيَارَتُهُمْ وَسَيْلَةٌ لِنَيْلِ السَّعَادَاتِ.

اما بعد: حَمامه خامه تراب اقدام المؤمنین محمد باقر بن محمد تقی - حشرهما الله تعالی مع موالیهما الطاهرين - به هدیر (۱) صریر (۲)، بر ضمیر منیر هر خبیر بصیر تصویر می نماید که:

چون به مقتضای اخبار بسیار و احادیث بی شمار، زیارت رسول مختار و ائمه ابرار - صلوات الله عليهم أجمعين - از اشرف قُربات است و در هر عمل رعایتِ آداب مأثوره و الفاظ منقوله از ائمه هدی - صلوات الله عليهم - موجب مزید قبول و قُرب

۱- هدیر: صدای پی در پی کبوتر (مجمع البحرین: ۲/۴۱۳ - هدر -).

۲- صریر: صدای قلم به هنگام نوشتن. نگاه کن: تاج العروس: ۷/۸۵ - صرر.

وصول به مأمول می گردد و اکثر کتبی که در زیارات مصنّف گردیده است به لغت عرب تالیف نموده اند و اکثر خلق را از آن بهره کامل و حظّ شاملی نیست و بسیاری از زیاراتِ مضمون آن است که از تألیفات علما - رضوان الله علیهم - است و زیارات منقوله بسیار از ائمه اطهار علیهم السلام به نظر این قاصر رسیده بود، که با وجود آنها به زیارات مؤلفه علما احتیاج نبود، بخواست که رساله ای تألیف نماید که مقصور باشد بر ذکر زیارات و ادعیه و آدابی که به اسانید معتبره از ائمه دین - صلوات الله علیهم اجمعین - منقول گردیده است و فضایل و آداب هر یک را به لغت فارسی ترجمه نماید، تا اکثر شیعیان این دیار از این رساله وافیه بهره مند گردند و اطلاع بر فضایل زیارات موجب مزید رغبات ایشان گردد؛ شاید این مجرم را به مقتضای حدیث شریف

«الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ»

(۱) بهره ای از ثواب ایشان حاصل شود.

مأمول از برادران ایمانی که به این کتاب مفصل الأبواب عمل نمایند آنکه در هنگام مطالعه و زیارت، این غریق بحار معاصی را از دعای خیر فراموش نفرمایند و بر سهو و خطای لفظ و معنی مؤاخذه ننمایند.

و این رساله را مسمی گردانید به «تحفه الزائر» و مرتّب داشت بر مقدمه و دوازده باب و خاتمه.

۱- کافی: ۴/۲۷ ح ۴، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۵ ح ۱۶۸۴، خصال: ۱۳۴ ح ۱۴۵، بحار الانوار: ۷۴/۴۰۹ ح ۱۰، و ج ۷۵/۱۸ ح ۵، و ج ۹۶/۱۱۹ ح ۲۰.

پس در بیان آداب سفر است

چون در کتاب حلیه المتّقین احادیث آداب سفر را استیفا نمودیم و بعد از این در زیارات مخصوصه، بسیاری از آداب مذکور خواهد شد، در اینجا اکتفا می نماییم به آنچه سید ابن طاووس - علیه الرحمه و الرضوان - و غیر او در کتب مزار ایراد نموده اند، تا آنکه این رساله خالی نباشد از آنچه زائر را به آن احتیاج می باشد:

فرموده اند که: چون اراده خروج به سفر داشته باشی، سزاوار آن است که روزه بداری در روز چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه و اختیار نمایی روز شنبه را از برای بیرون رفتن.

چنانچه مروی است از حضرت صادق علیه السلام که: هر که اراده سفری نماید، باید که سفر کند در روز شنبه؛ که اگر سنگی از کوهی بگردد در روز شنبه هر آینه خدا برگرداند آن را به جای خود. یا روز سه شنبه را، که آن روزی است که حق تعالی نرم گردانید در آن آهن را برای داود علیه السلام (۱).

یا روز پنجشنبه را، به درستی که حضرت رسول صلی الله علیه و آله در روز پنجشنبه سفر می کرد (۲).

و اجتناب کن از سفر کردن در روز دوشنبه و چهارشنبه و پیش از ظهر روز جمعه.

۱- محاسن: ۳۴۵ ح ۶ و ۷، کافی: ۸/۱۴۳ ح ۱۰۹، من لا یحضره الفقیه: ۲/۲۶۶ ح ۲۳۹۱، خصال: ۳۸۶ ح ۶۹، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۴، مزار مفید: ۵۸ ح ۱ و ۲، مزار کبیر: ۴۵، مصباح الزائر: ۲۶، بحار الأنوار: ۵۹/۳۵ ح ۲، ج ۶/۲۲۴ ح ۶، ج ۱۰۰/۱۰۲ ح ۱ و ص ۱۰۳-۱۰۴ ح ۸ و ۹.

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/۲۶۶ ح ۲۳۹۳، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۳۶ ح ۱۰۰، مکارم الأخلاق: ۱/۵۱۴ ح ۱۷۸۷، بحار الأنوار: ۷۶/۲۲۶ ح ۱۵.

و مکروه است سفر کردن در روز سوم و چهارم و پنجم و ششم و سیزدهم و شانزدهم و بیست و یکم و بیست و چهارم و بیست و پنجم و بیست و ششم از هر ماه.

و روایت دیگر وارد شده است که روز چهارم و ششم و بیست و یکم برای سفر و غیر آن خوب است و روز هشتم و بیست و سوم خوب نیست (۱).

و سفر مکن در حالی که قمر در برج عقرب باشد؛ چنانچه از حضرت صادق علیه السلام مروی است که سفر در این وقت کراهت دارد (۲).

و اگر ضرورتی حاصل شود برای سفر کردن در این اوقات، دعاهایی که بعد از این مذکور می شود بخواند و تصدق کند و هر وقت که خواهد به سفر رود. زیرا که از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: افتتاح کن سفر خود را به صدقه و بیرون رو هر وقت که خواهی؛ به درستی که سلامتی سفر خود را می خری (۳).

و منقول است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله هر گاه به سفر می رفتند، پنج چیز با خود برمی داشتند: آینه و سرمه دان و مسواک و شانه و مقراض (۴).

و مستحب است که پیش از متوجه شدن غسل بکند و نزد غسل بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَ عَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ وَ الصَّادِقِينَ عَنِ اللَّهِ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِي قَلْبِي وَ اشْرَحْ بِي صَدْرِي وَ نَوِّرْ بِي قَلْبِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي نُورًا وَ طَهْرًا وَ جِزَاءً وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ وَ سُوءٍ وَ مَمِيَّةٍ أَخَافُ وَ أَخِيذْ بِي وَ طَهِّرْ قَلْبِي وَ جَوَارِحِي وَ عِظَامِي وَ دَمِي وَ شَعْرِي وَ مَخِي

۱- الأمان: ۳۳، مصباح الزائر: ۲۷، بحار الأنوار: ۷۶/۲۲۷ ح ۱۸.

۲- کافی: ۸/۲۷۵ ح ۴۱۶، من لا- يحضره الفقيه: ۲/۲۶۷ ح ۲۴۰۳، مكارم الأخلاق ۱/۵۱۶ ح ۱۷۹۹، مصباح الزائر: ۲۷، بحار الأنوار: ۷۶/۲۲۶ ح ۱۳، و ج ۱۰۰/۱۰۲ ح ۳.

۳- محاسن: ۳۴۸ ح ۲۲، من لا- يحضره الفقيه: ۲/۲۶۹ ح ۲۴۰۶، تهذيب الاحكام: ۵/۴۹ ح ۱۵۰، مكارم الاخلاق ۱/۵۲۰ ح ۱۸۱۰، مصباح الزائر: ۲۷، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۰۳ ح ۵.

۴- مصباح الزائر: ۲۸، الامان: ۵۴ - ۵۵، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۰۳ ح ۷، وسائل الشيعه: ۱۱/۴۲۶ ح ۳ و ۴.

وَ عَصَبِي وَ مَا أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِّي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي شَاهِدًا يَوْمَ حَاجَتِي وَ فَقْرِي وَ فَاقَتِي إِلَيْكَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱).

پس جمع می کنی اهل خود را نزد خود و دو رکعت نماز می گزاری و از خدا خیر خود را سؤال می نمایی و آیه الکرسی می خوانی و حمد و ثنای الهی به جا می آوری و صلوات بر حضرت رسول و آل او - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ - می فرستی و می گویی:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوِدُّكَ الْيَوْمَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ كَانَ مِنِّي بِسَبِيلِ، الشَّاهِدِ مِنْهُمْ وَ الْغَائِبِ.

اللَّهُمَّ احْفَظْنَا بِحِفْظِ الْإِيمَانِ وَ احْفَظْ عَلَيْنَا.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَ لَا تَسْلُبْنَا فَضْلَكَ، إِنَّا إِلَيْكَ رَاغِبُونَ.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَ كَأَبِهِ الْمُتَقَلِّبِ وَ سُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَلَدِ، فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ هَذَا التَّوَجُّهَ طَلِبًا لِمَرْضَاتِكَ وَ تَقَرُّبًا إِلَيْكَ، فَبَلِّغْنِي مَا أُوْمَلُّهُ وَ أَرْجُوهُ فِيكَ وَ فِي أَوْلِيَائِكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و اگر خواهی بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي خَرَجْتُ فِي وَجْهِ هَذَا بِلَا-ثِقَةٍ مِنِّي لِغَيْرِكَ وَ لَا رَجَاءٍ يَأْوِي بِي إِلَّا إِلَيْكَ وَ لَا قُوَّةَ أَتَكِلُ عَلَيْهَا وَ لَا حِيلَةَ أَرْجِعُ إِلَيْهَا إِلَّا طَلِبَ رِضَاكَ وَ ابْتِغَاءَ رَحْمَتِكَ وَ تَعَرُّضًا لِثَوَابِكَ وَ سِيكُونًا إِلَى حُسْنِ عَائِدَتِكَ وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِمَا سَبَقَ لِي فِي عِلْمِكَ فِي وَجْهِ مِمَّا أَحِبُّ وَ أَكْرَهُ.

۱- مزار کبیر: ۴۱۹، الأمان: ۳۳، مصباح الزائر: ۲۸، بحار الأنوار: ۷۶/۲۳۵ ح ۱۹ و ج ۱۰۴/۱۰۰ و ج ۱۰۱/۲۵۸.

اللَّهُمَّ اضْرِبْ عَنِّي مَقَادِيرَ كُلِّ بَلَاءٍ وَ مَقْضِيَّ كُلِّ لَأْوَاءٍ وَ ابْسُطْ عَلَيَّ كَنَفًا مِنْ رَحْمَتِكَ وَ لُطْفًا مِنْ عَفْوِكَ وَ حِرْزًا مِنْ حِفْظِكَ وَ سَعَةً مِنْ رِزْقِكَ وَ تَمَامًا مِنْ نِعْمَتِكَ وَ جَمَاعًا مِنْ مُعَافَاتِكَ وَ وَفْقًا لِي يَا رَبِّ فِيهِ جَمِيعُ قَضَائِكَ عَلَى مُوَافَقِهِ هَوَايَ وَ حَقِيقَتِهِ أَمَلِي وَ اذْفَعْ عَنِّي مَا أُحِذِرُ وَ مَا لَا أُحِذِرُ عَلَى نَفْسِي مِمَّا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي وَ اجْعَلْ ذَلِكَ خَيْرًا لِي لِآخِرَتِي وَ دُنْيَايَ مَعَ مَا أَسْأَلُكَ أَنْ تَخْلِفَنِي فِي مَنْ خَلَفْتُ وَ رَائِي، مِنْ أَهْلِ وَ مَالٍ وَ إِخْوَانٍ وَ جَمِيعِ خُزَانَتِي، بِأَفْضَلِ مَا تَخْلِفُ غَائِبًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَخَصُّبِ كُلِّ عَوْرَةٍ وَ حِفْظِ كُلِّ مَضِيْعَةٍ وَ تَمَامِ كُلِّ نِعْمَةٍ وَ دِفَاعِ كُلِّ سَيِّئَةٍ وَ كِفَايَةِ كُلِّ مَحْذُورٍ وَ صِرْفِ كُلِّ مَكْرُوهٍ وَ كَمَالِ مَا تَجْمَعُ لِي بِهِ الرِّضَا وَ السُّرُورَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ. ثُمَّ ارْزُقْنِي ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ وَ طَاعَتَكَ وَ عِبَادَتَكَ حَتَّى تَرْضَى وَ بَعْدَ الرِّضَا.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ الْيَوْمَ دِينِي وَ نَفْسِي وَ مَالِي وَ أَهْلِي وَ ذُرِّيَّتِي وَ جَمِيعَ إِخْوَانِي.

اللَّهُمَّ اخْفِظِ الشَّاهِدَ مِنَّا وَ الْغَائِبَ.

اللَّهُمَّ اخْفِظْنَا وَ اخْفِظْ عَلَيْنَا.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي جِوَارِكَ وَ لَا تَسْلُبْنَا نِعْمَتَكَ وَ لَا تُعَيِّرْ مَا بَنَا مِنْ نِعْمَةٍ وَ عَافِيَةٍ وَ فَضْلٍ (۱).

و مروی است که: هر گاه خواهی متوجه شوی در وقتی که سفر در آن وقت کراهت دارد، یا از چیزی خوف داشته باشی، پس پیش از متوجه شدن بخوان سوره «حمد» و «قل أعوذ برب الناس» و «قل أعوذ برب الفلق» و «آیه الکرسی» و سوره «إنا أنزلناه فی ليله القدر» و آخر «آل عمران» را، یعنی: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ * الَّذِينَ يَذُكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَ قُعُودًا وَ عَلَى جُنُوبِهِمْ وَ يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا

۱- مصباح الزائر: ۲۸ - ۳۰، الامان: ۴۱ - ۴۲، بحار الأنوار: ۷۶/۲۳۶ - ۲۳۷، ج ۱۰۵/۱۰۰ - ۱۰۶.

سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ * رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ * رَبَّنَا إِنَّنا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ * رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ» (۱).

پس بگو:

اللَّهُمَّ بِكَ يَصُولُ الصَّائِلُ وَبِقُدْرَتِكَ يَطُولُ الطَّائِلُ وَلا حَوْلَ لِكُلِّ ذِي حَوْلٍ إِلَّا بِكَ وَلا قُوَّةَ يَمْتَارُهَا ذُو قُوَّةٍ إِلَّا بِكَ.

بِصَفْوَتِكَ مِنْ خَلْفِكَ وَخَيْرَتِكَ مِنْ بَرِيَّتِكَ، مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَعِزَّتِهِ وَسُلَالَتِهِ - عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ - صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِمْ وَاكْفِنِي شَرَّ هَذَا الْيَوْمِ وَصُرَّهُ.

وَازْرُقْنِي خَيْرَهُ وَيُمْنَهُ. وَاقْضِ لِي فِي مُنْصَرَفَاتِي بِحُسْنِ الْعَاقِبَةِ وَبُلُوغِ الْمَحَبَّةِ وَالظَّفَرِ بِالْأُمِّيَّةِ وَكِفَايَةِ الطَّاعِيَةِ الْغَوِيَّةِ وَكُلِّ ذِي قُدْرَةٍ لِي عَلَى أَدِيهِ، حَيْتَى أَكُونُ فِي جُنَّةٍ وَعِضْمَةٍ وَنِعْمَةٍ وَأُبْدِلُنِي فِيهِ مِنَ الْمَخَافِ أَمْنًا وَمِنَ الْعَوَاتِقِ فِيهِ بَرًّا يُسِيرًا، حَيْتَى لا يُضِدَّنِي صَادٌّ عَنِ الْمُرَادِ وَلا يَحُلَّ بِي طَارِقٌ مِنْ أَدَى الْعِبَادِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ (۲).

پس وداع کن اهل خود را و برخیز و بر در خانه بایست و تسبیح حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - را بخوان و سوره حمد را از پیش رو و از جانب راست و از جانب چپ بخوان و همچنین آیه الكرسي را از سه جانب بخوان و بگو:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ وَجْهَتُ وَجْهِي وَعَلَيْكَ خَلْفَتُ أَهْلِي وَمَالِي وَمَا حَوَّلْتَنِي وَقَدْ وَثِقْتُ بِكَ فَلا تُخَيِّبْنِي، يَا مَنْ لا يُخَيِّبُ مَنْ أَرَادَهُ وَلا يُضَيِّعُ مَنْ حَفِظَهُ.

۱- آل عمران: ۱۹۰ - ۱۹۴.

۲- مصباح الزائر: ۳۰، الامان: ۴۲، مصباح كفعمی: ۱۸۷ - ۱۸۸، بحار الأنوار: ۷۶/۲۳۷ - ۲۳۸، و ج ۱۰۶/۱۰۰ ح ۱۲.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاحْفَظْنِي فِيمَا غَبْتُ عَنْهُ وَلا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ بَلِّغْنِي مَا تَوَجَّهْتُ لَهُ وَسَيِّبْ إِلَيَّ الْمَزَارَ (۱) وَسَيِّحْ لِي عِبَادَكَ وَبِلَادَكَ وَارْزُقْنِي زِيَارَةَ نَبِيِّكَ وَوَلِيِّكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ
الْأَيْمَةَ مِنْ وُلْدِهِ وَجَمِيعَ أَهْلِ بَيْتِهِ - عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ - وَامْلَأْنِي (۲) مِنْكَ بِالْمَعُونَةِ فِي جَمِيعِ أَحْوَالِي وَلا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي وَ
لا إِلَى غَيْرِي فَأَكِلَّ وَاعْطَبْ وَزَوِّدْنِي التَّقْوَى وَاعْفِرْ لِي فِي الْآخِرَةِ وَالأُولَى.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي أَوْجَهَ مَنْ تَوَجَّهَ إِلَيْكَ.

و باز می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَاسْتَعْنْتُ بِاللَّهِ وَالْحُجَاتُ ظَهَرِي إِلَى اللَّهِ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ، رَهْبَةً مِنَ اللَّهِ وَرَعْبَةً إِلَى اللَّهِ
وَلا مَلْجَأَ وَلا مَنجَا وَلا مَفَرَّ مِنَ اللَّهِ إِلا إِلَى اللَّهِ.

رَبِّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، لِأَنَّهُ لا يَأْتِي بِالْخَيْرِ إِلَهِي إِلا أَنْتَ وَلا يَصْرِفُ السُّوءَ إِلا أَنْتَ، عَزَّ جَارُكَ
وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ وَتَقَدَّسَتْ أَسْمَاؤُكَ وَعَظُمَتْ آلاؤُكَ وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ.

پس به درستی که روایت شده است که: هر که از خانه خود بیرون رود در صبح و این دعا بخواند، بلائی به او نرسد تا شام یا
به خانه خود برگردد. و همچنین اگر در شام بیرون رود و این دعا بخواند، بلائی به او نرسد تا صبح یا به منزل خود برگردد
(۳).

پس بخوان سوره «قل هو الله احد» را یازده مرتبه، و سوره «إنا أنزلناه» و «آیه الكرسي»

۱- «لی المراد» خ ل.

۲- «و مدنی» خ ل.

۳- مصباح الزائر: ۳۰ - ۳۱، الامان: ۱۰۶، بحار الأنوار: ۷۶/۲۴۱، ج ۱۰۶/۱۰۶ - ۱۰۷.

و سوره «قل أعوذ بربّ الناس» و «قل أعوذ بربّ الفلق»، پس دست بر جمیع بدن خود بمال و تصدّق کن به هر چه میسر باشد و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي اشْتَرَيْتُ بِهَذِهِ الصَّدَقَةِ سَلَامَتِي وَ سَلَامَةَ سَفَرِي وَ مَا مَعِيَ.

اللَّهُمَّ احْفَظْنِي وَ اخْفَظْ مَا مَعِيَ وَ سَلِّمْ عَلَيَّ وَ سَلِّمْ مَا مَعِيَ وَ بَلِّغْنِي وَ بَلِّغْ مَا مَعِيَ، بِبَلَاغِكَ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ (۱).

پس بگو:

لا- إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَكِيمُ الْكَرِيمُ، لا- إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ رَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَ مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ سَلَامٌ عَلَيَّ الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ.

اللَّهُمَّ كُنْ لِي جَاراً مِنْ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ، بِسْمِ اللَّهِ دَخَلْتُ وَ بِسْمِ اللَّهِ خَرَجْتُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَقْدَمُ بَيْنَ يَدَيَّ نِسْيَانِي وَ عَجَلْتَنِي بِسْمِ اللَّهِ وَ مَا شَاءَ اللَّهُ فِي سَفَرِي هَذَا، ذَكَرْتُهُ أُمَّ نَسِيتُهُ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ عَلَيَّ الْأُمُورِ كُلِّهَا وَ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ.

اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا وَ اطْوِ لَنَا الْأَرْضَ وَ سَيِّرْنَا فِيهَا بِطَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ.

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لَنَا ظَهْرَنَا وَ بَارِكْ لَنَا فِيمَا رَزَقْتَنَا وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَالِدِ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ عِضْدِي وَ نَاصِرِي. اللَّهُمَّ اقْطَعْ عَنِّي بُعِيدَهُ وَ مَشَقَّتَهُ وَ اضْيَحْنِي فِيهِ وَ اخْلُفْنِي فِي أَهْلِي بِخَيْرٍ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ (۱).

و با خود بردار عصایی از چوب درخت بادام تلخ، به درستی که روایت رسیده است از رسول خدا صلی الله علیه و آله که: هر که برود به سفر و با او باشد عصای بادام تلخ و بخواند این آیه را:

«وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدِينٍ قَالَ عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ * وَ لَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدِينٍ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّهُ مِنَ النَّاسِ يَسْتَقُونَ وَ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصِيرَ الرِّعَاءُ وَ أَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ * فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ * فَجَاءَهُهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَ قَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ * قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ * قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حَجَّجَ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَ مَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَيَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ * قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَ بَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجْلِينَ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ» (۲).

ایمن گرداند خدا او را از هر سبع درنده و از هر دزد ظلم کننده و از هر حیوان صاحب زهری، تا به خانه خود برگردد. و با او باشد هفتاد و هفت ملک که طلب

۱- مصباح المتهجد: ۴۷۶ - ۴۷۷، مصباح الزائر: ۳۲، الامان: ۴۰، بحار الانوار: ۷۶/۲۳۶ ح ۲۰، و ج ۱۰۷/۱۰۰.

۲- قصص: ۲۲ - ۲۸.

آمزش کنند برای او تا برگردد و عصا را بگذارد (۱).

و تنها به سفر مرو و اگر به ضرورت بی رفیق به سفر بروی بگو:

ما شاء الله، لا حولَ ولا قُوَّةَ إلا بالله.

اللَّهُمَّ أَنْسِ وَحْشَتِي وَاعْنِي عَلَى وَحْدَتِي وَأَدِّ عَيْتِي (۲).

و سنت است که با عمامه بیرون روی و سر عمامه در زیر حنک بگردانی؛ به درستی که از حضرت امام موسی علیه السلام منقول است که فرمود که: من ضامنم برای کسی که بیرون رود به اراده سفری و عمامه را در زیر حنک بسته باشد، اینکه به او آسیبی نرسد از دزد و غرق شدن و سوختن (۳).

و قدری از تربت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - با خود بردار و در وقت برداشتن بگو:

اللَّهُمَّ هَذِهِ طِينَةُ قَبْرِ الْحُسَيْنِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَلِيكَ وَابْنِ وَلِيِّكَ، اتَّخَذْتُهَا حِزْزاً لِمَا أَخَافُ وَ مَا لَا أَخَافُ (۴).

و این دعا را از طریق دیگر روایت کرده اند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَخَذْتُهُ مِنْ قَبْرِ وَلِيِّكَ وَابْنِ وَلِيِّكَ، فَاجْعَلْهُ لِي أَمْنًا وَ حِزْزاً مِمَّا أَخَافُ وَ مَا لَا أَخَافُ (۵).

به درستی که روایت شده است که هر که ترسد از سلطان یا غیر او و از خانه خود

۱- من لا يحضره الفقيه: ۲/۲۷۰ ح ۲۴۱۱، ثواب الأعمال: ۲۲۲ ح ۱، مكارم الأخلاق ۱/۵۲۲ ح ۱۸۲۰، مصباح الزائر: ۳۲ - ۳۳، الامان: ۴۶، بحار الأنوار: ۷۶/۲۲۹ ح ۱، و ج ۱۰۰/۱۰۸ ح ۱۴.

۲- محاسن: ۳۵۵ ح ۵۳ و ص ۳۷۰ ح ۱۲۲، کافی: ۴/۲۸۸ ح ۴، من لا يحضره الفقيه: ۲/۲۷۶ ح ۲۴۳۳، مصباح الزائر: ۳۴، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۰۹.

۳- محاسن: ۳۷۳ ح ۱۳۷، من لا يحضره الفقيه: ۲/۳۰۱ ح ۲۵۲۱، مصباح الزائر: ۳۴، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۰۹ ح ۱۸.

۴- کامل الزيارات: ۲۸۳ ضمن ح ۱۰، تهذيب الاحكام: ۶/۷۵ ضمن ح ۱۴۶، الامان: ۴۷، مصباح الزائر: ۳۴، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۰۹ ح ۱۸.

۵- مصباح الزائر: ۳۴، الامان: ۴۷، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۰۹ ح ۱۹.

بیرون آید و این کار بکند، حرزی باشد برای او (۱).

و اگر در روز خواهی راه روی، باید که اول و آخر روز راه روی و میان روز فرود آبی و اگر در شب راه روی باید که آخر شب راه روی، که زمین برای مسافر در آخر شب پیچیده می شود، چنانکه در روایت وارد شده است (۲).

پس چون اراده کنی که سوار شوی بگو: بِسْمِ اللّٰهِ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ.

پس چون درست بر روی راحله بنشینی بگو:

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِلْاِسْلَامِ وَ عَلَّمَنَا الْقُرْآنَ وَ مَنْ عَلَيْنَا بِمُحَمَّدٍ - صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَ مَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَ اِنَّا اِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ» (۳) وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

اللّٰهُمَّ اَنْتَ الْحَامِلُ عَلٰى الظَّهْرِ وَ الْمُسْتَعَانُ عَلٰى الْاَمْرِ.

اللّٰهُمَّ بَلِّغْنَا بِلَاغًا يُبَلِّغُ اِلَى خَيْرٍ، بِلَاغًا يُبَلِّغُ اِلَى رَحْمَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ.

اللّٰهُمَّ لَا ضَيْرَ لَنَا اِلَّا ضَيْرُكَ وَ لَا خَيْرَ لَنَا اِلَّا خَيْرُكَ وَ لَا حَافِظَ غَيْرِكَ (۴).

و هفت مرتبه سُبْحَانَ اللّٰهِ و هفت مرتبه الْحَمْدُ لِلّٰهِ و هفت مرتبه لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ می گویی و می خوانی آیه سخره را: «اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْاَرْضَ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلٰى الْعَرْشِ يُغْشٰى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ النُّجُومَ مُسِيَّحَاتٍ بِاَمْرِهِ اَلَا لَهٗ الْخَلْقُ وَ الْاَمْرُ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ * اَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَ خُفْيَةً اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَ لَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَ اَدْعُوهُ خَوْفًا وَ طَمَعًا اِنَّ رَحْمَةَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ» (۵)

۱- تهذيب الأحكام: ۶/۷۶ ضمن ح ۱۴۶، مصباح الزائر: ۳۴، الامان: ۴۷، بحار الانوار: ۱۰۹/۱۰۰ ح ۲۰.

۲- محاسن: ۳۴۶ ح ۱۲، کافی: ۸/۳۱۴ ح ۴۹۱، من لا- يحضره الفقيه: ۲/۲۶۶ ح ۲۳۹۷، مكارم الأخلاق: ۱/۵۱۵ ح ۱۷۹۲، مصباح الزائر: ۳۴ - ۳۵، بحار الأنوار: ۱۰۹/۱۰۰.

۳- زخرف: ۱۳ و ۱۴.

۴- مصباح المتهجد: ۶۷۵، مصباح الزائر: ۳۵، الامان: ۱۰۹ - ۱۱۰، بحار الانوار: ۱۰۹/۱۰۰.

۵- اعراف: ۵۴ - ۵۶.

پس می گویی:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ (١).

پس به راه می روی و می گویی:

اللَّهُمَّ خَلِّ سَبِيلَنَا وَ أَحْسِنْ تَسْيِيرَنَا وَ أَعْظِمْ عَاقِبَتَنَا (٢). (٣) و می گویی:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَسِيرِي عِبْرًا وَ صَمْتِي تَفْكَرًا وَ كَلَامِي ذِكْرًا (٤).

و باز می گویی:

خَرَجْتُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ، بِغَيْرِ حَوْلٍ مَنِيَّ وَ لَا قُوَّةٍ، لَكِنْ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ، بَرَأْتُ إِلَيْكَ يَا رَبِّ مِنَ الْحَوْلِ وَ الْقُوَّةِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بَرَكَةَ سَفَرِي هَذَا وَ بَرَكَةَ أَهْلِي.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ رِزْقًا حَلَالًا طَيِّبًا تَسْوِقُهُ إِلَيَّ وَ أَنَا خَافِضٌ فِي عَافِيهِ، بِقُوَّتِكَ وَ قُدْرَتِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي سِتْرْتُ فِي سَفَرِي هَذَا بِلاِ ثِقَةٍ مِنِّي لِغَيْرِكَ وَ لَا رَجَاءٍ لِسِوَاكَ، فَارْزُقْنِي فِي ذَلِكَ شُكْرَكَ وَ عَافِيَتَكَ وَ وَفَّقْنِي لِطَاعَتِكَ

وَ عِبَادَتِكَ حَتَّى تَرْضَى وَ بَعْدَ الرِّضَا (٥).

١- مکارم الاخلاق: ١/٥٢٨ ح ١٨٣٦ و ١٨٣٧، مصباح الزائر: ٣٥، بحار الانوار: ١٠٩/١٠٠.

٢- « وَ أَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا » خ ل.

٣- محاسن: ٣٥٣ ح ٤٣، کافی: ٤/٢٨٧ ح ١، الامان: ١١٢، من لا يحضره الفقيه: ٢/٢٧١ ح ٢٤١٧، مصباح الزائر: ٣٥، بحار الانوار:

١٠٠/١١٠.

٤- من لا يحضره الفقيه: ٢/٢٧٣ ح ٢٤٢٣، الامان: ١١٢، مصباح الزائر: ٣٥، بحار الانوار: ١٠٠/١١٠.

٥- مکارم الاخلاق: ١/٥٣٠ ضمن ح ١٨٤٠، الامان: ١١٣، مصباح الزائر: ٣٦، بحار الانوار: ١٠٠/١١٠.

و حضرت رسول صلی الله علیه و آله هر گاه سرازیر می رفتند سُبْحَانَ اللَّهِ می گفتند و هر گاه به سوی بلندی بالا می رفتند، اللَّهُ أَكْبَرُ می گفتند (۱).

و می گویی هر گاه بر بلندی یا تلی یا پلی بالا روی:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ لَكَ الشَّرْفُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ.

و هر گاه به جبری برسی چون قدم بر آن می گذاری بگو:

بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اذْحَرْ عَنِّي الشَّيْطَانَ (۲).

و هر گاه مُشرف شوی بر منزلی یا دهی یا شهری، بگو:

اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ مَا أَظَلَّتْ وَ رَبَّ الْأَرْضِ بَيْنَ السَّعِ وَ مَا أَقَلَّتْ وَ رَبَّ الشَّيَاطِينِ وَ مَا أَضَلَّتْ وَ رَبَّ الرِّيَّاحِ وَ مَا ذَرَّتْ وَ رَبَّ الْبِحَارِ وَ مَا جَرَّتْ، إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَ خَيْرَ مَا فِيهَا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ مَا فِيهَا.

اللَّهُمَّ يَسِّرْ لِي مَا كَانَ فِيهَا مِنْ يُسِّرٍ وَ أَعِنِّي عَلَى قَضَاءِ حَاجَتِي يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ، «أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَ أَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا» (۳). (۴) و چون به منزل فرود آیی بگو:

اللَّهُمَّ «أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَ أَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ» (۵).

و دو رکعت نماز بگزار پیش از آنکه بنشینی، پس بگو:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا خَيْرَ هَذِهِ الْبُقْعَةِ وَ أَعِدْنَا مِنْ شَرِّهَا.

۱- کافی: ۴/۲۸۷ ح ۲، من لا يحضره الفقيه ۲/۲۷۳ ح ۲۴۲۲، مکارم الاخلاق: ۱/۵۵۳ ح ۱۹۰۹، الامان: ۱۱۲، مصباح الزائر: ۳۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۱۰.

۲- مزار مفید: ۶۶، مصباح الزائر: ۳۶، الامان: ۱۱۲ و ۱۱۳، مصباح کفعمی: ۱۹۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۱۰.

۳- اسراء: ۸۰.

۴- مزار مفید: ۶۷، مزار کبیر: ۵۲، مصباح الزائر: ۳۶، الامان: ۱۳۶، مصباح کفعمی: ۱۹۱، بحارالانوار: ۷۶/۲۶۰ ح ۵۴، و ج ۱۰۰/۱۱۰. و در محاسن: ۳۷۴ ح ۱۴۲ تا «شَرِّ مَا فِيهَا» با کمی اختلاف.

۵- مؤمنون: ۲۹.

اللَّهُمَّ اطْعِمْنَا مِنْ جَنَاهَا وَ اَعِدْنَا مِنْ وَبَاهَا وَ حَبِّبْنَا إِلَى اَهْلِهَا وَ حَبِّبْ صَالِحِي اَهْلِهَا إِلَيْنَا (۱).

و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَنَّ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَئِمَّةَ مِنْ وُلْدِهِ أئِمَّةً اتَّوَلَّاهُمْ وَ أُبْرَأُ مِنْ أَعْدَائِهِمْ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْبُقْعَةِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَوَّلَ دُخُولِنَا هَذَا صَلاَحًا وَ أَوْسَطَهُ فَلَاحًا وَ آخِرَهُ نَجَاحًا (۲).

و اگر فرود آیی به منزلی که ترسی از درنده، بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ سَبْعٍ (۳).

و اگر از جانوران زمین ترسی، بگو در آن مکان که می ترسی:

يَا ذَارِيَّ مَا فِي الْأَرْضِ كُلِّهَا لِعِلْمِكَ بِمَا يُكُونُ مِمَّا ذَرَأْتَ، لَكَ السُّلْطَانُ عَلَى كُلِّ مَنْ دُونَكَ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ وَ بِقُدْرَتِكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مِنْ الضَّرِّ فِي بَدَنِي، مِنْ سَبْعٍ أَوْ هَامَّةٍ أَوْ عَارِضٍ مِنْ سَائِرِ الدَّوَابِّ. يَا خَالِقَهَا بِقُدْرَتِهِ اذْرَأَهَا عَنِّي وَ اخْجُزْهَا وَ لَا تُسَلِّطْهَا عَلَيَّ وَ عَافِيَّ مِنْ شَرِّهَا وَ بَأْسِهَا، يَا اللَّهُ يَا ذَا الْعَالَمِ الْعَظِيمِ، حُطِّنِي بِحِفْظِكَ وَ أَجِنِّي بِسِتْرِكَ الْوَاقِي فِي مَخَافِي، يَا رَحِيمٌ (۴).

۱- مزار مفید: ۷۳، مکارم الأخلاق: ۱/۵۵۲ ح ۱۹۰۶، مصباح الزائر: ۳۷، الامان: ۱۳۶، بحار الأنوار: ۷۶/۲۶۰ ح ۵۶، و ج ۱۰۰/۱۱۰ - ۱۱۱.

۲- مصباح الزائر: ۳۷، الامان: ۱۳۶، بحار الأنوار: ۷۶/۲۶۱ ح ۵۶ و ج ۱۰۰/۱۱۱.

۳- محاسن: ۳۶۷ ح ۱۱۷، من لا يحضره الفقيه: ۲/۲۹۴ ح ۲۵۰، مصباح الزائر: ۳۷، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۱۱.

۴- مصباح الزائر: ۳۷، الامان: ۱۳۷، مصباح كفعمی: ۱۹۱، بحار الأنوار: ۷۶/۲۶۱ و ج ۱۰۰/۱۱۱.

و اگر از دشمنی یا دزدی ترسی در آن مکان، بگو:

يا آخِذاً بِنِوَاصِي خَلْقِهِ وَ السَّابِقِ (۱) بِهَا إِلَى قُدْرَتِهِ وَ الْمُتَمَدِّدِ فِيهَا حُكْمَهُ وَ خَالِقِهَا وَ جَاعِلِ قَضَائِهِ لَهَا غَالِباً، إِنِّي مَكِيدٌ لِرِضَةِ غَفِي وَ لِقُورَتِكَ عَلَى مَنْ كَادَنِي، تَعَرَّضْتُ لَكَ، فَإِنْ حُلَّتْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ فَذَلِكُ مَا أَرْجُو وَ إِنْ أَسَلَمْتَنِي إِلَيْهِمْ غَيَّرُوا مَا بِي مِنْ نِعْمَتِكَ يَا خَيْرَ الْمُنْعِمِينَ، لَا تَجْعَلْ أَحَدًا مُغَيَّرًا نِعْمَتِكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيَّ سِوَاكَ وَ لَا تُعَيِّرْهَا، أَنْتَ رَبِّي قَدْ تَرَى الَّذِي نَزَلَ بِي، فَحُلْ بَيْنِي وَ بَيْنَ شَرِّهِمْ، بِحَقِّ مَا بِهِ تَسْتَجِيبُ الدُّعَاءَ، يَا اللَّهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ (۲).

و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ مِنَ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَسَلِمْتُ نَفْسِي وَ إِلَيْكَ وَجْهْتُ وَجْهِي وَ إِلَيْكَ فَوَّضْتُ أَمْرِي، فَاحْفَظْنِي بِحِفْظِ الْإِيمَانِ مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ مِنْ خَلْفِي وَ عَنْ يَمِينِي وَ عَنْ شِمَالِي وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ ادْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ، فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

به درستی که روایت رسیده است از حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - که فرمود که: من پروا نمی کنم هر گاه بگویم این کلمات را، اگر جمع شوند برای ضرر من جن و انس (۳).

و اگر ترسی از جنی یا شیطانی بگو:

يا اللَّهُ، الإلهُ الأَكْبَرُ، القاهرُ بِقُدْرَتِهِ جَمِيعَ عِبَادِهِ، المُطَاعُ لِعَظَمَتِهِ عِنْدَ كُلِّ خَلِيقَتِهِ،

۱- «والسائق» خ ل.

۲- مزار مفید: ۷۰، مصباح الزائر: ۳۸، الامان: ۱۲۴، مصباح کفعمی: ۱۹۱ - ۱۹۲، بحار الأنوار: ۷۶/۲۵۷ ح ۵۲، و ج ۱۱۱/۱۰۰.

۳- کافی: ۲/۵۵۹ ح ۱۰، و ص ۵۶۳ ح ۲۳، مصباح الزائر: ۳۸، الامان: ۱۲۵، بحار الأنوار: ۱۱۱/۱۰۰.

وَالْمُمْضِي مَشِيئَتُهُ لِسَابِقِ قُدْرَتِهِ، أَنْتَ الَّذِي تَكَلَّمَا مَا خَلَقْتَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، لَا يَمْتَنِعُ مَنْ أَرَدْتَ بِهِ سُوءاً بِشَيْءٍ إِذْ دُونَكَ مِنْ ذَلِكَ الشُّوءِ وَلَا يَحُولُ أَحَدٌ دُونَكَ بَيْنَ أَحَدٍ وَبَيْنَ مَا تُرِيدُهُ مِنَ الْخَيْرِ، كُلُّ مَا يُرَى وَ مَا لَا يُرَى فِي قَبْضَتِكَ وَ جَعَلْتَ قَبَائِلَ الْجِنِّ وَ الشَّيَاطِينِ يَرُونَا وَلَا نَرَاهُمْ وَ أَنَا لِكَيْدِهِمْ خَائِفٌ، فَأَمِّنِي مِنْ شَرِّهِمْ وَ بَأْسِهِمْ، بِحَقِّ سُلْطَانِكَ الْعَزِيزِ، يَا عَزِيزُ (۱).

و در تمام احوال خود این دعا را بخوان برای حفظ خود و بر گردیدن به وطن خود:

يَا جَامِعاً بَيْنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ عَلَى تَأْلُفٍ مِنَ الْقُلُوبِ وَ شِدَّةِ تَوَاصُلٍ لَهُمْ فِي الْمَحَبَّةِ وَ يَا جَامِعاً بَيْنَ أَهْلِ طَاعَتِهِ مِنْ خَلْقِهِ وَ يَا مُفَرِّجَ حُزْنِ كُلِّ مَحْزُونٍ وَ يَا مُسَهِّلَ كُلِّ غُرْبَةٍ وَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اَرْحَمْنِي فِي غُرْبَتِي بِحُسْنِ الْحِفْظِ وَ الْكَلَاءَةِ وَ الْمَعُونَةِ وَ فَرِّجْ مَا بِي مِنَ الضُّيُوقِ وَ الْحُزْنِ بِالْجَمْعِ بَيْنِي وَ بَيْنَ أَحِبَّائِي وَ لَا تَفْجِعْنِي بِانْقِطَاعِ رُؤْيِيهِ أَهْلِي عَنِّي وَ لَا تَفْجِعْ أَهْلِي بِانْقِطَاعِ رُؤْيَتِي عَنْهُمْ، بِكُلِّ مَسْأَلَةٍ أَسْأَلُكَ وَ أَدْعُوكَ فَاسْتَجِبْ لِي (۲).

و چون اراده نمایی که بار کنی از منزل، دو رکعت نماز بگزار و از خدا طلب نما حفظ را و وداع کن آن منزل و اهل آن منزل را، زیرا که هر موضع را اهلی هست از ملائکه و بگو:

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْحَافِظِينَ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ (۳).

و بگو:

اللَّهُمَّ قَدْ ارْتَحَلْنَا مِنْ مَنَزِلِنَا هَذَا وَ نَحْنُ عَنْكَ رَاضُونَ، فَارْضَ عَنَّا بِرَحْمَتِكَ.

۱- مصباح الزائر: ۳۸ - ۳۹، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۱۲.

۲- مصباح الزائر: ۳۹، مصباح كفعمی: ۱۹۲، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۱۲.

۳- مزار مفید: ۷۴، مصباح الزائر: ۳۹، الامان: ۱۴۱، مصباح كفعمی: ۱۹۲، بحار الأنوار: ۷۶/۲۶۱ ذیل ح ۵۶، وج ۱۰۰/۱۱۲.

و هر گاه که گم کنی راه را، ندا کن:

يا صَالِحِ وَيَا اَبَا صَالِحِ، اُرْشِدُونَا اِلَى الطَّرِيقِ يَزَحْمُكُمُ اللّٰهُ (۱).

به درستی که مروی است از حضرت صادق علیه السلام که موکل است به صحرا صالح و به دریا حمزه (۲).

و مروی است که هر گاه راه را گم کنید، به جانب راست راه میل کنید (۳).

و هر گاه چموشی کند دایه تو در راه، در گوش راستش این آیه را بخوان: «وَلَهُ اسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ» (۴). (۵) و هر گاه به کشتی سوار شوی صد مرتبه اللّٰهُ أَكْبَرُ و صد مرتبه اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بگو، پس بگو:

بِسْمِ اللّٰهِ وَ بِاللّٰهِ وَ الصَّلَاةِ عَلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ - صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ عَلَى الصّٰدِقِيْنَ.

اللّٰهُمَّ اَحْسِنْ مَسِيرَنَا وَ عَظِّمْ اُجُورَنَا.

اللّٰهُمَّ بِكَ اَنْتَشَرْنَا وَ اِلَيْكَ تَوَجَّهْنَا وَ بِكَ اَمْنَا وَ بِحَبْلِكَ اعْتَصَمْنَا وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا.

اللّٰهُمَّ اَنْتَ تَقْتُنَا وَ رَجَاؤُنَا وَ ناصِرُنَا، لَا تُحِلَّ بِنَا مَا لِاُنْحَبُّ.

اللّٰهُمَّ بِكَ نَحِلُّ وَ بِكَ نَسِيرُ.

اللّٰهُمَّ خَلِّ سَبِيلَنَا وَ اعْظِمْ عَافِيَتَنَا، اَنْتَ الْخَلِيفَةُ فِي الْاَهْلِ وَ الْمَالِ وَ اَنْتَ

۱- محاسن: ۳۶۲ ح ۹۸، من لا يحضره الفقيه: ۲/۲۹۸ ح ۲۵۰۸، مكارم الأخلاق: ۱/۵۵۱ ح ۱۹۰۲، مصباح الزائر: ۳۹، الامان:

۱۲۱، بحار الأنوار: ۷۶/۲۵۳ ح ۴۸، وج ۱۰۰/۱۱۲.

۲- من لا يحضره الفقيه: ۲/۲۹۸ ح ۲۵۰۹، مكارم الأخلاق: ۱/۵۵۱ ح ۱۹۰۳، مصباح الزائر: ۴۰، الامان: ۱۲۳، بحار الأنوار:

۷۶/۲۵۳ ذیل ح ۴۸، وج ۱۰۰/۱۱۲.

۳- محاسن: ۳۶۲ ح ۹۷، من لا يحضره الفقيه: ۲/۳۰۰ ح ۲۵۱۹، مكارم الأخلاق: ۱/۵۶۶ ح ۱۹۶۵، مصباح الزائر: ۴۰، الامان:

۱۲۳، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۱۳.

۴- آل عمران: ۸۳.

۵- محاسن: ۶۲۸ ح ۱۰۲ و ۶۳۵ ح ۱۲۹، تهذيب الاحكام: ۶/۱۶۵ ح ۳۰۸، مصباح الزائر: ۴۰، الامان: ۱۳۱، بحار الأنوار:

۱۰۰/۱۱۳.

الْحَامِلُ فِي الْمَاءِ وَعَلَى الظَّهْرِ، «وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ» (۱) «وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ» (۲).

اللَّهُمَّ أَنْتَ خَيْرٌ مَنْ وَفَدَ إِلَيْهِ الرَّجَالُ وَشُدَّتْ إِلَيْهِ الرَّحَالُ وَأَنْتَ - سَيِّدِي - أَكْرَمُ مَزُورٍ وَمَقْصُودٍ وَقَدْ جَعَلْتَ لِكُلِّ زَائِرٍ كَرَامَةً وَ لِكُلِّ وَافِدٍ تَخَفَةً، فَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ تُحَفَّتَكَ إِيَّايَ فَكَأَنَّكَ رَقِيبَتِي مِنَ النَّارِ وَأَشْكُرُ سَيِّعِي وَأَرْحَمُ مَسِيرِي مِنْ أَهْلِي بِغَيْرِ مَنْ مَنِي عَلَيَّكَ، يَلِ لَمَكَ الْمِنَّةُ عَلَيَّ أَنْ جَعَلْتَ لِي سَبِيلًا إِلَى زِيَارَتِهِ وَوَلِيَّكَ وَعَرَفْتَنِي فَضْلَهُ وَحَفِظْتَنِي فِي لَيْلِي وَنَهَارِي حَتَّى بَلَغْتَنِي هَذَا الْمَكَانَ وَقَدْ رَجَوْتُكَ فَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَقَدْ أَمَلْتُكَ فَلَا تُخَيِّبْ أَمَلِي وَاجْعَلْ مَسِيرِي هَذَا كَفَارَةً لِذُنُوبِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۳).

تمام شد کلام سید و غیر او - رحمهم الله - .

و در حدیث معتبر منقول است که شخصی به خدمت حضرت امام علی نقی علیه السلام نوشت که: داخل می شود ماه مبارک رمضان بر شخصی، پس در دلش می افتد که به زیارت حضرت امام حسین علیه السلام برود یا به زیارت پدرت در بغداد، پس بماند در خانه خود تا بیرون رود ماه مبارک رمضان و بعد از آن به زیارت ایشان برود، یا در اثنای ماه مبارک برود و روزه را بخورد؟

حضرت در جواب نوشتند که: ماه رمضان را فضیلتی و اجری هست که ماههای دیگر را نیست، پس چون داخل شود ماه، باید که آن را اختیار نماید و روزه بگیرد (۴).

و در روایت معتبر دیگر منقول است که ابوبصیر از حضرت صادق علیه السلام پرسید

۱- هود: ۴۱.

۲- زمر: ۶۷.

۳- مصباح الزائر: ۴۰، الامان: ۱۱۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۱۳.

۴- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۱۹۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۱۵ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۶۰ ش ۱۱۴۰.

که: فدای تو شوم داخل می شود بر من ماه رمضان و روزه می گیرم بعضی از آن را، پس اراده زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - می کنم، آیا بروم به زیارت و در رفتن و برگشتن روزه را بخورم، یا بمانم تا عید و بعد از عید به یک روز یا دو روز بروم؟

فرمود که: بمان تا عید. گفت: فدای تو شوم این بهتر است؟ فرمود که بلی، مگر نخوانده ای در کتاب خدا «فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ» (۱). (۲) مؤلف گوید که: چون در احادیث تجویز و امر به روزه خوردن از برای امری چند که فضیلتش بسیار کمتر است از زیارت ائمه علیهم السلام وارد شده، مثل تشییع و استقبال مؤمنان و ترغیب و تحریص به زیارت امام حسین علیه السلام در بسیاری از شبهای ماه رمضان و شب عید وارد شده است و اکثر مردم را بدون افطار روزه میسر نمی شود، دور نیست که این دو حدیث محمول بر تقیه باشد؛ و الله يعلم.

۱- بقره: ۱۸۵.

۲- تهذیب الاحکام: ۴/۳۱۶ ح ۹۶۱، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۱۶ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۵ ش ۱۱۱۹.

باب اول: ثواب تعمیر قبور پیامبر و ائمه (علیهم السلام) و ثواب زیارت ایشان و آداب آن

در بیان ثواب تعمیر قبور مقدّسه حضرت رسول و ائمه هدی - صلوات الله علیهم اجمعین - و ثواب زیارت ایشان و آداب زیارتهای ایشان عموماً و در آن دو فصل است:

فصل اول: در ثواب زیارت هر یک از ایشان

به سندهای صحیح و معتبر از حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - منقول است که: هر امام را عهدی در گردن دوستان و شیعیانش هست و از جمله تمامی وفا کردن به عهد و نیکو ادا نمودن آن، زیارت کردن قبرهای ایشان است؛ پس هر که زیارت کند ایشان را برای رغبت در زیارت ایشان و تصدیق کردن به آنچه ترغیب نموده اند در آن، بوده باشند امامان او شفیعان او در روز قیامت (۱).

و به سندهای معتبر منقول است که زید شحام به حضرت امام جعفر صادق - صلوات الله علیه - عرض کرد که: چه ثواب است کسی را که یکی از شما را زیارت کند؟

فرمود که: چنان است که زیارت کرده باشد رسول خدا صلی الله علیه و آله را (۲).

و به سند بسیار معتبر از حضرت امام جعفر علیه السلام منقول است که: خلق نکرده است حق تعالی خلقی را که بیشتر باشند از فرشتگان و به درستی که نازل می شوند

- ۱- کافی: ۴/۵۶۷ ح ۲، کامل الزیارات: ۱۲۱ ب ۴۳ ح ۲، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۷ ح ۳۱۶۲، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۴ ح ۲۴، علل الشرائع: ۴۵۹ ب ۲۲۱ ح ۳، مزار مفید: ۱۸۴ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۷۸ ح ۱۵۵ و ص ۹۳ ح ۱۷۴، مزار کبیر: ۱۵، مصباح الزائر: ۳۷۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۱۶ ح ۱ - ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۷ ش ۱۶۲۲.
- ۲- کافی: ۴/۵۷۹ ح ۱، کامل الزیارات: ۱۵۰ ب ۶۰ ح ۳ و ذیل ح ۴، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۸ ح ۳۱۶۵ و ص ۵۸۱ ح ۳۱۷۷، علل الشرائع: ۴۶۰ ب ۲۲۱ ح ۶، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۶ ح ۳۱، مزار مفید: ۱۸۳ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۷۹ ح ۱۵۷ و ص ۹۳ ح ۱۷۴، مصباح الزائر: ۳۹۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۷۷ ش ۴۲۸، و ج ۵/۱۳ ش ۱۶۱۳.

از آسمان در هر شام هفتاد هزار فرشته که طواف می کنند به خانه کعبه در آن شب، تا چون طلوع صبح می شود می روند به سوی قبر حضرت رسول صلی الله علیه و آله پس سلام می کنند بر آن حضرت، پس می روند به سوی قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - و سلام می رسانند به آن حضرت، پس می روند به سوی قبر امام حسن - صلوات الله علیه - پس سلام می کنند بر آن حضرت، پس می روند به نزد قبر امام حسین - صلوات الله علیه - پس سلام می کنند بر آن حضرت، پس بالا می روند به سوی آسمان پیش از طلوع آفتاب، پس نازل می شوند فرشتگان روز - هفتاد هزار فرشته -، پس می گردند گرد کعبه معظمه در تمام روز، چون نزدیک شد که آفتاب غروب کند می روند به سوی قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله، پس سلام می کنند بر آن حضرت، پس می روند به سوی قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - پس سلام می رسانند به آن حضرت، پس می روند به سوی قبر امام حسن - صلوات الله علیه - پس سلام می کنند بر آن حضرت، پس می روند به نزد قبر امام حسین - صلوات الله علیه - پس سلام می کنند بر آن حضرت، پس برمی گردند به سوی آسمان پیش از فرو رفتن آفتاب (۱).

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که یکی از ما را زیارت کند، چنان است که حضرت امام حسین علیه السلام را زیارت کرده باشد (۲).

و به سند معتبر از امام محمد باقر - صلوات الله علیه - مروی است که حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - گفت که: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله بدیدن ما آمد و به هدیه آورده بود برای ما ام ایمن شیری و کره ای و خرمایی، قدری از آنها را به نزد آن حضرت آوردیم تناول نمود، پس برخاست و رفت به گوشه خانه و چند رکعت نماز گزارد، پس در سجده آخر گریه ای سخت کرد و احدی از ما به سبب جلالت و عظمت آن حضرت از سبب آن سؤال ننمود.

۱- کامل الزیارات: ۱۱۴ ب ۳۹ ح ۲، ثواب الاعمال: ۱۲۱ ح ۴۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۱۷ - ۱۱۸ ح ۸ و ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۰۱ ش ۳۶۰.

۲- ثواب الأعمال: ۱۲۳ ذیل ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۱۸ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۳ ش ۱۶۱۴.

پس برخاست حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - و در دامن آن حضرت نشست و گفت: ای پدر به خانه ما در آمدی و ما به هیچ چیز شاد نشدیم مثل شادی ما به آمدن تو، پس گریه کردی گریه ای که ما را به اندوه آوردی، سبب گریه چیست؟ حضرت رسول صلی الله علیه و آله گفت که: ای فرزند، در این وقت جبرئیل علیه السلام آمد و مرا خبر داد که شماها کشته خواهید شد و محلّ کشته شدن شما پراکنده خواهد بود.

پس حضرت امام حسین علیه السلام گفت که: چه ثواب است کسی را که زیارت کند قبرهای ما را با این پراکندگی؟

فرمود که: ای فرزند، ایشان گروهی چند اند از امت من که زیارت می کنند شما را، و طلب می کنند به سبب این زیارت برکت را و لازم است بر من اینکه بیایم به نزد ایشان در روز قیامت، تا خلاصی دهم ایشان را از هولهای قیامت و ساکن گرداند خدا ایشان را در بهشت (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر - صلوات الله علیه - منقول است که هر گاه حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - به نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله می آمد او را به سوی خود می کشید، پس به حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - می گفت که:

او را نگاه دار، پس حضرت امام حسین را می بوسید و می گریست و می فرمود که:

ای فرزند، می بوسم جای ضربت شمشیرها را که بر تو خواهند زد.

پس حضرت امام حسین علیه السلام می فرمود که: ای پدر، من کشته خواهم شد؟

حضرت رسول صلی الله علیه و آله می فرمود که: بلی، والله تو و پدرت و برادرت همه کشته خواهید شد.

می گفت که: ای پدر، محل کشته شدن ما دور از هم خواهد بود.

می گفت: بلی ای فرزند.

می گفت که: پس کی زیارت ما خواهد کرد از امت تو؟

۱- کامل الزیارات: ۵۷ - ۵۸ ب ۱۶ ح ۶ و ۷، أمالی شیخ طوسی: ۲/۲۸۱، بحارالانوار: ۴۴/۲۳۴ ح ۲۰ و ۲۱، و ج ۱۱۸/۱۰۰ - ۱۱۹ ح ۱۱ - ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۰ ش ۱۶۰۸.

می فرمود که: زیارت نمی کند مرا و پدرت را و برادرت را و تو را، مگر صدیقان از امت من (۱).

و به چندین سند معتبر منقول است که از امام جعفر صادق علیه السلام پرسیدند که: چه ثواب است کسی را که زیارت کند قبر امام حسین - صلوات الله علیه - را؟

گفت: هر که برود نزد قبر آن حضرت و دو رکعت نماز یا چهار رکعت نماز نزد او بکند، نوشته شود برای او ثواب حجّی و عمره ای.

پس گفت که: همین ثواب هست کسی را که برود به زیارت هر امامی که حق تعالی فرمان برداری او را بر خلق واجب گردانیده است (۲).

و در کتابهای معتبر به سندهای معتبر منقول است که: واعظ اهل حجاز به حضرت امام جعفر صادق علیه السلام عرض کرد که: ای فرزند رسول خدا، چه ثواب است کسی را که زیارت کند قبر حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را و عمارت کند تربت آن حضرت را؟

فرمود که: خبر داد مرا پدرم از پدرش از جدّش امام حسین علیه السلام از پدرش امیرالمؤمنین که حضرت رسول صلی الله علیه و آله گفت به آن حضرت که: والله که کشته خواهی شد در زمین عراق و مدفون خواهی شد در آنجا.

حضرت امیرالمؤمنین گفت: یا رسول الله، چه ثواب است کسی را که زیارت کند قبرهای ما را و عمارت نماید و جستجو نماید آنها را؟

گفت: ای ابو الحسن به درستی که حق تعالی گردانیده است قبر تو را و قبر امامان از فرزندان تو را، بقعه ای چند از بقعه های بهشت و عرصه ای چند از عرصه های بهشت. و به درستی که خدا گردانیده است دلهای نجیبان از خلقش را و برگزیدگان از بندگانش که میل می نمایند به سوی شما و بر می تابند خواری و آزار را برای شما، پس

۱- کامل الزیارات: ۷۰ ب ۲۲ ح ۴، بحارالانوار: ۴۴/۲۶۱ ح ۱۴، و ج ۱۰۰/۱۱۹ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۲ ش ۵۱۳.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۰ ب ۶۵ ح ۱۴، و ص ۲۵۱ ب ۸۳ ح ۳ و ۴، مزار مفید: ۱۳۴ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۰ ح ۱۹ - ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۴۵ ش ۴۰۰ و ج ۵/۱۴ ش ۱۶۱۶.

عمارت می کنند قبرهای شما را و بسیار زیارت می کنند آنها را برای تقرب جستن به جناب مقدس الهی و برای دوستی ایشان مر رسول خدا صلی الله علیه و آله را.

یا علی، این جماعت مخصوص اند به شفاعت من و وارد می شوند بر حوض من و ایشان زیارت کنندگان من اند فردا در بهشت.

یا علی، هر که معمور گرداند قبرهای شما را و جستجو نماید و رعایت کند آنها را، چنان باشد که یاری کرده باشد حضرت سلیمان بن داوود را بر ساختن بیت المقدس.

و هر که زیارت کند قبرهای شما را، ثوابش برابر است با ثواب هفتاد حج که بعد از حج واجب کنند. و از گناهان بیرون آیند در وقتی که برگردند از زیارت شما، مانند روزی که از مادر متولد شده اند.

پس بشارت باد تو را و بشارت ده شیعیان و دوستان خود را از نعمتهای بهشت و آنچه موجب روشنی چشم و شادی گردد، به آنچه چشم ندیده باشد و گوش نشنیده باشد و بر خاطر کسی نگذشته باشد.

ولیکن جمعی از اراذل مردم سرزنش کنند زیارت کنندگان قبرهای شما را، چنانچه سرزنش کنند زن زناکننده را به زنا او. ایشان بدترین امت من اند. نرسد به ایشان شفاعت من و وارد نشوند بر حوض من (۱).

و به سند معتبر منقول است از عبد الرحمن بن مسلم که گفت: رفتم به خدمت امام موسی کاظم - صلوات الله علیه - و سؤال کردم که زیارت کدام یک از ائمه - صلوات الله علیهم - بهتر است؟

فرمود که: هر که اول ما را زیارت کند چنان است که آخر ما را زیارت کرده باشد و هر که آخر ما را زیارت کند چنان است که اول ما را زیارت کرده باشد.

و هر که ولایت و دوستی اول ما را داشته باشد، چنان است که ولایت و دوستی

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۲۲ ح ۵۰ و ص ۱۰۷ ح ۱۸۹، مزار مفید: ۲۲۸ ح ۱۲، مصباح الزائر: ۱۳ - ۱۴، فرحه الغری: ۷۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۲۰ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۱ ش ۵۱۲ و ج ۵/۵ ش ۱۶۰۲.

آخر ما را داشته باشد. و هر که ولایت آخر ما را داشته باشد، چنان است که ولایت اول ما را داشته باشد.

و هر که بر آورد حاجت یکی از شیعیان ما را، چنان است که حاجت همه ما را بر آورده باشد (۱).

و به سند معتبر از حضرت موسی بن جعفر - صلوات الله علیه - منقول است که:

چون روز قیامت شود، بر عرش خداوند رحمن چهار کس باشند از پیشینیان و چهار کس از پسینیان.

اما آن چهار کس که از پیشینیان اند: پس نوح و ابراهیم و موسی، و عیسی علیهم السلام اند.

و آن چهار که از پسینیان اند: پس محمد، و علی، و حسن، و حسین - صلوات الله علیهم - اند.

پس طعام بکشند و بنشینند با ما هر که زیارت کرده باشد قبرهای ائمه را.

به درستی که زیارت کندگان قبر فرزندان امام رضا، درجه ایشان از همه بلندتر و عطایشان از همه بزرگتر باشد (۲).

و به سند معتبر دیگر مروی است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله با حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام گفت که: یا علی هر که مرا زیارت کند در حیات من یا بعد از مرگ من، یا تو را زیارت کند در حیات تو یا بعد از مرگ تو، یا زیارت کند حسن و حسین - صلوات الله علیهما - را در حیات ایشان یا بعد از مرگ ایشان، ضامن شوم برای او در روز قیامت اینکه خلاصی دهم او را از ترسها و سختیهای آن روز، تا ببرم او را با خود به درجه خود در بهشت (۳).

و به سند معتبر از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که زیارت کند مرا، یا زیارت کند احدی از ذریه و فرزندان مرا، زیارت کنم او را

۱- کامل الزیارات: ۳۳۵ ب ۱۰۸ ح ۱۳، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۲۱ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۴۵ ش ۱۴۷۵ و ج ۵/۱۶ ش ۱۶۲۱.

۲- کافی: ۴/۵۸۵ ح ۴، کامل الزیارات: ۳۰۸ ب ۱۰۱ ذیل ح ۱۳، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۳ ح ۲۰، امالی صدوق: ۱۰۵ م ۲۵ ح ۶، بحار الأنوار: ۱۰۲/۳۵ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۰ ش ۱۳۵۰.

۳- کافی: ۴/۵۷۹ ح ۲، کامل الزیارات: ۱۱ ب ۱ ح ۳، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۸ ح ۳۱۶۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۲۳ ح ۳۰ و ص ۱۴۲ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۲ ش ۱۱۱ و ج ۲/۴۰ ش ۵۱۰.

در روز قیامت، پس خلاص کنم او را از ترسهای آن روز (۱).

و به سند صحیح منقول است که: حسن بن علی و شاء از حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - سؤال کرد که: چه ثواب است کسی را که زیارت کند قبر یکی از امامان را؟

فرمود که: او را است مثل ثواب کسی که حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را زیارت کرده باشد.

پس پرسید که: چه ثواب دارد کسی که حضرت امام حسین علیه السلام را زیارت کند؟

فرمود که: والله که ثوابش بهشت است (۲).

و از امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که: هر که زیارت کند ما را بعد از فوت ما، چنان است که ما را زیارت کرده باشد در حیات ما (۳).

و از امام محمد باقر - صلوات الله علیه - منقول است که: هر که قصد کند از خانه خود زیارت قبر امامی را که اطاعتش واجب باشد و برای خرج خود یک درهم بیرون آورد، بنویسد حق تعالی برای او هفتاد هزار حسنه و محو کند از او هفتاد هزار گناه و بنویسد نام او را در دیوان صدیقان و شهیدان، خواه اسراف کند در خرج کردن و خواه اسراف نکند (۴).

۱- کامل الزیارات: ۱۱ ب ۱ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۳ ح ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۳ ش ۱۱۴.

۲- مزار کبیر: ۳۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۴ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۰ ش ۱۰۶۵، و ج ۵/۱۷ ش ۱۶۲۳.

۳- مزار مفید: ۲۰۱ ح ۳، مقنعه: ۴۸۵، مزار کبیر: ۴۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۴ ح ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۳ ش ۴۱۲، و ج ۵/۱۴ ش ۱۶۱۷.

۴- بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۲ ش ۱۶۱۲.

فصل دوم: در آداب زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام

اول از آداب زیارت غسل کردن است و افضل آن است که پیش از آنکه حدثی از او صادر شود، زیارت را واقع سازد (۱).

و محتمل است که غسلی که در روز کنند تا شام کافی باشد و غسلی که در شب کنند تا صبح کافی باشد (۲).

و از روایت معتبر دیگر ظاهر می شود که غسل روز از برای شب بعد از آن و غسل شب از برای روز بعد از آن نیز کافی باشد (۳).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است در تفسیر قول حق تعالی:

«خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ» (۴) - که ترجمه اش این است که: بگیریید زینت خود را نزد هر مسجدی - فرمود که: مراد غسل کردن است نزد ملاقات هر امامی (۵).

و احادیث غسل زیارت هر امامی، در باب زیارت ایشان خواهد آمد - إن شاء الله تعالی - .

دوم: دعا خواندن در حال غسل و بعد از غسل است؛ و در احادیث کیفیت

۱- مقنعه: ۴۹۴.

۲- تهذیب الاحکام: ۵/۶۴ ح ۲۰۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۳۳ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۵ ش ۱۶۳۸.

۳- سرائر (مستطرفات): ۳/۵۶۷ - ۵۶۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۳۳ ح ۲۴.

۴- اعراف: ۳۱.

۵- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۱۹۷، بحار الانوار: ۸۳/۱۶۹ ح ۸۳ و ۱۰۰/۱۳۲ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴ ش ۱۶۳۵.

زیارت هر امام علیه السلام إن شاء الله تعالى مذکور خواهد شد.

و در حدیث معتبر منقول است که: چون حضرت صادق علیه السلام از غسل زیارت فارغ می شدند، این دعا می خواندند:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي نُورًا وَ طَهُورًا وَ حِزْزًا وَ كَافِيًا مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَيْئَمٍ وَ مِنْ كُلِّ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ وَ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِي وَ جَوَارِحِي وَ عِظَامِي وَ لَحْمِي وَ دَمِي وَ شَعْرِي وَ بَشْرِي وَ مُخِّي وَ عَصْبِي وَ مَا أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِّْي وَ اجْعَلْهُ لِي شَاهِدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَوْمَ حَاجَتِي وَ فَقْرِي وَ فَاقَتِي (۱).

جمعی از علما - رضوان الله عليهم - این حدیث را در باب غسل زیارت ائمه علیهم السلام ذکر کرده اند؛ و در نظر این قاصر، محتمل است که مراد غسل طواف زیارت باشد.

و از ابن عیاش نقل شده است که در اثنای غسل زیارت، سنت است که این دعا بخوانند:

اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ وَ نَجِّنِي مِنْ كُلِّ كَرْبٍ وَ ذَلِّلْ لِي كُلَّ صِعْبٍ، إِنَّكَ نِعَمَ الْمَوْلَى وَ نِعَمَ الرَّبِّ، رَبُّ كُلِّ يَابِسٍ وَ رَطْبٍ (۲).

و شیخ کفعمی ذکر کرده است که: مروی است که در غسل زیارت این دعا بخوانند:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي نُورًا وَ طَهُورًا وَ حِزْزًا وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ.

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِي وَ اشْرَحْ بِهِ صَدْرِي وَ سَهِّلْ بِهِ أَمْرِي (۳).

سوم: آنکه باید که با جنابت داخل روضه های مقدس ایشان نشود.

چنانچه به سند صحیح منقول است از بکر بن محمد که گفت: با ابو بصیر رفتم

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۵۴ ح ۱۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴ ش ۱۶۳۶.

۲- حاشیه مصباح کفعمی: ۴۷۲، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۲۸ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۳۰ ش ۱۶۴۳.

۳- حاشیه مصباح کفعمی: ۴۷۲، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۲۹ ذیل ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۵ ش ۱۶۳۷.

به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام - و نمی دانستم که او جنب است - چون سلام کردیم حضرت فرمود که: ای ابوبصیر! مگر نمی دانی که سزاوار نیست جنب را که داخل خانه پیغمبران شود. پس برگشت ابوبصیر و من داخل شدم (۱).

و در روایت دیگر آن است که حضرت نظر تندی کرد به سوی ابوبصیر و فرمود که: همچنین داخل خانه پیغمبران می شوی و حال آنکه جنبی!

ابوبصیر گفت که: پناه می برم به خدا از غضب خدا و غضب شما و از خدا طلب آمرزش می کنم و دیگر چنین نخواهم کرد (۲).

پس از این حدیث شریف مفهوم می شود که جنب داخل روضات نباید شد، زیرا که اخبار وارد شده است که: مرده و زنده ما یک حکم دارد و حرمت ما بعد از وفات ما مثل حرمت ما است در حال حیات (۳).

و احوط آن است که زنان حائض و نفسا نیز داخل نشوند، چنانچه وارد شده است که باعث نفرت ملائکه می شوند (۴).

چهارم: بر در روضه مقدّسه ایستادن و رخصت طلبیدن و سعی کردن در حصول رقت و خضوع و بعد از حصول داخل شدن است.

و در روایت صفوان که در زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - وارد شده است مذکور است (۵).

و آیه کریمه «لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ» (۶) - یعنی داخل مشوید به خانه های پیغمبر مگر آنکه رخصت دهند شما را - مؤید این معنی است.

۱- قرب الإسناد: ۴۳ ح ۱۴۰، بصائر الدرجات: ۲۴۱ ح ۲۳، دلائل الإمامه: ۱۳۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۶ ش ۴۱۷، و ج ۵/۲۴ ش ۱۶۳۴.

۲- رجال کشی: ۱۷۰ ح ۲۸۸، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۳۰ ح ۱۶.

۳- مزار مفید: ۲۰۱ ح ۳، مقنعه: ۴۸۵، بحار الأنوار: ۸۱/۶۳، و ج ۱۰۰/۱۲۵ و ص ۱۳۰.

۴- علل الشرائع: ۲۹۸ ب ۲۳۶ ح ۱، خصال: ۵۸۶ ضمن ح ۱۲، من لا يحضره الفقيه: ۱/۹۲، بحار الأنوار: ۸۱/۲۳۰ ح ۱ و ح ۲ و ص ۲۳۲ ح ۵.

۵- مصباح المتهجد: ۷۲۰، مزار شهید: ۱۲۲، بحار الأنوار: ۱۰۱/۱۹۷ ضمن ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۴۴ ش ۱۱۳۱.

۶- احزاب: ۵۳.

و چون حدیث وارد شده است که رقت علامت استجاب دعا است (۱)، مؤید حصول رخصت بعد از تحقق آن می شود.

پنجم: پوشیدن جامه های نفیس و پاکیزه و بوی خوش کردن است، چنانچه جمعی ذکر کرده اند (۲) و در بعضی زیارات خواهد آمد.

و در زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - منع از بوی خوش کردن خواهد آمد (۳).

و آیه کریمه «حُدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ» (۴) شاید مؤید زینت کردن و پاکیزه بودن و بوی خوش کردن بشود.

ششم: بوسیدن عتبه است و در زیارتی که شیخ مفید و غیر او به صفوان نسبت داده اند، امر به آن هست (۵).

و بعضی در استجابش تأمل دارند و شیخ شهید - علیه الرحمه - گفته است که:

مطلع نشده ام در باب بوسیدن عتبه بر نصی که اعتمادی بر آن داشته باشم، ولیکن فرقه امامیه بر این اند که خوب است. و اگر زیارت کننده سجده کند و نیت کند که از برای خدا سجده می کنم، به شکر اینکه مرا به این مکان رسانید، بهتر خواهد بود (۶).

و گمان این فقیر آن است که چون منعی از بوسیدن عتبه وارد نشده است، اگر به عموماتی که در باب تعظیم و تکریم ایشان وارد شده است، به عمل آورد خوب است.

هفتم: گمان فقیر آن است که اگر در وقت زیارت، صدا بلند نکنند بهتر است؛ به عموماتی که در اخفای ذکر وارد شده است.

و به آیه کریمه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ» - تا

۱- خصال: ۸۱ ح ۶، عده الداعی: ۱۶۷.

۲- مزار کبیر: ۲۰۵، مزار شهید ۲۹، دروس: ۲/۲۲ - ۲۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۸۱ ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۶۸ ش ۵۴۶، و ج ۴/۲۴ ش ۱۲۸۳.

۳- نگاه کن: ص ۳۰۴.

۴- اعراف: ۳۱.

۵- مزار شهید: ۳۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۸۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۲۹ ش ۵۶۸.

۶- دروس: ۲/۲۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۳۳ - ۳۴ ش ۱۶۴۵.

آخر دو آیه (۱) - که مضمونشان این است که: ای گروه مؤمنان، بلند مکنید صداهای خود را بالای صدای پیغمبر و آواز بلند مکنید برای او به گفتار، مانند آواز بلند کردن بعضی از شما برای بعضی، که مبادا باطل شود عملهای شما و شما ندانید. به درستی که آنان که پست می کنند صداهای خود را نزد رسول خدا، ایشان گروهی اند که امتحان کرده است خدا دل ایشان را برای پرهیزکاری، برای ایشان است آموزش گناهان و اجری بزرگ.

و در حدیث معتبر منقول است که: چون عایشه مانع شد که حضرت امام حسن - صلوات الله علیه - را نزد حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله دفن کنند، حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - فرمود که: ای عایشه، برادرم مرا امر کرده است که او را نزدیک پدرش رسول خدا بیاورم که با او عهد خود را تازه کند؛ و برادرم داناترین مردم بود به حرمت خدا و رسول و به معنی کتاب خدا از آن داناتر بود که هتک حرمت رسول خدا صلی الله علیه و آله بکند، زیرا که حق تعالی می فرماید که «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ» (۲) و داخل کردی تو در خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله مردان را بی رخصت او.

و به تحقیق که خدا فرموده است که: «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ».

و تو و عمر برای پدرت ابوبکر نزد گوش رسول خدا کلنگها زدید و حال آنکه خدا می فرماید که: آنها که صدا را آهسته و پست می کنند نزد رسول خدا، آنها جماعتی اند که امتحان کرده است خدا دل ایشان را برای پرهیزکاری.

و به جان خودم سوگند که داخل کرد پدرت و عمر به رسول خدا صلی الله علیه و آله به نزدیکی ایشان آزارها و رعایت نکردید از حق او آنچه خدا امر به آن کرده بود بر زبان پیغمبرش. به درستی که خدا حرام کرده است از مؤمنان در حال مردن ایشان، آنچه را حرام کرده است در حال زندگی ایشان (۳).

۱- حجرات: ۲ و ۳.

۲- احزاب: ۵۳.

۳- کافی: ۱/۳۰۲ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۵ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۷۴ ش ۱۶۳.

مؤلف گوید که: از این حدیث معلوم می شود که در زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله صدا بلند نباید کرد و چون از احادیث ظاهر می شود که اکرام ائمه طاهرین علیهم السلام مثل اکرام ایشان لازم است، پس در زیارات ائمه علیهم السلام بهتر آن است که این رعایت بکنند.

هشتم: آنکه با موزه (۱) و کفش و نعلین داخل روضه نشوند و عموماً تعظیم بر این دلالت دارد و آیه کریمه «فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى» (۲) مؤید است (۳)؛ خصوصاً در روضه حضرت امیرالمؤمنین و حضرت امام حسین - صلوات الله علیهما - ، که در حدیث وارد شده است که شجره موسی علیه السلام در کربلا بوده (۴) و نجف قطعه ای است از کوه طور (۵). بلکه بهتر آن است که چون نزدیک هر روضه شوند پا را برهنه کنند (۶)؛ چنانچه در بعضی از زیارات مخصوصه خواهد آمد (۷). و عموماً اکرام و اعظام ظاهراً کافی باشد در استحباب آن در سائر زیارات که به خصوص در آنها وارد نشده است.

نهم: آنکه در وقت زیارت به نزدیک ضریح مقدس برود با خضوع و خشوع و وقار و پشت به قبله و رو به معصوم - صلوات الله علیه - بایستد؛ چنانچه در زیارات منقوله مذکور خواهد شد (۸).

و اما زیارت غیر معصوم، جمعی را اعتقاد آن است که در زیارت ایشان رو به قبله

۱- نوعی کفش و پا افزار که تا زیر زانو را می گرفته، چکمه.

۲- طه: ۱۲.

۳- بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۳۶ - ۳۷ ش ۱۶۴۹.

۴- نگاه کن: ص ۲۶۹.

۵- نگاه کن ص ۹۱.

۶- نگاه کن: کامل الزیارات: ۱۳۳ ب ۴۹ ذیل ح ۴ و ص ۳۱۰ ب ۱۰۲ ضمن ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۲ ح ۱۳ و ص ۱۷۱ ح

۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۶۰ ش ۵۳۵، و ج ۳/۱۱۴ ش ۸۸۴ و ص ۲۳۵ ش ۱۱۱۸.

۷- نگاه کن: ص ۳۰۹ و ص ۳۳۱.

۸- نگاه کن: ص ۳۳۳.

در عقب ضریح باید ایستاد، چنانچه در زیارت سایر مؤمنان مستحب است. و روایت صریحی در این باب به نظر نرسیده است، مگر یکی از زیارات منقوله شهداء - رضی الله عنهم - که از ناحیه مقدسه حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - بیرون آمده است، که در آنجا وارد شده است که ایشان را رو به قبله زیارت کنند (۱).

و دور نیست که در زیارت غیر معصومین علیهم السلام اگر پشت به قبله بایستند به روش متعارف مخاطبه و مکالمه که به عنوان مواجهه واقع می شود - با آنکه ظاهر بعضی روایات در زیارت عباس رضی الله عنه و غیر آن این است -، یا رو به قبله کنند به اعتبار آن حدیث مزبور و احادیث مطلق زیارت مؤمنان و عمل اکثر اصحاب، هر دو خوب باشد.

دهم: آیا بر دور ضریح مقدس گردیدن خوب است یا نه؟

بعضی را اعتقاد آن است که خوب نیست، چون در حدیث صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: مخور آب ایستاده و طواف مکن به قبر و بول مکن در آب ایستاده، به درستی که کسی که بکند این را پس برسد به او بلائی، ملامت نکند مگر خود را. و کسی که یکی از اینها را بکند، دیگر از او جدا نمی شود مگر آنکه خدا خواهد (۲).

و بعضی خوب می دانند، زیرا که محتمل است که مراد از طواف در این حدیث آن باشد که به روش طواف دور خانه کعبه، هفت شوط بگردند.

یا آنکه جمعی بر دور قبر بنشینند و سخن گویند - که از باب افعال باشد (۳) - .

یا آنکه مراد غایط کردن بر قبر باشد. و به این معنی در لغت وارد شده است (۴) و سایر فقرات حدیث فی الجمله مؤید این معنی است.

یا اینکه در بعضی از زیارات خواهد آمد این عبارت که: **إِلَّا أَنْ نُطُوفَ حَوْلَ مَشَاهِدِكُمْ (۵)** و در بعضی دیگر امر واقع شده است که بیوس چهار جانب قبر را؛ پس ممکن است که آن نهی در قبر غیر معصوم باشد.

و اگر کسی به قصد دور قبر گردیدن نکند، بلکه به قصد دعا خواندن در اطراف قبر یا بوسیدن و امثال آن که در زیارات جامعه و غیر آن وارد شده است بکند، احوط است.

۱- مزار کبیر: ۴۸۶، اقبال: ۳/۷۳، مصباح الزائر: ۲۷۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۶۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۱۴ ش ۱۲۱۰.

۲- علل الشرائع: ۲۸۳ ب ۲۰۰ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۶ ح ۳.

۳- عبارت حدیث این است: « لا تَشْرَبُ وَ أَنْتَ قَائِمٌ وَ لا تَطْفُ بِقَبْرِ وَ لا تَبُلُ فِی مَاءٍ نَقِيعٍ ... » یعنی « لا تَطْفُ » باشد، نه « لا تَطْفُ ».

۴- یعنی ماده « طوف » به این معنی آمده. نگاه کن: لسان العرب: ۹/۲۲۷.

یازدهم: احوط آن است که سجده بر قبر نکنند، اما پهلوهای رو را بر قبر گذاشتن و دعا و تضرع نمودن سنت است.

چنانچه در حدیث معتبر مروی است که عبدالله بن جعفر حمیری عریضه نوشت به خدمت حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - که: مردی که زیارت قبور ائمه علیهم السلام کند آیا جایز است که سجده کند بر قبر یا نه؟

جواب رسید که: سجده بر قبر جایز نیست، نه در نافله و نه در فریضه و نه در زیارت؛ و آنچه می باید کرد آن است که پهلوئی راست رو را بر قبر گذارند (۱).

و احادیث در ابواب کیفیات زیارات، در استحباب وضع طرفین رو بر قبر بسیار است (۲).

دوازدهم: نماز زیارت و غیر آن را به گمان فقیر در پشت قبر و بالای سر کردن بهتر است و در پایین پا هم می توان کرد؛ و باید که پیشتر از قبر و مساوی قبر نایستد و پشت به قبر نکند؛ اگرچه بعضی از علما تجویز کرده اند (۳).

و در حدیث معتبر منقول است که حمیری عریضه به خدمت حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - نوشت و سؤال نمود که: جایز است کسی را که نماز کند نزد قبور ائمه علیهم السلام اینکه عقب قبر بایستد و قبر را قبله خود گرداند، یا نزد سر یا پا بایستد؟

و آیا جایز است مقدم بر قبر بایستد و نماز کند و قبر را عقب خود قرار دهد یا نه؟

جواب رسید که: نماز را پشت قبر باید کرد و قبر را پیش رو قرار باید داد و جایز نیست که نماز کند پیش روی قبر و نه جانب راست و نه جانب چپ، زیرا که مقدم بر امام و مساوی او نباید شد (۴).

و بعضی از علما گفته اند که عقب قبر نماز نمی باید کرد (۵)، زیرا که در حدیث حسن منقول است که: زراره از حضرت امام محمد باقر علیه السلام سؤال کرد از نماز کردن در میان

۱- تهذیب الاحکام: ۲/۲۲۸ ح ۸۹۸ احتجاج: ۴۹۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۸ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۶ ش ۱۶۴۰.

۲- کامل الزیارات: ۲۱۸ و ۲۱۹ ب ۷۹ ضمن ح ۱۳، و ص ۱۹۶ ب ۷۹ ضمن ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۹ ضمن ح ۱، و ص ۱۶۹ ضمن ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۰۱ ش ۱۱۵۶.

۳- دروس: ۲/۲۳.

۴- تهذیب الاحکام: ۲/۲۲۸ ح ۸۹۸ احتجاج: ۴۹۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۸ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۶ ش ۱۶۴۰.

۵- مقنعه: ۱۵۱.

قبرها. جواب فرمود که: نماز کن در میان قبرها و هیچ یک از آنها را قبله خود مگردان؛ به درستی که رسول خدا صلی الله علیه و آله نهی فرموده است از این و فرمود که: اخذ مکنید قبر مرا قبله و نه موضع سجود، به درستی که خدای عزیز جلیل لعنت کرده است آنها را که قبرهای پیغمبران خود را مسجدها گردانیدند (۱).

مؤلف گوید که: چون احادیث بسیار خواهد آمد که امر کرده اند به نماز کردن رو به قبور شریفه ائمه علیهم السلام، مثل حدیث سابق؛ ممکن است حمل کردن این حدیث را بر تقیه، یا بر اینکه از همه طرف رو به قبر کند مثل کعبه، چنانچه در این زمان بعضی از اعراب می کنند.

سیزدهم: در حدیث صحیح منقول است که هر که از مکه یا مدینه یا مسجد کوفه یا حایر امام حسین - صلوات الله علیه - بیرون رود پیش از آنکه انتظار جمعه را بکشد، ندا کنند او را ملائکه که: کجا می روی، خدا تو را بر نگرداند (۲)؟!

مؤلف گوید که: محتمل است که مراد این باشد که نزدیک روز جمعه شده باشد و انتظار نکشد که زیارت شب جمعه و روز جمعه را بکند. و ممکن است که مراد این باشد که روز جمعه پیش از نماز جمعه مسافر شود، چنانچه شیخ شهید علیه الرحمه فهمیده است (۳). و هر دو را رعایت کردن اولی است.

چهاردهم: در حدیث معتبر منقول است که: شخصی از حضرت صادق علیه السلام پرسید که گاه هست که می باشیم در مکه یا مدینه یا حایر امام حسین علیه السلام، یا موضعی چند که امید فضل و ثواب در آنها هست، پس بسیار است که بیرون می رود شخصی برای وضو ساختن، پس دیگری می آید و به جای او می نشیند؟

حضرت فرمود که: هر که سبقت گیرد به موضعی، پس او سزاوارتر است به آن موضع در آن روز و آن شب (۴). تمام شد حدیث.

۱- علل الشرائع: ۳۵۸ ب ۷۵ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۸ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۷۳ ش ۱۶۲.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۷ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۲ ح ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۲ ش ۶۸.

۳- دروس: ۲/۲۵.

۴- کافی: ۴/۵۴۶ ح ۳۳، کامل الزیارات: ۳۳۰ ب ۱۰۸ ح ۴ و ۳۳۱ ب ۱۰۸ ح ۱۰، تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۱۹۵،

بحارالانوار: ۸۳/۳۵۵ ح ۸ و ج ۱۰۰/۱۲۹ ح ۱۰ - ۱۲ و ج ۱۰۱/۲۵۴ ح ۷ و ۸.

و اکثر متأخرین گفته اند که:

اگر از آن موضع برخیزد نه به قصد برگشتن، حَقّش برطرف می شود.

و اگر اراده برگشتن داشته باشد، اگر چیزی از متاع او در آنجا باقی باشد، او سزاوارتر است به آن موضع اگر زود برگردد.

و اگر بسیار به طول انجامد مدت مفارقتش، باز حَقّش باطل می شود.

و اگر چیزی از او در آن محل باقی نباشد، اگر بی ضرورتی برخیزد باز حَقّش باطل می شود - موافق مشهور (۱) - . و بعضی گفته اند که حَقّش باقی است.

و اگر از برای ضرورتی برخیزد مثل تجدید وضو و ازاله نجاست، باز خلاف است که آیا حَقّش باقی است یا نه؛ و ظاهر حدیث آن است که باقی است (۲).

پانزدهم: در نماز زیارت هر امام سنّت است که در رکعت اوّل بعد از حمد، سوره «یس» بخواند و در رکعت دوم سوره «الرّحمن»؛ چنانچه در حدیث ابو حمزه ثمالی مذکور است (۳).

و بعضی در رکعت اوّل «الرّحمن» و در رکعت دوّم «یس» ذکر کرده اند (۴).

و از بعضی احادیث ظاهر می شود که نماز زیارت اقلّش دو رکعت است و چهار رکعت و شش رکعت و هشت رکعت، بهتر است (۵).

و از بعضی روایات مفهوم می شود که نماز زیارت مخصوص معصوم است و آنچه در زیارت حمزه - رضی الله عنه - وارد شده است (۶)، معلوم نیست که نماز زیارت باشد؛ و چون در احادیث وارد شده است که نماز از برای مؤمنان کردن و هدیه روح ایشان کردن خوب است (۷)، اگر از آن جهت بکنند بد نیست.

شانزدهم: شیخ شهید - رضی الله عنه - ذکر کرده است که: مستحبّ است که

۱- مسالك الافهام: ۱۲/۴۳۳ - ۴۳۴، بحار الانوار: ۸۳/۳۵۵ و ج ۱۰۰/۱۲۹.

۲- نگاه کن: ص ۳۹ پاورقی ۴.

۳- کامل الزیارات: ۲۴۰ ب ۷۹ ضمن ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۹۱ ش ۱۱۵۵.

۴- مزار مفید: ۸۳.

۵- کامل الزیارات: ۲۹۰ ب ۹۶ ضمن ح ۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۶۸ ضمن ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام:

۳/۵۰۳ ش ۱۲۰۲.

٦- كامل الزيارات: ٢٢ ب ٥ ضمن ح ١، بحار الانوار: ١٠٠/٢١٢ ضمن ح ١، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ١/٢٣٥ ش ٣١٠.

٧- بحار الانوار: ٩١/٢١٩ ح ٤.

تلاوت قرآن نزد ضریح هر امام بکند و ثوابش را هدیه روح مقدّس آن حضرت کند و نفع آن به زیارت کننده عاید می شود و متضمّن تعظیم امام علیه السلام است (۱).

مؤلف گوید که: دلالت می کند بر این مضمون، احادیثی که در کتاب قرآن ذکر کرده ایم در فضیلت هدیه قرآن به روح مقدّس ایشان (۲).

هفدهم: علما ذکر کرده اند که چون خواهد بیرون آید، پشت به قبر امام نکند و از پس پشت برگردد (۳)؛ و در حدیث صفوان در کیفیت زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام و غیر آن وارد است (۴) و عموماً تعظیم مؤید است.

و شیخ شهید علیه الرحمه فرموده است که: روایت وارد شده است که باید که پشت به قبر نکند در هنگام بیرون آمدن و از عقب برگردد تا ضریح پنهان شود (۵).

و باز شیخ شهید فرموده است که:

باید که در روضه توبه کند از گناهان و با حضور قلب باشد در جمیع احوال و تصدّق کند بر خدمه و ساکنان آن مکان شریف و تعظیم و تکریم ایشان به جا آورد که مستلزم تعظیم امام است.

و خدمه و حافظان و متولیان آن مکان شریف باید که از اهل خیر و صلاح و دین و مروّت باشند و بر آزارهای زائران صبر کنند و خشم خود را فرو نشانند و غلظت و خشونت با ایشان نکنند و قیام به حوائج ایشان بنمایند و راهنمایی غریبان بکنند و از احوال ایشان خبر بگیرند.

و مستحبّ است که چون زیارت کننده فارغ شود از زیارت و به خانه برگردد، قصد برگشتن به زیارت داشته باشد مادام که در آنجا هست.

و چون اراده بیرون رفتن کند زیارت وداع بکند و از حق تعالی سؤال کند که باز

۱- دروس: ۲/۲۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۳۲ ش ۱۶۴۵.

۲- نگاه کن: کافی: ۲/۶۱۸ ح ۴.

۳- کامل الزیارات: ۲۵۶ ب ۸۴ ذیل ح ۲، من لا یحضره الفقیه: ۲/۶۰۶، مزار مفید: ۱۳۰، مصباح المتهدج: ۷۲۹، مزار شهید:

۱۳۹، مزار کبیر: ۲۴۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۰۲ و ۲۰۴ و ۲۸۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۷۷ ش ۱۲۴۳.

۴- نگاه کن: ص ۱۳۱.

۵- دروس: ۲/۲۴. و نگاه کن: پاورقی ۳.

او را برگرداند.

و باید که زائر بعد از زیارت بهتر باشد از پیش از زیارت، زیرا که اگر زیارت مقبول باشد گناهانش آمرزیده شده است.

و چون از زیارت فارغ شود، بیرون رود از برای مزید احترام و زیادتی شوق به رجوع.

و باید که تصدق کند در آن محلّ شریف بر فقرا، زیرا که ثوابش مضاعف است، خصوصاً بر سادات.

و کسی که وقتی برسد که پیش‌نماز به نماز ایستاده باشد، اول نماز کند پیش از زیارت. و همچنین اگر وقت نماز واجب داخل شده باشد، ابتدا به نماز کند.

و اگر وقت نماز نباشد، ابتدا به زیارت کند. و اگر در اثنای زیارت اقامه نماز بگویند، ترک کند زیارت را و متوجه نماز شود.

و زنان باید که جدا از مردان زیارت کنند و اگر در شب زیارت کنند بهتر است.

و باید که تغییر وضع کنند که کسی ایشان را شناسد و پنهان بیایند. و اگر با مردان زیارت کنند نیز جائز است، اگر چه مکروه است.

و سزاوار آن است که اگر زائران بسیار باشند، آنها که سبقت به ضریح مقدّس گرفته اند تخفیف دهند زیارت را و برگردند، تا دیگران به قرب ضریح فایز گردند (۱).

و مستحبّ است که زیارت از برای پدر و مادر و دوستان و جمیع مؤمنان بکند و بگوید: السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا مَوْلَايَ مِنْ - فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ - ، أَتَيْتُكَ زَائِراً عَنْهُ، فَاشْفَعْ لَهُ عِنْدَ رَبِّكَ. و به جای «فلان بن فلان»، نام او و پدر او را بگوید و دعا کند از برای او (۲).

تا اینجا کلام شیخ شهید علیه الرحمه است.

و کیفیت زیارت به نیابت در باب خود خواهد آمد إن شاء الله (۳).

۱- دروس: ۲/۲۴ - ۲۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۳۴ ش ۱۶۴۵.

۲- دروس: ۲/۱۷، مزار مفید: ۲۱۰، مقنعه: ۴۹۴، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۳۹ ش ۱۶۷۵.

۳- نگاه کن: ص ۶۶۰.

باب دوم: فضیلت و کیفیت زیارت پیامبر و فاطمه و ائمه بقیع (علیهم السلام)

در فضیلت و کیفیت زیارت رسول خدا و فاطمه زهرا و ائمه بقیع – صلوات الله علیهم اجمعین – و در آن چند فصل است:

فصل اول: در فضیلت زیارت ایشان

در روایت معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر گاه احدی از شما حج کند، باید که ختم کند حجش را به زیارت ما؛ زیرا که این از تمامی حج است (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که مرا زیارت کند در حیات من، یا بعد از فوت من، شفیع او گردم من در روز قیامت (۲).

و در حدیث معتبر از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که:

تمام کنید حج خود را به زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله، که ترک زیارت آن حضرت بعد از حج جفا و خلاف ادب است و شما را امر به این کرده اند. و بروید به زیارت قبری چند که خدا لازم گردانیده است بر شما حق آنها و زیارت آنها را و روزی از خدا طلب کنید نزد آن قبرها (۳).

و به سند معتبر از حضرت امام رضا صلوات الله علیه منقول است که:

حق تعالی پیغمبرش محمد صلی الله علیه و آله را افضل گردانید از جمیع خلقش - از پیغمبران و ملائکه - و اطاعت او را اطاعت خود شمرده و بیعت او را بیعت خود شمرده،

۱- علل الشرائع: ۴۵۹ ب ۲۲۱ ح ۱، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۱/۲۹۲ ح ۲۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۳۹ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۳ ش ۴۱۱.

۲- قرب الإسناد: ۶۵ ح ۲۰۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۳۹ ح ۲.

۳- خصال: ۶۱۶ ضمن حدیث اربعمائه، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۳۹ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۷۵ ش ۴۲۲.

و زیارت او را در دنیا و آخرت زیارت خود شمرده.

و حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که مرا زیارت کند در حال حیات یا بعد از فوت، چنان است که حق - تعالی شانه - را زیارت کرده باشد (۱).

و به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که به سوی مکه آید برای حج و مرا زیارت نکند در مدینه، جفا کنم او را در روز قیامت.

و هر که به زیارت من بیاید واجب شود برای او شفاعت من و هر که واجب شود برای او شفاعت من، بهشت او را واجب گردد.

و هر که در حرم مکه یا حرم مدینه بمیرد، او را در قیامت حساب نکنند و مرده باشد هجرت کننده به سوی خدا و محشور شود در روز قیامت با شهیدان بدر (۲).

و به چندین سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حضرت امام حسن - صلوات الله علیه - از حضرت رسول صلی الله علیه و آله پرسید که: چه ثواب دارد کسی که تو را زیارت کند؟

فرمود که: ای فرزندی، هر که مرا زیارت کند در حال حیات من یا بعد از موت من، یا پدرت را زیارت کند یا برادرت را زیارت کند یا تو را زیارت کند، لازم است بر من که او را زیارت کنم در روز قیامت، پس خلاص گردانم او را از گناهانش و او را داخل بهشت گردانم (۳).

و ایضاً در احادیث معتبره منقول است که: روزی حضرت امام حسن علیه السلام در دامن حضرت رسول صلی الله علیه و آله نشسته بود، پرسید که ای پدر، چه ثواب است کسی را که تو را بعد از موت تو زیارت کند؟

۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۱/۹۳ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۹ ح ۴، توحید: ۱۱۷ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۶ ش ۱۴۹.

۲- کافی: ۴/۵۴۸ ح ۵، کامل الزیارات: ۱۳ ب ۲ ح ۹، علل الشرائع: ۴۶۰ ب ۲۲۱ ح ۷، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۶۵ ح ۳۱۵۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۰ ح ۵ و ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۹ ش ۱۰۴.

۳- کافی: ۴/۵۴۸ ح ۴، کامل الزیارات: ۱۱ ب ۱ ح ۵ و ح ۲، امالی صدوق: ۵۷ م ۱۴ ح ۴، ثواب الاعمال: ۱۰۷ ح ۲، علل الشرائع: ۴۶۰ ب ۲۲۱ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۱ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۱ ش ۱۱۰. در بعضی از این کتابها به امام حسین علیه السلام نسبت داده شده.

فرمود که: ای فرزندی، هر که مرا بعد از موت من زیارت کند، از برای او است بهشت.

و هر که پدرت را بعد از موت او زیارت کند، از برای او است بهشت.

و هر که برادرت را بعد از موت او زیارت کند، از برای او است بهشت.

و هر که تو را بعد از موت تو زیارت کند، از برای او است بهشت (۱).

و به سند معتبر از امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمودند که: هر که به زیارت من بیاید، من شفیع او باشم در روز قیامت (۲).

و در چند حدیث صحیح و قوی منقول است که از حضرت امام محمد تقی - صلوات الله علیه - پرسیدند که: چه ثواب دارد کسی که زیارت کند رسول خدا صلی الله علیه و آله را و به قصد زیارت آمده باشد؟

فرمود که: از برای او است بهشت (۳).

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله مروی است که فرمود که: هر که مرا زیارت کند در حیات من، یا بعد از وفات من، در جوار من باشد در روز قیامت (۴).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که فرمود که: هر که مرا زیارت کند بعد از وفات من، چنان است که مرا زیارت کرده باشد در حیات من؛ و من گواه و شفاعت کننده او باشم در روز قیامت (۵).

و در حدیث معتبر از علی بن الحسین - صلوات الله علیه - منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که قبر مرا زیارت کند بعد از موت من، چنان است که هجرت کرده باشد به سوی من در حیات من. و اگر نتوانید، از دور سلام به سوی من

۱- کامل الزیارات: ۱۰۰ ب ۱ ح ۱، مزار مفید: ۱۸۰ ح ۱، مقنعه: ۴۶۵، تهذیب الاحکام: ۶/۲۰ ح ۱ و ص ۴۰ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۲ ش ۱۱۲ و ص ۳۰۴ ش ۳۶۸.

۲- کافی: ۴/۵۴۸ ح ۳، کامل الزیارات: ۱۲ ب ۲ ح ۱ و ص ۱۳ ح ۱۰ و ح ۱۳ و ح ۱۴، مزار مفید: ۱۶۹ ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۴ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۴ ش ۱۱۷.

۳- کافی: ۴/۵۴۸ ح ۱، کامل الزیارات: ۱۲ ب ۲ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۴۲ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۷ ش ۱۵۱.

۴- کامل الزیارات: ۱۳ ب ۲ ح ۱۱، مزار مفید: ۱۷۱ ح ۵، تهذیب الاحکام: ۶/۳ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۴۳ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۰ ش ۱۰۸.

٥- كامل الزيارات: ١٣ ب ٢ ح ١٢، بحار الانوار: ١٠٠/١٤٣ ح ٢٧، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ١/٥٤ ش ١١٨.

بفرستید که به من می رسد (۱).

و در حدیث معتبر از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله برابر است با حج مقبول، که با رسول خدا صلی الله علیه و آله به جا آورده باشند (۲).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که حضرت رسول صلی الله علیه و آله را زیارت کند، چنان است که حق تعالی را در عرش عبادت کرده باشد (۳).

و به سند معتبر مروی است که از حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام سؤال نمودند که کدام بهتر است: کسی که به حج برود و به زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله نرود، یا به زیارت آن حضرت برود و به حج نرود؟

حضرت از سائل پرسید که: شما چه می گوئید در این باب؟

گفت که: ما زیارت حضرت امام حسین را بهتر از حج می دانیم، چون زیارت حضرت رسول را بهتر ندانیم!

حضرت امام رضا علیه السلام فرمود که: حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روز عیدی در مدینه بود و رفت به زیارت حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و بر آن حضرت سلام کرد و فرمود که: ما بر اهل همه شهرها فضیلت داریم - خواه مکه و خواه غیر مکه - بسبب زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله (۴).

و در حدیث معتبر منقول است که: شخصی به خدمت حضرت فاطمه زهرا - صلوات الله علیها - رفت، حضرت از او پرسید که برای چه آمده ای؟

گفت: از برای طلب برکت و ثواب.

فرمود که: پدرم صلی الله علیه و آله مرا خبر داد که هر که بر او و بر من سه روز سلام کند، حق تعالی بهشت را از برای او واجب گرداند.

۱- کامل الزیارات: ۱۴ ب ۲ ح ۱۷، جعفریات: ۷۶، مزار مفید: ۱۶۸ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۳ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۸ ش ۱۳۰.

۲- کامل الزیارات: ۱۴ ب ۲ ح ۱۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۴ ح ۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۱ ش ۱۳۹.

۳- کافی: ۴/۵۸۵ ح ۵، کامل الزیارات: ۱۵ ب ۲ ح ۲۰، مزار مفید: ۱۶۹ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۴ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۴ ح ۳۱ و ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۴ ش ۱۴۶.

۴- کامل الزیارات: ۳۳۱ ب ۱۰۸ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۴ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۶ ش ۱۵۰.

آن شخص گفت که: در حیات او و شما؟

فرمود که: در حیات ما و بعد از موت ما (۱).

و در حدیث معتبر از عبدالله بن عباس منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که حضرت امام حسن - صلوات الله علیه - را در بقیع زیارت کند، قدمش بر صراط ثابت باشد در روزی که قدمها از آن لغزد (۲).

و از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: هر که مرا زیارت کند گناهانش آمرزیده شود و پریشان نمیرد (۳).

و از حضرت امام حسن عسکری علیه السلام منقول است که: هر که زیارت کند حضرت امام جعفر صادق و پدرش حضرت امام محمد باقر علیهما السلام را آزار چشم نکشد و بیماری و دردی به او نرسد و مبتلا به بلای بدی نشود تا بمیرد (۴).

و در حدیث معتبر از هشام منقول است که به حضرت صادق علیه السلام عرض نمودم که: آیا پدرت را زیارت می باید کرد؟ فرمود: بلی.

گفتم: چه ثواب است کسی را که او را زیارت کند؟

فرمود که: بهشت ثواب او است اگر اعتقاد به امامت او داشته باشد و متابعت او کند. و هر که نخواهد زیارت او را و ترک کند، حسرت خواهد داشت در روز قیامت (۵).

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۹ ح ۱۸، مزار مفید: ۱۷۷ ح ۱، مزار کبیر: ۳۵، مناقب ابن شهر آشوب: ۳/۳۶۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۰ ش ۱۳۷ و ص ۲۶۷ ش ۳۳۷.

۲- أمالی صدوق: ۱۰۱ م ۲۴ ضمن ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۴۱ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۰۳ ش ۳۶۴.

۳- مقنعه: ۴۷۴، تهذیب الاحکام: ۶/۷۸ ح ۱۵۳، روضه الواعظین: ۲۱۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۴۵ ح ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۳ ش ۴۱۰.

۴- مقنعه: ۴۷۴، تهذیب الاحکام: ۶/۷۸ ح ۱۵۴، روضه الواعظین: ۲۱۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۴۵ ح ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۴ ش ۴۱۳.

۵- کامل الزیارات: ۱۲۳ ب ۴۴ ح ۲، و ص ۱۲۸ ب ۴۶ ح ۳، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۴۵ ح ۳۶، و ج ۱۰۱/۷۸ ح ۳۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۴۵ ش ۴۰۱ و ج ۳/۱۴۶ ش ۹۴۹.

فصل دوم: در بیان کیفیت زیارت حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و آداب آن

بدان که غسل کردن سنّت است و علما دو غسل را مستحبّ دانسته اند، یکی برای داخل شدن مدینه مشرفه و یکی برای زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله (۱).

و آنچه از احادیث ظاهر می شود آن است که یک غسل سنّت است و آن را اگر پیش از دخول مدینه واقع سازد بهتر است. و اگر در آن غسل قصد دخول مدینه و دخول مسجد و زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و حضرت فاطمه صلوات الله علیها، بلکه توبه از گناهان بکند، شاید که بهتر باشد.

و بهتر آن است که در در مسجد بایستد و رخصت داخل شدن بطلبد و بعد از حصول رقت با خضوع و خشوع و حضور قلب و آرام تن داخل شود - چنانچه در باب سابق مذکور شد (۲) - .

و اگر دعای اذنی که علما ذکر کرده اند بخواند خوب است و دعا این است:

اللَّهُمَّ إِنِّي وَقَفْتُ عَلَى بَابِ بَيْتِ مَنْ بِيُوتِ نَبِيِّكَ وَ آلِ نَبِيِّكَ - عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ - وَقَدْ مَنَعَتِ النَّاسَ الدُّخُولَ إِلَى بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِ نَبِيِّكَ، فَقُلْتُ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بَيْتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ» (۳).

۱- نگاه کن: مصباح الزائر: ۴۴، دروس: ۲/۱۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۶۰ ح ۴۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۷۸

- ۸۰ و ص ۸۲

۲- نگاه کن: ص ۳۳.

۳- احزاب: ۵۳.

اللَّهُمَّ وَ إِنِّي أَعْتَقِدُ حُرْمَةَ نَبِيِّكَ فِي غَيْبَتِهِ كَمَا أَعْتَقِدُ فِي حَضْرَتِهِ وَ أَعْلَمُ أَنَّ رُسُلَكَ وَ خُلَفَاءَكَ أَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ؛ يَرُونَ مَكَانِي فِي وَقْتِي هَذَا وَ زَمَانِي وَ يَسْمَعُونَ كَلَامِي فِي وَقْتِي هَذَا وَ يَرُدُّونَ عَلَيَّ سَلَامِي وَ أَنَّكَ حَجَبْتَ عَن سَمْعِي كَلَامَهُمْ وَ فَتَحْتَ بَابَ فَهْمِي بِلَدِيدِ مُنَاجَاتِهِمْ.

فَإِنِّي أَشْتَاتُذُنُكَ يَا رَبِّ أَوْلَمَا وَ أَشْتَاتُذُنُ رَسُولِكَ - صِلَمَاتُكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ثَانِيَاً وَ أَشْتَاتُذُنُ خَلِيفَتِكَ الْمَفْرُوضِ عَلَيَّ طَاعَتُهُ فِي الدُّخُولِ فِي سَاعَتِي هَذِهِ إِلَى بَيْتِهِ وَ أَشْتَاتُذُنُ مَلَائِكَتِكَ الْمُوَكَّلِينَ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ الْمُطِيعَةِ لِلَّهِ السَّمِيعِ. السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْمَلَائِكَةُ الْمُوَكَّلُونَ بِهَذِهِ الْمَشَاهِدِ الْمُبَارَكَةِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

بِإِذْنِ اللَّهِ وَ إِذْنِ رَسُولِهِ وَ إِذْنِ خُلَفَائِهِ وَ إِذْنِكُمْ - صِلَمَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَجْمَعِينَ - أَذْخُلُ هَذَا الْبَيْتَ مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ، فَكُونُوا مَلَائِكَةَ اللَّهِ أَعْوَانِي وَ كُونُوا أَنْصَارِي حَتَّى أَذْخُلَ هَذَا الْبَيْتَ وَ أَدْعُوَ اللَّهَ بِفُنُونِ الدَّعَوَاتِ وَ أَعْتَرِفَ لِلَّهِ بِالْعُبُودِيَّةِ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِأَبْنَائِهِ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ - بِالطَّاعَةِ (۱).

پس بِسْمِ اللَّهِ بگوید و داخل شود.

و علما گفته اند که بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، «رَبِّ أَذْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَ أَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا» (۲). (۳) و در اکثر کتب مذکور است که: بعد از داخل شدن صد مرتبه الله اکبر بگوید (۴)، پس بیاید به جانب بالای سر حضرت و در پیش ستون دوم که برابر سر مبارک

۱- مزار کبیر: ۵۴ - ۵۶، مصباح الزائر: ۴۴، بحار الأنوار: ۱۰۰/۱۶۰ ح ۴۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۸۲ ش ۱۷۸.

۲- اسراء: ۸۰.

۳- مزار کبیر: ۵۶، مصباح الزائر: ۴۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۶۱ ح ۴۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۸۳.

۴- . - مزار کبیر: ۵۶، مصباح الزائر: ۴۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۶۱ ح ۴۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۸۳.

حضرت است رو به قبله بایستد و زیارت کند؛ و اگر تفتیه باشد به برابر روی حضرت برود و زیارت کند، چنانچه سَنِّان می کنند.

و در حدیث صحیح از امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که: چون خواهی داخل بشوی، پیش از داخل شدن یا بعد از آن غسل می کنی و می روی به نزد قبر رسول صلی الله علیه و آله پس سلام می کنی بر آن حضرت، پس می ایستی نزد ستون پیش که از جانب راست قبر است رو به قبله، که دوش چپ به جانب قبر باشد و دوش راست به جانب منبر، که آن موضع سر رسول خدا صلی الله علیه و آله است و می گویی:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ وَ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ رِسَالَتِ رَبِّكَ وَ نَصَيْحَتِ لَأُمَّتِكَ وَ جَاهِدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ عَيَّدْتَ اللَّهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، بِالْحِكْمَةِ وَ الْمُوعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ أَدَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ وَ أَنَّكَ قَدْ رُوِّفْتَ بِالْمُؤْمِنِينَ وَ غَلِظْتَ عَلَى الْكَافِرِينَ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكَ أَفْضَلَ شَرَفٍ مَحَلِّ الْمُكْرَمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَنْقَذَنَا بِكَ مِنَ الشُّرْكِ وَ الضَّلَالَةِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَ صَلَوَاتِ مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ وَ أَنْبِيَائِكَ الْمُرْسَلِينَ وَ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِينَ وَ مَنْ سَبَّحَ لَمَكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ، عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ نَبِيِّكَ وَ أَمِينِكَ وَ نَجِيْبِكَ وَ حَبِيْبِكَ وَ صَفِيْكَ وَ خَاصَّتِكَ وَ صِفْوَتِكَ وَ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ وَ أَعْطِهِ الدَّرَجَةَ وَ الْوَسِيْلَةَ مِنَ الْجَنَّةِ وَ ابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً يَغِيْبُهُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَ الْآخِرُونَ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ قُلْتَ: «وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً» (۱) وَ إِنِّي أَتَيْتُ نَبِيَّكَ مُسْتَغْفِراً تَائِباً مِنْ ذُنُوبِي،

وَ إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِبَيْتِكَ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.

يَا مُحَمَّدُ، إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَ رَبِّكَ بِكَ لِيُغْفِرَ لِي ذُنُوبِي.

و اگر تو را حاجتی باشد، بگردان قبر رسول صلی الله علیه و آله را پشت کتف خود و رو به قبله کن و دستها را بردار و حاجت خود را بطلب؛ به درستی که سزاوار است که برآورده شود اِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى (۱).

و ابن بابویه رحمه الله گفته است که: داخل مسجد شواز در جبرئیل (۲).

مؤلف گوید که: در جبرئیل دری است که به جانب بقیع مفتوح می شود، یا در دیگر در آن سمت بوده است.

و گویا مراد به گرفتن قبر در پشت کتف، آن باشد که از آن محلّ که زیارت کرده است اندکی پیشتر رود که محاذی قبر نباشد و چون مقابل حقیقی قبر نیست باکی نیست.

و از کلام جمعی - موافق ظاهر بعضی از اخبار - ظاهر می شود که اگر محاذی قبر نیز پشت به قبر و رو به قبله کند، به قصد استظهار به آن حضرت و توجه به جانب مقدّس الهی، خوب است.

و آنچه اوّل مذکور شد، به گمان فقیر احوط و اولی است؛ با آنکه در این زمانها به اعتبار تقیه غالباً موجب ضرر عظیم است و مشروع نیست.

و به سند معتبر از محمد بن مسعود منقول است که گفت: دیدم حضرت صادق علیه السلام را که به نزد قبر حضرت رسول صلی الله علیه و آله آمد و دست مبارک خود را بر قبر گذاشت و فرمود:

أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي اجْتَبَاكَ وَ اخْتَارَكَ وَ هَدَاكَ وَ هَدَى بِكَ، أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْكَ.

پس فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ وَ مَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ»

۱- کافی: ۴/۵۵۰ ح ۱، کامل الزیارات: ۱۵ ب ۳ ح ۱، من لایحضره الفقیه: ۲/۵۶۵، تهذیب الاحکام: ۶/۵ ح ۸، مصباح المتهدجد: ۷۰۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۰ ح ۱۷ و ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۷۶ ش ۱۶۴ و ص ۸۶ ش ۱۸۱.

۲- من لایحضره الفقیه: ۲/۵۶۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۱ ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۷۹ ش ۱۷۵.

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» (۱). (۲) و به سند معتبر از ابن ابی نصر منقول است که: به خدمت حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - عرض کردم که: چگونه سلام باید کرد بر رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد قبرش؟

فرمود:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَيْتَ لِأُمَّتِكَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَبَدْتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (۳).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام از شخصی سؤال کرد که: چه می گویی در سلام کردن بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله؟

گفت: هر چه می دانیم و روایت به ما رسیده است.

حضرت فرمود که: آیا تعلیم نکنم تو را چیزی که بهتر از این باشد؟

گفت: بلی. فرمود که: چون بایستی نزد قبر آن حضرت، بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ رَسُولَهُ رَبِّكَ وَ نَصَيْتَ لِأُمَّتِكَ وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ وَ عَبَدْتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ وَ أَدَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ.

۱- احزاب: ۵۶.

۲- کافی: ۴/۵۵۲ ح ۴، کامل الزیارات: ۱۷ ب ۳ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۴ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۸۵ ش ۱۷۹.

۳- کافی: ۴/۵۵۲ ح ۳، مزار مفید: ۱۷۲ ح ۱، مقنعه: ۴۸۵، تهذیب الاحکام: ۶/۶ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۵ ح ۲۵ و ۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۹۰ ش ۱۸۴.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَنَجِيِّكَ وَآمِنِكَ وَصَفِيِّكَ وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ.

اللَّهُمَّ سَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا سَلَّمْتَ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ وَآمَنْتَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا مَنَّتَ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ وَبَارَكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَتَرَحَّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

اللَّهُمَّ رَبَّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَرَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْحِلِّ وَالْحَرَامِ وَرَبَّ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - مِنِّي السَّلَامَ (۱).

و در حدیث معتبر منقول است که حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - می ایستادند نزد قبر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلام می کردند و شهادت می دادند از برای آن حضرت به تبلیغ رسالت و آنچه می توانستند دعا می کردند، پس پشت می دادند به جانب قبر آن حضرت بر سنگ مرمر سبز نازکی که نزدیک قبر است و پشت را به قبر می چسبانیدند و رو به قبله می کردند و این دعا می خواندند:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ أَمْرِي وَ إِلَى قَبْرِ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ أَسْتَنْدُ ظَهْرِي وَ الْقَبْلَةَ الَّتِي رَضَيْتَ لِمُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - اسْتَقْبَلْتُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَصِيبُحْتُ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي خَيْرَ مَا أَرْجُو لَهَا وَلَا أَدْفَعُ عَنْهَا شَرًّا مَا أَخِذَرُ عَلَيْهَا وَ أَصِيبُحْتُ الْأُمُورَ بِيَدِكَ وَ لَا فَاقِرٌ أَفْقَرُ مِنِّي، «إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَتَيِّرُ» (۲).

۱- کامل الزیارات: ۱۷ ب ۳ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۵۴ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۸۸ ش ۱۸۳.

۲- قصص: ۲۴.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْكَ بِخَيْرٍ، وَلَا رَادَّ لِفَضْلِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ تُبَدِّلَ اسْمِي، أَوْ أَنْ تُعَيِّرَ جِسْمِي، أَوْ تُزِيلَ نِعْمَتَكَ عَنِّي.

اللَّهُمَّ زَيْنِي بِالتَّقْوَى وَجَمِّلْنِي بِالنَّعَمِ وَاعْمُرْنِي بِالعَافِيَةِ وَارْزُقْنِي شُكْرَ العَافِيَةِ. (۱) و در اکثر کتب زیارات مذکور است که بعد از این دعا یازده مرتبه سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» بخوانند (۲).

و در بعضی از کتب معتبره، قبل از این دعا ذکر کرده اند؛ و گفته اند که بعد از این برود به نزد ستونی که نزدیک منبر است و مقام حضرت رسول است و دو رکعت یا چهار رکعت نماز زیارت بکند. و بعضی شش رکعت و هشت رکعت ذکر کرده اند و از روایتی که در باب سابق مذکور شد (۳) مفهوم می شود.

و بعضی ذکر کرده اند که در نماز زیارت در رکعت اول بعد از حمد سوره «یس» بخواند و در رکعت دوم سوره «الرَّحْمَن»؛ و در باب اول گذشت (۴).

و در فقه رضوی - صلوات الله علیه - مذکور است که: در زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله در بالای سر آن حضرت بایست رو به قبله و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْأَوْلِيَاءِ وَالْآخِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا زَيْنَ الْقِيَامَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَفِيعَ الْقِيَامَةِ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، بَلَّغْتَ الرِّسَالَةَ وَأَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ وَنَصَحْتَ أُمَّتَكَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

۱- کافی: ۴/۵۵۱ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۳ ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۶۳ ش ۲۲۲.

۲- مصباح الزائر: ۴۸، مزار کبیر: ۷۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۷۱ ح ۴۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۰۰ ش ۱۸۸.

۳- نگاه کن: ص ۴۰.

۴- . - نگاه کن: ص ۴۰.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ، طِبَّتْ حَيًّا وَ طِبَّتْ مَيِّتًا.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أَخِيكَ وَ وَصِيَّكَ وَ ابْنِ عَمِّكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ. وَ عَلَى ابْنَتِكَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ وَ عَلَى وَلَدَيْكَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ أَفْضَلُ السَّلَامِ وَ أَطْيَبُ التَّحِيَّةِ وَ أَطْهَرُ الصَّلَاةِ؛ وَ عَلَيْنَا مِنْكُمْ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

و دعا می کنی از برای خود و بسیار دعا کن از برای پدر و مادر خود و سایر مؤمنان (۱).

و در حدیث موثق منقول است که ابن فضال به حضرت امام رضا علیه السلام عرض نمود که:

دیدم شما را که سلام می کردید بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله در غیر آن موضعی که ما سلام می کنیم، روبروی قبر؟! حضرت فرمود که: تو سلام کن در آن موضعی که دیگران سلام می کنند (۲).

پس از این حدیث ظاهر شد که زیارت را در بالای سر باید کرد و در وقت تقیه روبروی قبر خوب است.

و به سند موثق دیگر از ابن فضال مروی است که گفت: دیدم حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - را که می خواست وداع کند حضرت رسول صلی الله علیه و آله را برای رفتن به عمره، پس آمد به بالای سر حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نماز شام و سلام کرد بر آن حضرت و خود را به قبر چسبانید، پس ایستاد پهلوی قبر و دوش چپ خود را به قبر چسبانید، نزدیک به ستونی که برابر ستونی است که نزد سر رسول خدا است، پس شش رکعت نماز یا هشت رکعت نماز گزارد با نعلین که در پا داشت و رکوع و سجودش به قدر سه تسبیح بود یا بیشتر، پس چون از نماز فارغ شد سجده ای طولانی کرد که از عرق مبارکش سنگ ریزه مسجد تر شد (۳).

و در روایت دیگر وارد است که: دو طرف روی مبارک خود را بر زمین چسبانید (۴).

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: نماز کنید به جانب قبر پیغمبر صلی الله علیه و آله، هر چند نماز مؤمنان می رسد به آن حضرت هر جا که باشند (۵).

۱- بحارالانوار: ۹۹/۳۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۲۸ ش ۱۹۲.

۲- قرب الاسناد: ۳۹ ح ۱۳۶۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۹ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۷۷ ش ۱۶۹.

۳- کامل الزیارات: ۲۷ ب ۷ ح ۳، عیون أخبار الرضا: ۲/۱۶ ح ۴۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۹، و ص ۱۵۷ ح ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۶۶ ش ۲۲۶.

۴- . - کامل الزیارات: ۲۷ ب ۷ ح ۳، عیون أخبار الرضا: ۲/۱۶ ح ۴۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۹، و ص ۱۵۷ ح ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۶۶ ش ۲۲۶.

۵- کافی: ۴/۵۵۳ ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۷ ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۶ ح ۳۰ و ص ۱۸۲ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین

و احتمال دارد که مراد این باشد که صلوات فرستید بر آن حضرت نزد قبر، هرچند صلوات مؤمنان هر جا که بفرستند به آن حضرت می رسد.

و در حدیث صحیح از ابن ابی نصر منقول است که از حضرت امام رضا علیه السلام پرسید که: چگونه سلام باید کرد بر حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد قبرش؟

فرمود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لَأُمَّتِكَ وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (۱) وَ عَبْدَتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْبَقِيَّةُ؛ فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (۲).

۱- «سبیل ربّک» خ ل.

۲- کامل الزیارات: ۲۰ ب ۳ ح ۱۰، بحار الانوار: ۱۵۵/۱۰۰ ح ۲۸.

فصل سوم: در بیان فضیلت مسجد حضرت رسول صلی الله علیه و آله و اعمالی که مستحب است که در آن مسجد به عمل آورند.

به سندهای معتبر از معاویه بن عمّار منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: چون از دعای نزد قبر فارغ شوی برو و دست بر آن بمال و دو قبه پایین منبر را بگیر و چشمها و روی خود را بر آنها بمال - که می گویند که باعث شفای چشم می شود - و بایست نزد منبر و حمد و ثنای الهی به جا آور و حاجت خود را بطلب؛ به درستی که رسول خدا صلی الله علیه و آله گفت که: میان منبر و خانه من باغی است از باغهای بهشت و منبر من بر دری است از درهای بهشت و ستونهای منبر در بهشت تربیت یافته است - یا نصب شده است - .

پس برو به نزد ستونی که مقام حضرت رسول است و هر چه خواهی نماز بکن و هر وقت که به مسجد آیی و بیرون روی این اعمال را به جا بیاور و صلوات بر پیغمبر و آل او صلی الله علیه و آله در مسجد بسیار بفرست (۱).

و به سند حسن از حضرت صادق علیه السلام منقول است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که:

میان خانه و منبر من باغی است از باغهای بهشت.

سائل از حضرت صادق علیه السلام پرسید که: امروز باغ است؟

۱- کافی: ۴/۵۵۳ ح ۱، کامل الزیارات: ۱۶ ب ۳ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۷ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۱ ح ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۹ ش ۸۴ و ص ۱۶۵ ش ۲۲۳.

فرمود که: بلی، اگر پرده گشوده شود هر آینه خواهید دید (۱).

مؤلف گوید که: وصف این موضع شریف به باغ بهشت یا از جهت این است که اعمال صالحه در این موضع سبب دخول بهشت است، یا از جهت این است که این موضع چون در عصر حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله منبت اشجار رائقه حقایق و مواعظ بوده است، که هر یک مُثمر انواع ریاحین و ثمار طاعات و عبادات است به این سبب آن را تشبیه به ریاض بهشت فرموده اند. و آنچه حضرت صادق علیه السلام فرمود، گویا مراد این است که اگر پرده غفلت و حُجُب حَبّ شهوات دنیا از پیش دیده دل برخیزد، هر آینه معلوم خواهد شد که باغستانهای معنوی مرغوبتر از جنّات صُوری است و درختهای حقایق و معارف و میوه های طاعات و عبادات، برای تقویت عقل و روح اقوی و انفع و خوش آیندترند از اشجار و ثمار ظاهره که مورث تقویت و تفریح قوای جسمانی می گردند.

و محتمل است که محمول بر ظاهر باشد که در زیر این موضع باغی از باغهای بهشت بوده باشد، یا آنکه در قیامت این محلّ شریف را به بهشت برند و وسعت دهند و بهترین باغستانهای بهشت گردانند.

و حدّ روضه در طول، از قبر مقدّس حضرت رسول صلی الله علیه و آله است تا منبر. و در عرض، از منبر است تا چهار ستون که بشماری از مسجد.

چنانچه در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام پرسیدند که حدّ روضه چیست؟

فرمود که: چهار ستون می شماری از منبر به سوی آنچه سقف دارد از مسجد.

پرسید که: از صحن مسجد چیزی در روضه داخل است؟ فرمود که نه (۲).

و در حدیث صحیح منقول است که ابو بصیر از آن حضرت پرسید از حدّ روضه.

فرمود که: تا آنجا است که سقف دارد از مسجد. و حدّ مسجد تا دو ستون است که از جانب راست منبر منتهی می شود به راه از جانب سوق اللیل (۳).

۱- کافی: ۴/۵۵۴ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۶ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶ ش ۷۵.

۲- کافی: ۴/۵۵۴ ذیل ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۶ ذیل ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶ ش ۷۶.

۳- کافی: ۴/۵۵۵ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۶ ح ۳.

مؤلف گوید که: گویا در این زمان سقف مسجد را زیاد کرده اند، پس منافات با حدیث سابق ندارد.

و در حدیث صحیح معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: میان منبر و خانه های من روضه ای است از روضه های بهشت و منبر من بر ترعه ای است از ترعه های بهشت. و یک نماز در مسجد من، برابرست با هزار نماز در مسجدهای دیگر به غیر از مسجد الحرام.

راوی از حضرت صادق علیه السلام پرسید که: خانه های پیغمبر صلی الله علیه و آله و خانه امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در این داخل است؟ فرمود که: بلی و افضل و بهتر است (۱).

مؤلف گوید که: ترعه در کوچک و به معنی پایه و به معنی باغ آمده است؛ و همه مناسب است.

و در احادیث معتبره منقول است که: نماز در مسجد رسول صلی الله علیه و آله برابر است با ده هزار نماز (۲).

و به سند حسن بلکه صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون داخل مسجد مدینه شوی اگر توانی سه روز در مدینه اقامت نما، روز چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه و این سه روز را روزه بدار، پس روز چهارشنبه نماز کن در میان قبر و منبر نزد ستونی که در پهلو قبر است، پس خدا را بخوان نزد آن ستون و هر حاجت دنیا و آخرت که خواهی از خدا سؤال کن و روز دوم نزد ستون توبه که ستون ابی لبابه می گویند و روز جمعه نزد مقام نبی صلی الله علیه و آله مقابل آن ستونی که خلوق (۳) بسیار بر آن می پاشند، پس خدا را بخوان نزد آن ستون برای هر حاجتی (۴).

و در حدیث صحیح دیگر از آن حضرت منقول است که: روزه بدار روز

۱- کافی: ۴/۵۵۶ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۶ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶ ش ۷۴.

۲- کافی: ۴/۵۵۶ ح ۱۲، کامل الزیارات: ۲۱ ب ۴ ح ۳، بحارالانوار: ۹۹/۳۸۲ ح ۱۳.

۳- عطری که از زعفران و چیزهای معطر دیگر گرفته می شود. نگاه کن: نهاییه ابن اثیر: ۲/۷۱.

۴- کافی: ۴/۵۵۸ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۷ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۳ ش ۹۴.

چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه را و شب و روز چهارشنبه نزد ستونی که نزدیک سر حضرت رسول صلی الله علیه و آله است نماز کن و شب و روز پنجشنبه نزد ستون ابی لبابه نماز کن و شب و روز جمعه نزد ستونی که در پهلوی مقام پیغمبر صلی الله علیه و آله است نماز کن و این دعا را برای حاجت خود بخوان:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِعِزَّتِكَ وَ قُوَّتِكَ وَ قُدْرَتِكَ وَ جَمِيعِ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي - كذا و كذا - .

و حاجات خود را بطلبید (۱).

و در حدیث صحیح دیگر فرمود که: برو به نزد مقام جبرئیل - و آن در زیر ناودان است و آن مقامی است که چون جبرئیل به سوی حضرت رسول صلی الله علیه و آله نازل می شد، آنجا می ایستاد و رخصت می طلبید و بعد از رخصت داخل می شد - و بگو:

أَيُّ جَوَادٍ، أَيْ كَرِيمٍ، أَيْ قَرِيبٍ، أَيْ بَعِيدٍ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُرَدَّ عَلَيَّ نِعْمَتَكَ.

پس فرمود که: هر زنی که خون استحاضه اش منقطع نشود، اگر رو به قبله کند و این دعا بخواند، البته استحاضه اش برطرف می شود (۲).

و ابن بابویه - علیه الرحمه - در من لایحضر این دعا را به این نحو ذکر کرده است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، أَوْ تَسَمَّيْتَ بِهِ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ هُوَ مَا نُورٌ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ؛ وَ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ وَ بِكُلِّ حَرْفٍ أَنْزَلْتَهُ عَلَيَّ مُوسَى وَ بِكُلِّ حَرْفٍ أَنْزَلْتَهُ عَلَيَّ عِيسَى وَ بِكُلِّ حَرْفٍ أَنْزَلْتَهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ عَلَيَّ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ، إِلَّا فَعَلْتَ بِي - كذا و كذا - .

و حاجات خود را می طلبد.

و اگر زن مستحاضه خواند، به جای «إِلَّا فَعَلْتَ» می گوید: «إِلَّا أَذْهَبَتْ عَنِّي هَذَا الدَّمَّ» (۳).

۱- کافی: ۴/۵۵۸ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۷ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۴ ش ۹۶.

۲- کافی: ۴/۵۵۸ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۸ ح ۱۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۷ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۵ ش ۹۷.

۳- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۶۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۷ ح ۹.

و در حدیث دیگر منقول است که از حضرت صادق علیه السلام سؤال نمودند که:

کجاست مقام جبرئیل؟

فرمود که: در زیر ناودانی است که هر گاه بیرون می روی از دری که آن را درِ فاطمه می گویند، هر گاه محاذی در بایستی که ناودان در بالای سرت باشد و در از پشت سرت.

اگر توانی که دو رکعت نماز در آنجا بکنی بکن، که هیچ کس در آنجا دعا نمی کند مگر آنکه دعایش مستجاب می شود [\(۱\)](#).

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: روزه گرفتن در مدینه و نماز کردن نزد ستونها واجب نیست، ولیکن هر که خواهد روزه بدارد، که بهتر است از برای او.

و بسیار بکنید نماز در این مسجد تا توانید، که بهتر است از برای شما.

و بدانید که آدمی گاه هست زیرک می باشد در کار دنیا، مردم او را مدح می کنند که چه بسیار زیرک است فلانی؛ پس چون باشد کسی که در باب آخرت زیرک باشد [\(۲\)](#).

و در حدیث صحیح از آن حضرت منقول است که: اگر اقامت در مدینه تو را میسر شود سه روز روزه می داری و شب چهارشنبه نماز می کنی نزد ستون ابی لبابه - که خود را بر آن ستون بست تا توبه او از آسمان نازل شد - و روز چهارشنبه نزد آن ستون می نشینی، پس می روی شب پنجشنبه نزد ستونی که بعد از اوست و پهلوی مقام رسول صلی الله علیه و آله است، پس می نشینی نزد آن ستون در آن شب و آن روز و روزه می داری در روز پنجشنبه، پس می روی به نزد ستونی که متصل به مقام پیغمبر صلی الله علیه و آله است در شب جمعه و در آن شب و روز در آنجا نماز می گذاری و روز جمعه را روزه می داری و اگر توانی در این سه روز سخن مگو مگر به قدر ضرورت و از مسجد بیرون مرو مگر از برای حاجتی و در شب و روز خواب مکن، به درستی که

۱- مزار کبیر: ۸۳، مصباح الزائر: ۵۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۰ ح ۴۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۰۵.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۱۹ ح ۴۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۴۸ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۰ ش ۸۶.

این عمل فضیلت عظیم دارد، پس در روز جمعه حمد و ثنای الهی به جا آور و صلوات بر رسول خدا و آلش صلی الله علیه و آله بفرست و حاجت خود را سؤال کن. و باید که این دعا بخوانی:

اللَّهُمَّ مَا كَانَتْ لِي إِلَيْكَ مِنْ حَاجَةٍ، شَرَعْتُ أَنَا فِي طَلِبِهَا وَ التَّمَسِّبِهَا أَوْ لَمْ أُشْرِعْ، سَأَلْتُكَهَا أَوْ لَمْ أُسَأَلْكَهَا، فَإِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله - نَبِيِّ الرَّحْمَةِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِي، صَغِيرِهَا وَ كَبِيرِهَا.

اگر چنین کنی، سزاوار است که حاجت برآورده شود (۱).

و در کتاب فقه رضوی علیه السلام مذکور است که: چون از زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله فارغ شوی نماز می کنی نزد ستون توبه و نزد حنانه و در روضه و نزد منبر و تا توانی نماز بسیار در این مواضع بکن و برو به نزد مقام جبرئیل علیه السلام - و آن نزد ناودان است هر گاه بیرون روی از دری که آن را درگاه فاطمه علیها السلام می گویند و آن دری است که در برابر بازار بقیع است - پس در آنجا دو رکعت نماز بکن و بگو:

يَا جَوَادُ يَا كَرِيمُ، يَا قَرِيبًا غَيْرَ بَعِيدٍ، أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَيْسَ كَمِثْلِكَ شَيْءٌ، أَنْ تَعْصِمَنِي مِنَ الْمَهَالِكِ وَ أَنْ تُسَلِّمَنِي مِنْ آفَاتِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ وَغَثَاءِ السَّفَرِ وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ؛ وَ أَنْ تَرُدَّنِي سَالِمًا إِلَى وَطَنِي بَعْدَ حَجِّ مَقْبُولٍ وَ سَعْيٍ مَشْكُورٍ وَ عَمَلٍ مُتَقَبَّلٍ وَ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي مِنْ حَرَمِكَ وَ حَرَمِ نَبِيِّكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله - (۲).

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۱۶ ح ۱۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۷ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۵ ش ۹۸.

۲- بحارالانوار: ۹۹/۳۳۴ - ۳۳۵، و ج ۱۰۰/۱۵۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۲۹.

فصل چهارم: در وداع حضرت رسول صلی الله علیه و آله

در احادیث صحیحه و معتبره از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون خواهی که از مدینه بیرون آیی، غسل بکن و برو به نزد قبر پیغمبر صلی الله علیه و آله بعد از آنکه از کارهای خود فارغ شده باشی و به عمل آور آنچه پیشتر می کردی نزد داخل شدن مسجد و بگو:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِ نَبِيِّكَ؛ فَإِنْ تَوَفَّيْتَنِي قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنِّي أَشْهَدُ فِي مَمَاتِي عَلَى مَا شَهِدْتُ عَلَيْهِ فِي حَيَاتِي أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ (۱).

و به سند موثق از آن حضرت منقول است که: در زیارت وداع می گویی:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِيمِي عَلَيْكَ (۲).

و ابن بابویه - رضی الله عنه - گفته است که چون خواهی که بیرون آیی از مدینه، برو به بالای سر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلام کن بر آن حضرت، پس برو به نزد منبر و صلوات بر آن حضرت و آتش بسیار بفرست و دعا از برای دین و دنیای خود آنچه

۱- کافی: ۴/۵۶۳ ح ۱، کامل الزیارات: ۲۶ ب ۷ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۱۱ ح ۲۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۸ ح ۳۶ و ۳۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۴۷ ش ۳۱۶.

۲- کافی: ۴/۵۶۳ ح ۲، کامل الزیارات: ۲۶ ب ۷ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۵۷ ح ۳۳ و ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۴۸ ش ۳۱۷.

خواهی بکن، پس برگرد به سوی قبر و بچسبان دوش چپ خود را به قبر، نزدیک به ستونی که بعد از ستونی است که خلوق بر آن می پاشند نزد سر پیغمبر صلی الله علیه و آله و شش رکعت یا هشت رکعت نماز بکن و در هر رکعت حمد و سوره بخوان و در هر دو رکعت قنوت بخوان، پس چون فارغ شوی رو به قبر بکن و وداع کن و بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِيمِي عَلَيْكَ. اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ - تا آخر آنچه مذکور شد در روایت اول (۱) - .

و در فقه رضوی علیه السلام مذکور است که: چون خواهی که از مدینه بیرون آیی، وداع کن قبر آن حضرت را و بکن آنچه بیشتر می کردی، پس بگو:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِ نَبِيِّكَ وَ حَرَمِهِ، فَإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي حَيَاتِي إِنْ تَوَفَّيْتَنِي قَبْلَ ذَلِكَ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

و وداع مکن قبر را مگر با غسل؛ و اگر غسل ممکن نباشد وضو بساز (۲). تمام شد عبارت فقه رضوی.

و بدان که تصدق کردن در مدینه - خصوصاً در مسجد - فضیلت عظیم دارد، به درستی که در روایت معتبر وارد شده است که: درهمی که در آنجا تصدق کنند، برابر است با ده هزار درهم که در جاهای دیگر تصدق کنند (۳).

و زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله در اوقات شریفه و ایام متبرکه ثوابش مضاعف است، خصوصاً ایامی که وقایعی چند در آنها واقع شده است که اختصاصی به آن حضرت دارد، مثل:

روز ولادت آن حضرت، که موافق مشهور میان شیعه و احادیث معتبره روز

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۵۸ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۵۰ ش ۳۲۱.

۲- بحار الانوار: ۹۹/۳۳۶ و ج ۱۰۰/۱۶۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۴۹ ش ۳۲۰.

۳- کافی: ۴/۵۸۶ ضمن ح ۱، کامل الزیارات: ۲۹ ب ۸ ضمن ح ۸، تهذیب الاحکام: ۶/۳۱ ذیل ح ۵۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۰۰

ضمن ح ۵۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۲ ش ۴۳.

هفدهم ماه ربیع الاول است و بعضی دوازدهم نیز گفته اند؛ و اول اقوی است.

و روز وفات آن حضرت، که مشهور آن است که روز بیست و هشتم ماه صفر است.

و روز مبعث آن حضرت، که بیست و هفتم ماه رجب است.

و روز فتح بدر، که هفدهم ماه رمضان است.

و روز فتح مکه، که بیستم ماه رمضان است.

و روز جنگ احد، که هفدهم شوال است.

و روز فتح خیبر، که بیست و چهارم ماه رجب است.

و ایام سایر فتوحات آن حضرت، چنانچه در کتاب احوال آن حضرت بیان کرده ایم.

و روز مباحله، که بیست و چهارم ماه ذی الحجّه است و بعضی بیست و پنجم گفته اند.

و شب هجرت آن حضرت از مکه به مدینه، که شب اول ماه ربیع الاول است.

و روزی که داخل مدینه شد آن حضرت، که دوازدهم ماه ربیع الاول است.

و روزی که از شعب ابی طالب بیرون آمدند، که آن پانزدهم ماه رجب است.

و شبی که آمنه - رضی الله عنها - به آن حضرت حامله شد، که نوزدهم جمادی الآخره است.

و شب معراج، که شب بیست و یکم ماه رمضان است. و بعضی گفته اند که نهم ماه ذی الحجّه است و بعضی گفته اند که هفدهم ماه ربیع الاول است.

و روزی که حضرت خدیجه را به عقد خود درآورد، که دهم ماه ربیع الاول است. و همچنین زیارت حضرت خدیجه که قبر شریفش در مکه معظمه است، در این روز و سایر روزها که اختصاص به آن حضرت دارد انسب و اولی است (۱).

و آنچه ذکر کردیم موافق اقوال مشهوره است. و در بعضی از آنها اقوال دیگر هست، چنانچه در عرض کتاب بحار الانوار اشاره به آنها کرده ام.

فصل پنجم: در بیان فضیلت زیارت آن حضرت در شهرهای دیگر غیر مدینه طیبه و کیفیت آن

از رسول خدا صلی الله علیه و آله منقول است که: خدا را ملکی چند هست که می گردند در زمین و هر که از ائمت من بر من سلام می فرستد به من می رسانند (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: ملکی از ملائکه از خدا سؤال نمود که هر چه بندگان خدا گویند او بشنود و حق تعالی به او عطا کرد؛ پس آن ملک ایستاده است تا روز قیامت و هر که از مؤمنان بگوید: صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، البته آن ملک می گوید: وَ عَلَيْكَ - یعنی بر تو باد نیز سلام - .

پس آن ملک می گوید: یا رسول الله، فلان شخص سلام رسانیده است بر شما.

پس حضرت می فرماید: و علیه السلام (۲) - یعنی بر او باد نیز سلام - .

و به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که در هر جای زمین بر من سلام کند به من می رسانند و هر که نزد قبر من بر من سلام کند من می شنوم (۳).

و در حدیث حسن از حضرمی منقول است که: حضرت صادق علیه السلام مرا امر فرمود

۱- امالی صدوق: ۲۵۷ م ۵۱ ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۱ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۷ ش ۱۲۷.

۲- امالی طوسی: ۲/۲۹۰، عدّه الداعی: ۱۶۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۱ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۱ ش ۱۳۸ و ص ۱۵۷ ش ۲۱۶.

۳- امالی طوسی: ۱/۱۶۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۲ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۵۶ ش ۱۲۴.

که در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله بسیار نماز کنم تا توانم و فرمود که همیشه تو را میسر نمی شود که به این مکان شریف بیایی. و فرمود که به نزد قبر رسول صلی الله علیه و آله می روی؟

گفتم: بلی.

فرمود که: به درستی که سلامی که از نزدیک می کنی آن حضرت می شنود و اگر دور باشی سلامت به آن حضرت می رسد (۱).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: بروید به مدینه و سلام کنید بر رسول خدا صلی الله علیه و آله، هر چند صلوات مؤمنان در هر جا که بفرستند به آن حضرت می رسد (۲).

و در حدیث صحیح از آن حضرت منقول است که: صلوات فرستید بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله در پهلوئ قبر آن حضرت، هر چند صلوات مؤمنان هر جا که باشند به آن حضرت می رسد (۳).

و این حدیث احتمال نماز هدیه دارد، که در نزدیک و دور نماز کنند و ثوابش را هدیه روح مقدس آن حضرت کنند.

و احادیث صلوات و سلام بر آن حضرت و زیارت آن حضرت در شهرهای دور، بسیار است.

و به سند صحیح منقول است که ابن ابی نصر به خدمت حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - عرض کرد که: بعد از نماز چگونه صلوات و سلام بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله باید فرستاد؟

فرمود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ.

۱- کامل الزیارات: ۱۲ ب ۲ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۲ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۲ ش ۱۴۲.

۲- کافی: ۴/۵۵۲ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۲ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۶۴ ش ۱۴۴.

۳- کافی: ۴/۵۵۳ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۲ ح ۸ و ۹، تهذیب الاحکام: ۶/۷ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۰ ش ۸۵.

أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَيْتَ لِأُمَّتِكَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ وَعَبَدْتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ؛ فَجَزَاكَ اللَّهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ (۱) عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (۲).

و در روایت معتبر از حضرت صادق - صلوات الله علیه - منقول است که: هر که خواهد زیارت کند قبر حضرت رسول و قبر امیرالمؤمنین و فاطمه و حسن و حسین را و قبرهای حجت‌های خدا را صلوات الله علیهم اجمعین - و او در شهر خود باشد - پس غسل کند در روز جمعه و دو جامه پاکیزه بپوشد و بیرون رود به صحرائی پس چهار رکعت نماز بگزارد با هر سوره ای که میسر شود، پس بایستد رو به قبله و بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْمُرْسَلُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ وَالْوَصِيَّةُ الْمُرْتَضَى وَالسَّيِّدَةُ الرَّهَاءُ وَالسَّبْطَانِ الْمُتَجَبَانِ وَالْأَوْلَادِ الْأَعْلَامِ وَالْأُمَّنَاءِ الْمُتَجَبُونَ.

جِئْتُ انْقِطَاعًا إِلَيْكُمْ وَ إِلَى آبَائِكُمْ وَ لَمَدِكُمْ الْخَلْفِ عَلَى بَرَكَهِ الْحَقِّ، فَقَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ وَ نُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ لِدِينِهِ؛ فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ، لَا مَعَ عَدُوِّكُمْ، إِنِّي لِمِنَ الْقَائِلِينَ بِفَضْلِكُمْ، مُقَرَّرٌ بِرَجْعَتِكُمْ، لَا أَنْكِرُ لِلَّهِ قُدْرَةَ وَلَا أَرْعَمُ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ.

سُبْحَانَ اللَّهِ ذِي الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ، يُسَبِّحُ اللَّهَ بِأَسْمَائِهِ جَمِيعُ خَلْقِهِ وَالسَّلَامُ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

و در روایت دیگر وارد است که این زیارت را در بام خانه خود بکن (۳).

۱- «فصل» خ ل.

۲- قرب الإسناد: ۳۸۲ ح ۱۳۴۴، بحارالانوار: ۸۶/۲۴ ح ۲۵، و ج ۱۰۰/۱۸۱ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۳۴ ش ۱۹۷.

۳- مصباح المتهجد: ۲۸۸، مصباح الزائر: ۵۰۱، جمال الاسبوع: ۲۳۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۹ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۲۸ ش ۱۶۷۱.

و در حدیث معتبر دیگر از مبشر بن عبد العزیز منقول است که گفت:

نزد حضرت صادق صلوات الله علیه بودم، شخصی آمد و گفت: فدای تو شوم من پریشانم.

حضرت فرمود که: روز چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه را روزه بدار، پس چون چاشت روز جمعه شود زیارت کن رسول خدا صلی الله علیه و آله را از بالای بام خانه ات، یا در بیابانی از زمین در جایی که نبیند تو را کسی، پس در آن مکان دو رکعت نماز بگزار، پس به دو زانو در آ و زانوهای خود را به خاک برسان در حالتی که رو به قبله کرده باشی و دست راست خود را بالای دست چپ گذاشته باشی و بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ أَنْتَ، انْقَطَعَ الرَّجَاءُ إِلَيْنِكَ وَ خَابَتِ الْأُمَالُ إِلَّا فِيكَ، يَا ثِقَةَ مَنْ لَا ثِقَةَ لَهُ، لَا ثِقَةَ لِي غَيْرُكَ، اجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرْجًا وَ مَخْرَجًا وَ ارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ.

پس سجده رو به روی زمین و بگو:

يَا مُغِيثُ، اجْعَلْ لِي رِزْقًا مِنْ فَضْلِكَ.

اگر چنین کنی، طالع نمی شود بر تو روز شنبه مگر با روزی تازه.

و یکی از راویان این حدیث گوید که: من گفتم به محمد بن عثمان عَمْرِي - که یکی از نایبان حضرت صاحب الامر صلوات الله علیه است - که: هر گاه کسی که دعای روزی کند که در مدینه نباشد چه کند؟

گفت که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله را زیارت کند در بالای سر امامی که قبرش در آن شهر باشد.

پرسید که: اگر در آن شهر قبر امامی نباشد؟

فرمود که: نزد قبر یکی از صالحان برود و یا بیرون رود به صحرائی و به جانب دست راست آن صحرا پاره ای راه برود و آنچه مذکور شد بکند، که حاجتش برآورده

است ان شاء الله تعالى (۱).

مولف گوید که: سؤال راوی بعد از آنچه در اصل حدیث مذکور شده است خالی از غرابتی نیست و جواب محمد بن عثمان نیز فی الجمله تنافی با اصل حدیث دارد؛ و چون از معتمدین و ثواب حضرت صاحب علیه السلام بوده و از پیش خود حرفی هرگز نمی گفته اند، اگر به گفته او عمل نمایند، خوب است.

و بدان که از اخبار سابقه معلوم شد که بهتر آن است که اگر آن حضرت را از دور خواهند که زیارت کنند، به صحرائی یا بامی بروند - و بهتر آن است که بلندترین بامهای خانه باشد - و زیارت کنند.

و اگر هر کجا که باشند زیارت کنند بی آنکه بر بامی یا صحرائی روند، به عمومات اکثر اخبار - خصوصاً زیارت بعد از نماز - بد نخواهد بود.

و کیفیت نماز زیارت بعید و عددش در باب سابق مذکور شد (۲). و علما ذکر کرده اند که مخیر است میان دو رکعت و چهار رکعت.

۱- مصباح المتهجد: ۳۲۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۸۹ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۴۰ ش ۲۰۴ و ص ۱۵۹ ش ۲۱۸.

۲- نگاه کن: ص ۶۹ و ۷۰.

فصل ششم: در بیان کیفیت زیارت حضرت فاطمه صلوات الله علیها

بدان که چون حضرت فاطمه صلوات الله علیها وصیت نمود که آن دو ملعون که باعث شهادت او شدند و اعوان ایشان، بر او نماز نگزارند، آن حضرت را در شب مخفی دفن کردند؛ و به این سبب محل قبر شریف آن حضرت مختلفاً فیه است میان علمای خاصه و عامه.

و مشهور میان علمای خاصه و عامه و ظاهر اکثر احادیث معتبره آن است که آن حضرت در خانه خود مدفون گردیده است (۱)، که متصل به حجره حضرت رسول صلی الله علیه و آله است؛ و اکنون ضریحی نیز برای آن حضرت ساخته اند.

و بعضی گفته اند که: در روضه مدفون است، که میان قبر و منبر باشد (۲).

و بعضی گفته اند که: در بقیع نزدیک به قبر ائمه بقیع مدفون است (۳).

و احوط آن است که در هر سه موضع زیارت کنند؛ اگرچه اظهر آن است که در خانه خود مدفون است.

چنانچه منقول است به سند معتبر که ابن ابی نصر از حضرت امام رضا - صلوات

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۲، معانی الاخبار: ۲۶۸ ذیل ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۶۵ ش ۳۳۳ و ص ۳۳۴ ش ۳۳۶.

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۲، مقنعه: ۴۵۹، تهذیب الاحکام: ۶/۹ ذیل ح ۱۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۲ ح ۳ و ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۵ - ۳۶۶ ش ۳۳۳ - ۳۳۶.

۳- تاریخ الاثمه: ۳۱، تاج الموالد: ۹۹، تاریخ مدینه دمشق: ۴۲/۵۵۶، کشف الغمه: ۲/۱۲۷.

اللَّهُ عليه - سؤال نمود از قبر حضرت فاطمه علیها السلام.

فرمود که: در خانه خود مدفون شد؛ پس چون زیاد کردند بنی امیه مسجد را، داخل مسجد شد (۱).

و به سند صحیح باز منقول است از ابن ابی نصر که از آن حضرت این سؤال نمود؛ حضرت فرمود که: حضرت امام جعفر علیه السلام فرمود که در خانه خود مدفون است (۲).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: آن حضرت در روزه مدفون است و به این سبب حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: روزه ای از روزه های بهشت است. و فرمود که: دری از درهای بهشت؛ زیرا که قبر فاطمه باغی از باغهای بهشت است و به سوی آن گشوده است دری از درهای بهشت (۳).

مؤلف گوید که: چون سابقاً مذکور شد که روزه به قدر چهار ستون عرض دارد و مذکور شد که پاره ای از خانه حضرت فاطمه را داخل مسجد کرده اند، پس ممکن است جمع میان این حدیث و احادیث پیش کردن که: حضرت در خانه خود مدفون شده باشند در جانب مسجد، که محاذی ما بین قبر و منبر باشد و داخل روزه باشد.

و مؤید این است آنچه در روایت سابق مذکور شد، که خانه حضرت داخل روزه و بهترین جاهای روزه است.

و در حدیث موثق منقول است که یونس بن یعقوب از حضرت صادق علیه السلام پرسید که: نماز در خانه فاطمه علیها السلام افضل است یا در روزه؟

فرمود که: در خانه فاطمه - صلوات الله علیها - (۴).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: نماز در خانه فاطمه علیها السلام بهتر از نماز در روزه است (۵).

۱- کافی: ۱/۴۶۱ ح ۹، معانی الاخبار: ۲۶۸ ذیل ح ۱، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۱/۲۴۲ ح ۷۶، تهذیب الاحکام: ۳/۲۵۵ ح ۷۰۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۱ ح ۱.

۲- قرب الإسناد: ۳۶۲ ح ۱۲۹۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۲ ح ۲.

۳- معانی الاخبار: ۲۶۷ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۲ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۶۱ ش ۳۲۵.

۴- کافی: ۴/۵۵۶ ح ۱۳، تهذیب الاحکام: ۶/۸ ح ۱۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۳ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۶۲ ش ۳۲۷.

۵- کافی: ۴/۵۵۶ ح ۱۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۳ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۶۲ ش ۳۲۸.

و در حدیث صحیح دیگر از آن حضرت منقول است که: خانه علی و فاطمه - صلوات الله علیهما - میان خانه ای است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله در آنجا مدفون است و راهی که منتهی می شود به دری که محاذی بازار بقیع است؛ که اگر از آن در داخل مسجد شوی و راست بیایی، دوش چپت به دیوار خانه می رسد (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: چون از در بقیع داخل می شوی، خانه امیرالمؤمنین در جانب چپ تو است، به قدر آنکه بزنی تواند رفت؛ و متصل است به خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله و درهایشان مقرون به یکدیگر است (۲).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد تقی - صلوات الله علیه - منقول است که به شخصی از سادات فرمود که: چون می روی به سوی قبر جدّه خود فاطمه - صلوات الله علیها - بگو:

يَا مُمْتَحَنُهُ اِمْتَحَنِكَ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَكَ فَوَجِدَكَ لِمَا اِمْتَحَنَكَ صَابِرَةً وَ زَعَمْنَا أَنَا لَكَ أَوْلِيَاءُ وَ مُصَدِّقُونَ وَ صَابِرُونَ لِكُلِّ مَا أَتَانَا بِهِ أَبُوكَ وَ أَتَانَا بِهِ وَصِيئُهُ؛ فَإِنَّا نَسْأَلُكَ إِن كُنَّا صَدَقْنَاكَ إِلَّا الْحَقَّتْنَا بِتَصَدِّقِنَا لَهْمَا لِنُبَشِّرَ أَنْفُسَنَا بِأَنَّا قَدْ طَهَّرْنَا بِوَلَايَتِكَ (۳).

و سید ابن طاووس - رضی الله عنه - در کتاب اقبال ذکر کرده است که: روایت کردیم از جماعتی از اصحاب ما که وفات حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - در روز سوم ماه جمادی الآخره بوده است؛ پس سزاوار آن است که آن حضرت را در آن روز زیارت کنند.

و روایت کرده است جامع کتاب مسائل که: ابراهیم بن محمد همدانی عریضه نوشت به خدمت حضرت امام علی نقی - صلوات الله علیه - که مرا خبر ده از قبر حضرت فاطمه علیها السلام، آیا در مدینه است یا در بقیع؟

حضرت جواب نوشتند که: با جدّم رسول خدا صلی الله علیه و آله مدفون است.

۱- کافی: ۴/۵۵۵ ضمن ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۳ ح ۷.

۲- کافی: ۴/۵۵۵ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۴ ح ۸.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۹ ح ۱۹، مصباح المتهجد: ۷۱۱، مزار کبیر: ۷۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۹۴ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۷۵ ش ۳۴۷.

سید - علیه الرّحمه - گفته است که پس می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَةَ الْحُجَجِ عَلَى النَّاسِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمَظْلُومَةُ الْمَمْنُوعَةُ حَقَّهَا.

پس بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أُمَّتِكَ وَابْنِهِ نَبِيِّكَ وَزَوْجِهِ وَصِيَّ نَبِيِّكَ، صِيْلَةً تُزَلِّفُهَا فَوْقَ زُلْفَى عِبَادِكَ الْمُكْرَمِينَ، مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ أَهْلِ الْأَرْضِينَ.

به تحقیق که روایت رسیده است که هر که به این زیارت آن حضرت را زیارت کند و از خدا طلب آمرزش کند، حق تعالی گناهانش را بیامزد و او را داخل بهشت گرداند (۱).

مؤلف گوید که: چون زیارت منقول مبسوطی از برای آن حضرت در روایاتی که به ما رسیده است به نظر نیامده بود، به همین اکتفا نمودیم. و اگر زیارت جامعه را بخوانند شاید مناسب باشد. و در بحار الانوار زیارات مبسوطه مؤلفه اکابر علما - رضوان الله علیهم - را ایراد نموده ایم.

و سید ابن طاووس علیه الرّحمه در نماز زیارت آن حضرت گفته است که: اگر توانی نماز حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - را به جا آور؛ و آن دو رکعت است و در هر رکعت بعد از حمد شصت مرتبه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» باید خواند و اگر نتوانی در رکعت اول بعد از حمد سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» بخوان و در رکعت دوم سوره «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» (۲).

و بدان که زیارت آن حضرت در اوقات شریفه و ازمنه مخصوصه به آن حضرت، اولی و انسب و افضل است، مثل:

روز ولادت آن حضرت، که بیستم ماه جمادی الثانیه است بر قول شیخ مفید و سید ابن طاووس، یا دهم آن بر قول جمعی.

و روز وفات آن حضرت، که سوم ماه مذکور است بر قول سید و جمعی، یا بیست

۱- اقبال الاعمال: ۳/۱۶۰، بحار الانوار: ۱۰۰/۱۹۸ ح ۱۷ و ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۷۱ ش ۳۴۳ و ص ۲۸۴ ش ۳۵۳.

۲- اقبال الاعمال: ۳/۱۶۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۰۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۷۳ ش ۳۴۶.

و یکم ماه رجب است بر قول ابن عیاش.

و روز تزویج آن حضرت به امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهما - که پانزدهم ماه رجب است، یا اول ماه ذی الحجّه، یا ششم ماه ذی الحجّه.

و شب زفاف آن حضرت، که نوزدهم ماه ذی الحجّه است، یا بیست و یکم ماه محرم.

و روز مباحله، که گذشت (۱).

و روز نزول «هَلْ أَتَى»، که روز بیست و پنجم ماه ذی الحجّه است.

و غیر اینها از ایامی که فضیلتی یا کرامتی از آن حضرت در آنها ظاهر شده باشد (۲)؛ چنانچه در کتاب بحارالانوار ایراد شده است.

۱- نگاه کن: ص ۶۶.

۲- بحارالانوار: ۱۰۰/۲۰۲ موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۷۲ ش ۳۴۴.

فصل هفتم: در کیفیت زیارت ائمه بقیع صلوات الله عليهم اجمعين

باید که آدابی که در باب اول مذکور شد (۱)، از غسل و تطهیر جامه ها و بوی خوش کردن و رخصت طلبیدن در دخول، و غیر آنها را به عمل بیاورد.

و اگر در دعای اذن آنچه محمد بن المشهدی رحمه الله ذکر کرده است بخواند بد نیست؛ گفته است که: بر در بایستد و بگوید:

يا مَوَالِيَّ يَا اَبْنَاءَ رَسُولِ اللَّهِ، عَيْدُكُمْ وَ ابْنُ اُمَّتِكُمْ، الدَّلِيلُ بَيْنَ اَيْدِيكُمْ وَ الْمَضْعَفُ فِي عُلُوِّ قَدْرِكُمْ وَ الْمُعْتَرِفُ بِحَقِّكُمْ، جَاءُكُمْ مُسْتَجِيرًا بِكُمْ، قاصِدًا إِلَى حَرَمِكُمْ، مُتَقَرِّبًا إِلَى مَقَامِكُمْ، مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ بِكُمْ، أَأَدْخُلُ يَا مَوَالِيَّ، أَأَدْخُلُ يَا اَوْلِيَاءَ اللَّهِ، أَأَدْخُلُ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُحَدِّقِينَ بِهَذَا الْحَرَمِ، الْمُقِيمِينَ بِهَذَا الْمَشْهَدِ.

و بعد از خشوع و رقت داخل شود و پای راست را مقدم دارد و بسم الله بگوید.

پس بگوید آنچه محمد بن المشهدی گفته است:

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أَصَمِيًّا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، الْمَاجِدِ الْأَحَدِ، الْمُتَفَضِّلِ الْمُتَنَانِ، الْمُتَطَوَّلِ الْحَنَانِ، الَّذِي مَنْ بَطُولِهِ وَ سَهْلَ زِيَارَةِ سَادَتِي يَأْخِصَانِيهِ وَ لَمْ يَجْعَلْنِي عَنْ زِيَارَتِهِمْ مَمْنُوعًا، بَلْ تَطَوَّلَ وَ مَنَحَ (۲).

۱- نگاه کن: ص ۳۱.

۲- مزار کبیر: ۸۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۱۱ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۷۹ ش ۴۳۱.

و اگر دعاهای اذن و دخول که در زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - به روایت صفوان وارد شده است - و بعد از این خواهد آمد (۱) - بخواند، مناسب است.

پس نزدیک قبور مقدسه برود و پشت به قبله کرده رو به قبور ایشان کرده بگوید آنچه کلینی و ابن قولویه و شیخ طوسی و غیر ایشان - رضی الله عنهم - روایت کرده اند از ائمه صلوات الله عليهم که فرموده اند که:

چون بروی به نزد قبور ائمه عليهم السلام که در بقیع اند، بایست نزد ایشان و قبر را پیش روی خود قرار ده و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْهُدَى، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ التَّقْوَى، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ الْحُجَّةَ (۲) عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْقَوْمُ فِي الْبَرِّيَّةِ بِالْقَسِيطِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الصَّفْوَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ آلَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ النَّجْوَى.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ وَ نَصَحْتُمْ وَ صَبَرْتُمْ فِي ذَاتِ اللَّهِ وَ كُذِّبْتُمْ وَ أُسِيءَ إِلَيْكُمْ فَغَفَرْتُمْ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَنْبِيَاءُ الرَّاشِدُونَ الْمَهْدِيُّونَ (۳) وَ أَنَّ طَاعَتَكُمْ مَفْرُوضَةٌ وَ أَنَّ قَوْلَكُمْ الصِّدْقُ وَ أَنَّكُمْ دَعَوْتُمْ فَلَمْ تُجَابُوا وَ أَمَرْتُمْ فَلَمْ تُطَاعُوا وَ أَنَّكُمْ دَعَائِمُ الدِّينِ وَ أَرْكَانُ الْأَرْضِ.

لَمْ تَزَالُوا بَعَيْنِ اللَّهِ، يَنْسَخُكُمْ مِنْ أَصْلَابِ كُلِّ مُطَهَّرٍ وَ يُنْقِلُكُمْ مِنْ أَرْحَامِ الْمُطَهَّرَاتِ، لَمْ تُدْنِسْكُمْ الْجَاهِلِيَّةُ الْجَهْلَاءُ وَ لَمْ تَشْرِكْ فِيكُمْ فِتْنُ الْأَهْوَاءِ، طِبْتُمْ وَ طَابَ مَثْبُتُكُمْ.

۱- نگاه کن: ص ۳۷۲.

۲- «الحجج» خ ل.

۳- «المهتدون» خ ل.

مَنْ بِكُمْ عَلَيْنَا دَيَانُ الدِّينِ، فَجَعَلَكُمْ «فِي بُيُوتِ أَدْنَى اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ» (۱) وَ جَعَلَ صَلَاةَنَا عَلَيْكُمْ رَحْمَةً لَنَا وَ كَفَارَةً لِمَدُنُونَا، إِذِ اخْتَارَكُمُ اللَّهُ لَنَا وَ طَيَّبَ خَلْقَنَا بِمَا مَنَّ عَلَيْنَا مِنْ وِلَايَتِكُمْ وَ كُنَّا عِنْدَهُ مُسْتَمِينَ بِعِلْمِكُمْ، مُعْتَرِفِينَ بِتَقْدِيرِنَا إِيَّاكُمْ وَ هَذَا مَقَامٌ مِنْ أَسِيرَفٍ وَ أَخْطَاءٍ وَ اسْتِكَانٍ وَ أَقْرَبَ بِمَا جَنَى وَ رَجَا بِمَقَامِهِ الْخَلَاصَ وَ أَنْ يَسْتَنْقِذَهُ بِكُمْ مُسْتَنْقِذُ الْهَلَكَى مِنَ الرَّدَى، فَكُونُوا لِي شُفَعَاءَ، فَقَدْ وَفَدْتُ إِلَيْكُمْ إِذْ رَغَبَ عَنْكُمْ أَهْلُ الدُّنْيَا وَ اتَّخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوعًا وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا.

يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ لَا يَسْهُوُ وَ دَائِمٌ لَا يَلْهُوُ وَ مُحِيطٌ بِكُلِّ شَيْءٍ، لَكَ الْمَنْ بِمَا وَفَّقْتَنِي وَ عَرَّفْتَنِي بِمَا أَقَمْتَنِي عَلَيْهِ، إِذْ صَدَّ عَنْهُ عِبَادُكَ وَ جَاهَلُوا مَعْرِفَتَهُ وَ اسْتَخَفُّوا بِحَقِّهِ وَ مَالُوا إِلَى سِوَاهُ؛ فَكَانَتْ الْمِنَّةُ مِنْكَ عَلَيَّ مَعَ أَقْوَامٍ خَصَصْتَهُمْ بِمَا خَصَصْتَنِي بِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ إِذْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي مَقَامِي هَذَا مَذْكُورًا مَكْتُوبًا، فَلَا تَحْرِمْنِي مَا رَجَوْتُ وَ لَا تُحَيِّنِي فِيمَا دَعَوْتُ، بِحُرْمَةِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

پس دعا کن از برای خود به هر چه خواهی (۲).

و شیخ رحمه الله در تهذیب گفته است که: بعد از آن هشت رکعت نماز زیارت بکن (۳).

و شیخ محمد بن المشهدی بعد از «وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا» گفته است که: پس سر را بالا می کنی و می گویی:

يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ - تا آخر - (۴).

و سید ابن طاووس - علیه الرحمه - گفته است که: چون خواهی که ایشان را وداع کنی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

أَسْتَوِدِعُكُمْ اللَّهَ وَ أَقْرَأُ عَلَيْكُمْ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَ بِالرَّسُولِ وَ بِمَا جِئْتُمْ بِهِ وَ دَلَّلْتُمْ

۱- نور: ۳۶.

۲- کافی: ۴/۵۵۹، کامل الزیارات: ۵۳ ب ۱۵ ح ۲، من لا- يحضره الفقيه: ۲/۵۷۵، مزار مفید: ۱۸۷، تهذیب الاحکام: ۶/۷۹، مصباح المتهجد: ۷۱۳، مزار کبیر: ۸۶، مصباح الزائر: ۳۷۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۸۱ ش ۴۳۲.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۸۰.

۴- مزار کبیر: ۸۷، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۰۵.

عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ فَارْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

پس دعا بسیار بکن و از خدا سؤال کن که دیگر تو را به زیارت ایشان برگرداند و آخر عهد تو نباشد از زیارت ایشان (۱).

بدان که بهترین زیارات از برای ایشان، زیارتهای جامعه است که ان شاء الله بعد از این مذکور خواهد شد (۲).

و به سند معتبر منقول است که محمد بن الحنفیه - رضی الله عنه - به زیارت برادر خود امام حسن صلوات الله علیه می رفت و می گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ الْمُؤْمِنِينَ وَ ابْنَ أَوَّلِ الْمُسْلِمِينَ وَ كَيْفَ لَا تَكُونُ كَذَلِكَ وَ أَنْتَ سَيِّدُ الْهَيْدَى وَ حَلِيفُ التُّقَى وَ خَامِسُ أَصْحَابِ الْكِسَاءِ، غَدَّتْكَ يَدُ الرَّحْمَةِ وَ رُبِّيَتْ فِي حَجْرِ الْإِسْلَامِ وَ رَضِعْتَ مِنْ ثَدْيِ الْإِيمَانِ، فَطَبَّتَ حَيًّا وَ طَبَّتَ مَيِّتًا، غَيْرَ أَنَّ الْأَنْفُسَ غَيْرَ طَيِّبَةٍ بِفِرَاقِكَ وَ لَا شَاكَّةٍ فِي الْحَيَاةِ لَكَ، يَرْحَمُكَ اللَّهُ (۳).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: می گویی نزد قبر علی بن الحسین - صلوات الله علیه - آنچه خواهی (۴).

یعنی به هر لفظ که زیارت کنی، خوب است.

و بدان که زیارت ایشان در اوقات متبرکه و ازمنه مخصوصه به ایشان اولی است، مثل:

روز ولادت حضرت امام حسن - صلوات الله علیه - ، که موافق مشهور پانزدهم ماه مبارک رمضان است.

و روز وفات آن حضرت، که هفتم، یا بیست و هشتم، یا آخر ماه صفر است.

و روزی که نیزه بر ران مبارکش زدند، که بیست و سوم ماه رجب است.

۱- مصباح الزائر: ۳۷۶، مقنعه: ۴۷۵، تهذیب الاحکام: ۶/۸۰، مصباح المتهدجد: ۷۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۹۴ ش ۴۳۹.

۲- نگاه کن: ص ۵۷۶.

۳- کامل الزیارات: ۵۳ ب ۱۵ ح ۱، مزار مفید: ۱۸۱ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۱ ح ۸۵، مصباح الزائر: ۱۹۰، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۰۵ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۱۲ ش ۳۸۲.

۴- کامل الزیارات: ۵۵ ب ۱۵ ح ۳، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۰۶ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۳۱ ش ۳۹۲.

و روز مباحله.

و روز نزول «هَلْ أَتَى» که گذشت (۱).

و روز خلافت آن حضرت، که روز شهادت امیر المؤمنین - صلوات الله علیه - است.

و روز ولادت امام زین العابدین علیه السلام، که پنجم یا نهم ماه شعبان است، یا پانزدهم ماه جمادی الاولی یا جمادی الثانیه یا رجب است.

و روز وفات آن حضرت، که دوازدهم، یا هیجدهم، یا بیست و پنجم ماه محرم است.

و روز خلافت آن حضرت، که روز شهادت حضرت امام حسین علیه السلام است.

و روز ولادت حضرت امام محمد باقر علیه السلام، که روز اول ماه رجب است موافق روایت معتبر، یا سوم ماه صفر.

و روز وفات آن حضرت، که هفتم ماه ذی الحجه است.

و روز خلافت آن حضرت، که روز وفات امام زین العابدین است.

و روز ولادت امام جعفر صادق صلوات الله علیه، که هفدهم ماه ربیع الاوّل است.

و روز وفات آن حضرت، که پانزدهم ماه رجب است، یا ماه شوال.

و روز خلافت آن حضرت، که روز وفات حضرت امام محمد باقر علیه السلام است (۲).

۱- نگاه کن: ص ۷۶.

۲- بحار الانوار: ۱۰۰/۲۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۰۸ ش ۳۷۶ و ص ۳۲۹ ش ۳۹۰ و ص ۳۴۹ ش ۴۰۳.

فصل هشتم: در بیان سایر اعمال که در مدینه مستحب است

در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که چون از اعمال مسجد فارغ شوی، برو به نزد قبر ائمه بقیع علیهم السلام و برو به مسجد حضرت فاطمه علیها السلام و دو رکعت نماز بگزار و زیارت کن قبر حمزه و سائر شهدای احد را و برو به مسجد فتح و مسجد سقیا و مسجد قبا - که در آنها فضیلت بسیار است - و مسجد خلوت و خانه امیرالمؤمنین علیه السلام و خانه امام جعفر صادق علیه السلام که در در مسجد است و دو رکعت نماز در آنجا بگزار (۱).

و در حدیث معتبر از ائمه علیهم السلام منقول است که: می گویی نزد قبر حمزه - رضی الله عنه - :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ وَ خَيْرِ الشُّهَدَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَسَدَ اللَّهِ وَ أَسَدَ رَسُولِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ وَ نَصَحْتَ لِرَسُولِ اللَّهِ، وَجَدْتَ بِنَفْسِكَ وَ طَلَبْتَ مَا عِنْدَ اللَّهِ وَ رَغِبْتَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ.

پس داخل شو و نماز بکن و در وقت نماز رو به قبر مکن و چون از نماز فارغ شوی خود را بر روی قبر بینداز و بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي تَعَرَّضْتُ لِرَحْمَتِكَ بِلُزُوقِي بِقَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ عَلَى

۱- بحارالانوار: ۹۹/۳۳۵، ج ۱۰۰/۱۵۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۲۸ ش ۳۰۵.

أَهْلِ بَيْتِهِ - ، لِتُجِيرَنِي مِنْ نِقْمَتِكَ وَ سَيِّخِطِكَ وَ مَقْتِكَ وَ مِنَ الْأَزْلَالِ (۱) فِي يَوْمِ تَكْتُرُ فِيهِ الْمَعْرَاتُ (۲) وَ الْأَصْوَاتُ وَ تَسْتَعْلُ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا قَدَّمَتْ وَ تُجَادِلُ كُلُّ نَفْسٍ عَنْ نَفْسِهَا، فَإِنْ تَرَحَّمَنِي الْيَوْمَ فَلَا خَوْفَ عَلَيَّ وَ لَا حُزْنَ وَ إِنْ تَعَاقَبَ فَمَوْلَايَ (۳) لَهُ الْقُدْرَةُ عَلَى عِبْدِهِ.

اللَّهُمَّ فَلَا تُحَيِّنِي الْيَوْمَ وَ لَا تَضِرْ فَنِي بغيرِ حاجتي، فَقَدْ لَزِقْتُ بِقَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ وَ تَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَيْكَ ائْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ وَ رَجَاءَ رَحْمَتِكَ، فَتَقَبَّلْ مِنِّي وَ عِمْدَ بَحْلَمِكَ عَلَى جَهْلِي وَ بَرَأْفَتِكَ عَلَى جِنَايَةِ نَفْسِي، فَقَدْ عَظُمَ جُزْمِي وَ مَا أَخَافُ أَنْ تَظْلِمَنِي وَلَكِنْ أَخَافُ سُوءَ الْحِسَابِ، فَانْظُرِ الْيَوْمَ إِلَى تَقَلُّبِي عَلَى قَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ - فَبِهِمْ فُكِّنِي وَ لَا تُحَيِّبْ سَعْيِي وَ لَا يُهَوِّنَنَّ عَلَيَّكَ ائْتِهَالِي وَ لَا تَحْجُبْ مِنْكَ صَوْتِي وَ لَا تَقْلِبْنِي بِغَيْرِ حَوَائِجِي.

يَا غِيَاثَ كُلِّ مَكْرُوبٍ وَ مَحْزُونٍ، يَا مُفْرَجَ (۴) عَنِ الْمَلْهُوفِ الْحَيْرَانَ الْغَرِيبِ الْغَرِيبِ، الْمُسْرِفِ عَلَى الْهَلَكَةِ، صَيِّلٌ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ وَ أَنْظِرْ إِلَيَّ نَظْرَةً لَا أَشْقَى بَعْدَهَا أَبَدًا وَ اِرْحَمْ تَضَرُّعِي وَ غُرْبَتِي وَ انْفِرَادِي، فَقَدْ رَجَوْتُ رِضَاكَ وَ تَحَرَّيْتُ الْخَيْرَ الَّذِي لَا يُعْطِيهِ أَحَدٌ سِوَاكَ وَ لَا تَرُدَّ أَمْلِي (۵).

و شاید زیارت شهدا در روز شهادت ایشان - که موافق مشهور هفدهم ماه شوال است - انطباق باشد.

و در حدیث معتبر مروی است که عقبه از حضرت صادق علیه السلام سؤال نمود که: من می روم به سوی مساجدی که در دور مدینه است، به کدام ابتدا کنم؟

فرمود که: ابتدا کن به مسجد قبا پس بسیار نماز کن در آن، که اول مسجدی است

۱- «الزلل» خ ل.

۲- «العثرات» خ ل.

۳- «فمولی» خ ل.

۴- «مفراجاً» خ ل.

۵- کامل زیارات: ۲۲ ب ۵ ح ۱. و ص ۲۳ ذیل ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۱۲ ح ۱، و ص ۲۱۳ ح ۲ و ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۳۵ ش ۳۱۰.

که حضرت رسول صلی الله علیه و آله در این عرصه در آن نماز کرد.

پس برو به غرفه مادر ابراهیم پس نماز کن در آن، که آن مسکن و محلّ نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده است.

پس برو به مسجد فضیخ و دو رکعت نماز بکن، که پیغمبرت در آن نماز کرده است.

و چون از اینجا فارغ شوی برو به جانب کوه احد و ابتدا کن به مسجدی که در پایین سنگستان است و در آن نماز بکن.

پس برو به سوی قبر حمزه بن عبدالمطلب و سلام کن بر او.

پس برو به سوی قبرهای شهدا و بایست نزد آن قبرها و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الدِّيَارِ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ وَ إِنَّا بِكُمْ لَاحِقُونَ.

پس برو به مسجدی که در آن مکان گشاده است و در پهلوی کوه در وقتی که داخل احد می شوی، پس در آن مسجد نماز بکن، که از آن موضع رسول خدا صلی الله علیه و آله بیرون رفت به سوی احد در وقتی که با کفار مکه جنگ کرد، پس در آنجا نماز کرد و به جنگ رفت.

پس باز برگرد و نماز کن نزد قبر شهدا آنچه خدا برای تو مقدر کرده باشد.

پس برو به سوی مسجد احزاب و نماز کن، که رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن موضع دعا کرد در روز جنگ احزاب و گفت: يَا صِرِيحَ الْمَكْرُوبِينَ وَيَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ وَيَا مُغِيثَ الْمُهْمُومِينَ، اكْشِفْ عَنِّي هَمِّي وَ كَرْبِي وَ عَمِّي، فَقَدْ تَرَى حَالِي وَ حَالَ أَصْحَابِي (۱).

و به اسانید معتبره از معاویه بن عمّار منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ترک مکن رفتن به مشاهد مدینه را که یکی از آنها مسجد قبا است و حق تعالی در شأن آن مسجد فرستاده است این آیه را: «لَمَسْجِدٍ أُسَسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ» (۲) که مضمونش این است که: به تحقیق که مسجدی که بنا شده است بر پرهیزکاری در روز اول، سزاوارتر است به اینکه در آن بایستی به نماز و عبادت، از

۱- کافی: ۴/۵۶۰ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۱۷ ح ۳۹، کامل الزیارات: ۲۶ ب ۶ ح ۵ و ص ۲۳ ب ۵ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۵۵ ش ۳۰۲.

۲- توبه: ۱۰۸.

مسجدی که منافقان به حيله و مکر بنا کرده اند و غرفه مادر ابراهیم و مسجد فضیخ و قبور شهدا و مسجد احزاب - که آن مسجد فتح است - .

و به ما رسیده است که پیغمبر صلی الله علیه و آله چون نزدیک قبور شهدا می آمد می گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ، فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ.

و باید که در مسجد فتح این دعا بخوانی:

يَا صَرِيحَ الْمَكْرُوبِينَ وَيَا مُجِيبَ الْمُضْطَرِّينَ، اكشِفْ عَنِّي هَمِّي وَ غَمِّي وَ كَرْبِي، كَمَا كَشَفْتَ عَن نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ هَمَّهُ وَ غَمَّهُ وَ كَرْبَهُ وَ كَفَيْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ فِي هَذَا الْمَكَانِ (۱).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که بیاید به سوی مسجد من - مسجد قبا - و دو رکعت نماز در آن بگزارد، برگردد با ثواب عمره (۲).

و احادیث در فضیلت مسجد قبا بسیار است.

و به سند صحیح از آن حضرت منقول است که: حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله هفتاد و پنج روز زنده ماند و در این ایام هیچ کس آن حضرت را خندان ندید، می رفت به سوی قبرستان شهیدان احد در هر هفته دو مرتبه، روز دوشنبه و پنجشنبه و در آنجا نماز و دعا می کرد (۳).

و به سند معتبر از عمّار ساباطی منقول است که گفت: با حضرت صادق علیه السلام رفتم به سوی مسجد فضیخ، فرمود که ای عمّار، می بینی این گودال را؟

گفتم بلی. فرمود که: اسماء زن جعفر بن ابی طالب - که آخر امیرالمؤمنین علیه السلام او را خواست - ، روزی در این موضع نشسته بود با دو پسرش که از جعفر داشت، پس گریست؛

۱- کامل الزیارات: ۲۴ ب ۶ ح ۱، کافی: ۴/۵۶۰ ح ۱، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۲۴ ش ۳۰۱.

۲- کامل الزیارات: ۲۴ ب ۶ ح ۲، من لا یحضره الفقیه: ۱/۲۲۹ ح ۶۸۶، مزار کبیر: ۹۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۲۳ ش ۲۹۸.

۳- کافی: ۴/۵۶۱ ح ۳، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۱۶ ح ۱۲ و ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۲۷ ش ۳۰۴.

پسرهایش از او پرسیدند که چرا گریه می کنی؟

گفت: از برای امیرالمؤمنین. گفتند: برای امیرالمؤمنین گریه می کنی و برای پدر ما گریه نمی کنی؟

گفت: برای موت او گریه نمی کنم، بلکه به یادم آمد حدیثی که حضرت امیرالمؤمنین در اینجا به من نقل کرد و به این سبب گریستم، روزی با آن حضرت در این مسجد بودم، فرمود که می بینی این گودال را؟ گفتم: بلی. فرمود: که من با رسول خدا صلی الله علیه و آله در این موضع نشسته بودیم، ناگاه سر مبارک خود را در دامن من گذاشت و به خواب رفت تا وقت نماز پسین در آمد، نخواستم که آن حضرت را بیدار کنم، که مبادا آزار آن حضرت باشد، تا آنکه وقت بیرون رفت و نماز فوت شد، حضرت بیدار شد و فرمود که: یا علی نماز کرده ای؟ گفتم: نه. فرمود که چرا؟ گفتم که نخواستم که شمارا آزار کنم. پس برخاست و رو به قبله کرد و دستها را بلند کرد و گفت: خداوندا برگردان آفتاب را به وقت نماز، تا علی نماز کند. پس آفتاب برگشت به وقت نماز عصر، تا من نماز کردم، پس به نهایت سرعت مانند شهاب فرو رفت (۱).

و از جمله زیارات مرغوبه، زیارت ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله است در بقیع؛ و در روز ولادت آن حضرت - که هیجدهم ماه رجب است موافق مشهور - انسب است. و در کیفیت زیارت او خبری به نظر نرسیده است و در کتب زیارات مسطور است.

و زیارت فاطمه بنت اسد - رضی الله عنها - است؛ و قبر شریفش در بقیع معروف است.

و از کلام شیخ رحمه الله در تهذیب مفهوم می شود که نزد ائمه بقیع علیهم السلام مدفون باشد (۲).

و مزاری که الحال معروف است، دور است از قبر ایشان. و دور نیست که آن موضع که در پیش روی ائمه بقیع علیهم السلام زیارت فاطمه زهرا علیها السلام در آنجا می کنند، محلّ قبر فاطمه بنت اسد باشد؛ که اشتباه کرده باشند.

و زیارت حضرت ابوطالب و حضرت عبدالمطلب و حضرت عبدمناف،

۱- کافی: ۴/۵۶۱ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۱۶ ح ۱۵.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۷۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۱۹ - ۲۲۰.

و حضرت خدیجه - رضی الله عنهم - در مکه معظمه باید کرد. خصوصاً در ایام مختصه به ایشان، مثل:

بیست و ششم رجب، که روز وفات ابوطالب علیه السلام است.

و دهم ربیع الأول، که روز وفات عبدالمطلب علیه السلام است. و هفدهم محرم، که روز هلاک اصحاب فیل و ظهور کرامت عبدالمطلب است.

و روز تزویج خدیجه رضی الله عنها، که پیش مذکور شد (۱).

و زیارت جعفر بن ابی طالب - رضی الله عنه - در موته.

و زیارت شهدای بدر در بدر.

و زیارت ابوذر - رضی الله عنه - در ربذه، که نزدیک به صفرا است از جانب راست راه، نسبت به کسی که از مکه به مدینه رود.

و قبر شریف آمنه و عبدالله - رضی الله عنهما - در این زمان معلوم نیست.

و شیخ محمد بن المشهدی ذکر کرده است که: مستحب است که نماز کند در خانه حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - و خانه حضرت امام جعفر صادق علیه السلام و مسجد سلمان فارسی - رضی الله عنه - و مسجد امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه -، که محاذی قبر حضرت حمزه است (۲).

و از جمله مساجد معروفه مسجد غدیر خم است که نزدیک به جحفه است - که در این زمان رابع می گویند - و آن مسجد در این زمان اثرش هست، اما نواصب از برای اخفای فضیلت و نصّ امیرالمؤمنین علیه السلام راه را گردانیده اند و بر سر راه متعارف ایشان نیست و نزدیک است به راه.

و به سند معتبر از حیدان جیال منقول است که گفت: شتر به حضرت صادق علیه السلام کرایه داده بودم و در خدمت آن حضرت از مدینه تا مکه رفتم و چون رسیدیم به مسجد غدیر نظر کرد به جانب چپ مسجد و فرمود که: این موضع قدم رسول خدا صلی الله علیه و آله است در وقتی که می فرمود که: «هر که من مولای اویم پس علی مولای او است،

۱- نگاه کن: ص ۶۶.

۲- مزار کبیر: ۱۰۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۲۹ ش ۳۰۶.

خداوندا دوست دار هر که او را دوست دارد و دشمن دار هر که او را دشمن دارد»، پس نظر فرمود حضرت صادق علیه السلام به جانب دیگر مسجد و فرمود که: این موضع خیمه ابوبکر و عمر و سالم مولای ابی حذیفه و ابو عبیده بن الجراح است، در وقتی که دیدند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله دست امیرالمؤمنین علیه السلام را گرفته و بلند کرده است و نصّ بر امامت او می نماید و فضائل او را بیان می فرماید؛ در آن وقت بعضی از ایشان گفتند که ببینید چشمهایش را که می گردد، گویا که دیده های دیوانه ای است؛ پس جبرئیل نازل شد و آیه «وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا» (۱) را آورد (۲).

۱- قلم: ۵۱ و ۵۲.

۲- کافی: ۴/۵۶۶ ح ۲، من لا یحضره الفقیه: ۱/۲۳۰ ح ۶۸۷، و ج ۲/۵۵۹ ح ۳۱۴۶، تهذیب الاحکام: ۳/۲۶۳ ح ۷۴۶، مناقب ابن شهر آشوب: ۲/۲۲۸، بحار الانوار: ۳۷/۱۶۰ و ص ۱۷۲ ح ۵۵ و ج ۱۰۰/۲۲۵ ح ۲۱.

باب سوم: فضیلت زیارت امیرالمؤمنین (علیه السلام) و کیفیت زیارت آن حضرت

در فضیلت زیارت امیرالمؤمنین – صلوات الله علیه – و کیفیت زیارت آن حضرت و در آن چند فصل است:

فصل اول: در فضیلت زیارت آن حضرت

در حدیث صحیح منقول است از حضرت امام جعفر صادق - صلوات الله علیه - که: هر که زیارت کند حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه را و عارف به حق آن حضرت باشد و آن حضرت را امام واجب الاطاعه و خلیفه بلافصل داند و از روی تجبّر و تکبر به زیارت نیامده باشد، حقّ تعالی بنویسد از برای او اجر صد هزار شهید و گناهان گذشته و آینده او را بیامرزد و مبعوث گردد در روز قیامت از جمله ایمنان از احوال آن روز و آسان گرداند بر او حساب را و استقبال نمایند او را ملائکه و چون برگردد از زیارت او را مشایعت نمایند تا به خانه خود برگردد و اگر بیمار شود به عیادت او بیایند و اگر بمیرد متابعت جنازه او بکنند و از برای او طلب آمرزش نمایند تا قبرش (۱).

و به سند معتبر منقول است که ابووهب قصری داخل مدینه شد و به خدمت حضرت صادق علیه السلام رسید و عرض کرد که فدای تو شوم، به نزد شما آمدم و زیارت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - نکردم.

حضرت فرمود که: بد کردی! اگر نه این بود که از شیعیان ما بودی، من نگاه به سوی تو نمی کردم؛ آیا زیارت نمی کنی کسی را که خدا با ملائکه او را زیارت می کنند و پیغمبران او را زیارت می کنند و مؤمنان او را زیارت می کنند؟!

۱- امالی طوسی: ۱/۲۱۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۵۷ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۵ ش ۵۱۸.

گفت: فدای تو شوم، من این را نمی دانستم.

فرمود که: بدان که امیرالمؤمنین نزد خدا بهتر است از جمیع ائمه و از برای او هست ثواب اعمال همه ائمه علیهم السلام و به قدر عملهای خود زیادتى یافته اند (۱).

و به سند معتبر دیگر منقول است از مفضل که گفت: به خدمت حضرت صادق علیه السلام رفتم و عرض کردم که: من مشتاق نجف شده ام!

فرمود که: برای چه مشتاق شده ای؟

گفتم: که می خواهم که امیرالمؤمنین صلوات الله علیه را زیارت کنم.

فرمود که: آیا می دانی فضیلت زیارت آن حضرت را؟

گفتم: نه - یا ابن رسول الله - شما بفرمایید.

فرمود که: بدان که چون زیارت امیرالمؤمنین می کنی، زیارت کرده ای استخوان آدم و بدن نوح و جسم علی بن ابی طالب - صلوات الله علیهم - را.

گفتم که: آدم از بهشت به سرانديب فرود آمد در جانب مشرق و می گویند که استخوانش نزد خانه کعبه است، چگونه استخوانش به کوفه افتاد؟!

فرمود که: خداند عالمیان وحی نمود به حضرت نوح علیه السلام در وقتی که در کشتی بود، که طواف کند خانه کعبه را هفت شوط. طواف کرد به نحوی که خدا به او وحی فرموده بود، پس بیرون آمد از کشتی به میان آب - و آب تا زانوی او بود - و بیرون آورد تابوتی را که استخوان حضرت آدم علیه السلام در آن بود و در کشتی جا داد و طواف کرد دور خانه کعبه آنچه خدا خواست، پس کشتی آمد تا میان مسجد کوفه، پس در آنجا خدا وحی نمود به زمین که: آب خود را فرو بر (۲). پس آبش را از میان مسجد کوفه فرو برد، چنانچه آب اول از مسجد کوفه پیدا شد و متفرق شدند آن جماعتی که با حضرت نوح در کشتی بودند، پس حضرت نوح علیه السلام تابوت را گرفت و دفن کرد در غری - که اسم نجف اشرف است - و آن قطعه ای است از کوهی که حق تعالی با حضرت موسی علیه السلام بر آن سخن گفت و حضرت عیسی را بر این موضع تقدیس کرد و بزرگ

۱- کافی: ۴/۵۷۹ ح ۳، کامل الزیارات: ۳۸ ب ۱۰ ح ۱، مزار مفید: ۱۹ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۲۰ ح ۴۵، مزار کبیر: ۳۶، فرحه الغری: ۷۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۵۱ ش ۵۲۵.

گردانید و حضرت ابراهیم را در این مکان خلیل خود گردانید و حضرت محمد صلی الله علیه و آله را در این محل حبیب خود گردانید و آن را مسکن پیغمبران گردانید. واللّٰه که ساکن نشده است در این مکان بعد از دو پدر طیبش آدم و نوح، کسی که نزد خدا گرامی تر باشد از امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهم - .

پس چون زیارت جانب نجف کنی، زیارت کن استخوان آدم و بدن نوح و جسم علی بن ابی طالب را، به درستی که زیارت کرده خواهی بود پدران گذشته را و محمد صلی الله علیه و آله خاتم پیغمبران را و علی بهترین اوصیا را و به درستی که زیارت کننده او گشوده می شود برای او درهای آسمان نزد دعای او، پس از خیر غافل و خواب مباش (۱).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حق تعالی عرض کرد ولایت ما را بر اهل شهرها، پس قبول نکردند مگر اهل کوفه؛ و به درستی که در پهلوی آن قبری هست که هیچ غمگینی نمی رود که نماز کند نزد آن چهار رکعت، مگر آنکه حق تعالی برمی گرداند او را خوشحال با برآمدن حاجتش (۲).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: در جانب کوفه قبری هست که هیچ غمناکی به نزد آن نمی رود، که دو رکعت یا چهار رکعت نماز بگذارد، مگر آنکه حق تعالی غم او را زائل می گرداند و حاجت او را بر می آورد.

راوی پرسید که: قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را می فرمایید؟

اشاره فرمود به سر مبارکش که نه.

گفت که: قبر امیرالمؤمنین را می فرمایید؟

اشاره فرمود که بلی. (۳).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که پیاده به زیارت

۱- کامل الزیارات: ۳۸ ب ۱۰ ح ۲، مزار مفید: ۲۰ ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۲۲ ح ۵۱، مزار کبیر: ۳۶، مصباح الزائر: ۱۱۷، فرحها لغری: ۷۳، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۵۹ ح ۴ و ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۹ ش ۵۲۴.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۷ ب ۶۹ ح ۴، امالی مفید: ۱۴۲ ح ۹، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۵۹ ح ۷ و ص ۲۶۲ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۱ ش ۴۷۵ و ص ۳۱ ش ۵۰۰.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۳۵ ح ۷۳، فرحها لغری: ۶۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۵۹ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۱ ش ۵۰۱.

حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - برود، حق تعالی به هر گامی ثواب دو حج و دو عمره از برای او بنویسد (۱).

و به سند معتبر دیگر منقول است که حضرت صادق - صلوات الله علیه - گفت:

ای پسر مارد! هر که زیارت کند جدم امیرالمؤمنین را، بنویسد خدا از برای او به عدد هر گامی حج مقبول و عمره پسندیده.

ای پسر مارد! والله که نمی خورد آتش جهنم قدمی را که غبار آلوده شود در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام - خواه پیاده برود و خواه سواره - . ای پسر مارد، بنویس این حدیث را به آب طلا (۲).

مؤلف گوید که: گویا امر به نوشتن به آب طلا کنایه باشد از نفاست حدیث و اعتنا به شأن آن کردن و اهتمام در عمل به آن.

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت مروی است که: زیارت حضرت امام حسین علیه السلام برابر است با یک حج و یک عمره و زیارت پدرش برابر است با دو حج و دو عمره (۳).

و به سند معتبر دیگر منقول است که آن حضرت فرمود به حسان بن مهران که:

آیا زیارت می کنی قبرهای شهیدان را که نزد شمایند؟

گفتم: کدام شهیدان؟

فرمود که: علی و حسین - صلوات الله علیهما - .

گفت: زیارت می کنیم و بسیار زیارت می کنیم.

فرمود که: ایشان اند آن شهیدان که حق تعالی در شأن ایشان فرموده است که:

«زننده اند نزد پروردگار خود و حال آنکه روزی می یابند» (۴). پس زیارت کنید ایشان را و تضرع کنید در طلب کردن حاجات خود نزد قبرهای ایشان؛ اگر به ما چنین نزدیک

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۲۰ ح ۴۶، فرحه الغری: ۷۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۰ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۶ ش ۵۲۰.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۲۱ ح ۴۹، فرحه الغری: ۷۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۰ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۵ ش ۵۱۹.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۲۱ ح ۴، فرحه الغری: ۷۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۰ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۶ ش ۵۲۱.

بودند که به شما نزدیک اند، هر آینه ایشان را هجرت اخذ می کردیم (۱).

مؤلف گوید: یعنی هجرت به سوی ایشان می کردیم و ترک وطن نموده نزد ایشان ساکن می شدیم، یا آنکه رفتن به سوی ایشان را به منزله هجرت به سوی خدا و رسول می دانستیم.

و به سند معتبر دیگر منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ما می گوئیم که در پشت کوفه قبری هست که پناه نمی برد به آن قبر دردناکی، مگر آنکه حق تعالی او را شفا کرامت می فرماید (۲).

و در حدیث معتبر منقول است که: ابو شعیب خراسانی به خدمت حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - عرض کرد که کدام بهتر است: زیارت قبر امیر المؤمنین صلوات الله علیه، یا زیارت قبر امام حسین علیه السلام؟

فرمود که: امام حسین - صلوات الله علیه - با غم و شدت و الم شهید شده است، پس بر خدا لازم است که نرود به زیارت او غمناکی مگر آنکه غم او را زایل گرداند.

فضیلت زیارت قبر امیرالمؤمنین بر زیارت قبر امام حسین، مثل فضیلت امیرالمؤمنین است بر امام حسین علیهما السلام (۳).

و به سند معتبر از ابو بصیر منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ولایت و دوستی ما ولایت خدا است، که مبعوث نکرده است هیچ پیغمبری را مگر به این ولایت. به درستی که خداوند عالمیان عرض کرد ولایت و محبت ما را بر آسمانها و زمینها و کوهها و شهرها و قبول نکردند هیچ یک مثل قبول کردن اهل کوفه. و به درستی که در پهلوی ایشان قبری هست که هیچ غمناکی به سوی آن قبر نمی رود مگر آنکه حق تعالی غمش را زایل می گرداند و دعایش را مستجاب می گرداند و او را به اهلش شاد برمی گرداند (۴).

۱- فرحه الغری: ۷۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۱ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۵ ش ۵۱۷.

۲- مزار مفید: ۲۲۴ ح ۶، تهذیب الاحکام: ۶/۳۴ ح ۱۴، فرحه الغری: ۹۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۱ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲ ش ۵۰۳.

۳- فرحه الغری: ۱۰۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۱ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۵۲ ش ۵۲۷.

۴- امالی مفید: ۱۴۲ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۲ ح ۱۵.

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: درهای آسمان باز می شود نزد داخل شدن زیارت کننده به روضه حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه (۱).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: اعرابی به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله منزل من از منزل تو دور است و مشتاق زیارت و دیدن تو می شوم و می آیم و تو را نمی بینم و علی بن ابی طالب علیه السلام را می بینم و مونس من می شود به حدیث گفتن و موعظه کردن و بر می گردم با تأسف بر ندیدن تو!

حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که علی را زیارت کند مرا زیارت کرده است و هر که او را دوست دارد مرا دوست داشته است و هر که او را دشمن دارد مرا دشمن داشته است. این حدیث را از من به قوم خود برسان. و هر که برود بعد از وفات علی به زیارت او، چنان است که به زیارت من آمده باشد؛ و من جزا می دهم او را در قیامت و جبرئیل و صالح مؤمنان - که امیرالمؤمنین علیه السلام است - (۲).

۱- مقنعه: ۴۶۲، ارشاد القلوب: ۴۴۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۲ ح ۱۶.

۲- مزار کبیر: ۳۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۶۲ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۹ ش ۵۰۸.

فصل دوم: در بیان موضع قبر منور آن حضرت - صلوات الله علیه - و قبور شریفه انبیا و اوصیا علیهم السلام که در جوار آن حضرت مدفون اند

بدان که چون حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه به حضرت امام حسن و امام حسین - صلوات الله علیهما - وصیت نمود که آن حضرت را در شب، پنهان دفن کنند از خوف خوارج و غیر ایشان، به این سبب قبر آن حضرت مخفی بود و مطلع نبود بر آن مگر قلیلی از خواص شیعیان؛ تا آنکه چون حضرت صادق علیه السلام در زمان سفاح به عراق تشریف آوردند، به جمعی کثیر از شیعیان و اصحاب خود نمودند قبر آن حضرت را و فرمودند که علامت قبر را ساختند؛ و در زمان هارون تجدید کردند به سببی که بعد از این مذکور خواهد شد.

و به این سبب در میان مخالفان و بعضی از عوام شیعه در صدر اول اختلافی بهم رسیده بود، بعضی می گفته اند که در خانه خود مدفون گردیده و بعضی می گفته اند در صحن مسجد کوفه و بعضی می گفته اند در میدان کوفه و بعضی می گفته اند در کرخ - که محله ای بوده است از بغداد کهنه - . ولیکن اجماع علمای شیعه منعقد گردیده است به نقلهای متواتر، که مرقد شریف آن حضرت همین موضع معروف است.

و سید عبد الکریم بن طاووس - رضی الله عنه - در این باب کتابی تألیف نموده است مستمی به «فرحه الغری» و احادیث بسیار در این باب ایراد نموده و معجزات بسیار که در این مکان شریف ظاهر گردیده است نقل نموده.

و در هر عصری از اعصار از کرامات و معجزات آنقدر ظاهر می گردد که احتیاج به نقل سلف نیست؛ و فقیر بسیاری از آن را در کتاب بحار الانوار ایراد نموده ام.

و به اسانید معتبره منقول است از صفوان جمال که گفت: با حضرت صادق علیه السلام روانه شدیم از مدینه به سوی کوفه، چون به حیره گذشتیم فرمود که: شتران باید به قائم بروند - که عمارتی بوده است نزدیک نجف - و حدّ راه باید که به غریّ باشد - که عمارتی بوده است در نجف اشرف و به آن سبب نجف را غریّ می گفته اند - .

پس چون به قائم رسیدیم آن حضرت ریسمان باریکی بیرون آوردند و از قائم به جانب مغرب گامی چند برداشتند و آن ریسمان را کشیدند تا به آخر ریسمان رسیدند، پس دست زدند و از زمین کفی از خاک برگرفتند و بوییدند، پس روانه شدند تا ایستادند به موضعی که الحال موضع قبر امیرالمؤمنین است و به کف مبارک قبضه ای از خاک برگرفتند و بوییدند و نعره زدند و بیهوش شدند، بعدی که من گمان کردم که از دنیا مفارقت کردند، چون به هوش آمدند فرمودند که: این موضع قبر امیرالمؤمنین است. پس خطی کشیدند برای علامت قبر.

من عرض کردم که: یا ابن رسول الله، چه چیز مانع شد نیکان از اهل بیت رسالت را که قبر آن حضرت را ظاهر گردانند؟

فرمود که: برای حذر از فرزندان مروان و خارجیان، که مبادا حيله در آزار رسانیدن به جسد مبارک آن حضرت بکنند (۱).

و ایضاً به سند معتبر از سلیمان بن خالد و محمد بن مسلم - که هر دو از اکابر راویان اند - منقول است که گفتند که: رفتیم در حیره به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام و رخصت طلبیدیم و داخل شدیم و در خدمت آن حضرت نشستیم و سؤال نمودیم از موضع قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه.

فرمود که: چون از حیره بیرون می روید و از تلّ کوچک و از قائم می گذرید و تا نجف یک تیر پرتاب یا دو تیر پرتاب می ماند، می بینید تلّهای سفید که در میان آنها

قبری هست که سیل آن را شکافته است، آن قبر امیرالمؤمنین علیه السلام است.

پس بامداد رفتیم و به صفتی که حضرت فرموده بود قبر را یافتیم، پس زیارت کردیم و نماز کردیم و برگشتیم؛ و روز دیگر بامداد به خدمت آن حضرت رفتیم و طریق رفتن و یافتن خود را وصف کردیم.

فرمود که: درست یافته اید، خدا شما را بر راه راست بدارد (۱).

و منقول است از ابی قرّه که گفت: رفتم با زید بن علی به جانب قبرستان کوفه که در طرف نجف است؛ پس زید نماز بسیار کرد و بعد از آن فرمود که: ما نزدیک قبر امیرالمؤمنین علی بن ابی طالبیم، ای ابی قرّه ما در باغی از باغهای بهشتیم (۲).

و از محمد بن سائب منقول است که گفت: حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را امام حسن و امام حسین علیهما السلام و محمد بن الحنفیه و عبدالله بن جعفر و جمعی از اهل بیت آن حضرت، در شب بیرون آوردند و در پشت کوفه دفن کردند؛ از ترس اینکه مبادا خوارج و غیر ایشان قبر را بشکافند و آن حضرت را بدر آورند (۳).

و در روایت دیگر منقول است که: چون ابن ملجم - علیه اللعنه - آن حضرت را ضربت زد، حضرت امام حسن علیه السلام به آن حضرت گفت که این ملعون را بکشم؟

فرمود که: نه، ولیکن او را حبس کن و اگر من بمیرم او را بکش؛ و مرا دفن کنید در پشت کوفه، در قبر دو برادرم حضرت صالح و حضرت هود (۴).

و در حدیث دیگر منقول است که از حضرت امام حسن صلوات الله علیه پرسیدند که: در کجا دفن کردید امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را؟

فرمود که: در کنار آن موضع که سیلاب آن را شسته است؛ و خود وصیت فرمود که مرا دفن کنید در قبر برادرم هود (۵).

۱- فرحه الغری: ۱۰۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۷ ح ۵.

۲- مزار مفید: ۲۲۴ ح ۵، فرحه الغری: ۱۱۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۷ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۳ ش ۵۰۵.

۳- فرحه الغری: ۱۲۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۸ ح ۸.

۴- تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ح ۶۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۹ ح ۹.

۵- تهذیب الاحکام: ۶/۳۴ ح ۶۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۹ ح ۱۰.

و به سند صحیح منقول است که به حضرت صادق علیه السلام عرض کردند که: مردم می گویند که امیرالمؤمنین در صحن مسجد کوفه مدفون شده است.

فرمود که: نه.

گفتند که: پس کجا مدفون شده است؟

فرمود که: چون آن حضرت فوت شد، امام حسن علیه السلام او را برداشت و آورد به پشت کوفه و در میان تلّهای سفید دفن کرد.

صفوان جمّال می گوید که: رفتم به آنجا و یک موضعی را گمان کردم و به خدمت آن حضرت آمدم و خبر دادم.

فرمود که: درست یافته ای، خدا تو را رحم کند (۱).

و به سند معتبر منقول است از یزید بن عمرو که: حضرت صادق علیه السلام در وقتی که در حیره بود روزی به من گفت که: آیا می خواهی به عمل آورم آنچه تو را وعده داده بودم که قبر امیرالمؤمنین را به تو نشان دهم؟

گفتم: بلی.

پس آن حضرت سوار شد و اسماعیل فرزند آن حضرت سوار شد و من با ایشان سوار شدم، تا آنکه از تلّ کوچک گذشت و میان حیره و نجف نزد تلّهای سفید فرود آمد و من و اسماعیل هم فرود آمدیم، پس حضرت نماز کرد و ما هم نماز کردیم؛ پس به اسماعیل گفت: برخیز و سلام کن بر جدّت حسین بن علی علیهما السلام.

گفتم: فدای تو شوم، مگر حسین در کربلا نیست؟

فرمود که: بلی، اما چون سر مبارک آن حضرت را به شام بردند، یکی از شیعیان ما آن سر را دزدید و آورد و دفن کرد در پهلوی امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهما - (۲).

و به سند معتبر از ابان بن تغلب مروی است که گفت: با حضرت صادق علیه السلام رفتیم به پشت کوفه، بر قبری گذشتند و فرود آمدند و دو رکعت نماز گزاردند، پس اندکی راه

۱- کامل الزیارات: ۳۳ ب ۹ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۰ ح ۱۲.

۲- کافی: ۴/۵۷۱ ح ۱، کامل الزیارات: ۳۴ ب ۹ ح ۴، فرحه الغری: ۶۴، بحارالانوار: ۴۵/۱۷۸ ح ۲۸، و ج ۱۰۰/۲۴۱ ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۹ ش ۱۱۲۷.

رفتند و فرود آمدند و دو رکعت نماز گزارند، پس اندکی دیگر رفتند و فرود آمدند و دو رکعت نماز کردند؛ پس فرمودند که: آن موضع اول قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - بود و موضع دوم محل سر مبارک امام حسین علیه السلام بود و موضع سوم محل منبر حضرت قائم آل محمد - صلوات الله علیه - خواهد بود (۱).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که فرمود که: چون به نجف می روی دو قبر می بینی، قبر بزرگی و قبر کوچکی؛ قبر بزرگ قبر امیرالمؤمنین است و قبر کوچک مدفن سر حضرت امام حسین است (۲).

و به سند معتبر منقول است از صفوان جمال که گفت: من با حضرت صادق علیه السلام از قادیسیه روانه شدیم، تا مشرف شد بر نجف فرمود که: این کوهی است که پناه برد به آن فرزند جدّم نوح علیه السلام - که گفت به زودی پناه برم به کوهی که مرا از آب نگاه دارد -، پس حق تعالی وحی نمود به سوی آن کوه که ای نجف آیا مردم به تو پناه می برند از عذاب من! پس کوه فرو رفت در زمین و پاره پاره شد و در ناحیه شام ظاهر شد.

پس فرمود که: راه را بگردان. پس می رفت تا رسید به غری، پس بر قبری ایستاد و سلام فرستاد بر پیغمبران یک یک - از آدم گرفته تا پیغمبر آخر الزمان صلوات الله علیهم اجمعین - و من با او سلام می فرستادم؛ پس بر روی قبر افتاد و بر صاحب قبر سلام کرد و صدای گریه آن حضرت بلند شد. پس برخاست و چهار رکعت نماز گزارد؛ و من نیز با آن حضرت نماز کردم، پس پرسیدم که این قبر کیست؟ فرمود که:

این قبر جدّم علی بن ابی طالب علیه السلام است (۳).

و در حدیث معتبر از یونس بن ظبیان منقول است که گفت: من در خدمت حضرت صادق علیه السلام بودم در حیره، در ایامی که آن حضرت به نزد ابو جعفر دوانیقی

۱- کافی: ۴/۵۷۱ ح ۲، کامل الزیارات: ۳۴ ب ۹ ح ۵، فرحه الغری: ۵۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۱ ح ۲۰ و ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۹ ش ۱۱۲۸.

۲- کامل الزیارات: ۳۴ ب ۹ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۱ ح ۲۲.

۳- کامل الزیارات: ۳۵ ب ۹ ح ۷، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۶ ح ۳۱۹۷، فرحه الغری: ۹۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۲ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۱۶ ش ۵۶۶ و ص ۲۷۹ ش ۶۰۱.

آمده بودند در شب ماهتابی، پس نظر کرد به سوی آسمان و فرمود که: ای یونس، نمی بینی این ستاره ها را که چه بسیار نیکو است! به درستی که اینها امان اهل آسمان اند و ما اهل بیت امان اهل زمینیم.

پس فرمود که ای یونس، امر کن که استر و الاغ را زین کنند.

و چون هر دو را زین کردند، فرمود که ای یونس می خواهم که الاغ را به من گذاری و استر را تو سوار شوی.

پس سوار شدیم و چون از حیره بیرون رفتیم فرمود که: پیش باش ای یونس!

و گاه می فرمود که از جانب راست برو و گاه می فرمود که از جانب چپ برو.

پس چون رسیدیم به تلّهای سرخ، فرمود که: به جانب راست برو.

پس به موضعی رفت که در آن چشمه آبی بود و وضو ساخت، پس نزدیک زمین بلندی آمد و نماز گزارد، پس بر آن بلندی برآمد و بسیار گریست، پس به بلندی دیگر رفت و باز چنین کرد.

پس فرمود که: ای یونس بکن مثل آنچه من کردم.

پس چون فارغ شدم فرمود که: ای یونس، می شناسی این مکان را؟

گفتم: نه.

فرمود که: موضعی که اوّل در آن نماز کردم موضع قبر امیرالمؤمنین بود و آن بلندی دیگر، موضع سر حضرت امام حسین است؛ به درستی که ملعون عبید الله ابن زیاد - علیه اللّٰعنه - چون سر مبارک حضرت امام حسین علیه السلام را به شام فرستاد، آوردند به کوفه، پس گفت: بیرون برید این سر را از کوفه که باعث فتنه اهلش نشود، پس حق تعالی چنین کرد که نزد امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - مدفون شد؛ پس سر با بدن است و بدن با سر است (۱).

مؤلف گوید که: گویا مراد این باشد که بعد از دفن کردن، حق تعالی آن سر مبارک را به بدن شریفش ملحق گردانید و متّصل به بدن شد؛ و در این موضع زیارت کردن

برای این است که اوّل در اینجا مدفون شده است.

و محتمل است که مراد این باشد که بدن مبارک امیرالمؤمنین به منزله بدن شریف آن حضرت است و هر دو یک نور اند و جدائی در میان ایشان نیست؛ و باز سر و بدن از هم جدا نشدند.

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: چون من در حیره بودم نزد ابوالعبّاس سفّاح، شب می رفتم به نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام - و آن در ناحیه نجف حیره است، در پهلوی عمارت غری که نعمان پادشاه عرب ساخته است - ، پس نماز شب را در آنجا می کردم و پیش از صبح بر می گشتم (۱).

و ایضاً به سند صحیح از صفوان منقول است که از آن حضرت پرسیدم از موضع قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - و آن حضرت نشان دادند.

صفوان گفت که: بعد از آن، بیست سال من نماز را نزد قبر آن حضرت می کردم (۲).

و در حدیث ابوحمزه ثمالی خواهد آمد که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام او را بردند به نجف موضعی را نشان دادند و فرمودند که: این موضع قبر جدّم امیرالمؤمنین است؛ و زیارت کردند و دو طرف روی مبارک خود را بر قبر منور مالیدند (۳).

و در روایت معتبر دیگر منقول است که ابوبصیر از حضرت صادق علیه السلام سؤال نمود که: امیرالمؤمنین در کجا مدفون گردیده است؟

فرمود که: در قبر پدرش حضرت نوح.

ابوبصیر گفت که: مردم می گویند که نوح در مسجد کوفه مدفون است؟

فرمود که نه، در پشت کوفه مدفون است (۴).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: قبر امیرالمؤمنین در میان سینه حضرت نوح و فرق سر آن حضرت است، از جانب قبله (۵).

۱- کامل الزیارات: ۳۷ ب ۹ ح ۱۱، فرحه الغری: ۷۱ و ۱۰۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۴ ح ۲۷.

۲- کامل الزیارات: ۳۷ ب ۹ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۴ ح ۲۸.

۳- فرحه الغری: ۴۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۵ ح ۳۱.

۴- فرحه الغری: ۶۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۸ ح ۳۹.

و در روایت معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: حضرت امیرالمؤمنین حضرت امام حسن علیهما السلام را امر فرمود که قبر آن حضرت را در چهار موضع بکنند: در مسجد و در نجف و دو موضع دیگر؛ برای آنکه دشمنانش موضع قبرش را ندانند (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام وصیت فرمود که: جسد مرا بیرون برید پشت کوفه، پس هر گاه قدمهای شما فرو رود و بادی روبروی شما بوزد مرا دفن کنید؛ و آن اول طور سینا است. پس چنین کردند (۲).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: در کوفه است قبر نوح و ابراهیم و قبر سیصد و هفتاد پیغمبر و ششصد وصی پیغمبر و قبر بهترین اوصیای پیغمبران - یعنی امیرالمؤمنین - (۳).

مؤلف گوید که: چون در روایت معتبره بسیار وارد است که حضرت آدم و نوح علیهما السلام نزد حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - مدفون اند (۴) و در بعضی روایات حضرت هود وارد شده است (۵) و حضرت صالح علیه السلام نیز مشهور است که در حوالی آن حضرت مدفون است (۶) و حضرت یونس و ذوالکفل نیز در این زمان قبرشان معروف است و در این حدیث نیز حضرت ابراهیم علیه السلام با سایر انبیا و اوصیا وارد شده است، اگر در وقت زیارت آن حضرت همه را زیارت کند مناسب است؛ آنچه بخصوص مذکور اند خصوصاً و باقی را عموماً.

و سابقاً روایتی گذشت (۷) که حضرت صادق علیه السلام سلام بر آدم و سایر انبیا فرستادند در زیارت آن حضرت.

۱- فرحه الغری: ۷۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۵۰ ح ۴۴.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۳۴ ح ۶۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۵۰ ح ۴۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۸ ش ۴۹۳.

۳- فرحه الغری: ۶۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۰۴ ح ۶۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۹ ش ۴۷۰.

۴- کامل الزیارات: ۳۹ ب ۱۰ ضمن ح ۲، مزار مفید: ۲۱ - ۲۲ ضمن ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۲۳ ضمن ح ۵۱، مزار کبیر: ۳۷،

فرحه الغری: ۷۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۵۸ ضمن ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۹ ش ۵۲۴.

۵- تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ح ۳۴ - ۶۶ ح ۶۷، فرحه الغری: ۳۸ - ۳۹، بحارالانوار: ۴۲/۲۱۸ ح ۲۰ و ۲۱ و ج ۱۰۰/۲۳۹ ح ۹ و

۱۰.

۶- فرحه الغری: ۳۸، تهذیب الاحکام: ۶/۳۴ ح ۶۶، جامع الاخبار: ۷۲ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۹ ح ۹.

۷- (۷) - نگاه کن: ص ۱۰۰.

و این احادیث منافات ندارد با احادیثی که وارد شده است که بعضی از ایشان در مواضع دیگر مدفون شده اند؛ زیرا که ممکن است که مثل حضرت آدم علیه السلام در جایی دیگر مدفون شده باشد و از برای شرف مجاورت آن حضرت ایشان را به این محلّ شریف نقل کرده باشند.

و اما مدفون شدن سر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - در بالای سر حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه و استحباب زیارت آن حضرت در آن مکان - به غیر آنچه سابقاً ذکر کردیم - بسیار است (۱)؛ و احادیث در این باب بعد از این نیز خواهد آمد إن شاء الله (۲).

۱- کامل زیارت: ۳۴ ب ۹ ح ۴ - ۶، فرحه الغری: ۵۶ - ۵۸ و ص ۶۴ و ۶۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۱ ح ۱۸ و ص ۲۴۴ ذیل ح

۲۶ و ص ۲۴۶ - ۲۴۷ ح ۳۴ - ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۹ ش ۱۱۲۷

۲- نگاه کن: ص ۱۱۳ و ۱۳۲ و ۱۳۷.

فصل سوم: در بیان زیارات مطلقه آن حضرت که مقید به وقتی نیست

اول: زیارتی است که شیخ مفید و سید ابن طاووس و شیخ شهید و غیر ایشان

- قدس الله ارواحهم - در کتب خود ذکر کرده اند و به روایت نسبت داده اند؛ اگرچه از بعضی قرائن مفهوم می شود که دعایی چند در میان روایت درج فرموده باشند و روایات دیگر نیز به این روایت ضم کرده باشند.

شیخ مفید فرموده است که: مروی است از صفوان که عرض نمود به خدمت حضرت صادق - صلوات الله علیه - که: چگونه زیارت کنیم حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه را؟

فرمود که: ای صفوان، هر گاه که اراده زیارت نمایی غسل بکن و دو جامه پاک بپوش و به چیزی از بوی خوش خود را خوشبو کن - و اگر نیابی و نکنی تو را مجزی است - و چون از خانه خود بیرون می روی بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي خَرَجْتُ مِنْ مَنَزِلِي أُنْعِي فَضْلَكَ وَ أَرْوُرُ وَصِيَّ نَبِيِّكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمَا؛ اللَّهُمَّ فَيَسِّرْ ذَلِكَ لِي وَ سَبِّبِ الْمَزَارَ لَهُ وَ اخْلُفْنِي فِي عَاقِبَتِي وَ حُزَانَتِي بِأَحْسَنِ الْخِلَافَةِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس روانه شو و حال آنکه می گفته باشی: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؛

و چون به خندق کوفه برسی بایست نزد خندق و بگو:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ أَهْلُ الْكِبْرِيَاءِ وَالْمَجِيدِ وَالْعَظَمَةِ، اللَّهُ أَكْبَرُ أَهْلُ التَّكْبِيرِ وَالتَّقْدِيسِ وَالتَّسْبِيحِ وَالْأَلَاءِ، اللَّهُ أَكْبَرُ مِمَّا أَخَافُ وَ أَحْذَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ عِمَادِي وَ عَلَيْهِ أَتَوَكَّلُ، اللَّهُ أَكْبَرُ رَجَائِي وَ إِلَيْهِ أُنِيبُ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ وَلِيُّ نِعْمَتِي وَ الْقَادِرُ عَلَى طَلِبَتِي، تَعَلَّمْ حَاجَتِي وَ مَا تُضْمِرُهُ هَوَاجِسُ الصُّدُورِ وَ مَا تَتَوَهَّمُهُ خَوَاطِرُ النُّفُوسِ؛ فَأَسْأَلُكَ بِمُحَمَّدٍ الْمُضِيَّ طَفِي، الَّذِي قَطَعْتَ بِهِ حُجَجَ الْمُحْتَجِّينَ وَ عُدْرَ الْمُعْتَدِرِينَ وَ جَعَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ، أَنْ لَا تَحْرِمَنِي زِيَارَةَ (۱) وَ لِيُكَ وَ أَخِي نَبِيِّكَ، أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ قُصْدَهُ وَ تَجْعَلَنِي مِنْ وَفْدِهِ الصَّالِحِينَ وَ شِيعَتِهِ الْمُتَّقِينَ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و چون نمودار شود برای توبه شریفه آن حضرت، بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا اخْتَصَنِي بِهِ مِنْ طَيْبِ الْمَوْلِدِ وَ اسْتَخْلَصَنِي إِكْرَامًا (۲) بِهِ مِنْ مُوَالَاهِ الْأَبْرَارِ، السَّفَرَةَ الْأَطْهَارِ وَ الْخَيْرَةَ الْأَعْلَامِ.

اللَّهُمَّ فَتَقَبَّلْ سَعْيِي إِلَيْكَ وَ تَضَرَّعِي بَيْنَ يَدَيْكَ وَ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي لَا تَخْفَى عَلَيْكَ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْمَلِكُ الْعَفَّارُ.

پس چون برسی به تویی - که آن در این زمان تلی است نزدیک قبرستان از جانب چپ راه برای کسی که از کوفه رو به نجف آید - دو رکعت نماز در آنجا بکن؛ که روایت رسیده است که جماعتی از مخصوصان اصحاب امیرالمؤمنین علیه السلام در آنجا مدفون شده اند و بخوان آن دعا را که در هنگام دیدن قبه مقدسه خواندی.

و چون به عمارت حنانه برسی دو رکعت نماز بکن، زیرا که روایت کرده است ابن ابی عمیر از مفضل که چون حضرت صادق علیه السلام گذشتند به عمارت میل کرده - که در سر راه نجف است - دو رکعت نماز کردند.

۱- «ثَوَابُ زِيَارَتِهِ» خ ل.

۲- «لِكِرَامَتِهِ» خ ل.

به حضرت عرض کردند که این چه نماز بود؟

فرمود که: این موضع سر مبارک جدّم حسین بن علی علیهما السلام است که در اینجا گذاشتند در وقتی که از کربلا می آوردند که به سوی عید الله بن زیاد - علیه اللعنه - ببرند.

پس در آنجا این دعا بخوان:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَرَى مَكَانِي وَ تَشْمَعُ كَلَامِي وَ لَا يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي وَ كَيْفَ يَخْفَى عَلَيْكَ مَا أَنْتَ مُكَوِّنُهُ وَ بَارئُهُ وَ قَدْ جِئْتُكَ مُسْتَشْفِعًا بِنَبِيِّكَ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ وَ مُتَوَسِّلًا بِوَصِيِّ رَسُولِكَ، فَاسْأَلُكَ بِهِمَا ثَبَاتَ الْقَدَمِ وَ الْهُدَى وَ الْمَغْفِرَةَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

مؤلف گوید که: بهتر آن است که در مسجد حنانه زیارت کند حضرت امام حسین علیه السلام را به آن زیارتی که بعد از اتمام این زیارت از محمد بن المشهدی نقل خواهد شد (۱) و چهار رکعت نماز بکند، چنانچه مذکور خواهد شد (۲) که حضرت صادق علیه السلام در این موضع چنین کردند.

پس گفته اند که: چون به دروازه نجف برسی بگو:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ» (۳)، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَيَّرَنِي فِي بِلَادِهِ، وَ حَمَلَنِي عَلَى دَوَائِبِهِ، وَ طَوَى لِي الْبُعَيْدَ، وَ صَرَفَ عَنِّي الْمَحْذُورَ، وَ دَفَعَ عَنِّي الْمَكْرُوهَ، حَتَّى أَقْدَمَنِي أَخَا رَسُولِهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

پس داخل شهر شو و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَدْخَلَنِي هَذِهِ الْبُقْعَةَ الْمُبَارَكَةَ الَّتِي بَارَكَ اللَّهُ فِيهَا وَ اخْتَارَهَا لَوْصِيِّ نَبِيِّهِ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْهَا شَاهِدَةً لِي (۴).

پس چون به درگاه اول برسی بگو:

اللَّهُمَّ لِبَابِكَ وَقَفْتُ (۵)، وَ بِفَنَائِكَ نَزَلْتُ، وَ بِحِجْلِكَ اعْتَصَمْتُ، وَ لِرَحْمَتِكَ تَعَرَّضْتُ،

۱- نگاه کن: ص ۱۱۸.

۲- نگاه کن: ص ۱۱۸.

۳- اعراف: ۴۳.

۴- « فاجعلها لي باب حطه خطاياي » خ ل.

۵- « قرعت » خ ل.

وَبَوَّلِيكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ تَوَسَّلْتُ، فَاجْعَلْهَا زِيَارَةً مَقْبُولَةً، وَدُعَاءً مُسْتَجَابًا.

پس چون به در صحن برسی بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْحَرَمَ حَرْمُكَ وَالْمَقَامَ مَقَامُكَ، وَأَنَا أَدْخُلُ إِلَيْهِ أَنْاجِيكَ بِمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، وَمِنْ سِرِّي وَمِنْ نَجْوَايَ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَنَّانِ الْمَنَّانِ الْمُتَطَوِّلِ، الَّذِي مِنْ تَطَوُّلِهِ سَهَّلَ لِي زِيَارَةَ مَوْلَايَ بِإِحْسَانِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْنِي عَنْ زِيَارَتِهِ مَمْنُوعًا وَلَا عَنْ وِلَايَتِهِ مَدْفُوعًا، بَلْ تَطَوَّلَ وَمَنَحَ.

اللَّهُمَّ كَمَا مَنَنْتَ عَلَيَّ بِمَعْرِفَتِهِ فَاجْعَلْنِي مِنْ شِيعَتِهِ، وَأَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس داخل صحن بشو و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَكْرَمَنِي بِمَعْرِفَتِهِ، وَمَعْرِفَةِ رَسُولِهِ وَمَنْ فَرَضَ عَلَيَّ طَاعَتَهُ، رَحِمَهُ مِنْهُ لِي وَتَطَوَّلًا مِنْهُ عَلَيَّ، وَمَنْ عَلَيَّ بِالْإِيمَانِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَدْخَلَنِي حَرَمَ أَخِي رَسُولِهِ وَأَرَانِيهِ فِي عَافِيهِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنِي مِنْ زُورِ قَبْرِ وَصِيِّ رَسُولِهِ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، جَاءَ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا عَبْدُ اللَّهِ، وَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ.

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى هِدَايَتِهِ وَتَوْفِيقِهِ لِمَا دَعَا إِلَيْهِ مِنْ سَبِيلِهِ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَفْضَلُ مَقْصُودٍ وَأَكْرَمُ مَا تَنِيَّ وَقَدْ أَتَيْتَكَ مُتَقَرِّبًا إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ نَبِيَّ

الرَّحْمَةِ، وَبِأَخِيهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ - عَلَيْهِمَا السَّلَامُ - ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَلَا تَحْيَبْ سِعْيِي، وَانظُرْ إِلَيَّ نَظْرَةً رَحِيمَةً تَنْعَشُنِي بِهَا، وَاجْعَلْنِي عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُفْرَبِينَ.

پس چون به در رواق برسی بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، أَمِينِ اللَّهِ عَلَى وَحْيِهِ وَعَزَائِمِ أَمْرِهِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَالْفَاتِحِ لِمَا اسْتَيْقَبَلَ وَالْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ السَّكِينَةِ، السَّلَامُ عَلَى الْمِدْفُونِ بِالْمَدِينَةِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَنْصُورِ الْمُؤَيَّدِ، السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ.

پس داخل رواق شو - و در داخل شدن پای راست را مقدم دار - و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، جَاءَ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِهِ، وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ وَخَيْرَتَهُ مِنْ خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِ اللَّهِ وَ أَخِي رَسُولِ اللَّهِ (۱). يَا مَوْلَايَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ جَاءَكَ مُسْتَجِيرًا بِعِدَّتِكَ، قَاصِدًا إِلَى حَرَمِكَ، مُتَوَجِّهًا إِلَى مَقَامِكَ، مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِكَ. أَدْخُلْ يَا مَوْلَايَ، أَدْخُلْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَدْخُلْ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، أَدْخُلْ يَا أَمِينَ اللَّهِ، أَدْخُلْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُقِيمِينَ فِي هَذَا الْمَشْهَدِ، يَا مَوْلَايَ أَتَأْذِنُ لِي بِالْدُخُولِ أَفْضَلَ مَا أَذِنْتَ لِأَخِي مِنْ أَوْلِيَائِكَ، فَإِنْ لَمْ أَكُنْ لَهُ أَهْلًا فَأَنْتَ أَهْلٌ لِدُنْيَاكَ.

پس عتبه را ببوس و مقدم دار پای راست را پیش از پای چپ و داخل شو و در

حال داخل شدن بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَتُبْ عَلَيَّ، إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

پس برو تا مُحاذی قبر شوی و توقف نما پیش از رسیدن به قبر و بگو:

السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ، أَمِينِ اللَّهِ عَلَى وَحْيِهِ وَرِسَالَتِهِ وَعَزَائِمِ أَمْرِهِ، وَ مَعِيدِ الْوَحْيِ وَالتَّنْزِيلِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، الشَّاهِدِ عَلَى الْخَلْقِ، السَّرَاجِ الْمُنِيرِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْمَظْلُومِينَ، أَفْضَلَ وَ أَكْمَلَ وَ أَرْفَعَ وَ أَشْرَفَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدِكَ وَ خَيْرِ خَلْقِكَ بَعْدَ نَبِيِّكَ، وَ أَخِي رَسُولِكَ، وَ وَصِيِّ حَبِيبِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَهُ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانِ الدِّينِ بَعْدِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْأَثَمَةِ مِنْ وُلْدِهِ، الْقَوَّامِينَ بِأَمْرِكَ مِنْ بَعْدِهِ، الْمُطَهَّرِينَ الَّذِينَ ارْتَضَيْتَهُمْ أَنْصَاراً لِدِينِكَ، وَ حَفَظَهُ لِسِرِّكَ، وَ شُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ أَعْلَاماً لِعِبَادِكَ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ وَ خَلِيفَتِهِ وَ الْقَائِمِ بِأَمْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ، سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سَيِّدَي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ.

السَّلَامُ عَلَى الْأَثَمَةِ الرَّاشِدِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَى

الْمَائِمَةَ الْمُسَيِّمَةَ تَوَدِّعِينَ، السَّلَامُ عَلَى خَاصَّةِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُتَوَسِّمِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ قَامُوا بِأَمْرِهِ وَوَارَؤُوا
أَوْلِيَاءَ اللَّهِ، وَخَافُوا بِخَوْفِهِمْ.

السَّلَامُ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

پس برو تا بایستی نزدیک قبر و رو به قبر و پشت به قبله کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِدْقَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْهُدَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِلْمَ التَّقَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرُّ (١) التَّقِيُّ النَّقِيُّ الْوَفِيُّ،
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَ أَمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ
دِيَانَ يَوْمِ الدِّينِ، وَ خَيْرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَيِّدَ الصِّدِّيقِينَ وَ الصُّفُوَّةَ مِنْ سُلَالَةِ النَّبِيِّينَ، وَ بَابَ حُكْمِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ خَازِنَ وَحْيِهِ وَ عَيْبِهِ
عَلِمِهِ وَ النَّاصِحَ لِمَا نَبِيَّهِ وَ التَّالِيَّ لِرِسُولِهِ وَ الْمُوَاسِيَ لَهُ بِنَفْسِهِ وَ النَّاطِقَ بِحُجَّتِهِ وَ الدَّاعِيَ إِلَى شَرِيعَتِهِ وَ الْمَاضِيَ عَلَى سُنَّتِهِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْ نَبِيِّكَ (٢) مَا حُمِّلَ، وَ رَعَى مَا اسْتَحْفِظَ، وَ حَفِظَ مَا اسْتُودِعَ، وَ حَلَّلَ حَلَالَكَ، وَ حَرَّمَ حَرَامَكَ، وَ
أَقَامَ أَحْكَامَكَ، وَ جَاهَدَ النَّاكِثِينَ فِي سَبِيلِكَ وَ الْقَاسِطِينَ فِي حُكْمِكَ وَ الْمَارِقِينَ عَنْ أَمْرِكَ، صَابِرًا مُحْتَسِبًا، لَا تَأْخُذُهُ فِيكَ لَوْمَةٌ
لَائِمَةٌ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ وَ أَضْفِيائِكَ، وَ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ هَذَا قَبْرُ وَلِيِّكَ الَّذِي فَرَضْتَ طَاعَتَهُ، وَ جَعَلْتَ فِي أَعْنَاقِ عِبَادِكَ مُبَايَعَتَهُ، وَ خَلِيفَتِكَ الَّذِي بِهِ تَأْخُذُ وَ تُعْطَى، وَ بِهِ تُثَبِّبُ وَ
تُعَاقِبُ، وَ قَدْ فَصَدَّتْهُ طَمَعًا لِمَا أَعْدَدْتَهُ لِأَوْلِيَائِكَ، فَبِعَظِيمِ قَدْرِهِ عِنْدَكَ، وَ جَلِيلِ خَطَرِهِ لَدَيْكَ، وَ قُرْبِ مَنَزَلَتِهِ مِنْكَ، صَلِّ عَلَى

١- «البار» خ ل.

٢- «رَسُولِكَ» خ ل.

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَفْعَلِ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، فَإِنَّكَ أَهْلُ الْكَرَمِ وَ الْجُودِ.

وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، وَ عَلَى ضَجِيعَيْكَ آدَمَ وَ نُوحَ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس ضریح را ببوس و در جانب سر بایست و بگو:

يَا مَوْلَايَ إِلَيْكَ وَفُودِي، وَ بِسْكَ أَتَوَسَّلُ إِلَى رَبِّي فِي بُلُوغِ مَقْصُودِي، وَ أَشْهَدُ أَنَّ الْمُتَوَسَّلَ بِسْكَ غَيْرُ خَائِبٍ وَ الطَّالِبَ بِكَ عَنْ مَعْرِفَةِ غَيْرِ مَزْدُودٍ إِلَّا بِقَضَاءِ حَوَائِجِهِ، فَكُنْ لِي شَفِيعًا إِلَى اللَّهِ رَبِّكَ وَ رَبِّي فِي قَضَاءِ حَوَائِجِي، وَ تَيْسِيرِ أُمُورِي، وَ كَشْفِ شِدَّتِي، وَ عُفْرَانِ ذَنْبِي (١)، وَ سَعَةِ رِزْقِي، وَ تَطْوِيلِ عُمُرِي، وَ إِعْطَاءِ سُؤْلِي فِي آخِرَتِي وَ دُنْيَايَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ الْأَيْمَةِ، وَ عَذِّبْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا لَا تُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، عَذَابًا كَثِيرًا لَا انْقِطَاعَ لَهُ وَ لَا أَجَلَ وَ لَا أَمَدَ، بِمَا شَاقُّوا وُلاَهَ أَمْرِكَ، وَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا لَمْ تُحَلِّهْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ وَ ادْخُلْ عَلَى قَتْلِهِ أَنْصَارِ رَسُولِكَ، وَ عَلَى قَتْلِهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ عَلَى قَتْلِهِ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ عَلَى قَتْلِهِ أَنْصَارِ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ قَتْلِهِ مَنْ قُتِلَ فِي وِلايَةِ آلِ مُحَمَّدٍ أَجْمَعِينَ عَذَابًا أَلِيمًا مُضَاعَفًا فِي أَسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ، لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابَ وَ هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ مَلْعُونُونَ، نَاكِسُونَ رُؤُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ، قَدْ عَانَيْنَا النَّدَامَةَ وَ الْخِزْيَ الطَّوِيلَ، لِقَتْلِهِمْ عِتْرَةَ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ وَ أَتْبَاعِهِمْ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ فِي مُسْتَسِرِّ السَّرِّ وَ ظَاهِرِ الْعَلَانِيَةِ فِي أَرْضِكَ وَ سَمَائِكَ (٢).

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي قَدَمَ (٣) صِدْقٍ فِي أَوْلِيَائِكَ، وَ حَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ وَ مُسْتَقَرَّهُمْ،

١- «ذنوبی» خ ل.

٢- «سمائک و أرضک» خ ل.

٣- «لسان» خ ل.

حَتَّى تُلْحِقَنِي بِهِمْ وَ تَجْعَلَنِي لَهُمْ تَبَعًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس ضریح را ببوس و پشت به قبله بایست و رو به جانب قبر امام حسین - صلوات الله علیه - بکن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا الْإِثْمَةِ الْهَادِيْنَ الْمَهْدِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَرِيحَ الدَّمْعَةِ السَّكْبَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْمُصَاصِيهِ الرَّائِبَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى جَدِّكَ وَ أَيْبِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أُمِّكَ وَ أُخِيكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَيْمَةِ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ وَ بَيْنِكَ.

أَشْهَدُ لَقَدْ طَيَّبَ اللَّهُ بِكَ التُّرَابَ، وَ أَوْصَحَ بِكَ الْكِتَابَ، وَ جَعَلَكَ وَ أَبَاكَ وَ جَدَّكَ وَ أَخَاكَ وَ بَيْنِكَ عِبْرَةً لِأُولَى الْأَبَابِ، يَا ابْنَ الْمَيَامِينِ الْأَطْيَابِ (۱)، التَّالِينَ الْكِتَابَ، وَ جَهَّتْ سِلَامِي إِلَيْكَ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ سَلَامُهُ عَلَيْكَ، وَ جَعَلَ أَفْتَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْكَ، مَا خَابَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكَ وَ لَجَأَ إِلَيْكَ.

پس برو نزد پای قبر بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَيْمَةِ، وَ خَلِيلِ الثُّبُوهِ وَ الْمَخْصُوصِ بِالْأَخُوهِ.

السَّلَامُ عَلَى يَعْسُوبِ الدِّينِ وَ الْإِيمَانِ، وَ كَلِمَةِ الرَّحْمَنِ.

السَّلَامُ عَلَى مِيزَانِ الْأَعْمَالِ، وَ مُقَلَّبِ الْأَحْوَالِ، وَ سَيْفِ ذِي الْجَلَالِ، وَ سَاقِي السَّلْسِيلِ الزُّلَالِ.

السَّلَامُ عَلَى صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاثِرِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ وَ الْحَاكِمِ يَوْمَ الدِّينِ.

السَّلَامُ عَلَى شَجَرَةِ التَّقْوَى، وَ سَامِعِ السَّرِّ وَ النَّجْوَى.

السَّلَامُ عَلَى حُجَّهِ اللَّهِ الْبَالِغِهِ، وَنِعْمَتِهِ السَّابِغِهِ، وَنِقْمَتِهِ الدَّامِغِهِ.

السَّلَامُ عَلَى الصَّرَاطِ الْوَاضِحِ وَ النَّجْمِ اللَّائِحِ، وَ الْإِمَامِ النَّاصِحِ وَ الزَّنَادِ الْقَادِحِ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

پس بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخِي نَبِيِّكَ، وَ وَلِيِّهِ وَ نَاصِرِهِ وَ وَصِيِّهِ وَ وَزِيرِهِ، وَ مُسْتَوْدِعِ عِلْمِهِ، وَ مُؤْضِعِ سِرِّهِ، وَ بَابِ حِكْمَتِهِ وَ النَّاطِقِ بِحُجَّتِهِ وَ الدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ، وَ خَلِيفَتِهِ فِي أُمَّتِهِ، وَ مُفَرِّجِ الْكُرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، قَاصِمِ الْكُفْرِ، وَ مُرْغِمِ الْفَجْرِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ مِنْ نَبِيِّكَ بِمَنْزِلِهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى.

اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَ انصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَ اخذِلْ مَنْ خَذَلَهُ وَ العنْ مَنْ نَصَبَ لَهُ، مِنْ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْآخِرِينَ، وَ صَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس برگرد به جانب سر از برای زیارت حضرت آدم و حضرت نوح علیهما السلام.

و در زیارت آدم علیه السلام بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْبَشَرِ.

السَّلَامُ (۱) عَلَيْكَ وَ عَلَى رُوحِكَ وَ يَدْنِكَ، وَ عَلَى الطَّاهِرِينَ مِنْ وُلْدِكَ وَ ذُرِّيَّتِكَ، صَلَاةً لَا يُحْصِيهَا إِلَّا هُوَ، وَ رَحْمَةً اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ.

و در زیارت نوح علیه السلام بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَيْخَ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ سَلَامُهُ عَلَيْكَ، وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ، وَ عَلَى الطَّاهِرِينَ مِنْ وُلْدِكَ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس شش رکعت نماز بکن، دو رکعت برای زیارت امیرالمؤمنین و در رکعت اول بعد از سوره «فاتحه الكتاب» سوره «الرحمن» بخوان و در رکعت دوم سوره «یس»؛ و بعد از نماز تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بخوان و طلب آمرزش از خدا بکن و از برای خود دعا بکن و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي صَلَّيْتُ هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ هَدِيَّةً مِنِّي إِلَى سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ وَ لِيَّكَ وَ أَخِي رَسُولِكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ - .

اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَقَبَّلْهَا مِنِّي وَ اجْزِنِي عَلَى ذَلِكَ جِزَاءَ الْمُحْسِنِينَ.

اللَّهُمَّ لَكَ صَلَّيْتُ، وَ لَكَ رَكَعْتُ، وَ لَكَ سَجَدْتُ، وَ حَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لِأَنَّهُ لَا تَكُونُ (۱) الصَّلَاةُ وَ الرُّكُوعُ وَ السُّجُودُ إِلَّا لَكَ، لِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَقَبَّلْ مِنِّي زِيَارَتِي، وَ اعْطِنِي سُؤْلِي، بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ.

و چهار رکعت دیگر را هدیه آدم و نوح علیهما السلام گردان.

پس سجده شکر به جا آور و در سجده بگو:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ، وَ بِكَ اعْتَصَمْتُ، وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ ثِقَتِي وَ رَجَائِي، فَكَفِنِي مَا أَهَمَّنِي وَ مَا لَا- يُهْمُنِي، وَ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، عَزَّ جَارُكَ وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ وَ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ قَرِّبْ قُرْبَهُمْ.

پس جانب راست رو را بر زمین گذار و بگو:

ارْحَمْ ذُلِّي بَيْنَ يَدَيْكَ، وَ تَضَرَّعِي إِلَيْكَ، وَ وَحْشَتِي مِنَ النَّاسِ، وَ أَنْسِي بِكَ،

یا کریم، یا کریم، یا کریم.

پس جانب چپ رو را بر زمین گذار و بگو:

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبِّي حَقًّا حَقًّا، سَجَدْتُ لَكَ يَا رَبِّ تَعْبُدًا وَرِقًّا.

اللَّهُمَّ إِنَّ عَمَلِي ضَعِيفٌ فَضَاعِفُهُ لِي، يَا كَرِيمُ، يَا كَرِيمُ، يَا كَرِيمُ.

پس برگرد به سجود و صد مرتبه بگو: شُكْرًا، شُكْرًا.

و جهد کن در دعا، که این موضع طلبیدن مطالب است و استغفار بسیار بکن که محل آموزش گناهان است و حاجات خود را از خدا طلب نما، که مقام استجابت دعاها است (۱).

مؤلف گوید که، بعد از این فرموده است شیخ مفید و غیر او که: بخواند این دعا را بعد هر نماز نافله و فریضه، مادام که در نجف اقامت می نماید.

و چون این دعا در تهذیب و غیر آن از کتب معتبره به سند مذکور است، ما در اینجا ایراد می نمایم:

به سند معتبر روایت کرده اند از یونس بن ظبیان که گفت: رفتم به خدمت حضرت صادق علیه السلام - در وقتی که در حیره بود آن حضرت - ، پس مرا با خود برد به مکانی و در آنجا ایستاد و دستها را بلند کرد و دعایی آهسته خواند که من نفهمیدم، پس دو رکعت نماز کرد و دو سوره کوچک خواند در آن نماز؛ و من نیز چنین کردم.

پس این دعا را بلند خواند که من نفهمیدم و تعلیم من نمود.

پس فرمود که آیا می دانی که این چه مکان است؟

گفتم: فدای تو شوم نمی دانم، همین می دانم که در صحرایم.

فرمود که: این قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - است و با رسول خدا ملاقات می نماید تا روز قیامت و از یکدیگر جدا نیستند هر چند قبرهاشان دور است از یکدیگر.

و دعا این است:

اللَّهُمَّ لَا بُدَّ مِنْ أَمْرِكَ، وَلَا بُدَّ مِنْ قَدْرِكَ وَلَا بُدَّ مِنْ قَضَائِكَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ.

اللَّهُمَّ فَمَا قَضَيْتَ عَلَيْنَا مِنْ قَضَاءٍ، وَقَدَّرْتَ عَلَيْنَا مِنْ قَدَرٍ، فَأَعْطِنَا مَعَهُ صَبْرًا يَهْرُهُ وَيَدْمَعُهُ، وَاجْعَلْهُ لَنَا صَاعِدًا فِي رِضْوَانِكَ، يَنْمِي فِي حَسَنَاتِنَا وَتَفْضِيلِنَا وَسُودِدِنَا وَشَرَفِنَا وَمَجْدِنَا وَنِعْمَاتِنَا وَكَرَامَاتِنَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَا تَقْصُصْ مِنْ حَسَنَاتِنَا.

اللَّهُمَّ وَ مَا أَعْطَيْتَنَا مِنْ عَطَاءٍ، أَوْ فَضَّلْتَنَا بِهِ مِنْ فَضْلٍ يَلِيهِ، أَوْ أَكْرَمْتَنَا بِهِ مِنْ كَرَامِهِ، فَأَعْطِنَا مَعَهُ شُكْرًا يَهْرُهُ وَيَدْمَعُهُ، وَاجْعَلْهُ لَنَا صَاعِدًا فِي رِضْوَانِكَ، وَحَسَنَاتِنَا وَسُودِدِنَا وَشَرَفِنَا، وَنِعْمَاتِكَ وَكَرَامَتِكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَا تَجْعَلْهُ لَنَا أَشْرًا وَلَا بَطْرًا وَلَا فِتْنَةً وَلَا مَفْتَنًا وَلَا عَذَابًا وَلَا خِزْيًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ عَثْرَةِ اللِّسَانِ، وَ سُوءِ الْمَقَامِ، وَ خِفَّةِ الْمِيزَانِ.

اللَّهُمَّ لَقْنَا حَسَنَاتِنَا فِي الْمَمَاتِ وَلَا تُرِنَا أَعْمَالِنَا عَلَيْنَا حَسِرَاتٍ وَلَا تُخْزِنَا عِنْدَ قَضَائِكَ وَلَا تَفْضَحْنَا بِسَيِّئَاتِنَا يَوْمَ نَلْقَاكَ، وَاجْعَلْ قُلُوبَنَا تَذَكُّرَكَ وَلَا تَنْسَاكَ، وَتَخْشَاكَ كَأَنَّهَا تَرَاكَ، حَتَّى نَلْقَاكَ، وَ يَدُلَّ سَيِّئَاتِنَا حَسَنَاتٍ، وَاجْعَلْ حَسَنَاتِنَا دَرَجَاتٍ، وَاجْعَلْ دَرَجَاتِنَا غُرُفَاتٍ، وَاجْعَلْ غُرُفَاتِنَا عَالِيَاتٍ.

اللَّهُمَّ أَوْسِعْ لِفَقِيرِنَا مِنْ سَعَةِ مَا قَضَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.

اللَّهُمَّ صِرْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ مَنْ عَلَيْنَا بِالْهُدَى مَا أَبْقَيْتَنَا وَ الْكِرَامَةَ إِذَا تَوَفَّيْتَنَا وَ الْحِفْظَ فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِنَا وَ الْبَرَكَهَ فِيمَا رَزَقْتَنَا وَ الْعَوْنَ عَلَى مَا حَمَلْتَنَا وَ الثَّبَاتَ عَلَى مَا طَوَّقْتَنَا وَ لَا تُؤَاخِذْنَا بِظُلْمِنَا وَ لَا تُعَاقِبْنَا (١) بِجَهْلِنَا وَ لَا تَسْتَدْرِجْنَا

بِخَطِيئَتِنَا (۱)، وَاجْعَلْ أَحْسَنَ مَا نَقُولُ ثَابِتاً فِي قُلُوبِنَا، وَاجْعَلْنَا عُظْمَاءَ عِنْدَكَ، أَذِلَّةً فِي أَنْفُسِنَا، وَانْفَعْنَا بِمَا عَلَّمْتَنَا، وَزِدْنَا عِلْماً نَافِعاً، أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَ مِنْ عَيْنٍ لَا تَدْمَعُ، وَ صَلاهِ لَا تُقْبَلُ (۲)، أَجْرُنَا مِنْ سُوءِ الْفِتَنِ (۳) يَا وَلِيَّ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ (۴).

مؤلف گوید که: اگر بعد از زیارت حضرت آدم علیه السلام یا بعد از نماز زیارت آن حضرت، بخواند صلواتی را که از حضرت امام زین العابدین علیه السلام منقول است برای آن حضرت - و در بعضی از نسخ صحیفه کامله الحاق نموده اند - مناسب است؛ و آن این است:

اللَّهُمَّ وَ آدَمُ بِيَدَيْهِ فِطْرَتُكَ، وَ أَوَّلُ مُعْتَرِفٍ مِنَ الطَّيِّبِينَ بِرُبُوبِيَّتِكَ، وَ بَكْرُ حُجَّتِكَ (۵) عَلَى عِبَادِكَ وَ بَرِيَّتِكَ وَ الدَّلِيلُ عَلَى السَّيِّئَةِ جَارِهِ بَعْفُوكَ مِنْ عِقَابِكَ وَ النَّاهِجُ سَبِيلَ تَوْبَتِكَ وَ الْوَسِيلُ بَيْنَ الْخَلْقِ وَ بَيْنَ مَعْرِفَتِكَ وَ الَّذِي لَقِيْتَهُ مَا رَضِيْتَهُ بِهِ عَنْهُ بِمَنِّكَ عَلَيْهِ وَ رَحْمَتِكَ لَهُ وَ الْمُنِيبُ الَّذِي لَمْ يُصِرَّ عَلَى مَعْصِيَتِكَ، وَ سَابِقُ الْمَتَذَلِّلِينَ بِحَلْقِ رَأْسِهِ فِي حَرَمِكَ وَ الْمُتَوَسِّلُ بَعْدَ الْمَعْصِيَةِ بِالطَّاعَةِ إِلَى عَفْوِكَ، وَ أَبُو الْأَنْبِيَاءِ الَّذِينَ أُودُوا فِي جَنبِكَ، وَ أَكْثَرُ سَكَّانِ الْأَرْضِ سِعْياً فِي طَاعَتِكَ، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَنْتَ يَا رَحْمَنُ، وَ مَلَائِكَتُكَ وَ سَكَّانُ سَمَاوَاتِكَ وَ أَرْضِكَ، كَمَا عَظَّمْتَ حُرْمَاتِكَ، وَ دَلَّنَا عَلَى سَبِيلِ مَرْضَاتِكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۶).

و شیخ محمد بن المشهدی روایت کرده است که: حضرت صادق علیه السلام در مسجد حنانه، حضرت امام حسین علیه السلام را چنین زیارت کرد و چهار رکعت نماز گزارد و زیارت این است:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ،

۱- « بِخَطَايَانَا » خ ل.

۲- « لَا تُرْفَعُ » خ ل.

۳- « الْقَبْرِ » خ ل.

۴- تهذيب الاحكام: ۶/۳۵ ح ۷۴، مزار كبير: ۲۳۸، فرحة الغری: ۶۶ - ۶۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۶۹ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۶۰ ش ۵۳۷.

۵- « حَجَجَكَ » خ ل.

۶- بحار الانوار: ۱۰۰/۲۹۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۸۶ ش ۶۰۸.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الصَّدِيقَةِ الطَّاهِرَةِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَآمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَتَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقَّ تِلَاوَتِهِ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَصَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِهِ مُحْتَسِبًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ خَالَفُوكَ وَحَارَبُوكَ، وَأَنَّ الَّذِينَ خَذَلُوكَ وَالَّذِينَ قَتَلُوكَ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ، «وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى» (۱).

لَعَنَ اللَّهُ الظَّالِمِينَ لَكُمْ مِنَ الْأُولَى وَالْآخِرِينَ، وَضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ.

أَتَيْتُكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ زَائِرًا، عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، مُسْتَبْصِرًا بِالْهُدَى الَّتِي أَنْتَ عَلَيْهِ، عَارِفًا بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ (۲).

مؤلف گوید که: اگر همین زیارت را در بالای سر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - برای زیارت سر مبارک امام حسین - صلوات الله علیه - نیز بخواند مناسب است.

و مشایخ مذکوران در تتمه زیارت کبیره، در بیان وداع گفته اند که چون خواهی وداع کنی، اعمالی که در اصل زیارت مذکور شد همه را به جا آور و در آخر زیارت این دعا بخوان:

آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِالرُّسُلِ (۳) وَبِمَا جِئْتُ بِهِ وَدَلَّلْتَنِي (۴) عَلَيْهِ وَدَعَوْتَنِي إِلَيْهِ، «رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ» (۵) وَ آلَ الرَّسُولِ «فَاكْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ» (۶).

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَةِ مَوْلَايَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ أَخِي رَسُولِ اللَّهِ (۷)،

۱- طه: ۶۱.

۲- مزار کبیر: ۵۱۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۵۶ ح ۴۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۶۷ ش ۶۶۵ و ج ۳/۳۲۷ ش ۱۱۶۵.

۳- «بالرسول» خ ل.

۴- «دللت» خ ل.

۵- آل عمران: ۵۳.

۶- آل عمران: ۵۳.

۷- «رسولک» خ ل.

وَ ارزُقْنِي زِيَارَتَهُ أَبَدًا مَا أَحْيَيْتَنِي.

اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي ثَوَابَ زِيَارَتِهِ، وَ ارزُقْنِي الْعُودَ، ثُمَّ الْعُودَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ سَلَامٌ مُودِعٌ لَا سِئَمٍ وَلَا قَالٍ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَلِّغْ أَرْوَاحَهُمْ وَ أَجْسَادَهُمْ مِنِّي أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَ السَّلَامِ وَ السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَهَ اللَّهِ الْحَافِينَ بِهَذَا الْمَشْهَدِ الشَّرِيفِ، السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، وَ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّجِ الْقَائِمِ بِأَمْرِ اللَّهِ، الْمُتَّقِمِ مِنْ أَعْدَائِهِ.

السَّلَامُ عَلَى سَمِيِّ رَسُولِ اللَّهِ، وَ مُظْهِرِ دِينِ اللَّهِ، سَلَامًا وَاصِلًا دَائِمًا سَرْمَدًا لَا انْقِطَاعَ لَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَنَا بِكُمْ مِنَ الشُّرُوكِ وَ الضَّلَالَةِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ تَنَالَهُ مِنْكَ صَلَوَاتُ وَ رَحْمَتُهُ، وَ اخْفِظْنِي بِحِفْظِ الْإِيمَانِ وَ لَا تُشِمْتُ بِي مَنْ عَادَيْتُهُ فِيكَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس بیوس ضریح مقدس را و هر دعا که خواهی بکن و برگرد با سعادت و فیروزی (۱).

زیارت دوم:

زیارتی است که سید عبد الکریم بن طاووس و سید علی بن طاووس و ابن بابویه و شیخ طوسی و ابن قولویه - رحمه الله علیهم - و غیر ایشان نقل کرده اند؛ و ما موافق روایت سید عبد الکریم رحمه الله ذکر می کنیم:

به سند معتبر روایت کرده است از یونس بن ظبیان که حضرت امام

جعفر صادق صلوات الله عليه فرمود كه: چون خواهى زيارت كنى حضرت اميرالمؤمنين - صلوات الله عليه - را وضو بساز و غسل بكن و به تائى راه برو و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى اَكْرَمَنِ بِمَعْرِفَتِهِ، وَ مَعْرِفَةِ رَسُوْلِهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ مَنْ فَرَضَ طَاعَتَهُ، رَحْمَةً مِنْهُ لِي، وَ تَطَوُّلاً مِنْهُ عَلَيَّ بِالْاِيْمَانِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى سَيَّرَنِي فِي بِلَادِهِ، وَ حَمَلَنِي عَلَى دَوَائِهِ، وَ طَوَى لِي الْبَعِيدَ، وَ دَفَعَ عَنِّي الْمَكْرُوْهَ، حَتَّى اَدْخَلَنِي حَرَمَ اَخِي رَسُوْلِهِ فَارَانِيهِ فِي عَافِيِهِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى جَعَلَنِي مِنْ زُوَارِ قَبْرِ وَصِيِّ رَسُوْلِهِ.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللهُ» (١).

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ، وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُوْلُهُ، جَاءَ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِهِ، وَ اَشْهَدُ اَنَّ عَلِيًّا عَبْدُ اللهِ وَ اَخُو رَسُوْلِهِ - عَلَيْهِمَا السَّلَامُ - .

اللَّهُمَّ عْبُدُكَ وَ زَائِرُكَ يَتَقَرَّبُ اِلَيْكَ بِزِيَارَةِ قَبْرِ اَخِي رَسُوْلِكَ، وَ عَلَى كُلِّ مَا تَيَّ حَقُّ لِمَنْ اَتَاهُ وَ زَارَهُ، وَ اَنْتَ خَيْرُ مَا تَيَّ وَ اَكْرَمُ مَزُوْرٍ؛ فَاسْأَلُكَ يَا اللهُ، يَا رَحْمَنُ، يَا رَحِيْمُ، يَا جَوَادُ، يَا وَاحِدُ يَا اَحَدُ، يَا فَوْزُ يَا صِيْمُدُ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُوْلَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدُ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ اَهْلِ بَيْتِهِ، وَ اَنْ تَجْعَلَ تُحْفَتَكَ اِيَّايَ مِنْ زِيَارَتِي فِي مَوْفِيْ هَذَا فَكَاكَ رَقِيْبِي مِنَ النَّارِ. وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يُسَارِعُ فِي الْخَيْرَاتِ وَ يَدْعُوْكَ رَغْبًا وَ رَهْبًا، وَ اجْعَلْنِي لَكَ مِنَ الْخَاشِعِيْنَ.

اللَّهُمَّ اِنَّكَ بَشَّرْتَنِي عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - فَقُلْتَ:

«وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ» (٢).

اللَّهُمَّ فَاِنِّيْ بِكَ مُؤْمِنٌ، وَ بِجَمِيْعِ اَنْبِيَائِكَ، فَلَا تُؤَقِفْنِيْ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِمْ مَوْقِفًا

١- اعراف: ٤٣.

٢- يونس: ٢.

تَفَضَّحْنِي بِهِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ، بَلْ أَوْقَفْنِي مَعَهُمْ، وَ تَوَفَّنِي عَلَى التَّصَدِيقِ بِهِمْ؛ فَإِنَّهُمْ عَيْدُكَ، وَ أَنْتَ حَصَصْتَهُمْ بِكَرَامَتِكَ، وَ أَمَرْتَنِي بِاتِّبَاعِهِمْ.

پس نزدیک قبر می روی و می گویی:

السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ أَمِينِ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ (۱) وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ، وَ مَعْدِنِ الْوَحْيِ وَ التَّنْزِيلِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ الشَّاهِدِ عَلَى الْخَلْقِ، السَّرَاحِ الْمُنِيرِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْمُطْلُومِينَ، أَفْضَلَ وَ أَكْمَلَ وَ أَرْفَعَ وَ أَنْفَعَ وَ أَشْرَفَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَنْبِيَائِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ، وَ خَيْرِ خَلْقِكَ بَعْدَ نَبِيِّكَ، وَ أَخِي رَسُولِكَ، وَ وَصِيِّ رَسُولِكَ، الَّذِي بَعَثْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلَ عَلَى مَنْ بَعَثْتَهُ بِرِسَالَتِكَ (۲)، وَ دَيَانَ الدِّينِ بَعْدَ لِكَ، وَ فَضْلَ قَضَائِكَ بَيْنَ (۳) خَلْقِكَ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْأَمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ، الْقَوَامِينَ بِأَمْرِكَ مِنْ بَعْدِهِ، الْمُطَهَّرِينَ الَّذِينَ ارْتَضَيْتَهُمْ أَنْصَارًا لِدِينِكَ، وَ أَعْلَامًا لِعِبَادِكَ، وَ شُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ حَفَظَهُ لِسِرِّكَ.

و صلوات بر همه ایشان می فرستی تا توانی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَى الْأَمَّةِ الْمُسَيَّوَدَعِينَ، السَّلَامُ عَلَى خَالِصِهِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَمَّةِ الْمُتَوَسِّمِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ أَقَامُوا أَمْرَكَ، وَ آزَرُوا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ، وَ خَافُوا لِخَوْفِهِمْ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ.

۱- «رسالاته» خ ل.

۲- «برسالاتك» خ ل.

۳- «من» خ ل.

پس می گوئی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِدْقَ فَوْهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ، وَوَارِثَ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَصَاحِبَ الْمِيسَمِ (١) وَالصُّرَاطَ الْمُسْتَقِيمِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَاتَّبَعْتَ الرَّسُولَ، وَتَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقَّ تِلَاوَتِهِ، وَوَفَيْتَ بَعْثِ اللَّهِ، وَجَاهِدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَنَصَيْتَ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ -، وَجِدْتَ بِنَفْسِكَ صَابِرًا مُجَاهِدًا عَنِ دِينِ اللَّهِ، مُوقِيًا (٢) لِرَسُولِ اللَّهِ، طَالِبًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيهَا وَعَمِدَ اللَّهُ - جَلَّ ذِكْرُهُ - مِنْ رِضْوَانِهِ، وَمَضَيْتَ لِلَّذِي كُنْتَ عَلَيْهِ شَاهِدًا وَشَهِيدًا وَمَشْهُودًا.

فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِ رَسُولِهِ وَعَنِ الْإِسْلَامِ وَأَهْلِهِ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ.

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ تَابَعَ (٣) عَلَى قَتْلِكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ خَالَفَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ افْتَرَى عَلَيْكَ وَ ظَلَمَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ غَضَبَكَ وَ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ، أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً خَالَفَتْكَ، وَ أُمَّةً جَحَدَتْ لِأَيْتِكَ، وَ أُمَّةً تَظَاهَرَتْ عَلَيْكَ، وَ أُمَّةً قَتَلَتْكَ، وَ أُمَّةً حَادَتْ عَنْكَ وَ خَذَلَتْكَ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ النَّارَ مَثْوَاهُمْ وَ بِنَسِ وَرَدَّ الْوَارِدِينَ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ قَتْلَةَ أَنْبِيَائِكَ وَ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ بِجَمِيعِ لَعْنَاتِكَ، وَ أَصْلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الْجَوَائِبِ وَ الطَّوَاغِيَّتِ وَ الْفِرَاعِنَةَ وَ اللَّاتِ وَ الْعُزَّى وَ الْجِبْتَ وَ الطَّاغُوتِ، وَ كُلِّ نِدٍّ يُدْعَى مِنْ دُونِ اللَّهِ، وَ كُلِّ مُحَدِّثٍ مُفْتَرٍ.

١- «المقام» خ ل.

٢- «موقياً» خ ل.

٣- «بايع» خ ل.

اللَّهُمَّ الْعَنَّهُمْ، وَ أَشْيَاعَهُمْ، وَ أَتْبَاعَهُمْ، وَ مُجَبِّهِمْ، وَ أَوْلِيَاءَهُمْ، وَ أَعْوَانَهُمْ لَعْنَا كَثِيرًا.

پس سه مرتبه بگو: اللَّهُمَّ الْعَن قَتْلَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

و سه مرتبه بگو: اللَّهُمَّ الْعَن قَتْلَهُ الْحُسَيْنِ.

و بگو:

اللَّهُمَّ عَذِّبْهُمْ عَذَابًا لَا تُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، وَ ضَاعِفْ عَلَيْهِمْ عَذَابَكَ بِمَا شَاقُّوا وَّ لَاهِ أَمْرِكَ، وَ أَعِدْ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا لَمْ تُحَلِّهِ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ وَ أَدْخِلْ عَلَى قَتْلِهِ أَنْصَارِ رَسُولِكَ وَ قَتْلِهِ أَنْصَارِ الْحُسَيْنِ، وَ عَلَى قَتْلِهِ أَنْصَارِ الْحَسَنِ وَ قَتْلِهِ أَنْصَارِ الْحُسَيْنِ، وَ قَتْلِهِ مَنْ قُتِلَ فِي وِلَايَةِ آلِ مُحَمَّدٍ أَجْمَعِينَ، عَذَابًا مُضَاعَفًا فِي أَسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ لَا تُخَفِّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا، وَ هُمْ فِيهَا مُبْلِسُونَ مَلْعُونُونَ، نَاكِسُونَ رُؤُوسِهِمْ وَ قَدْ عَايَنُوا النَّدَامَةَ وَ الْخِزْيَ الطَّوِيلَ، بِقَتْلِهِمْ عَثْرَةَ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ وَ أَتْبَاعَهُمْ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

اللَّهُمَّ وَ الْعَنَّهُمْ فِي مُسْتَسِرِّ السَّرِّ وَ ظَاهِرِ الْعَلَانِيَةِ، فِي سَمَائِكَ وَ أَرْضِكَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي أَوْلِيَائِكَ، وَ حَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ وَ مَشَاهِدَهُمْ، حَتَّى تُلْحِقَنِي بِهِمْ وَ تَجْعَلَنِي لَهُمْ تَبَعًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و بعد از آن بنشین نزد سر آن حضرت و بگو:

سَلَامٌ لِلَّهِ وَ سَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ الْمُسَلِّمِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ وَ النَّاطِقِينَ بِفَضْلِكَ وَ الشَّاهِدِينَ عَلَى أَنَّكَ صَادِقٌ أَمِينٌ صِدْقٌ، عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهَّرَ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ.

أَشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَ وَلِيَّ رَسُولِهِ بِالْبَلَاغِ وَالْأَدَاءِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ (١)، وَ أَنَّكَ بَابُ اللَّهِ، وَ أَنَّكَ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُوتَى، وَ أَنَّكَ سَيِّلُ اللَّهِ (٢)، وَ أَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَ أَخُو رَسُولِهِ.

أَتَيْتَكَ وَإِفْدًا لِعَظِيمِ حَالِكَ وَ مَنَزِلَتِكَ عِنْدَ اللَّهِ وَ عِنْدَ رَسُولِهِ، مُتَقَرَّبًا إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكَ، طَالِبًا خَلَاصَ نَفْسِي مِنَ النَّارِ، مُتَعَوِّذًا بِكَ مِنْ نَارِ اسْتَحَقَّقْتُهَا (٣) بِمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي.

أَتَيْتَكَ انْقِطَاعًا إِلَيْكَ وَ إِلَى وَلَدِكَ الْخَلْفِ مِنْ بَعْدِكَ عَلَى بَرَكَهِ (٤) الْحَقِّ؛ فَقَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ، وَ أَمْرِي لَكُمْ مُتَّبِعٌ، وَ نُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَ مَوْلَاكَ وَ فِي طَاعَتِكَ، الْوَأْفِدُ إِلَيْكَ؛ أَلْتَمَسُ بِذَلِكَ كَمَالَ الْمَنْزِلَةِ عِنْدَ اللَّهِ، وَ أَنْتَ مِمَّنْ أَمَرَنِي اللَّهُ بِصَلَاتِهِ، وَ حَثَّنِي عَلَى بِرِّهِ، وَ دَلَّنِي عَلَى فَضْلِهِ، وَ هَيَّدَانِي لِحُبِّهِ، وَ رَغَّبَنِي فِي الْوَفَادَةِ إِلَيْهِ، وَ أَلْهَمَنِي طَلَبَ الْحَوَائِجِ عِنْدَهُ، أَنْتُمْ أَهْلُ بَيْتِ سَيِّدِ عَدَدٍ (٥) مِنْ تَوْلَاكُمْ وَ لَا- يَخِيبُ مَنْ أَتَاكُمْ وَ لَا يَسِدُّ مَنْ عَادَاكُمْ؛ لَا أَحَدٌ أَحَدًا أَفْزَعُ إِلَيْهِ خَيْرًا لِي مِنْكُمْ، أَنْتُمْ أَهْلُ بَيْتِ الرَّحْمَةِ، وَ دَعَائِمُ الدِّينِ، وَ أَرْكَانُ الْأَرْضِ وَ الشَّجَرَةُ الطَّيِّبَةُ.

اللَّهُمَّ لَا تُخَيِّبْ تَوَجُّهِي إِلَيْكَ بِرَسُولِكَ وَ آلِ رَسُولِكَ وَ لَا تُرَدِّ اسْتِشْفَاعِي بِهِمْ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَنَنْتَ عَلَيَّ بِزِيَارَةِ مَوْلَايَ وَ وَلَايَتِهِ وَ مَعْرِفَتِهِ، فَاجْعَلْنِي مِمَّنْ تَنْصُرُهُ وَ مِمَّنْ تَنْصِتُهُ بِهِ، وَ مَنْ عَلَيَّ بِنَصِيرِي لِإِدِينِكَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَحْبَبِي عَلَى مَا حَبَبِي عَلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ - عَلَيْهِ السَّلَامُ -، وَ أَمْرِي عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - (٤).

١- « جنب الله » خ ل.

٢- « خليل الله » خ ل.

٣- « استحققتها مثلي » خ ل.

٤- « تزكيه » خ ل.

٥- « يسعد » خ ل.

٦- فرحه الغرى: ٧٩ - ٨٥؛ بحار الانوار: ١٠٠/٢٧١ ح ١٤، تهذيب الاحكام: ٦/٢٥ ح ٥٣، كامل الزيارات: ٤١ ب ١١ ح ٢ من لا يحضره الفقيه: ٢/٥٨٧ ح ٣١٩٩، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٢/٩٣ ش ٥٦٣.

مؤلف گوید که: در زیارت وداع، زیارت وداعی که متصل به این مذکور می شود ایراد نموده است.

و ابن بابویه - علیه الرحمه - بعد از ذکر این زیارت و زیارت وداع، فرموده است که:

پس تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را بخوان و آن این است:

سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْبَازِخِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُنِيفِ، سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاخِرِ الْقَدِيمِ، سُبْحَانَ ذِي الْبَهْجَةِ وَالْجَمَالِ، سُبْحَانَ مَنْ تَرَدَّى بِالنُّورِ وَالْوَقَارِ، سُبْحَانَ مَنْ يَرَى أَثَرَ النَّمْلِ فِي الصَّفَا، وَوَقَعَ الطَّيْرُ فِي الْهَوَاءِ (۱).

زیارت سوم:

روایت شده است در کامل الزیاره و غیر آن از حضرت امام رضا یا امام موسی یا امام علی نقی - صلوات الله علیهم اجمعین - که: می گفته اند نزد قبر امیرالمؤمنین صلوات الله علیه:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ أَوْلُ مَظْلُومٍ وَأَوْلُ مَنْ غَضِبَ حَقُّهُ، صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَقَيْتَ اللَّهَ وَأَنْتَ شَهِيدٌ، عَذَّبَ اللَّهُ قَاتِلَكَ بِأَنْوَاعِ الْعَذَابِ، وَجَدَّدَ عَلَيْهِ الْعَذَابَ.

جِئْتُكَ عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُسْتَبْصِرًا بِشَأْنِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ وَمَنْ ظَلَمَكَ، أَلْقَى عَلَى ذَلِكِ رَبِّي إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

يَا وَلِيَّ اللَّهِ إِنَّ لِي ذُنُوبًا كَثِيرَةً، فَاشْفَعْ لِي إِلَى (۲) رَبِّكَ يَا مَوْلَايَ؛ فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامًا مَعْلُومًا، وَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ جَاهًا وَشَفَاعَةً، وَقَدْ قَالَ اللَّهُ: «وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَى» (۳). (۴)

۱- من لا يحضره الفقيه: ۲/۵۹۱، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۷۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۴۵ ش ۱۲۲۳.

۲- «عند» خ ل.

۳- انبیاء: ۲۸.

۴- کافی: ۴/۵۶۹ ح ۱، کامل الزیارات: ۴۱ ب ۱۱ ح ۲، تهذیب الأحکام: ۶/۲۸ ح ۵۴، فرحه الغری: ۱۱۱، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۶۵ ح ۳ - ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۳۸ ش ۵۶۹.

و چون خواهی آن حضرت را وداع کنی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَأَسْتَرْعِيكَ وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرُّسُلِ وَبِمَا جَاءَتْ بِهِ وَدَعَتْ إِلَيْهِ وَدَلَّتْ عَلَيْهِ، فَكُنْبَنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي إِيَّاهُ، فَإِنْ تَوَفَّيْتَنِي قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنِّي أَشْهَدُ فِي مَمَاتِي عَلَى مَا شَهِدْتُ عَلَيْهِ فِي حَيَاتِي.

أَشْهَدُ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيًّا وَالحَسَنَ وَالحُسَيْنَ، وَ عَلِيَّ بْنَ الحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ الحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَ الحُجَّجَةَ بْنَ الحَسَنِ - صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - أُنِّمْتِي. وَ أَشْهَدُ أَنَّ مَنْ قَتَلَهُمْ وَ حَارَبَهُمْ مُشْرِكُونَ، وَ مَنْ رَدَّ عَلَيْهِمْ فِي أَسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الجَحِيمِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مَنْ حَارَبَهُمْ لَنَا أَعْدَاءٌ، وَ نَحْنُ مِنْهُمْ بُرَاءٌ، وَ أَنَّهُمْ حِزْبُ الشَّيْطَانِ، وَ عَلِيٌّ مَنْ قَتَلَهُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ، وَ مَنْ شَرِكَ فِيهِمْ، وَ مَنْ سَرَّهُ قَتْلَهُمْ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَ التَّسْلِيمِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ، وَ فَاطِمَةَ وَ الحَسَنَ وَ الحُسَيْنَ، وَ عَلِيٍّ، وَ مُحَمَّدٍ، وَ جَعْفَرَ، وَ مُوسَى، وَ عَلِيٍّ، وَ مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ وَ الحَسَنَ وَ الحُجَّجَةَ وَ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِ، فَإِنْ جَعَلْتَهُ فَاحْشُرْنِي مَعَ هَؤُلَاءِ الْمُسَمَّيْنَ - الْأَئِمَّةَ - .

اللَّهُمَّ وَ ذَلَّلْ قُلُوبَنَا لَهُمْ بِالطَّاعَةِ وَ الْمُنَاصَحَةِ وَ الْمَحَبَّةِ وَ حُسْنِ الْمُوَازَرَةِ وَ التَّسْلِيمِ (١).

١- كامل الزيارات: ٤٦ ب ١٢ ح ١، من لا يحضره الفقيه: ٢/٥٩١ ح ٣٢٠٠، تهذيب الاحكام: ٦/٣٠، فرحه الغرى: ٨٥ بحار الانوار: ١٠٠/٢٦٦ ح ٨، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٢/٣٧٧ ش ٦٨٣.

زیارت چهارم:

در اکثر کتب حدیث و زیارت روایت شده است و ثواب عظیم برای آن وارد است؛ و در زیارات جامعه به اندک تغییری با ثوابش مذکور خواهد شد (۱) إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى:

به سند معتبر منقول است از علی بن موسی الرضا - صلوات الله علیه - از آباء طاهرین آن حضرت علیهم السلام، که حضرت امام زین العابدین صلوات الله علیه حضرت امیرالمؤمنین - علیه الصلاه والسلام - را به این نحو زیارت کردند که: بر قبر آن حضرت ایستادند و گریستند و گفتند:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَحُجَّتَهُ عَلَى عِبَادِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، حَتَّى دَعَاكَ اللَّهُ إِلَى جِوَارِهِ، وَ قَبَضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ، وَ أَلَزَمَ أَعْدَاءَكَ الْحُجَّةَ فِي قَتْلِهِمْ إِيَّاكَ، مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ.

اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ، رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ، مُوَلَّعَةً بِذِكْرِكَ وَدُعَائِكَ، مُحِبَّةً لِصِفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ، مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَ سَمَائِكَ، صَابِرَةً عَلَى نُزُولِ بَلَائِكَ، شَاكِرَةً لِفَوَاضِلِ نِعْمَائِكَ، ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آلَائِكَ، مُشْتَاقَةً إِلَى فَرْحِهِ لِقَائِكَ، مُتَزَوِّدَةً تَقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ، مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ أَوْلِيَائِكَ، مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ، مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَ ثَنَائِكَ.

پس پهلوی روی مبارک خود را بر قبر گذاشتند و گفتند:

اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتِينَ إِلَيْكَ وَالْهَمَّةُ، وَ سُبُلَ الرَّاعِبِينَ إِلَيْكَ شَارِعَةٌ، وَ أَعْلَامُ

الْقَاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِيحَةً، وَ أَفِيدَةَ الْعَارِفِينَ مِنْكَ فَازِعَةً، وَ أَصْوَاتَ الدَّاعِينَ إِلَيْكَ صَاعِدَةً، وَ أَبْوَابَ الْإِجَابَةِ لَهُمْ مُفْتَحَةً (۱) وَ دَعْوَةَ مَنْ نَاجَاكَ مُسْتَجَابَةً، وَ تَوْبَةَ مَنْ أَنَابَ إِلَيْكَ مَقْبُولَةً، وَ عَيْبَرَةَ مَنْ بَكَى مِنْ خَوْفِكَ مَرْحُومَةً وَ الْإِغَاثَةَ لِمَنْ اسْتَيْغَاثَ بِكَ مَوْجُودَةً وَ الْإِعَانَةَ لِمَنْ اسْتَيْعَانَ بِكَ مَبْدُودَةً، وَ عِمَادَتِكَ لِعِبَادِكَ مُنَجَّرَةً، وَ زَلْزَلَ مَنْ اسْتَيْقَالَكَ مُقَالَهً، وَ أَعْمَالَ الْعَامِلِينَ لَمَدِيكَ مَحْفُوظَةً، وَ أَرْزَاقَ الْخَلَائِقِ مِنْ لَدُنْكَ نَازِلَةً، وَ عَوَائِدَ الْمَزِيدِ إِلَيْهِمْ وَاصِلَةً، وَ ذُنُوبَ الْمُسِيئِينَ مَغْفُورَةً، وَ حَوَائِجَ الْخَلْقِ عِنْدَكَ مَقْضِيَةً، وَ جَوَائِزَ السَّائِلِينَ عِنْدَكَ مُوفَّرَةً (۲)، وَ عَوَائِدَ الْمَزِيدِ مُتَوَاتِرَةً، وَ مَوَائِدَ الْمُسْتَطْعِمِينَ مُعَدَّةً، وَ مَنَاهِلَ الظَّمَاءِ لَدَيْكَ مُتْرَعَةً.

اللَّهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعَائِي، وَ أَقْبِلْ تَسَائِي، وَ أَعْطِنِي جَزَائِي، وَ اجْمَعْ بَيْنِي وَ بَيْنَ أَوْلِيَائِي، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، إِنَّكَ وَلِيُّ نِعْمَائِي، وَ مُتْتَهِي مُنَائِي، وَ غَايَةُ رَجَائِي فِي مُنْقَلَبِي وَ مَثْوَايَ.

أَنْتَ إِلَهِي وَ سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ، اغْفِرْ لِأَوْلِيَائِنَا، وَ كَفِّ عَنَّا أَعْدَاءَنَا وَ اشْغَلْهُمْ عَنِّ أَدَانَا، وَ أَظْهِرْ كَلِمَةَ الْحَقِّ وَ اجْعَلْهَا الْعُلْيَا، وَ أَدْحِضْ كَلِمَةَ الْبَاطِلِ وَ اجْعَلْهَا السُّفْلَى، إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۳).

زیارت پنجم

زیارتی است که سید عبد الکریم بن طاووس - رضی الله عنه - به سند معتبر از صفوان جمال روایت کرده است که گفت: چون با حضرت صادق علیه السلام وارد کوفه شدیم - در هنگامی که آن حضرت نزد ابوجعفر دوانیقی می رفتند - فرمود که: ای صفوان شتر را بخوابان که این نزدیک قبر جدّم امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - است.

۱- «مفتوحه» خ ل.

۲- «موفوره» خ ل.

۳- کامل الزیارات: ۳۹ ب ۱۱ ح ۱، بحار الأنوار: ۱۰۰/۲۶۴ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۸۷ ش ۵۵۹. و نگاه کن: مصباح المتهجد: ۷۳۸، مزار کبیر ۲۸۲، فرحہ الغری: ۴۰ - ۴۲ و ۴۳ - ۴۵، مزار شهید: ۱۱۴، بحار الأنوار: ۱۰۰/۲۶۶ ح ۹ و ۲۶۸ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۸۹ ش ۵۶۰.

پس فرود آمدند و غسل کردند و جامه را تغییر دادند و پاها را برهنه کردند و فرمودند که: تو نیز چنین کن.

پس روانه شدند به جانب نجف و فرمودند که: گامها را کوتاه بردار و سر را به زیر انداز، که حقّ تعالی برای تو به عدد هر گامی که بر می داری صد هزار حسنه می نویسد و صد هزار گناه محو می کند و صد هزار درجه بلند می کند و صد هزار حاجت بر می آورد؛ و می نویسد برای تو ثواب هر صدیق و شهید که مرده باشد یا کشته شده باشد.

پس آن حضرت می رفتند و من می رفتم با آن حضرت به آرام دل و آرام تن و تسبیح و تنزیه و تهلیل خدا می کردیم تا رسیدیم به تلّها، پس نظر کردند به جانب راست و چپ و به چوبی که در دست داشتند خطّی کشیدند، پس فرمودند که جستجو نما.

پس طلب کردم، اثر قبری یافتم.

پس آب دیده بر روی مبارکش جاری شد و گفت: **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.**

و گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرِّ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ الرَّشِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبُرِّ الزَّكِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ وَ خَاصَّةُ اللَّهِ وَ خَالِصَتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، وَ مَوْضِعَ سِرِّهِ وَ عَيْبَةَ عِلْمِهِ، وَ خَازِنَ وَحْيِهِ.

پس خود را به قبر چسبانیدند و گفتند:

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا حُجَّهَ الْخِصَامِ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا بَابَ الْمَقَامِ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا نُورَ اللَّهِ التَّامَّ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ عَيْنَ اللَّهِ وَعَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (۱) صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا حُمِلَتْ، وَرَعَيْتَ مَا اسْتَحْفِظْتَ، وَحَفِظْتَ مَا اسْتُوْدِعْتَ، وَحَلَلْتَ حَلَالَ اللَّهِ، وَحَرَمْتَ حَرَامَ اللَّهِ، وَأَقَمْتَ أَحْكَامَ اللَّهِ، وَلَمْ تَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، وَعَلَى الْأَنْثَمَةِ مِنْ بَعْدِكَ.

پس برخاست آن حضرت و در بالای سر آن حضرت چند رکعت نماز کرد و فرمود که: ای صفوان هر که زیارت کند امیر المؤمنین علیه السلام را به این زیارت و این نماز بکند، برگردد به سوی اهلس و حال آنکه گناهانش آمرزیده شده باشد و عملش مقبول و پسندیده شده باشد و بنویسند برای او ثواب هر که زیارت آن حضرت کرده باشد از ملائکه.

صفوان گفت بر سبیل تعجب که: ثواب هر که زیارت می کند آن حضرت را از ملائکه؟!!

فرمود که: بلی، در هر شبی هفتاد قبیله از ملائکه آن حضرت را زیارت می کنند.

پرسید که: هر قبیله چه مقدارند؟

فرمود که: صد هزار ملک.

پس آن حضرت از پس پشت بیرون آمدند و در اثنای بیرون آمدن می گفتند:

يَا جَدَّاهُ، يَا سَيِّدَاهُ، يَا طَيِّبَاهُ، يَا طَاهِرَاهُ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْكَ، وَرَزَقَنِي الْعُودَ إِلَيْكَ وَالْمُقَامَ فِي حَرَمِكَ وَالْكَوْنَ مَعَكَ وَ مَعَ الْأَبْرَارِ مِنْ وُلْدِكَ. صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُحَدِّقِينَ بِكَ.

صفوان گفت که به آن حضرت عرض کردم که: رخصت می دهید که خبر دهم اصحاب خود را از اهل کوفه و نشان این قبر به ایشان بدهم؟

فرمود که: بلی. و درهمی چند دادند که من قبر را مرمت و اصلاح کردم (۲).

۱- «رَسُولِهِ» خ ل.

۲- مزار کبیر: ۲۴۰ - ۲۴۲، فرحه الغری: ۹۴ - ۹۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۷۹ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۱۵ ش ۵۶۵.

و در حدیث دیگر از صفوان سابقاً مذکور شد (۱) که: در خدمت آن حضرت به این موضع شریف آمد و آن حضرت نزد قبر ایستادند و سلام بر حضرت آدم و سایر پیغمبران فرستادند تا پیغمبر آخرالزمان - صلوات الله علیه و آله و علیهم اجمعین - پس خود را بر روی قبر انداختند و بر آن حضرت سلام کردند و بسیار گریستند، پس برخاستند و چهار رکعت نماز کردند (۲).

و در روایت دیگر آن است که شش رکعت نماز کردند (۳).

مؤلف گوید که: از بعضی احادیث زیارت آن حضرت مستفاد می شود که شش رکعت، همه نماز زیارت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه بوده باشد؛ و از بعضی ظاهر می شود که دو رکعت نماز زیارت آن حضرت است و دو رکعت نماز زیارت سر مبارک امام حسین علیه السلام است و دو رکعت برای شرافت محل منبر قائم آل محمد - صلوات الله علیه - است.

و اکثر علما چهار رکعت را برای زیارت حضرت آدم و نوح علیهما السلام ذکر کرده اند.

اگر ده رکعت بکند که همه به عمل آید، شاید بد نباشد.

زیارت ششم:

زیارتی است که شیخ مفید و محمد بن المشهدی - رضی الله عنهما - و غیر ایشان روایت کرده اند؛ محمد بن المشهدی گفته است که:

روایت کرده است محمد بن خالد طیالسی، از سیف بن عمیره که گفت: بیرون رفتم با صفوان جمال و جمعی از اصحاب ما به جانب نجف، پس حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را زیارت کردیم. پس چون فارغ شدیم صفوان روی خود را گردانید به سوی قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - و گفت: زیارت می کنیم حضرت امام حسین را از این مکان، از بالای سر حضرت امیرالمؤمنین.

۱- نگاه کن: ص ۱۰۰.

۲- کامل الزیارات: ۳۵ ب ۹ ح ۷، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۶ ح ۳۱۹۷، فرحه الغری: ۹۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۲ ح ۲۳ و ص ۲۸۱ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۱۶ ش ۵۶۶ و ص ۲۷۹ ش ۶۰۱.

۳- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۶ ضمن ح ۳۱۹۷.

و صفوان گفت که: با حضرت امام جعفر صادق علیه السلام به اینجا آمدم و حضرت چنین زیارت و نماز کرد و دعا خواند که من می کنم و فرمود که:

ای صفوان، این زیارت را ضبط کن و این دعا را بخوان و همیشه حضرت امیرالمؤمنین و امام حسین را به این نحو زیارت بکن؛ که من ضامنم بر خدا که هر که ایشان را چنین زیارت کند و این دعا بخواند - خواه از نزدیک و خواه از دور - اینکه زیارتش مقبول باشد و عملش مزد داده شود و سلامش به ایشان برسد و پسندیده گردد و حاجتهایش برآورده شود هر چند عظیم باشند.

ای صفوان! این زیارت را با همین ضامنی از پدرم اخذ کرده ام و او از پدرش از جدش حسین و او از برادرش حسن و او از پدرش امیرالمؤمنین با همین ضامنی و امیرالمؤمنین از رسول خدا صلی الله علیه و آله از جبرئیل با همین ضامنی که من ضامن شدم.

و جبرئیل علیه السلام گفت که: حق تعالی سوگند به ذات مقدّس خود خورده است که، هر که امام حسین را چنین زیارت کند در روز عاشورا - از نزدیک یا دور - و این دعا را بخواند، زیارتش مقبول گردد و هر حاجتی که بطلبد هرچند بزرگ باشد برآورده شود و ناامید برنگردد؛ و برگردد با دیدار روشن و خوشحال به سبب برآمدن حاجتهایش و فایز شدن به بهشت و آزاد شدن از آتش جهنم و شفاعت او را قبول کنم در حق هر که دعا کند زیارت کننده برای او؛ مگر آنکه دشمن اهل بیت علیهم السلام باشد.

به این نحو قسم به ذات پاک خود خورده است و ملائکه را بر این گواه گرفته است.

و جبرئیل گفت که: یا محمد حق تعالی مرا فرستاده است به سوی تو که به این مژده بشارت دهم تو را و علی و فاطمه و حسن و حسین و امامان از فرزندان تو را تا روز قیامت، پس دائم باد شادی تو و شادی علی و فاطمه و حسن و حسین و امامان فرزندان حسین و شیعیان شما تا روز قیامت.

و صفوان گفت که: حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ای صفوان، هر گاه تو را حاجتی در درگاه خدا باشد، این زیارت را بکن هر جا که باشی و این دعا را بخوان و حاجت خود را سؤال کن؛ البته برآورده می شود.

و زيارت اميرالمؤمنين اين است: رو به قبر آن حضرت بايست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِدْقَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ اضْطَفَاهُ اللَّهُ وَ اخْتَصَّهُ وَ اخْتَارَهُ مِنْ بَرِيَّتِهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيلَ اللَّهِ مَا دَجَا اللَّيْلُ وَ غَسَقَ، وَ أَضَاءَ النَّهَارُ وَ أَشْرَقَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا صَمَّتْ صَامِتٌ وَ نَطَقَ نَاطِقٌ وَ ذَرَّ شَارِقٌ وَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، صَاحِبِ السَّوَابِقِ وَ الْمَنَاقِبِ وَ النَّجْدِ، وَ مُبِيدِ الْكُتَائِبِ، الشَّدِيدِ الْبَاسِ، الْعَظِيمِ الْبِرَاسِ، الْمَكِينِ الْآسَاسِ، سَاقِي الْمُؤْمِنِينَ بِالْكَأْسِ مِنْ حَوْضِ الرَّسُولِ الْمَكِينِ الْأَمِينِ.

السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ النَّهْيِ وَ الْفَضْلِ وَ الطَّوَائِلِ (١) وَ الْمَكْرَمَاتِ وَ النَّوَائِلِ.

السَّلَامُ عَلَى فَارِسِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ لَيْثِ الْمُؤَحِّدِينَ، وَ قَاتِلِ الْمُشْرِكِينَ، وَ وَصِيِّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

السَّلَامُ عَلَى مَنْ أَيْدَهُ اللَّهُ بِجَبْرَيْئِيلَ، وَ أَعَانَهُ بِمِيكَائِيلَ، وَ أَرْزَلَهُ فِي الدَّارَيْنِ، وَ حَبَاهُ بِكُلِّ مَا تَقَرُّ بِهِ الْعَيْنُ، وَ صَيَّمِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَ عَلَى أَوْلَادِهِ الْمُتَنَجِّينَ، وَ عَلَى الْمَأْتَمَةِ الرَّاشِدِينَ، الَّذِينَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ فَرَضُوا عَلَيْنَا (٢) الصَّلَوَاتِ، وَ أَمَرُوا بِإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ، وَ عَرَّفُونَا صِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَعْسُوبَ الدِّينِ، وَ قَائِدَ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ، وَ يَدَهُ الْبَاسِطَةَ، وَ أُذُنَهُ الْوَاعِيَةَ، وَ حِكْمَتَهُ (٣) الْبَالِغَةَ، وَ نِعْمَتَهُ السَّابِعَةَ.

السَّلَامُ عَلَى قَسِيمِ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ، السَّلَامُ عَلَى نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَى الْأَبْرَارِ، وَ نِقْمَتِهِ

١- «الطول والفضائل» خ ل.

٢- «لنا» خ ل.

٣- «كلمته» خ ل.

عَلَى الْفُجَارِ، السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُتَّقِينَ الْأَخْيَارِ.

السَّلَامُ عَلَى أَخِي رَسُولِ اللَّهِ وَابْنِ عَمِّهِ وَزَوْجِ ابْنَتِهِ وَالْمَخْلُوقِ مِنْ طِينَتِهِ.

السَّلَامُ عَلَى الْأَصْلِ الْقَدِيمِ وَالْفَرْعِ الْكَرِيمِ.

السَّلَامُ عَلَى الثَّمَرِ الْجَنِيِّ، السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِيٍّ.

السَّلَامُ عَلَى شَجَرِهِ طُوبَى، وَ سِدْرِهِ الْمُتْتَهَى.

السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ، وَ نُوحَ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، وَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، وَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، وَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، وَ مَنْ بَيْنَهُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصُّدُقِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَ حَسَنَ أَوْلَادِكَ رَفِيقًا.

السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ، وَ سَلِيلِ الْأَطْهَارِ، وَ عُنَاصِرِ (١) الْأَخْيَارِ، السَّلَامُ عَلَى وَالِدِ الْأَنْبِيَاءِ الْأَبْرَارِ، السَّلَامُ عَلَى حَبْلِ اللَّهِ الْمَتِينِ، وَ جَنْبِهِ الْمَكِينِ (٢)، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

السَّلَامُ عَلَى أَمِينِ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، وَ خَلِيفَتِهِ وَ الْحَاكِمِ بِأَمْرِهِ وَ الْقَيِّمِ بِدِينِهِ، وَالْمُهَيِّمِ (٣) بِحِكْمَتِهِ وَ الْعَامِلِ بِكِتَابِهِ، أَخِي الرَّسُولِ، وَ زَوْجِ الْبُتُولِ، وَ سَيْفِ اللَّهِ الْمَسْلُوقِ.

السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الدَّلَالَاتِ وَ الْآيَاتِ الْبَاهِرَاتِ وَ الْمُعْجَزَاتِ الْقَاهِرَاتِ (٤) وَ الْمُنْجِي مِنَ الْهَلَكَاتِ، الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ فِي مُحْكَمِ الْآيَاتِ فَقَالَ تَعَالَى: «وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ» (٥).

السَّلَامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ، وَ وَجْهِهِ الْمُضِيِّ، وَ جَنْبِهِ الْعَلِيِّ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

السَّلَامُ عَلَى حُجَّجِ اللَّهِ وَ أَوْصِيَائِهِ، وَ خَاصَّةِ اللَّهِ وَ أَصْفِيَائِهِ وَ خَالِصَتِهِ وَ أَمْنَائِهِ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

١- «عنصر» خ ل.

٢- «المبين» خ ل.

٣- «الناطق» خ ل.

٤- «الزاهرات» خ ل.

٥- زخرف: ٤.

قَصِدْتُكَ - يَا مَوْلَايَ يَا أَمِينَ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ - زَائِرًا، عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكَ؛ فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكَ فِي خَلَاصِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَقَضَاءِ حَوَائِجِي حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

پس خود را به قبر بجسبان و قبر را ببوس و بگو:

سَلَامُ اللَّهِ وَسَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَالْمُسَلِّمِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَالنَّاطِقِينَ بِفَضْلِكَ وَالشَّاهِدِينَ عَلَى أَنَّكَ صَادِقٌ أَمِينٌ صِدِّيقٌ، عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهْرٌ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ.

أَشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَوَلِيَّ رَسُولِهِ بِالْبَلَاغِ وَالْإِدَاءِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ جَنْبُ اللَّهِ وَبَابُهُ، وَأَنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ، وَوَجْهُهُ الَّذِي يُؤْتِي مِنْهُ، وَأَنَّكَ سَبِيلُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - .

أَتَيْتُكَ مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِزِيَارَتِكَ، رَاغِبًا إِلَيْكَ فِي الشَّفَاعَةِ، أَبْتَغِي بِشَفَاعَتِكَ خَلَاصَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، مُتَعَوِّذًا بِكَ مِنَ النَّارِ، هَارِبًا مِنْ ذُنُوبِي الَّتِي احْتَطَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي، فَرِعًا إِلَيْكَ رَجَاءَ رَحْمَةِ (١) رَبِّي.

أَتَيْتُكَ أَسْتَشْفِعُ بِكَ يَا مَوْلَايَ، وَأَتَقَرَّبُ بِكَ إِلَى اللَّهِ (٢) لِيَقْضِيَ بِي بِكَ حَوَائِجِي، فَاشْفَعْ لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ؛ فَإِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ وَزَائِرُكَ، وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ وَالشَّأْنُ الْكَبِيرُ وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى، وَأَمِينِكَ الْأَوْفَى، وَعُرْوَتِكَ الْوُثْقَى، وَيَدِكَ الْعُلْيَا، وَجَنْبِكَ الْأَعْلَى، وَكَلِمَتِكَ الْحُسْنَى، وَحُجَّتِكَ عَلَى الْوَرَى، وَصِدِّيقِكَ الْأَكْبَرِ، وَسَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ، وَرُكْنِ

١- « راجياً رحمه » خ ل.

٢- « وأتقرب إلى الله بزيارتك » خ ل.

الأولياء، و عماد الأَصْفِيَاءِ؛ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ يَعْسُوبِ الدِّينِ، وَ قُدْوَةِ الصَّالِحِينَ (۱)، وَ إِمَامِ الْمُخْلِصِينَ (۲) وَ الْمَعْصُومِ (۳) مِنَ الْخَلَلِ، الْمُهَذَّبِ مِنَ الزَّلَلِ، الْمُطَهَّرِ مِنَ الْعَيْبِ، الْمُتَزَهِّ مِنَ الرَّيْبِ، أَخِي نَبِيِّكَ، وَ وَصِيِّ رَسُولِكَ، الْبَائِتِ عَلَى فِرَاشِهِ وَ الْمُوَاسِي لَهُ بِنَفْسِهِ، وَ كَاشِفِ الْكُزْبِ عَنْ وَجْهِهِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ سَيِّفًا لِنُبُوتِهِ، وَ آيَةً لِرِسَالَتِهِ، وَ شَاهِدًا عَلَى أُمَّتِهِ، وَ دَلَالَةً عَلَى حُجَّتِهِ، وَ حَامِلًا لِرَايَتِهِ، وَ وِقَايَةً لِمُهْجَتِهِ، وَ هَادِيًا لِأُمَّتِهِ، وَ يَدًا لِيَأْسِهِ، وَ تَاجًا لِرَأْسِهِ، وَ أَبَا لِسِرِّهِ، وَ مِفْتَاحًا لِظَفَرِهِ، حَتَّى هَزَمَ جُيُوشَ (۴) الشُّرُكِ بِإِذْنِكَ، وَ أَبَادَ عَسَاكِرَ الْكُفْرِ بِأَمْرِكَ، وَ يَذَلُّ نَفْسَهُ فِي مَرْضَاهِ رَسُولِكَ، وَ جَعَلَهَا وَقْفًا عَلَى طَاعَتِهِ، فَصَلِّ اللَّهُمَّ عَلَيْهِ صِيْلَةً دَائِمَةً بَاقِيَةً.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَ الشُّهَابَ الثَّاقِبَ وَ النُّورَ الْعَاقِبَ، يَا سَلِيلَ الْأَطَائِبِ، يَا سِرَّ اللَّهِ؛ إِنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى ذُنُوبًا قَدْ أَنْقَلَتْ ظَهْرِي وَ لَا- يَأْتِي عَلَيْهَا إِلَّا رِضَاءُ (۵)، فَبِحَقِّ مَنْ ائْتَمَنَكَ عَلَى سِرِّهِ، وَ اسْتَرْعَاكَ أَمْرَ خَلْقِهِ، كُنْ لِي إِلَى اللَّهِ شَفِيعًا، وَ مِنَ النَّارِ مُجِيرًا، وَ عَلَى الدَّهْرِ ظَهِيرًا؛ فَإِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَ وَلِيِّكَ وَ زَائِرُكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَلَيْكَ مِنِّي سَلَامُ اللَّهِ أَبَدًا مَا بَقِيَتْ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ.

پس اشاره کن و متوجه شو به جانب قبر امام حسین علیه السلام و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.

أَتَيْتُكُمْ زَائِرًا، وَ مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَ رَبِّكُمْ، وَ مُتَوَجِّهًا إِلَى اللَّهِ بِكُمْ، وَ شَشَّ رُكْعَتِ نَمَازِ زِيَارَتِ بَكْنِ وَ هَر دَعَا كِه خَوَاهِي بَكْنِ وَ بَكُو:

۱- «الصدّيقين» خ ل.

۲- «الصّالحين» خ ل.

۳- «والمفطوم» خ ل.

۴- «جنود» خ ل.

۵- «رضاك» خ ل.

وَمُسْتَشْفِعاً بِكُمْ إِلَى اللَّهِ فِي حَاجَتِي هَذِهِ، فَاشْفَعَا لِي فَإِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ وَالْجَاهَ الْوَجِيهَ وَالْمَنْزِلَ الرَّفِيعَ وَالْوَسِيلَةَ.

إِنِّي أَنْقَلِبُ عَنْكُمْ مُنْتَضِراً لَتَنْجِزَ الْحَاجَةَ وَفَضَائِلَهَا وَنَجَاحَهَا مِنَ اللَّهِ بِشَفَاعَتِكُمَا لِي إِلَى اللَّهِ فِي ذَلِكَ، فَلَا أُخِيبُ وَلَا يَكُونُ مُنْقَلَبِي عَنْكُمْ مُنْقَلَباً خَاسِراً (۱)، بَلْ يَكُونُ مُنْقَلَبِي مُنْقَلَباً رَاجِحاً مُفْلِحاً مُنْجِحاً مُسْتَجَاباً لِي بِقَضَاءِ جَمِيعِ الْحَوَائِجِ، فَاشْفَعَا لِي.

أَنْقَلِبُ (۲) عَلَى مَا شَاءَ اللَّهُ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مُفَوَّضاً أَمْرِي إِلَى اللَّهِ، مُلْجِئاً ظَهْرِي إِلَى اللَّهِ، مُتَوَكِّلاً عَلَى اللَّهِ، وَأَقُولُ: حَسْبِيَ اللَّهُ وَكَفَى، سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعَا، لَيْسَ وَرَاءَ اللَّهِ وَرَاءَ كُمْ يَا سَادَاتِي مُنْتَهَى، مَا شَاءَ اللَّهُ رَبِّي كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ.

يَا سَيِّدِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَمَوْلَايَ، وَأَنْتَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، سَيِّدِي عَلَيْنَا مُتَّصِلٌ مِمَّا اتَّصَلَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَاصِلٌ إِلَيْكُمْ غَيْرَ مَحْجُوبٍ عَنْكُمْ سَلَامِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ، وَأَسْأَلُهُ بِحَقِّكُمْ أَنْ يَشَاءَ ذَلِكَ وَيَفْعَلَ، فَإِنَّهُ حَمِيدٌ مُجِيدٌ.

أَنْقَلِبُ يَا سَيِّدِي عَنْكُمْ تَائِباً حَامِداً لِلَّهِ شَاكِراً رَاضِياً، مُسْتَقِيناً لِلْإِجَابَةِ، غَيْرَ آيِسٍ وَلَا قَانِطٍ، عَائِداً رَاجِعاً إِلَى زِيَارَتِكُمَا، غَيْرَ رَاغِبٍ عَنْكُمَا، بَلْ رَاجِعٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ. يَا سَادَاتِي، رَغِبْتُ إِلَيْكُمْ بَعِيدَ أَنْ زَهَدْتُ فِيكُمْ وَفِي زِيَارَتِكُمَا أَهْلَ الدُّنْيَا، فَلَا يُخَيِّبُنِي (۳) اللَّهُ فِيمَا رَجَوْتُ وَمَا أَمَلْتُ فِي زِيَارَتِكُمَا، إِنَّهُ قَرِيبٌ مُجِيبٌ.

پس رو به قبله کن و بگو:

يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، وَيَا كَاشِفَ كَرْبِ الْمَكْرُوبِينَ، وَيَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، وَيَا صَرِيحَ الْمُسْتَضْرِحِينَ، وَيَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ، وَيَا مَنْ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، يَا مَنْ

۱- « خائباً » خ ل.

۲- در اکثر نسخ: « أتقلب ».

۳- « فلا يخيبني » خ ل.

عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى، يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ، وَيَا مَنْ لَا تَخْفَى عَلَيْهِ خَافِيَةٌ، يَا مَنْ لَا تَسْتَبِيهِ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ، يَا مَنْ لَا تُغْلِطُهُ الْحَاجَاتُ، يَا مَنْ لَا يُبْرِئُهُ إِلَّا الْحَاحُ الْمَلْحِينُ، يَا مُدْرِكَ كُلِّ فَوْتٍ، يَا جَامِعَ كُلِّ شَمَلٍ، يَا بَارِيَّ النَّفُوسِ بَعِيدَ الْمَوْتِ، يَا مَنْ هُوَ كُلَّ يَوْمٍ فِي شَأْنٍ، يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ، يَا مُنْفَسَ الْكُرْبَاتِ، يَا مُعْطِيَ السُّؤْلَاتِ (١)، يَا وَلِيَّ الرَّغْبَاتِ، يَا كَافِيَ الْمُهْمَاتِ، يَا مَنْ يَكْفِي كُلَّ شَيْءٍ وَلَا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ.

أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ، وَعَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَبِحَقِّ فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَبِحَقِّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ؛ فَإِنِّي بِهِمْ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ فِي مَقَامِي هَذَا، وَبِهِمْ أَتَوَسَّلُ، وَبِهِمْ أَسْتَشْفِعُ إِلَيْكَ، وَبِحَقِّهِمْ أَسْأَلُكَ وَأُقْسِمُ وَأَعَزِّمُ عَلَيْكَ، وَبِالشَّانِ الَّذِي لَهُمْ عِنْدَكَ، وَبِالَّذِي فَضَّلْتَهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ عِنْدَهُمْ، وَبِهِ خَصَّصْتَهُمْ دُونَ الْعَالَمِينَ، وَبِهِ أَبْتَنُّهُمْ، وَأَبْنَتْ فَضْلَهُمْ مِنْ كُلِّ فَضْلٍ، حَتَّى فَاقَ فَضْلُهُمْ فَضْلَ الْعَالَمِينَ جَمِيعًا. وَأَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّئَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُكْشِفَ عَمِّي وَهَمِّي وَكَرْبِي، وَأَنْ تُكْفِينِي الْمُهَمَّ مِنْ أَمْرِي، وَتَقْضِيَ عَنِّي دِينِي، وَتُجِيرَنِي مِنَ الْفَقْرِ وَالْفَاقَةِ، وَتُعِينَنِي عَنِ الْمَسْأَلَةِ إِلَى الْمَخْلُوقِينَ، وَتُكْفِينِي هَمَّ مَنْ أَخَافُ هَمَّهُ، وَعُسِيرَ مَنْ أَخَافُ عُسِيرَهُ، وَحُزُونََهُ مَنْ أَخَافُ حُزُونََتَهُ، وَشَرَّ مَنْ أَخَافُ شَرَّهُ، وَمَكْرَ مَنْ أَخَافُ مَكْرَهُ، وَبَغْيَ مَنْ أَخَافُ بَغْيَهُ، وَجَوْرَ مَنْ أَخَافُ جَوْرَهُ، وَسَيْلَطَانَ مَنْ أَخَافُ سَيْلَطَانَهُ، وَكَيْدَ مَنْ أَخَافُ كَيْدَهُ، وَاضْرِيفَ عَنِّي كَيْدَهُ وَمَكْرَهُ، وَمَقْدَرَهُ مَنْ أَخَافُ مَقْدَرَتَهُ عَلَيَّ، وَتَرُدَّ عَنِّي كَيْدَ الْكَيْدِ وَمَكْرَ الْمَكْرِ.

اللَّهُمَّ مَنْ أَرَادَنِي بِسُوءٍ فَأَرِدْهُ، وَمَنْ كَادَنِي فَكِدْهُ، وَاضْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُ وَبَاسَهُ

وَأَمَانِيَهُ، وَامْتَعَهُ عَنِّي كَيْفَ شِئْتَ وَ أَنَّى شِئْتَ.

اللَّهُمَّ اشْغَلْهُ عَنِّي بِفَقْرٍ لَا تَجْبُرُهُ، وَ بَلَاءٍ لَا تَسْتُرُهُ، وَ بِفَاقِهِ لَا تَسُدُّهَا، وَ بِسُقْمٍ لَا تُعَافِيهِ، وَ بِذُلٍّ لَا تُعِزُّهُ، وَ مَسْكَنِهِ لَا تَجْبُرُهَا.

اللَّهُمَّ اجْعَلِ الذُّلَّ نَصَبَ عَيْنِيهِ، وَ أَدْخِلِ الْفَقْرَ فِي مَنْزِلِهِ وَ السُّقْمَ فِي بَدَنِهِ، حَتَّى تَشْغَلَهُ عَنِّي بِشُغْلٍ شَاغِلٍ لَا فَرَاغَ لَهُ، وَ أَنْسِهِ ذِكْرِي كَمَا أَنْسَيْتَهُ ذِكْرَكَ، وَ خُذْ عَنِّي بِسَمْعِهِ وَ بَصِيرِهِ وَ لِسَانِهِ وَ يَدَيْهِ وَ رِجْلَيْهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَمِيعِ جَوَارِحِهِ، وَ أَدْخِلْ عَلَيْهِ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ السُّقْمَ وَ لَا تَشْفِهِ، حَتَّى تَجْعَلَ لَهُ ذَلِكَ شُغْلًا شَاغِلًا عَنِّي وَ عَن ذِكْرِي، وَ اكْفِنِي يَا كَافِي مَا لَا يَكْفِي سِوَاكَ، يَا مُفَرِّجَ مَنْ لَا مُفَرِّجَ لَهُ سِوَاكَ، وَ مُعِيثَ مَنْ لَا مُعِيثَ لَهُ سِوَاكَ، وَ جَارَ مَنْ لَا جَارَ لَهُ سِوَاكَ، وَ مَلْجَأَ مَنْ لَا مَلْجَأَ لَهُ غَيْرَكَ.

أَنْتَ ثَقْتِي وَ رَجَائِي وَ مَفْرَعِي وَ مَهْرَبِي وَ مَلْجَأِي وَ مَنْجَايَ؛ فَبِكَ أَسْتَنْجِحُ، وَ بِكَ أَسْتَنْجِعُ، وَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ وَ أَتَوَسَّلُ وَ أَتَشَفَّعُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، وَ لَكَ الْحَمْدُ، وَ لَكَ الْمِنَّةُ، وَ إِلَيْكَ الْمُشْتَكَى وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ، فَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُكْشِفَ عَنِّي هَمِّي وَ عَمِّي وَ كَرْبِي فِي مَقَامِي هَذَا، كَمَا كَشَفْتَ عَن نَبِيِّكَ عَمَّهُ وَ هَمَّهُ وَ كَرْبَهُ، وَ كَفَيْتَهُ هَوْلَ عَيْدُوهِ، فَاكْشِفْ عَنِّي كَمَا كَشَفْتَ عَنْهُ، وَ فَرِّجْ عَنِّي كَمَا فَرَّجْتَ عَنْهُ، وَ اكْفِنِي كَمَا كَفَيْتَهُ، وَ اضْهِرْ عَنِّي هَوْلَ مَا أَخَافُ هَوْلَهُ، وَ مَوْؤَنَهُ مَنْ أَخَافُ مَوْؤَنَتَهُ وَ هَمَّ مَنْ أَخَافُ هَمَّهُ بِمَا مَوْؤَنَهُ عَلَيَّ نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ، وَ اضْهِرْ عَنِّي بِقَضَاءِ حَاجَتِي، وَ كِفَايَةِ مَا أَهْمَنِي هَمُّهُ، مِنْ أَمْرِ دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس ملتفت شو به جانب قبر امیرالمؤمنین علیہ السلام و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ السَّلَامُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَسَنِ، مَا بَقِيَتِ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي لِزِيَارَتِكَمَا وَ لَا فَرَّقَ اللَّهُ

بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ (۱).

مؤلف گوید که: از قراین روایات که در اینجا و در زیارت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا ذکر کرده اند، معلوم می شود که مؤلفان مزارات، این حدیث را تفریق و اختصار کرده اند.

و چون این حدیث مشتمل بر فضیلت عظیم هست، بهتر آن است که هر گاه که خواهند که این زیارت را به عمل آورند - خواه در روز عاشورا و خواه غیر آن و خواه نزد قبر امیرالمؤمنین و خواه نزد قبر امام حسین علیهما السلام و خواه در سایر بلاد - اول زیارت امیرالمؤمنین بکنند تا آنجا که «فَإِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَوَيْتِكَ وَزَائِرُكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ»، پس ابتدا کنند و زیارت کنند حضرت امام حسین علیه السلام را به تمام آن زیارتی که در اول زیارات روز عاشورا بیان خواهیم کرد (۲)؛ تا به همه حدیث عمل کرده باشند و فضیلت عظیم را ادراک نموده باشند.

زیارت هفتم:

زیارتی است که در بعضی از کتب قدیمه معتبره یافته ام که به روایت صفوان جمال منسوب گردانیده اند.

و آن این زیارت است:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْأَثَمَةِ، وَ مَعْدِنَ الثُّبُوهِ وَ الْمَخْصُوصَ بِالْأُخُوهِ.

السَّلَامُ عَلَى يَعْسُوبِ الدِّينِ وَ الْإِيمَانِ، وَ كَلِمَةِ الرَّحْمَنِ، وَ كَهْفِ الْأَنَامِ.

السَّلَامُ عَلَى مِيزَانِ الْأَعْمَالِ، وَ مُقَلَّبِ الْأَحْوَالِ، وَ سَيْفِ ذِي الْجَلَالِ.

السَّلَامُ عَلَى صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاثِرِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ وَ الْحَاكِمِ يَوْمَ الدِّينِ.

السَّلَامُ عَلَى شَجَرَةِ التَّقْوَى، وَ سَامِعِ السَّرِّ وَ النَّجْوَى، وَ مُنْزِلِ الْمَنِّ وَ السَّلْوَى.

۱- مزار کبیر: ۲۱۴ - ۲۲۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۳۰۵ - ۳۱۱ ح ۲۳ و ۲۴، مصباح المتهجد: ۷۷۷ - ۷۸۲، موسوعه زیارات

المعصومین علیهم السلام: ۲/۴۸ ش ۵۲۳ و ص ۱۱۷ ش ۵۶۷.

۲- نگاه کن: ص ۴۲۳.

السَّلَامُ عَلَى حُجَّهِ اللَّهِ الْبَالِغِهِ، وَنِعْمَتِهِ السَّابِغِهِ، وَنِقْمَتِهِ الدَّامِغِهِ.

السَّلَامُ عَلَى إِسْرَائِيلِ الْأُمَّه، وَبَابِ الرَّحْمَةِ، وَ أَبِي الْأَيْمَةِ.

السَّلَامُ عَلَى صِرَاطِ اللَّهِ الْوَاضِحِ وَ النَّجْمِ اللَّائِحِ وَ الْإِمَامِ النَّاصِحِ وَ الرَّنَادِ الْقَادِحِ.

السَّلَامُ عَلَى وَجْهِ اللَّهِ الَّذِي مَنْ آمَنَ بِهِ آمِنَ.

السَّلَامُ عَلَى نَفْسِ اللَّهِ الْقَائِمَةِ فِيهِ بِالسُّنَنِ، وَ عَيْنِهِ الَّتِي مَنْ عَرَفَهَا يَطْمَئِنُّ (۱).

السَّلَامُ عَلَى أُذُنِ اللَّهِ الْوَاعِيَةِ فِي الْأَمَم، وَ يَدِهِ الْبَاسِطَةِ بِالنِّعَمِ، وَ جَنْبِهِ الَّذِي مَنْ فَرَطَ فِيهِ نَدِمَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ مُجَازِي الْخَلْقِ، وَ شَافِعِ الرَّزْقِ وَ الْحَاكِمِ بِالْحَقِّ، بَعَثَكَ اللَّهُ عَلَمًا لِعِبَادِهِ، فَوَفَّيْتَ بِمُرَادِهِ، وَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ؛ فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ، وَ جَعَلَ أَفْتَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْكُمْ، فَالْخَيْرُ مِنْكَ وَ إِلَيْكَ.

عَبْدُكَ الزَّائِرُ لِحَرَمِكَ، اللَّائِتُ بِكَرَمِكَ، الشَّاكِرُ لِنِعْمِكَ، قَدْ هَرَبَ إِلَيْكَ مِنْ ذُنُوبِهِ، وَ رَجَاكَ لِكُشْفِ كُرُوبِهِ، فَأَنْتَ سَاتِرُ عُيُوبِهِ، فَكُنْ لِي إِلَى اللَّهِ وَسِيلًا، وَ مِنَ النَّارِ مُقِيلًا، وَ لِمَا أَرْجُو فِيكَ كَفِيلًا، أَنْجُو نَجَاءً مَنْ وَصَلَ حَبْلَهُ بِحَبْلِكَ، وَ سَلَكَ بِكَ إِلَى اللَّهِ سَبِيلًا، فَأَنْتَ سَامِعُ الدُّعَاءِ، وَ وَلِيُّ الْجَزَاءِ، عَلَيْنَا مِنْكَ السَّلَامُ، وَ أَنْتَ السَّيِّدُ الْكَرِيمُ وَ الْإِمَامُ الْعَظِيمُ، فَكُنْ بِنَا رَحِيمًا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ. وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ (۲).

زیارت هشتم:

زیارتی است که شیخ محمد بن المشهدی ذکر کرده است و گفته است که اخذ کرده ام از کتاب انوار و اول نسبت داده است به حضرت خضر علیه السلام و بعد از آن روایت کرده است از یوسف کناسی و معاویه بن عمّار، که هر دو از حضرت صادق علیه السلام روایت

۱- « من رَعَنَهُ اطمأنَّ » خ ل.

۲- بحارالانوار: ۱۰۰/۳۳۰ ح ۲۹ به نقل از کتاب عتیق غروی، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۴۱ ش ۵۷۱.

کرده اند که آن حضرت فرمود که:

چون خواهی زیارت کنی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام را، پس غسل کن هر جا که میسر شود تو را و بگو وقتی که عزم بیرون آمدن می کنی:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ سَعْيِي مَشْكُورًا، وَ ذَنْبِي مَغْفُورًا، وَ عَمَلِي مَقْبُولًا، وَ اغْسِلْنِي مِنَ الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ، وَ طَهِّرْ قَلْبِي مِنْ كُلِّ آفَةٍ، وَ زَكِّ عَمَلِي، وَ تَقَبَّلْ سَعْيِي، وَ اجْعَلْ مَا عِنْدَكَ خَيْرًا لِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ، وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

پس برو به آرام دل و تن تا در حرم و نزد در بایست و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُكَ فَأَرِدُنِي، وَ أَقْبَلْتُ بِوَجْهِهِ إِلَيْكَ فَلَا تُعْرِضْ بِوَجْهِكَ عَنِّي، وَ إِنِّي قَصِيدْتُ إِلَيْكَ فَتَقَبَّلْ مِنِّي، وَ إِن كُنْتُ مَاقِنًا لِي فَارْضَ عَنِّي، وَ إِن كُنْتُ سَاطِئًا عَلَيَّ فَاعْفُ عَنِّي، وَ ارْحَمْ مَسِيرِي إِلَيْكَ بِرَحْمَتِكَ، أَبْتَغِي بِمَذَلِكِ رِضَاكَ فَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَ لَا تُخَيِّبْنِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ وَ إِلَيْكَ يَعُودُ السَّلَامُ، وَ أَنْتَ مَعْدِنُ السَّلَامِ، حَيِّنَا رَبَّنَا مِنْكَ بِالسَّلَامِ.

وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَدًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فِقْدَرَهُ تَقْدِيرًا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ مَا أَمَرَكَ بِهِ، وَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَ تَمَّتْ بِكَ كَلِمَاتُ اللَّهِ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ عَنْهُ (١).

أنا - بِأَبِي وَ أُمِّي - لِمَنْ وَالَاكَ وَ لِي، وَ لِمَنْ عَادَاكَ عَدُوًّا، أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِمَّنْ بَرَّتَ مِنْهُ وَ بَرَى مِنْكُمْ.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ تَسْمَعُ صَوْتِي، أَتَيْتَكَ مُتَعَاهِدًا لِدِينِي وَ بَيْعَتِي، ائْتَدَنْ لِي فِي بَيْتِكَ، أَشْهَدُ أَنَّ رُوحَكَ مُقَدَّسَةٌ أُعْتِبْتُ (٢) بِالْقُدْسِ وَ السَّكِينَةِ، جُعِلَتْ لَهَا بَيْتًا تَنْطِقُ عَلَى لِسَانِكَ.

پس داخل حرم شو و بگو:

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُرَدِّفِينَ، السَّلَامُ عَلَى حَمَلَةِ الْعَرْشِ الْكُرْوَبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُتَجَبِّينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُسَوِّمِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الَّذِينَ هُمْ فِي هَذَا الْحَرَمِ بِإِذْنِ اللَّهِ مُقِيمُونَ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَكْرَمَنِي بِمَعْرِفَتِهِ، وَ مَعْرِفَةِ رَسُولِهِ، وَ مَنْ فَرَضَ طَاعَتَهُ، رَحِمَهُ مِنْهُ لِي، وَ تَطَوَّلًا مِنْهُ عَلَيَّ بِذَلِكَ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَيَّرَنِي فِي بِلَادِهِ، وَ حَمَلَنِي عَلَى دَوَابِّهِ، وَ طَوَى لِي الْبَعِيدَ، وَ دَفَعَ عَنِّي الْمَكَارَةَ، حَتَّى أَدْخَلَنِي حَرَمَ وَلِيِّ اللَّهِ، وَ أَرَانِيهِ فِي عَافِيهِ.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ» (٣).

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ حُدَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، جَاءَ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا عَبْدُ اللَّهِ وَ أَخُو رَسُولِهِ.

١- « به » خ ل.

٢- « اعينت » خ ل.

٣- اعراف: ٤٣.

اللَّهُمَّ عَبْدُكَ وَ زَائِرُكَ مُتَقَرَّبٌ إِلَيْكَ بِزِيَارَةِ أَخِي رَسُولِكَ، وَ عَلَى كُلِّ مَرُورٍ حَقٌّ لِمَنْ أَتَاهُ وَ زَارَهُ، وَ أَنْتَ أَكْرَمُ مَرُورٍ وَ خَيْرُ مَا تَبَى؛ فَاسْأَلُكَ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ، يَا وَاحِدُ يَا أَحَدُ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَجْعَلَ تُخَفَّتِكَ إِلَيَّ مِنْ زِيَارَتِي فِي مَوْقِفِي هَذَا فَكَاكَ رَقِيَّتِي مِنَ النَّارِ، وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يُسَارِعُ فِي الْخَيْرَاتِ وَ يَدْعُوكَ رَغْبًا وَ رَهْبًا، وَ اجْعَلْنِي لَكَ مِنَ الْخَاشِعِينَ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ بَشَّرْتَنِي عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكَ فَقُلْتَ: «وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ» (١).

اللَّهُمَّ فَإِنِّي بِكَ مُؤْمِنٌ، وَ بِجَمِيعِ آيَاتِكَ مُوقِنٌ، فَلَا تُوقِفْنِي بَعْدَ مَعْرِفَتِهِمْ مَوْقِفًا تَفْضَحْنِي عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ؛ بَلْ أَوْقِفْنِي مَعَهُمْ، وَ تَوَفَّنِي عَلَى تَصَدِيقِي (٢)؛ فَإِنَّهُمْ عَيْنُكَ خَصَصْتَهُمْ بِكَرَامَتِكَ، وَ أَمَرْتَنِي بِاتِّبَاعِهِمْ.

پس برو به نزدیک قبر و بگو:

السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَ.

السَّلَامُ عَلَى أَمِينِ اللَّهِ عَلَى رِسَالَتِهِ وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ، وَ مَعِيدِنِ الْوَحْيِ وَ التَّنْزِيلِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتُتْبِعَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ الشَّاهِدِ عَلَى الْخَلْقِ وَ السَّرَاجِ الْمُنِيرِ وَ السَّلَامِ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْمُطَهَّرِينَ، أَفْضَلَ وَ أَكْمَلَ وَ أَرْفَعَ وَ أَنْفَعَ وَ أَشْرَفَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَنْبِيَائِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ، وَ خَيْرِ خَلْقِكَ بَعْدَ نَبِيِّكَ، وَ أَخِي نَبِيِّكَ، وَ وَصِيِّ رَسُولِكَ، الَّذِي اتَّجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ

١- يونس: ٢.

٢- «التصديق بهم» خ ل.

عَلَى مَنْ بَعَثْتَهُ بِرِسَالَاتِكَ، وَ دَيَانَ الدِّينِ بِعِدْلِكَ، وَ فَضْلِ خِطَابِكَ مِنْ (١) خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكُكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلَى الْأَيْمَةِ مِنْ وَ لَدِهِ، الْقَوَامِينَ بِأَمْرِكَ مِنْ بَعْدِ نَبِيِّكَ، الْمُطَهَّرِينَ الَّذِينَ ارْتَضَيْتَهُمْ أَنْصَاراً لِدِينِكَ، وَ أَعْلَاماً لِعِبَادِكَ.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الْمُسْتَوْدَعِينَ، السَّلَامُ عَلَى خَالِصِهِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ قَامُوا بِأَمْرِ اللَّهِ، وَ خَالَفُوا لِحُوفِهِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْهُدَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِلْمَ التَّقَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبُرِّ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّرَاجُ الْمُنِيرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ وَ الْحَسَنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الرَّسُولِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ، وَ وَارِثَ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ، وَ صَاحِبَ الْمَيْسَمِ وَ الصَّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ، وَ أَوَّلُ مَنْ غَضِبَ حَقَّهُ، صَبْرَتَ وَ احْتِسَابَتَ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ لَقِيْتَ اللَّهَ وَ أَنْتَ شَهِيدٌ؛ عَذَّبَ اللَّهُ قَاتِلَكَ بِأَنْوَاعِ الْعَذَابِ.

جِئْتِكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ عَارِفاً بِحَقِّكَ، مُسْتَبْصِراً بِشَأْنِكَ، مُعَادِياً لِأَعْدَائِكَ وَ مَنْ

ظَلَمَكَ، أَلْقَى عَلَى ذَلِكَ رَبِّي إِنْ شَاءَ، إِنَّ لِي ذُنُوبًا كَثِيرَةً فَأَشْفَعْ لِي فِيهَا عِنْدَ رَبِّكَ؛ فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامًا مَحْمُودًا، وَإِنَّ لَكَ عِنْدَهُ جَاهًا وَشَفَاعَةً، وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

«وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى» (١).

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي سَمَائِهِ وَ أَرْضِهِ، وَ أُذُنَهُ السَّامِعَةَ، وَ ذِكْرَهُ الْخَالِصَ، وَ نُورَهُ السَّاطِعَ.

أَشْهَدُ أَنَّ لَكَ مِنَ اللَّهِ الْمَزِيدَ، وَ أَنَّ وَجْهَكَ إِلَى قَبْلِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ أَنَّ لَكَ مِنَ اللَّهِ رِزْقًا جَدِيدًا، تَعُدُّو عَلَيْكَ الْمَلَائِكَةُ فِي كُلِّ صَبَاحٍ.

رَبِّ اغْفِرْ لِي، وَ تَجَاوَزْ عَنِّي سَيِّئَاتِي، وَ ارْحَمْ طَوْلَ مَكْنِي فِي الْقِيَامَةِ بِهِ؛ فَإِنَّكَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ وَ أَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ هُودِ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ دَاوُدَ خَلِيفَةِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ وَ أَنَاخَتْ بِرَحْلِكَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُحَدِّثِينَ بِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَقَمَيْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتِ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتِ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ اتَّبَعْتَ الرَّسُولَ، وَ تَلَعَوْتَ الْكِتَابَ حَقًّا تِلَاوَتِهِ، وَ بَلَّغْتَ عَن رَسُولِ اللَّهِ، وَ وَفَيْتِ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَ تَمَّتْ بِكَ كَلِمَاتُ اللَّهِ، وَ جَاهَدْتِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَقًّا

جِهَادِهِ، وَ نَصِيحَتِ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ، وَجَدْتَ بِنَفْسِكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا وَ مُجَاهِدًا عَنِ دِينِ اللَّهِ، مُوقِيًا (١) لِرَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، طَالِبًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ، وَ مَضَيْتَ لِلذِّي كُنْتَ عَلَيْهِ شَهِيدًا وَ شَاهِدًا وَ مَشْهُودًا؛ فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِ رَسُولِهِ وَ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ أَهْلِهِ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ.

وَ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَ أَخْلَصِيَهُمْ إِيمَانًا، وَ أَشَدَّهُمْ يَقِينًا، وَ أَحْوَفُهُمْ لِلَّهِ، وَ أَعْظَمَهُمْ غَنَاءً (٢)، وَ أَحْيَوْتَهُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، وَ أَفْضَلَهُمْ مَنَاقِبَ، وَ أَكْثَرَهُمْ سَوَابِقَ، وَ أَرْفَعَهُمْ دَرَجَةً، وَ أَشْرَفَهُمْ مَنْزِلَةً، وَ أَكْرَمَهُمْ عَلَيْهِ.

قَوِيَّتَ حِينَ ضَعُفَ أَضِيحَابُهُ، وَ بَرَزْتَ حِينَ اسْتَكَاثَنُوا، وَ نَهَضْتَ حِينَ وَهِنُوا، وَ لَزِمْتَ مِنْهَاجَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، وَ كُنْتَ خَلِيفَتَهُ حَقًّا، لَمْ تَنَازِعْ بَرَعَمَ الْمُنَافِقِينَ، وَ غِيظَ الْكَافِرِينَ، وَ كُرِهَ الْحَاسِدِينَ، وَ صَغِرَ (٣) الْفَاسِقِينَ؛ فَقُمْتَ بِالْأَمْرِ حِينَ فَشَلُوا، وَ نَطَقْتَ حِينَ تَتَعْتَعُوا، وَ مَضَيْتَ بِنُورِ اللَّهِ إِذْ وَقَفُوا، فَمَنِ اتَّبَعَكَ فَقَدْ هُدِيَ.

كُنْتَ أَقْلَهُمْ كَلَامًا، وَ أَضْوَبَهُمْ مَنْطِقًا، وَ أَكْثَرَهُمْ رَأْيًا، وَ أَشَجَعَهُمْ قَلْبًا، وَ أَشَدَّهُمْ يَقِينًا، وَ أَحْسَنَهُمْ عَمَلًا، وَ أَعْرَفَهُمْ بِاللَّهِ.

كُنْتَ لِلدُّنْيَانِ يَعْشُوبًا أَوْلًا حِينَ تَفَرَّقَ النَّاسُ، وَ آخِرًا حِينَ فَشَلُوا.

كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ أَبًا رَحِيمًا إِذْ صَارُوا عَلَيْكَ عِيَالًا، فَحَمَلْتَ أَثْقَالَ مَا عَنْهُ ضَعُفُوا، وَ حَفِظْتَ مَا أَضَاعُوا، وَ رَعَيْتَ مَا أَهْمَلُوا، وَ شَمَّرْتَ إِذْ خَعُوا (٤)، وَ عَلَوْتَ إِذْ هَلَعُوا، وَ صَبَرْتَ إِذْ جَزَعُوا.

كُنْتَ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابًا صَبًّا، وَ غِلْظَةً وَ غِيظًا، وَ لِلْمُؤْمِنِينَ عَيْنًا وَ حِصْنًا (٥)

١- « موقياً » خ ل.

٢- « عناء » خ ل.

٣- « وضعن » خ ل.

٤- « إذ جنوا » خ ل.

٥- « غيثاً وخصباً » خ ل.

وَعَلَمًا، لَمْ تُفَلِّلْ حُجَّتُكَ، وَ لَمْ يَزْتَبْ (١) قَلْبُكَ، وَ لَمْ تَضْعُفْ بِصِيْرَتِكَ، وَ لَمْ تَجْبُنْ نَفْسَكَ.

كُنْتَ كَالْجَبَلِ لَا تُحَرِّكُهُ الْعَوَاصِفُ وَ لَا تُزِيلُهُ الْقَوَاصِفُ.

وَكُنْتَ - كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - قَوِيًّا فِي أَمْرِ اللَّهِ، وَ ضَعِيفًا فِي نَفْسِكَ، عَظِيمًا عِنْدَ اللَّهِ، كَبِيرًا فِي الْأَرْضِ، جَلِيلًا عِنْدَ الْمُؤْمِنِينَ؛ لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ فِيكَ مَهْمَزٌ وَ لَا لِقَائِلٍ فِيكَ مَغْمَزٌ وَ لَا لِأَحَدٍ عِنْدَكَ هَوَادَةٌ، الضَّعِيفُ الدَّلِيلُ عِنْدَكَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ حَتَّى تَأْخُذَ لَهُ بِحَقِّهِ وَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ عِنْدَكَ ضَعِيفٌ ذَلِيلٌ حَتَّى تَأْخُذَ مِنْهُ الْحَقُّ وَ الْقَرِيبُ وَ الْبَعِيدُ عِنْدَكَ فِي ذَلِكَ سَوَاءٌ، شَأْنُكَ الْحَقُّ وَ الصِّدْقُ وَ الرَّفْقُ، وَ قَوْلُكَ حُكْمٌ وَ حُتْمٌ، وَ أَمْرُكَ حِلْمٌ وَ حَزْمٌ، وَ رَأْيُكَ عِلْمٌ وَ عَزْمٌ.

اعْتَدَلَ بِكَ الدِّينُ، وَ سَهَّلَ بِكَ الْعَسِيرُ، وَ أَطْفِئْتَ بِكَ النَّيْرَانَ، وَ قَوِيَ بِكَ الْإِسْلَامُ وَ الْمُؤْمِنُونَ، وَ سَبَقْتَ سَبْقًا بَعِيدًا، وَ اتَّعَبْتَ مَنْ بَعْدَكَ تَعَبًا شَدِيدًا، فَعَظُمَتْ رِزِيَّتُكَ فِي السَّمَاءِ، وَ هَدَّتْ مُصِيبَتُكَ الْأَنَامَ، فَإِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ لَعَنَ مَنْ شَايَعَ عَلَى قَتْلِكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ خَالَفَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ حَقَّكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَصَاكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ غَضِبَكَ حَقَّكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضَى بِهِ، أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهَ خَالَفَتْكَ، وَ أُمَّهَ جَحَدَتْ لِأَيْتِكَ، وَ أُمَّهَ حَادَتْ عَنْكَ، وَ أُمَّهَ قَتَلَتْكَ (٢). الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ النَّارَ مِثْوَاهُمْ وَ بِيَسِّ الْوَرْدِ الْمَوْرُودُ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَهُ أَيْبَائِكَ وَ أَوْصِيَاءِ أَيْبَائِكَ بِجَمِيعِ لَعْنَاتِكَ، وَ أَصْلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ الْجَوَائِيتَ وَ الطَّوَاغِيَّتَ، وَ كُلَّ نِدٍّ يُدْعَى مِنْ دُونِ اللَّهِ، وَ كُلَّ مُلْحِدٍ مُفْتَرٍ.

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ وَ أَشْيَاعَهُمْ وَ أَتْبَاعَهُمْ وَ أَوْلِيَاءَهُمْ وَ أَعْوَانَهُمْ وَ مُحِبِّيهِمْ لَعْنًا كَثِيرًا.

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَهُ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ.

١- « غيثًا وخصبًا» خ ل.

٢- « ولم يَزِغْ» خ ل.

اللَّهُمَّ عَذِّبْهُمْ عَذَاباً لَا تُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، وَ ضَاعِفْ عَلَيْهِمْ عَذَابَكَ بِمَا شَاقُوا وُلاةَ أَمْرِكَ، وَ عَذِّبْهُمْ عَذَاباً لَمْ تُحِلَّهُ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ أَدْخِلْ عَلَى قَتْلِهِ رَسُولِكَ وَ أَوْلَادِ رَسُولِكَ، وَ عَلَى قَتْلِهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ قَتْلِهِ أَنْصَارِهِ، وَ قَتْلِهِ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ وَ أَنْصَارِهِمَا، وَ مَنْ نَصَبَ لِآلِ مُحَمَّدٍ وَ شَيْعَتِهِمْ حَزْباً مِنَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ، عَذَاباً مُضَاعَفاً فِي أَشْفَلِ الدَّرَكِ مِنَ الْجَحِيمِ، لَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا، وَ هُمْ فِيهِ مُتَلَسِّطُونَ مُلْعُونُونَ، نَاكِسُونَ رُؤُوسَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ، قَدْ عَانُوا النَّدَامَةَ وَ الْخِزْيَ الطَّوِيلَ بِقَتْلِهِمْ عَتْرَةَ أَنْبِيَائِكَ وَ رَسُولِكَ وَ أَتْبَاعَهُمْ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

اللَّهُمَّ الْعَنَّهُمْ فِي مُسْتَسِرِّ السَّرِّ، وَ ظَاهِرِ الْعَلَانِيَةِ، فِي سَمَائِكَ وَ أَرْضِكَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي أَوْلِيائِكَ، وَ حَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ حَتَّى تُلْحِقَنِي بِهِمْ، وَ تَجْعَلَنِي لَهُمْ تَبَعاً فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس خود را به ضریح مقدس بجسبان و بگو:

يا سَيِّدِي، تَعَرَّضْتُ لِرَحْمَتِكَ بِلُزُومِي لِقَبْرِ (١) أَخِي رَسُولِكَ - صِلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِ - عَائِداً، لِتُجَيِّرَنِي مِنْ نِقْمَتِكَ وَ سَخَطِكَ، وَ مِنْ زَلَزَلِ يَوْمِ تَكْتُرٍ فِيهِ الْعَثْرَاتُ، يَوْمَ تُقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَ الْأَبْصَارُ، يَوْمَ تَبْيَضُّ وَجُوهٌ وَ تَسْوَدُّ وَجُوهٌ، يَوْمَ الْأَرْزَاقِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاطْمِينَ، يَوْمَ الْحَشِيرَةِ وَ النَّدَامَةِ، يَوْمَ يَفْرُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَبِيهِ، يَوْمَ مِقْدَارِهِ خَمْسُونَ أَلْفَ سَنَةٍ، يَوْمَ يَشْتَبُ فِيهِ الْوَلِيدُ، وَ يَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ، يَوْمَ تَشْخُصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ، وَ تُشْغَلُ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا قَدَّمَتْ، وَ تُجَادِلُ كُلُّ نَفْسٍ عَنْ نَفْسِهَا، وَ يَطْلُبُ كُلُّ ذِي جُزْمٍ الْخِلَاصَ.

پس سر بردار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّ تَرْحَمَنِي الْيَوْمَ، وَ فِي يَوْمِ مَقْدَارُهُ حَمْسُونَ أَلْفَ سَنَةٍ، فَلَا خَوْفَ وَلَا حُزْنَ؛ وَإِنْ تَعَايَبَ فَمَوْلَى لَهُ الْقُدْرَةُ عَلَى عَزِيدِهِ وَ جَرَاهُ بِسُوءِ فِعْلِهِ؛ إِنَّ لَمْ أَرْحَمْ نَفْسِي فَكُنْ أَنْتَ رَحِيمَهَا، الْحُجَجُ كُلُّهَا لَكَ وَ لَا حُجَّةَ لِي وَ لَا عُذْرَ، هَا أَنَا ذَا عَبْدِكَ الْمُقَرَّرِ بِذَنْبِي.

فِيَا خَيْرٍ مَنْ رَجَوْتُ عِنْدَهُ الْمَغْفِرَةَ بِالْإِقْرَارِ وَ الْإِعْتِرَافِ، هَذِهِ نَفْسِي بِمَا جَنَنْتُ مُعْتَرِفَةً، وَ بِذَنْبِي مُتَعَرِّفَةً، وَ بِظُلْمِ نَفْسِي مُعْتَرِفَةً، وَ ذُنُوبِي أَكْثَرَ مِنْ أَنْ أُحْصِيَ بِهَا، وَ إِنَّمَا يَخْضَعُ الْعَبْدُ الْعَاصِي لِسَيِّدِهِ، وَ يَخْشَعُ لِمَوْلَاهُ بِالذُّلِّ، فَيَا أَكْرَمَ مَنْ أَقْرَبَ لَهُ بِالذُّنُوبِ، مَا أَنْتَ صَانِعٌ بِمُقَرَّرٍ لَكَ بِذَنْبِهِ، مُتَقَرَّبٍ إِلَيْكَ بِرَسُولِكَ وَ عِتْرَةِ نَبِيِّكَ، لِأَنْتَ بِقَبْرِ أَخِي رَسُولِكَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا.

يَا مَنْ يَمْلِكُ حَوَائِجَ السَّائِلِينَ، وَ يَعْرِفُ ضَمِيرَ الصَّامِتِينَ، كَمَا وَفَّقْتَنِي لِزِيَارَتِي وَ وَفَادَتِي وَ مَسْأَلَتِي، وَ رَحِمْتَنِي بِعَدْلِكَ، فَأَعْطِنِي مُنَايَ فِي آخِرَتِي وَ دُنْيَايَ، وَ وَفَّقْنِي لِكُلِّ مَقَامٍ مَحْمُودٍ تُحِبُّ أَنْ تُدْعَى فِيهِ بِأَسْمَائِكَ، وَ تُسْأَلَ فِيهِ مِنْ عَطَائِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي لُذْتُ بِقَبْرِ أَخِي رَسُولِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ، فَانظُرِ الْيَوْمَ إِلَى تَقَلُّبِي فِي هَذَا الْقَبْرِ، وَ بِهِ فَفَكَّنِي مِنَ النَّارِ وَ لَا تَحُجِّبْ عَنْكَ صِدْقِي وَ لَا تَقْلِبْنِي بِغَيْرِ قَضَاءِ حَوَائِجِي، وَ ارْحَمْ تَضَرُّعِي وَ تَمَلُّقِي وَ عَيْبَرَتِي، وَ اَقْلِبْنِي الْيَوْمَ مُفْلِحًا مُنْجِحًا، وَ أَعْطِنِي أَفْضَلَ مَا أَعْطَيْتَ مَنْ زَارَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ.

پس بنشین نزدیک سر مبارک آن حضرت و بگو:

سَلَامُ اللَّهِ وَ سَلَامُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ الْمُسَلِّمِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ وَ النَّاطِقِينَ بِفَضْلِكَ وَ الشَّاهِدِينَ عَلَى أَنَّكَ صَادِقٌ صِدِّيقٌ، عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ؛ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهْرٌ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ. أَشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَوَلِيَّ رَسُولِهِ بِالْبَلَاغِ وَالْأَدَاءِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ حَيِّبُ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ بَابُ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُوتَى، وَأَنَّكَ سَبِيلُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ.

أَتَيْتَكَ وَإِفْدًا لِعَظِيمِ حَالِكَ وَ مَنْزِلَتِكَ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - .

أَتَيْتَكَ مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكَ، رَاغِبًا إِلَيْكَ فِي الشَّفَاعَةِ، أَبْتَغِي بِزِيَارَتِكَ خِلَاصَ نَفْسِي، مُتَعَوِّذًا بِكَ مِنْ نَارِ اسْتِحْقَاقِهَا مِثْلِي بِمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي، هَارِبًا مِنْ ذُنُوبِي الَّتِي اخْتَطَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي، فَرِعًا إِلَيْكَ رَجَاءَ رَحْمَةِ رَبِّي.

أَتَيْتَكَ أَسْتَشْفِعُ بِكَ يَا مَوْلَايَ إِلَى اللَّهِ لِيَقْضِيَ بِكَ حَاجَتِي، فَاشْفَعْ لِي يَا مَوْلَايَ.

أَتَيْتَكَ مَكْرُوبًا مَغْمُومًا قَدْ أَوْقَرْتُ ظَهْرِي ذُنُوبًا، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ.

أَتَيْتَكَ زَائِرًا، عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُقَرِّمًا بِفَضْلِكَ، مُسْتَبْصِرًا بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكَ.

أَتَيْتَكَ انْقِطَاعًا إِلَيْكَ وَإِلَى وَلَدِكَ الْخَلْفِ مِنْ بَعِيدِكَ عَلَى الْحَقِّ؛ فَقَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ، وَأَمْرِي لَكُمْ مُتَّبِعٌ، وَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعِيْدَةٌ، حَتَّى يُحْيِيَ اللَّهُ بِكُمْ دِينَهُ وَيُرْدِّكُمْ؛ فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا - مَعَ غَيْرِكُمْ، إِنِّي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِرَجْعَتِكُمْ، لَا - مُنْكَرٌ لِلَّهِ قُدْرَةٌ وَلَا مُكَادِّبٌ مِنْهُ مَشِيئَةٌ.

أَتَيْتَكَ - بِأَبِي وَأُمِّي وَمَالِي وَنَفْسِي - زَائِرًا، وَمُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكَ، مُتَوَسِّلًا إِلَيْكَ بِكَ إِذْ رَغِبَ عَنْكُمْ مُخَالَفُوكُمْ وَاتَّخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُومًا وَاسْتِكْبَرُوا عَنْهَا، وَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ وَفِي طَاعَتِكَ، الْوَاقِدُ إِلَيْكَ، أَلْتَمَسُ بِذَلِكَ كَمَالَ الْمَنْزِلَةِ عِنْدَ اللَّهِ، وَأَنْتَ يَا مَوْلَايَ مِمَّنْ حَبَّبَ اللَّهُ عَلَى بَرِّهِ، وَدَلَّنِي عَلَى فَضْلِهِ، وَهَيَّدَانِي لِحُبِّهِ، وَرَغَبْنِي فِي الْوِفَادَةِ إِلَيْهِ، وَاللَّهُمَّ نِي طَلَبِ الْحَوَائِجِ عِنْدَهُ.

أَنْتُمْ أَهْلُ بَيْتٍ لَا يَشْقَى مَنْ تَوَلَّاهُمْ وَلَا يَخِيبُ مَنْ نَادَاكُمْ (۱) وَلَا يَخْسِرُ مَنْ يَهْوَاهُمْ وَلَا يَسِيدُ مَنْ عَادَاكُمْ؛ لَا أَجِدُ أَحَدًا أَفْرَعُ إِلَيْهِ خَيْرًا لِي مِنْكُمْ.

أَنْتُمْ أَهْلُ بَيْتِ الرَّحْمَةِ، وَدَعَائِمُ الدِّينِ، وَ أَرْكَانُ الْأَرْضِ وَالشَّجَرَةُ الطَّيِّبَةُ.

أَتَيْتُكُمْ زَائِرًا، وَبِكُمْ مُتَعَوِّذًا، لِمَا سَبَقَ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنَ الْكِرَامَةِ.

اللَّهُمَّ لَا تُخَيِّبْ تَوَجُّهِي إِلَيْكَ بِرَسُولِكَ وَ آلِ رَسُولِكَ، وَ اسْتَنْقِذْنَا بِحُبُّهُمْ، يَا مَنْ لَا يَخِيبُ سَائِلُهُ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَنْتَ عَلَيَّ بِزِيَارَةِ مَوْلَايَ وَ وِلَايَتِهِ وَ مَعْرِفَتِهِ، فَاجْعَلْنِي مِمَّنْ يَنْصُرُهُ وَ يَنْتَصِرُ بِهِ (۲)، وَ مَنْ عَلَيَّ بِنَصِيرِكَ لِإِدِينِكَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ؛ اللَّهُمَّ تَوَفَّنِي عَلَى دِينِهِ.

اللَّهُمَّ أَوْجِبْ لِي مِنَ الرَّحْمَةِ وَ الرِّضْوَانِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الرِّزْقِ الْوَاسِعِ الْحَلَالِ مَا أَنْتَ أَهْلُهُ.

اللَّهُمَّ افْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَخِي عَلَى مَا حَيَّيَ عَلَيْهِ مَوْلَايَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - ، وَ أُمُوتُ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ.

اللَّهُمَّ اخْتِمْ لِي بِالسَّعَادَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الْخَيْرِ.

پس نماز زیارت می کنی آنچه خواهی و دعا می کنی و می گویی:

اللَّهُمَّ لَا بُدَّ مِنْ أَمْرِكَ (۳) ...

و بخواند تا آخر آن دعا که در زیارت اول مذکور شد (۴).

۱- «أتاكم» خ ل.

۲- «ممن تنصره و تنتصر به» خ ل.

۳- نگاه کن: ص ۱۱۷.

۴- مزار کبیر: ۲۲۵ - ۲۳۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۳۳۴ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۰۲ ش ۵۶۴.

فصل چهارم: در بیان زیارات امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - که مخصوص اند به ایام متبرکه

اول: زیارت روز عید غدیر است: در حدیث معتبر از ابن ابی نصر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام به او گفت که:

اشاره

ای ابن ابی نصر، هر جا که باشی حاضر شو در روز عید غدیر نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام؛ به درستی که حق تعالی می آمرزد در این روز از هر مرد مؤمن و زن مؤمنه گناه شصت ساله را و آزاد می کند از آتش جهنم دو برابر آنچه آزاد کرده است در ماه رمضان و در شب قدر و در شب فطر و یک درهم در این روز برابر است با هزار درهم، اگر به برادران مؤمن عارف به حق اهل بیت بدهی.

و عطا به برادران مؤمن بسیار بکن و شاد کن در این روز هر مؤمن و مؤمنه را.

پس فرمود که: ای اهل کوفه خدا به شما خیر بسیار داده است؛ و شما از آن جماعتی هستید که خدا دل ایشان را برای ایمان امتحان کرده است، پیوسته خوار و مظلوم و امتحان کرده شده اید و بر شما ریخته می شود بلا ریختنی؛ پس برطرف می کند و دور می کند از شما خداوندی که رفع کننده بلاهای عظیم است.

والله که اگر مردم فضیلت این روز را چنانچه باید بدانند، هر آینه ملائکه با ایشان هر روز ده مرتبه مصافحه کنند (۱).

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۲۴ ضمن ح ۵۲، مصباح المتهجد: ۷۳۷، اقبال الاعمال: ۲/۲۶۸، مصباح الزائر: ۱۵۳، فرحه الغری: ۱۰۷، بحار الانوار: ۱۰۰/۳۵۸ - ۳۵۹ ح ۲ - ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۵۲ ش ۵۲۸.

و بدانکه علما برای این روز سه زیارت نقل کرده اند:

زیارت اول:

زیارتی است که در زیارت چهارم از زیارات مطلقه گذشت (۱) و در زیارات جامعه نیز خواهد آمد (۲). و چون در حدیث اشعاری به خصوص این روز نبود ما در زیارات مطلقه ایراد کردیم.

زیارت دوم:

زیارتی است که شیخ مفید و شیخ شهید - علیهما الرحمه - و غیر ایشان روایت کرده اند که: حضرت امام حسن عسکری - صلوات الله علیه - در سالی که معتصم علیه اللعنه آن حضرت را طلییده بود، در روز عید غدیر حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را به این لفظ زیارت کردند.

شیخ مفید گفته است که:

چون اراده زیارت نمایی بایست بر در قبه منوره و رخصت طلب نما، پس پای راست را مقدم دار و داخل شو و برو به نزدیک ضریح مقدس و پشت به قبله در برابر ضریح بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَ صِفْوَةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَمِينِ اللَّهِ عَلَى وَحْيِهِ وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ وَ الْخَاتَمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ وَ صَلَوَاتِهِ وَ تَحِيَّاتِهِ وَ السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَ رُسُلِهِ، وَ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَ وَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَ وَلِيَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ مَوْلَايَ وَ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، وَ سَفِيرَهُ

۱- نگاه کن: ص ۱۲۸.

۲- نگاه کن: ص ۶۱۳ زیارت ششم.

فِي خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ الْبَالِغَةَ عَلَى عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دِينَ اللَّهِ الْقَوِيمَ، وَ صِرَاطَهُ الْمُسْتَقِيمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ، الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ، وَ عَنْهُ يُسْأَلُونَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، آمَنْتَ بِاللَّهِ وَ هُمْ مُشْرِكُونَ، وَ صَدَقْتَ بِالْحَقِّ وَ هُمْ مُكَذِّبُونَ، وَ جَاهَدْتَ وَ هُمْ مُحْجَمُونَ، وَ عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُسْلِمِينَ، وَ يَعْسُوبَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ إِمَامَ الْمُتَّقِينَ، وَ قَائِدَ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَ وَصِيِّهِ، وَ وَارِثُ عِلْمِهِ، وَ أَمِينُهُ عَلَى شَرْعِهِ، وَ خَلِيفَتُهُ فِي أُمَّتِهِ، وَ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ صَدَّقَ بِمَا أُنزِلَ عَلَى نَبِيِّهِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنِ اللَّهِ مَا أُنزِلَ فِيكَ، فَصَدَعَ بِأَمْرِهِ، وَ أَوْجَبَ عَلَى أُمَّتِهِ فَرَضَ طَاعَتِكَ وَ وِلَايَتِكَ، وَ عَقَدَ عَلَيْهِمُ الْبَيْعَةَ لَكَ، وَ جَعَلَكَ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ كَذَلِكَ، ثُمَّ أَشْهَدُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ فَقَالَ: أَلَسْتُ قَدْ بَلَّغْتُ؟ فَقَالُوا: اللَّهُمَّ بَلَى.

فَقَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ وَ كَفَى بِكَ شَهِيدًا وَ حَاكِمًا بَيْنَ الْعِبَادِ.

فَلَعَنَ اللَّهُ جَا حِدَ وَ وِلَايَتِكَ بَعْدَ الْإِقْرَارِ، وَ نَا كَثَ عَهْدِكَ بَعْدَ الْمِيثَاقِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ فِيتَ بَعْدَ اللَّهِ تَعَالَى، وَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى مُؤَفِّ لَكَ بِعَهْدِهِ، «وَ مَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا» (١) وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْحَقُّ الَّذِي نَطَقَ بِوِلَايَتِكَ التَّنَزِيلُ، وَ أَخَذَ لَكَ الْعَهْدَ عَلَى الْأُمَّةِ بِذَلِكَ الرَّسُولِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ عَمَّكَ وَ أَحَاكَكَ الَّذِينَ تَاجَرْتُمْ اللَّهَ بِنُفُوسِكُمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيكُمْ: «إِنْ

اللَّهُ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعِدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمِنْ أَوْفَى بَعْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبَشِرُوا بِمَجِيئِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ * التَّيَّابُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ» (١).

أَشْهَدُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ الشَّاكَّ فِيكَ مَا آمَنَ بِالرَّسُولِ الْأَمِينِ، وَأَنَّ الْعَادِلَ بِكَ غَيْرَكَ عَانِدٌ (٢) عَنِ الدِّينِ الْقَوِيمِ، الَّذِي ارْتَضَاهُ لَنَا رَبُّ الْعَالَمِينَ وَ أَكْمَلَهُ بِوَلَايَتِكَ يَوْمَ الْعَدِيدِ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَعْنِيُّ بِقَوْلِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ: «وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ» (٣). ضَلَّ وَاللَّهُ وَ أَضَلَّ مَنْ اتَّبَعَ سِوَاكَ، وَعِنْدَ عَنِ الْحَقِّ مَنْ عَادَاكَ.

اللَّهُمَّ سَمِعْنَا لِأَمْرِكَ وَأَطَعْنَا، وَاتَّبَعْنَا صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ، فَاهْدِنَا رَبَّنَا وَلَا تُخِزْ قُلُوبَنَا بَعِيدَ إِذْ هَدَيْتَنَا إِلَى طَاعَتِكَ، وَاجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ لِأَنْعَمِكَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَزَلْ لِلْهَوَى مُخَالِفًا، وَ لِلتَّقَى مُحَالِفًا، وَ عَلَى كَظْمِ الْغَيْظِ قَادِرًا، وَ عَنِ النَّاسِ عَافِيًا غَافِرًا، وَ إِذَا عُصِيَ اللَّهُ سَاخِطًا، وَ إِذَا أُطِيعَ اللَّهُ رَاضِيًا، وَ بِمَا عَاهَدَ إِلَيْكَ عَامِلًا، رَاعِيًا لِمَا اسْتَحْفِظْتَ، حَافِظًا لِمَا اسْتُودِعْتَ، مُبَلِّغًا مَا حُمِّلْتَ، مُنْتَظِرًا مَا وُعِدْتَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مَا اتَّقَيْتَ ضَارِعًا وَ لَا أَمْسَيْتَ عَنْ حَقِّكَ جَازِعًا وَ لَا أَحْجَمْتَ عَنْ مُجَاهَدِهِ عَاصِيكَ (٤) نَاكِلًا وَ لَا أَظْهَرْتَ الرِّضَا بِخِلَافِ مَا يُرِضِي اللَّهُ مُدَاهِنًا وَ لَا وَهَنْتَ لِمَا أَصَابَكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا ضَعُفْتَ وَ لَا اسْتَكْنَتَ عَنْ طَلَبِ حَقِّكَ

١- توبه: ١١١ و ١١٢.

٢- « عادل » خ ل.

٣- انعام: ١٥٣.

٤- « غاصبيك » خ ل.

مُرَاقِبًا (١)؛ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَكُونَ كَذَلِكَ، بَلْ إِذْ ظَلِمْتَ احْتَسِبْتَ رَبَّكَ، وَفَوَّضْتَ إِلَيْهِ أَمْرَكَ، وَذَكَرْتَهُمْ فَمَا اذْكُرُوا، وَوَعظْتَ فَمَا تَعظُوا، وَخَوَّفْتَهُمُ اللَّهَ فَمَا تَخَوْفُوا (٢).

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، حَتَّى دَعَاكَ اللَّهُ إِلَى جِوَارِهِ، وَقَبَضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ، وَالْزَمَ أَعْدَاءَكَ الْحُجَّةَ بِقَتْلِهِمْ إِيَّاكَ، لِتَكُونَ الْحُجَّةَ لَكَ عَلَيْهِمْ، مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَيَّدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ صَابِرًا، وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ مُحْتَسِبًا، وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَّةَ نَبِيِّهِ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ مَا اسْتَطَعْتَ، مُبْتَغِيًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيهَا وَعَدَّ اللَّهَ، لَا تَحْفَلُ بِالنَّوَابِ وَلَا تَهِنُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَلَا تُحْجِمُ عَنْ مُحَارِبٍ؛ أَفَكَ مَنْ نَسَبَ غَيْرَ ذَلِكَ إِلَيْكَ، وَافْتَرَى بَاطِلًا عَلَيْكَ، وَأَوْلَى لِمَنْ عِنْدَ عُنُقِكَ، لَقَدْ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ الْجِهَادِ، وَصَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى صَبْرَ اخْتِسَابٍ، وَأَنْتَ أَوْلَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَصَلَّى لَهُ، وَجَاهَدَ، وَابْدَى صَيْفَ فَحْتِهِ فِي دَارِ الشُّرُكِ وَالْأَرْضِ مَسْحُونَةٍ ضَلَالَةٍ وَالشَّيْطَانِ يُعْبُدُ جَهْرَةً، وَأَنْتَ الْقَائِلُ: «لَا تَزِيدُنِي كَثْرَةَ النَّاسِ حَوْلِي عِزَّةً وَلَا تَفَرُّقُهُمْ عَنِّي وَخَشَةً، وَلَوْ أَسْلَمَنِي النَّاسُ جَمِيعًا لَمْ أَكُنْ مُتَضَرِّعًا» (٣).

اعْتَصَيْمَتْ بِإِلَهِ فَعَزَزَتْ، وَانْتَزَتْ الْآخِرَةَ عَلَى الْأُولَى فَزَهَّدَتْ، وَأَيَّدَكَ اللَّهُ وَهَيَّدَكَ، وَأَخْلَصَكَ وَاجْتَبَاكَ، فَمَا تَنَاقَضَتْ أَعْمَالُكَ وَلَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُكَ وَلَا تَقَلَّبَتْ أَحْوَالُكَ وَلَا ادَّعَيْتَ وَلَا افْتَرَيْتَ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَلَا شَرِهْتَ إِلَى الْخُطَامِ وَلَا دَسَيْتَ كَ الْأَثَامِ، وَلَمْ تَزَلْ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّكَ، وَيَقِينٍ مِنْ أَمْرِكَ، تَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

أَشْهَدُ شَهَادَةَ حَقٍّ وَأَقْسِمُ بِاللَّهِ قَسَمَ صِدْقٍ، أَنَّ مُحَمَّدًا وَآلَهُ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ -

١- «مراغباً» خ ل.

٢- «فلم يخافوا» خ ل.

٣- نهج البلاغه: ٤٠٩ ك ٣٦ (شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد: ١٦/١٤٨).

ساداتُ الخُلُقِ، وَ أَنْكَ مَوْلَايَ وَ مِيوَلَى الْمُؤْمِنِينَ، وَ أَنْكَ عَبْدُ اللَّهِ وَ وَليُّهُ، وَ أَخُو الرَّسُولِ وَ وَصِيُّهُ وَ وَاوِيُّهُ، وَ أَنَّهُ الْقَائِلُ لَكَ: «وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا آمَنَ بِي مَنْ كَفَرَ بِكَ وَ لَا أَقَرُّ بِاللَّهِ مِنْ جَحَدِكَ، وَ قَدْ ضَلَّ مَنْ صَدَّ عَنْكَ، وَ لَمْ يَهْتَدِ إِلَى اللَّهِ وَ لَا إِلَيَّ مَنْ لَا يَهْتَدِ بِكَ، وَ هُوَ قَوْلُ رَبِّي عَزَّ وَ جَلَّ: «وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى» (١) إِلَى وَلايَتِكَ» (٢).

مَوْلَايَ، فَضْلُكَ لَا يَخْفَى، وَ نُورُكَ لَا يُطْفِئُ، وَ إِنْ مَنْ جَحَدَكَ الظُّلْمُ الْأَشْقَى.

مَوْلَايَ، أَنْتَ الْحُجَّةُ عَلَى الْعِبَادِ وَ الْهَادِي إِلَى الرَّشَادِ وَ الْعُدَّةُ لِلْمَعَادِ.

مَوْلَايَ، لَقَدْ رَفَعَ اللَّهُ فِي الْأَوَّلَى مَنْزِلَتِكَ، وَ أَعْلَى فِي الْآخِرَةِ دَرَجَتَكَ، وَ بَصَّرَكَ مَا عَمِيَ عَلَى مَنْ خَالَفَكَ وَ حَالَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ مَوَاهِبِ اللَّهِ لَكَ؛ فَلَعَنَ اللَّهُ مُسِيحِي الْحُرْمَةِ مِنْكَ وَ ذَائِدِي الْحَقِّ عَنْكَ، وَ أَشْهَدُ أَنَّهُمُ الْآخِسْرُونَ الَّذِينَ تَلْفَحُ وَجُوهُهُمْ النَّارُ وَ هُمْ فِيهَا كَالْحُورِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مَا أَقْدَمْتَ وَ لَا أَحْجَمْتَ وَ لَا نَطَقْتَ وَ لَا أَمْسَكَتَ، إِلَّا بِأَمْرِ مِنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ، قُلْتَ:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ نَظَرْتُ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ أَضْرِبُ بِالسَّيْفِ قُدَمَا فَقَالَ: يَا عَلِيُّ، أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي، وَ أَعْلَمُكَ أَنَّ مَوْتَكَ وَ حَيَاتَكَ مَعِيَ وَ عَلَى سُنَّتِي، فَوَاللَّهِ مَا كَذِبْتُ وَ لَا كَذِبْتُ وَ لَا ضَلَلْتُ وَ لَا ضَلَّ بِي وَ لَا نَسَيْتُ مَا عَاهَدَ إِلَيَّ رَبِّي، وَ إِنِّي لَعَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّي بَيْنَهَا لِنَبِيِّهِ، وَ بَيْنَهَا لِنَبِيِّ لِي، وَ إِنِّي لَعَلَى الطَّرِيقِ الْوَاضِحِ، أَلْفِظُهُ لَفْظًا» (٣).

١- طه: ٨٢.

٢- تفسير فرات: ١٨٠ - ١٨١ ضمن ح ٢٣٣، امالي صدوق: ٣٩٩ م ٧٤ ح ١٣، بحار الانوار: ٣٥/٤٢٦ ح ٩، و ج ٣٦/١٣٩ ح ٩٩.

٣- وقعه صفين ٣١٥ امالي صدوق ٣٣٢ ضمن ٦٣. ح ١٠ بحار الانوار ٣٢/٤٨٧ ضمن ح ٤٢٠ و ص ٦١٧ ضمن ح ٤٨٢.

صَدَقْتَ وَاللَّهِ وَقُلْتَ الْحَقَّ، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَاوَاكَ بِمَنْ نَاوَاكَ وَاللَّهُ حَيْلَ اسْمِهِ يَقُولُ: «هَلْ يَسْتَتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» (١).

فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَدَلَ بِكَ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَا يَتَّكَ، وَأَنْتَ وَلِيُّ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ وَالذَّابُّ عَنْ دِينِهِ وَالَّذِي نَطَقَ الْقُرْآنَ بِتَفْضِيلِهِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

«وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا * دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» (٢).

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ * يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ * خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ» (٣).

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمُخْصُوصُ بِمَدْحِهِ اللَّهُ، الْمُخْلِصُ لِعِطَائِهِ اللَّهُ، لَمْ تَبْغِ بِالْهُدَى بَدَلًا، وَ لَمْ تُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّكَ أَحَدًا، وَأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى اسْتَجَابَ لِنَبِيِّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فِيكَ دَعْوَتَهُ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِإِظْهَارِ مَا أَوْلَاكَ لِأُمَّتِهِ إِعْلَاءً لِسَانِكَ، وَإِعْلَانًا لِبِرّهَانِكَ، وَدَحْضًا لِلْبَاطِلِ، وَقَطْعًا لِلْمَعَادِيرِ؛ فَلَمَّا أَشْفَقَ مِنْ فَتْنَةِ الْفَاسِقِينَ وَاتَّقَى فِيكَ الْمُنَافِقِينَ، أَوْحَى إِلَيْهِ رَبُّ الْعَالَمِينَ: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ» (٤).

فَوَضَعَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْزَارَ الْمَسِيرِ، وَنَهَضَ فِي رَمَضَاءِ الْهَجِيرِ، فَخَطَبَ وَاسْمَعَ، وَنَادَى فَمَا بَلَّغَ، ثُمَّ سَأَلَهُمْ أَجْمَعُ فَقَالَ: هَلْ بَلَّغْتُ؟ فَقَالُوا: اللَّهُمَّ بَلَى. فَقَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

١- زمر: ٩.

٢- نساء ٩٥ و ٩٦.

٣- توبه: ١٩ - ٢٢.

٤- مائده: ٦٧.

ثُمَّ قَالَ: أَلَسْتُ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ؟ فَقَالُوا: بَلَىٰ. فَأَخَذَ بِيَدِكَ وَقَالَ: مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَيَّ مَوْلَاهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَ انصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَ اخْذْ مَنْ خَذَلَهُ (١).

فَمَا آمَنَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيكَ عَلَىٰ نَبِيِّهِ إِلَّا قَلِيلٌ وَ لَا زَادَ أَكْثَرَهُمْ غَيْرَ تَخَسُّيرٍ، وَ لَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَىٰ فِيكَ مِنْ قَبْلُ - وَ هُمْ كَارِهُونَ - : «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَزِدْكُمْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِصَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَىٰ الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ * إِنَّمَا وَثَّقْتُكُمْ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ * وَ مَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ» (٢)، «رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ» (٣)، «رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ» (٤).

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ، فَالْعَنْ مَنْ عَارَضَهُ وَ اسْتَكْبَرَ، وَ كَذَّبَ بِهِ وَ كَفَرَ، «وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ» (٥).

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَ أَوَّلَ الْعَابِدِينَ، وَ أَزْهَدَ الزَّاهِدِينَ، وَ رَحِمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ صِلَوَاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ؛ أَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعَامِ عَلَىٰ حُبِّهِ مَشْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أَسِيرًا لَوَجْهِ اللَّهِ، لَا تُرِيدُ مِنْهُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكُورًا (٦).

وَ فِيكَ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: «وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

١- تفسير قمي: ١/١٧٤، معاني الأخبار: ٦٧ ح ٨، امالي طوسي: ١/٢٥٩ - ٢٦١، مناقب ابن مغازلي: ١٦/٢٧ ح ٢٣ - ٣٩، تاريخ مدينه دمشق: ٤٢/٢٠٩ - ٢٣٧، كتر العمال: ١٣/١٦٨ ح ٣٦٥١١، و ص ١٧٠ ح ٣٦٥١٤ و ٣٦٥١٥، ينابيع الموده: ٢٩٦ - ٢٩٧، بحار الانوار: ٣٧/١٠٨ - باب اخبار غدیر - .

٢- مائده: ٥٤ - ٥٦.

٣- آل عمران: ٥٣.

٤- آل عمران: ٨.

٥- شعراء: ٢٢٧.

٦- اشاره به آیه ٨ و ٩ از سوره «هل أتى».

وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» (١).

وَ أَنْتَ الْكَاطِمُ لَلْغَيْظِ وَالْعَافِي عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (٢)، وَ أَنْتَ الصَّابِرُ فِي الْبُؤْسَاءِ وَالصَّرَاءِ وَ حِينَ الْبُؤْسِ (٣).

وَ أَنْتَ الْقَاسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَالْعَادِلُ فِي الرَّعِيَّةِ وَالْعَالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ الْبَرِيَّةِ وَاللَّهُ تَعَالَى أَخْبَرَ عَمَّا أَوْلَاكَ مِنْ فَضْلِهِ بِقَوْلِهِ: «أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ * أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» (٤).

وَ أَنْتَ الْمُخْضِعُ وَصُ بِعِلْمِ التَّنْزِيلِ، وَ حُكْمِ التَّأْوِيلِ، وَ نَصِّ الرَّسُولِ؛ وَ لَمَكِ الْمَوَاقِفِ الْمَشْهُودَةِ وَالْمَقَامَاتِ الْمَشْهُورَةِ وَالْأَيَّامِ الْمَيِّذُكُورَةِ، يَوْمَ يَدْرُ وَيَوْمَ الْأَحْزَابِ «إِذْ زَاعَتِ الْأَبْصَارُ وَ بَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَ تَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا * هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَ زُلْزِلُوا زَلْزَالًا شَدِيدًا * وَ إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا * وَ إِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَ يَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَ مَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا» (٥)، وَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ صَدَقَ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ مَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَ تَسْلِيمًا» (٦) فَقَتَلَتْ عَمْرَهُمْ، وَ هَزَمَتْ جَمْعَهُمْ، «وَ رَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَ كَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَ كَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا» (٧).

وَ يَوْمَ أُحُدٍ إِذْ يُضْعَدُونَ وَ لَا يُلَؤُونَ عَلَى أَحَدٍ وَ الرَّسُولُ يَدْعُوهُمْ فِي أُخْرَاهُمْ (٨)

١- حشر ٩.

٢- اشاره به آیه ١٣٤ از سوره آل عمران.

٣- اشاره به آیه ١٧٧ از سوره بقره.

٤- سجده: ١٨ و ١٩.

٥- احزاب: ١٠ - ١٣.

٦- احزاب: ٢٢.

٧- احزاب: ٢٥.

٨- اشاره به آیه ١٥٣ از سوره «آل عمران».

وَأَنْتَ تَذُودُ بِهِمُ (١) الْمُشْرِكِينَ عَنِ النَّبِيِّ ذَاتِ الْيَمِينِ وَذَاتِ الشَّمَالِ حَتَّى رَدَّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَنْكَمَا خَائِفِينَ، وَنَصَرَ بِكَ الْخَادِلِينَ.

وَيَوْمَ حُنَيْنٍ عَلَى مَا نَطَقَ بِهِ التَّنَزِيلُ: «إِذْ أَعْجَبْتُكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُعْنِ عَنْكُمْ شَيْئاً وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ * ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِ عَلَى رَسُولِهِ وَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ» (٢) وَ الْمُؤْمِنُونَ أَنْتَ وَ مَنْ يَلِيكَ، وَ عَمَّكَ الْعَبَاسُ يُنَادِي الْمُنْهَرِمِينَ: يَا أَصْحَابَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، يَا أَهْلَ بَيْعَةِ الشَّجَرَةِ، حَتَّى اسْتَجَابَ لَهُ قَوْمٌ قَدْ كَفَيْتَهُمُ الْمُؤْوَنَةَ، وَ تَكَفَّلَتْ دُونَهُمُ الْمَعُونَةَ، فَعَادُوا آيسِينَ مِنْ الْمُثُوبَةِ، رَاجِعِينَ وَعِدَ اللَّهُ تَعَالَى بِالتَّوْبَةِ، وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ: «ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ» (٣) وَ أَنْتَ حَائِزٌ دَرَجَةَ الصَّبْرِ، فَائِزٌ بِعَظِيمِ الْأَجْرِ.

وَيَوْمَ خَيْبَرَ إِذْ أَظْهَرَ اللَّهُ خَوَرَ الْمُنَافِقِينَ، وَ قَطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ وَ الْحَمِيدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ «وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلِ لَا يُؤْلُونَ الْأَذْبَارَ وَ كَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولاً» (٤).

مَوْلَايَ، أَنْتَ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ وَ الْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ وَ النِّعْمَةُ السَّابِغَةُ وَ الْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ؛ فَهَنِيئاً لِمَكَ بِمَا آتَاكَ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ، وَ تَبَّأً لِسَائِنِكَ ذِي الْجَهْلِ.

شَهِدْتَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ جَمِيعَ حُرُوبِهِ وَ مَغَازِيهِ، تَحْمِلُ الرَّايَةَ أَمَامَهُ، وَ تَضْرِبُ بِالسَّيْفِ قُدَامَهُ؛ ثُمَّ لِحَزْمِكَ الْمَشْهُورِ، وَ بَصِيرَتِكَ فِي الْأُمُورِ، أَمَّرَكَ فِي الْمَوَاطِنِ وَ لَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ أَمِيرٌ.

وَ كَمَ مِنْ أَمْرِ صَدَّكَ عَنْ إِمْضَاءِ عَزْمِكَ فِيهِ التَّقَى، وَ اتَّبَعَ غَيْرُكَ فِي مِثْلِهِ الْهَوَى،

١- « تَذُودُهُمْ » خ ل.

٢- توبه: ٢٥ و ٢٦.

٣- توبه: ٢٧.

٤- احزاب: ١٥.

فَطَنَّ الْجَاهِلُونَ أَنَّكَ عَجَزْتَ عَمَّا إِلَيْهِ انْتَهَى؛ ضَلَّ وَاللَّهُ الظَّانُّ لِدَلِكْ وَ مَا اهْتَدَى؛ وَ لَقَدْ أَوْضَحْتَ مَا أَشْكَلَ مِنْ ذَلِكَ لِمَنْ تَوَهَّم
وَ امْتَرَى بِقَوْلِكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ - :

«قَدْ يَرَى الخَوْلُ القَلْبُ وَجَهَ الحَيْلِ وَ دُونَهَا حَاجِزٌ مِنْ تَقْوَى اللَّهِ، فَيَدْعُهَا رَأَى العَيْنِ، وَ يَنْتَهِزُ فُرْصَةَ تَبَاهٍ مَنْ لَا حَرِيْبَةَ لَهُ فِي الدُّنْيَا»
(١). صَدَقَتْ وَ خَسِرَ الْمُبْطِلُونَ.

وَ إِذْ مَا كَرَّكَ النَّاكِثَانِ فَقَالَا: نُرِيدُ العُمْرَةَ. فَقُلْتَ لَهُمَا: «لَعَمْرُكُمَا مَا تُرِيدَانِ العُمْرَةَ، لَكِنْ تُرِيدَانِ العُدْرَةَ» (٢)، فَأَخَذْتَ البَيْعَةَ عَلَيْهِمَا
وَ جَدَّدْتَ المِيثَاقَ، فَجَدَّأَ فِي النِّفَاقِ، فَلَمَّا تَبَهَّتْهُمَا عَلَى فِعْلِهِمَا أَغْفَلَا وَ عَادَا وَ مَا انْتَفَعَا، وَ كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِمَا خُسْرًا.

ثُمَّ تَلَاهُمَا أَهْلُ السَّامِ، فَسَرَتْ إِلَيْهِمْ بَعِيدَ العِيَادِ، وَ هُمْ لَا يَدِينُونَ دِينَ الحَقِّ وَ لَا يَتَيَدَبَّرُونَ القُرْآنَ، هَمَجَ رَعَاعِ ضَالُونَ، وَ بِالَّذِي
أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ فِيكَ كَافِرُونَ، وَ لِأَهْلِ الخِلَافِ عَلَيْكَ نَاصِرُونَ، وَ قَدْ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى بِاتِّبَاعِكَ، وَ نَدَبَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى نَصْرِكَ، وَ
قَالَ عَزَّ وَ جَلَّ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ» (٣).

مَوْلَايَ، بِكَ ظَهَرَ الحَقُّ وَ قَدْ نَبَذَ الخَلْقُ، وَ أَوْضَحْتَ السُّنَنَ بَعْدَ الدُّرُوسِ وَ الطَّمَسِ، فَلَكَ سَابِقَةُ الجِهَادِ عَلَى تَصْدِيقِ التَّنْزِيلِ، وَ
لَكَ فَضِيْلَةُ الجِهَادِ عَلَى تَحْقِيقِ التَّوْبِيلِ، وَ عِدُّوكَ عِدُّو اللَّهِ، جَاحِدٌ لِرَسُولِ اللَّهِ، يَدْعُو بِاطِّلًا، وَ يَحْكُمُ جَائِرًا، وَ يَتَأَمَّرُ غَاصِبًا، وَ
يَدْعُو حِزْبَهُ إِلَى النَّارِ، وَ عَمَارٌ يُجَاهِدُ وَ يُنَادِي بَيْنَ الصِّفِّينِ:

الرَّوَّاحِ الرِّوَّاحِ إِلَى الجَنَّةِ. وَ لَمَّا اسْتَسْقَى السُّبْحَى اللَّبْنَ كَبَّرَ وَ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - : «آخِرُ شَرَابِكَ مِنَ
الدُّنْيَا ضِيَّاحٌ مِنْ لَبْنٍ، وَ تَقْتُلُكَ الفِتْنَةُ البَاغِيَّةُ» (٤)، فَأَعْتَرَضَهُ أَبُو العَادِيَةِ الفَزَارِيُّ فَقَتَلَهُ.

١- نهج البلاغه: ٨٣ خ ٤١.

٢- نگاه كن: شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد: ١١/١٧، بحار الانوار: ٣٢/٢٥.

٣- توبه: ١١٩.

٤- نگاه كن: تاريخ مدينه دمشق: ٤٣/٤٦٦ - ٤٧٤.

فَعَلَى أَبِي الْعَادِيَةِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ لَعْنَةُ مَلَائِكَتِهِ وَ رُسُلِهِ أَجْمَعِينَ، وَ عَلَى مَنْ سَلَّ سَيْفَهُ عَلَيْكَ وَ سَلَّتْ سَيْفَكَ عَلَيْهِ - يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَ الْمُنَافِقِينَ، إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، وَ عَلَى مَنْ رَضِيَ بِمَا سَاءَكَ وَ لَمْ يَكْرَهُهُ، وَ أَعْمَضَ عَيْنَهُ وَ لَمْ يُنْكِرْ، أَوْ أَعَانَ عَلَيْكَ بِيَدٍ أَوْ لِسَانٍ، أَوْ قَعِيدًا عَنْ نَصِيرِكَ، أَوْ خَذَلَ عَنِ الْجِهَادِ مَعَكَ، أَوْ غَمَطَ فَضْلَكَ وَ جَحَدَ حَقَّكَ، أَوْ عَدَلَ بِكَ مِنْ جَعَلَكَ اللَّهُ أَوْلَى بِهِ مِنْ نَفْسِهِ، وَ صَيَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ سَيِّئَاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ، وَ عَلَى الْمَائِمَةِ مِنَ آلِكَ الطَّاهِرِينَ، إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

وَالْأَمْرُ الْمَاعْجِبُ وَ الْخُطْبُ الْمَأْفُوحُ بِعِيدِ جَعِيدِكَ حَقَّكَ، غَضَبُ الصَّدِيقَةِ الطَّاهِرَةِ الرَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ النِّسَاءِ فَدَكَأً، وَ رُدُّ شَهَادَتِكَ وَ شَهَادَةِ السَّيِّدِينَ سُلَالَتِكَ وَ عِترَةِ الْمُصْطَفَى - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ - وَ قَدْ أَعْلَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى الْأُمَّةِ دَرَجَتَكُمْ، وَ رَفَعَ مَنزِلَتَكُمْ، وَ أَبَانَ فَضْلَكُمْ، وَ شَرَّفَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ، فَأَذْهَبَ عَنْكُمْ الرَّجْسَ وَ طَهَّرَكُمْ.

قَالَ اللَّهُ جَلَّ وَ عَزَّ: «إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا * إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا * إِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا * إِلَّا الْمُصَلِّينَ» (١)، فَاسْتَنَى اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّهُ الْمُصْطَفَى وَ أَنْتَ - يَا سَيِّدَ الْأَوْصِيَاءِ - مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ، فَمَا أَعَمَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ عَنِ الْحَقِّ.

ثُمَّ أَفْرَضُوكَ سَيِّئَهُمْ ذَوِي الْقُرْبَى مَكْرًا، وَ أَحَادُوهُ عَنْ أَهْلِهِ جَوْرًا، فَلَمَّا آلَ الْأَمْرُ إِلَيْكَ أَجْرَيْتَهُمْ عَلَى مَا أَجْرِيَا رَغْبَةً عَنْهُمَا بِمَا عِنْدَ اللَّهِ لَكَ، فَاشْتَبَهَتْ مِحْنَتُكَ بِهِمَا مِحْنَ الْأَنْبِيَاءِ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - عِنْدَ الْوَحْدَةِ وَ عَدَمِ الْأَنْصَارِ.

وَ أَشْبَهَتْ فِي الْبِيَاتِ عَلَى الْفِرَاشِ الدَّبِيحَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - ؛ إِذْ أَجَبْتَ كَمَا أَجَابَ وَ أَطَعْتَ كَمَا أَطَاعَ إِسْمَاعِيلُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، إِذْ قَالَ لَهُ: «يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ» (٢).

١- معارج: ١٩ - ٢٢.

٢- صافات: ١٠٢.

وَكَذَلِكَ أَنْتَ لَمَّا أَبَاتَكَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - وَ أَمَرَكَ أَنْ تَضَجَّ فِي مَرْقَدِهِ وَاقِيًا لَهُ بِنَفْسِكَ، أُسِرِعْتَ إِلَى إِجَابَتِهِ مُطِيعًا، وَ لِنَفْسِكَ عَلَى الْقَتْلِ مُوْطِنًا؛ فَشَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى طَاعَتَكَ، وَ أَبَانَ عَنْ جَمِيلِ فِعْلِكَ بِقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ» (١).

ثُمَّ مَحْتَتَكَ يَوْمَ صِفِّينَ - وَ قَدْ رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ حَيْلَهُ وَ مَكْرًا، فَأَعْرَضَ الشُّكَّ وَ عَرَفَ الْحَقَّ وَ اتَّبَعَ الظَّنَّ - أَشْبَهَتْ مِخْنَهُ هَارُونَ إِذْ أَمَرَهُ مُوسَى عَلَى قَوْمِهِ فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ، وَ هَارُونَ يُنَادِي بِهِمْ وَ يَقُولُ: «يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَ إِنَّا رَبَّكُمْ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَ أَطِيعُوا أَمْرِي * قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى» (٢).

وَ كَذَلِكَ (٣) لَمَّا رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ قُلْتَ: «يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهَا وَ خُدِعْتُمْ»، فَعَصَوْكَ وَ خَالَفُوا عَلَيْكَ، وَ اسْتَدَعَوْا نَصَبَ الْحَكَمِيِّينَ، فَأَبَيْتَ عَلَيْهِمْ وَ تَبَرَّأْتَ إِلَى اللَّهِ مِنْ فِعْلِهِمْ، وَ فَوَّضْتَهُ إِلَيْهِمْ.

فَلَمَّا أَسِيفَرَ الْحَقُّ وَ سَيفَهُ الْمُنْكَرُ، وَ اعْتَرَفُوا بِالزَّلَلِ وَ الْجَوْرِ عَنِ الْقَصْدِ، اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِهِ، وَ أَلْزَمُواكَ عَلَى سَفَهِ التَّحْكِيمِ الَّذِي أُبَيِّنُهُ، وَ أَحْبَبُوهُ وَ حَظَرْتَهُ، وَ أَبَاحُوا ذَنْبَهُمُ الَّذِي افْتَرَفُوهُ، وَ أَنْتَ عَلَى نَهْجِ بَصِيرَةٍ وَ هُدًى، وَ هُمْ عَلَى سِنَنِ ضَلَالَةٍ وَ عَمَى، فَمَا زَلُوا عَلَى النَّفَاقِ مُصْرَرِّينَ، وَ فِي الْعِغْيِ مُتَرَدِّدِينَ، حَتَّى أَذَاقَهُمُ اللَّهُ وَ بَالَ أَمْرِهِمْ، فَأَمَاتَ بِسَيْفِكَ مَنْ عَانَكَ فَسَدِّقِي وَ هَوِي، وَ أَحْيَا بِحُجَّتِكَ مَنْ سَعَدَ فَهَدِي.

صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ غَادِيَةً وَ رَائِحَةً وَ عَاكِفَةً وَ ذَاهِبَةً، فَمَا يُحِبُّ الْمَادِحُ وَ صَيْفَكَ وَ لَا يُحِبُّ الطَّاعِنُ فَضْلَكَ؛ أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً، وَ أَخْلَصُهُمْ زَهَادَةً، وَ أَدْبُهُمْ عَنِ الدِّينِ.

أَقَمْتَ حُدُودَ اللَّهِ بِجَهْدِكَ، وَ فَلَلْتَ عَسَاكِرَ الْمَارِقِينَ بِسَيْفِكَ، تُخِمُّ لَهَبَ

١- بقره: ٢٠٧.

٢- طه: ٩٠ و ٩١.

٣- «و كذلك أنت» خ ل.

الْخُرُوبِ بَيْنَانِكَ، وَ تَهْتِكُ سُتُورَ الشُّبُهَةِ بَيْنَانِكَ، وَ تَكْشِفُ لَبْسَ الْبَاطِلِ عَن صَرِيحِ الْحَقِّ، لَا تَأْخُذُكَ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ، وَ فِي مَدْحِ اللَّهِ تَعَالَى لَكَ غِنَى عَن مَدْحِ الْمَادِحِينَ، وَ تَفْرِيطِ الْوَاصِ فِينِ، قَالَ اللَّهُ: «مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَجْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَ مَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا» (١).

وَلَمَّا رَأَيْتَ أَنْ قَتَلْتَ النَّاكِثِينَ وَ الْقَاسِطِينَ وَ الْمَارِقِينَ، وَ صَدَقَكَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ عَدَهُ فَأَوْفَيْتَ بِعَهْدِهِ، قُلْتَ: «أَمَا آَنَ أَنْ تُخَضَّبَ هَذِهِ مِنْ هَذِهِ؟» (٢) أَمْ «مَتَى يُبْعَثُ أَشْقَاهَا؟» (٣)، وَائْتِقًا بِأَنَّكَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ، وَ بَصَّةٍ يَزِرُهُ مِنْ أَمْرِكَ، قَادِمٌ عَلَى اللَّهِ، مُسْتَبْشِرٌ بِبَيْعِكَ الَّذِي بَايَعْتَهُ بِهِ وَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ.

اللَّهُمَّ الْعَن قَتْلَهُ أَنْبِيَائِكَ وَ أَوْصِيَاءَ أَنْبِيَائِكَ بِجَمِيعِ لَعْنَاتِكَ، وَ أَضْيَلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ وَ الْعَن مَنْ غَضَبَ وَلِيِّكَ حَقَّهُ، وَ أَنْكَرَ عَهْدَهُ، وَ جَحَدَهُ بَعْدَ الْيَقِينِ وَ الْإِقْرَارِ بِالْوَلَايَةِ لَهُ يَوْمَ أَكْمَلْتَ لَهُ الدِّينَ.

اللَّهُمَّ الْعَن قَتْلَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ مَنْ ظَلَمَهُ وَ أَشْيَاعَهُمْ وَ أَنْصَارَهُمْ.

اللَّهُمَّ الْعَن ظَالِمِي الْحُسَيْنِ وَ قَاتِلِيهِ وَ الْمُتَابِعِينَ عَدُوَّهُ وَ نَاصِرِيهِ وَ الرَّاظِينَ بِقَتْلِهِ وَ خَاذِلِيهِ، لَعْنَا وَ بِنَا.

اللَّهُمَّ الْعَن أَوْلَ ظَالِمٍ وَ غَاصِبٍ لِآلِ مُحَمَّدٍ بِاللَّعْنِ، وَ كُلِّ مُسْتَنَّ بِمَا سَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ عَلَى عَلِيِّ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَ اجْعَلْنَا بِهِمْ مُتَمَسِّكِينَ، وَ بَوْلَايَتِهِمْ مِنْ الْفَائِزِينَ الْأَمِينِينَ، الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٤).

١- احزاب: ٢٣.

٢- نگاه كن: كتاب سليم بن قيس: ٢/٧١٣، ارشاد مفيد: ١/١١ و ص ١٣، شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد: ٧/٥٧، بحار الانوار: ٣٤/١١٨ و ص ١٣٧ و ص ٢٥٩، و ج ٤٢/١٩٥ ح ١٣.

٣- نگاه كن: كتاب سليم بن قيس: ٢/٧١٣، ارشاد مفيد: ١/١١ و ص ١٣، شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد: ٧/٥٧، بحار الانوار: ٣٤/١١٨ و ص ١٣٧ و ص ٢٥٩، و ج ٤٢/١٩٥ ح ١٣.

٤- مزار كبير: ٢٦٣ - ٢٨٢، بحار الانوار: ١٠٠/٣٥٩ ح ٦، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٢/٢٣٣ ش ٥٩٣.

زیارت سوم:

روایت کرده است سید ابن طاووس - رضی الله عنه - گفته است که: روایت کرده اند جماعتی از مشایخ، از محمد بن احمد صفوانی، که در کتاب خود روایت کرده است به سند خود از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام که فرمود که: هر گاه در روز عید غدیر نزد قبر شریف امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - باشی، نزدیک قبر آن حضرت برو بعد از نماز و دعا و اگر در شهرهای دیگر باشی اشاره کن به جانب آن حضرت بعد از نماز [و دعا] و دعا این است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَوَلِيِّكَ وَ أَحَى نَبِيِّكَ وَ وَزِيرِهِ وَ حَبِيبِهِ وَ خَلِيلِهِ، وَ مَوْضِعِ سِرِّهِ، وَ خَيْرَتِهِ مِنْ أَسْرَتِهِ، وَ وَصِيَّتِهِ وَ صِفْوَتِهِ وَ خَالِصَتِهِ وَ أَمِينِهِ وَ وَلِيِّهِ، وَ أَشْرَفِ عَثْرَتِهِ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ، وَ أَبِي ذُرِّيَّتِهِ، وَ بَابِ حِكْمَتِهِ وَ النَّاطِقِ بِحُجَّتِهِ وَ الدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ وَ الْمَاضِي عَلَى سُنَّتِهِ، وَ خَلِيفَتِهِ عَلَى أُمَّتِهِ، سَيِّدِ الْمُسْلِمِينَ، وَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ قَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ وَ أَصْفِيائِكَ وَ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْ نَبِيِّكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - مَا حُمِّلَ، وَ رَعَى مَا اسْتُحْفِظَ، وَ حَفِظَ مَا اسْتُودِعَ، وَ حَلَّلَ حَلَالَكَ، وَ حَرَّمَ حَرَامَكَ، وَ أَقَامَ أَحْكَامَكَ، وَ دَعَا إِلَى سَبِيلِكَ، وَ وَالَى أَوْلِيَاءَكَ، وَ عَادَى أَعْدَاءَكَ، وَ جَاهَدَ النَّاكِثِينَ عَنْ سَبِيلِكَ وَ الْقَاسِطِينَ وَ الْمَارِقِينَ عَنْ أَمْرِكَ، صَابِرًا مُحْتَسِبًا، مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ، لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ، حَتَّى بَلَغَ فِي ذَلِكَ الرِّضَا، وَ سَلَّمَ إِلَيْكَ الْقَضَاءَ، وَ عَيَّدَكَ مُخْلِصًا وَ نَصَّحَ لَكَ مُجْتَهِدًا حَتَّى آتَاهُ الْيَقِينَ، فَقَبَضَتْهُ إِلَيْكَ شَهِيدًا، سَعِيدًا، وَلِيًّا، تَقِيًّا، رَضِيًّا، زَكِيًّا، هَادِيًّا، مَهْدِيًّا.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَيْهِ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَنْبِيَائِكَ

وَأَصْفِيائِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ (۱).

دوم: زیارت روز مولد حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله است که هفدهم ماه ربیع الاول است

موافق مشهور و این زیارت بهترین زیارات است و به سندهای معتبر در کتب معتبره مذکور است؛ و ظاهر بعضی از روایات آن است که خصوصیت به این روز ندارد و در هر وقت که این زیارت را به عمل آورند خوب است؛ و چون علماء در خصوص این روز ذکر کرده اند، ما نیز در اینجا ایراد کردیم:

شیخ مفید و شیخ شهید و سید ابن طاووس - رضی الله عنهم - روایت کرده اند که حضرت امام جعفر صادق صلوات الله علیه زیارت کرد حضرت امیر المؤمنین - صلوات الله علیه - را در هفدهم ماه ربیع الاول به این زیارت و تعلیم فرمود زیارت را به راوی ثقه عظیم الشان محمد بن مسلم ثقفی، فرمود که چون بیایی به مشهد امیر المؤمنین علیه السلام غسل زیارت بکن و پاکیزه ترین جامه های خود را بپوش و به قدری بوی خوش خود را خوشبو کن و بر تو باد آرام دل و آرام تن، پس چون بررسی به باب السلام - یعنی در ضریح مقدس - پس رو به قبله بایست و سی مرتبه الله اکبر بگو و بگو:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى خَيْرِهِ اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَى الْبَشِيرِ النَّذِيرِ، السَّرَاحِ الْمُنِيرِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ الْمُرْسَلِينَ، وَعِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْحَافِينَ بِهَذَا الْحَرَمِ وَبِهَذَا الضَّرِيحِ، اللَّائِذِينَ بِهِ.

پس نزدیک قبر برو و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِمَادَ الْأَتْقِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ الْأَوْلِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الشُّهَدَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا آيَةَ اللَّهِ الْعُظْمَى،

۱- اقبال الاعمال: ۲/۳۰۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۳۷۲ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۳۲ ش ۵۹۲.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَامِسَ أَهْلِ الْعِبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَائِدَ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ الْأَتْقِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِضِمَةَ الْأَوْلِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ
 يَا زَيْنَ الْمُوَحِّدِينَ النَّجْبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَالِصَ الْأَخْلَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَ الْأَنْمَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْحَوْضِ
 وَ حَامِلَ اللِّوَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَسِيمَ الْجَنَّةِ وَ لَطِي (١)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ شُرِّفَتْ بِهِ مَكَّةُ وَ مِنَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَحْرَ الْعُلُومِ وَ
 كَنْفَ (٢) الْفُقَرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ وُلِدَ فِي الْكَعْبَةِ، وَ زُوِّجَ فِي السَّمَاءِ بِسَيِّدَةِ النِّسَاءِ، وَ كَانَ شُهُودَهَا الْمَلَائِكَةُ (٣) الْأَصْفِيَاءِ،
 السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِصْبَاحَ الضِّيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ خَصَّهُ النَّبِيُّ بِجَزَائِلِ الْحِبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ بَاتَ عَلَى فِرَاشِ خَاتَمِ (٤)
 الْأَنْبِيَاءِ وَ وَقَاهُ بِنَفْسِهِ شَرَّ الْأَعْدَاءِ (٥)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ رُدَّتْ لَهُ الشَّمْسُ فَسَامَى شَمْعُونُ الصِّفَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَنْجَى اللَّهُ
 سَفِينَةَ نُوحٍ بِاسْمِهِ وَ اسْمَ أَخِيهِ حَيْثُ التَّطَمَّ الْمَاءُ حَوْلَهَا وَ طَمًا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ تَابَ اللَّهُ بِهِ وَ بِأَخِيهِ عَلَى آدَمَ إِذْ غَوَى، السَّلَامُ
 عَلَيْكَ يَا فَلَكَ النَّجَاهِ الَّذِي مَنْ رَكِبَهُ نَجَا، وَ مَنْ تَأَخَّرَ عَنْهُ هَوَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ خَاطَبَ الثُّعْبَانَ وَ ذَنَبَ الْفَلَاحِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ
 يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى مَنْ كَفَرَ وَ أَنْابَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ ذَوِي الْأَلْبَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعِيدَ الْحِكْمَةِ وَ فَضِيلَ
 الْخِطَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِيزَانَ يَوْمِ الْحِسَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاصِلَ الْحُكْمِ، النَّاطِقِ
 بِالصَّوَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُتَّصِدِّقُ بِالْخَاتَمِ فِي الْمِحْرَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ كَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ بِهِ يَوْمَ الْأَخْزَابِ،
 السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ

١- « وَاللَّطِي » خ ل.

٢- « وَ كَهْفٌ » خ ل.

٣- « الْمَلَائِكَةُ السَّفَرَةُ » خ ل.

٤- « خَيْرٌ » خ ل.

٥- « وَ وَقَاهُ بِنَفْسِهِ عِنْدَ مَبَارَزِهِ الْأَعْدَاءِ » خ ل.

الْوَحْدَانِيَّةِ (١) وَ أَنْابَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاتِلَ خَيْبَرَ وَقَالِعِ الْبَابِ (٢)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ دَعَا خَيْرَ الْأَنَامِ لِلْمَيْتِ (٣) عَلَى فِرَاشِهِ فَأَسْلَمَ نَفْسَهُ لِلْمَيْتِ وَأَجَابَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ لَهُ طُوبَى وَ حُسْنُ مَأَبٍ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ عَضِيْمِهِ الدِّينِ وَ يَا سَيِّدَ السَّادَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْمُعْجَزَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ نَزَلَتْ فِي فَضْلِهِ سُورَةُ الْعَادِيَاتِ (٤)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ كُتِبَ اسْمُهُ فِي السَّمَاءِ عَلَى الشُّرَاقَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُظْهِرَ الْعَجَائِبِ وَ الْآيَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْعَزَوَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُخْبِرًا بِمَا عَبَّرَ وَ بِمَا هُوَ آتٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُخَاطَبَ ذُنُبِ الْفَلَوَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاتِمَ الْحَصَى وَ مُبَيِّنَ الْمُشْكِلَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ عَجَبَتْ مِنْ حَمَلَاتِهِ فِي الْوَعَى مَلَائِكَةُ السَّمَاوَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ نَاجَى الرَّسُولَ فَقَدَّمَ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاهُ الصَّدَقَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَ الْأَيْمَةِ الْبَرَّةِ السَّادَاتِ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِيَّ الْمُبْعُوْثِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ خَيْرِ مَوْرُوْثٍ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْمُتَّقِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا غِيَاثَ الْمَكْرُوْبِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَضِيْمَةَ الْمُؤْمِنِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُظْهِرَ الْبُرَاهِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا طَهَّ وَ يَسَّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيْلَ اللَّهِ الْمُتَمِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ تَصَدَّقَ فِي صِيْلَاتِهِ بِخَاتِمِهِ عَلَى الْمَشِيْكِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَالِعَ الصَّخْرَةِ عَنْ فَمِ الْقَلِيْبِ، وَ مُظْهِرَ الْمَاءِ الْمَعِيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ، وَ يَدَهُ الْبَاسِطَةَ، وَ لِسَانَهُ الْمُعَبَّرَ عَنْهُ فِي بَرِيَّتِهِ أَجْمَعِيْنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّْنَ، وَ مُسْتَوْدَعَ عِلْمِ الْأَوَّلِيْنَ وَ الْآخِرِيْنَ،

١- « بالوحدانيته » خ ل.

٢- « السلام عليك يا قالع باب خيبر الصيخود من الصلاب » خ ل.

٣- « إلی المييت » خ ل.

٤- « براهه والعاديات » خ ل.

وَصَاحِبَ لِيَاءِ الْحَمِيدِ، وَ سَاقِي أَوْلِيَائِهِ مِنْ حَوْضِ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَعْسُوبَ الدِّينِ، وَقَائِدَ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، وَ وَالِدَ الْأَيْمَةِ الْمَرْضِيِّينَ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ، وَ وَجْهِهِ الْمُضِيِّ، وَ وَجْنِهِ الْقَوِيِّ، وَ صِرَاطِهِ السَّوِيِّ، السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ التَّقِيِّ، الْمُخْلِصِ الصَّفِيِّ، السَّلَامُ عَلَى الْكُوكَبِ الدَّرِيِّ، السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى أَيْمَةِ الْهُدَى، وَ مَصَابِيحِ الدُّجَى، وَ أَعْلَامِ التَّقَى، وَ مَنَارِ الْهُدَى، وَ ذَوَى النُّهَى، وَ كَهْفِ الْوَرَى وَ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ، وَ حُجَّهِ الْجَبَارِ، وَ وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ، وَ قَسِيمِ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ، الْمُخْبِرِ عَنِ الْأَثَارِ، الْمُدْمِرِ عَلَى الْكُفَّارِ، مُسْتَنْقِذِ الشِّيْعَةِ الْمُخْلِصِينَ مِنْ عَظِيمِ الْأَوْزَارِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُخْصِي وَصٍ بِالطَّاهِرَةِ النَّقِيَّةِ (١) ابْنِهِ الْمُخْتَارِ، الْمُؤَلُّودِ فِي الْأَجْيَتِ ذِي الْأَسْبِتَارِ، الْمُرُوجِ فِي السَّمَاءِ بِالْبَرْهِ الطَّاهِرَةِ، الرَّضِيِّ الْمَرْضِيِّ، ابْنِهِ الْأَطْهَارِ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ الْعَظِيمِ، الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ، وَ عَلَيْهِ يُعْرَضُونَ، وَ عَنْهُ يُسْأَلُونَ.

السَّلَامُ عَلَى نُورِ اللَّهِ الْأَنْوَرِ، وَ ضِيَائِهِ الْأَزْهَرِ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَ حُجَّتَهُ، وَ خَالِصَةَ اللَّهِ وَ خَاصَّتَهُ.

أَشْهَدُ يَا وَلِيَّ اللَّهِ لَقَدْ جَاهِدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَ اتَّبَعْتَ مِنْهَاجَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، وَ حَلَلْتَ حَلَالَ اللَّهِ، وَ حَرَّمْتَ حَرَامَهُ (٢)، وَ شَرَعْتَ أَحْكَامَهُ، وَ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ جَاهِدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَابِرًا نَاصِحًا مُجْتَهِدًا، مُحْتَسِبًا عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمَ الْأَجْرِ، حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ؛ فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ

١- « النَّقِيَّةِ » خ ل.

٢- « النَّقِيَّةِ » خ ل.

دَفَعَكَ عَنْ حَقِّكَ وَأَزَالَكَ عَنْ مَقَامِكَ (١)، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ.

أَشْهَدُ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَنْبِيََاءَهُ وَرُسُلَهُ أَنِّي وَالِ (٢) لِمَنْ وَالَاكَ، وَ عَادِ (٣) لِمَنْ عَادَاكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پس خود را به قبر بچسبان و قبر را بیوس و بگو:

أَشْهَدُ أَنَّكَ تَسْمِعُ كَلَامِي وَ تَشْهَدُ مَقَامِي، وَ أَشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ بِالْبَلَاغِ وَ الْأَدَاءِ، يَا مَوْلَايَ، يَا حُجَّجَةَ اللَّهِ، يَا أَمِينَ اللَّهِ، يَا وَلِيَّ اللَّهِ، إِنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ ذُنُوبًا قَدْ أَثْقَلْتُ ظَهْرِي، وَ مَنَعْتَنِي مِنَ (٤) الرُّقَادِ، وَ ذِكْرُهَا يُفَلِّقُ أَحْشَائِي، وَ قَدْ هَرَبْتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِلَيْكَ، فَبِحَقِّ مَنْ ائْتَمَّنَكَ عَلَى سِرِّهِ، وَ اسْتَرْعَاكَ أَمْرَ خَلْقِهِ، وَ قَرَنَ طَاعَتَكَ بِطَاعَتِهِ، وَ مُوَالَاتَكَ بِمُوَالَاتِهِ، كُنْ لِي إِلَى اللَّهِ شَفِيعًا، وَ مِنَ النَّارِ مُجِيرًا، وَ عَلَى الدَّهْرِ ظَهِيرًا.

پس باز خود را به قبر بچسبان و قبر را بیوس و بگو:

يَا وَلِيَّ اللَّهِ، يَا حُجَّجَةَ اللَّهِ، يَا بَابَ حِطَّةِ اللَّهِ، وَ لِيَّتِكَ وَ زَائِرِكَ وَ اللَّائِدُ بِقَبْرِكَ وَ النَّازِلُ بِفِنَائِكَ وَ الْمُنِيخُ رَحْلَهُ فِي جِوَارِكَ، يَسْأَلُكَ أَنْ تَشْفَعَ لَهُ إِلَى اللَّهِ فِي قَضَاءِ حَاجَتِهِ وَ نُجْحِ طَلِبَتِهِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ؛ فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْجَاهَ الْعَظِيمَ وَ الشَّفَاعَةَ الْمَقْبُولَةَ، فَاجْعَلْنِي يَا مَوْلَايَ مِنْ هَمِّكَ، وَ أَدْخِلْنِي فِي حَزْبِكَ وَ السَّلَامِ عَلَيْكَ وَ عَلَى ضَجِيعَتِكَ آدَمَ وَ نُوحَ وَ السَّلَامِ عَلَيْكَ وَ عَلَى وَلَدَيْكَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ عَلَى الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ (٥).

١- « مَنْ دَفَعَكَ عَنْ مَقَامِكَ وَأَزَالَكَ عَنْ مَرَامِكَ » خ ل.

٢- « وَلِيٌّ » خ ل.

٣- « عَدُوٌّ » خ ل.

٤- « حَرَامُ اللَّهِ » خ ل.

٥- « مَنْ دَفَعَكَ عَنْ مَقَامِكَ وَأَزَالَكَ عَنْ مَرَامِكَ » خ ل.

سوم: زیارت روز شهادت آن حضرت است؛ که بیست و یکم ماه رمضان است.

چون در روایت معتبر منقول است که حضرت خضر علیه السلام در روز شهادت آن حضرت به در خانه آن حضرت آمد و بسیاری از فضائل آن حضرت را یاد کرد و بسیار گریست و مردم را گریانید و ناپیدا شد (۱) و چون آن فقرات در زیارت هشتم که ذکر کردیم مندرج بود (۲)، به آن اکتفا نمودیم؛ اگر در این روز آن زیارت خوانده شود مناسب است و اصل آن زیارت را در بحار الانوار ذکر کرده ایم؛ اگر کسی خواهد به آنجا رجوع نماید (۳).

چهارم:

زیارت روز مبعث حضرت رسول صلی الله علیه و آله است، که روز بیست و هفتم ماه رجب است؛ و بعضی از علما ذکر کرده اند که زیارت آن حضرت در این روز سنت است و زیارت مخصوصی نقل کرده اند (۴)؛ و چون سند هیچ یک به نظر نرسیده بود ترک کردیم، ولیکن زیارت آن حضرت در ایام شریفه - مثل سایر اعمال - افضل است؛ خصوصاً ایامی که اختصاص به آن حضرت دارد، مثل:

روز ولادت آن حضرت، که موافق مشهور سیزدهم ماه رجب است و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که روز هفتم ماه شعبان بوده است (۵).

و روزی که آن حضرت ضربت خورده است، که نوزدهم ماه رمضان است موافق مشهور.

و شبی که آن حضرت بر فراش حضرت رسول صلی الله علیه و آله خوابید که شب اول ماه ربیع الاول است - موافق مشهور - .

۱- کافی: ۱/۴۵۴ ح ۴، کمال الدین: ۳۸۷ ب ۳۸ ح ۳، امالی صدوق: ۲۰۰ م ۴۲ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۲۷ ش ۵۹۰.

۲- نگاه کن: ص ۱۴۸ - ۱۴۹.

۳- «عن» خ ل.

۴- مزار کبیر: ۲۰۵ - ۲۱۱، اقبال الاعمال: ۳/۱۳۰، مزار شهید: ۸۹، بحار الأنوار: ۱۰۰/۳۷۳ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۱۱ ش ۵۸۷.

۵- کافی: ۱/۴۵۴ ح ۴، کمال الدین: ۳۸۷ ب ۳۸ ح ۳، امالی صدوق: ۲۰۰ م ۴۲ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۲۷ ش ۵۹۰.

و روزی که فتح بدر بر دست آن حضرت شد، که هفدهم ماه مبارک رمضان است - موافق احادیث معتبره - .

و روزی که در حمایت حضرت رسول صلی الله علیه و آله جلالت خود را ظاهر ساخت در جنگ احد، که روز هفدهم شوال است.

و روزی که فتح خیبر بر دست معجز نمای آن جناب ظاهر شد، که بیست و هفتم ماه رجب است.

و روزی که بر دوش مبارک حضرت رسول صلی الله علیه و آله بالا رفت و بتها را شکست، که بیستم ماه رمضان است.

و روز فتح بصره، که پانزدهم جمادی الاولی است.

و روزی که آفتاب از برای آن حضرت برگردید، که هفدهم شوال است.

و روزی که از جانب خدا منصوب شد از برای تبلیغ سوره براءه و ابوبکر از آن امر معزول شد و استحقاق آن حضرت برای خلافت و عدم استحقاق دیگران بر عالمیان ظاهر شد، که روز اول ماه ذی الحجّه است.

و روزی که در خانه های دیگران را از مسجد رسول صلی الله علیه و آله بستند و در خانه آن حضرت را باز گذاشتند، که روز عرفه است.

و روزی که انگشتر در نماز تصدّق کرد و نصّ امامت در شأنش نازل شد، که روز بیست و چهارم ماه ذی الحجّه است. و چون موافق مشهور روز مباحله نیز هست، از آن جهت نیز مخصوص آن حضرت است.

و روزی که سوره «هل أتى» در شأنش نازل شده است، که روز بیست و پنجم ماه ذی الحجّه است.

و روز تزویج و روز زفاف حضرت فاطمه علیها السلام، که گذشت (۱) در زیارت حضرت فاطمه.

و روز خلافت واقعی آن حضرت، که روز وفات حضرت رسول صلی الله علیه و آله است و گذشت (۲).

و روزی که بعد از قتل عثمان با آن حضرت بیعت کردند، که هیجدهم ماه ذی الحجّه است، یا بیست و پنجم است.

و روز نوروز، که موافق بعضی از روایات روز بیعت آن حضرت است (۳).

و همچنین سایر ایام که کرامتی و فضیلتی از آن حضرت در آن ظاهر شده باشد؛ و آنها بسیار است و بعضی از آنها در بحار الانوار مذکور است.

۲- نگاه کن: ص ۶۶.

۳- بحار الانوار: ۱۰۰/۳۸۳.

باب چهارم: فضیلت نجف و کوفه و مساجد آن فرات

در بیان فضیلت نجف اشرف و کوفه و مساجد کوفه و آب فرات است و مشتمل است بر چند فصل:

فصل اول: در فضیلت نجف اشرف

به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که نجف کوهی بود و آن همان کوه است که پسر نوح گفت که پناه به آن می برم از غرق شدن و بر روی زمین کوهی از آن بزرگتر نبود.

پس حق تعالی وحی نمود به آن کوه که: آیا به تو پناه می برند از عذاب من!

پس پاره پاره شد و در بلاد شام ظاهر شد و ریگ بسیار ریزه شد؛ و بعد از آن جای آن کوه دریای عظیمی شد و آن دریا را «نئی» می گفتند و چون آن دریا خشک شد گفتند که «نئی جَفَّ» یعنی دریای نئی خشکید؛ پس به بسیاری استعمال برای آسانی گفتار «نجف» گفتند (۱).

و در روایت معتبر دیگر از امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که:

حضرت ابراهیم علیه السلام رسید به بانقیا - که قریه ای بوده است در پهلوی نجف و هر شب در آن قریه زلزله می شده است؛ آن شب که حضرت ابراهیم در آنجا بسر آورد زلزله نشد.

گفتند اهل آن قریه که: آیا چه حادث شده است که دیشب زلزله نشد؟!

گفتند: مرد پیری دیشب وارد این قریه شد و پسرش با او است.

اهل آن قریه به نزد آن حضرت آمدند، و التماس کردند که یک شب دیگر در آن قریه بماند.

حضرت التماس ایشان را قبول فرمود و در آن شب نیز زلزله نشد.

۱- علل الشرائع: ۳۱ ب ۲۳ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۵ پاورقی ۸.

چون دانستند که از برکت قدوم شریف آن حضرت است، استدعا کردند که همیشه در آن قریه بماند و آنچه خواهد ایشان به آن حضرت بدهند.

حضرت قبول نمود و فرمود که: اگر خواهید که زلزله از شما بر طرف شود، این صحرای پشت قریه را به من بفروشید.

گفتند: ما بخشیدیم آن را به شما.

فرمود که به غیر خریدن راضی نمی شوم.

گفتند: پس به هر چه می خواهی از ما بخر.

حضرت از ایشان به هفت گوسفند و چهار الاغ خرید آن صحرا را. پس به این سبب نام موضع «بانقیاء» شد؛ زیرا که به لغت نبتی «نقیاء» اسم گوسفند است.

پس پسر آن حضرت گفت که ای خلیل الرحمن، چه می کنی این صحرا را که نه زراعت در آن هست و نه حیوان شیرده؟!

فرمود که: ساکت شو، که حق تعالی از این صحرا هفتاد هزار کس را حشر کند که بی حساب به بهشت روند و هر یک از ایشان شفاعت کنند جماعت بسیار را (۱).

و در روایت دیگر منقول است که امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - خرید مابین خَوَزَنَق و حیره و کوفه را از دهقانان به چهل هزار درهم و گواه گرفت جمعی را بر آن.

گفتند: یا امیرالمؤمنین! می خری این زمین را به این مال بسیار و گیاهی از آن نمی روید؟!

فرمود که: شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله که از پشت کوفه هفتاد هزار کس داخل بهشت خواهند شد بی حساب؛ خواستم که از ملک من محشور شوند (۲).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چهار بقعه از زمین ناله کردند به سوی خدا در ایام طوفان نوح: بیت المعمور - و خدا آن را به آسمان برد - و نجف و کربلا و طوس (۳).

۱- علل الشرائع: ۵۸۵ ب ۳۸۵ ح ۳۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۲۶ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۳ ش ۴۵۵.

۲- فرحه الغری: ۲۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۱ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۸ ش ۴۴۲.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۱۹۶، فرحه الغری: ۷۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۱ ح ۲۲، و ج ۱۰۱/۱۰۶ ح ۲، و ج ۱۰۲/۳۹ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۹ ش ۴۷۱.

و در روایت معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که فرمود به اهل کوفه، که در پهلوی شما قبرستانی هست که از آن محشور می شوند صد و بیست هزار کس، مثل شهیدان بدر (۱).

و در روایت دیگر از امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که: اول بقعه ای که خدا را در آن عبادت کردند، پشت کوفه است؛ چون خدا امر کرد ملائکه را که آدم را سجده کنند، در اینجا سجده کردند (۲).

و در حدیث دیگر منقول است که آن حضرت نظر کردند به سوی نجف و فرمودند که: چه خوش آینده است دیدن تو! و چه طیب و نیکو است زیر تو! خداوندا این را محلّ قبر من گردان (۳).

و در ارشاد القلوب و فرحه الغری روایت کرده اند که: مرد صالحی از اهل کوفه گفت که: من در شب بارانی در مسجد کوفه بودم، ناگاه دری را که در جانب قبر مسلم است کوبیدند. چون در را گشودند جنازه ای را داخل کردند و در صفّه ای که در برابر قبر مسلم است گذاشتند؛ یکی از ایشان را خواب برد، در خواب دید که دو شخص نزد جنازه حاضر شدند و یکی به دیگری گفت که بین ما را با او حسابی هست تا از او بگیریم، پیش از آنکه از رصافه بگذرد، که بعد از آن ما به نزدیک او نمی توانیم رفت.

پس بیدار شد و خواب را برای رفیقان خود نقل کرد؛ و در همان ساعت آن جنازه را برداشتند و داخل نجف کردند، که از حساب و عذاب نجات یابد (۴).

و نقل کرده اند که روزی حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در کنار صحرای نجف نشسته بود، ناگاه دید که شخصی بر ناقه ای سوار است و جنازه ای در پیش خود گرفته است و به سوی نجف می آید؛ چون نزدیک شد حضرت از او پرسید که از کجا می آیی؟

۱- کامل الزیارات: ۳۳۰ ب ۱۰۸ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۱ ح ۲۳.

۲- تفسیر عبّاشی: ۱/۳۴ ح ۱۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۲ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۳ ش ۴۵۶.

۳- ارشاد القلوب: ۴۳۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۸ ش ۴۹۴.

۴- ارشاد القلوب: ۴۳۹ - ۴۴۰، فرحه الغری: ۱۵۹ - ۱۶۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۲ - ۲۳۳.

گفت: از یمن. گفت: این جنازه کیست؟

گفت جنازه پدر من است، آورده ام که در این زمین دفن کنم.

حضرت فرمود که: چرا او را در شهر خود دفن نکردید؟

گفت: پدرم چنین وصیت کرد و گفت: مردی در آنجا مدفون خواهد شد که آمرزیده شوند به شفاعت او مثل عدد ربیعه و مُضَر - که دو قبیله عظیم اند از عرب - .

حضرت فرمود که: آن مرد را می شناسی؟

گفت نه. حضرت سه مرتبه فرمودند: واللّٰه من آن مردم.

پس حضرت برخاست و آن مرد را دفن کرد (۱).

و می گویند که آن قبری که در مقبره الصفا است، قبر آن مرد است.

و به سند معتبر منقول است از حَبَّه عُرْنِی که گفت: بیرون رفتم با حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به پشت کوفه، چون به صحرای نجف رسیدند ایستادند گویا با جماعتی مخاطبه می کردند؛ من نیز در خدمت آن حضرت آنقدر ایستادم که مانده شدم. پس نشستم آنقدر که از نشستن ملال به هم رسانیدم، باز برخاستم و ایستادم تا مانده شدم، باز نشستم تا دلتنگ شدم.

پس برخاستم و ردای خود را جمع کردم و گفتم: یا امیرالمؤمنین می ترسم بر شما که تعب بکشید از بسیاری ایستادن، ساعتی استراحت بفرمایید.

پس ردای خود را انداختم که آن حضرت بر روی آن بنشیند.

فرمود که: این ایستادن نیست مگر برای سخن گفتن با مؤمن، یا انس گرفتن با مونس.

گفتم: یا امیرالمؤمنین، ارواح مؤمنان چنین است؟

فرمود که: بلی، اگر پرده از پیش دیده تو برخیزد، هر آینه خواهی دید ایشان را که حلقه حلقه نشسته اند و با یکدیگر سخن می گویند.

گفتم: بدن اند یا روح اند؟

فرمود که: روح اند و هیچ مؤمنی نمی میرد در بقعه ای از بقعه های زمین مگر

١- ارشاد القلوب: ٤٤٠، بحار الانوار: ١٠٠/٢٣٣، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٢/٢٩ ش ٤٩٥.

آنکه به روحش می گویند که: ملحق شو به وادی السلام، که صحرای نجف است و آن بقعه ای است از جنت عدن (۱).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که شخصی به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: برادرم در بغداد است و می ترسم که در آنجا بمیرد.

فرمود که: پروا مکن هر جا بمیرد؛ به درستی که نمی ماند مؤمنی در مشرق و مغرب زمین مگر آنکه حق تعالی روحش را محشور می گرداند به سوی وادی السلام.

پرسید که: وادی السلام کجا است؟

فرمود که: پشت کوفه است؛ گویا می بینم که ایشان حلقه حلقه نشسته اند و با یکدیگر سخن می گویند (۲).

و به سند معتبر از اصبع بن نباته منقول است که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به صحرای نجف رفت؛ ما از عقب آن حضرت رفتیم، دیدیم که بر پشت خوابیده است بر روی زمین.

قنبر گفت: یا امیرالمؤمنین جامه در زیر شما نیندازم؟

فرمود که نه، نیست مگر تربت مؤمنی، یا نشستن در پهلو مؤمنی.

پس فرمود که: ای پسر نباته، اگر پرده از برای شما بردارند هر آینه خواهید یافت روحهای مؤمنان را که در این صحرا حلقه حلقه نشسته اند و به زیارت یکدیگر می روند و با یکدیگر سخن می گویند و در اینجا است روح هر مؤمنی و در برهوت است روح هر کافری (۳).

و برهوت وادیی است نزدیک یمن.

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: چون

۱- کافی: ۳/۲۴۳ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۴ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۲ ش ۴۵۱ قسمت آخر حدیث.

۲- کافی: ۳/۲۴۳ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۴ ح ۲۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۲ ش ۴۷۸.

۳- بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۴، به نقل از غیبت علی بن عبد الحمید، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۲ ش ۴۵۲.

حضرت مهدی علیه السلام داخل کوفه شود، مردم گویند: ای فرزند رسول خدا، نماز با شما مثل نماز با رسول خدا است و این مسجد گنجایش ما ندارد!

پس آن حضرت بیرون رود به جانب نجف، پس مسجدی خط بکشد که هزار در داشته باشد و گنجایش اصحاب آن حضرت داشته باشد و بفرماید که نهری از پشت قبر امام حسین علیه السلام بیاورند که تا نجف جاری شود و بر آن نهر پلها و آسیاها ساخته شود (۱).

۱- ارشاد مفید: ۲/۳۸۰، غیبت طوسی: ۲۸۰، اعلام الوری: ۴۳۰، کشف الغمّه: ۳/۳۵۳، بحار الانوار: ۱۰۰/۳۸۵ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۵ ش ۴۶۱.

فصل دوم: در بیان فضیلت آب فرات است

به سند معتبر منقول است که حضرت امام محمد باقر علیه السلام پرسید از شخصی از اهل کوفه که: آیا غسل می کنی در آب فرات هر روز یک مرتبه؟ گفت نه. فرمود که: در هر هفته یک مرتبه غسل می کنی؟ گفت: نه. فرمود که در هر ماه غسل می کنی؟ گفت: نه.

فرمود که در هر سال یک مرتبه غسل میکنی؟ گفت: نه. فرمود که تو از خیر محرومی (۱).

و در حدیث دیگر از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که:

چهار نهر است در دنیا که از بهشت است: فرات و نیل و سیحان و جیحان.

در بهشت فرات آب است و نیل عسل است و سیحان شراب است و جیحان شیر است (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: فرات بهترین آبها است در دنیا و در آخرت (۳).

و در احادیث بسیار وارد است که هر طفلی را که کاشمش به آب فرات بردارند، البته محب اهل بیت رسول الله - صلی الله علیهم - گردد (۴).

و به روایت معتبر منقول است که حضرت صادق علیه السلام به سلیمان عجلی فرمود

۱- کامل الزیارات: ۳۰ ب ۸ ضمن ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۲۷ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۱ ش ۶۷۲.

۲- کامل الزیارات: ۴۷ ب ۱۳ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۲۷ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۶۹ ش ۶۶۷.

۳- کامل الزیارات: ۴۸ ب ۱۳ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۲۸ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۰ ش ۶۶۸.

۴- کافی: ۶/۳۸ ح ۱، کامل الزیارات: ۴۷ ب ۱۳ ح ۲ و ۴ و ۱۱ و ۱۴ و ۱۵، تهذیب الاحکام: ۶/۳۹ ح ۸۲، مزار مفید: ۱۸ ح ۲،

بحارالانوار: ۱۰۰/۲۲۸ ح ۶ و ۹ و ص ۲۳۰ ح ۱۷ - ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۳ ش ۶۷۷، و ص ۳۷۴

ش ۶۷۹، و ص ۳۷۵ ش ۶۸۲.

که: اگر میان من و فرات آنقدر فاصله می بود که میان شما و فرات است، هر آینه دوست می داشتم که هر دو طرف روز بروم نزد آن (۱).

و در حدیث معتبر از حضرت علی بن الحسین - صلوات الله علیه - منقول است که: حق تعالی در هر شب ملکی می فرستد، که سه مثقال از مشک بهشت در نهر فرات می ریزد؛ و هیچ نهری در مشرق و مغرب نیست که برکتش بیشتر از نهر فرات باشد (۲).

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر روز چند قطره از آب بهشت در فرات می ریزد (۳).

و در روایت معتبر دیگر منقول است که، چون حضرت صادق علیه السلام در زمان سقّاح به کوفه تشریف آوردند، بر سر جسر ایستادند و به غلام خود فرمودند که مرا آب بده.

غلام کوزه ملاحی را گرفت و آب به آن حضرت داد و حضرت میل فرمود - و آب از دو طرف دهان آن حضرت به ریش مبارک و جامه آن حضرت می ریخت - .

پس دو مرتبه دیگر آب طلبیدند و تناول فرمودند و در هر مرتبه حمد الهی کردند.

پس فرمودند که: چه بسیار عظیم است برکت این نهر آب! به درستی که هر روز هفت قطره از بهشت در آن می ریزد؛ اگر مردم بدانند که چه مقدار برکت در این نهر است، هر آینه خیمه ها در هر دو طرفش بزنند.

اگر نه این بود که خطاکاران در آن داخل می شدند، هیچ صاحب دردی و مرضی در آن غوطه نمی خورد مگر شفا می یافت (۴).

۱- کافی: ۶/۳۸۸ ح ۴، کامل الزیارات: ۴۷ ب ۱۳ ح ۴، مزار مفید: ۱۸ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۳۹ ح ۸۲ بحارالانوار: ۱۰۰/۲۲۸ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۴ ش ۶۷۹.

۲- کافی: ۶/۳۸۹ ح ۶، بحارالانوار: ۶۶/۴۴۸ ح ۶، و ج ۱۰۰/۲۲۸ ح ۱۱ و ص ۲۳۰ ح ۱۶، کامل الزیارات: ۴۸ ب ۱۳ ح ۷، و ص ۴۹ ح ۱۲، مزار مفید: ۱۵ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۳۸ ح ۷۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۱ ش ۶۷۱.

۳- کافی: ۶/۳۸۸ ح ۲، کامل الزیارات: ۴۸ ب ۱۳ ح ۸، بحارالانوار: ۶۶/۴۴۸ ح ۴، و ج ۱۰۰/۲۲۹ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۲ ش ۶۷۴.

۴- کامل الزیارات: ۴۸ ب ۱۳ ح ۹، مزار مفید: ۱۷ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۳۸ ح ۸۱، بحارالانوار: ۶۰/۴۱ ح ۸، و ج ۱۰۰/۲۲۹ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۴ ش ۶۸۱.

و در حدیث دیگر فرمود که «شاطئ الوادی الأیمن» که خدا فرموده است (۱) نهر فرات است (۲).

و به سند صحیح از آن حضرت منقول است که فرمود که: گمان ندارم که کسی را کامش را به آب فرات بردارند و شیعه ما نباشد. و فرمود که: هر روز در آب فرات دو ناودان از بهشت جاری می شود (۳).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت مروی است که: دو نهر هستند که مؤمن اند و دو نهر کافر.

اما مؤمن، نیل مصر است و فرات؛ و اما کافر، نهر بلخ است و دجله. پس بردارید کام اولاد خود را به آب فرات (۴).

۱- قصص: ۳۰.

۲- کامل الزیارات: ۴۸ ب ۱۳ ح ۱۰، مزار مفید: ۱۵، تهذیب الاحکام: ۶/۳۸ ح ۸۰، مزار کبیر: ۱۱۵، بحار الأنوار: ۱۰۰/۲۲۹ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۳ ش ۶۷۸.

۳- کافی: ۶/۳۸۸ ح ۱، بحار الانوار: ۶۶/۴۴۸ ح ۳، و ج ۱۰۰/۲۲۹ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۷۲ ش ۶۷۵.

۴- کامل الزیارات: ۴۹ ب ۱۳ ح ۱۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۳۰ ح ۲۰.

فصل سوم: در فضیلت کوفه و مسجد بزرگ کوفه و اعمال آن مسجد شریف است

اشاره

در حدیث معتبر از حضرت امام حسن - صلوات الله علیه - منقول است که: به قدر جای پای در کوفه، نزد من بهتر است و دوست تر می دارم از خانه ای که در مدینه داشته باشم (۱).

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که در کوفه خانه داشته باشد، دست از آن بر ندارد (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: چون حضرت صاحب الامر علیه السلام ظاهر شود، از برای او در پشت کوفه مسجدی بنا کنند که هزار در داشته باشد و متصل شود خانه های کوفه به نهر کربلا (۳).

و به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - مروی است که خطاب فرمود به کوفه و فرمود که: فتنه های عظیم در تو حادث خواهد شد و من می دانم که هیچ کس اراده بدی نسبت به تو نمی کند مگر آنکه خدا او را مبتلا می گرداند به بلائی که از تو مشغول شود، یا به امری که موجب کشته شدن او گردد (۴).

و در حدیث معتبر از موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که: حق تعالی از شهرها چهار شهر را اختیار کرده است، فرموده است: «والتَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ * وَطُورِ سَيْنِينَ *»

۱- بحارالانوار: ۱۰۰/۳۸۵ ح ۱ بنقل از غیبت سید علی بن عبد الحمید، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۴ ش ۴۵۸.

۲- بحارالانوار: ۱۰۰/۳۸۵ ح ۲ بنقل از سید علی بن عبد الحمید از کتاب فضل بن شاذان، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۹ ش ۴۷۲.

۳- منتخب الانوار المضيئه: ۳۳۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۸۵ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۲ ش ۴۸۰.

۴- نهج البلاغه: ۸۶ خ ۴۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۸۵ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۰ ش ۴۴۸.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ» (۱).

تین مدینه است و زیتون بیت المقدس است و طور سینین کوفه است و بلد امین مکه است (۲).

و به روایت معتبر منقول است از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - که:

حق تعالی بلا را از کوفه دفع می کند، چنانچه از خیمه های پیغمبر صلی الله علیه و آله دفع می کند (۳).

و در حدیث معتبر از ابن نباته مروی است که: روزی حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - نماز می کرد نزد ستونی که چون از باب الفیل داخل شوی و ستونها را از جانب صحن بشماری ستون هفتم است، ناگاه شخصی آمد دو جامه سبز پوشیده و دو گیسوی سیاه از سرش آویخته و ریشش سفید بود، چون امیرالمؤمنین علیه السلام سلام نماز گفتند آن شخص نزدیک آمد و سر مبارک آن حضرت را بوسید و دست حضرت را گرفته از در کِنَدَه بیرون رفت.

ابن نباته گفت که: ما بسرعت از عقب ایشان روان شدیم، پس دیدیم که امیرالمؤمنین رو به ما می آید در چهار سوق کِنَدَه؛ چون ما را دید گفت: چیست شما را؟

گفتیم: از این مرد ایمن نبودیم که آسیبی به شما برساند.

فرمود که: این برادرم حضرت خضر علیه السلام بود؛ ندیدید که چگونه نزدیک من آمد و با من سخن گفت؟! و با من گفت که: در شهری هستی که هیچ جباری اراده بدی نسبت به آن نمی کند مگر خدا او را می کشد و از مردم در حذر باش؛ پس بیرون رفتم که مشایعت او نمایم، چون اراده نجف داشت (۴).

و در روایت معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: دوستان ما در کوفه بیش از همه شهرها است (۵).

۱- تین: ۱ - ۳.

۲- معانی الاخبار: ۳۶۴ ح ۱، خصال: ۲۲۵ ضمن ح ۵۸، بحارالانوار: ۹۹/۳۸۳ ح ۳، و ج ۱۰۰/۳۹۲ ح ۲۰ و ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۷ ش ۴۴۰، این حدیث از امام موسی بن جعفر علیهما السلام نقل شده که ایشان از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده اند.

۳- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۶۵ ح ۲۹۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۲ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۹ ش ۴۴۶.

۴- امالی طوسی: ۱/۵۰، مناقب ابن شهر آشوب: ۲/۲۴۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۲ ح ۲۳.

۵- امالی طوسی: ۱/۱۴۳، و ج ۲/۲۹۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۳ ح ۲۴، و ص ۳۹۹ ح ۴۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۰ ش ۴۷۴.

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: مکه حرم خدا است (۱) و مدینه حرم رسول خدا است و کوفه حرم علی بن ابی طالب است؛ به درستی که امیرالمؤمنین علیه السلام حرام کرده است از کوفه، آنچه را که ابراهیم از مکه و رسول خدا صلی الله علیه و آله از مدینه حرام کرده اند (۲).

و به روایت معتبر دیگر فرمود که: یک درهم که در کوفه تصدق نمایند، حساب می شود به صد درهم (۳) که در جاهای دیگر داده شود؛ و دو رکعت نماز در کوفه، به صد رکعت محسوب می شود (۴).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: مسجد کوفه باغی است از باغهای بهشت، نماز کرده است در آن هزار و هفتاد پیغمبر؛ در جانب راستش رحمت است و در جانب چپش مکر است. در آن است عصای موسی و درخت کدو که برای حضرت یونس روید و انگشتر سلیمان. و از آن موضع جوشید تنور در طوفان نوح؛ و کشتی را در آن مسجد ساخت و آن وسط و بهترین جاهای بابل است و مجمع پیغمبران است (۵).

مؤلف گوید که: گویا مراد این است که در جانب راستش قبر امیرالمؤمنین و قبر امام حسین - صلوات الله علیهما - است که محل رحمت خدایند و در جانب چپش خانه های خلفای جور بوده است که معدن مکر و حیله بوده اند.

و به سند معتبر از اصبع بن نباته منقول است که روزی حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در مسجد کوفه فرمود که: ای اهل کوفه، عطا کرده است حق تعالی

۱- در امالی: «مکه حرم ابراهیم است».

۲- امالی طوسی: ۲/۲۸۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۹ ح ۴۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۷ ش ۴۶۵.

۳- در بعضی از نسخ کامل زیارات: «دویست درهم».

۴- کامل زیارات: ۲۷ ب ۸ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۹ ح ۴۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۸ ش ۴۶۷.

۵- کافی: ۳/۴۹۳ ح ۹، تهذیب الاحکام: ۳/۲۵۲ ح ۶۹۱، بحارالانوار: ۱۱/۵۸ ح ۶۰ و ج ۱۰۰/۳۸۹ ح ۱۳.

به شما چیزی چند که به احدی عطا نکرده است: پس فضیلت داده است مسجد و محل نماز شما را؛ و آن خانه حضرت آدم و خانه حضرت نوح و خانه حضرت ادریس و محلّ نماز حضرت ابراهیم و محل نماز برادرم خضر - علیهم السلام - است و محل نماز من است.

و این مسجد شما یکی از چهار مسجد است که حق تعالی برگزیده است آنها را برای اهلشان.

و گویا می بینم که در روز قیامت بیاورند این مسجد را با دو جامه سفید مانند مُحرمان و شفاعت کند برای اهلش و برای هر که در آن نماز کرده است؛ و شفاعتش ردّ نخواهد شد.

و نمی گذرد روزها تا آنکه حجر الاسود را در آن نصب خواهند کرد.

و زمانی خواهد آمد که محل نماز مهدی از فرزندان من باشد و محل نماز هر مؤمنی باشد؛ و نماز بر روی زمین مؤمنی مگر آنکه در آن مسجد باشد، یا دلش به سوی آن مایل باشد.

پس دوری مکنید از این مسجد و تقرب جوید به خدا به نماز کردن در آن و رغبت نمایید به سوی خدا در برآمدن حاجتهای شما؛ اگر مردم بدانند که چه برکتها در آن هست، هر آینه بیایند به سوی آن مسجد از اطراف زمین، اگرچه باید که به روش کودکان به دست و پا راه روند بر روی برف (۱).

مؤلف گوید که: گویا ذکر نصب حجر الاسود از برای اظهار اعجاز باشد، چنانچه قرامطه بعد از غیبت کبری حضرت قائم علیه السلام کعبه را خراب کردند و حجر الاسود را به کوفه آوردند و مدتی در مسجد کوفه بود و باز برگردانیدند به محلّ خود.

و به سند معتبر از هارون بن خارجه منقول است که حضرت صادق علیه السلام به او گفت که: چه مقدار مسافت هست میان خانه تو و میان مسجد کوفه؟

من عرض کردم که: یک میل است.

فرمود که: هیچ ملک مقرب و پیغمبر مرسل و بنده صالحی نیست که داخل کوفه شده باشد و نماز در آن مسجد نکرده باشد.

۱- امالی صدوق: ۱۸۹ م ۴۰ ح ۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۳۸۹ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۱ ش ۴۵۰.

و به درستی که حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله گذشت به آن مسجد و رخصت طلبید و فرود آمد و دو رکعت نماز در آن مسجد کرد.

و نماز واجب در آن برابر است با هزار نماز و نماز نافله با پانصد نماز؛ و نشستن در آن بی قرآن خواندن نیز عبادت است.

پس برو به سوی آن مسجد، اگرچه به روش کودکان خود را بر زمین کشی (۱).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: مسجد کوفه محل نماز پیغمبران است و حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله در شبی که جبرئیل آن حضرت را بر براق سوار کرده به معراج می برد، چون به برابر دار السلام - که نجف است - رسید گفت:

یا محمد این محل نماز پدرت آدم و محل نماز پیغمبران است، فرود آی و در این مسجد نماز کن.

پس فرود آمد و نماز کرد و از آنجا به مسجد اقصی رفت و از مسجد اقصی به آسمان رفت (۲).

و در چند حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: نماز در مسجد کوفه، برابر است با هزار نماز در مسجدهای دیگر (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: نیکو مسجدی است مسجد کوفه، نماز کرده است در آن هزار پیغمبر و هزار وصی پیغمبر؛ جانب راستش رضا و خوشنودی خدا است و میانش باغی است از باغهای بهشت و جانب چپش مکر است - یعنی خانه های خلفا (۴) -

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هیچ پیغمبر و بنده صالحی نیست مگر آنکه

۱- امالی صدوق: ۳۱۵ م ۶۱ ح ۴، امالی طوسی: ۲/۴۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۱ ح ۱۶ و ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۴ ش ۶۲۴.

۲- تفسیر عیاشی: ۲/۱۴۶ ح ۲۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۸۷ ضمن ح ۷.

۳- کافی: ۴/۵۸ ضمن ح ۱، کامل الزیارات: ۲۹ ب ۸ ح ۷، من لا یحضره الفقیه: ۱/۲۲۸ ذیل ح ۶۸۰، مزار مفید: ۶ ذیل ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۳۲ ذیل ح ۵۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۷ ح ۳۶ و ص ۴۰۰ ذیل ح ۵۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۸ ش ۴۶۶.

۴- کافی: ۳/۴۹۲ ح ۳، ثواب الاعمال: ۵۰ ح ۱، من لا یحضره الفقیه: ۱/۲۳۱ ح ۶۹۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۷ ح ۳۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۶ ش ۶۲۶.

در مسجد کوفه نماز کرده است، حتی رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب معراج جبرئیل علیه السلام به آن حضرت گفت که: الحال در برابر مسجد کوفه ای! حضرت فرمود که: رخصت بطلب که در این مسجد نماز کنم. پس فرود آمد و نماز کرد (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: اگر مردم بدانند که چه فضیلت دارد مسجد کوفه، هر آینه از شهرهای دور تهیه زاد و راحله کنند و به سوی این مسجد بیایند.

و فرمود که: نماز واجب در آن برابر حج مقبول است و نماز نافله برابر عمره مقبول است (۲).

و در روایت دیگر از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که:

نماز واجب برابر است با حجی که با رسول خدا صلی الله علیه و آله کرده باشند و نماز نافله با عمره ای که با آن حضرت کرده باشند (۳).

و در روایت معتبر منقول است که شخصی به خدمت حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - آمد و گفت: می خواهم به مسجد اقصی بروم برای فضیلت آن مسجد.

فرمود که: راحله خود را بفروش و توشه خود را بخور و در این مسجد کوفه نماز کن که نماز فریضه در این مسجد ثواب حج مقبول دارد و نماز نافله ثواب عمره مبرور و تا چهار فرسخ برکت دارد؛ و در میانش چشمه ای هست از روغن و چشمه ای از شیر و چشمه ای از آب که مؤمنان از آن آب خواهند خورد. و یک چشمه دیگر هست از آب، که مؤمنان از آن خود را پاکیزه خواهند کرد. و از این مسجد جاری شد کشتی نوح.

و هیچ غمگینی دعا نمی کند در این مسجد که حاجتی از خدا طلب کند، مگر آنکه

۱- کافی: ۳/۴۹۰ ضمن ح ۱، کامل الزیارات: ۲۸ ب ۸ ضمن ح ۶، مزار مفید: ۸ ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۳۲ ح ۶۲، مزار کبیر: ۱۲۴ و ص ۱۴۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۸ ح ۳۹ و ح ۴۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۴ ش ۶۲۴.

۲- کامل الزیارات: ۲۸ ب ۸ ح ۳، مزار مفید: ۷ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۳۲ ح ۶۰، مزار کبیر: ۱۲۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۹ ح ۴۵ و ۴۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۴ ش ۶۲۳.

۳- کامل الزیارات: ۲۸ ب ۸ ح ۵، تهذیب الاحکام: ۶/۳۲ ح ۶۱، مزار کبیر: ۱۲۳ و ص ۱۳۰، بحارالانوار: ۸۳/۳۷۶ ح ۴۵ و ج ۱۰۰/۴۰۰ ح ۴۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۰ ش ۶۱۶.

دعایش مستجاب می شود و غمش زایل می گردد (۱).

مؤلف گوید که: گویا این چشمه ها در زمان حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - در آن مسجد ظاهر خواهد شد، چنانچه از بعضی روایات مفهوم می شود.

و برکت چهار فرسخ، ممکن است که از جانب راستش باشد، که موضع قبر امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ پس حد صحرای نجف نیز معلوم می شود از دو جانب.

و ممکن است که از جمیع جوانب باشد، چنانچه از بعضی احادیث مستفاد می شود (۲).

و ممکن است که غیر جانب چپ مراد باشد، چون مذمت جانب چپ در بعضی اخبار گذشت (۳).

و در احادیث بسیار مدح جانب راست و عقبش وارد است (۴)؛ چون قبر امیرالمؤمنین در جانب راست و قبر حضرت امام حسین در عقب است.

و در چند روایت از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام منقول است که: تنور نوح علیه السلام از گوشه راست مسجد از جانب قبله جوشید؛ و از اساس اول مسجد که در زمان آدم و نوح بوده است دوازده هزار ذرع کم کرده اند (۵).

و در روایت معتبر منقول است از حضرت صادق علیه السلام که حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - بر در مسجد می ایستادند و تیر می انداختند، می رسید تیر آن حضرت به جایی که خرمافروشان می نشینند و می فرمود که: تا اینجا داخل مسجد بوده است (۶).

و در حدیث دیگر فرمود که: چون حضرت قائم علیه السلام ظاهر شود، مسجد کوفه را به اساس اولش بر گرداند (۷).

۱- کافی: ۳/۴۹۱ ح ۲، کامل الزیارات: ۳۲ ب ۸ ح ۱۸، تهذیب الاحکام: ۳/۲۵۱ ح ۶۸۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۰۳ ح ۵۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۱ ش ۶۱۷.

۲- مزار کبیر: ۱۲۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۶ ح ۳۱.

۳- نگاه کن: ص ۱۹۱.

۴- کافی: ۳/۴۹۰ ضمن ح ۱، کامل الزیارات: ۲۸ ب ۸ ح ۶، تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ضمن ح ۶۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۸ ح ۳۹ و ۴۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۵ ش ۶۲۴.

۵- مزار کبیر: ۱۲۸ و ص ۱۲۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۵ ح ۲۹ و ۳۱.

۶- کافی: ۳/۴۹۲ ذیل ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۷ ح ۳۸.

۷- کافی: ۴/۵۴۳ ح ۱۶.

[اعمال مسجد کوفه]

و امّا اعمال مسجد کوفه و فضیلت مخصوص هر موضع آن در کتاب مزار مسطور است؛ و در اینجا اکتفا می نمایم به ذکر آنچه روایت در آن به نظر رسیده است.

بدانکه از بعضی روایات معلوم می شود که جانب راست مسجد افضل است از جانب چپ آن (۱).

و بهتر آن است که از دری که در عقب مسجد است - که مشهور است به باب الفیل - داخل مسجد شود (۲).

چنانچه از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که فرمود که:

داخل مسجد شو از درگاه بزرگتر که آن باغی است از باغهای بهشت (۳).

و چون داخل مسجد شود از جانب چپ چهار ستون بشمارد و نزد ستون چهارم نماز گزارد، که در حدیث معتبر منقول است که حضرت صادق علیه السلام نزد آن ستون نماز کردند (۴). و از بعضی روایات فهمیده اند که این ستونی است که حضرت ابراهیم علیه السلام نزد آن ستون نماز می کرده است (۵).

پس سه ستون دیگر از جانب چپ بشمارد و نزد ستون هفتم نماز گزارد، که در حدیث گذشت که ظاهرش آن بود که حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در آنجا نماز کردند و حضرت خضر علیه السلام در آنجا با آن حضرت ملاقات نمود (۶). و بعضی آن ستون را مقام خضر می گویند.

۱- کافی: ۳/۴۹۳ ضمن ح ۹ و ص ۴۹۲ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۶ ش ۶۲۶.

۲- کافی: ۳/۴۹۳ ضمن ح ۶، تهذیب الاحکام: ۳/۲۵۱ ح ۶۹۰، مزار کبیر: ۱۶۲، مزار شهید ۲۳۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۱۰ ح ۶۸.

۳- مزار کبیر: ۱۶۱، مزار شهید: ۲۲۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۰۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۸ ش ۶۲۹.

۴- مزار کبیر: ۱۶۲، مزار شهید: ۲۳۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۰۰.

۵- نگاه کن: پاروقی ۲.

۶- نگاه کن: ص ۱۸۸.

و علما گفته اند: که پس برود و در دگه القضا نماز کند (۱)، پس در بیت الطشت نماز کند (۲).

و در بعضی از کتب نقل کرده اند که: حضرت صادق علیه السلام در بیت الطشت دو رکعت نماز کردند (۳).

و علما گفته اند که: در دگه میان مسجد نیز نماز کند (۴).

پس برود نزد ستون هفتم.

بدان که نزدیک به عمارت جانب قبله مسجد در جانب راست ستونها هست، که بعضی از آنها را به عنوان محراب ساخته اند و بعضی جای ستون ظاهر است و ستونش خراب شده است؛ و ابتدای عدد را از دیوار جانب راست مسجد باید شمرد.

و احادیث در فضیلت این ستون هفتم بسیار است.

در روایت معتبر منقول است که حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - رو به این ستون نماز می کرد و نزدیک می ایستاد که میان آن حضرت و ستون آنقدر فاصله بود که بزی بگذرد (۵).

و در روایت معتبر دیگر وارد شده است که: در هر شب شصت هزار ملک از آسمان نازل می شوند و نزد ستون هفتم نماز می کنند؛ و در شب دیگر ملائکه دیگر به این عدد می آیند و دیگر هیچ یک عود نمی کنند تا روز قیامت (۶).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: ستون هفتم، مقام حضرت ابراهیم علیه السلام است (۷).

و از اصبع بن نباته منقول است که این ستون مقام امیرالمؤمنین علیه السلام است، که نزد آن نماز می کرد؛ و چون آن حضرت حاضر نبود، حضرت امام حسن علیه السلام آنجا نماز می کرد (۸).

۱- مزار کبیر: ۱۷۶، مصباح الزائر: ۷۹.

۲- مصباح الزائر: ۸۰، مزار شهید: ۲۵۲، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۱۲.

۳- بحار الانوار: ۱۰۰/۴۱۲.

۴- مصباح الزائر: ۸۰، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۱۲.

۵- کافی: ۳/۴۹۳ ح ۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۰۱ ح ۵۴.

۶- کافی: ۳/۴۹۳ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۰۱ ح ۵۵.

۷- کافی: ۳/۴۹۳ ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ح ۶۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۰۶ ح ۶۵.

۸- کافی: ۳/۴۹۳ ح ۸، تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ح ۶۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۰۶ ح ۶۴.

و سنت است که نزد ستون هفتم چهار رکعت نماز بگزارد و دعا بخواند.

چنانچه در حدیث معتبر منقول است از ابو حمزه ثمالی که گفت: روزی در مسجد کوفه نشسته بودم، ناگاه دیدم که شخصی از در کِنده داخل شد، شخصی را دیدم از همه کس خوشروتر و خوشبوتر و پاک جامه تر و عمامه بر سر بسته و پیراهنی و دُرّاعه ای پوشیده و دو نعل عربی در پای مبارکش بود، پس نعلین را کند و نزد ستون هفتم ایستاد و دستها را تا برابر گوش بلند کرد و تکبیری گفت که جمیع موهای بدن من از دهشت آن راست ایستاد، پس چهار رکعت نماز گزارد و رکوع و سجودشان را نیکو به عمل آورد؛ پس این دعا خواند:

إلهی اِنْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ فَقَدْ اطَّعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ، الْإِيمَانِ بِكَ، مَنَّا مِنْكَ بِهِ عَلَيَّ لَا مَنَّا مِنِّي بِهِ عَلَيْكَ، لَمْ أَتَّخِذْ لَكَ وَلَدًا، وَ لَمْ أَدَّعِ لَكَ شَرِيكًا، وَقَدْ عَصَيْتُكَ عَلَى غَيْرِ وَجْهِ الْمُكَابَرَةِ وَ لَا الْخُرُوجِ عَنِ عِبُودِيَّتِكَ؛ وَ لَا الْجُحُودِ لِرُبُوبِيَّتِكَ، وَ لَكِنْ اتَّبَعْتُ هَوَايَ، وَ أَزَلَّنِي الشَّيْطَانُ بَعْدَ الْحُجَّةِ عَلَيَّ وَ الْبَيَانِ، فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَبِعَذُوبِي، غَيْرِ ظَالِمٍ لِي؛ وَ اِنْ تَغْفُ عَنِّي فَبِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ يَا كَرِيمٌ.

پس به سجود رفت و مکرّر «یا کریم» می گفت - آنقدر که یک نفس وفا کند به آن - ، پس باز در سجود گفت:

يَا مَنْ يَقْدِرُ عَلَى حَوَائِجِ السَّائِلِينَ، يَا مَنْ يَعْلَمُ ضَمِيرَ الصَّامِتِينَ، يَا مَنْ لَا يَخْتَاجُ إِلَى نَفْسِي، يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ، يَا مَنْ أَنْزَلَ الْعَذَابَ عَلَى قَوْمِ يُونُسَ وَ هُوَ يُرِيدُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ، فَدَعَا وَ تَضَرَّعُوا إِلَيْهِ، فَكَشَفَ عَنْهُمْ الْعَذَابَ وَ مَتَّعَهُمْ إِلَى حِينٍ.

قَدْ تَرَى مَكَانِي، وَ تَسْمَعُ كَلَامِي، وَ تَعْلَمُ حَاجَتِي؛ فَكَفِّنِي مَا أَهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ دِينِي وَ دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي، يَا سَيِّدِي - هفتاد مرتبه گفت: یا سیدی - .

چون سر از سجده برداشت و نیک ملاحظه کردم، حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - بود؛ پس دستهای مبارکش را بوسیدم و پرسیدم که: از برای چه آمدید به اینجا؟

فرمود که: از برای آنچه دیدی (۱) - یعنی نماز در مسجد کوفه - .

و در روایت دیگر وارد شده است که، ابو حمزه را با خود برد به زیارت حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهما - (۲).

و دور نیست که در این حدیث اکتفا به همین شده است از برای تقیه باشد و مقصود زیارت امیرالمؤمنین و امام حسین علیهما السلام و نماز مسجد کوفه همه باشد؛ چنانچه از احادیث دیگر ظاهر می شود.

و در روایت دیگر از ابو حمزه منقول است که آن حضرت را دید که نزد ستون هفتم نماز با رکوع و سجود نیکو به جا آوردند و بعد از نماز به سجده رفتند و این دعا خواندند:

اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ فَقَدْ أَطَعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ، وَ هُوَ الْإِيمَانُ بِكَ، مَنَّا مِنْكَ بِه عَلَيَّ، لَا مَنْ (۳) بِه مِنِّي عَلَيْكَ، وَ لَمْ أَعْصِكَ فِي أُنْجُسِ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ، لَمْ أَدْعِ لَكَ وَلِوَدِّكَ، وَ لَمْ أَتَّخِذْ لَكَ شَرِيكًا، مَنَّا مِنْكَ عَلَيَّ، لَا مَنْ (۴) مِنِّي عَلَيْكَ، وَ عَصَيْتُكَ فِي أَشْيَاءٍ عَلَيَّ غَيْرِ مُكَاتِرَةٍ مِنِّي وَ لَا مُكَابِرَةٍ، وَ لَا اسْتِكْبَارٍ عَنِ عِبَادَتِكَ وَ لَا جُحُودٍ لِرُبُوبِيَّتِكَ، وَ لَكِنْ اتَّبَعْتُ هَوَايَ، وَ أَزَلَّنِي الشَّيْطَانُ بَعْدَ الْحُجَّةِ وَ الْبَيَانِ؛ فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَبِدَنِّي، غَيْرِ ظَالِمٍ لِي، وَ إِنْ تَرْحَمْنِي فَبِجُودِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۵).

و از جمله مواضع ممتازه آن مسجد ستون پنجم است، باید که نزد آن نماز کند و حاجات خود را از حق تعالی طلب نماید؛ زیرا که در روایت معتبره وارد شده است

۱- مزار کبیر: ۱۶۸، مزار شهید: ۲۳۹، فرحه الغری: ۴۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۵ ح ۳۱ و ص ۳۸۸ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۱۰ ش ۶۳۴.

۲- فرحه الغری: ۴۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۴۵ ح ۳۱.

۳- «لا مَنَّا» خ ل.

۴- «لا مَنَّا» خ ل.

۵- امالی صدوق: ۲۵۷ م ۵۰ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۰ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۱۲ پاورقی ۲.

که محلّ نماز حضرت ابراهیم خلیل - علیه وآله السلام - بوده است (۱).

و منافات ندارد با روایات دیگر، زیرا که ممکن است که آن حضرت در همه این مواضع نماز کرده باشد.

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: ستون پنجم مقام جبرئیل علیه السلام است (۲).

و در حدیث اصبع بن نباته وارد است که: مقام امام حسن علیه السلام است (۳).

پس معلوم شد از احادیث که نزد ستون پنجم و هفتم، اشرف است از سایر جاهای مسجد.

و علما ذکر کرده اند که نزد ستون سوم، مقام حضرت امام زین العابدین علیه السلام است؛ و دو رکعت نماز گفته اند که سنت است که در آنجا بگذارد (۴).

و گفته اند که باید که برود به صفّه، که متصل است به در مسجد که به سوی خانه امیرالمؤمنین علیه السلام مفتوح می شود و چهار رکعت نماز بکند و دعا بخواند؛ و همچنین در محرابی که آن حضرت در آنجا شهید شده است و متصل به آن در است، نماز کند و دعا بخواند (۵).

و در و محرابی که امروز معروف اند، در جانب راست مسجد واقع اند. و در میان مسجد علامت دری و محرابی هست و از قراین معلوم می شود که در خانه آن حضرت آن در بوده است و محل شهادت آن حضرت، آن محراب میان مسجد بوده است؛ نه آن محراب که زینت کرده اند و الحال مشهور است.

و اگر در هر دو جا نماز و دعا کند بهتر است.

و ذکر کرده اند که در دگّه حضرت صادق علیه السلام که نزدیک به قبر مسلم بن عقیل

۱- مزار کبیر: ۱۶۷، مزار شهید: ۲۳۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۸۸ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۰۷ ش ۶۳.

۲- کافی: ۳/۴۹۳ ذیل ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ذیل ح ۶۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۰۶ ذیل ح ۶۵.

۳- کافی: ۳/۴۹۳ ضمن ح ۸، تهذیب الاحکام: ۶/۳۳ ضمن ح ۶۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۰۶ ضمن ح ۶۴.

۴- مزار کبیر: ۱۶۵، مصباح الزائر: ۸۴، مزار شهید: ۲۳۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۰۴ ش ۶۳۱.

۵- مصباح الزائر: ۸۷، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۱۸.

است، نماز کند و دعا بخواند (۱).

و اینها چون روایتشان به ما نرسیده است، ترک کردیم.

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که آن حضرت به بعضی از اصحاب خود فرمود که: آیا پی حاجتی بامداد نمی روی که گذر کنی به مسجد بزرگ کوفه؟

گفت: بلی.

فرمود که: چهار رکعت نماز بکن در آن مسجد، پس بگو:

إِلَهِي إِنْ كُنْتُ عَصَيْتُكَ فَإِنِّي قَدْ أَطَعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ، لَمْ أَتَّخِذْ لَكَ وَلَدًا، وَ لَمْ أَدَّعِ لَكَ شَرِيكَاً، وَ قَدْ عَصَيْتُكَ فِي أَشْيَاءَ كَثِيرَةٍ عَلَى غَيْرِ وَجْهِ الْمُكَابَرَةِ لَكَ، وَ لَا الْأَسْتِكْبَارِ عَنْ عِبَادَتِكَ، وَ لَا الْخُرُوجِ عَنِ الْعِبَادَةِ لَكَ؛ وَ لَكِنْ اتَّبَعْتُ هَوَايَ، وَ أَزَلَّنِي الشَّيْطَانُ بَعْدَ الْحُجَّةِ وَ الْبَيْانِ، فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَبِذُنُوبِي، غَيْرِ ظَالِمٍ لِي؛ وَ إِنْ تَعِيفُ عَنِّي وَ تَرْحَمْنِي فَبِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ يَا كَرِيمٌ.

و باز می گویی:

غَدَوْتُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ، غَدَوْتُ بِغَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَ لَا قُوَّةٍ، وَلَكِنْ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ.

يَا رَبِّ أَسْأَلُكَ بَرَكَهَ هَذَا الْبَيْتِ وَ بَرَكَهَ أَهْلِهِ، وَ أَسْأَلُكَ أَنْ تَرْزُقَنِي رِزْقًا حَلَالًا طَيِّبًا تَسْوِقُهُ إِلَيَّ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ، وَ أَنَا خَافِضٌ فِي عَافِيَتِكَ (۲).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که را به خدا حاجتی باشد، برود به مسجد کوفه و وضوی کامل بسازد و در مسجد دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعت سوره «حمد» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» و «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» و «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ» و «سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى»

۱- مزار کبیر: ۱۷۶، مصباح الزائر: ۹۸، مزار شهید: ۲۵۱، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲۲ س ۶۳۹.

۲- مزار کبیر: ۱۶۴ - ۱۶۵، مزار شهید: ۲۳۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۱۴ ح ۶۹.

و «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» هر یک را یک مرتبه بخواند و چون فارغ شود حاجت خود را بطلبد که إن شاء الله تعالی برآورده است.

راوی گوید که: من این نماز کردم و از خدا طلبیدم که روزیم را فراخ گرداند و امروز نعمت بسیار دارم. و دعا کردم برای حج و مرا روزی شد. و به دیگری تعلیم کردم که روزیش تنگ بود و کرد و حق تعالی روزیش را فراخ گردانید (۱).

و گفته اند علما که: زیارت مسلم بن عقیل - رضی الله عنه - در جنب مسجد کوفه، مستحب است؛ و زیارتی چند مخصوص در کتب مزار ایراد نموده اند (۲).

و چون اشهر آن است که آن حضرت در روز عرفه شهید شده است، اگر در آن روز او را زیارت کنند و قاتلان او را لعنت کنند، انسب خواهد بود.

و فضل زیارت آن بزرگوار محتاج به ورود اخبار نیست و در بعضی از زیارات شهدا مندرج است.

و مزار بعضی از دختران امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در حوالی مسجد کوفه معروف است.

و امیا خانه امیرالمؤمنین علیه السلام، اگرچه روایتی در نماز و زیارت در آن وارد نشده است، اما چون به شرف سیکنای آن حضرت مشرف گردیده است، نماز و دعا در آن فضل عظیم خواهد داشت؛ و حدیث مطلق در تعظیم مطلق مساکن و مشاهد شریفه ایشان وارد شده است.

- ۱- امالی طوسی: ۲/۳۰ و ص ۳۴۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۳۹۳ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۹۷ ش ۶۲۸.
- ۲- مزار کبیر: ۱۷۷، مصباح الزائر: ۱۰۰ و ص ۱۰۳، مزار شهید: ۲۷۸، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۲۶ و ص ۴۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۵۳ - ۳۵۸ ش ۶۵۸ و ۶۵۹.

فصل چهارم: در بیان فضیلت مسجد سهله و سایر مساجد و مشاهد کوفه است

اشاره

بدان که بعد از مسجد کبیر کوفه، مسجدی به فضیلت مسجد سهله در آن عرصه نیست.

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون داخل کوفه شوی، برو به مسجد سهله و نماز بکن و حاجت دین و دنیای خود را از خدا بطلب؛ به درستی که مسجد سهله خانه حضرت ادريس است که در آنجا خیاطی می کرده و نماز می گزارده است؛ و هر که در آن مسجد خدا را بخواند به هر حاجتی که خواهد حاجتش برآورده شود و حق تعالی در روز قیامت به سوی مقام بلند - که درجه حضرت ادريس است - او را بالا برد و از مکروهات دنیا و مکر دشمنان امان یابد [\(۱\)](#).

و در چند حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: مسجد سهله خانه حضرت ابراهیم علیه السلام بود که از آنجا به جنگ عمالقه رفت و خانه ادريس بود که در آنجا خیاطی می کرد و حضرت داود از آن مسجد به جنگ جالوت رفت و در آن سنگ سبزی هست که در آن سنگ صورت هر پیغمبری هست و از زیر آن سنگ طینت هر پیغمبری را برداشتند. و محل ورود حضرت خضر علیه السلام و مسکن آن حضرت است.

پس فرمود که: اگر عموی من زید - در هنگامی که خروج کرد - به آن مسجد می رفت و نماز می کرد و از خدا امان می طلبید، بیست سال امان می یافت. و هیچ غمناکی به آن مسجد نمی رود که نماز کند میان نماز شام و خفتن و دعا کند، مگر آنکه

۱- قصص الانبیاء راوندی: ۸۰ ح ۶۴، بحار الانوار: ۱۱/۲۸۰ ح ۱۰ و ج ۱۰۰/۴۳۴ ح ۱.

خدا غمش را زایل می گرداند (۱).

راوی در بعضی احادیث پرسید که: این پیغمبران در کجا سُکنی می کرده اند؟

فرمود که: در گوشه های آن مسجد (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: گویا می بینم که حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - در آن مسجد فرود آید با اهل و عیالش و منزل آن حضرت باشد.

و حق تعالی هیچ پیغمبری نفرستاده است مگر در آن مسجد نماز کرده است.

و هر که در آن مسجد اقامت نماید، چنان است که در خیمه رسول خدا صلی الله علیه و آله اقامت نموده است.

و هیچ مرد و زن مؤمنی نیست، مگر دلش مایل است به سوی آن مسجد.

و هیچ کس با نیت صادق نماز و دعا نمی کند در آن مسجد، مگر بر می گردد با برآمدن حاجتش.

و هیچ کس در آن مسجد امان نمی طلبد، مگر امان می یابد از هر چه می ترسد از آن.

و آن از جمله بقعه هایی است که خدا دوست می دارد که او را در آنها بخوانند.

و هیچ شب و روزی نیست مگر ملائکه می آیند به زیارت آن مسجد و عبادت خدا می کنند در آن.

پس فرمود که: اگر من نزدیک می بودم به شما، همه نماز را در آن مسجد می کردم؛ و آنچه نگفتم از فضیلت آن مسجد زیاده از آن است که گفتم.

پس راوی پرسید که: حضرت قائم علیه السلام همیشه در آن مسجد خواهد بود؟

فرمود: بلی (۳).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: هر که در مسجد سهله دو رکعت نماز بکند، خدا عمرش را دو سال زیاد کند (۴).

۱- قصص الانبیاء: ۸۰ ح ۶۲، بحار الانوار: ۴۶/۱۸۲ ح ۴۵، وج ۱۰۰/۴۳۴ ح ۲.

۲- مزار کبیر: ۱۳۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۳۵ ضمن ح ۵.

۳- مزار کبیر: ۱۳۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۳۶ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲۹ ش ۶۴۹.

۴- مزار مفید: ۱۴ ح ۴، مزار کبیر: ۱۳۵، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۳۶ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲۶ ش

و در روایت دیگر فرمود که: در آن مسجد صور قیامت را خواهند دمید. و از پهلوی آن هفتاد هزار کس حشر خواهند شد، که داخل بهشت شوند بی حساب (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که: در آن مسجد زبرجدی هست که در آن صورت هر پیغمبر و هر وصی پیغمبر هست (۲).
و به سند حسن از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: در کوفه مسجدهای ملعون و مسجدهای مبارک هست.
اما مسجدهای مبارک:

مسجد غنی است و آن مسجد قبله اش درست است و خاکش طیب است و مرد مؤمنی بنا کرده است آن را و دنیا برطرف نمی شود مگر آنکه نزد آن دو چشمه جاری خواهد شد و دو باغستان در آن بهم خواهد رسید.

و مسجد بنی ظفر است و مسجد سهله است و مسجد حمراء و مسجد جُعفی است.

و اما مسجدهای ملعون:

مسجد ثقیف است و مسجد اشعث و مسجد جدیر و مسجد سَمَاک و مسجد دیگر در حمراء که بر قبر فرعون از فراعنه بنا شده است (۳).

و در حدیث دیگر از حضرت امیرالمؤمنین منقول است که فرمود که: از مساجد مبارکه مسجد حمراء است و آن مسجد یونس بن مَتَّى علیه السلام است (۴).

مؤلف گوید که: دور نیست که مسجد حمراء، همین موضع باشد که الحال معروف است به قبر یونس علیه السلام؛ زیرا که بر مدفون شدن آن حضرت در آن حدود روایتی به نظر نرسیده است.

۱- کامل الزیارات: ۲۹ ب ۸ ح ۱۰، مزار مفید: ۱۲ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۳۷ ح ۷۶، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۳۶ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲۷ ش ۶۴۶.

۲- قرب الاسناد: ۱۶۰ ذیل ح ۵۸۲، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۳۷ ذیل ح ۹.

۳- کافی: ۳/۴۸۹ ح ۱، خصال: ۳۰۰ ح ۷۵، تهذیب الاحکام: ۳/۲۴۹، مزار کبیر: ۱۱۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۳۷ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲۶ ش ۶۴۳ و ص ۳۴۱ ش ۶۵۳.

۴- امالی طوسی: ۱/۱۷۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۳۹ ضمن ح ۱۳.

و به سند معتبر منقول است که از امام محمد باقر - صلوات الله علیه - پرسیدند که:

کدام بقعه زمین بهتر است بعد از حرم خدا و حرم رسول صلی الله علیه و آله؟

فرمود که: کوفه که پسندیده و پاکیزه است و در آن قبرهای پیغمبران مرسل و غیر مرسل هست و در آن قبرهای اوصیای پیغمبران هست و در آن مسجد سهله هست که هیچ پیغمبری خدا نفرستاده است مگر در آن مسجد نماز کرده است و عدل خدا در آنجا ظاهر خواهد شد و حضرت قائم آل محمد علیه السلام در آنجا خواهد بود و آن منزل پیغمبران و اوصیا و صالحان است (۱).

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حد مسجد سهله تا روحا است (۲).

[اعمال مسجد سهله]

و اما اعمال مسجد سهله: پس دو رکعت نماز میان نماز شام و خفتن سنت است؛ چنانچه از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر غمگینی که به مسجد سهله بیاید و دو رکعت نماز در میان نماز شام و خفتن به جا آورد و دعا کند، البته حق تعالی غمش را زایل گرداند و بلایش را مرتفع گرداند و به حاجتش برساند (۳).

و شیخ شهید و محمّد بن المشهدی - رضی الله عنهما - به سند معتبر روایت کرده اند از بشار مکاری که گفت: روزی در کوفه به خدمت حضرت امام جعفر صادق صلوات الله علیه رفتم و طبق رطبی نزد آن حضرت بود و تناول می نمود، فرمود که: نزدیک بیا و بخور.

گفتم: گوارا باد فدای تو شوم، مرا غیرتی حادث شده است در راهی که می آمدم، که دل مرا به درد آورد و بسیار در من اثر کرد.

۱- کامل الزیارات: ۳۰ ب ۸ ح ۱۱، تهذیب الاحکام: ۶/۳۱ ح ۵۷، مزار مفید: ۴ ح ۱، مزار کبیر: ۱۱۳، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۴۰ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۵ ش ۴۶۰.

۲- کامل الزیارات: ۲۹ ب ۸ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۴۰ ح ۱۸.

۳- کافی: ۳/۴۹۵ ذیل ح ۳، تهذیب الاحکام: ۳/۲۵۲ ذیل ح ۶۹۳ و ج ۶/۳۸ ح ۷۷، مزار مفید: ۱۴ ح ۳ و ص ۸۸ ح ۱، مزار کبیر: ۱۳۴، بحارالانوار: ۱۰۰/۴۴۰ ذیل ح ۱۶ و ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۲۸ ش ۶۴۸.

فرمود که: به حق من که پیش آی و تناول نما.

چون از آن رطب قدری خوردم، فرمود که: الحال سخن خود را تمام کن.

عرض کردم که: در عرض راه یساولی از اعوان خلفای جور را دیدم که سر یک زنی را می کوبید و او را به سوی زندان می کشید؛ و او به صدای بلند استغاثه می کرد و به خدا و رسول سوگند می داد و هیچ کس به فریاد او نمی رسید؛ و این ظلم بر او به این سبب جاری شده بود که در عرض راه پایش لغزیده بود و گفته بود که: ای فاطمه! خدا لعنت کند بر هر که ظلم کرده است تو را.

چون حضرت این سخن شنید دست از خوردن کشید و چندان گریست که دستمالش و ریش مبارکش و سینه اش به آب دیده اش تر شد؛ پس فرمود که ای بشار برخیز تا برویم به مسجد سهله و خدا را بخوانیم و از او سؤال کنیم که این زن را خلاص کند.

و در آن ساعت یکی از شیعیان را به در خانه سلطان فرستاد و مبالغه فرمود که از آنجا حرکت مکن تا پیک من به سوی تو بیاید و اگر در امر آن زن چیزی حادث شود، هر جا که باشیم خبر آن برای ما بیاور.

بشار گفت که: در خدمت آن حضرت رفتیم به مسجد سهله و هر یک دو رکعت نماز کردیم؛ پس حضرت دست به جانب آسمان برداشت و این دعا خواند:

أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُبْدِئُ الْخَلْقِ وَ مُعِيدُهُمْ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَالِقُ الْخَلْقِ وَ رَازِقُهُمْ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُدَبِّرُ الْأُمُورِ، وَ بَاعِثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، وَ أَنْتَ وَارِثُ الْأَرْضِ وَ مَنْ عَلَيْهَا، أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَخْزُونِ الْمَكْنُونِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ.

وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ عَالِمُ السِّرِّ وَ الْخَفِيِّ، أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أُجِبْتَ، وَ إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ، وَ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ (۱) مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ بِحَقِّهِمُ الَّذِي

أَوْجِبْتُهُ عَلَى نَفْسِكَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَقْضِيَ لِي حَاجَتِي، السَّاعَةَ، السَّاعَةَ.

یا سامع الدعاء، یا سیداه، یا مولاه، یا غیاثه، أسألك بكل اسم سمیته به نفسك، أو استأثرت به فی علم الغیب عندک، أن تُصَلِّيَ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُعَجِّلَ خَلاصَ هَذِهِ الْمَرْأَةِ، يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْأَبْصَارِ.

پس به سجده رفت آن حضرت - و به غیر از نفس کلامی نشنیدم - ؛ پس سر برداشت و فرمود که: برخیز که آن زن را رها کردند.

چون بیرون آمدیم به ما رسید آن مردی که از برای خبر آوردن به در خانه سلطان فرستاده بودیم و خبر داد که آن زن را رها کردند؛ و گفت: بر در خانه سلطان ایستاده بودم، ناگاه حاجب بیرون آمد و آن زن را طلبید و از او پرسید که: چه سخن از تو صادر شده بود که تو را آزار کردند؟ گفت پایم لغزید، گفتم خدا لعنت کند ظلم کنندگان تو را ای فاطمه! و به این سبب مرا چنین آزار کردند. پس حاجب دوست درهم بدر آورد و گفت: این را بگیر و امیر را حلال کن. آن زن قبول نکرد که آن زر را بگیرد. پس حاجب به نزد امیر رفت و برگشت و او را مرخص کرد که برو به خانه خود.

حضرت پرسید که: آن زن قبول نکرد زر را؟

گفت بلی، با آنکه محتاج به یک درهم آن بود!

حضرت از جیب خود هفت اشرفی بیرون آورد و گفت: این را برای آن زن ببر و سلام مرا به او برسان.

بشار گوید که: ما هر دو رفتیم به نزد آن زن و سلام حضرت را به او رسانیدیم.

گفت: بالله که حضرت امام جعفر مرا سلام رسانیده است؟

گفتم: بلی. پس نعره زد و بیهوش شد؛ چون بهوش آمد بار دیگر پرسید. چون خبر دادیم باز نعره زد و بیهوش شد - تا سه مرتبه - .

پس زر را دادیم و گفتیم که آن حضرت برای تو فرستاده است.

زر را گرفت و گفت: از آن حضرت سؤال نمایید که کنیز خود را نزد حق تعالی شفاعت نماید که از گناهانش درگذرد، زیرا که کسی را نمی شناسم که به او متوسل شوم در درگاه خدا، که از آن حضرت و پدران بزرگوارش بزرگتر باشد.

پس به خدمت آن حضرت برگشتیم و احوال آن زن را عرض می کردیم و آن حضرت می گریست و از برای او دعا می کرد (۱).

مؤلف گوید که: بعضی این نماز و دعا را در صفه میان مسجد ذکر کرده اند که به عمل آید.

و در حدیث سابق گذشت که گوشه های مسجد محل پیغمبران بوده است؛ پس به این سبب فضیلت عظیم دارند.

و علما نماز در سه گوشه مسجد نقل کرده اند. اول، گوشه ای که در خلاف جهت قبله در جانب راست واقع است و بعد از آن در گوشه ای که در پیش قبله در جانب راست واقع است و بعد از آن در گوشه ای که در پیش قبله در جانب چپ واقع است.

چنانچه شیخ شهید و محمد بن المشهدی - رضی الله عنهما - روایت کرده اند از ابن بابویه، از کلینی، از علی بن ابرهیم، از پدرش که گفت: بعد از مراجعت از حج بیت الله الحرام وارد کوفه شدم و رفتم به مسجد سهله، پس شخصی را دیدم که مشغول به نماز بود، چون فارغ شد آن دعا را خواند که پیش مذکور شد (۲)، پس برخاست و رفت به گوشه مسجد و دو رکعت نماز کرد و چون فارغ شد تسبیح خواند و گفت:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ الْبُقْعَةِ الشَّرِيفَةِ، وَ بِحَقِّ مَنْ تَعَبَّدَ لَكَ فِيهَا، قَدْ عَلِمْتَ خِوَانِجِي، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اقْضِهَا؛ وَ قَدْ أَحْصَيْتَ ذُنُوبِي، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْهَا لِي.

اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَ تَوَفَّنِي وَ أَمْتِنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي، عَلَى مُوَالَاهِ أَوْلِيَائِكَ وَ مُعَادَاهِ أَعْدَائِكَ، وَ أَفْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

۱- مزار کبیر: ۱۳۷، مزار شهید: ۲۵۴، بحار الانوار: ۴۷/۳۷۹ ج ۱۰۰/۴۴۰ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام:

۲/۳۳۰ ش ۶۵۰.

۲- نگاه کن: ص ۲۰۵.

پس برخاست. پرسیدم که: این چه موضع است؟

گفت: این خانه حضرت ابراهیم خلیل است، که از اینجا به جنگ عمالقه رفت.

پس رفت به آن گوشه مسجد که در جانب مغرب است و دو رکعت نماز کرد، پس دستها را برداشت و گفت:

اللَّهُمَّ إِنِّي صَلَّيْتُ هَذِهِ الصَّلَاةَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ، وَ طَلَبَ نَائِلَتِكَ، وَ رَجَاءَ رِفْدِكَ وَ جَوَائِزِكَ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ تَقَبَّلْهَا مِنِّي بِأَحْسَنِ قَبُولٍ، وَ بَلِّغْنِي بِرَحْمَتِكَ الْمَأْمُولِ، وَ افْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برخاست و رفت به گوشه ای که در جانب مشرق است و دو رکعت نماز کرد و دستها را گشود و گفت:

اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتِ الذُّنُوبُ وَ الْخَطَايَا قَدْ أَخْلَقَتْ وَجْهِي عِنْدَكَ، فَلَمْ تَرْفَعْ لِي إِلَيْكَ صَوْتًا، وَ لَمْ تَسْتَجِبْ لِي دَعْوَةً، فَإِنِّي أَسْأَلُكَ بِكَ يَا اللَّهُ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِثْلَكَ أَحَدٌ، وَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُقْبَلَ إِلَيَّ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَ تُقْبَلَ بِوَجْهِهِ إِلَيْكَ وَ لَا تُحَيِّبَنِي حِينَ أَدْعُوكَ وَ لَا تَحْرِمَنِي حِينَ أَرْجُوكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس به سجده رفت و پهلوهای روی خود را بر خاک گذاشت و برخاست و بیرون آمد.

پرسیدم که این مکان چه نام داشت؟

فرمود که این مقام پیغمبران و مرسلان و صالحان است.

پس داخل شد در مسجد کوچکی که در پیش روی مسجد سهله است و دو رکعت نماز با سکینه و وقار کرد و دستها را به دعا گشود و گفت:

إِلَهِي قَدْ مَدَّ إِلَيْكَ الْخَاطِئُ الْمُدْنِبُ يَدَيْهِ لِحُسْنِ ظَنِّهِ بِكَ.

إِلَهِي قَدْ جَلَسَ الْمُسِيءُ بَيْنَ يَدَيْكَ، مُقِرًّا لَكَ بِشُؤِّ عَمَلِهِ، وَ رَاجِيًّا مِنْكَ الصَّفْحَ عَنْ زَلَلِهِ.

إِلَهِي قَدْ رَفَعَ إِلَيْكَ الظَّالِمَ كَفَيْهِ رَاجِئاً لِمَا لَدَيْكَ، فَلَا تُحَيِّبْهُ بِرَحْمَتِكَ مِنْ فَضْلِكَ.

إِلَهِي قَدْ جَاءَ الْعَائِدُ إِلَى الْمَعَاصِي بَيْنَ يَدَيْكَ، خَائِفاً مِنْ يَوْمٍ يَجْثُو فِيهِ الْخَلَائِقُ بَيْنَ يَدَيْكَ.

إِلَهِي قَدْ جَاءَكَ الْعَبْدُ الْخَاطِئُ فِرْعَاً مُشْفِقاً، وَرَفَعَ إِلَيْكَ طَرْفَهُ حَذِراً رَاجِئاً، وَفَاضَتْ عَبْرَتُهُ مُسْتَغْفِراً نَادِماً.

وَعَزَّتْ بِكَ وَجَلَالِكَ مَا أَرَدْتُ بِمَعْصِيَتِي مُخَالَفَتِكَ، وَمَا عَصَيْتُكَ إِذْ عَصَيْتُكَ وَأَنَا بِبِكَ جَاهِلٌ وَلَا لِعُقُوبَتِكَ مُتَعَرِّضٌ وَلَا لِنَظَرِكَ مُسْتَحْفِئٌ؛ وَلَكِنْ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي، وَأَعَانْتَنِي عَلَى ذَلِكَ شَقَوَاتِي، وَعَزَّنِي سِتْرُكَ الْمُرْخِي عَلَيَّ. فَمَنْ الْآنَ مِنْ عِبَادِكَ يَسْتَنْفِذُنِي، وَبِحَبْلِ مَنْ أَعْتَصِمُ إِنْ قَطَعْتَ حَبْلَكَ عَنِّي.

فَيَا سَوَاتَاهُ غَدَاً مِنَ الْوُقُوفِ بَيْنَ يَدَيْكَ، إِذَا قِيلَ لِلْمُخْفَيْنِ: جُوزُوا، وَ لِلْمُثْقَلِينَ:

حُطُّوا؛ أَفَمَعَ الْمُخْفَيْنِ أَجُوزُ، أَمْ مَعَ الْمُثْقَلِينَ أَحُطُّ.

وَيْلِي! كَلَّمَا كَبَّرْتُ سِنِّي كَثُرَتْ ذُنُوبِي، وَيَلِي! كَلَّمَا طَالَ عُمْرِي كَثُرَتْ مَعَاصِيِّي؛ فَكَمْ أَتُوبُ وَ كَمْ أَعُودُ، أَمَا آنَ لِي أَنْ أَسْتَجِيِبَ مِنْ رَبِّي.

اللَّهُمَّ فَحَقِّ مَحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ خَيْرَ الْغَافِرِينَ.

پس گریست و پهلوی راست روی خود را بر زمین گذاشت و گفت:

ارْحَمْ مَنْ أَسَاءَ وَ أَفْتَرَفَ، وَ اسْتَكَانَ وَ اعْتَرَفَ.

پس پهلوی چپ رو را بر زمین گذاشت و گفت:

عَظَمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِكَ، فَلْيُحْسِنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِكَ يَا كَرِيمُ.

پس بیرون آمد.

پرسیدم که ای سید من، این چه مکان است؟

گفت: این مسجد زید بن صوحان است که از صحابه امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه -

بوده است و این دعای او است که در نماز شب می خوانده است.

پس آن شخص غایب شد و او را ندیدیم. رفیق من گفت: این حضرت خضر علیه السلام بود (۱).

و از مساجد معروفه که در این زمان موجود است مسجد زید است - که عملش مذکور شد - ،

[و مسجد صعصعه بن صوحان است:]

شیخ شهید و محمد بن المشهدی - رحمه الله علیهما - روایت کرده اند از علی بن محمد بن عبد الرحمن شوشتری که گفت: گذشتم به طایفه بنی رواس، یکی از ایشان گفت که: بیا برویم به مسجد صعصعه و در آنجا نماز کنیم؛ که این ماه رجب است و سنت است در این ماه زیارت این مواضع مشرفه، که امامان ما قدمهای مبارکشان به آنها رسیده و در آنها نماز کرده اند؛ و مسجد صعصعه از آنها است.

پس رفتیم به سوی آن مسجد، دیدیم ناچه ای را که در در مسجد عقال کرده اند؛ چون داخل شدیم مردی را دیدیم که جامه و عمامه مثل اهل حجاز پوشیده و نشسته است و این دعا می خواند:

اللَّهُمَّ يَا ذَا الْمَنَنِ السَّابِغِ وَالْأَلَاءِ الْهَوَازِغِ وَالرَّحْمَةِ الْوَاسِعَةِ وَالْقُدْرَةِ الْجَامِعَةِ وَالنُّعْمِ الْجَسِيْمَةِ وَالْمِوَاهِبِ الْعَظِيْمَةِ وَالْأَيَادِي الْجَمِيْلَةِ وَالْعَطَايَا الْجَزِيْلَةَ.

يَا مَنْ لَا يُنْعَتُ بِتَمَثِيْلٍ وَلَا يُمَثَّلُ بِنَظِيْرٍ وَلَا يُغْلَبُ بِظَهِيْرٍ.

يَا مَنْ خَلَقَ فَرْزَقًا، وَأَلْهَمَ فَمَانُطِقًا، وَابْتَدَعَ فَشَرَعَ، وَعَلَا فَارْتَفَعَ، وَقَدَّرَ فَأَحْسَنَ، وَصَوَّرَ فَأَتَقَنَ، وَاحْتَجَّجَ فَأَبْلَغَ، وَأَنْعَمَ فَأَسْبَغَ، وَأَعْطَى فَأَجْزَلَ، وَمَنْحَ فَأَفْضَلَ.

يَا مَنْ سَمَا فِي الْعِزِّ فَفَاتَ خَوَاطِرَ الْأَبْصَارِ، وَدَنَا فِي اللَّطْفِ فَجَاَزَ هَوَاجِسَ الْأَفْكَارِ، يَا مَنْ تَوَحَّدَ بِالْمُلْكِ (۲) فَلَا نَدَّ لَهُ فِي مَلَكُوتِ سُلْطَانِهِ، وَتَفَرَّدَ بِالْأَلَاءِ وَالْكَبْرِيَاءِ فَلَا ضِدَّ لَهُ فِي جَبْرُوتِ شَأْنِهِ.

۱- مزار کبیر: ۱۴۰، مزار شهید ۲۵۸، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۴۳ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۳۳ ش ۶۵۱.

۲- «بالمجد» خ ل.

يَا مَنْ حَارَتْ فِي كِبْرِيَاءِ هَيْبَتِهِ (۱) دَقَائِقُ لَطَائِفِ الْأَوْهَامِ، وَ انْحَسِرَتْ دُونَ إِدْرَاكِ عَظَمَتِهِ حَطَائِفُ أَبْصَارِ الْأَنَامِ، يَا مَنْ عَنَتِ
الْوُجُوهُ لِهَيْبَتِهِ، وَ خَضَعَتِ الرِّقَابُ لِعَظَمَتِهِ، وَ جَلَّتِ الْقُلُوبُ مِنْ خِيفَتِهِ.

أَسْأَلُكَ بِهَذِهِ الْمَدْحَةِ الَّتِي لَا تَتَّبَعِي إِلَّا لِحُكِّكَ، وَ بِمَا وَأَيْتَ بِهِ عَلَي نَفْسِكَ لِإِمْدَاعِيكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بِمَا ضَمِنْتَ الْإِجَابَةَ فِيهِ عَلَي
نَفْسِكَ لِلدَّاعِينَ، يَا أَسْمَعَ السَّمْعِينَ، وَ أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ، وَ أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ، يَا ذَا الْقُوَّةِ الْمَتِينِ، صَلَّى عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ
النَّبِيِّينَ وَ عَلَي أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ، وَ أَقْسَمَ لِي فِي شَهْرِنَا هَذَا خَيْرَ مَا قَسَمْتَ، وَ اخْتِمَ لِي فِي فَضَائِكَ خَيْرَ مَا حَتَمْتَ، وَ اخْتِمَ
لِي بِالسَّعَادَةِ فِيمَنْ حَتَمْتَ، وَ أَخِينِي مَا أَخِيَّتَنِي مَوْفُورًا، وَ أَمْتِنِي مَسْرُورًا وَ مَعْفُورًا.

وَتَوَلَّ أَنْتَ نَجَاتِي مِنْ مُسَاءَلَةِ الْبُرْزَخِ، وَ اذْرَأْ عَنِّي مُنْكَرًا وَ نَكِيرًا، وَ أَرِ عَيْنِي مُبَشِّرًا وَ بَشِيرًا، وَ اجْعَلْ لِي إِلَى رِضْوَانِكَ وَ جَنَانِكَ
مَصِيرًا، وَ عَيْشًا قَرِيرًا، وَ مُلْكًَا كَثِيرًا، وَ صَلَّى عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ كَثِيرًا.

پس سجده طولانی کرد و برخاست و بر ناقه سوار شد و رفت.

رفیقم گفت که: این حضرت خضر علیه السلام بود چرا با او سخن نگفتیم، گویا زبان ما را بسته بودند!

چون بیرون آمدیم، ابن ابی رواد رواسی به ما برخورد و پرسید که: از کجا می آید؟

گفتیم: از مسجد صعصعه؛ و خبر را به او نقل کردیم.

گفت این سواره هر دو روز یا سه روز یک مرتبه به این مسجد می آید و با کسی سخن نمی گوید.

پس پرسید که شما گمان دارید که کی باشد؟

گفتیم: گمان ما آن است که خضر باشد.

گفت: واللّٰه نمی دانم او را مگر کسی که خضر نیز محتاج دیدن او است - یعنی صاحب الزمان صلوات اللّٰه علیه (۱) - .

و سید ابن طاووس در کتاب اقبال از محمد بن ابی الزواد روایتی نقل کرده است که او در روزی از روزهای ماه مبارک رجب با محمد بن جعفر دهقان به مسجد سهله رفت، پس محمد بن جعفر گفت که: بیا برویم به مسجد صعصعه، که آن مسجد مبارکی است و امیرالمؤمنین علیه السلام در آن نماز کرده است و قدمهای امامان به آن رسیده است.

چون داخل مسجد شدیم و مشغول به نماز شدیم، ناگاه مردی را دیدیم که از ناقه خود فرود آمد و پای ناقه را بست و داخل مسجد شد و دو رکعت نماز کرد و بسیار طول داد نماز را.

پس دستها را بلند کرد و آن دعا که در روایت سابق مذکور شد (۲) خواند و چون فارغ شد بر ناقه سوار شد.

محمد بن جعفر گفت که: بیا برسیم که این کیست.

رفتیم و او را به خدا قسم دادیم که کیستی؟

فرمود که: به گمان شما من کیستم؟

گفتیم: ما گمان داریم که شما خضر باشید.

فرمود که: من آن کسم که خضر محتاج است به دیدن من؛ برگردید که من امام زمان شمایم (۳).

أمّی مسجد غنی و مسجد جعفری و مسجد بنی کاهل، پس در هر یک اعمال و ادعیه وارد شده است و ما در این کتاب ایراد نکردیم، زیرا که موضع آن مساجد در این زمان معلوم نیست؛ و در کتاب مزار بحار الانوار ذکر کرده ایم، اگر آن ادعیه را در سایر مساجد معروفه بخوانند بد نیست.

۱- مزار کبیر: ۱۴۳، مزار شهید: ۲۶۴، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۴۶ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۳۸ ش ۶۵۲.

۲- نگاه کن: ص ۲۱۰.

۳- اقبال: ۳/۲۱۱، بحار الانوار: ۱۰۰/۴۴۷ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۳۴۰ پاورقی ۳.

باب پنجم: فضیلت زیارت سید الشهداء

در بیان فضائل زیارت سید الشهداء حسین بن علی - صلوات الله علیهما - و در آن چند فصل است:

فصل اول: در اخباری است که دلالت بر وجوب زیارت آن حضرت می کند و بر اینکه به خوف ترک زیارت نباید کرد و بیان مدتی که باید عود به زیارت آن حضرت کردن

به سند صحیح از حضرت امام محمد باقر - صلوات الله علیه - منقول است که:

امر کنید شیعیان ما را به زیارت حسین بن علی - صلوات الله علیهما - که به درستی که زیارت آن حضرت دفع می کند خانه فرود آمدن و غرق شدن و سوخته شدن و درنده دریدن را. و زیارت آن حضرت فرض است بر هر کس که اقرار نماید برای حسین به امامت از جانب خدا (۱).

و به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام مروی است که: زیارت کنید حسین علیه السلام را و جفا مکنید آن حضرت را به ترک زیارت، که او بهترین جوانان اهل بهشت و بهترین جوانان شهیدان است (۲).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: زیارت کنید قبر حسین را اگر چه سالی یک مرتبه باشد، به درستی که هر که برود نزد آن حضرت با شناسایی حق آن حضرت و انکار نکردن حق او، او را عوضی نیست به غیر از بهشت؛ و روزی داده می شود روزی فراخ و می دهد خدا به او فرجی نزدیک.

به درستی که حق تعالی موکل گردانیده است به قبر حسین علیه السلام چهار هزار ملک

۱- امالی صدوق: ۱۲۳ م ۲۹ ح ۱۰، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۲ ح ۳۱۷۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱ ح ۱.

۲- کامل الزیارات: ۱۰۹ ب ۳۷ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱ ح ۲.

را، که همگی گریه بر آن حضرت می کنند و مشایعت می کنند هر که را زیارت آن حضرت کند تا به اهل خود برگردد؛ و اگر بیمار شود او را عیادت می کنند و اگر بمیرد به جنازه او حاضر می شوند با طلب آمرزش از برای او و ترخّم کردن بر او (۱).

و به سند معتبر دیگر منقول است که شخصی به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: فدای تو شوم چه می فرمایی در حق کسی که ترک کند زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را و او قادر بر زیارت او باشد؟

فرمود که: او عاق رسول خدا صلی الله علیه و آله و عاق ما شده است و سبک شمرده است امری را که برای او نافع است.

و هر که زیارت کند آن حضرت را، خدا حوائج او را متکفّل گردد و کفایت مهمّات دنیای او می نماید.

و زیارت آن حضرت روزی را برای بنده جلب می کند و آنچه خرج کند خدا عوض می دهد و گناه پنجاه ساله او را می آمرزد و برمی گردد به سوی اهل خود و حال آنکه هیچ گناه و خطائی بر او نباشد مگر آنکه از نامه عمل او محو شود و اگر در آن سفر بمیرد ملائکه نازل شوند و او را غسل دهند و گشوده شود برای او دری به سوی بهشت که داخل شود بر او نسیم بهشت و اگر سالم بماند گشوده شود برای او دری که نازل شود از آن درّ روزی او و حق تعالی به عوض هر دره‌می که او خرج کرده است ده هزار درهم به او بدهد و برای او ذخیره کند و چون محشور شود گویند به او که: خدا این عوض را برای تو ذخیره کرد که امروز به تو رساند (۲).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که آن حضرت به امّ سعید (۳) فرمود که:

زیارت کن حضرت امام حسین را، که زیارت آن حضرت واجب است بر مردان و زنان (۴).

۱- کامل الزیارات: ۸۵ ب ۲۷ ح ۱۳، و ص ۱۵۱ ب ۶۱ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۲ ح ۳ و ص ۴۷ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۳ ش ۹۵۳.

۲- کامل الزیارات: ۱۲۷ ب ۴۶ ح ۲، و ص ۳۳۷ ب ۱۰۸ ذیل ح ۱۴، تهذیب الاحکام: ۶/۴۵ ح ۹۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۲ ح ۵ و ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۵ ش ۹۴۶.

۳- «امّ سعیده» بیشتر نسخ.

۴- کامل الزیارات: ۱۲۲ ب ۴۳ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۳ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۰ ش ۹۶۷.

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که فرمود که: اگر یکی از شما حج کند در تمام عمر خود و زیارت امام حسین علیه السلام نکرده باشد، هر آینه ترک کرده خواهد بود حقی از حقوق رسول خدا صلی الله علیه و آله را؛ زیرا که حق حسین فریضه است از جانب خدا و واجب است بر هر مسلمانی (۱).

و به سندهای معتبر از امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام منقول است که:

هر که به زیارت امام حسین علیه السلام نرود از شیعیان ما، ایمان و دینش ناقص خواهد بود.

و اگر داخل بهشت شود، پست تر از مؤمنان دیگر خواهد بود (۲).

و در روایت دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که به زیارت امام حسین - صلوات الله علیه - نرود و گمان کند که شیعه ما است تا بمیرد، پس او شیعه ما نیست. و اگر او از اهل بهشت باشد، مهمان اهل بهشت خواهد بود (۳).

و به سند حسن از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: هر که خواهد بداند که او از اهل بهشت است، عرض کند محبت ما را بر دل خود؛ اگر قبول کند مؤمن است.

و هر که دوست ما است باید که رغبت کند در زیارت قبر امام حسین - صلوات الله علیه -، زیرا که هر که زیارت کننده آن حضرت است ما او را دوست اهل بیت می دانیم و از اهل بهشت است و هر که زیارت کننده آن حضرت نیست ایمانش ناقص است (۴).

و در روایت معتبر دیگر مذکور است که: شخصی از حضرت صادق علیه السلام سؤال کرد از حال کسی که ترک کند زیارت قبر حضرت امام حسین علیه السلام را. فرمود که: آن مردی است از اهل جهنم (۵).

۱- کامل الزیارات: ۱۲۲ ب ۴۳ ح ۴، مزار مفید: ۲۷ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۴۲ ح ۸۷، مزار کبیر: ۳۴۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۳ ح ۱۰ و ۱۱.

۲- کامل الزیارات: ۱۹۳ ب ۷۸ ح ۱ و ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۴۴ ح ۹۵، مزار کبیر: ۳۵۳ و ۳۵۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۴ ح ۱۳ و ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۲ ش ۸۸۰.

۳- کامل الزیارات: ۱۹۳ ب ۷۸ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۱ ش ۹۶۸.

۴- کامل الزیارات: ۱۹۳ ب ۷۸ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۴ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۳ ش ۸۶۲.

۵- کامل الزیارات: ۱۹۳ ب ۷۸ ح ۵، مصباح الزائر: ۵۲۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۵ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۱ ش ۹۶۹.

و در حدیث دیگر فرمود که: اگر کسی هزار حج بکند و زیارت قبر امام حسین نکرده باشد، ترک کرده خواهد بود حق بزرگی از حقوق پیغمبر صلی الله علیه و آله را (۱).

و در حدیث دیگر مروی است که حضرت امام محمد باقر علیه السلام پرسید از شخصی که: چه مقدار فاصله هست میان شما و میان قبر امام حسین علیه السلام؟ گفت: شانزده فرسخ است. پرسید که: آیا به زیارت آن حضرت می روید؟ گفت: نه. فرمود که: چه بسیار جفاکارید شما (۲)!

و از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که فرمود که: پدر و مادرم فدای حسین باد که در نزدیک کوفه کشته خواهد شد و گویا می بینم که انواع وحشیان صحرا گردنها کشیده باشند بر قبرش و بر او گریه و نوحه کنند تا صبح؛ چون چنین شود زنهار که جفا مکنید به زیارت نکردن آن حضرت (۳).

و به چندین سند معتبر منقول است که حضرت صادق علیه السلام به سدید صیرفی فرمود که: آیا زیارت می کنی حضرت امام حسین علیه السلام را هر روز؟ گفت: نه. فرمود که:

هر هفته؟ گفت: نه. فرمود که: هر ماه؟ گفت: نه. فرمود که: هر سال؟ گفت: گاه هست که سالی یک مرتبه به زیارت آن حضرت می روم.

فرمود که: چه بسیار جفاکارید شما به حسین علیه السلام! مگر نمی دانید که خدا را چهار هزار ملک (۴) هست ژولیده مو و گردآلوده، بر آن حضرت می گریند و مرثیه می خوانند و ایشان را ملال حاصل نمی شود و پیوسته زیارت می کنند و ثواب ایشان برای زیارت کنندگان آن حضرت است (۵).

و در روایت معتبر منقول است که حضرت امام محمد باقر علیه السلام از شخصی پرسید

۱- کامل الزیارات: ۱۹۳ ب ۷۸ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۵ ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۵ ش ۱۰۱۶.

۲- کامل الزیارات: ۲۹۰ ب ۹۷ ح ۱ و ص ۲۹۲ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۵ ح ۲۰ و ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۲ ش ۸۷۸.

۳- کامل الزیارات: ۲۹۱ ب ۹۷ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۶ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۲ ش ۸۳۹.

۴- در مصادر: هزار ملک.

۵- کافی: ۴/۵۸۹ ح ۸، کامل الزیارات: ۲۹۱ ب ۹۷ ح ۴، و ص ۲۸۷ ح ۲ و ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۶ ح ۲۱، بحارالانوار:

۱۰۱/۶ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۲ ش ۱۰۲۸.

که: هر هفته زیارت امام حسین علیه السلام می کنی؟ گفت: نه. فرمود که: هر ماه زیارت می کنی؟

گفت: نه. فرمود که: هر سال زیارت می کنی؟ گفت: نه. فرمود که: تو محرومی از خیر (۱).

و در روایت معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: عجب دارم از کسی که گمان می کند که شیعه ما است و عمرش می گذرد و به زیارت قبر امام حسین علیه السلام نمی رود از روی تهاون و سستی و عجز و تنبلی؛ واللّه که اگر بداند که چه فضیلت در زیارت آن حضرت هست، هر آینه سستی و تنبلی نکند.

راوی عرض کرد که: چه فضیلت در آن هست؟

فرمود که: فضیلت و خیر بسیار، اول چیزی که به او می رسد آن است که گناهان گذشته اش را می آمرزند و می گویند: عمل را از سر گیر (۲).

و در حدیث معتبر منقول است که حضرت صادق علیه السلام به ابان بن تغلب گفت که:

ای ابان، چند گاه است که زیارت قبر امام حسین علیه السلام نکرده ای؟

گفت: مدتی است.

فرمود که: سبحان الله العظیم، تو از سر کرده های شیعیانی و ترک زیارت آن حضرت می کنی! هر که زیارت آن حضرت کند حق تعالی بنویسد برای او به عدد هر گامی حسنه ای و محو کند از او به هر گامی گناهی و بیامزد گناهان گذشته و آینده او را. به تحقیق که چون آن حضرت شهید شد، بر قبر آن حضرت فرود آمد هفتاد هزار ملک ژولیده مو و گردآلوده و بر آن حضرت گریه و نوحه می کنند تا روز قیامت (۳).

و به چندین سند صحیح از معاویه بن عمّار (۴) منقول است که گفت: روزی به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام رفتم، آن حضرت مشغول نماز بود و چون فارغ شد شنیدم که مناجات می کرد با پروردگار خود و می گفت:

ای خداوندی که مخصوص گردانیده ای ما را به کرامت و وعده داده ای ما را

۱- کامل الزیارات: ۲۹۱ ب ۹۷ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۶ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۱ ش ۸۷۶.

۲- کامل الزیارات: ۲۹۲ ب ۹۷ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۷ ح ۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۵ ش ۹۲۸.

۳- کامل الزیارات: ۳۳۱ ب ۱۰۸ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۷ ح ۲۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۷ ش ۸۹۰.

۴- ظاهراً سهو است و صحیح: «معاویه بن وهب». نگاه کن: ص ۲۲۰ مصادر پاورقی ۱.

شفاعت و علوم رسالت را به ما داده ای و ما را وارث پیغمبران گردانیده ای و ختم کرده ای به ما امتهای گذشته را و ما را مخصوص به وصیت پیغمبر گردانیده ای و علم گذشته و آینده را به ما عطا کرده ای و دلهای مردم را به سوی ما مایل گردانیده ای، پیامرزمرا و برادران مرا و زیارت کنندگان قبر ابی عبدالله الحسین را؛ آنان که خرج کرده اند مالهای خود را و بیرون آورده اند از شهرها بدنهای خود را برای رغبت در نیکی ما و امید ثوابهای تو در صله ما و برای شاد گردانیدن پیغمبر تو و اجابت نمودن ایشان امر ما را و برای خشمی که بر دشمنان داخل کرده اند و مراد ایشان خشنودی تو است.

پس مکافات ده ایشان را از جانب ما به خشنودی و حفظ کن ایشان را در شب و روز و خلیفه ایشان باش در اهل و اولاد ایشان که در وطن خود گذاشته اند به خلافت نیکو و رفیق ایشان باش و دفع کن از ایشان شرّ هر جنّار معاند را و هر ضعیف و شدید از خلقت را و شرّ شیاطین جنّ و انس را. و بده به ایشان زیاده از آنچه امید دارند از تو در دور شدن از وطنهای خود و در اختیار کردن ایشان ما را بر فرزندان و اهالی و خویشان خود.

خداوندا دشمنان ما عیب کردند بر ایشان بیرون آمدن ایشان را به زیارت ما، پس این مانع نشد ایشان را از عزم کردن و بیرون آمدن از روی مخالفت ایشان. پس رحم کن آن روها را که آفتاب متغیر گردانیده است و رحم کن گونه های روی ایشان را که می گردانند و می مالند بر قبر امام حسین و رحم کن آن دیده ها را که گریه شان جاری شد از ترحم بر ما و رحم کن آن دلها را که جزع کرده اند و سوخته اند از برای مصیبت ما و رحم کن آن فغانها را که در مصیبت ما بلند کردند.

خداوندا آن جانها و آن بدنها را به تو می سپارم تا سیراب گردانی ایشان را از حوض کوثر در روز تشنگی.

و پیوسته آن حضرت به این نحو دعا می کرد در سجده.

پس چون فارغ شد گفتم: آن دعا که من از شما شنیدم، اگر در حق کسی می کردید

که خدا را نمی شناخت، گمان داشتم که آتش جهنم به او نرسد هرگز؛ واللّٰه که آرزو کردم که زیارت آن حضرت کرده بودم و حج نکرده بودم.

حضرت فرمود که: چه بسیار نزدیکی تو به آن حضرت! چه مانع است تو را از زیارت ای معاویه، ترک زیارت مکن.

گفتم: فدای تو شوم، نمی دانستم که این قدر فضیلت دارد.

فرمود که: ای معاویه، آنها که برای زیارت کنندگان آن حضرت دعا می کنند در آسمان، زیاده از آنهایند که دعا می کنند برای ایشان در زمین. ترک مکن زیارت آن حضرت را از برای خوف از احدی؛ که هر که از برای خوف ترک زیارت کند، آنقدر حسرت برد که آرزو کند که کاش آنقدر می ماندم نزد قبر آن حضرت که در آنجا مدفون می شدم.

آیا دوست نمی داری که خدا ببیند تو را در میان آنها که دعا می کنند برای ایشان رسول خدا صلی الله علیه و آله و علی و فاطمه و ائمه معصومین علیهم السلام؟!

آیا نمی خواهی از آنها باشی که ملائکه در قیامت با ایشان مصافحه می کنند؟!

آیا نمی خواهی از آنها باشی که در قیامت بیایند و هیچ گناهی بر ایشان نباشد؟!

آیا نمی خواهی از آنها باشی که در قیامت حضرت رسول صلی الله علیه و آله با ایشان مصافحه می کند (۱)؟!

و به سند معتبر از زراره منقول است که: عرض کردم به خدمت حضرت امام محمد باقر علیه السلام که: چه می فرمایی در باب کسی که پدرت حضرت امام حسین را زیارت کند با ترس؟

فرمود که: خدا او را ایمن می گرداند در روز قیامت که همه کس ترسان باشند.

و به استقبال او آیند ملائکه و او را بشارت دهند و گویند که: مترس و اندوهناک مباش، که این روز رستگاری و فیروزی تو است (۲).

۱- ثواب الاعمال: ۱۲۰ ح ۴۴، مصباح الزائر: ۱۹۳، مزار کبیر: ۳۳۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۸ ح ۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۰ ش ۹۵۰.

۲- کامل الزیارات: ۱۲۵ ب ۴۵ ح ۱، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۰ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۳ ش ۸۶۱.

و به سند معتبر منقول است که ابن بکیر به حضرت صادق علیه السلام گفت که: می روم به زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - و دلم ترسان و هراسان است تا بر می گردم، از ترس خلیفه و اتباع و لشکری او.

فرمود که: ای پسر بکیر، دوست نمی داری که خدا تو را ببیند که از برای ما ترسانی؟! مگر نمی دانی که کسی که از برای خوف ما خائف و ترسان باشد، حق تعالی او را در قیامت در سایه عرش خود جا دهد و حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - در زیر عرش با او سخن گوید و او را حق تعالی ایمن گرداند از ترسهای روز قیامت، که مردم ترسند و او نترسد؛ و اگر ترسد ملائکه او را بشارت دهند و ترسش را زائل گردانند (۱)!

و به روایت قوی منقول است که حضرت امام محمد باقر علیه السلام به محمد بن مسلم فرمود که: آیا می روی به زیارت قبر امام حسین؟

گفت: بلی می روم با ترس و بیم.

فرمود که: هر چند سخت تر و دشوارتر است، ثواب به قدر ترس است. و هر که در زیارت آن حضرت بترسد، ایمن گرداند خدا او را در روز قیامت و برگردد از زیارت به آموزش گناهان و سلام کنند بر او ملائکه و زیارت کند او را پیغمبر صلی الله علیه و آله و دعا کند از برای او و برگردد با نعمتی از خدا و فضلی و بدی به او نرسد (۲).

مؤلف گوید که: از اکثر احادیث سابقه ظاهر می شود که زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - واجب باشد و معارض ظاهری ندارد؛ ولیکن مشهور میان علما آن است که سنت مؤکد است.

و به حسب احادیث، وجوب زیارت آن حضرت در عمری یک مرتبه نهایت قوت دارد؛ و شیعه ای که بر این تأکیدات و تهدیدات مطلع شود و با قدرت ترک کند،

- ۱- کامل الزیارات: ۱۲۵ ب ۴۵ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰/۱۰۱ ح ۳۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۴ ش ۹۲۷.
- ۲- کامل الزیارات: ۱۲۶ ب ۴۵ ح ۵ و ص ۲۷۶ ب ۹۱ ضمن ح ۷، بحارالانوار: ۱۰/۱۱ ح ۴۰ و ص ۱۲۱ ضمن ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۲ ش ۸۶۰. و کامل الزیارات: ۲۷۶ ب ۹۱ ضمن ح ۷، الموسوعه: ۳/۱۰۲ ح ۶۸۰.

در غایت ضعف ایمان خواهد بود.

و احوط آن است که در زیارت آن حضرت و حضرت رسول صلی الله علیه و آله، بلکه در زیارت هر امامی، در مرتبه اول قصد سنّت نکنند، بلکه به قصد قربت تنها به عمل آورد.

و ایضاً از بسیاری از احادیث ظاهر می شود که تقیّه و خوف عذر نمی شود در ترک زیارت آن حضرت.

و این خلاف مشهور میان علما و منافی عموم احادیث تقیّه است. و دور نیست که مراد این باشد که خوفهای سهل که مبتنی بر احتمالات بعیده باشد، یا خوف فوت منافع دنیویّه، یا فوت مالی، یا ضرر سهلی - از خفتی و اهانتی - اینها را مانع نباید کرد. واللّٰه یعلم.

و به سند معتبر از علی زرگر مروی است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که:

یا علی شنیده ام که جمعی از شیعیان هستند که یک سال و دو سال بر ایشان می گذرد و به زیارت امام حسین علیه السلام نمی روند!

گفت: فدای تو شوم، جمعی را می شناسم که چنین اند.

فرمودند که: واللّٰه که ایشان بهره خود را خطا کرده اند و از ثواب خدا میل کرده اند و از مجاورت محمد صلی الله علیه و آله دور شده اند.

گفت: فدای تو شوم، در هر چند گاه زیارت می باید کرد؟

فرمود که: اگر توانی در هر ماه آن حضرت را زیارت کن.

گفت: نمی توانم، زیرا که به دست خود کار می کنم و کارهای مردم در دست من است و یک روز غایب از مکان خود نمی توانم شد.

فرمود که: تو و هر که به دست خود کار کند معذور است و مقصود من کسی بود که به دست خود کار نکند؛ از آنها که اگر هر جمعه بروند برایشان آسان است. ایشان را نزد خدا و رسول خدا در قیامت عذری نخواهد بود.

گفت اگر شخصی را به نیابت خود بفرستد جایز است؟

فرمود که بلی، اما رفتن خودش ثوابش بیشتر است و نزد پروردگارش بهتر

است که خدا او را ببیند که شبها بیداری می کشد و روزها تعب می کشد، پس حق تعالی نظر رحمتی به سوی او می کند که فردوس اعلی بر او واجب می شود، که با محمّد و اهل بیت او - صلوات الله عليهم - بوده باشد. پس رغبت کنید در چنین ثوابی و از اهل آن باشید (۱).

و به اسانید صحیح و معتبره دیگر از آن حضرت منقول است که: حق و لازم است بر مالدار که هر سال دو مرتبه به زیارت امام حسین علیه السلام برود و بر فقیر آنکه سالی یک مرتبه برود (۲).

و به سندهای صحیح دیگر از آن حضرت مروی است که: بروید به زیارت قبر حسین علیه السلام هر سال یک مرتبه (۳).

و به سند صحیح منقول است که حلبی از آن حضرت پرسید از زیارت امام حسین علیه السلام.

فرمود که: در سالی یک مرتبه بروید؛ می ترسم که اگر بیشتر بروید، میان مخالفان مشهور شوید (۴).

و از حضرت امام موسی علیه السلام منقول است که: جفا مکنید امام حسین علیه السلام را، مالدار هر چهار ماه یک مرتبه به زیارت برود و فقیر هر گاه او را میسر شود (۵).

و به سند معتبر مروی است که از حضرت صادق علیه السلام پرسیدند که: هر چند گاه یک مرتبه به زیارت امام حسین علیه السلام باید رفت؟ فرمود که: هر مقدار که خواهی (۶).

و به سند معتبر از صفوان منقول است که گفت: در خدمت حضرت صادق علیه السلام

۱- کامل الزیارات: ۲۹۵ ب ۹۸ ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۱ ش ۹۷۰.

۲- کامل الزیارات: ۲۹۳ ب ۹۸ ح ۱ و ص ۲۹۴ ح ۵، تهذیب الاحکام: ۶/۴۲ ح ۸۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲ ح ۱۳ - ۲ - ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۵۸ ش ۱۱۳۴.

۳- کامل الزیارات: ۲۹۴ ب ۹۸ ح ۲ و ۳ و ص ۲۹۵ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳ ح ۵ - ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۵۸ ش ۱۱۳۵.

۴- کامل الزیارات: ۲۹۴ ب ۹۸ ح ۴ و ۶ و ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳ ح ۸ - ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۵۸ ش ۱۱۳۶.

۵- کامل الزیارات: ۲۹۴ ب ۹۸ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳ ح ۱۱.

۶- کامل الزیارات: ۲۹۵ ب ۹۸ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۵۹ ش ۱۱۳۸.

بودم در مابین مکه و مدینه، پس عرض کردم که یا ابن رسول الله صلی الله علیه و آله چرا شما را غمگین و دلگیر و دل شکسته می بینم؟

فرمود که: اگر بشنوی آنچه من می شنوم، هر آینه سؤال نتوانی کرد.

عرض کردم که: چه چیز می شنوید؟

فرمود که: تضرع ملائکه در درگاه خدا در لعنت کردن بر قاتلان امیرالمؤمنین و بر قاتلان امام حسین علیهما السلام و نوحه کردن جنیان بر ایشان و گریه ملائکه که در دور ضریح امام حسین اند و بسیاری اندوه ایشان. هر که اینها را شنود کی خوردن و آشامیدن و خواب کردن بر او گوارا می باشد.

گفتم: کسی که به زیارت آن حضرت بیاید و برگردد دیگر کی می باید برگردد باز به زیارت و هر چند گاه باید رفت و چند گاه گنجایش دارد ترک زیارت آن حضرت کردن؟

فرمود که: اما نزدیک، پس زیاده از یک ماه باید ترک زیارت نکند. و کسی که خانه اش دور باشد، هر سه سال یک مرتبه باید به زیارت برود؛ که اگر زیاده از سه سال ترک کند بی عذری و علتی، عاق حضرت رسول صلی الله علیه و آله شده است و قطع رحم آن حضرت کرده است.

و اگر بدانند زیارت کننده حسین بن علی علیهما السلام که حضرت رسول صلی الله علیه و آله و حضرت امیرالمؤمنین و حضرت فاطمه و امامان و شهیدان اهل بیت - صلوات الله علیهم - چه مقدار شاد و خوشحال می شوند به زیارت آن حضرت و چه دعاها در حق او می کنند، و چه ثوابها حق تعالی در دنیا به او می دهد و چه اجرها برای او ذخیره می کند که در آخرت به او برساند، هر آینه دوست دارد که تا زنده باشد در جوار آن حضرت باشد.

و به درستی که زیارت کننده آن حضرت چون از خانه بیرون می رود بر هر چیز که قدم می گذارد برای او دعا می کند و چون آفتاب بر او می تابد گناهانش را می خورد چنانچه آتش هیزم را می خورد و بر می گردد آمرزیده که هیچ گناه بر او نباشد و درجه ای چند برای او بلند کنند که به آن درجه ها نرسد مگر کسی که در جهاد فی سبیل الله شهید شده باشد و در خون خود دست و پا زده باشد و حق تعالی ملکی را

موکمل گرداند که در آن روزه مقدّسه قائم مقام او باشد و از برای او طلب آمرزش کند تا او به زیارت برگردد، یا سه سال بگذرد، یا بمیرد (۱).

و به سند موثّق از عبیدالله حلبی منقول است که گفت به حضرت صادق علیه السلام که: ما زیارت قبر امام حسین علیه السلام می کنیم در سال دو مرتبه، یا سه مرتبه.

فرمود که: خوشم نمی آید که بسیار به زیارت بروید؛ سالی یک مرتبه بروید (۲).

مؤلف گوید که: این حدیث محمول بر تقیه است؛ که اگر بسیار رفتن موجب ضرر باشد، سالی یک مرتبه بیشتر نروند.

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: نماز می کنند نزد قبر امام حسین علیه السلام چهار هزار ملک از طلوع صبح تا غروب آفتاب، پس به آسمان می روند و مثل ایشان نازل می شوند و نماز می کنند تا طلوع صبح.

پس سزاوار نیست مسلمانی را که تخلف نماید از زیارت آن حضرت زیاده از چهار سال (۳).

و به سند معتبر از موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که: هر که سالی سه مرتبه به زیارت امام حسین علیه السلام برود، از پریشانی ایمن گردد (۴).

و به سند معتبر منقول است که داود بن فرقد به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: چه ثواب دارد کسی که هر ماه به زیارت امام حسین برود؟

فرمود که: او را است مثل ثواب صد هزار شهید از شهیدان بدر (۵).

و سید ابن طاووس - علیه الرحمه - نقل کرده است از محمد بن احمد بن داود که گفت: من همسایه ای داشتم که او را علی بن محمّد می گفتند، گفت که من هر ماه یک

۱- کامل الزیارات: ۲۹۷ ب ۹۸ ح ۱۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴ و ۱۵ ح ۱۴ و ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۹ ش ۹۳۶.

۲- کامل الزیارات: ۲۹۶ ب ۹۸ ح ۱۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۵ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۶ ش ۱۱۲۰.

۳- کامل الزیارات: ۲۹۶ ب ۹۸ ح ۱۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۵ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۶ ش ۹۰۹.

۴- تهذیب الاحکام: ۶/۴۸ ح ۱۰۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۷ ح ۲۳.

۵- کامل الزیارات: ۱۸۳ ب ۷۴ ح ۴، مزار مفید: ۵۵ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۲۵ ح ۱۲۳، مزار کبیر: ۳۵۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۷ ح ۲۴، و ج ۱۰۱/۳۷ ح ۵۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۵ ش ۹۵۸.

مرتبه به زیارت امام حسین علیه السلام می رفتم و چون سَنَم بالا رفت و جسمم ضعیف شد مَدَّتِی نرفتم؛ بعد از مَدَّتِی پیاده روانه شدم و در مدت چند روز به کربلا رسیدم و زیارت و نماز کردم. چون به خواب رفتم دیدم که حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - از قبر بیرون آمده است و به من می گوید که: چرا مرا جفا کردی و پیشتر به من نیکو کار بودی.

گفتم: ای سید من چشمم ضعیف شده است و پایم بی قوت شده است و در این وقت ترسیدم که آخر عمر من باشد، چند روز راه آمده ام تا به زیارت رسیده ام؛ و روایتی از شما به ما رسیده است می خواهم از شما بشنوم.

فرمود که: بگو.

گفتم: روایت می کنند که شما گفته اید که: هر که به زیارت من آید در حیات خود، من زیارت کنم او را بعد از وفات او.

فرمود که: بلی من گفته ام؛ و اگر او را در آتش جهنم بیابم از آتش بدر می آورم او را (۱).

مؤلف گوید: موافق این اخبار معتبره، احوط آن است که آنها که نزدیک اند - مثل اهل بغداد و حله و نجف اشرف - هر ماه یک مرتبه به زیارت بروند اگر خوفی نباشد؛ و اقلش هر چهار ماه یک مرتبه بروند و با خوف سالی یک مرتبه. و اگر دور باشند هر سه سال یک مرتبه و اگر بسیار دور باشند هر چهار سال یک مرتبه به زیارت بروند.

یا آنکه اغنیای متوسط الحال هر چهار سال یک مرتبه و اغنیای بسیار مالدار هر سه سال یک مرتبه بروند.

۱- الدرر الواقیه: ۵۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶ ح ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۸ ش ۱۰۸۴.

فصل دوم: در ثواب خالص گردانیدن نیت در زیارت آن حضرت و اشتیاق به آن

به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر - صلوات الله علیه - منقول است که: اگر مردم بدانند که چه فضیلت در زیارت امام حسین - صلوات الله علیه - هست، هر آینه بمیرند از اشتیاق و جانهای ایشان پاره پاره شود از حسرت.

راوی گفت که: چه فضیلت دارد؟

فرمود که: هر که به زیارت آن حضرت برود از روی نهایت شوق، بنویسد حق تعالی از برای او ثواب هزار حج مقبول و هزار عمره مقبول و اجر هزار شهید از شهیدان بدر و مزد هزار روزه دار و مزد هزار صدقه مقبول و ثواب آزاد کردن هزار بنده از برای خدا.

و تا یک سال محفوظ باشد از هر آفتی، خصوصاً از شیطان.

و موکول گرداند حق تعالی به او ملکی را که او را نگاه دارد از پیش رو و از پشت سر و از جانب راست و از جانب چپ و از بالای سر و از زیر پای او.

و اگر در آن سال بمیرد، حاضر شوند فرشتگان رحمت نزد غسل دادن و کفن کردن او و طلب آمرزش کنند از برای او و مشایعت نمایند او را تا قبر او و از برای او در راه استغفار کنند و فراخ کنند قبر او را آنقدر که دیده او بیند و ایمن گرداند حق تعالی او را از فشردن قبر و از ترسانیدن منکر و نکیر و بگشایند دری از برای او به سوی بهشت و در قیامت نامه اش به دست راستش دهند و نوری حق تعالی به او عطا کند که روشن گرداند مابین مشرق و مغرب را و منادی ندا کند که این از آنها است که

زیارت قبر امام حسین کرده اند از روی شوق و خواهش؛ پس احدی نماند در قیامت مگر آرزو کند که از زیارت کنندگان آن حضرت باشد (۱).

و به سند صحیح از محمد بن مسلم منقول است که گفت: عرض کردم به خدمت حضرت صادق که: چه ثواب دارد کسی که به زیارت قبر امام حسین علیه السلام برود؟

فرمود که: هر که به زیارت آن حضرت برود از روی شوق و خواهش، از بندگان گرامی خداوند عالمیان باشد و در قیامت در زیر علم امام حسین علیه السلام باشد تا داخل بهشت شود (۲).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که زیارت کند حضرت امام حسین را از برای رضای خدا، نه از برای فخر و نه از برای طغیان و نه از برای شنیدن مردم، خالص و پاک گردد از گناهان چنانچه جامه که در آب شسته شود پاک می شود از چرک. و به هر گام که بگذارد ثواب حجی و بهر گام که بردارد ثواب عمره ای برای او نوشته شود (۳).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت کند امام حسین را و حق آن حضرت را شناسد و غرضش رضای خدا و ثواب آخرت باشد، گناهان گذشته و آینده اش آمرزیده شود.

و سه مرتبه سوگند یاد کردند بر این (۴).

و در حدیث معتبر دیگر وارد است که: جمعی از اهل خراسان به خدمت حضرت صادق علیه السلام آمدند و سؤال کردند از فضیلت زیارت امام حسین صلوات الله علیه.

فرمود که: خبر داد مرا پدرم از جدم که: هر که آن حضرت را زیارت کند و مرادش محض رضای خدا باشد، حق تعالی او را از گناهان بیرون آورد مانند فرزندی که از مادر متولد شود و مشایعت نمایند او را ملائکه در رفتار او و بالها بر سرشان گسترده

- ۱- کامل الزیارات: ۱۴۲ ب ۵۶ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۸ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۹ ش ۸۵۵.
- ۲- کامل الزیارات: ۱۴۳ ب ۵۶ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۸ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۴ ش ۹۴۵.
- ۳- کامل الزیارات: ۱۴۴ ب ۵۷ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۹ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۹ ش ۱۰۲۵.
- ۴- کامل الزیارات: ۱۴۴ ب ۵۷ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۹ ح ۴.

باشند تا به اهل خود برگردد؛ و ملائکه از پروردگار خود از برای او آمرزش سؤال کنند و رحمت فرو گیرد او را و نازل شود بر او از اطراف آسمان و ندا می کنند او را که: نیکو است حال تو و نیکو است آن که او را زیارت کردی؛ و حق تعالی اهل او را حفظ نماید (۱).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: هر که امام حسین را زیارت کند و او را امام واجب الاطاعه داند، نه از روی استنکاف و نه از روی تکبر، نوشته شود برای او ثواب هزار حج مقبول و هزار عمره مقبول. و اگر شقی باشد سعادت مند گردد و پیوسته در رحمت خدا فرو رود (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که زیارت آن حضرت کند از برای رضای خدا، مشایعت نمایند او را جبرئیل و میکائیل و اسرافیل تا به منزل خود برگردد (۳).

و در روایت دیگر فرمود که: هر که زیارت کند آن حضرت را از برای خدا و موافق فرموده خدا، آزاد گرداند حق تعالی او را از آتش جهنم و ایمن گرداند او را از بیم عظیم روز قیامت و هر حاجت از حاجتهای دنیا و آخرت که طلب نماید به او عطا کند (۴).

و به سند معتبر مروی است از حمران که گفت: رفتم به زیارت امام حسین - صلوات الله علیه -، چون برگشتم حضرت امام محمد باقر علیه السلام به دیدن من آمد و فرمود که: بشارت باد تو را ای حمران! که هر که زیارت کند قبرهای شهیدان آل محمد را و غرضش صله و احسان پیغمبر و تعظیم آن حضرت باشد، از گناه بیرون آید مانند روزی که از مادر متولد شده بوده است (۵).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام مروی است که: چون روز قیامت درآید منادی ندا کند که: کجایند زیارت کنندگان حسین بن علی - صلوات الله علیهما -؟ پس

۱- کامل الزیارات: ۱۴۵ ب ۵۷ ح ۵ و ص ۱۵۴ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۹ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۶ ش ۸۴۷.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۴ ب ۵۷ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۰ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۳ ش ۱۰۱۱.

۳- کامل الزیارات: ۱۴۵ ب ۵۷ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۰ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۵ ش ۹۰۳.

۴- کامل الزیارات: ۱۴۵ ب ۵۷ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۰ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۲ ش ۹۲۳.

۵- امالی طوسی: ۲/۲۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۰ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۳ ش ۸۶۳.

برخیزند گروهی از مردم که احصا نتواند کرد عدد ایشان را به غیر از خدا؛ پس از ایشان پرسند که: به چه جهت و برای چه مطلب زیارت قبر آن حضرت کردید؟

گویند: پروردگارا برای محبت رسول خدا و محبت علی و فاطمه - صلوات الله علیهم - و برای ترخّم و متأثر شدن از ظلمی که بر آن حضرت واقع شده است.

پس ایشان گویند که: اینک محمد و علی و فاطمه و حسن و حسین - صلوات الله علیهم - حاضراند، پس ملحق شوید به ایشان که شما با ایشان خواهید بود در درجه ایشان، ملحق شوید به علم رسول خدا صلی الله علیه و آله. پس آیند به زیر علم آن حضرت و آن علم در دست امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - باشد و در پیش و جانب راست و جانب چپ و عقب آن علم باشند تا همگی داخل بهشت شوند (۱).

۱- کامل الزیارات: ۱۴۱ ب ۵۵ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۱ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۳ ش ۹۴۳.

فصل سوم: در بیان آنکه زیارت آن حضرت معادل حجّ و عمره و جهاد است و موجب مغفرت گناهان و خفت حساب و رفع درجات و اجابت دعوات است و افضل اعمال است

به زیاده از صد سند معتبر از امام جعفر صادق علیه السلام و امام موسی کاظم و سایر ائمه علیهم السلام منقول است که: زیارت حسین علیه السلام، موجب آمرزش گناهان گذشته و آینده است (۱).

و به سند معتبر از موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که: کمتر ثوابی که می دهند کسی را که امام حسین علیه السلام را در کنار فرات زیارت کند - اگر حقّ و حرمت و ولایت او را شناسد - آن است که گناهان گذشته و آینده اش را بیامرزد (۲).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که زیارت کند قبر ابی عبدالله الحسین - صلوات الله علیه - را و داند که او امامی است که طاعتش بر بندگان فرض است، بیامرزد خدا گناهان گذشته و آینده او را و قبول کند شفاعت او را در حق هفتاد گناهکار، و هر حاجت که از خدا نزد قبر آن حضرت سؤال نماید البته برآورده شود (۳).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: چون شخصی به زیارت امام حسین علیه السلام

- ۱- نگاه کن: کامل الزیارات: ۱۵۲ - ۱۵۴ ب ۶۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۱ باب انّ زیارته صلوات الله علیه یوجب غفران الذنوب.
- ۲- کافی: ۴/۵۸۲ ح ۹، کامل الزیارات: ۱۳۸ ب ۵۴ ح ۳، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۱ ح ۳۱۷۸، ثواب الاعمال: ۱۱۱ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۴ ح ۱۹ و ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۳ ش ۱۰۴۹.
- ۳- امالی صدوق: ۴۷۰ م ۸۶ ح ۱۱، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۸ ح ۱۹۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۱ ش ۹۳۹.

بیرون رود، در گام اوّل که بر می دارد گناهانش آمرزیده می شود، پس پیوسته او را مقدّس و مطهّر می گردانند تا برسد به ضریح مقدّس آن حضرت، پس حق تعالی با او مناجات می کند که: ای بنده من، سؤال کن از من تا عطا کنم، دعا کن تا مستجاب کنم، طلب نما تا ببخشم، حاجتی بطلب تا برآورم.

و بر خدا لازم است که آنچه وعده فرماید عطا کند (۱).

و در روایت دیگر فرمود که: هر که پیاده به زیارت آن حضرت برود، بنویسد حق تعالی برای او به هر گامی که بردارد حسنه ای و محو کند از او گناهی و بلند گرداند از برای او در بهشت درجه ای.

پس چون به نزد آن حضرت آید، حق تعالی موکّل گرداند به او دو ملک را، که بنویسند هر چه بیرون می آید از دهان او از سخن خیر و ننویسند سخنان بد را؛ پس چون برگردد او را وداع کنند و گویند: ای دوست خدا آمرزیده شدی، تو از گروه خدا و گروه رسول خدا و گروه اهل بیت رسولی! واللّه که آتش جهنم را به چشم خود نخواهی دید هرگز و آتش جهنم نخواهد دید تو را و طعمه او نخواهی گردید (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که از شیعیان ما حضرت امام حسین را زیارت کند، بر نگردهد مگر همه گناهانش آمرزیده شود؛ و نوشته شود برای او به هر گامی که بردارد و هر دستی که چهار پایش بردارد، هزار حسنه و محو کنند از او هزار گناه و بلند کنند از برای او هزار درجه (۳).

و در حدیث دیگر منقول است که حضرت صادق علیه السلام به عبدالله بن النجار فرمود که: می روید به زیارت امام حسین و به کشتی سوار می شوید؟

گفت: بلی.

فرمود که: آیا نمی دانی که چون کشتی به تلاطم می آید و می گردد، ندا می کنند

۱- کامل الزیارات: ۱۳۲ ب ۴۹ ح ۲، ثواب الاعمال: ۱۱۷ ح ۳۲، مزار مفید: ۳۱ ح ۲، مزار کبیر: ۳۴۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۴ ح ۲۱ و ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۸ ش ۸۹۲.

۲- کامل الزیارات: ۱۳۳ ب ۴۹ ح ۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۴ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۴ ش ۸۸۵.

۳- کامل الزیارات: ۱۳۴ ب ۴۹ ح ۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۵ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۷ ش ۸۸۹.

شما را که: خوشا حال شما و نیک است بهشت از برای شما! (۱) و به سند موثق دیگر مروی است که فرمود که: زیارت کنندگان قبر حسین بن علی علیهما السلام چهل سال پیش از سایر مردم داخل بهشت می شوند و مردم در موقف مشغول حساب اند (۲).

و در حدیث صحیح دیگر فرمود که: هر که به زیارت آن حضرت برود به سبب اشتیاق به زیارت، بنویسد خدا او را در قیامت از ایمنان از احوال آن روز و نامه اش به دست راست او داده شود و او در زیر علم حسین بن علی باشد تا داخل بهشت شود و ساکن گردد در درجه آن حضرت از بهشت (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: زیارت کننده حسین - صلوات الله علیه - گناهانش را جبری می گردانند بر در خانه اش و بر روی آن می گذرد و آن را عقب خود می گذارد (۴).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که خواهد که در روز قیامت در کرامت خدا و در شفاعت محمد صلی الله علیه و آله باشد، باید که زیارت کننده حسین علیه السلام باشد، تا بیابد از خدا بهترین کرامتها و ثواب نیکو و از او نپرسند گناهی را که در زندگانی دنیا کرده باشد، اگر چه گناهانش به عدد ریگ بیابان عالج و کوههای تهامه و کف دریاها بوده باشد؛ به درستی که کشته شدند آن حضرت و اهل بیت و اصحاب او مظلوم و مقهور و تشنه (۵).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: در روز قیامت منادی ندا کند که: کجایند شیعیان آل محمد؟

پس برخیزند گروهی از مردم که عدد ایشان را نداند به غیر از خدا، پس بایستند در ناحیه ای از مردم.

۱- کامل الزیارات: ۱۳۵ ب ۴۹ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۵ ح ۲۷.

۲- کامل الزیارات: ۱۳۷ ب ۵۳ ح ۱، مصباح الزائر: ۵۲۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۶ ح ۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۹ ش ۹۱۶.

۳- کامل الزیارات: ۱۴۲ ب ۵۶ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۶ ح ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۰ ش ۹۱۸.

۴- کامل الزیارات: ۱۵۲ ب ۶۲ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۱۶ ح ۳۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۶ ح ۳۲.

۵- کامل الزیارات: ۱۵۳ ب ۶۲ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۷ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۰ ش ۹۱۹.

پس منادی ندا کند که: کجایند زیارت کنندگان قبر حسین؟

پس برخیزند جماعت بسیار.

پس به ایشان گویند که: بگریید دست هر که را می خواهید و با خود به بهشت ببرید.

پس بگرید هر یک از ایشان هر کس را که خواهد؛ حتی آنکه مردی از سایر مردم آید به سوی یکی از زائران و گوید: مرا نمی شناسی؟ من آنم که فلان روز از برای تو فلان کار کردم.

پس او را داخل بهشت کند و کسی مانع او نشود (۱).

و در روایت دیگر فرمود که: خدا را در هر روز و شب صد هزار نظر به سوی اهل زمین هست، که می آمرزد هر که را می خواهد و عذاب می کند هر که را می خواهد.

و می آمرزد به خصوص زیارت کنندگان قبر حسین بن علی را و اهل بیت ایشان را و هر که شفاعت کنند ایشان از برای او در روز قیامت، هر چند مستوجب آتش جهنم شده باشد، مادام که ناصبی و دشمن اهل بیت نباشد (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: چون زیارت کننده آن حضرت از خانه خود به عزم زیارت بیرون می آید، اگر پیاده است به هر گامی حسنه ای برای او نوشته می شود و گناهی از او محو می شود؛ و اگر سواره است، به هر گامی که چهار پای او بر می دارد حسنه ای نوشته می شود و گناهی محو می شود؛ پس چون داخل حایر می شود، می نویسد خدا او را از جمله رستگاران و جمله فیروزی یافتگان؛ و چون از اعمال زیارت فارغ می شود، می نویسد خدا او را از آنها که به ثوابهای غیر متناهی فائز گردیده اند، پس چون خواهد برگردد، ملکی به نزد او می آید و می گوید که: رسول خدا صلی الله علیه و آله تو را سلام می رساند و می گوید که: عمل را از سر گیر که گناهان گذشته تو را آمرزیدند (۳).

۱- کامل الزیارات: ۱۶۶ ب ۶۸ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۷ ح ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۲ ش ۹۴۱.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۶ ب ۶۸ ح ۵ و ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۷ ح ۳۴ و ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۱ ش ۹۳۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۳۲ ب ۴۹ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۱۶ ح ۳۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۳ ح ۸۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۷ و ۲۸ ح ۳۶ و ۳۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۶ ش ۸۸۸.

و در احادیث بسیار از ائمه ابرار علیهم السلام منقول است که: زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - برابر است با حج مقبول.

و در اخبار بی شمار وارد است که: برابر است با عمره مقبوله.

و در حدیث معتبر مروی است که حضرت صادق علیه السلام به ابوسعید مدائنی فرمود که: برو به نزد قبر حسین فرزند رسول خدا - صلوات الله علیهما - نیکترین نیکان و پاکترین پاگان و نیکوکارترین نیکوکاران، که چون زیارت کنی آن حضرت را نوشته می شود برای تو ثواب بیست و دو عمره (۱) و بیست و پنج حج (۲) و بیست و پنج بنده آزاد کردن (۳).

و به سندهای بسیار از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر گاه اراده حجّ نمایی و تو را میسر نشود، به زیارت حضرت امام حسین علیه السلام برو، که ثواب حج برای تو نوشته می شود.

و هر گاه اراده عمره نمایی و تو را میسر نشود، به زیارت آن حضرت برو که ثواب عمره برای تو نوشته می شود (۴).

و در چند حدیث معتبر فرمود که: برابر است با حجّی که با رسول خدا صلی الله علیه و آله کرده باشند (۵).

در حدیث دیگر فرمود که: برابر است با ده حجّ و ده عمره (۶).

و به سند معتبر منقول است از ابن ابی یعفور که روزی حضرت صادق علیه السلام از بعضی شیعیان خود سؤال نمود که: آیا زیارت می کنی حضرت امام حسین علیه السلام را؟

گفت بلی، در هر سه سال یک مرتبه زیارت می کنم.

۱- کامل الزیارات: ۱۵۴ ب ۶۳ ح ۲، ثواب الاعمال: ۱۱۲ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۸ ح ۳ بنقل از کامل الزیارات: بیست و دو حج.

۲- کافی: ۴/۵۸۱ ح ۴، کامل الزیارات: ۱۶۱ ب ۶۶ ح ۲، ثواب الاعمال: ۱۱۷ ح ۳۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۱ - ۴۲ ح ۷۰ - ۷۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۴ ش ۱۰۱۲.

۳- کامل الزیارات: ۱۶۴ - ۱۶۵ ب ۶۷ ح ۲، ثواب الأعمال: ۱۱۲ ح ۱۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۴ ح ۳۶ - ۳۸.

۴- کامل الزیارات: ۱۵۶ ب ۶۴ ح ۳ و ۴، و ص ۱۵۸ ب ۶۵ ح ۲، مصباح المتهدّج: ۷۱۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۱ ح ۱۹ - ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۵ ش ۱۰۱۵.

۵- کامل الزیارات: ۱۵۷ ب ۶۵ ح ۶ و ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۱ ح ۲۳ و ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۷ ش ۸۵۰.

۶- کامل الزیارات: ۱۶۰ ب ۶۵ ح ۱۱، ثواب الاعمال: ۱۱۲ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۲ ح ۳۰ و ص ۳۹ ح ۵۷، موسوعه زیارات

المعصومين عليهم السلام: ٣/٩٧ ش ٨٥١ و ص ١٨٢ ش ١٠٠٩.

پس رنگ مبارک آن حضرت زرد شد و فرمود که: واللّٰه که اگر زیارت آن حضرت می کردی بهتر بود از برای تو از این حج که کرده ای.

گفت: فدای تو شوم، این قدر فضیلت دارد؟!

فرمود: بلی، واللّٰه که اگر بگویم به شما فضیلت زیارت و قبر آن حضرت را، هر آینه ترک حج خواهید کرد و احدی از شما حج نخواهد کرد؛ مگر نمی دانی که حق تعالی کربلا را حرم آمن مبارک گردانید، پیش از آنکه مکه را حرم گرداند؟! (۱) و در روایت معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت قبر آن حضرت بکند و عارف به حق او باشد، چنان است که صد حج با رسول خدا صلی الله علیه و آله کرده باشد (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: حق تعالی برای او ثواب هشتاد حج مقبول می نویسد (۳).

و به روایت دیگر: ثواب بیست حج و بیست عمره و بیست جهاد، که هر یک با پیغمبر مرسل و امام عادل کرده باشد (۴).

و به سند معتبر از آن حضرت منقول است که: روزی حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - در دامن رسول خدا صلی الله علیه و آله بود و آن حضرت با او بازی می کرد و می خندید.

عایشه گفت که: یا رسول الله، چه بسیار خوش می آید تو را این طفل و دوست می داری او را!

فرمود که: چگونه خوشم نیاید و دوست ندارم او را و او میوه دل من است و شیرور دیده من است و به درستی که امت من او را خواهند کشت و هر که او را بعد از وفات او زیارت کند حق تعالی برای او ثواب یک حج از حجهای من بنویسد.

پس عایشه بر سبیل استبعاد گفت: یا رسول الله یک حج از حجهای تو!

۱- کامل الزیارات: ۲۶۶ ب ۸۸ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۳ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۲ ش ۱۰۱۰.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۲ ب ۶۶ ح ۵، ثواب الاعمال: ۱۱۸ ح ۳۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۳ ح ۳۴، و ص ۴۲ ح ۷۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۶ ش ۹۹۴.

۳- کامل الزیارات: ۱۶۲ ب ۶۶ ح ۶، ثواب الاعمال: ۱۱۸ ح ۳۹، مزار مفید: ۳۸ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۴ ح ۳۵ و ص ۴۲ ح ۷۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۹ ش ۱۰۰۳.

۴- کامل الزیارات: ۱۶۹ ب ۷۰ ح ۱، و ص ۱۸۳ ب ۷۴ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۱۵ ح ۲۵، امالی صدوق: ۱۲۳ م ۲۹ ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۴ ح ۳۹ - ۴۱ و ص ۸۵ ح ۱ - ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۸ ش ۱۰۳۷.

فرمود که: بلی و دو حجّ از حجّهای من. گفت: یا رسول الله دو حجّ از حجّهای تو!

فرمود که: بلی و چهار حجّ.

و همچنین عایشه استبعاد می کرد و حضرت زیاد می کرد، تا رسید به نود حجّ از حجّهای رسول صلی الله علیه و آله، که هر حج با عمره باشد (۱).

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که پیاده به زیارت قبر امام حسین علیه السلام برود، به هر قدمی که بردارد و بگذارد، ثواب یک بنده آزاد کردن از فرزندان اسماعیل در نامه عملش بنویسند (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: حق تعالی نظر رحمت می کند به سوی زائران حسین علیه السلام پیش از اهل عرفات و حاجتهای ایشان را بر می آورد و گناهان ایشان را می آمرزد و دعاهاى ایشان را مستجاب می گرداند، پس نظر به اهل عرفات می کند و نسبت به ایشان نیز چنین می کند (۳).

و به سند معتبر منقول است از موسی بن القاسم که گفت: چون حضرت صادق علیه السلام در اول خلافت ابو جعفر دوانیقی به عراق تشریف آورد، در نجف فرود آمد و فرمود که: ای موسی برو و بر سر راه بایست و نظر کن، شخصی خواهد آمد از ناحیه قادیسیه، چون به نزدیک تو رسد بگو: در اینجا شخصی هست از فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله و تو را می طلبد.

پس رفتم و بر سر راه ایستادم و گرما شدید بود؛ پس پیوسته ایستاده بودم تا آنکه نزدیک شد که مخالفت آن حضرت کنم و برگردم، ناگاه دیدم که شخصی از دور می آید و بر شتری سوار است، چون نزدیک شد گفتم: اینجا شخصی از اولاد رسول هست و تو را می طلبد و پیش از آنکه تو بیایی مرا خبر داده که تو خواهی آمد.

۱- کامل الزیارات: ۶۸ ب ۲۲ ح ۱، امالی طوسی: ۲/۲۸۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۵ ح ۴۳ و ج ۴۴/۲۶۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۸۹ ش ۸۳۱.

۲- کامل الزیارات: ۱۳۴ ب ۴۹ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۶ ح ۴۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۵ ش ۸۸۶.

۳- کامل الزیارات: ۱۶۵ ب ۶۸ ح ۱ و ص ۱۷۰ ب ۷۰ ح ۴، ثواب الاعمال: ۱۱۶ ح ۲۸، مصباح المتهدّج: ۷۱۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۶ - ۸۷ ح ۱۰ - ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۱ ش ۱۰۴۵.

پس همراه من آمد و چون در خیمه حضرت داخل شد من نزدیک خیمه ایستادم.

حضرت از او پرسید که: از کجا می آیی؟

گفت: از اقصای بلاد یمن.

حضرت از باب اعجاز فرمود که: از فلان موضعی؟

گفت: بلی.

فرمود که: از برای چه به اینجا آمده ای؟

گفت: برای زیارت امام حسین علیه السلام.

فرمود که: هیچ مطلب دیگر به غیر از زیارت نداشتی؟

گفت: نه، هیچ مطلب نداشتم به غیر از آنکه نماز کنم نزد آن حضرت و او را زیارت کنم و سلام کنم بر او و به سوی اهل خود برگردم.

حضرت فرمود که: شما چه ثواب می دانید در زیارت آن حضرت؟

گفت: ما این را می دانیم که برکت به هم می رسد در جان و زنان و فرزندان ما و مال و معاش ما و برآورده می شود حاجتهای ما.

حضرت فرمود که: آیا زیاده نگویم فضیلت زیارت آن حضرت را؟

گفت: زیاده بفرما یا ابن رسول الله.

فرمود که: زیارت آن حضرت برابر است با یک حج مقبول پاک پسندیده، که با رسول خدا صلی الله علیه و آله به جا آورده باشند.

آن شخص تعجب کرد.

حضرت فرمود که: بلی والله و دو حج چنین که با حضرت رسول صلی الله علیه و آله کرده باشند.

پس پیوسته او تعجب می کرد و حضرت زیاده می کرد، تا به سی حج رسید (۱).

و در چند حدیث وارد شده است که حضرت صادق علیه السلام از شخصی سؤال نمود که: چند حجّ کرده ای؟ گفت نوزده حجّ. فرمود که: اگر بیست حجّ تمام کنی، از برای تو

۱- کامل الزیارات: ۱۶۲ ب ۶۶ ح ۷، ثواب الأعمال: ۱۱۸ ح ۴۰، مزار کبیر: ۳۳۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۷ و ۳۸ ح ۵۲ و ۵۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۱ ش ۱۰۲۷.

به یک زیارت حضرت امام حسین علیه السلام حساب می شود (۱).

و در چند روایت وارد است که: بهتر است از بیست حج و بیست عمره مقبول (۲).

و در روایت دیگر وارد شده است که: شخصی از آن حضرت سؤال کرد - از روی تعجب - که شنیده ام که فلان شخص به شما عرض کرده است که من نوزده حج و نوزده عمره کرده ام، شما فرموده اید که یک حج و یک عمره دیگر بکن تا ثواب زیارت قبر امام حسین - صلوات الله علیه - در نامه عملت نوشته شود.

حضرت فرمود که: کدام را دوست تر می داری، که بیست حج و بیست عمره بکنی، یا با امام حسین محشور شوی؟

گفت: بلکه این را دوست تر می دارم که با آن حضرت محشور شوم.

فرمود که: پس زیارت آن حضرت بکن تا با او محشور شوی (۳).

و به سند معتبر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام به یونس فرمود که: هر که زیارت حضرت امام حسین علیه السلام بکند، پس حج و عمره کرده است.

یونس گفت که: حجّه الاسلام از او ساقط می شود؟

فرمود که: این به عوض حجّه الاسلام است برای کسی که استطاعت حج نداشته باشد و چون مستطیع شود می باید به حج برود؛ مگر نمی دانی که هر روز هفتاد هزار ملک طواف می کنند دور کعبه تا شب، پس بالا- می روند و هفتاد هزار ملک دیگر نازل می شوند و طواف می کنند تا صبح. و به درستی که حسین گرامی تر است نزد خدا از کعبه؛ و در وقت هر نماز نازل می شوند هفتاد هزار ملک ژولیده مو و گرد آلوده و نوبت به ایشان نمی افتد تا روز قیامت (۴).

۱- کامل الزیارات: ۱۶۱ ب ۶۶ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۱۸ ح ۳۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۲ ح ۷۳ و ۷۴.

۲- کافی: ۴/۵۸۰ ح ۲ و ص ۵۸۱ ح ۳، کامل الزیارات: ۱۶۰ ب ۶۵ ح ۱۵ و ص ۱۶۳ ب ۶۶ ح ۸، تهذیب الاحکام: ۶/۴۷ ح ۱۰۲، ثواب الاعمال: ۱۱۹ ح ۴۱، مزار کبیر: ۳۳۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۰ ح ۶۲ - ۶۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۹ ش ۱۰۲۶.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۴۷ ح ۱۰۵، مصباح الزائر: ۱۹۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۸ ح ۵۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۷ ش ۹۹۷.

۴- کامل الزیارات: ۱۵۹ ب ۶۵ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۰ ح ۶۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۸ ش ۱۰۶۱.

و در روایت معتبر دیگر وارد شده است که مسعده به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: چه ثواب است کسی را که زیارت کند قبر امام حسین علیه السلام را؟

فرمود که: نوشته می شود برای او ثواب حجّی که با رسول خدا صلی الله علیه و آله کرده باشند.

راوی تعجب کرد.

حضرت فرمود که: دو حجّ چنین. و همچنین زیاد می فرمود تا به پنجاه حجّ رسید و ساکت شد (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت کند حسین بن علی را و عارف به حق آن حضرت باشد، حق تعالی بنویسد از برای او ثواب کسی که هزار بنده آزاد کرده باشد و هزار اسب با زین و لجام به جهاد فی سبیل الله فرستاده باشد (۲).

مؤلف گوید که: این اختلافها که در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده است، یا محمول است بر اختلاف اشخاص و زیارات؛ زیرا که دوری و نزدیکی راه و قلت و کثرت خوف و سایر شدتها و مشقتها و قلت و کثرت معرفت آن حضرت و تفاوت مراتب اخلاص و نیتها و تقوی و پرهیزکاری و سایر شرایط قبول عمل در زیادتی و کمی ثواب دخل عظیم دارند.

یا محمول است بر اختلاف عقول مردم، چنانچه از بعضی احادیث ظاهر می شود.

یا بر تفاوت حجّها و عمره ها و بنده آزاد کردن ها، چنانچه از بعضی روایات نیز مُستفاد می شود.

یا به اعتبار حمل بعضی بر ثواب تفضّلی و بعضی بر ثواب استحقاقی؛ والله یعلم.

و به اسانید معتبره بسیار از حضرت صادق علیه السلام مروی است که: زیارت امام حسین - صلوات الله علیه - بهترین اعمال و محبوبترین عبادات است نزد خدا (۳).

۱- کامل الزیارات: ۱۶۳ ب ۶۶ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۳ ح ۷۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۴ ش ۱۰۱۴.

۲- کافی: ۴/۵۸۱ ح ۵، کامل الزیارات: ۱۶۴ ب ۶۷ ح ۱، مزار مفید: ۳۸ ح ۲، ثواب الاعمال: ۱۲ ح ۱۳، تهذیب الاحکام: ۶/۴۴ ح ۹۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۳ ح ۸۱-۸۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۴ ش ۹۵۵.

۳- کامل الزیارات: ۱۴۶ ب ۵۸ ح ۱-۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۹ ح ۱-۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۵ ش

فصل چهارم: در بیان آنکه زیارت آن حضرت موجب طول عمر و حفظ بدن و مال و زیادتی روزی و برآمدن حاجات است و آنچه خرج کنند به اضعاف آن عوض می یابند

به چندین سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود به جمعی از اصحاب خود که: در پهلوی شما قبری هست که هیچ دردناک و غمگینی به نزد آن نمی رود مگر حق تعالی غمش را زائل می گرداند و حاجتش را بر می آورد. و نزد او چهار هزار ملک هستند که از روزی که آن حضرت شهید شده است، ژولیده مو و غبار آلوده بر او می گریند تا روز قیامت؛ پس هر که به زیارت آن حضرت می آید مشایعت او می نمایند تا به مأمن خود برسد و هر که بیمار شود از زائران، عیادت او می کنند؛ و هر که بمیرد، از پی جنازه اش می روند (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که: حسین علیه السلام شهید شده است مکروب و غمگین و لازم است بر خدا که هر غمگین که به زیارت آن حضرت برود خوشحال بر گردد (۲).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: حسین شهید کربلا - صلوات الله علیه - مظلوم و غمناک و با شدت و الم و تشنگی و اضطراب شهید شده است؛ پس حق تعالی قسم به ذات مقدس خود خورده است که هر مضطر و مکروب و غمگین و گناهکار و تشنه و درد ناک و بیماری که به زیارت آن حضرت

۱- کامل الزیارات: ۱۶۷ ب ۶۹ ح ۲ و ص ۱۹۰ ب ۷۷ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۵ ح ۲ و ص ۵۵ ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۱ ش ۹۲۰.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۷ ب ۶۹ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۵ ح ۳.

برود و نزد آن حضرت دعا کند و تقرب جوید به درگاه خدا به آن حضرت، البته حق تعالی غمش را برطرف کند و سؤالش را عطا کند و گناهش را بیامرزد و عمرش را دراز گرداند و روزیش را فراخ گرداند؛ پس عبرت گیرید ای صاحبان بصیرتها [\(۱\)](#).

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که فرمود که: ولایت ما را عرض کردند بر اهل شهرها، پس قبول نکردند مثل قبول کردن اهل کوفه، به سبب این که قبر امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در آنجا است و در پهلوی آن قبر دیگر هست - یعنی قبر امام حسین صلوات الله علیه - ، که هر که نزد آن قبر حاضر شود و دو رکعت یا چهار رکعت نماز بکند پس حاجتی از خدا بطلبد، البته آن حاجت برآورده می شود؛ و هر روز هزار ملک دور قبر آن حضرت حاضر می شوند [\(۲\)](#).

و به سند معتبر منقول است که عبدالله بن ابی یعفور به خدمت حضرت صادق علیه السلام رفت و گفت: شوق خدمت شما مرا باعث شده که مشقت بسیار کشیدم تا به ملازمت رسیدم.

حضرت فرمود که: شکایت مکن از پروردگار خود، چرا نرفتی نزد کسی که حقتش بر تو زیاده از حق من است؟

گفت: کیست آن که حقتش بر من از شما بیشتر است؟

فرمود که: حسین بن علی - صلوات الله علیهما - چرا نرفتی به حایر آن حضرت که خدا را دعا کنی نزد او و به سوی او شکایت کنی حاجتهای خود را [\(۳\)](#)؟.

و به چندین سند منقول است از آن حضرت که: کمتر چیزی که برای زیارت کننده حضرت امام حسین علیه السلام حاصل می شود، آن است که خدا جان و مالش را حفظ کند تا او را به اهل خود برگرداند و چون روز قیامت شود خدا او را حافظتر خواهد بود از دنیا [\(۴\)](#).

۱- کامل الزیارات: ۱۶۸ ب ۶۹ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۶ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۰ ش ۸۵۷.

۲- کامل الزیارات: ۱۶۸ ب ۶۹ ح ۷، ثواب الاعمال: ۱۱۴ ح ۲۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۶ ح ۶ و ص ۱۴۰ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۷ ش ۴۶۴ و ص ۳۰ ش ۴۹۷.

۳- کامل الزیارات: ۱۶۸ ب ۶۹ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۶ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۲ ش ۹۲۲.

۴- کامل الزیارات: ۱۳۳ ب ۴۹ ح ۵، ثواب الاعمال: ۱۱۶ ح ۲۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۶ ح ۸ و ص ۷۸ ح ۳۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۸ ش ۹۱۳.

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: ایام زیارت آن حضرت را به حساب عمر نمی شمارند (۱).

و به سند صحیح از آن حضرت منقول است که: هر که یک سال بر او بگذرد و به زیارت قبر امام حسین علیه السلام نرود، خدا یک سال از عمرش کم کند؛ و اگر گویم که بعضی از شما سی سال پیش از اجل خود می میرند هر آینه راستگو خواهم بود، به سبب اینکه ترک زیارت آن حضرت می کنید.

پس ترک زیارت آن حضرت مکنید تا عمرهای شما زیاده شود و روزی شما فراخ شود. و اگر ترک زیارت آن حضرت کنید، کم می کند خدا از عمر و روزی شما.

پس سعی کنید و رغبت نمایید در زیارت آن حضرت و ترک مکنید، که آن حضرت گواه شما خواهد بود نزد خدا و رسول خدا و فاطمه و امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهم (۲) - .

و به سند معتبر دیگر منقول است از عبد الملک خثعمی که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ای عبد الملک! ترک مکن زیارت حسین بن علی علیهما السلام را و امر کن اصحابت را به زیارت آن حضرت، تا خدا عمرت را دراز کند و روزیت را زیاد کند و زنده دارد تو را سعادت مند و بمیراند تو را سعادت مند و بنویسد تو را از سعادت مندان (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: زیارت کنید حسین را اگرچه سالی یک مرتبه باشد، که هر که زیارت کند او را و حق او را شناسد و إنکار امامت او و فرزندان او ننماید، او را عوضی نیست به غیر از بهشت و روزی یابد روزی فراخ و حق تعالی از جانب خود فرجی نزدیک به او کرامت فرماید (۴).

و به روایت دیگر فرمود که: هر که زیارت قبر حسین علیه السلام نکند، محروم شده

۱- کامل الزیارات: ۱۳۶ ب ۵۱ ح ۱، مزار مفید: ۳۲ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۳ ح ۹۰، مزار کبیر: ۳۴۲، مصباح الزائر: ۱۹۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۷ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۹ ش ۹۶۳.

۲- کامل الزیارات: ۱۵۱ ب ۶۱ ح ۲، مزار مفید: ۳۲ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۴۳ ح ۹۱، مزار کبیر ۳۴۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۷ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۱ ش ۸۵۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۵۱ ب ۶۱ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۷ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۳ ش ۹۵۱.

۴- کامل الزیارات: ۸۵ ب ۲۷ ح ۱۳، و ص ۱۵۱ ب ۶۱ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۲ ح ۳ و ص ۴۷ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۴ ش ۹۰۱.

است از خیر بسیار و یک سال از عمرش کم می شود (۱).

و به سند صحیح منقول است که حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - فرمود که: من کشته و شهیدم که هر که مرا یاد کند می گیرد و با شدت و غم کشته خواهم شد؛ و بر خدا لازم است که نیاید غمگینی به زیارت من، مگر خدا او را شاد به اهلش برگرداند (۲).

و به سند معتبر منقول است که عبدالله بن سنان به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: فدای تو شوم، پدرت می فرمود که درهمی که در حج صرف می کنند به هزار درهم حساب می شود؛ چه ثواب دارد کسی که خرج کند مالی را در راه زیارت پدرت حسین - صلوات الله علیه - ؟

فرمود که: حساب می شود برای او به هر درهمی ده هزار درهم و ده هزار درجه از برای او بلند می کنند و خوشنودی خدا برای او بهتر است و دعای حضرت رسول و امیرالمؤمنین و ائمه طاهرین - صلوات الله علیهم اجمعین - برای او بهتر است (۳).

و در حدیث معتبر منقول است که صفوان جمال از آن حضرت پرسید که: چه ثواب دارد کسی که شخصی را کارسازی کند و خرجی بدهد و به زیارت فرستد و خود برای علتی و عذری نرود.

فرمود که: عطا می کند خدا به او به عوض هر درهمی که خرج کرده است مانند کوه احد از حسنات؛ و عوض می دهد او را اضعاف آنچه صرف کرده است و دفع می کند از او بلاها را که نازل می شود و حق تعالی مالش را حفظ می نماید (۴).

و در حدیث معتبر دیگر پرسیدند که: چه ثواب دارد کسی که مالی خرج کند در راه زیارت آن حضرت، یا در ایامی که نزد قبر آن حضرت است؟

فرمود که: هر درهمی به هزار درهم حساب می شود (۵).

۱- کامل الزیارات: ۱۵۱ ب ۶۱ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۸ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۰ ش ۹۶۴.

۲- ثواب الاعمال: ۱۲۳ ح ۵۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۴۸ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۳ ش ۸۴۱.

۳- کامل الزیارات: ۱۲۸ ب ۴۸ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۵۰ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۶ ش ۹۴۸.

۴- کامل الزیارات: ۱۲۹ ب ۴۶ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۰ ح ۴۰.

۵- کامل الزیارات: ۱۲۳ ب ۴۴ ضمن ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۸ ضمن ح ۳۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام:

۳/۱۴۷ ش ۹۴۹.

فصل پنجم: در بیان آنکه پیغمبران و اوصیای ایشان و ائمه معصومین و ملائکه - صلوات الله علیهم اجمعین - به زیارت آن حضرت می آیند و دعا از برای زیارت کنندگان آن حضرت می کنند و ایشان را بشارتها می دهند

به سندهای موثق از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حق تعالی موکل گردانیده است به قبر حضرت امام حسین علیه السلام هفتاد هزار ملک را که ژولیده و گرد آلوده اند، از روزی که شهید شده است آن حضرت تا آنکه قائم آل محمد - صلوات الله علیه - ظاهر شود و صلوات بر آن حضرت می فرستند و دعا می کنند برای هر که زیارت کند آن حضرت را و می گویند: پروردگارا ایشان زیارت کنندگان حسین اند، چنین کن و چنین کن با ایشان (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: حضرت فاطمه زهرا - صلوات الله علیها - حاضر می شود نزد زیارت کنندگان قبر پسرش حسین - صلوات الله علیه - و استغفار می کند برای ایشان (۲).

و به سند صحیح و معتبر از آن حضرت منقول است که فرمود که: خداوند عالمیان موکل گردانیده است به قبر حسین بن علی علیهما السلام هفتاد هزار ملک را، که یک نماز یکی از ایشان برابر است با هزار نماز از نماز آدمیان و ثواب نماز ایشان از برای زیارت کنندگان قبر آن حضرت است (۳).

- ۱- کامل الزیارات: ۱۱۹ ب ۴۱ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۵۴ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۵ ش ۹۰۶.
- ۲- کامل الزیارات: ۱۱۸ ب ۴۱ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۵۵ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۸ ش ۹۳۳.
- ۳- کامل الزیارات: ۸۶ ب ۲۷ ح ۱۴ و ص ۱۲۱ ب ۴۲ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۵۵ ح ۱۵ و ص ۵۶ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۶ ش ۹۰۷.

و به سند‌های صحیح و موثق و معتبر بسیار از امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام منقول است که: حق تعالی چهار هزار ملک را مقرر فرموده است نزد قبر حسین بن علی علیهما السلام ژولیده مو و گرد آلوده از روزی که آن حضرت شهید شده است، که بر آن حضرت گریه می کنند و هر که به زیارت می آید او را استقبال می کنند و چون بر می گردد او را مشایعت می کنند و اگر بیمار شود به عیادتش می روند و اگر بمیرد به جنازه اش حاضر می شوند و از برای ایشان طلب آمرزش و دعا می کنند؛ و سر کرده ایشان ملکی است که او را منصور می گویند (۱).

و به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حق تعالی چهار هزار ملک را موکل گردانیده است که به هیئت اصحاب مصیبت بر آن حضرت می گریند از طلوع صبح تا ظهر و چون ظهر می شود ایشان بالا می روند و چهار هزار ملک دیگر نازل می شوند و گریه می کنند تا طلوع صبح و گواه می شوند برای هر که به زیارت آن حضرت می آید که وفا به عهد امام خود کرده است و مشایعت می نمایند او را تا به خانه خود برگردد و اگر بیمار شود به عیادت او می روند و اگر بمیرد نماز بر او می کنند و بعد از مرگ او برای او استغفار می کنند (۲).

و سید ابن طاووس و ابن قولویه - رضی الله عنهما - روایت کرده اند به چندین سند از حسین - دخترزاده ابو حمزه ثمالی - که گفت: بیرون رفتم به زیارت امام حسین - صلوات الله علیه - در آخر زمان بنی امیه، تا به غاضریه رسیدم؛ چون مردم به خواب رفتند غسل کردم و به جانب قبر مقدس روانه شدم، چون به در حایر رسیدم شخصی بیرون آمد خوشرو و خوشبو و جامه های بسیار سفید پوشیده و گفت: برگرد که در این وقت به قبر آن حضرت نمی توانی رسید.

پس برگشتم تا کنار فرات و چون نصف شب گذشت غسل کردم و به جانب قبر آمدم، چون به در حایر رسیدم همان شخص بیرون آمد و مانع شد.

۱- کامل الزیارات: ۱۱۹ ب ۴۱ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۱۳ ح ۱۵، مزار کبیر: ۳۲۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۶۲ ذیل ح ۴۰ و ص ۶۳ ح

۴۲ و ۴۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۳ ش ۹۰۰.

۲- کامل الزیارات: ۱۹۱ ب ۷۷ ح ۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۵۶ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۷ ش ۹۱۰.

باز برگشتم و در آخر شب غسل کردم و رفتم و چون به در حایر رسیدم باز آن شخص بیرون آمد و گفت: در این وقت به قبر نمی توانی رسید.

گفتم چرا نتوانم رسید به سوی قبر فرزند رسول خدا و بهترین جوانان اهل بهشت؛ و از کوفه به اینجا آمده ام و شب جمعه است و می ترسم که صبح شود و لشکر بنی امیه مرا بکشند؟!

گفت: برگرد که نمی توانی رسید.

گفتم: چرا نمی توانم رسید؟

گفت: حضرت موسی بن عمران از پروردگار خود رخصت طلبیده است که به زیارت قبر حسین علیه السلام بیاید و حق تعالی او را رخصت داده است و با هفتاد هزار ملک به زیارت آن حضرت آمده است اول شب و تا صبح اینجا خواهند بود؛ و چون به آسمان روند بیا.

پرسیدم که: تو کیستی؟

گفت: من از آن ملائکه ام که مأمور شده ام از جانب خدا به حراست قبر امام حسین و طلب آمرزش از برای زیارت کنندگان آن حضرت می کنم.

پس برگشتم و به کنار فرات آمدم و چون صبح طالع شد غسل کردم و آمدم و داخل حایر شدم و کسی را ندیدم، پس نماز صبح را نزد آن حضرت کردم و به کوفه برگشتم (۱).

و شیخ محمد بن المشهدی از سلیمان بن مهران اعمش روایت کرده است که گفت: من در کوفه بودم و همسایه ای داشتم که با او بسیار می نشستم و صحبت می داشتم، در شب جمعه نزد او بودم گفتم چه می گویی که برویم به زیارت حضرت امام حسین علیه السلام؟

گفت: بدعت است و هر بدعت گمراهی است و هر گمراهی در آتش است.

من از پیش او خشمناک برخاستم و با خود گفتم که چون سحر شود به نزد او

۱- کامل الزیارات: ۱۱۱ ب ۳۸ ح ۲ و ص ۱۱۳، اقبال الاعمال: ۳/۶۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۵۷ ح ۲۵ و ص ۵۹ - ۶۰ ح ۲۹ - ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۵ ش ۱۰۷۹.

بیایم و آن قدر از فضائل امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - برای او نقل کنم که او را به خشم آورم.

پس سحر آمدم و در خانه او را زدم.

شخصی جواب گفت که: او در اول شب به زیارت رفت.

من به سرعت از کوفه بیرون رفتم و متوجه کربلا شدم؛ چون داخل حایر شدم دیدم که آن شخص مشغول نماز است، چون فارغ شد به او گفتم که: دیروز تو می گفتی که بدعت است و امروز به زیارت آمده ای؟!!

گفت: ای سلیمان مرا ملامت مکن، که من اعتقاد به امامت اهل بیت نداشتم، تا آنکه در این شب گذشته خوابی دیدم که ترسیدم؛ شخصی را دیدم که نه بسیار بلند بود و نه بسیار کوتاه و از نیکی حُسن و جمالش او را وصف نمی توانم کرد و با او جمعی بودند که دور او را گرفته بودند و او را خدمت می کردند و در پیش روی او شخصی بر اسبی سوار بود و بر سرش تاجی بود که چهار رکن داشت و بر هر رکنی جوهری نصب کرده بودند که به قدر سه روزه راه روشنی می داد.

پرسیدم که: این سوار کیست؟

گفت: محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله.

پرسیدم که: آن مرد دیگر کیست؟

گفتند: وصی او علی بن ابی طالب علیه السلام است.

پس نظر کردم ناگاه ناچه ای از نور دیدم که بر آن هودجی از نور بسته بودند و آن ناچه پرواز می کرد در میان آسمان و زمین.

پرسیدم که: این ناچه از کیست؟

گفتند: از حضرت فاطمه زهرا و مادرش خدیجه - صلوات الله علیهما - است.

با ایشان جوانی دیدم، پرسیدم که آن کیست؟

گفتند: حسن بن علی - صلوات الله علیهما - .

گفتم: به کجا می روند؟

گفتند: به زیارت مظلوم و شهید کربلا حسین بن علی - صلوات الله علیه - می روند.

پس به نزدیک هودج رفتیم، ناگاه رقعہ‌ها دیدیم که از آسمان فرو می ریزد که در آنها امان نوشته اند برای هر که زیارت امام حسین کند در شب جمعه؛ پس هاتفی ندا کرد که: ما و شیعیان ما در بلندترین درجه های بهشتیم.

پس آن مرد گفت: ای سلیمان والله که از این مکان مفارقت نمی کنم تا جانم از بدنم مفارقت کند (۱).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هیچ پیغمبری در آسمانها نیست مگر سؤال می کنند از حق تعالی که رخصت دهد ایشان را در زیارت حسین علیه السلام؛ پس فوجی نازل می شوند و فوجی بالا می روند (۲).

و به سند معتبر منقول است از صفوان که گفت: حضرت صادق علیه السلام به من گفت در وقتی که در حیره بودم که: می خواهی برویم به زیارت قبر امام حسین - صلوات الله علیه - ؟

گفتم: فدای تو شوم، تو او را زیارت می کنی؟

فرمود که: چگونه او را زیارت نکنم و حال آنکه در هر شب جمعه حق تعالی او را زیارت می کند و جمیع پیغمبران و اوصیای ایشان را به زیارت او می فرستد؛ و محمد صلی الله علیه و آله بهترین پیغمبران است و ما بهترین اوصیائیم (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: قبر حسین علیه السلام - بیست ذرع در بیست ذرع - باغی است از باغهای بهشت و در آن معراجی هست به سوی آسمان؛ و هیچ ملک مقرب و پیغمبر مرسل نیست مگر از خدا سؤال می کند که به زیارت آن حضرت بیایند؛ پس فوجی به زیر می آیند و فوجی بالا می روند (۴).

و در روایت دیگر فرمود که: میان قبر حسین و آسمان هفتم، محلّ تردد ملائکه است (۵).

۱- مزار کبیر: ۳۳۰ ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۵۸ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۹ ش ۱۰۸۶.

۲- کامل الزیارات: ۱۱۱ ب ۳۸ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۶ ح ۱۰۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۵۹ ح ۲۷ و ۲۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۱۲ ب ۳۸ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۰ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۳ ش ۹۷۲.

۴- کامل الزیارات: ۱۱۲ ب ۳۸ ح ۳ و ص ۱۱۴ ب ۳۹ ح ۴ و ص ۲۷۲ ب ۹۰ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۰ ح ۳۳ و ص ۱۰۶ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۸ ش ۷۶۲.

۵- کامل الزیارات: ۱۱۴ ب ۳۹ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۲۲ ح ۴۷، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۹ ح ۳۱۷۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۵ ش ۷۲۳.

و به چند سند از اسحاق بن عمّار منقول است که گفت: به حضرت صادق علیه السلام عرض کردم که در حایر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بودم در شب عرفه، پس دیدم پنجاه هزار کس خوشرو و خوشبو که جامه های بسیار سفید پوشیده بودند و در تمام شب نماز می کردند و هر چند می خواستم به نزدیک قبر روم از بسیاری مردم نمی توانستم رفت؛ چون صبح طالع شد به سجده رفتم، چون سر از سجده برداشتم هیچ یک از آنها را ندیدم.

حضرت فرمود که: می دانی اینها کیستند؟

گفتم: نه.

فرمود که: خبرداد مرا پدرم از پدرش که: در وقت شهادت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - چهار هزار ملک به آن حضرت گذشتند و به آسمان رفتند، پس حق تعالی وحی کرد به ایشان که: ای گروه ملائکه! گذشتید به فرزند حبیب من و برگزیده من محمد صلی الله علیه و آله و او کشته می شد و مقهور و مظلوم بود و او را یاری نکردید؛ پس بروید به زمین به سوی قبر او و بر او گریه کنید ژولیده مو و غبار آلوده تا روز قیامت. پس ایشان نزد قبر آن حضرت هستند تا روز قیامت (۱).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: حسین بن علی علیهما السلام نزد پروردگار خود است، نظر می کند به لشکرگاه خود و شهیدانی که در دور او مدفون شده اند و نظر می کند به سوی زیارت کنندگان خود و او بهتر می داند نام ایشان و نام پدرهای ایشان را و درجه ها و منزلت‌های ایشان را نزد حق تعالی، از شناختن یکی از شما فرزند خود را. و می بیند هر که را بر او می گرید، پس طلب آمرزش می کند از برای او و سؤال می کند از پدران بزرگوارش که از برای ایشان استغفار کنند و می گوید که: اگر بدانند زیارت کننده من آنچه خدا مهیا کرده است از برای او از ثواب، هر آینه شادی او زیاده از جزع او خواهد بود.

۱- کامل الزیارات: ۱۱۵ ب ۳۹ ح ۶ و ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۱ ح ۳۴ و ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۵

و به درستی که زیارت کننده آن حضرت بر می گردد و هیچ گناه بر او نیست (۱).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: خدا را ملکی چند هست که موکلند به قبر حسین - صلوات الله علیه - ، پس چون مردی اراده زیارت آن حضرت نماید حق تعالی نامه گناهانش را به آن ملائکه می دهد، پس هر گاه گناهی کند ایشان محو می کنند و پیوسته حسناتش را مضاعف می گردانند تا بهشت از برای او واجب گردد. پس آن ملائکه احاطه می کنند آن زیارت کننده را و سعی در پاکی او می کنند و او را به پاکی یاد می کنند و استغفار می کنند؛ و ندا می کنند ملائکه آسمان را که:

تقدیس کنید زیارت کننده محبوب حبیب خدا را.

پس چون زائر غسل کند، ندا کند ایشان را رسول خدا صلی الله علیه و آله که: ای گروه مهمانان خدا بشارت باد شما را که رفیق من خواهید بود در بهشت.

پس ندا می کند ایشان را امیرالمؤمنین علیه السلام که: من ضامنم که حاجات شما برآورده شود و بلاها از شما دفع شود در دنیا و آخرت.

پس ملائکه ایشان را از جانب راست و چپ احاطه می کنند، تا به اهل خود برگردند (۲).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که فرمود که: گویا می بینم والله ملائکه را که ازدحام کرده اند با مؤمنان بر قبر امام حسین - صلوات الله علیه - و دست بر روهای ایشان می مالند و در ایام برزخ می فرستد حق تعالی از برای زیارت کنندگان آن حضرت از طعام بهشت و خدمتکاران ایشان ملائکه اند و هیچ حاجتی از حاجات دنیا و آخرت سؤال نمی کنند مگر حق تعالی ایشان را عطا می فرماید.

مفضل گفت: والله خوش کرامتی است این!

فرمود که: می خواهی زیاده بگویم؟

گفت بلی. فرمود که: گویا می بینم حسین بن علی علیهما السلام را که چون برگردد به دنیا در رجعت، کرسی از نور از برای آن حضرت بگذارند و دور آن کرسی نود هزار قبه سبز برپا کنند.

۱- امالی طوسی: ۱/۵۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۴ ح ۴۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۶ ش ۹۳۱.

۲- کامل الزیارات: ۱۳۲ ب ۴۹ ح ۳ و ص ۱۵۲ ب ۶۲ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۱۷ ح ۳۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۴ - ۶۵ ح ۵۰ -

۵۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۷ ش ۸۹۱.

و گویا می بینم که مؤمنان به زیارت آن حضرت آیند و سلام بر آن حضرت کنند، پس حق تعالی ایشان را ندا کند که: ای دوستان من، سؤال کنید از من، که بسیار آزار کشیدید و ذلیل و خوار شدید و مقهور و مظلوم شدید؛ امروز روزی است که هر حاجت از حاجات دنیا و آخرت که از من بطلبید، البته از برای شما برآورم.

پس خوردن و آشامیدن ایشان از بهشت باشد، این واللّه کرامتی است که دیگر شبیه خود ندارد (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که خواهد که در جوار پیغمبرش صلی الله علیه و آله و جوار علی و فاطمه باشد، پس ترک نکند زیارت حسین بن علی علیهما السلام را (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که خواهد که مسکن و مأوای او بهشت باشد، پس ترک نکند زیارت مظلوم را.

راوی پرسید که: مظلوم کیست؟

فرمود که: حسین بن علی مدفون کربلا، هر که به زیارت آن حضرت برود از روی شوق به سوی زیارت او و برای محبت رسول خدا و محبت فاطمه و محبت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهم -، بنشانند خدا او را بر مائده های بهشت که با ایشان طعام خورد و مردم مشغول حساب باشند (۳).

و به سند معتبر دیگر از عبدالله بن بکیر منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ای پسر بکیر، حق تعالی برگزیده است از بقعه های زمین شش بقعه را: خانه کعبه و حرم و قبرهای پیغمبران و قبرهای اوصیای پیغمبران و قبرهای شهیدان و مساجدی که در آنها خدا را یاد می کنند.

ای پسر بکیر، می دانی چه ثواب دارد کسی که زیارت قبر حسین علیه السلام بکند؟ در هر صباح هاتفی از ملائکه بر سر قبر آن حضرت ندا می کند که: ای طلب کننده خیر، بیا

۱- کامل الزیارات: ۱۳۵ ب ۵۰ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۵ ح ۵۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۲ ش ۹۲۴.

۲- کامل الزیارات: ۱۳۶ ب ۵۲ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۶ ح ۵۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۴ ش ۹۴۴.

۳- کامل الزیارات: ۱۳۷ ب ۵۲ ح ۲ و ص ۱۴۱ ب ۵۵ ح ۲، و ص ۱۴۴ ب ۵۶ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۶ ح ۵۵ و ص ۷۶ ح

به سوی برگزیده خدا تا برگردی با کرامت خدا و ایمن گردی از ندامت روز جزا؛ و اهل مشرق و مغرب همگی این ندا می شنوند بغیر از انس و جنّ.

و هیچ ملکی نمی ماند در زمین از نویسندگان اعمالِ خلاق، مگر آنکه به سوی قبر آن حضرت میل می کنند در وقتی که بنده به خواب می رود، که خدا را تسبیح کنند و طلب خوشنودی از خدا کنند نزد قبر آن حضرت.

و نمی ماند ملکی در هوا که این صدا را شنود مگر آنکه جواب می گویند آن ملک را به تقدیس خدا؛ پس سخت می شود صداهای ملائکه، پس جواب می گویند ایشان را اهل آسمان اول و صداهای ایشان بلند می شود و همچنین صدای اهل هر آسمان بلند می شود تا آسمان هفتم، پس پیغمبران می شنوند صداهای ایشان را و ترخّم می کنند و صلوات می فرستند بر حسین و دعا می کنند برای هر که به زیارت آن حضرت می آید (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که: چون از نزد قبر آن حضرت بر می گردی منادی تو را ندا می کند - که اگر سخنش را بشنوی، در تمام عمر خود نزد او اقامت خواهی کرد - می گوید: خوشا حال تو ای بنده! غنیمت بردی و سالم ماندی و گناهان گذشته ات آمرزیده شد، پس عمل را از سر گیر (۲).

و به سند معتبر از موسی بن جعفر - صلوات الله علیه - منقول است که: هر که از خانه خود بیرون رود به قصد زیارت حسین بن علی صلوات الله علیهما، موکل گرداند حق تعالی به او ملکی را که انگشت خود را بر قفای او بگذارد و هر چه از دهان او بیرون آید بنویسد، پس چون داخل حائر شود کفش را بر میان پشت او بگذارد و بگوید: گناهان گذشته ات آمرزیده شد، عمل را از سر گیر (۳).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون شخصی از خانه خود

۱- کامل الزیارات: ۱۲۵ ب ۴۴ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۶ ح ۵۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۲ ش ۸۹۸ و ج ۵/۶ ش ۱۶۰۳.

۲- کامل الزیارات: ۱۵۳ ب ۶۲ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۷ ح ۵۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۵۳ ب ۶۲ ح ۷ و ص ۱۹۱ ب ۷۷ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۷ ح ۵۹ - ۶۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۵ ش ۱۰۵۳.

بیرون آید به عزم زیارت حسین بن علی - صلوات الله علیهما - مشایعت کنند او را هفتصد ملک از بالای سر او و زیر پای او و از جانب راست و چپ و پیش رو و پشت سر او، تا او را به مأمثنش برسانند؛ پس چون زیارت کند آن حضرت را، ندا کند او را منادی که: گناهانت آمرزیده شد پس از سرگیر عمل را.

پس با او برمی گردند آن ملائکه تا داخل خانه خود شود، پس به او می گویند که:

تو را به خدا سپردیم.

پس پیوسته به زیارت او می آیند تا روز مردن او؛ و بعد از مرگ او هر روز زیارت می کنند حضرت امام حسین را و ثوابش از آن مرد است (۱).

۱- کامل الزیارات: ۱۹۰ ب ۷۷ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۷ ح ۶۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۹ ش ۸۹۳.

فصل ششم: در بیان انواع مختلفه ثواب که در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده است

به سندهای معتبر بسیار از امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام منقول است که: هر که زیارت کند قبر امام حسین علیه السلام را و عارف به حق او باشد، خدا او را در اعلیٰ علّین بنویسد (۱).

و به سندهای معتبر از امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام منقول است که:

حق تعالی به حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - به عوض شهادت عطا کرد اینک:

امامت را در فرزندان او قرارداد و شفا را در تربت او مقرر فرمود و دعا را نزد قبر او مستجاب گردانید و ایام زیارت کننده او در رفتن و برگشتن از عمر او حساب نمی شود (۲).

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هیچ کس نیست در روز قیامت مگر آرزو می کند که از زائران حسین بن علی علیهما السلام باشد، از بسیاری آنچه مشاهده می کند از کرامت ایشان نزد خداوند عالمیان (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که خواهد که برکنار مائده های نور بنشیند

۱- کامل الزیارات: ۱۴۷ ب ۵۹ ح ۳ و ص ۱۴۸ ح ۴-۶ و ح ۸-۱۰ و ص ۱۴۹ ح ۱۲، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۴۳ ح ۱۵۹، صحیفه الرضا: ۲۵۵ ح ۱۸۸، ثواب الاعمال: ۱۱۰ ح ۲ و ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۹ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۶ ش ۸۷۰ و ص ۱۵۴ ش ۹۵۴.

۲- امالی طوسی: ۱/۳۲۴، بحارالانوار: ۴۴/۲۲۱ ح ۱، و ج ۱۰۱/۶۹ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷ ش ۷۱۴.

۳- کامل الزیارات: ۱۳۵ ب ۵۰ ح ۱، مصباح الزائر: ۵۲۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۲ ح ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۰ ش ۹۱۷.

در روز قیامت، باید که از زائران آن حضرت باشد (۱).

و به سند معتبر از عبدالله بن حماد منقول است که گفت: روزی حضرت صادق علیه السلام به من گفت که: نزد شما فضیلتی هست که به احدی مثل آن داده نشده است و گمان ندارم که چنانچه باید آن را بشناسید و محافظت بر آن بنمایید و قیام به حق آن بکنید؛ و از برای آن فضیلت اهلی چند هستند که ایشان را برای آن کار نام برده اند و به ایشان آن توفیق را عطا کرده اند؛ و این سعادت و رحمتی است که حق تعالی به ایشان بخشیده است.

پرسیدم که: کدام است آن فضیلت که وصف کردی و نام نبردی؟

فرمود که: زیارت جدّم حسین علیه السلام است، زیرا که او غریب است و در زمین غربت مدفون شده است؛ هر که به زیارت او می رود بر او می گرید و هر که به زیارت او نمی رود بر مصیبت او اندوهناک می باشد و دلش می سوزد هر که او را به یاد می آورد و ترحم می کند هر که نظر می کند به سوی قبر پسرش در پایین پای او، در بیابانی که خویشی و دوستی نزد او نیست و حقّ او را غصب کردند و جمع شدند جمعی از کافران و مرتدّان از دین و یآوری یکدیگر کردند تا او را کشتند و در بیابان دفن نکرده انداختند و منع کردند از او آب فراتی را که سگان می خورند و ضایع کردند حق رسول خدا صلی الله علیه و آله را و وصیتی را که در حق او و اهل بیتش کرده بود.

پس او مدفون گردید جفا یافته در میان قبرهای خویشان و شیعیان خود؛ هر که به نزدیک او می رود وحشت می یابد از تنهائی او و دوری او از جدّ بزرگوارش.

و در منزلی افتاده است که نمی رود نزد او مگر کسی که خدا دلش را به ایمان امتحان کرده باشد و حق ما را به او شناسانده باشد.

پس گفتم: فدای تو شوم من می رفتم به زیارت آن حضرت، تا آنکه مبتلا شدم به خدمت خلیفه و حفظ اموال او؛ و من نزد ایشان مشهور شده ام، لهذا در این ولا از برای تقیّه ترک کرده ام و من می دانم که زیارت آن حضرت ثواب بسیار دارد.

۱- کامل الزیارات: ۱۳۵ ب ۵۰ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۲ ح ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۹ ش ۹۱۵.

فرمود که: می دانی که کسی که به زیارت آن حضرت می رود چه فضیلت دارد و او را نزد ما چه نیکیها است؟
گفتم نه.

فرمود که: اما فضیلت زیارت کننده او، پس مباحثات می کنند به او ملائکه آسمانها؛ و اما آنچه نزد ما برای او هست، پس ترحم می کنیم بر او هر صبح و شام.

و به تحقیق که خبر داد مرا پدرم که: روضه آن حضرت از روزی که مدفون شده است هرگز خالی نبوده است از کسی که صلوات فرستد بر او، از ملائکه یا جنیان یا آدمیان یا وحشیان صحرا؛ و هیچ چیز نیست مگر آرزوی حال زیارت کننده آن حضرت می کند و خود را از برای برکت بر او می مالد و به نظر کردن به سوی او امید خیر می دارد، برای آنکه برکت یافته است به نظر کردن به سوی قبر آن حضرت.

بعد از آن فرمود که: شنیده ام که قومی از نواحی کوفه و غیر ایشان می روند نزد قبر آن حضرت و زنان می روند و ندبه و نوحه می کنند در نیمه ماه شعبان، پس بعضی قرآن می خوانند و بعضی قصه های جانسوز آن حضرت را ذکر می کنند و بعضی ندبه و نوحه می کنند و بعضی مرثیه می خوانند!

گفتم: بلی فدای تو شوم، دیده ام بعضی از آنها را که می فرمایند.

فرمود که: حمد و سپاس خداوندی را که در میان مردم جمعی را مقرر فرموده است که می آیند به سوی ما و ما را مدح می کنند و مرثیه از برای مصیبت ما می گویند و می خوانند و دشمن ما کسانی را گردانیده است که طعن کنند بر آنها، از خویشان ما و غیر ایشان و استهزا کنند بر ایشان و قبیح شمارند کردار ایشان را (۱).

و به سند معتبر دیگر از صفوان منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که:

کمتر چیزی که کسب می کند زیارت کننده حضرت امام حسین علیه السلام، آن است که هر حسنه را هزار هزار حسنه ثواب می دهند او را و گناه را یکی می نویسند.

پس فرمود که: ای صفوان، بشارت باد تو را که خدا را ملکی چند هست که

۱- کامل الزیارات: ۳۲۴ ب ۱۰۸ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۳ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۷ ش ۹۶۲.

با ایشان قضیها از نور هست، پس چون حافظان و نویسندگان اعمال می خواهند که بنویسند گناهی بر زیارت کننده حسین علیه السلام، آن ملائکه می گویند به حافظان که: دست نگاهدارید و بنویسید. و چون حسنه ای می کنند می گویند: بنویسید، که ایشان گروهی اند که بدل می کند حق تعالی گناهان ایشان را به حسنات (۱).

و به سند معتبر از ذریح مُحاربی منقول است که گفت: به حضرت صادق علیه السلام شکایت کردم آنچه به من می رسد از قوم و فرزندان من، هر گاه به ایشان نقل می کنم ثواب زیارت قبر امام حسین - صلوات الله علیه - را، تکذیب من می کنند و می گویند:

تو دروغ می بندی بر امام جعفر علیه السلام.

حضرت فرمود که: ای ذریح، بگذار مردم را به هر جا که خواهند بروند، و الله که حق تعالی مباحات می کند به زائران حسین بن علی و آنها که از راههای دور به زیارت آن حضرت می روند، با ملائکه مقربین و حاملان عرش خود حتی آنکه می فرماید به ایشان که: آیا نمی بینید زیارت کنندگان قبر حسین را که آمده اند با نهایت شوق به سوی آن حضرت و به سوی فاطمه زهرا - صلی الله علیهما - ! به عزت و جلال و عظمت خود سوگند می خورم که واجب می گردانم برای ایشان کرامت خود را، که ایشان را گرمی دارم و داخل کنم ایشان را در بهشتی که مهتیا کرده ام برای دوستان خود و پیغمبران و رسولان خود. ای ملائکه من، اینها زیارت کنندگان حسین اند که محبوب محمّد است که او پیغمبر و حبیب من است و هر که مرا دوست دارد حبیب مرا دوست می دارد و هر که حبیب مرا دوست دارد، محبوب او را دوست می دارد و هر که حبیب مرا یا محبوب او را دشمن دارد بر من لازم است که او را به بدترین عذابهای خود عذاب کنم و به آتش خود او را بسوزانم و جهنّم را جایگاه او گردانم و او را عذابی کنم که هیچ یک از عالمیان را نکرده باشم (۲).

و در حدیث دیگر از امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام منقول است

۱- کامل الزیارات: ۳۳۰ ب ۱۰۸ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۴ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۸ ش ۹۳۵.

۲- کامل الزیارات: ۱۴۳ ب ۵۶ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۵ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۲ ش ۹۴۲.

که: هر که خدا خیر او را می خواهد، دوستی حسین و زیارت او را در دلش می اندازد (۱).

و در حدیث دیگر مروی است که: هر که خواهد در قیامت نظر به رحمت‌های الهی کند و بر او شدت جان‌کندن آسان شود و هول قبر از او برطرف شود، بسیار زیارت کند حسین را (۲).

و در احادیث بسیار وارد است که: زیارت آن حضرت، زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله است (۳).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: زیارت کننده حسین علیه السلام شفاعتش را قبول می کنند در حق صد کس، که همه مستوجب آتش جهنم شده باشند (۴).

و در حدیث دیگر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: هر که یک نماز در پشت قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بکند و نیتش خالص از برای خدا باشد، حق تعالی در قیامت او را نوری کرامت فرماید که هر چیز را فروگیرد.

و حق تعالی گرامی می دارد زیارت کنندگان آن حضرت را و منع می کند آتش جهنم را که به ایشان نرسد.

و به درستی که زائر آن حضرت را به کنار حوض کوثر می آورند و حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در کنار حوض با او مصافحه می کند و از حوض او را سیراب می گردانند، پس کسی همراه او می کند که او را از احوال قیامت بگذرانند و به منزل او در بهشت او را برسانند؛ و امر می کند صراط را که برای او نرم و ذلیل شود و امر می کند آتش جهنم را که از زبانه آتش چیزی به او نرسد (۵).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: در عقب قبر حضرت امام حسین علیه السلام نماز باید کرد و مقدم نباید شد.

- ۱- کامل الزیارات: ۱۴۲ ب ۵۵ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۶ ح ۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۰ ش ۹۶۵.
- ۲- کامل الزیارات: ۱۴۹ ب ۶۰ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۷ ح ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۷ ش ۱۰۸۲.
- ۳- کامل الزیارات: ۱۵۰ ب ۶۰ ذیل ح ۱ و ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۷ ح ۳۴ و ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵۶ ش ۹۵۹ و ص ۲۱۷ ش ۱۰۸۳.
- ۴- کامل الزیارات: ۱۶۵ ب ۶۸ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۷ ح ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۲ ش ۹۴۰.
- ۵- کامل الزیارات: ۱۲۲ ب ۴۴ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۸ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۴ ش ۸۶۵.

راوی پرسید که: چه ثواب است زیارت کننده آن حضرت را؟

فرمود که: بهشت از برای او است، اگر اعتقاد به امامت آن حضرت داشته باشد.

پرسید که: چه عقاب است کسی را که ترک کند زیارت آن حضرت را از روی نخواستن؟

فرمود که: حسرت روز قیامت.

پرسید که: چه ثواب است کسی را که نزد قبر آن حضرت بماند؟

فرمود که: هر روز به هزار ماه حساب می شود.

پرسید که: چه ثواب دارد کسی که مالی در راه زیارت آن حضرت، یا در مدتی که نزد قبر آن حضرت است خرج کند؟

فرمود که: هر درهم به هزار درهم حساب می شود.

پرسید که: چه ثواب است کسی را که در سفر زیارت آن حضرت بمیرد؟

فرمود که: ملائکه او را مشایعت می کنند و حنوط و کفن از برای او از بهشت می آورند و بر او نماز می کنند و کفن بهشت را در بالای کفنه‌ای او می پوشانند و از ریحان بهشت در زیر او فرش می کنند و زمین را از پیش رو و پشت سر و بالای سر و پایین پا، هر یک یک فرسخ فراخ می کنند و دری از بهشت به سوی قبرش می گشایند و بر او شمیم و گل‌های بهشت داخل می شود تا روز قیامت.

پرسید که: چه ثواب دارد کسی که نزد آن حضرت نماز کند؟

فرمود که: هر که دو رکعت نماز نزد قبر آن حضرت بکند، هیچ حاجت از خدا نطلبد مگر به او عطا کند.

پرسید که: چه ثواب دارد کسی که از آب فرات غسل کند برای زیارت آن حضرت؟

فرمود که: گناهان از او می ریزد و پاک می شود از گناه، مثل روزی که از مادر متولد شده بوده است.

پرسید که: چه ثواب دارد کسی که شخصی را به زیارت فرستد در وقتی که خود برای عذری نتواند رفت؟

فرمود که: عطا می کند خدا به او به هر دره‌می که خرج کند مثل کوه احد

از حسنات و عوض دهد او را اضعاف آنچه خرج کرده است و بلاها را از او دفع کند و مالش را حفظ کند.

پرسید که: چه ثواب است کسی را که به جور ظالمی کشته شود نزد آن حضرت؟

فرمود که: نزد اول قطره ای که از خونس ریخته می شود، جمیع گناهانش آمرزیده می شود؛ و ملائکه می شویند طینت او را که از آن مخلوق شده است تا خالص گردد، چنانچه خالص است طینت پیغمبران مخلص و بیرون رود از آن طینت آنچه به آن مخلوط گردیده است از چرکهای طینت اهل کفر و دلش را می شویند و می گشایند و پر می کنند از ایمان، پس ملاقات می نماید ثواب الهی را و حال آنکه پاک و خالص شده است از آنچه به بدنها و دلها مخلوط می گردد؛ و می نویسند برای او که قبول گردد شفاعت او در اهل خانه اش و در هزار کس از برادران مؤمنش و ملائکه با جبرئیل و میکائیل و ملک موت بر او نماز می کنند و کفن و حنوطش را از بهشت می آورند و قبرش را فراخ می گردانند و چراغها در قبرش می گذارند و دری از بهشت به سوی قبرش می گشایند و ملائکه تحفه ها از بهشت از برای او می آورند و بعد از هیجده روز او را بالا می برند به حظیره قدس و پیوسته در آنجا با اولیاء الله می باشد تا در صور بدمند، پس چون از قبر بیرون آید اول کسی که با او مصافحه می کند حضرت رسول خدا و امیرالمؤمنین و ائمه طاهرین - صلوات الله علیهم - اند و بشارت می دهند او را و می گویند: باما باش و او را بر حوض کوثر باز می دارند که از آن آب بخورد و هر که را خواهد آب بدهد.

پرسید که: چه ثواب دارد کسی که به سبب زیارت آن حضرت او را محبوس گردانند؟

فرمود که: به هر روز که محبوس بوده است و به هر غمی که به او رسیده است، فرحی عظیم در قیامت به او می رسد.

پرسید که: اگر بعد از حبس او را بزنند، چه ثواب دارد؟

فرمود که: به او می دهند به هر زدن حوری در بهشت و به هر دردی که به بدن او رسیده است هزار هزار حسنه و محو می کنند از او هزار هزار گناه و بلند می کنند

از برای او هزار هزار درجه و در قیامت با رسول خدا صلی الله علیه و آله صحبت دارد و سخن گوید تا مردم از حساب فارغ شوند و با او مصافحه کنند حاملان عرش خدا و گویند به او که: هر چه خواهی بطلب.

و آورند زنده او را به نزد حساب و هیچ حساب نکنند او را و بازوهای او را گرفته بکشند تا ببرند به سوی ملکی که شربتی از حمیم و شربتی از غسلین جهنم به او بخوراند و او را بر کوههای آتش بگذارند و گویند: بپوش جزای آنکه زدی کسی را که مهمان خدا و رسول بود.

و مضروب را بیاورند به در جهنم و بگویند به او که: نظر کن و بین حال آن کس را که تو را زده بود، آیا سینه ات شفا یافت از غم او؟

پس گوید: حمد و سپاس خداوندی را که به برکت فرزند رسولش انتقام مرا از او کشید (۱).

۱- کامل الزیارات: ۱۲۳ ب ۴۴ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۷۸ ح ۳۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۶ ش ۹۴۹.

فصل هفتم: در فضیلت نماز کردن در روضه مقدسه و حوالی آن و کیفیت نماز زیارت و غیر آن

در فصول سابقه چند حدیث در فضیلت نماز نزد آن حضرت و نماز در عقب قبر مقدس گذشت (۱). و در باب اول بیان نماز در عقب قبور ائمه علیهم السلام گذشت (۲). و آنچه از اخبار ظاهر می شود آن است که نماز زیارت و غیر آن را، در عقب قبر آن حضرت و بالای سر آن حضرت کردن هر دو خوب است. و اگر در بالای سر کند پست تر بایستد که مُحاذی اصل قبر مقدس نباشد (۳).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: نماز کن نزد سر قبر حسین علیه السلام (۴).

و به سند صحیح منقول است که از آن حضرت سؤال کردند که: چون به زیارت قبر امام حسین علیه السلام برویم، قبر را قبله گردانیم؟ فرمود که: اندکی به ناحیه دیگر میل کن (۵).

مؤلف گوید که: ممکن است که این حدیث بر وجه تقیه وارد شده باشد، یا مراد نهی از سجده کردن بر قبر باشد.

چنانچه به سند صحیح دیگر از آن حضرت منقول است که فرمود که: چون فارغ

۱- نگاه کن: ص ۲۵۹ و ۲۶۰.

۲- نگاه کن ص ۳۸ و ۳۹.

۳- نگاه کن ص ۳۸ و ۳۹.

۴- کامل الزیارات: ۲۴۵ ب ۸۰ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۱ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۶ ش ۱۱۲۲.

۵- کامل الزیارات: ۲۴۵ ب ۸۰ ح ۲، و ص ۲۴۶ ضمن ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۱ ح ۲ و ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم

السلام: ۳/۲۳۷ ش ۱۱۲۴.

شوی از زیارت شهدا، قبر امام حسین علیه السلام را پیش روی خود قرار ده و آنچه خواهی نماز بکن (۱).

و به سند موثق منقول است از حلبی که: به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم که: ما زیارت قبر حسین علیه السلام می کنیم، چگونه نماز نزد آن حضرت بکنیم؟

فرمود که: پشت سر می ایستی نزد دوش آن حضرت، پس صلوات بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و صلوات بر حضرت امام حسین علیه السلام می فرستی.

و بنا بر یک نسخه، سؤال نمود از کیفیت صلوات فرستادن بر آن حضرت (۲).

و به سند معتبر از علی بن ابی حمزه منقول است که گفت: سؤال کردم از حضرت امام موسی علیه السلام از زیارت قبر امام حسین علیه السلام.

فرمود که: دوست نمی دارم که ترک کنی.

گفت: چه می فرمایی در نماز کردن نزد قبر آن حضرت؟ و من تقصیر می کنم.

فرمود که: در مسجد الحرام و مسجد رسول صلی الله علیه و آله و نزد قبر حسین علیه السلام آنچه خواهی تطوع بکن که من دوست می دارم.

گفت: در روز، نماز تطوع نزد قبر آن حضرت بکنم؟

فرمود که: بلی (۳).

و به سند معتبر منقول است که حضرت امام محمد باقر علیه السلام به شخصی گفت که:

چه چیز مانع می شود تو را که هر گاه تو را حاجتی رو دهد، بروی به نزد قبر امام حسین - صلوات الله علیه - و چهار رکعت نماز بکنی و بعد از آن حاجت خود را از خدا بطلبی؟

به درستی که نماز واجب نزد آن حضرت برابر است با حج و نماز نافله با عمره (۴).

۱- کافی: ۴/۵۷۸ ح ۴، کامل الزیارات: ۲۴۵ ب ۸۰ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۱ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۶ ش ۱۱۲۱.

۲- کامل الزیارات: ۲۴۵ ب ۸۰ ح ۴ و ص ۲۹۶ ب ۹۸ ح ۱۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۱ ح ۴ و ص ۱۵ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۶ و ۲۳۷ ش ۱۱۲۰ و ۱۱۲۳.

٣- كامل الزيارات: ٢٤٦ ب ٨١ ح ١، بحارالانوار: ١٠١/٨٢ ح ٦ و ج ٨٩/٧٨، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٣/٥٩ ش ٧٨٨.

٤- كامل الزيارات: ٢٥١ ب ٨٣ ح ١، تهذيب الاحكام: ٦/٧٣ ح ١٤١، مزار كبير: ٣٥٤، بحارالانوار: ١٠١/٨١ ح ٧، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٣/٢٣ ش ٧١٨.

و به سند معتبر دیگر منقول است که حضرت صادق علیه السلام به مفضل فرمود که: هر رکعت نماز که نزد حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بکنی، ثوابش مثل ثواب کسی است که هزار حج و هزار عمره کرده باشد و هزار بنده آزاد کرده باشد و هزار مرتبه با پیغمبر مرسل به جهاد فی سبیل الله ایستاده باشد (۱).

و به سند دیگر از آن حضرت منقول است که: هر نماز که نزد آن حضرت بکنند مقبول است و هر دعا که کنند مستجاب است؛ خواه از برای دنیا کنند و خواه از برای آخرت (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت کند آن حضرت را و دو رکعت نماز یا چهار رکعت نزد آن حضرت بکند، ثواب حج و عمره برای او نوشته شود (۳).

و بدان که مشهور میان علما آن است که: مسافر هر گاه در مکه معظمه یا مدینه مشرفه یا مسجد کوفه یا حایر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بوده باشد و قصد اقامت ده روزه نکرده باشد، مخیر است میان قصر کردن و تمام کردن نماز؛ و تمام کردن بهتر است.

و در احادیث بسیار، امر به تمام کردن در این مواضع واقع شده است (۴).

و گمان فقیر آن است که: اگر در حایر نماز کند، تمام کردن اولی است و اگر جمع کند احوط است و اگر در سایر مواضع کربلای معلی نماز کند احتیاط قصر و تمام هر دو را بکند، بلکه تا پنج فرسخ از هر طرف چنین کند.

و همچنین در سایر مواضع مکه غیر از مسجد الحرام و سایر مواضع مدینه غیر از مسجد رسول صلی الله علیه و آله و سایر مواضع کوفه.

و نهایت احتیاط آن است که در جمیع این مواضع، جمع میان هر دو بکند.

۱- کامل الزیارات: ۲۵۱ ب ۸۳ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۲ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۳ ش ۷۷۵.

۲- کامل الزیارات: ۲۵۲ ب ۸۳ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۳ ح ۹، مزار کبیر: ۳۵۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳۸ ش ۹۳۴.

۳- کامل الزیارات: ۲۵۱ ب ۸۳ ح ۳، مزار مفید: ۱۸۵ ح ۳، مزار کبیر: ۳۵۵، بحارالانوار: ۱۰۰/۱۲۰ ح ۱۹ و ج ۱۰۱/۸۳ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸۸ ش ۱۰۲۳ و ج ۵/۱۴ ش ۱۶۱۶.

۴- کافی: ۴/۵۸۶ و ۵۸۷ ح ۲ و ۳ و ۵، کامل الزیارات: ۲۴۹ - ۲۵۰ ب ۸۲ ح ۳ - ۸، من لا یحضره الفقیه: ۱/۴۴۲ ح ۱۲۸۵، تهذیب الاحکام: ۵/۴۳۰ - ۴۳۲ ح ۱۴۹۴ - ۱۵۰۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۳ ح ۸۴ و ۱۲ و ۱۳ و ج ۸۹/۷۶ و ص ۷۷ - ۷۸ ح ۲ و ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۲۴ ش ۴۸ و ۴۹ و ج ۳/۵۵ ش ۷۷۹ و ۷۸۰ و ص ۵۸ ش ۷۸۶ و ۷۸۷.

و اولی آن است که تا مقدور باشد، در این مواضع قصد اقامت کند که بی دغدغه تمام کند.

و از بعضی احادیث ظاهر می شود که نوافلی که در سفر ساقط می شود، در این مواضع می توان کردن (۱)؛ و جمعی از علما قائل شده اند و خالی از قوتی نیست، خصوصاً وقتی که نماز را تمام کند.

۱- کامل الزیارات: ۲۴۶ - ۲۴۸ ب ۸۱ ح ۱ و ۲ و ۴ - ۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۸۲ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۴۷ ش ۱۰۰ و ج ۳/۵۹ ش ۷۸۸ و ۷۸۹.

باب ششم: فضیلت حایر و کربلای و تربت امام حسین (علیه السلام)

در بیان فضیلت حایر و کربلای معلّی و فضیلت تربت حضرت امام حسین علیه السلام و آداب آن است و در آن چند فصل است:

فصل اول: در فضیلت حایر و کربلا و بیان حدّ حایر است

به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: قبر حسین علیه السلام - بیست ذرع در بیست ذرع - باغی است از باغهای بهشت (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که: چهار بقعه زمین در ایام طوفان شکایت به خدا کردند: بیت المعمور و نجف و کربلا و طوس (۲).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: زمین کعبه گفت که چیست مثل من و حال آنکه خانه خدا بر پشت من ساخته شده است و می آیند مردم به سوی من از اطراف عالم و حق تعالی مرا حرم و مأمن خود گردانیده است!

حق تعالی به او وحی فرمود که: ساکت شو و قرار گیر، که فضیلت تو در جنب فضیلت زمین کربلا نیست مگر به منزله سوزنی که در دریا فرو برند در جنب دریا و اگر تربت کربلا نمی بود تو را فضیلت نمی دادم و اگر آن کسی که در کربلا محل دفن او شده است نمی بود، نه تو را خلق می کردم و نه آن خانه را که به آن فخر کردی؛ پس قرار گیر و متواضع و ذلیل باش از برای کربلا و استنکاف و تکبر مکن بر کربلا و الّا

۱- کامل الزیارات: ۱۱۲ ب ۳۸ ح ۳ و ص ۲۷۲ ب ۸۹ ح ۵، مزار مفید: ۱۴۱ ح ۴، مصباح المتهجد: ۷۳۲، تهذیب الاحکام: ۶/۷۲ ح ۱۳۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۶۰ ح ۳۳ و ص ۱۰۶ ح ۱، و ص ۱۱۱ ح ۲۹ - ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۸ ش ۷۶۲.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۱۹۶، فرحه الغری: ۷۰، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۱ ح ۲۲ و ج ۱۰۱/۱۰۶ ح ۲ و ج ۱۰۲/۳۹ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۱۹ ش ۴۷۱ و ج ۳/۲۸ ش ۷۲۹ و ج ۴/۹۱ ش ۱۳۳۳.

فرو برم تو را در آتش جهنم (۱).

و به سندهای معتبر دیگر از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: خلق کرد حق تعالی زمین کربلا را پیش از آنکه خلق کند کعبه را به بیست و چهار هزار سال و مقدّس گردانید آن را و برکت فرستاد بر آن؛ و پیوسته چنین مقدّس و مبارک بود پیش از آنکه خدا خلاق را خلق نماید. و همیشه چنین خواهد بود تا بگرداند خدا آن را بهترین زمینهای بهشت و بهتر منزلی و مسکنی که دوستان خود را در آن ساکن گرداند در بهشت (۲).

و به چند سند دیگر از حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - منقول است که: حق تعالی کربلا را حرم صاحب امتیّت با برکت گردانید پیش از آنکه خلق کند زمین کعبه را و حرم گرداند آن را به بیست و چهار هزار سال؛ و چون حق تعالی در ابتدای قیامت زمین را به زلزله آورد، بالا برند کربلا را با خاکش چنانچه هست نورانی و صافی، پس بگرداند آن را بهترین باغی از باغهای بهشت و بهتر مسکن و مأوایی در بهشت، که در آن ساکن نشوند مگر پیغمبران و مرسلان؛ و آن روشنی دهد در میان باغهای بهشت چنانچه ستاره های بسیار روشن در میان ستاره ها از برای اهل زمین روشنی می دهند و نورش دیده های اهل بهشت را خیره گرداند و ندا کند که:

منم آن زمین مقدّس طیب مبارکی که در برداشتم بهترین شهیدان و بهترین جوانان اهل بهشت را (۳).

و از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که فرمود که: غاضریّه - یعنی کربلا - بقعه ای است که در آن بقعه حق تعالی سخن گفت با موسی بن عمران علیه السلام و مناجات کرد در آن با نوح علیه السلام؛ و آن گرامی ترین زمینهای خدا است بر خدا و اگر چنین نبود

- ۱- کامل الزیارات: ۲۶۷ ب ۸۸ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۶ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۷ ش ۷۲۶.
- ۲- کامل الزیارات: ۲۶۸ ب ۸۸ ح ۴ و ص ۲۷۰ ح ۱۳ و ۱۴، تهذیب الاحکام: ۶/۷۲ ح ۱۳۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۷ و ۱۰۸ ح ۵ - ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶ ش ۷۱۲.
- ۳- کامل الزیارات: ۳۱۸ ب ۸۸ ح ۵، مزار مفید: ۲۳ ح ۱، مزار کبیر: ۳۳۷، بحارالانوار: ۵۷/۲۰۲ ذیل ح ۱۴۷ و ج ۱۰۱/۱۰۸ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۳ ش ۷۰۸.

حق تعالی نمی سپرد در آن دوستان و پیغمبران و فرزندان پیغمبرانش را؛ پس زیارت کنید قبرهای ما را در غاضریه (۱).

و حضرت صادق علیه السلام فرمود که: غاضریه از تربت بیت المقدس است (۲).

و به سند معتبر منقول است که حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: مدفون خواهد شد پسر من در زمینی که آن را کربلا گویند و آن بقعه ای است که بر آن بود قبه الاسلامی که نجات داد خدا بر آن قبه آنها را که ایمان به حضرت نوح علیه السلام آورده بودند از طوفان (۳).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام مروی است که: زیارت کنید کربلا را و از آن قطع مکنید؛ که فرزند بهترین پیغمبران را دربر گرفته است.

و به درستی که ملائکه زیارت کردند کربلا را هزار سال پیش از آنکه جدم حسین در آنجا ساکن شود و هیچ شبی نمی گذرد مگر جبرئیل و میکائیل آن را زیارت می کنند؛ پس جهد کن که پیوسته در آن مکان باشی (۴).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: حق تعالی بعضی از زمینها و آبها را بر بعضی زیادتی داده است، پس بعضی از آنها فخر کردند و بعضی بغی و زیادتی بر زمینهای دیگر کردند، پس هیچ آب و زمینی نبود مگر مُعاقَب شدند به ترک تواضع و فروتنی؛ حتی آنکه مسلط گردانید حق تعالی مشرکان را بر کعبه و فرستاد بر زمزم آب شوری تا مزه اش را فاسد گردانید.

و به درستی که کربلا- و آب فرات اول زمین و اول آبی بودند که حق تعالی مقدّس و مبارک گردانید آنها را، پس گفت به کربلا که: سخن بگو.

پس چون زمینها و آبها فخر کردند بعضی بر بعضی، گفت: من زمین مقدّس مبارک خدایم، تربت و آب من شفا است و فخر نمی کنم، بلکه خاضع و ذلیل برای کسی ام که مرا چنین کرده است؛ و این را برای فخر بر زمینهای دیگر نمی گویم، بلکه

۱- کامل الزیارات: ۲۶۸ ب ۸۸ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۸ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۵ ش ۷۱۱.

۲- کامل الزیارات: ۲۶۹ ب ۸۸ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۹ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۹ ش ۷۳۰.

۳- کامل الزیارات: ۲۶۹ ب ۸۸ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۹ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۷ ش ۶۹۸.

۴- کامل الزیارات: ۲۶۹ ب ۸۸ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۸ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۸ ش ۷۲۷.

شکر نعمت پروردگار خود می کنم.

پس خدا آن را گرامی داشت و به سبب فروتنی و شکر نعمت، کرامت و شرفش را زیاد کرد به حسین - صلوات الله علیه - و اصحاب او.

پس حضرت صادق علیه السلام فرمود که: هر که تواضع کند برای خدا، بلند کند او را خدا؛ و هر که تکبر کند، خدا او را ذلیل و پست گرداند (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - منقول است که:

حضرت مریم به اعجاز از دمشق به کربلا آمد و حضرت عیسی در موضع قبر امام حسین از او متولّد شد و در همان شب به دمشق برگشت (۲).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - در بعضی از سفرها چون نزدیک کربلا رسید از لشکر پیش افتاد و چون به محلّ شهادت امام حسین علیه السلام و اصحاب او رسید فرمود که: در اینجا دویست پیغمبر و دویست وصی پیغمبر و دویست فرزندزاده پیغمبر شهید شده اند با اتباع ایشان.

پس دور صحرا می گردید و می فرمود که: اینجا محلّ خوابیدن شتران ایشان است و اینجا محلّ فرود آوردن بارهای ایشان است و این محلّ شهادت گروهی چند است که پیش از ایشان بهتر از ایشان نبوده است و بعد از ایشان مثل ایشان نخواهد بود (۳).

و فرمود که: خوشا حال تو ای خاک، که بر تو ریخته خواهد شد خونهای دوستان! (۴) و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که چون به زیارت امام حسین - صلوات الله علیه - بروی، زیارت کن آن حضرت را محزون و غمگین و حوائج خود را نزد او سؤال نما و برگرد و آن را وطن خود قرار مده (۵).

۱- کامل الزیارات: ۲۷۰ ب ۸۸ ح ۱۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۹ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۶ ش ۷۲۵.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۷۳ ح ۱۳۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۶ ح ۴۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴ ش ۷۰۹.

۳- کامل الزیارات: ۲۷۰ ب ۸۸ ح ۱۲، تهذیب الاحکام: ۶/۷۲ ح ۱۳۸، مصباح الزائر: ۲۷۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۶ ح ۴۲ و ۴۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱ ش ۷۰۵.

۴- کامل الزیارات: ۲۷۰ ب ۸۸ ذیل ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۶ ذیل ح ۴۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰ ش ۷۰۴.

۵- کامل الزیارات: ۱۳۱ ب ۴۸ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۱۴ ح ۲۱، مزار مفید: ۹۶ ح ۱، مزار کبیر: ۳۶۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۰ ح

۲ - ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۲۹ ش ۱۱۰۴.

مؤلف گوید که: چون در باب سابق احادیث در فضیلت توقّف و توطّن در کربلا گذشت (۱)، ممکن است که نهی که در این حدیث وارد شده است محمول بر صورت تقیه و خوف باشد؛ چنانچه غالب احوال آن زمان چنین بوده است.

یا مراد این باشد که، نزدیک قبر و در حایر بسیار توقّف ننماید؛ چنانچه بعضی از احادیث به این مضمون بعد از این خواهد آمد (۲).

و به چندین سند از حضرت امام زین العابدین علیه السلام منقول است که: جبرئیل به نزد حضرت رسول صلی الله علیه و آله آمد و اشاره به حضرت امام حسین علیه السلام کرد و گفت: این فرزندزاده تو کشته خواهد شد با جماعتی از فرزندان و اهل بیت تو و نیکان امت تو در کنار فرات، در زمینی که آن را کربلا گویند؛ و به سبب آن کرب و بلا بردشمنان تو و دشمنان فرزندان تو بسیار خواهد بود در روزی که غم آن روز بر طرف نمی شود و حسرتش دائم است - یعنی روز قیامت - و آن زمین پاکترین بقعه های زمین است و از همه زمین خرمترش بیشتر است و از زمینهای بهشت است (۳).

و در حدیث دیگر از امام زین العابدین علیه السلام منقول است که فرمود که: گویا می بینم که قصرها و بناهای محکم بر دور قبر امام حسین علیه السلام ساخته اند و گویا می بینم که بازارها بر دور قبر آن حضرت بهم رسیده و از اطراف زمین به زیارت آن حضرت خواهند آمد (۴).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: برکت قبر امام حسین علیه السلام تا ده میل است (۵) - که سه فرسخ و ثلث فرسخ باشد - .

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: حریم قبر آن حضرت از هر طرف، یک فرسخ است (۶).

۱- نگاه کن: ص ۲۲۴ و ص ۲۵۳.

۲- نگاه کن: ص ۳۰۰.

۳- کامل الزیارات: ۲۶۴ ب ۸۸ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۴ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۷ ش ۶۹۹.

۴- صحیفه الرضا علیه السلام: ۲۶۸ ح ۱۶۱، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۱/۴۸ ح ۱۹۰، بحارالانوار: ۴۱/۲۸۷ ح ۹ و ج ۱۰۱/۱۱۴ ح ۳۶.

۵- تهذیب الاحکام: ۶/۷۲ ح ۱۳۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۵ ح ۴۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۹ ش ۷۶۵.

۶- کامل الزیارات: ۲۷۱ ب ۸۹ ح ۲ و ص ۲۸۲ ب ۹۳ ح ۹، مزار مفید: ۱۴۰ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۷۱ ح ۱۳۳، مزار کبیر: ۳۵۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۱ ح ۲۵ و ۲۶ و ص ۱۱۴ ح ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۷ ش ۷۶۰.

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: حریم قبر آن حضرت پنج فرسخ است، از چهار جانب قبر (۱).

و در حدیث معتبر دیگر از اسحاق بن عمّار منقول است که گفت: شنیدم از حضرت صادق علیه السلام که می فرمود که: موضع قبر حسین بن علی علیهما السلام را حرمت معلومی هست، هر که آن حرمت را بشناسد و پناه به آن برد امان یابد.

گفتم: وصف فرما برای من موضع آن حضرت را.

فرمود که: بیما از موضع قبرش که امروز هست، از هر طرف بیست و پنج ذرع.

و موضع قبرش از آن روز که مدفون شده است در آن باغی است از باغهای بهشت و دری است از درهای بهشت و در آن معراجی به سوی آسمانها است که اعمال زائران را از آن بالا می برند (۲).

مؤلف گوید که: علما جمع میان احادیث مختلفه این باب، به حمل بر اختلاف مراتب فضیلت کرده اند که: اقصای مراتب فضیلت پنج فرسخ است و از آن بهتر یک فرسخ است و اشرف آن فرسخ یک میل است که بعد از این خواهد آمد و اشرف از آن هفتاد باع است و اشرف از آن هفتاد ذرع است و اشرف از آن بیست و پنج ذرع است و اشرف از آن اصل ضریح است.

و ظاهر علما این است که تربت استشفا و سجود و سبحة را، از همه اینها توان برداشت. و احوط در تربت استشفا آن است که زیاده از یک فرسخ و ثلث فرسخ بر ندارند. و احوط از آن آنکه از زیاده از یک میل بر ندارند. و احوط از آن آنکه از حوالی ضریح مقدّسه اخذ نمایند.

و اما حدّ حایر: پس از کلام علما، مختلف ظاهر می شود:

بعضی گفته اند که: آنچه احاطه کرده است به آن دیوارهای صحن؛ پس تمام

۱- کامل الزیارات: ۲۷۲ ب ۸۹ ح ۳، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۷۹ ح ۳۱۶۹ و ص ۶۰۰ ح ۳۲۰۶، مزار مفید: ۱۴۰ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۷۱ ح ۱۳۲، مزار کبیر: ۳۵۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۹ ش ۵۶۴.

۲- کافی: ۴/۵۸۸ ح ۶، کامل الزیارات: ۲۷۲ ب ۸۹ ح ۴، مزار مفید: ۱۴۱ ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۷۱ ح ۱۳۴، مزار کبیر: ۳۳۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۱۰ ح ۱۹ - ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۹ ش ۷۶۶.

صحن و عمارات متّصله به روضه مقدّسه - از مسجدین و غیر آنها - همه داخل خواهد بود.

و بعضی گفته اند که: اصل ضریح است.

و بعضی گفته اند: ضریح است با عمارات متّصله به آن.

و ظاهر کلام اکثر علما و مشهور میان سکنه آن دیار، آن معنی اوّل است.

و از بعضی معتمّین افاضل از سکنه آن اماکن مقدّسه مسموع شد، که صحن شریف از پیش رو و جانب راست و جانب چپ مضبوط است و تغییر نداده اند؛ اما از طرف پشت سر تغییر داده اند و قدر اصل و زیادتی معلوم نیست.

و دور نیست که آنچه از صحن گود است داخل حایر باشد و آنچه بلند است داخل نباشد؛ چنانچه ابن ادریس - علیه الرحمه - در سرائر گفته است که این مکان را حایر می گویند برای آنکه در لغت عرب، حایر مکان پست را می گویند، زیرا که آب در آن حیران و ساکن می گردد (۱).

و شیخ شهید و جمع دیگر گفته اند که: برای این مسمی به حایر گردیده است که در زمان متوکل - علیه اللّٰعنه - که به امر او آب بستند که اثر ضریح را منظمس سازند، به اعجاز آن حضرت آب بر دور حایر بلند شد و داخل حایر نشد (۲).

و بنابراین احتمال اخیر، مسجد بزرگ داخل حایر نخواهد بود، با آنچه محاذی آن است از یمین و یسار و آنچه عقب آن است از صحن.

و در دخول حجره های صحن در حایر، بنا بر احتمال اوّل و اخیر خالی از اشکالی نیست.

و بنا بر اقوالی که مذکور شد، طریق احتیاط در قصر و اتمام صلاه در این موضع بر ناقد بصیر ظاهر می شود.

۱- سرائر: ۱/۳۴۲.

۲- ذکری الشیعه: ۴/۲۹۱.

فصل دوم: در فضیلت تربت آن حضرت و کیفیت و آداب اخذ و استعمال آن است

به سند معتبر از موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که فرمود که: از تربت من چیزی برمدارید که تبرک به آن کنید؛ که هر تربت ما حرام است مگر تربت جدّم حسین بن علی علیهما السلام؛ که خدا آن را شفا گردانیده است برای شیعیان و دوستان ما (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که: هر گلی حرام است مانند میته و خون و جانوری که به نام غیر خدا کشته باشند، مگر طینت قبر حسین علیه السلام که آن شفا است از هر دردی (۲).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: اگر بیماری از مؤمنان که حقّ و حرمت و ولایت و امامت حضرت امام حسین را داند، بگیرد از طین قبر آن حضرت بقدر سر انگشت، هر آینه دواى او خواهد بود (۳).

و به سند موثق از ابن ابی یعفور منقول است که به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: یک شخص از خاک قبر امام حسین علیه السلام بر می دارد و منتفع می شود،

۱- عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۱/۸۴ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۸ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۸ ش ۷۸۵.

۲- کافی: ۶/۲۶۶ ح ۹، کامل زیارات: ۲۸۵ ب ۹۵ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۰ ح ۷ و ص ۱۳۰ ح ۴۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۱ ش ۷۹۳.

۳- کامل زیارات: ۲۷۸ ب ۹۱ ح ۸ و ص ۲۷۹ ب ۹۲ ح ۶، مزار مفید: ۱۴۳ ح ۲، مصباح المتهجد: ۷۳۲، دعوات راوندی: ۱۸۵ ح ۵۱۲، مصباح الزائر: ۲۵۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۲ ح ۱۰ و ۱۱ و ص ۱۲۵ ح ۲۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۲ ش ۷۳۸.

و دیگری بر می دارد و منتفع نمی شود!

فرمود که: نه والله، هر که بردارد و اعتقاد داشته باشد که به او نفع می بخشد، منتفع می شود (۱).

و به سند معتبر منقول است که بعضی از اصحاب حضرت امام محمد باقر علیه السلام گفت: زنی قدری ریسمان به من داد که در مکه بدهم که جامه کعبه را به آن بدوزند و من نخواستم که به حاجبان و خدمه کعبه بدهم؛ زیرا که ایشان را می شناختم و می دانستم که خود متصرف می شوند. چون به مدینه آمدم به خدمت امام محمد باقر علیه السلام عرض کردم.

فرمود که: آن را بده و غسل و زعفران بخر و بگیر قدری از تربت امام حسین - صلوات الله علیه - و به آب باران ضم کن و غسل و زعفران را در آن بریز و به شیعیان بده که بیماران خود را به آن دوا کنند (۲).

و به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: خاک قبر حضرت امام حسین علیه السلام شفای هر درد است و آن است دوی بزرگ (۳).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: تربت امام حسین علیه السلام در آن شفا است، هر چند یک میل راه - که ثلث فرسخ باشد - دورتر از قبر برداشته باشند (۴).

و در روایت دیگر فرمود که: هر که را علتی برسد و مداوا کند به خاک قبر امام حسین علیه السلام، حق تعالی او را شفا می بخشد از آن علت، مگر آنکه علت مرگ باشد (۵).

۱- کافی: ۴/۵۸۸ ح ۳، کامل الزیارات: ۲۷۴ ب ۹۱ ح ۱، مکارم الاخلاق: ۱/۳۶۱ ح ۱۱۷۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۲ ح ۱۲ - ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۶ ش ۷۵۷.

۲- محاسن: ۵۰۰ ح ۶۲۱، کامل الزیارات: ۲۷۴ ب ۹۱ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۳ ح ۱۵ و ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۲ ش ۷۹۶.

۳- کامل الزیارات: ۲۷۵ ب ۹۱ ح ۴، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۹۹ ح ۳۲۰۷، مزار مفید: ۱۴۳ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۷۴ ح ۱۴۲، مصباح المتعبد: ۷۳۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۸ و ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۲ ش ۷۳۹.

۴- کامل الزیارات: ۲۷۵ ب ۹۱ ح ۵، مزار مفید: ۱۴۳ ح ۳، مکارم الاخلاق: ۱/۳۶۰ ح ۱۱۷۵، مزار کبیر: ۳۶۱، مصباح الزائر: ۲۵۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۴ ح ۲۰ و ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۳ ش ۷۴۰.

۵- کامل الزیارات: ۲۷۵ ب ۹۱ ح ۶، مزار مفید: ۱۴۴ ح ۴، مزار کبیر: ۳۶۱، مکارم الاخلاق: ۲/۲۴۳ ح ۲۵۸۷، مصباح الزائر: ۲۵۵، بحار الانوار: ۹۵/۳۴ ج ۱۰۱/۱۲۴ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۲ ش ۷۳۷.

و به سند معتبر منقول است از شخصی که گفت: حضرت امام رضا علیه السلام برای من از خراسان بسته متاعی فرستاد، چون گشودم در میان آن خاکی بود؛ از آن مرد که آورده بود پرسیدم که: این خاک چیست؟

گفت: این خاک قبر امام حسین علیه السلام است؛ هرگز آن حضرت از جامه و غیر جامه چیزی به جایی نمی فرستد، مگر این خاک را در میانش می گذارد و می گوید این امان است از بلاها به اذن و مشیت خدا (۱).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام مروی است که: بردارید کام فرزندان خود را با تربت حسین علیه السلام، که امان می بخشد از بلاها (۲).

و به سند صحیح منقول است که: شخصی به آن حضرت عرض کرد که: می گیرم از خاک قبر حسین و نزد من می باشد برای برکت آن. فرمود که: خوب است (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: در خاک حایری که حسین علیه السلام در آن مدفون است، شفای هر درد و ایمنی از هر بیم و خوف هست (۴).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: اگر بیماری از مؤمنان - که شناسد حق و حرمت و امامت امام حسین علیه السلام را از برای او - از تربت آن حضرت از یک میل راه بردارد، از برای او دوا و شفا خواهد بود (۵).

و به روایت معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: نزد سر حضرت حسین بن علی علیهما السلام خاک سرخی هست که شفا می بخشد از هر درد و مرض، مگر مرگ را.

۱- کامل الزیارات: ۲۷۸ ب ۹۲ ح ۱، مزار مفید: ۱۴۴ ح ۶، فضل زیاره الحسین علیه السلام: ۹۰ ح ۸۳، تهذیب الاحکام: ۸/۴۰ ح ۱۲۱، استبصار: ۳/۲۷۹ ح ۹۹۲، مزار کبیر: ۳۶۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۰ ش ۷۹۱.

۲- کامل الزیارات: ۲۷۸ ب ۹۲ ح ۲، مزار مفید: ۱۴۴ ح ۵، مصباح المتهجد: ۷۳۲، تهذیب الاحکام: ۶/۷۴ ح ۱۴۳، مزار کبیر: ۳۶۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۴ ح ۲۴ و ۲۵ و ص ۱۳۶ ح ۷۹ و ج ۱۰۴/۱۱۵ ح ۳۵ و ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۶ ش ۷۸۲.

۳- کامل الزیارات: ۲۷۸ ب ۹۲ ح ۳ و ص ۲۴۶ ذیل ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۱ ذیل ح ۵ و ص ۱۲۵ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۵ ش ۷۴۶.

۴- کامل الزیارات: ۲۷۸ و ۲۷۹ ب ۹۲ ح ۴ و ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۵ ح ۲۷ و ۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۶ ش ۷۴۷.

۵- کامل الزیارات: ۲۷۹ ب ۹۲ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۵ ح ۲۹.

راوی گفت که: من رفتم و از بالای سر آن حضرت به قدر یک ذرع کندم، از بالای سر آن حضرت خاک سرخی ریخت به قدر درهمی، پس آن را به کوفه آوردم و با دواها ممزوج کردم و به بیماران می دادم و شفا می یافتند (۱).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر گلی حرام است مانند گوشت خوک و هر که بخورد و بمیرد من نماز را بر او نمی کنم، مگر گل قبر امام حسین علیه السلام که در آن شفای هر دردی هست؛ و اگر کسی از روی لذت و خواهش بخورد از برای او شفا نیست (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: اندکی از آن حلال است، مثل نخودی (۳).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: خاک قبر حسین علیه السلام را از نزد قبر تا هفتاد ذرع، می توان برداشت (۴).

و در روایت معتبر دیگر هفتاد باع در هفتاد باع فرمود (۵).

و باع آن مقدار است که هر دو دست را بگشایند؛ و تقریباً به قدر چهار ذراع می شود.

و به سند معتبر از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: طین قبر حسین علیه السلام شفای هر درد و ایمنی از هر خوف است و از برای هر مطلب که بردارند آن مطلب حاصل می شود (۶).

و در حدیث دیگر منقول است که: از حضرت صادق علیه السلام پرسیدند از گِلِ ارمنی که بر می دارند برای کسی که عضوی از او شکسته باشد، آیا حلال است برداشتن آن؟

فرمود که: باکی نیست، آن خاک ذوالقرنین است؛ و خاک قبر امام حسین علیه السلام از آن بهتر است (۷).

۱- کافی: ۴/۵۸۸ ح ۴، کامل الزیارات: ۲۷۹ ب ۹۳ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۵ و ۱۲۶ ح ۳۰ و ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۱ ش ۷۳۶ - بخش اول حدیث - .

۲- کافی: ۶/۲۶۵ ح ۱، کامل الزیارات: ۲۸۵ ب ۹۵ ح ۱، علل الشرائع: ۵۳۲ ب ۳۱۷ ح ۲، بحارالانوار: ۶۰/۱۵۲ ح ۷ و ج ۱۰۱/۱۲۹ ح ۴۳ و ۴۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۴ ش ۷۴۳.

۳- کامل الزیارات: ۲۸۵ ب ۹۵ ذیل ح ۳، مزار مفید: ۱۴۶ ذیل ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۷۴ ذیل ح ۱۴۵، مزار کبیر: ۳۶۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۰ ذیل ح ۴۶ و ۴۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶ ذیل ش ۷۱۳.

۴- کافی: ۴/۵۸۸ ح ۵، مصباح المتهجد: ۷۳۲، مزار کبیر: ۳۶۳، مصباح الزائر: ۲۵۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۰ ح ۵۰ - ۵۳.

۵- کامل الزیارات: ۲۸۱ ب ۹۳ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۱ ح ۵۵.

۶- طب الأئمه: ۵۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۱ ح ۵۹.

۷- مصباح المتهجد: ۷۳۲، مکارم الاخلاق: ۱/۳۶۲ ح ۱۱۸۲، دعوات راوندی: ۱۸۵ ح ۵۱۴، بحارالانوار: ۶۰/۱۵۵ ح ۸ و ج

١٧٤/٦٢ ح ٨ و ج ١٠١/١٣٤ ح ٦٩، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٣/٣٤ ش ٧٤٤.

و در حدیث معتبر دیگر منقول است از ابو حمزه ثمالی که گفت: عرض کردم به حضرت صادق علیه السلام که: می بینم اصحاب ما می گیرند خاک قبر حضرت امام حسین علیه السلام را و طلب شفا از آن می کنند، آیا در آن شفا هست؟

فرمود که: طلب شفا می توان کرد از خاکی که بردارند از میان قبر تا چهار میل.

و همچنین است خاک قبر جدّم رسول خدا صلی الله علیه و آله و قبر امیرالمؤمنین و امام حسن علیهما السلام.

پس بگیر از آن خاک که آن شفای هر درد است و سپری است از برای دفع هر چه از آن ترسی؛ و هیچ چیز به آن برابری نمی کند از چیزها که از آن شفا طلب می کنند بغیر از دعا.

و چیزی که آن را فاسد می کند، آن است که در ظرفها و جاهای بد می گذارند.

و آنها که معالجه به آن می کنند، کم است یقین ایشان؛ هر که یقین داشته باشد که این از برای او شفا است هر گاه معالجه به آن بکند او را کافی خواهد بود و محتاج به دوی دیگر نخواهد شد.

و فاسد می گرداند آن تربت را شیاطین و کافران از جنیان که خود را بر آن می مالند و به هر چیز که می گذرد آن تربت آن را بو می کنند؛ و اما شیاطین و کافران جنّ، پس حسد می برند فرزندان آدم را و خود را بر آن می مالند که اکثر نیکی و بوی خوشش برطرف می شود. و هیچ تربت از حایر بیرون نمی آید مگر مهیّا می شود از شیاطین و کافران جنّ از برای آن تربت، آن قدر که عدد ایشان را به غیر از خدا احصا نمی تواند کرد و آن تربت در دست صاحبش است و ایشان خود را بر آن می مالند؛ و ملائکه نمی گذارند ایشان را که داخل حایر شوند. و اگر تربت سالم از اینها بماند، هر بیماری را که به آن معالجه نمایند البته در آن ساعت شفا می یابد.

پس چون تربت را برداری پنهان کن و نام خدا بر آن بسیار بخوان؛ و شنیده ام که بعضی از آنها که تربت را برمی دارند، آن را سبک می شمارند؛ حتی بعضی از ایشان آن را در توبره چهار پایان می اندازند، یا در ظرف طعام و چیزهایی که دست بر آن بسیار مالیده می شود - از خرجین ها و جوالها - .

پس چگونه شفا یابد از آن، کسی که به این نوع آن را حرمت دارد؛ ولیکن دلی که در آن یقین نیست و سبک می شمارد چیزی را که صلاحش در آن است، عمل خود را فاسد می کند (۱).

مؤلف گوید که: مشهور میان علما آن است که خوردن گل و خاک مطلقاً جایز نیست، مگر خاک قبر امام حسین علیه السلام به قصد شفا، بی قصد لذت، به قدر نخودی.

و اگر به قدر عدسی زیاده نخورند، احوط است.

و احوط آن است که آن تربت را از موضع نزدیک برداشته باشند و به دعاها و آداب منقوله برداشته باشند و در وقت خوردن به آداب و ادعیه منقوله بخورند؛ چنانچه مذکور خواهد شد.

و اما خاک قبور سایر انبیا و ائمه علیهم السلام، پس جایز نیست خوردن آنها.

و این دو حدیث را حمل می توان کرد بر اینکه تبرک جویند به آنها به غیر خوردن؛ مثل طلا کردن و مانند آن.

و به سند معتبر از محمد بن مسلم منقول است که گفت: رفتم به مدینه و بیمار شدم، حضرت امام محمد باقر علیه السلام دوی از برای من فرستاد که غلامی آورد و دستمالی بر روی آن پوشیده بودند.

غلام گفت که: این را بخور که حضرت مرا امر کرده است که نرم، تا بیاشامی این دوا را.

پس چون گرفتم و خوردم، شربت سردی بود در نهایت خوش طعمی و بوی مشک از آن ساطع بود.

پس غلام گفت که: مولای من می فرماید که چون دوا را بخوردی بیا به نزد ما.

من از این قول تعجب کردم؛ زیرا که حالی داشتم پیشتر، که قدرت نداشتم بر برخاستن.

پس چون آن شربت در جوف من قرار گرفت، گویا از بندی رها شدم؛ برخاستم و به در خانه آن حضرت آمدم و رخصت طلبیدم، حضرت صدا زدند که جسمت صحیح شده است، داخل شو.

۱- کامل الزیارات: ۲۸۰ ب ۹۳ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۶ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۲ ش ۷۵۳.

پس داخل شدم و می گریستم و سلام کردم و دست و سرش را بوسیدم.

پرسید که: چرا گریه میکنی؟

گفتم که: فدای تو شوم می گریم بر غربت خود و دوری راه از خدمت شما و کمی قدرت بر ماندن در ملازمت شما، که پیوسته نظر به شما کنم.

فرمود که: اما کمی قدرت، پس حق تعالی چنین گردانیده است شیعیان و اهل مودت ما را و بلا را به سوی ایشان تند گردانیده است.

و اما آنچه گفتمی از غربت، پس مؤمن در این دنیا غریب است در میان این خلق واژگون، تا از این خانه به در رود به سوی رحمت خدا.

و اما آنچه ذکر کردی از دوری راه، پس تو را در این باب تأسی خواهد بود به حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام، که در زمینی است که دور است از ما در کنار فرات.

و اما آنچه یاد کردی از محبت قرب ما و نظر کردن به سوی ما و اینکه قادر بر این نیستی، پس بدان که خدا می داند آنچه در دل تو است و تو را بر آن جزا خواهد داد.

پس فرمود که: آیا به زیارت امام حسین علیه السلام می روی؟

گفتم بلی، با ترس و بیم بسیار.

فرمود که: هر چند ترس بیشتر است، ثوابش عظیم تر است.

پس فرمود که: چگونه یافتی آن شربت را؟

گفتم: گواهی می دهم که شما اهل بیت رحمتید و تو وصی اوصیائی؛ در وقتی غلام آن شربت را آورد که قدرت نداشتم که بر پا بایستم و از خود ناامید شده بودم، پس چون آن شربت سرد شیرین خوشبو را نوشیدم غلام گفت که مولای من فرموده است که بیا، گفتم با این حال می روم هر چند جانم برود؛ چون روانه شدم گویا از بندی رها شدم، پس سپاس خداوندی را که شما را رحمت گردانیده است برای شیعیان شما.

فرمود که: آن شربت که خوردی از خاک قبرهای پدران من بود و از برای شفا از آن بهتر چیزی نمی باشد، پس هیچ چیز را با آن را برابر مکن، که ما به اطفال و زنان خود می خورانیم و از آن خیر بسیار می بینیم.

گفتم: فدای تو شوم، ما بر می داریم و طلب شفا از آن می کنیم.

فرمود که: شخصی آن را برمی دارد و از حایر بیرون می آورد ظاهر، بی آنکه در چیزی بیچد، پس هیچ جنّ و جانور و چیزی که دردی و بلائی داشته باشد نیست مگر آنکه آن را بو می کند، پس برکتش برطرف می شود و برکتش را دیگران می برند؛ و آن تربت که به آن معالجه می کنند چنین نمی باید باشد، و اگر نه این علت باشد که گفتم، هر که آن را بر خود بمالد یا از آن بخورد، البته شفا می یابد در همان ساعت.

و آن مثل حجر الأسود است که اول مثل یاقوتی بود در نهایت سفیدی و هر بیماری و دردناکی که خود را بر آن می مالید در ساعت شفا می یافت؛ و چون صاحبان دردها از اهل کفر و جاهلیت خود را بر آن می مالیدند، سیاه شد و اثرش کم شد.

و چون تو برمی داری تربت را ظاهر و گشوده بیرون می آوری و در میان خرجین و در جاهای چرکین می افکنی، پس برکتش می رود (۱).

و به دو سند معتبر از حارث بن مغیره منقول است که گفت: به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم که: من درد و بیماری بسیار دارم و به هر دوائی که مداوا کردم نفع نیافتم.

فرمود که: چرا غافلی از تربت قبر حسین بن علی علیهما السلام که در آن شفای هر درد است و ایمنی از هر خوف هست؟!

تربت را برداری این دعا بخوان:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ الطَّيْنَةِ، وَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الَّذِي أَخَذَهَا، وَ بِحَقِّ النَّبِيِّ الَّذِي قَبَضَهَا، وَ بِحَقِّ الْوَصِيِّ الَّذِي حَلَّ فِيهَا، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ أَفْعَلْ بِي - كَذَا وَ كَذَا - .

و به جای «وافعل بی کذا و کذا» حاجتهای خود را بطلبد.

پس حضرت فرمود که: ملکی که تربت را اخذ کرد جبرئیل بود و آن تربت را به پیغمبر صلی الله علیه و آله نمود و گفت: این تربت پسرت حسین است؛ امت تو بعد از تو او را خواهند کشت. و پیغمبری که آن را اخذ کرد محمد صلی الله علیه و آله بود و وصیی که در آن حلول

۱- کامل الزیارات: ۲۷۵ ب ۹۱ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۲۰ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۸ ش ۷۱۶.

کرده است حضرت امام حسین است با شهیدان که با آن حضرت در آنجا مدفون شده اند.

گفتم فدای تو شوم شفای هر درد را دانستم، چگونه باعث ایمنی از هر خوف می گردد؟

فرمود که: هر گاه از پادشاهی و یا غیر او ترسی، از خانه بیرون مرو مگر آنکه تربت آن حضرت با تو باشد، پس بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَخَذْتُه مِنْ قَبْرِ وَلِيِّكَ وَابْنِ وَلِيِّكَ، فَاجْعَلْهُ لِي أَمْنًا وَحِرْزًا لِمَا أَخَافُ وَ مَا لَا أَخَافُ.

زیرا که گاه هست بر آدمی بلائی چند وارد می شود که خوف از آنها ندارد.

حارث گفت که: چنانچه حضرت فرمود من تربت را اخذ کردم و آن دعا که فرمود خواندم پس بدنم صحیح شد و امان من گردید از آنچه می ترسیدم و از آنچه نمی ترسیدم؛ و بعد از آن به حمد الله مکروهی و المی ندیدم (۱).

و به روایت معتبر دیگر منقول است که آن حضرت فرمود که: حق تعالی تربت جدّم را گردانیده است شفای هر درد و امان از هر خوف؛ پس هر گاه یکی از شما خواهد که بردارد تربت را، پس ببوسد آن را و بر هر دو دیده بگذارد و بر سایر بدن بمالد و بگوید:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ، وَ بِحَقِّ مَنْ حِيلَ بِهَا وَ تَوَى فِيهَا، وَ بِحَقِّ أَبِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَخِيهِ وَ الْأُئِمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ، وَ بِحَقِّ الْمَلَائِكَةِ الْحَافِيْنَ بِهِ، إِلَاجْعَلْتَهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ بُرْءًا مِنْ كُلِّ مَرَضٍ، وَ نَجَاةً مِنْ كُلِّ آفَةٍ، وَ حِرْزًا مِمَّا أَخَافُ وَ أَخَذَرُ.

پس آن را استعمال نماید.

راوی گفت که: من همیشه چنین کردم و هیچ مکروهی به حمد الله ندیدم (۲).

و در حدیث دیگر فرمود که: چون احدی از شما تربت را بردارد، به اطراف انگشتان بردارد - و قدر آن مثل نخود است - پس ببوسد و بر هر دو دیده بگذارد و بر سایر بدن بمالد و آن دعا که در حدیث سابق گذشت بخواند (۳).

۱- امالی طوسی: ۱/۳۲۵، کامل الزیارات: ۲۸۲ ب ۹۳ ح ۱۰، تهذیب الاحکام: ۶/۷۴ ح ۱۴۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۸ و ۱۱۹ ح ۲ و ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۸ ش ۷۵۰.

۲- امالی طوسی: ۱/۳۲۶، مصباح الزائر: ۲۵۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۹ ح ۴ و ۵.

۳- مکارم الاخلاق: ۱/۳۶۱ ح ۱۱۷۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۹ ح ۶.

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: چون کسی از تربت حضرت امام حسین علیه السلام تناول نماید، بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الَّذِي تَنَاوَلَهُ وَ الرَّسُولِ الَّذِي بَوَّأَهُ وَ الْوَصِيِّ الَّذِي ضَمَّنَ فِيهِ، أَنْ تَجْعَلَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ.

پس آن درد را نام برد (۱).

و در حدیث معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: چون برداری تربت را، بگو:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ، وَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الْمُوَكَّلِ بِهَا، وَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الَّذِي كَرَّبَهَا (۲)، وَ بِحَقِّ الْوَصِيِّ الَّذِي هُوَ فِيهَا، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ هَذَا الطِّينَ شِفَاءً لِي مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ.

اگر چنین کند البته شفای او است از هر دردی و امان او است از هر خوفی (۳).

و در روایت معتبر منقول است که: مهر کردن بر تربت حسین علیه السلام آن است که بر آن سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» بخوانی (۴).

و روایتی وارد شده است که: چون تربت را برگیری بگو:

بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ الطَّاهِرَةِ، وَ بِحَقِّ الْبُقْعَةِ الطَّيِّبَةِ، وَ بِحَقِّ الْوَصِيِّ الَّذِي تُوَارِيهِ، وَ بِحَقِّ حَيْدِهِ وَ أَبِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَحِبِّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ الَّذِينَ يَحْفُوفُونَ بِهِ وَ الْمَلَائِكَةِ الْعُكُوفِ عَلَى قَبْرِ وَلِيِّكَ يَنْتَظِرُونَ نَصْرَهُ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - ،

۱- کامل الزیارات: ۲۸۰ ب ۹۳ ح ۳، مصباح المتهدد: ۷۳۴، دعوات راوندی: ۱۸۷ ح ۵۱۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۷ ح ۳۳ و ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۵ ش ۷۵۶.

۲- «کز بها» خ ل.

۳- کامل الزیارات: ۲۸۰ ب ۹۳ ح ۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۷ ح ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷ ش ۷۱۵.

۴- کافی: ۴/۵۸۸ ح ۷، کامل الزیارات: ۲۸۱ ب ۹۳ ح ۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۷ ح ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۷ ش ۸۰۶.

اجْعَلْ لِي فِيهِ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ، وَ غِنًى مِنْ كُلِّ فَقْرٍ، وَ عِزًّا مِنْ كُلِّ ذُلٍّ، وَ أَوْسَعِ بِهِ عَلَيَّ فِي رِزْقِي، وَ أَصِحِّحْ بِهِ جِسْمِي (۱).

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون خواهی خاک قبر حضرت امام حسین علیه السلام را برداری، پس سوره «حمد» و «قل أعوذ برب الفلق» و «قل أعوذ برب الناس» و «قل هو الله أحد» و «إنا أنزلناه في ليلة القدر» و «یس» و «آیه الکرسی» بخوان - و بنا بر بعضی نسخ «قل یا ایها الکافرون» نیز بخوان - و بگو:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ حَبِيبِكَ وَ نَبِيِّكَ وَ رَسُولِكَ وَ أَمِينِكَ، وَ بِحَقِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَبْدِكَ، وَ أَخِي رَسُولِكَ، وَ بِحَقِّ فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَ زَوْجِهِ وَ لَيْكِكَ، وَ بِحَقِّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ بِحَقِّ الْأَئِمَّةِ الرَّاشِدِينَ، وَ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ، وَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الْمُوَكَّلِ بِهَا، وَ بِحَقِّ الْوَصِيِّ الَّذِي هُوَ فِيهَا، وَ بِحَقِّ الْجَسَدِ الَّذِي تَضَمَّنَتْ، وَ بِحَقِّ السَّبْطِ الَّذِي ضَمَّنْتَ (۲)، وَ بِحَقِّ جَمِيعِ مَلَائِكَتِكَ وَ أَنْبِيَائِكَ وَ رَسُولِكَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اجْعَلْ هَذَا الطِّينَ شِفَاءً لِي وَ لِمَنْ يَسْتَشْفِي بِهِ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَيْقَمٍ وَ مَرَضٍ، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ.

اللَّهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، اجْعَلْهُ عَلِمًا نَافِعًا، وَ رِزْقًا وَاسِعًا، وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَيْقَمٍ، وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ، وَ جَمِيعِ الْأَوْجَاعِ كُلِّهَا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و می گویی:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ الْمُبَارَكَةِ الَّتِي مَوَّنَتْهُ وَ الْمَلِكِ الَّذِي هَبَطَ بِهَا وَ الْوَصِيِّ الَّذِي هُوَ فِيهَا، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ سَلِّمْ، وَ انْفَعِنِي بِهَا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۳).

۱- کافی: ۴/۵۸۹ ذیل ح ۷، کامل الزیارات: ۲۸۲ ب ۹۳ ح ۸، مصباح الزائر: ۲۵۹، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۸ ح ۳۷ و ۳۸، موسوعه

زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۶ ش ۷۵۸.

۲- «ضَمَّت» خ ل.

۳- کامل الزیارات: ۲۸۳ ب ۹۳ ح ۱۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۸ ح ۳۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۰ ش ۷۵۱.

و در روایت دیگر فرمود که: هر گاه تربت را بخوری یا خواهی که بخوری، بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رِزْقًا وَاسِعًا، وَ عِلْمًا نَافِعًا، وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱).

و به روایت دیگر فرمود که بگو:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ الْمُبَارَكَةِ، وَ رَبِّ الْوَصِيِّ الَّذِي وَارَثَتْهُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْهُ عِلْمًا نَافِعًا، وَ رِزْقًا وَاسِعًا، وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ (۲).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: هر گاه برداری تربت مظلوم را و در دهان بگذاری، بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ، وَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الَّذِي قَبَضَهَا وَ النَّبِيِّ الَّذِي حَضَنَهَا وَ الْأِمَامِ الَّذِي حَمَلَهَا فِيهَا، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَجْعَلَ لِي فِيهَا شِفَاءً نَافِعًا، وَ رِزْقًا وَاسِعًا، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ وَ دَاءٍ.

که اگر این را بگوید، حقّ تعالی به او شفا و عافیت می بخشد (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: تربت امام حسین علیه السلام بسیار مبارک است، هر که بخورد آن را از شیعیان ما، برای او شفا می گردد از هر دردی؛ و هر که بخورد از دشمنان ما، در بدنش گذاخته می شود چنانچه دنبه گذاخته می شود.

پس چون تربت را بخوری بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الَّذِي قَبَضَهَا، وَ بِحَقِّ النَّبِيِّ الَّذِي خَزَنَهَا، وَ بِحَقِّ الْوَصِيِّ الَّذِي هُوَ فِيهَا، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَجْعَلَ لِي فِيهِ شِفَاءً مِنْ

۱- کامل الزیارات: ۲۸۴ ب ۹۴ ح ۱، مزار مفید: ۱۴۹ ح ۱، مکارم الاخلاق: ۲/۲۴۳ ح ۲۵۸۶، مزار کبیر: ۳۶۴، مصباح الزائر:

۲۵۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۸ ش ۷۴۹.

۲- کامل الزیارات: ۲۸۴ ب ۹۴ ح ۲، من لا یحضره الفقیه: ۲/۶۰۰ ح ۳۲۰۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۹ ح ۴۱.

۳- کامل الزیارات: ۲۸۴ ب ۹۴ ح ۳، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۲۹ ح ۴۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۳ ش ۷۴۱.

كُلِّ دَاءٍ، وَ عَافِيَهُ مِنْ كُلِّ بَلَاءٍ، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ.
و ایضاً میگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّ هَذِهِ التُّزْبَةَ تُزْبَةُ وَلِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّهَا شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ أَمَانٌ مِنْ كُلِّ خَوْفٍ، لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ لِي بِرَحْمَتِكَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ كُلَّ مَا قِيلَ فِيهِمْ وَ فِيهَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ، وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ (۱).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که: تربت قبر آن حضرت شفای هر درد است، هر گاه که خواهی بخوری بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رِزْقًا وَاسِعًا، وَ عِلْمًا نَافِعًا، وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ رَبَّ التُّزْبَةِ الْمُبَارَكَةِ، وَ رَبَّ الْوَصِيِّ الَّذِي وَارَثَهُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ هَذَا الطِّينَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ (۲).

و در روایت معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که طین قبر حسین علیه السلام را بخورد نه از برای طلب شفا، چنان است که گوشت ما را خورده است.

پس اگر کسی محتاج شود به خوردن از برای شفا، بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ التُّزْبَةِ الْمُبَارَكَةِ الطَّاهِرَةِ، وَ رَبَّ النُّورِ الَّذِي أَنْزَلَ فِيهِ، وَ رَبَّ الْجَسَدِ الَّذِي سَكَنَ فِيهِ، وَ رَبَّ الْمَلَائِكَةِ الْمُؤَكَّلِينَ بِهِ، اجْعَلْهُ لِي شِفَاءً مِنْ دَاءٍ - كَذَا وَ كَذَا - .

و بیماری خود را نام برد.

۱- مکارم الاخلاق: ۱/۳۶۰ ح ۱۱۷۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۲ ح ۶۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۴ ش ۷۵۴.

۲- مصباح المتهجد: ۷۳۲، دعوات راوندی: ۱۸۷ ح ۵۱۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۴ ح ۷۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۴ ش ۷۵۵.

و فرمود که: بعد از آن جرعه ای از آب بخور و بگو:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رِزْقًا وَاسِعًا، وَعِلْمًا نَافِعًا، وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَسُقْمٍ.

که اگر چنین کنی، خدا دفع می کند آنچه می یابی در خود از بیماری و هم و غمّ اِنْ شَاءَ اللَّهُ (۱).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که شخصی به خدمت آن حضرت عرض کرد که: من شنیدم که شما فرمودید که تربت حسین علیه السلام از دواهای مفرد است و به هیچ دردی نمی گذرد مگر آن را دفع می کند.

فرمود که: بلی من گفتم.

آن شخص گفت که: من خوردم و از آن نفع نیافتم.

فرمود که: آن دعائی دارد، که هر که بخورد و آن دعا نخواند نفع نمی یابد.

پرسید که: چه دعا باید خواند؟

فرمود که: چون تربت را برداری اول ببوس و بر هر دو دیده بگذار و بر مدار زیاده از یک نخود، که هر که زیاده از آن بخورد چنان است که گوشت و خون ما را خورده است، پس چون برداری بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْمَلِكِ الَّذِي قَبَضَهَا، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ النَّبِيِّ الَّذِي خَزَنَهَا، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْوَصِيِّ الَّذِي حَلَّ فِيهَا، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَهُ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَأَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ، وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ سُوءٍ.

پس چون این دعا بخوانی تربت را در جامه ای ببند و بخوان بر آن سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»، که آن دعا رخصت برداشتن است و خواندن «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» به منزله مهر کردن آن است (۲).

۱- مصباح المتهجد: ۷۳۳، دعوات راوندی: ۱۸۷ ح ۵۱۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۴ ح ۷۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۱ ش ۷۵۲.

۲- مزار مفید: ۱۴۷ ح ۱، مصباح المتهجد: ۷۳۴، دعوات راوندی: ۱۸۶ ح ۵۱۵، مصباح الزائر: ۲۵۶، بحارالانوار: ۶۰/۱۵۷ ح ۲۴ و ج ۱۰۱/۱۳۵ ح ۷۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۷ ش ۷۴۹.

و به سند معتبر منقول است که جابر جعفی گفت: رفتم به خدمت حضرت امام محمد باقر علیه السلام و شکایت کردم به آن حضرت که دو مرض ضد یکدیگر دارم، که هر یک را که مداوا می کنم دیگری زیاده می شود.

فرمود که: بر تو باد به خوردن تربت حسین بن علی علیهما السلام.

گفتم بسیار خوردم و فایده نبخشید.

چون این را گفتم، از روی مولای خود اثر غضب را مشاهده کردم.

پس گفتم: ای مولای من پناه میبرم به خدا از غضب تو.

و برخاست و داخل خانه شد غضبناک و چیزی آورد به وزن جبه ای و فرمود که: بخور.

من خوردم و در همان ساعت عافیت یافتم.

گفتم: ای مولای من، این چه دوا بود که به این زودی در من اثر کرد؟

فرمود که: همان است که گفتم خوردم و فایده نبخشید.

گفتم: واللّه ای مولای من، من دروغ نگفتم، ولیکن این را عرض کردم که شاید علمی در این باب از شما اخذ کنم که نزد من بهتر باشد از تمام دنیا.

فرمود که: چون خواهی تربت برداری، در آخر شب متوجه شو و غسل کن به آب خالص و بیوش پاکترین جامه های خود را و به سعد خود را خوشبو کن و داخل روضه شو و نزد سر آن حضرت بایست و چهار رکعت نماز بکن و در رکعت اول سوره حمد بخوان و یازده مرتبه «قل یا ایها الکافرون» و در رکعت دوم بعد از «حمد» یازده مرتبه سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» بخوان، پس در قنوت این دعا بخوان:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عُبودِيَّةً وَ رِقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخِيَدُهُ وَخِيَدُهُ، أَنْجَزَ وَعِيدَهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ هَزَمَ الْأَخْزَابَ وَخَدَهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ مَالِكِ السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ، سُبْحَانَ اللَّهِ ذِي الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

پس رکوع و سجود می کنی و دو رکعت دیگر نماز می کنی و در رکعت اول بعد

از حمد یازده مرتبه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و در رکعت دوم بعد از حمد یازده مرتبه «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ» می خوانی و همان قنوت را که در دو رکعت اول خواندی می خوانی، پس بعد از نماز به سجده شکر می روی و هزار مرتبه می گویی: شکرًا.

پس بر می خیزی و به ضریح می چسبی و می گویی:

يَا مَوْلَايَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، إِنِّي آخِذٌ مِنْ تُرْبَتِكَ يَا ذُنُوكَ.

اللَّهُمَّ فَاجْعَلْهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ عِزًّا مِنْ كُلِّ ذُلٍّ، وَ أَمْنًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ، وَ غِنًى مِنْ كُلِّ فَقْرٍ، لِي وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ.

پس به سر انگشت سه مرتبه بر می داری و در کهنه پاکی می گذاری یا در شیشه و مهر میکنی سرش را به انگشت عقیق که بر آن این کلمات را نقش کرده باشند: ما شاء الله، لا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.

پس اگر خدا داند که نیت تو درست است، در این سه قبضه زیاده از هفت مثقال برداشته نمی شود. پس از برای هر علت که بخوری، آن اثر را خواهی دید که دیدی (۱).

و به روایت دیگر سید ابن طاووس رحمه الله و غیر او همین عمل را روایت کرده اند و قنوت را نقل نکرده اند و در رکعت چهارم «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ» را دوازده مرتبه نقل کرده اند (۲).

و سید آن عمل اول را نیز نقل کرده است و قنوت را به این لفظ ذکر کرده است:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عُبُودِيَّةً وَ رِقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحِيدَهُ وَحِيدَهُ، أَنْجَزَ وَعِيدَهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحَدَهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ مَلَائِكِ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ الْأَرْضِ بَيْنَ السَّبْعِ، وَ مَا بَيْنَهُنَّ، وَ مَا فِيهِنَّ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَ صَلِّ عَلَى اللَّهِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۳).

۱- مزار کبیر: ۳۶۴ - ۳۶۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۸ ح ۸۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱ ش ۷۱۷.

۲- مصباح الزائر: ۲۵۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۷ ح ۸۰.

۳- مصباح الزائر: ۲۵۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۷ ح ۸۱.

فصل سوم: در بیان سایر فوائد تربت مشرفه و بعضی معجزات که از آن ظاهر گردیده است

اشاره

بدان که معجزات بسیار که نزد ضریح و از تربت مقدسه آن حضرت ظاهر گردیده است، در کتاب بحارالانوار ایراد کرده ام؛ و از آنها در این مقام اکتفا به دو قصه می نمایم:

اول:

شیخ طوسی - علیه الرحمه - از مشایخ کرام خود روایت نموده است که محمد ازدی گفت که: در مسجد جامع مدینه من نماز کردم و در پهلوی من دو مرد بودند، بر یکی از آنها جامه های سفر بود، یکی از آنها به دیگری گفت که: در تربت قبر امام حسین علیه السلام شفای از هر درد هست و من مرضی داشتم و به هر دوا که مداوا کردم عافیت نیافتم، تا آنکه خوف هلاک بر من مستولی شد و از خود ناامید شدم و نزد ما پیر زالی بود از اهل کوفه، به نزد من آمد - در وقتی که علتم نهایت شدت داشت - و گفت: درد تو را هر روز در زیادت می بینم، می خواهی که تو را معالجه بکنم که از این مرض نجات یابی؟

گفتم: من بسی محتاجم به چنین چیزی.

پس آبی در قدحی کرد و به نزد من آورد. چون آن آب را آشامیدم صحیح شدم، که گویا هرگز آزاری نداشته ام.

بعد از چند ماه آن زن به نزد من آمد - و سلمه نام داشت - .

گفتم: بالله ای سلمه، آن چه دوا بود که به من دادی؟

گفت: به یک دانه از این تسبیح که در دست دارم تو را دوا کردم.

گفتم: این تسبیح چیست؟

گفت: خاک قبر امام حسین - صلوات الله علیه - است.

من به او گفتم که: ای رافضیه، مرا مداوا به خاک قبر حسین می کنی؟!

پس آن زن خشمناک از پیش من بیرون رفت؛ و در همان ساعت آزار من عود کرد و چندان شدت بهم رسانیده است که خوف هلاک بر خود دارم (۱).

دوم:

باز شیخ - قدس الله روحه - به سند معتبر نقل کرده است که موسی بن عبد العزیز گفت که: مرا ملاقات کرد یوحنا طیب نصرانی و گفت: به حق پیغمبرت و دینت که بگو کیست آن کسی که مردم به زیارت او می روند در ناحیه قصر ابن هبیره، آیا از اصحاب پیغمبر شما است؟

گفتم نه، او امام حسین پسر دختر پیغمبر ما است؛ به من بگو که چرا این سؤال کردی؟

گفت: در این باب خبر غریبی دارم:

سابور - خادم رشید - شبی مرا طلبید، چون به نزد او رفتم مرا برداشت و برد به خانه موسی بن عیسی که از خویشان خلیفه بود؛ دیدم که بی هوش بر رختخواب افتاده است و در پیش رویش طشتی بود که جمیع احشایش در آن طشت ریخته بود - و هارون الرشید او را در آن ایام از کوفه طلبیده بود - .

سابور پرسید از خادم مخصوص موسی و گفت: این چه حال است که در او می بینم؟

گفت: یک ساعت قبل از این در نهایت صحت و خوشحالی نشسته بود و با ندیماناش صحبت می داشت و شخصی از بنی هاشم حاضر بود گفت: من علت شدیدی داشتم و به هر چه معالجه کردم فایده نداد، تا آنکه کاتب من گفت که

۱- امالی طوسی: ۱/۳۲۷، بحار الانوار: ۴۵/۳۹۹ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۹ ش ۸۱۲.

از تربت حسین علیه السلام بردار و مداوا کن. چنین کردم و عافیت یافتم.

موسی گفت که: هیچ از آن پیش تو مانده است؟

گفت: بلی.

پس فرستاد و قدری از آن تربت آوردند.

موسی گرفت و از روی استخفاف آن را در دبر خود داخل کرد، چون چنین کرد در ساعت فریاد کرد که: النَّار، النَّار، طشت بیارید، طشت بیارید.

چون طشت آوردیم اینها که در طشت است از او جدا شد؛ پس ندیمان پراکنده شدند و مجلس به ماتم بدل شد.

سابور به من گفت که: بیا ملاحظه کن آیا چاره ای در علاج این مرد می توانی کرد.

چون در طشت نظر کردم، دیدم که جگر و سپرز و شش و دلش همه در طشت افتاده است، بسیار تعجب کردم و گفتم: هیچ کس چاره این نمی تواند کرد مگر عیسی که مرده را زنده می کرده است.

سابور گفت: راست می گویی، ولیکن اینجا باش تا معلوم شود که حالش به کجا منتهی می شود.

من شب نزد ایشان ماندم و در سحر به جهنم واصل شد.

راوی گفت که: یوحنا با دین نصرانیت مدتی می آمد و حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را زیارت می کرد و بعد از آن مسلمان شد و اسلامش نیکو شد (۱).

و از جمله فواید تربت شریف آن حضرت آن است که، مستحب است با میت در قبر گذاشتن و کفن را به آن نوشتن.

چنانچه در حدیث معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که فرمود که: چه مانع است احدی از شما را که هر گاه میت را دفن کند، در برابر رویش مهری از خاک امام حسین علیه السلام بگذارد و در زیر سرش نگذارد (۲)؟

۱- امالی طوسی: ۱/۳۲۸، بحارالانوار: ۴۵/۳۹۹ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۷۰ ش ۸۱۳.

۲- مصباح المتهجد: ۷۳۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۶ ح ۷۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۴ ش ۷۹۹.

و به سند صحیح منقول است که حمیری به خدمت حضرت صاحب الامر علیه السلام عریضه نوشت و سؤال کرد که: خاک قبر حسین علیه السلام را با میت در قبر می توان گذاشت؟

در جواب نوشتند که: با میت به قبر باید گذاشت و با حنوطش مخلوط باید کرد (۱).

و ایضاً نوشت که: کفن را به آن می توان نوشت؟

نوشتند که خوب است و جایز است (۲).

دیگر، سجده کردن بر تربت مقدسه است. و اگر خاک را در خریطه (۳) کنند و در وقت نماز پهن کنند و بر آن سجده کنند، افضل است.

و اگر مهر بسازند از آن و سجده کنند هم خوب است.

چنانچه حمیری به حضرت صاحب الامر علیه السلام نوشت و سؤال نمود از سجده کردن بر لوحی که از خاک قبر امام حسین علیه السلام ساخته باشد.

جواب نوشتند که: جایز است و فضیلت در آن است (۴).

و به سند معتبر از معاویه بن عمّار منقول است که حضرت صادق علیه السلام خریطه ای داشتند از دیبای زرد که در آن تربت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بود و چون وقت نماز می شد آن را بر سجاده می ریختند و بر آن سجده می کردند؛ و می فرمودند که سجده بر تربت آن حضرت، هفت حجاب را بر می دارد (۵).

یعنی باعث قبول نماز می گردد و به آسمانها بالا می رود.

و احادیث در فضیلت و ثواب سجده بر تربت آن حضرت بسیار است.

دیگر تسبیح از تربت آن حضرت ساختن و به آن تسبیح ذکر کردن و در دست

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۷۶ ح ۱۴۹، احتجاج: ۴۸۹، بحارالانوار: ۵۳/۱۶۵، و ج ۸۱/۳۱۳ ح ۸ و ج ۱۰۱/۱۳۳ ح ۶۲، موسوعه

زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۵ ش ۸۰۰.

۲- احتجاج: ۴۸۹، بحارالانوار: ۵۳/۱۶۵ ضمن ح ۴.

۳- ظرفی کیسه مانند از چرم یا پارچه. نگاه کن: تاج العروس: ۱۰/۲۳۶ - خرط - .

۴- احتجاج: ۴۸۹، بحارالانوار: ۵۳/۱۶۵ و ج ۸۵/۱۴۹ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۵ ش ۸۰۱.

۵- مصباح المتهجد: ۷۳۳، دعوات راوندی: ۱۸۸ ح ۵۱۹ - ۵۲۰، بحارالانوار: ۸۵/۱۵۳ ح ۱۴ و ج ۱۰۱/۱۳۵ ح ۷۴، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ۳/۵۱ ش ۷۶۹.

داشتن فضیلت عظیم دارد.

چنانچه به سند معتبر از حضرت موسی بن جعفر - صلوات الله علیهما - منقول است که: باید که مؤمن خالی نباشد از پنج چیز: مسواکی و شانه ای و سجاده ای و تسبیحی که در آن سی و چهار دانه باشد و انگشتر عقیقی (۱).

و به سند معتبر منقول است از حضرت صادق علیه السلام که: هر که بگرداند سنگهایی که از تربت حسین علیه السلام می سازند - یعنی تسبیحی پخته - پس یکبار استغفار کند، هفتاد استغفار از برای او نوشته می شود. و اگر تسبیح را در دست نگاه دارد و تسبیح نگوید، به عدد هر حبه هفت مرتبه از برای او نوشته می شود (۲).

و از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام به سند معتبر منقول است که فرمود که: شیعه ما مستغنی نیستند از چهار چیز: خمره ای که بر آن نماز کنند و انگشتری که در دست کنند و مسواکی که به آن مسواک کنند و تسبیحی از خاک قبر امام حسین علیه السلام که در آن سی و سه حبه باشد؛ که هر گاه آن را بگرداند و ذکر خدا کند به هر دانه چهل حسنه برای او نوشته می شود و اگر ذکر نکند و بازی کند و گرداند به هر دانه بیست حسنه از برای او نوشته می شود (۳).

مؤلف گوید که: «خمره»: سجاده صغیری بوده است که از حصیر می بافته اند و بر آن سجده می کرده اند؛ و دور نیست که اینجا مطلق سجاده مراد باشد، چنانچه در حدیث سابق گذشت.

و به سند صحیح منقول است که محمد حَمیری به خدمت حضرت صاحب الامر علیه السلام نوشت که: آیا جایز است که کسی تسبیح بگوید با خاک قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - و آیا در آن فضیلتی هست؟

فرمان نوشتند که: تسبیح بگو با تسبیح خاک آن حضرت، که هیچ تسبیحی از آن بهتر نیست؛ و از فضیلت آن، آن است که آدمی ذکر و تسبیح را فراموش می کند و تسبیح را می گرداند، پس ثواب آن ذکر از برای او نوشته می شود (۴).

۱- مصباح المتهدّج: ۷۳۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۶ ح ۷۶.

۲- مزار مفید: ۱۵۰ ح ۲، مصباح المتهدّج: ۷۳۵، مزار کبیر: ۳۶۷، بحار الانوار: ۸۵/۳۳۴ ح ۱۸ و ج ۱۰۱/۱۳۶ ح ۷۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۰ ش ۷۳۳.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۷۵ ح ۱۴۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۲ ح ۶۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۷ ش ۷۸۴.

۴- تهذیب الاحکام: ۶/۷۵ ح ۱۴۸، احتجاج: ۴۸۹، بحار الانوار: ۸۵/۳۲۷ ح ۱ و ج ۱۰۱/۱۳۲ ح ۶۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۵ ش ۸۰۲.

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حضرت فاطمه زهرا - صلوات الله علیها - تسبیحی ساخته بودند از رشته ای از پشم، که به عدد تکبیرات بر آن گره زده بودند و در دست داشتند و می گراندند و عدد تسبیح و تکبیر را به آن نگاه می داشتند؛ تا آنکه حمزه بن عبد المطلب - رضی الله عنهما - شهید شد، حضرت فاطمه از خاک قبر شریف او تسبیح ساختند؛ و مردم نیز تأسی به آن حضرت کردند، پس چون حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - شهید شد تسبیح را از تربت آن حضرت ساختند؛ برای فضیلت و زیادتی برکتی که در تربت آن حضرت هست (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که: هر که بگرداند تسبیح تربت امام حسین علیه السلام را و بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» با هر دانه، بنویسد حق تعالی از برای او شش هزار حسنه و محو کند از او شش هزار گناه و بلند کند از برای او شش هزار درجه و بنویسد از برای او شش هزار شفاعت (۲).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: تسبیح خاک امام حسین علیه السلام در دست آدمی تسبیح می گوید، بی آنکه صاحبش تسبیح بگوید (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که تسبیحهای سبز در دست شیعیان ما، مانند رشته های سبز است که در عباهای بنی اسرائیل بود.

حق تعالی به حضرت موسی وحی فرمود که: امر کن بنی اسرائیل را که در چهار جانب عباهای خود رشته های سبز قرار دهند و به آنها خداوند آسمان را یاد کنند (۴).

مؤلف گوید که: ظاهرش آن است که دانه تسبیح سبز باشد.

و بعضی چنین فهمیده اند که ریسمانش سبز باشد و گفته اند که: سنت است

۱- مزار مفید: ۱۵۰ ح ۱، مزار کبیر: ۳۶۶، مکارم الاخلاق: ۲/۳۰ ح ۲۰۶۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۳ ح ۶۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۹ ش ۷۳۲.

۲- مزار مفید: ۱۵۱ ح ۳، مزار کبیر: ۳۶۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۳ ح ۶۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۰ ش ۷۹۲.

۳- مزار مفید: ۱۵۱ ح ۴، مزار کبیر: ۳۶۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۳ ح ۶۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۹ ش ۷۳۱.

۴- مزار مفید: ۱۵۱ ح ۶، مزار کبیر: ۳۶۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۳۴ ح ۶۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۱ ش ۷۳۵.

رشته تسبیح سبز باشد. و شاید حدیث دیگر نیز به ایشان رسیده باشد؛ و بهتر آن است که هر دو سبز باشد.

و در روایتی وارد شده است که حوریان بهشت چون یکی از ملائکه را می بینند که از برای کاری به زمین می آید، از او التماس می کنند که برای ما تسبیح و تربت قبر امام حسین - صلوات الله علیه - به هدیه بیاور (۱).

و بدان که احوط آن است که مهر و تسبیح و تربت آن حضرت را نخرند و نفروشند، بلکه به هدیه و بخشش بدهند؛ و در برابر آنها اگر تواضعی کنند بی آنکه اول شرط کرده باشند، شاید بد نباشد.

چنانکه در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که خاک قبر امام حسین علیه السلام را بفروشد، چنان است که گوشت آن حضرت را فروخته و خریده باشد (۲).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که: چون حضرت صادق علیه السلام به عراق تشریف آوردند، گروهی نزد آن حضرت آمدند و عرض کردند که: دانسته ایم که تربت امام حسین - صلوات الله علیه - موجب شفای هر درد است، آیا باعث ایمنی از هر خوف هست؟

فرمود که: هر گاه کسی خواهد که او را از هر بیمی امان بخشد، باید که تسبیحی که از تربت آن حضرت ساخته باشند در دست بگیرد و سه مرتبه این دعا بخواند:

أَصْبَحْتُ اللَّهُمَّ مُعْتَصِمًا بِدِمَامِكَ وَ جِوَارِكَ الْمَنْبِعِ الَّذِي لَا يُطَاوَلُ وَلَا يُحَاوَلُ، مِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ وَ غَاشِمٍ مِنْ سَائِرِ مَنْ خَلَقْتَ وَ مَا خَلَقْتَ مِنْ خَلْقِكَ، الصَّامِتِ وَ النَّاطِقِ، فِي جُنَّةٍ مِنْ كُلِّ مَخُوفٍ، بِلِبَاسٍ سَابِعِهِ حَصْتَيْنِ - وَ هِيَ وِلَاءُ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ - ، مُخْتَجِزًا مِنْ كُلِّ قَاصِدٍ لِي إِلَى أَدْيِهِ بِجِدَارِ حَصِينِ الْإِخْلَاصِ فِي الْإِعْتِرَافِ بِحَقِّهِمْ وَ التَّمَسُّكِ بِحَبْلِهِمْ جَمِيعًا، مُؤَقِنًا أَنَّ الْحَقَّ لَهُمْ وَ مَعَهُمْ وَ مِنْهُمْ وَ فِيهِمْ وَ بِهِمْ، أُولَى مَنْ

۱- مزار مفید: ۱۵۱ ح ۵، مزار کبیر: ۳۶۸، مکارم الاخلاق: ۲/۳۰ ح ۲۰۶۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۴ ح ۶۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۷ ش ۸۰۵.

۲- کامل زیارات: ۲۸۶ ب ۹۵ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۳۰ ح ۴۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۷ ش ۷۸۳.

وَالْوَأ، وَأَعَادِي مَنْ عَادُوا، وَأَجَانِبٍ مِنْ جَانِبُوا.

فَاعِدْنِي اللَّهُمَّ بِهِمْ مِنْ شَرِّ كُلِّ مَا أَتَيْتَنِي إِيَّاهُ «جَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ» (۱).

پس تسبیح را ببوسد و بر هر دو چشم بمالد و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ الْمُبَارَكَةِ، وَبِحَقِّ صَاحِبِهَا، وَبِحَقِّ خِدِّهِ، وَبِحَقِّ أَبِيهِ، وَبِحَقِّ أُمِّهِ، وَبِحَقِّ أَخِيهِ، وَبِحَقِّ وُلْدِهِ الطَّاهِرِينَ، اجْعَلْهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، وَ أَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ، وَ حِفْظًا مِنْ كُلِّ سُوءٍ.

اگر در صبح چنین کند، در امان خدا باشد تا شام (۲).

و در روایت دیگر منقول است که: هر که از پادشاهی یا از غیر او ترسد، چون از خانه بیرون آید چنین کند، تا حرزی باشد او را از شر ایشان (۳).

۱- یس: ۹.

۲- فلاح السائل: ۲۲۴، الامان: ۴۷، بحار الانوار: ۸۶/۲۷۶ ح ۴۱.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۷۵ ضمن ح ۱۴۶، مصباح الزائر: ۳۴، الامان: ۴۷.

باب هفتم: زیارت مطلقه و آداب آن و ادعیه روزه مقدسه

در زیارات مطلقه آن حضرت که مخصوص به وقتی از اوقات نیست و آداب آنها است و سایر اعمال و ادعیه که در روزه مقدسه باید به عمل آورد و در آن چند فصل است:

فصل اول: در آداب زیارت آن حضرت است

به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون به زیارت حضرت امام حسین علیه السلام بروی، زیارت کن آن حضرت را محزون و غمگین و ژولیده مو و غبار آلوده و گرسنه و تشنه - که آن حضرت با این احوال شهید شده است - و حاجات خود را طلب نما و برگرد و آن را وطن قرار مده (۱).

و در حدیث دیگر منقول است که آن حضرت از شخصی پرسید که: می روید به زیارت قبر ابی عبدالله الحسین علیه السلام؟ گفت بلی. فرمود که: از برای آن سفره برمی دارید؟

گفت: بلی. فرمود که: اگر به زیارت قبر پدرها و مادرهای خود بروید چنین نمی کنید.

گفت: چه چیز بخوریم؟ فرمود که: نان با لبن (۲).

یعنی شیر یا ماست.

و در چند روایت دیگر وارد شده است که آن حضرت فرمود که: شنیده ام که جماعتی به زیارت امام حسین علیه السلام می روند و با خود سِفره ها بر می دارند که در آنها بزغاله های بریان و حلواها هست! اگر به زیارت قبر پدران یا دوستان خود بروند، اینها را با خود بر نمی دارند (۳).

- ۱- کافی: ۴/۵۸۷ ح ۲، کامل الزیارات: ۱۳۱ ب ۴۸ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۱۴ ح ۲۱، مزار مفید: ۹۶ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۷۶ ح ۲۰، مزار کبیر: ۳۶۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۰ ح ۲ - ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۲۹ ش ۱۱۰۴.
- ۲- کامل الزیارات: ۱۲۹ ب ۴۷ ح ۲، ثواب الاعمال: ۱۱۴ ح ۲۲، من لا یحضره الفقیه: ۲/۲۸۱ ح ۲۴۵۴، تهذیب الاحکام: ۶/۷۷ ح ۱۵۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۰ ح ۵ و ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۲۸ ش ۱۱۰۲.
- ۳- کامل الزیارات: ۱۳۰ ب ۴۷ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۱۵ ح ۲۳، من لا یحضره الفقیه: ۲/۲۸۱ ح ۲۴۵۵، مزار مفید: ۹۷ ح ۲، مزار کبیر: ۳۶۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۱ ح ۷ و ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۰ ش ۱۱۰۶.

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که آن حضرت به مفضل بن عمر فرمود که:

زیارت کنید امام حسین را، بهتر از آن است که زیارت نکنید؛ و زیارت نکنید، بهتر از آن است که زیارت کنید.

مفضل گفت: پشت مرا شکستی!

فرمود که: واللّه که اگر به زیارت قبر پدران خود بروید اندوهگین و غمناک می روید و به زیارت آن حضرت که می روید سفره ها با خود بر می دارید؛ بلکه می باید ژولیده مو و گردآلوده بروید (۱).

و به سند معتبر مروی است که محمد بن مسلم به حضرت امام محمد باقر علیه السلام عرض کرد که: چون ما به زیارت پدرت حسین بن علیّ علیهما السلام برویم، آیا نه چنان است که در حجیم؟

فرمود که: بلی.

گفت: پس بر ما لازم است آنچه بر حاجیان لازم است.

فرمود که: بر تو لازم است که نیکو مصاحبت نمایی با هر که رفیق تو است.

و بر تو لازم است که کم سخن بگویی مگر سخن خیر.

و لازم است بر تو که یاد خدا بسیار بکنی.

و لازم است که جامه هایت پاکیزه باشد.

و لازم است که غسل کنی، پیش از آن که داخل حایر شوی.

و لازم است که با خشوع و رقت باشی و نماز بسیار بکنی و صلوات بر محمد و آل محمد بسیار بفرستی.

و باید که خود را نگاه داری از چیزهایی که سزاوار نیست تو را.

و باید که دیده خود را از حرام و شبهه بیوشانی و احسان به برادران مؤمن پریشان خود بکنی و اگر کسی را ببینی که خرجی اش تمام شده است او را دستگیری

۱- کامل الزیارات: ۱۳۰ ب ۴۷ ح ۳ و ص ۱۳۱ ح ۲، مزار مفید: ۹۷ ح ۳، مزار کبیر: ۳۶۹، مصباح الزائر: ۵۲۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۱ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۰ ش ۱۱۰۵.

کنی و خرجی خود را میان خود و ایشان برابر قسمت کنی.

و لازم است بر تو تقیه که قوام دین تو بر آن است و پرهیزکاری از چیزهایی که خدا از آنها نهی کرده است و ترک کنی خصومت و بسیار قسم خوردن و مجادله و منازعه کردن را.

پس چون چنین کنی، تمام می شود ثواب حج و عمره از برای تو و مستوجب می شوی از جانب آن کسی که طلب ثواب او کرده ای به مال خرج کردن و از اهل خود دور افتادن، اینکه برگردی با آمرزش گناهان و رحمت و خشنودی خدا (۱).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که به زیارت قبر امام حسین علیه السلام برود پیاده، حق تعالی بنویسد از برای او به عدد هر گامی هزار حسنه و محو کند از او هزار گناه و بلند کند از برای او در بهشت هزار درجه.

پس چون به شط فرات برسی غسل بکن و پاهای خود را برهنه کن و نعلهای خود را در دست خود بگیر و راه رو مانند راه رفتن بنده ذلیل، پس چون به در حایر برسی چهار مرتبه الله اکبر بگو، پس اندکی راه برو پس چهار مرتبه الله اکبر بگو، پس برو به نزد سر آن حضرت و بایست و چهار مرتبه الله اکبر بگو و نماز بکن نزد آن حضرت و از خدا حاجتهای خود را بطلب (۲).

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که غسل کند به آب فرات و زیارت کند قبر حسین علیه السلام را، از گناه خالی شود مانند روزی که از مادر متولد شده بوده است، هر چند گناهان کبیره کرده باشد.

و پیشتر چنین دوست می داشتند که کسی که به زیارت آن حضرت رود اول غسل کند و در وداع غسل نکند و چون وداع کند دست بر روی بمالد (۳).

۱- کامل الزیارات: ۱۳۰ ب ۴۸ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۲ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۴ ش ۱۱۱۶.

۲- کامل الزیارات: ۱۳۳ ب ۴۹ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۲ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۴ ش ۸۸۴ و ص ۲۳۵ ش ۱۱۱۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۸۴ ب ۷۵ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۳ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۰ ش ۹۳۷ و ص ۲۳۳ ش ۱۱۱۵.

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: چون مؤمن به زیارت آن حضرت برود و حق آن حضرت را شناسد و غسل کند در آب فرات، حق تعالی بنویسد از برای او به هر گامی حجّی مقبول و عمره ای مقبول و جهادی با پیغمبر مرسل، یا امام عادل (۱).

و در چند حدیث معتبر دیگر منقول است که از آن حضرت پرسیدند که: کسی که زیارت امام حسین علیه السلام کند بر او غسل هست؟ فرمود که: نه (۲).

مؤلف گوید که: مراد این است که غسل بر او واجب نیست و شرط زیارت نیست، بلکه سنّت مؤکد است.

و در روایت معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون نزدیک آن حضرت بررسی، اگر آب غسل یابی غسل بکن و اگر نیابی وضو بساز و به زیارت برو (۳).

و به سند معتبر منقول است که از آن حضرت پرسیدند که: بسیار است که می رویم به زیارت قبر حسین بن علی علیهما السلام و بر ما دشوار است غسل زیارت به سبب سرما یا غیر آن.

فرمود که: هر که غسل کند در فرات و زیارت کند آن حضرت را، از برای او نوشته می شود از ثواب آنچه احصا نتوان کرد. پس چون برگردد به آن موضع که غسل کرده است و وضو بسازد و باز به زیارت رود، همان ثواب از برای او نوشته می شود (۴).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که از فرات غسل کند و متوجه زیارت شود، گناهان از او بریزد مانند روزی که از مادر متولد شده است (۵).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: چون به زیارت آن حضرت روی، برو به نزد فرات و غسل کن در برابر قبر آن حضرت (۶).

۱- کامل الزیارات: ۱۸۴ ب ۷۵ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۳ ح ۱۵.

۲- کامل الزیارات: ۱۸۷ ب ۷۶ ح ۱ - ۴، تهذیب الاحکام: ۶/۵۳ ح ۱۲۸ و ۱۲۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۴ ح ۱۷ - ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۴ ش ۱۱۱۷.

۳- کامل الزیارات: ۱۸۸ ب ۷۶ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۵ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۱ ش ۱۱۰۹.

۴- کامل الزیارات: ۱۸۸ ب ۷۶ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۵ ح ۲۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۲ ش ۱۱۱۱.

۵- کامل الزیارات: ۱۸۴ ب ۷۵ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۳ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۴۰ ش ۹۳۷.

۶- کافی: ۴/۵۷۲ ح ۱، کامل الزیارات: ۱۸۶ ب ۷۵ ح ۸ و ص ۲۰۱ ب ۷۹ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۶ ح ۳۳ و ص ۱۵۷ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۱ ش ۱۱۱۰.

و احادیث غسل بسیار است و بعضی در فصول فضیلت زیارت گذشت (۱) و بعضی در کیفیات زیارات خواهد آمد (۲).

و به سند معتبر منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود به ابو بصیر که: می خواهی تو را خبر دهم که جَدَم علی بن الحسین علیهما السلام چگونه زیارت حضرت امام حسین می کرد؟

گفت: بلی.

فرمود که: چون خواهی به زیارت آن حضرت بیرون روی، پیش از بیرون رفتن روز چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه را روزه بدار، پس چون شب جمعه شود نماز شب بکن و برخیز و نظر به اطراف آسمان بکن و در آن شب پیش از شام غسل بکن و با طهارت بخواب؛ پس چون خواهی بروی به زیارت غسل بکن و بوی خوش مکن و روغن بر خود ممال و سرمه مکش، تا بروی به نزد قبر (۳).

مؤلف گوید که: از این حدیث و غیر این، ظاهر می شود که در خصوص زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بوی خوش کردن خوب نباشد.

و در زیارت جابر انصاری وارد شده است که او خود را به سُعد خوشبو کرد (۴).

و در حدیث برداشتن تربت نیز گذشت (۵).

و محتمل است که بوی خوش برای زینت خوب نباشد و اگر به قصد حرمت مرقد منور بکنند بد نباشد؛ اگر چه اولی آن است که نکنند.

اما خوشبو کردن ضریح مقدس و بُخور در روضه مقدسه برای تطیب آن مکان شریف خوب است و در آن منعی وارد نشده است و مستلزم تعظیم صاحب ضریح و روضه است - صلوات الله علیه - . و ادعیه غسل و سایر آداب زیارت در باب اول گذشت (۶) و در احادیث زیارات آن حضرت بعد از این خواهد آمد (۷) إن شاء الله تعالی.

۱- نگاه کن: ص ۲۴۶ و ۲۵۱ و ۲۶۰.

۲- نگاه کن: ص ۳۰۵ و ۳۰۸ و ۳۳۰ و ۳۵۰ و ۳۵۴.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۷۶ ح ۱۵۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۷ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۲۷ ش ۱۱۰۰.

۴- مصباح الزائر: ۲۸۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۲۹ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۶۰ ش ۱۱۴۱.

۵- نگاه کن: ص ۲۸۹.

۶- نگاه کن: ص ۳۱.

۷- نگاه کن: ص ۳۰۵ و ۳۳۰ و ....

فصل دوم: در زیارات مطلقه است که مخصوص به وقتی و حالی نیست و در همه اوقات به عمل می توان آورد

زیارت اول:

به سند قوی از ابو حمزه ثمالی منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که:

چون خواهی روانه زیارت قبر حسین بن علی - صلوات الله علیهما - بشوی، پس روزه بدار روز چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه را، پس چون خواهی که بیرون روی جمع کن اهل و فرزندان خود را و دعای سفر را بخوان و غسل کن پیش از بیرون رفتن؛ و بگو در وقتی که غسل می کنی:

اللَّهُمَّ طَهِّرْ نِيَّيَ وَ طَهِّرْ قَلْبِي، وَ اشْرَحْ لِي صِدْرِي، وَ اجْرِ عَلَيَّ لِسَانِي ذِكْرَكَ وَ مَدْحَتَكَ وَ الشَّاءَ عَلَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ، وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ قِيَامَ دِينِي التَّسْلِيمُ لِأَمْرِكَ وَ الْإِتْبَاعُ لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ وَ الشَّهَادَةُ عَلَى أَنْبِيَائِكَ وَ جَمِيعِ رُسُلِكَ إِلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ نُورًا وَ طَهُورًا، وَ حِزْبًا وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَقَمٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ، وَ مِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ وَ أَحْذَرُ.

پس چون خواهی بیرون روی بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي إِلَيْكَ وَجَّهْتُ وَجْهِي وَ إِلَيْكَ فَوَضْتُ أَمْرِي وَ إِلَيْكَ أَسَلَمْتُ نَفْسِي وَ إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي، وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، لَا مَنْجِي وَ لَا مَلْجَأَ إِلَّا إِلَيْكَ، تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ، عَزَّ جَارُكَ، وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ.

پس بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَمِنَ اللَّهِ وَإِلَى اللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ
أَنْتَبْتُ، فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَالْأَرْضِينَ السَّبْعِ، وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاحْفَظْنِي فِي سَفَرِي، وَاخْلُفْنِي فِي أَهْلِي بِأَحْسَنِ الْخِلَافِهِ.

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَإِلَيْكَ خَرَجْتُ وَإِلَيْكَ وَفَدْتُ، وَلِخَيْرِكَ تَعَرَّضْتُ، وَبِزِيَارِهِ حَبِيبِ حَبِيبِكَ تَقَرَّبْتُ.

اللَّهُمَّ لَا تَمْنَعْنِي خَيْرَ مَا عِنْدَكَ بِشَرِّ مَا عِنْدِي.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَكْفِّرْ عَنِّي سَيِّئَاتِي، وَحُطِّ عَنِّي خَطَايَايَ، وَاقْبَلْ مِنِّي حَسَنَاتِي.

و سه مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي دَرْعِكَ الْحَصِينَةِ الَّتِي تَجْعَلُ فِيهَا مَنْ تُرِيدُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنَ الْحَوْلِ وَالْقُوَّةِ.

پس بخوان سوره «فاتحه الكتاب» و «قل أعوذ برب الفلق» و «قل أعوذ برب الناس» و «قل هو الله أحد»، و سوره «إنا أنزلناه» و «آيه
الكرسى» و «يس» و این آیات آخر سوره حشر را:

«لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مَتَّصِدًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ
الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ * هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ

الْبَارِئِ الْمُصَوِّرِ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» (۱).

و روغن بر خود ممال و سرمه مکش، تا به نزد فرات بروی.

و سخن کم بگو و مزاح کم بکن و یاد خدا بسیار بکن و زنهار که حذر کن از مزاح و جدل و خصومت کردن.

پس اگر سواره باشی یا پیاده، بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ سَطَوَاتِ النَّكَالِ، وَ عَوَاقِبِ الْوَبَالِ، وَ فِتْنَةِ (۲) الضَّلَالِ، وَ مِنْ أَنْ نُتْقَى بِمَكْرُوهِ.

وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْحَبْسِ وَاللَّبْسِ، وَ مِنْ وَسْوَسَةِ الشَّيْطَانِ وَ طَوَارِقِ السُّوءِ، وَ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ، وَ مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَ مِنْ شَرِّ مَنْ يَنْصِبُ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ الْعَدَاوَةَ، وَ مِنْ أَنْ يَفْرُطُوا عَلَيَّ أَوْ أَنْ يَطْعَمُوا، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ عُيُونِ الظُّلْمَةِ، وَ مِنْ شَرِّ الشَّرِّ (۳) وَ شَرِّكَ (۴) إِبْلِيسَ، وَ مِنْ يَرُدُّ عَنِ الْخَيْرِ (۵) بِاللِّسَانِ وَ الْيَدِ.

پس اگر از چیزی خوف داشته باشی، بگو:

لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، بِهِ اخْتَجَبْتُ، وَ بِهِ اعْتَصَمْتُ.

اللَّهُمَّ اعِصْمْنِي مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ، فَإِنَّمَا أَنَا بِكَ وَ أَنَا عَبْدُكَ.

پس چون بررسی به آب فرات، پیش از آنکه عبور کنی بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ خَيْرٌ مَنْ وَفَدَ إِلَيْهِ الرَّجَالُ، وَ أَنْتَ يَا سَيِّدِي أَكْرَمُ مَا تَبَيَّ وَأَكْرَمُ مَزُورٍ، وَ قَدْ جَعَلْتَ لِكُلِّ زَائِرٍ كَرَامَةً، وَ لِكُلِّ وَافِدٍ تَخَفَةً، وَ قَدْ أَتَيْتَكَ زَائِرًا قَبْرَ ابْنِ نَبِيِّكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ -، فَاجْعَلْ تَخَفَتَكَ إِيَّايَ فَكَأَنَّكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَ تَقَبَّلْ مِنِّي عَمَلِي،

۱- حشر: ۲۱ - ۲۴.

۲- «فته» خ ل.

۳- «كل البشر» خ ل.

۴- «شر» خ ل.

۵- «الخيرة» خ ل.

وَاشْكُرْ سَيِّعِي، وَارْحَمْ مَسِيرِي إِلَيْكَ، بَعِيرٍ مِّنْ مَّنِي، يَلْ لَمَكَ الْمَيَّنُ عَلَيَّ إِذْ جَعَلْتَ لِي السَّبِيلَ إِلَى زِيَارَتِهِ، وَعَرَّفْتَنِي فَضْلَهُ، وَحَفِظْتَنِي حَتَّى بَلَغْتَنِي قَبْرِ ابْنِ وَلِيِّكَ، وَقَدْ رَجَوْتُكَ، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ (۱) وَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي، وَقَدْ أَتَيْتَكَ فَلَا تُخَيِّبْ أَمَلِي، وَاجْعَلْ هَذَا كَفَّارَةً لِّمَا كَانَ قَبْلَهُ مِنْ ذُنُوبِي، وَاجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس از نهر فرات عبور کن و بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ سَيِّعِي مَشْكُورًا، وَذَنْبِي مَغْفُورًا، وَعَمَلِي مَقْبُولًا، وَاغْسِلْنِي مِنَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبِ، وَطَهِّرْ قَلْبِي مِنْ كُلِّ آفَةٍ تَمَحَقُ دِينِي أَوْ تُبْطِلُ عَمَلِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برو به نینوی - که در نزدیک قبر آن حضرت بوده است - و بارهای خود را در آنجا بگذار و روغن بر خود ممال و سرمه مکش و گوشت مخور تا در آنجایی، پس برو به کنار فرات - آنجا که محاذی قبر است - و غسل بکن لنگ بسته و در وقت غسل بگو:

اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي، وَطَهِّرْ لِي قَلْبِي، وَاشْرَحْ لِي صَدْرِي، وَاجْعَلْ عَلَيَّ لِسَانِي مَحَبَّتِكَ وَمَدْحَتَكَ وَالثَّنَاءَ عَلَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ قِوَامَ دِينِي التَّسْلِيمُ لِأَمْرِكَ وَالشَّهَادَةُ عَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ بِالْإِذْنِ بَيْنَهُمْ. أَشْهَدُ أَنَّهُمْ أَنْبِيَائُكَ وَرُسُلُكَ إِلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ نُورًا وَطَهُورًا، وَحِزًّا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ سَقَمٍ وَدَاءٍ، وَ مِنْ كُلِّ آفَةٍ وَعَاهَةٍ، وَ مِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ وَأُحْذِرُ.

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ جَوَارِحِي، وَعِظَامِي، وَلَحْمِي، وَدَمِي، وَشَعْرِي، وَبَشْرِي، وَمُخِّي، وَعَصْبِي، وَ مَا أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِّي، وَاجْعَلْهُ لِي شَاهِدًا يَوْمَ فِقْرِي وَفَاقَتِي.

پس پاکترین جامه های خود را بپوش و چون بپوشی سی مرتبه بگو: اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ.

و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي إِلَيْهِ فَصَدْتُ فَبَلَّغَنِي، وَ إِيَّاهُ أَرَدْتُ فَاقْبَلْنِي وَ لَمْ يَقْطَعْ بِي، وَ رَحْمَتُهُ ابْتَغَيْتُ فَسَلَّمَنِي.

اللَّهُمَّ أَنْتَ حِصْنِي، وَ كَهْفِي، وَ حِزْزِي، وَ رَجَائِي، وَ أَمَلِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس چون خواهی به سوی قبر روانه شوی، بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَرَدْتُكَ فَأَرَدْنِي، وَ إِنِّي أَقْبَلْتُ بِوَجْهِهِ إِلَيْكَ فَلَا تُعْرِضْ بَوَجْهِكَ عَنِّي، فَإِنْ كُنْتُ عَلَيَّ سَاخِطًا فَتُبَّ عَلَيَّ، وَ أَرْحَمَ مَسِيرِي إِلَى ابْنِ حَبِيبِكَ، أَبْتغِي بِذَلِكَ رِضَاكَ عَنِّي، فَارْضَ عَنِّي وَ لَا تُحَيِّنِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس پیاده براه برو با پای برهنه، با آرام دل و آرام بدن و در راه الله اکبر و لا اله الا الله و الحمد لله و هر ذکری که دلالت بر عظمت و بزرگواری خدا و رسول خدا کند بگو و صلوات بر محمد و آل محمد بسیار بفرست.

و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْمَتَّوِّحِدِ بِالْأُمُورِ كُلِّهَا، خَالِقِ الْخَلْقِ لَمْ يَعْزُبْ عَنْهُ شَيْءٌ مِنْ أُمُورِهِمْ، وَ عَلِمَ كُلَّ شَيْءٍ بِغَيْرِ تَعْلِيمٍ.

صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ صَلَوَاتُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَائِهِ وَ رُسُلِهِ أَجْمَعِينَ، عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَوْصِيَاءِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْعَمَ عَلَيَّ وَ عَرَّفَنِي فَضْلَ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

پس اندکی راه برو و گامها را نزدیک یکدیگر بگذار، پس چون بالا روی بر تل و محاذی قبر مقدس شوی بایست و سی مرتبه الله اکبر بگو، پس بگو:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بَعْدَ عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ وَ لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُ مَعَ عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ فِي عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَعْدَ عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مَعَ عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ.

وَسُبْحَانَ اللَّهِ فِي عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بَعْدَ عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَعَ عِلْمِهِ مُنْتَهَى عِلْمِهِ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ بِجَمِيعِ مَحَامِدِهِ عَلَى جَمِيعِ نِعَمِهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، وَ حَقُّ لَهُ ذَلِكَ.

لا- إله إلا الله الحليم الكريم، لا- إله إلا الله العلي العظيم، لا- إله إلا الله نور السماوات السبع، وَ نُورُ الْأَرْضَيْنِ السَّبْعِ، وَ نُورُ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ وَ ابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ، وَ زُورَ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ.

پس ده گام برو و سی مرتبه الله اکبر بگو؛ و در وقت رفتن بگو:

لا إله إلا الله تهليلًا لا يُحصِيهِ غَيْرُهُ، قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ عَدَدَ كُلِّ أَحَدٍ.

وَسُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحًا لَا يُحصِيهِ غَيْرُهُ، قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ عَدَدَ كُلِّ أَحَدٍ.

وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ عَدَدَ كُلِّ أَحَدٍ، أَبَدًا أَبَدًا.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَ كَفَى بِحُكِّكَ شَهِيدًا، فَاشْهَدْ لِي أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ رَسُولَكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ قَوْلَكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ قَضَاءَكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ قَدْرَكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ فِعْلَكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ جَنَّتِكَ حَقٌّ، وَ أَنَّ نَارَكَ حَقٌّ، وَ أَنَّكَ مُمِيتُ الْأَحْيَاءِ وَ أَنَّكَ مُحْيِي الْمَوْتَى، وَ أَنَّكَ بَاعِثُ

مَنْ فِي الْقُبُورِ، وَ أَنْتَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ، وَ أَنْتَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ وَ ابْنَ حُجَّتِهِ. السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ، وَ يَا زُورَ قَبْرِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ - عليه السلام - .

پس روانه شو به آرام دل و به یاد خدا و به تائی و با گفتن الله أكبر و لا- إله إلا الله و الحمد لله و سایر ذکرها که دلالت بر عظمت و بزرگواری خدا و رسول می کند؛ و گامها را کوتاه بردار.

پس چون برسی به دری که در جانب مشرق واقع است بایست و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَ أَمِينُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَ أَنَّهُ سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ، وَ أَنَّهُ سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ، سَلَامٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ» (۱).

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّ هَذَا قَبْرُ ابْنِ حَبِيبِكَ وَ صَفْوَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَ أَنَّهُ الْفَائِزُ بِكَرَامَتِكَ، أَكْرَمْتَهُ بِكِتَابِكَ (۲)، وَ حَصَصْتَهُ وَ ائْتَمَنْتَهُ عَلَى وَحْيِكَ، وَ أَعْطَيْتَهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ، وَ جَعَلْتَهُ حُجَّهَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ أَعَدَرْتَ فِي الدَّعْوَةِ، وَ بَدَلْ مُهْجَتَهُ فِيكَ، لِيَسْتَنْقِذَ عِبَادَكَ مِنَ الضَّلَالَةِ وَ الْجَهَالَةِ وَ الْعَمَى وَ الشُّكِّ وَ الْاِزْتِيَابِ إِلَى بَابِ الْهُدَى مِنَ الرَّدَى، وَ أَنْتَ تَرَى وَ لَا تُرَى، وَ أَنْتَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى، حَتَّى تَارَ عَلَيْهِ مِنْ خَلْقِكَ مَنْ غَرَّتْهُ الدُّنْيَا، وَ بَاعَ الْآخِرَةَ بِالْثَمَنِ الْأَوْكَسِ، وَ أَشْيَخَطَكَ وَ أَشْيَخَطَ رَسُولَكَ، وَ أَطَاعَ مِنْ عِبِيدِكَ مَنْ أَهْلَ النَّفَاقِ وَ حَمَلَهُ الْأَوْزَارَ مِنْ اسْتَوْجَبَ النَّارَ.

لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِي وَ لِدِ رَسُولِكَ، وَ ضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ.

۱- اعراف: ۴۳.

۲- «ألزمته كتابك» خ ل.

پس اندکی نزدیک برو و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صِفْوَهُ اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ حَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ - صِلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ -، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الزَّكِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ فَاطِمَةَ الصِّدِّيقَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ (۱) الْبَارُّ التَّقِيُّ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَآمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبِيدِ اللَّهِ وَرَحْمَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ وَ أَنَاخَتْ بِرِخْلِكَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُحَدِّقِينَ بِكَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ، وَ زُورِ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ.

پس داخل حایر شو و بگو در وقت داخل شدن:

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُتْرَلِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمَسْؤُومِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الَّذِينَ بِهَذَا الْحَائِرِ يَأْذِنُ رَبُّهُمْ مُقِيمُونَ، وَ يَأْذِنُ رَبُّهُمْ يَعْمَلُونَ، وَ لِأَمْرِ اللَّهِ مُسَلِّمُونَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ ابْنَ أَمِينِ اللَّهِ، وَ ابْنَ خَالِصِهِ اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبِيدِ اللَّهِ، إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، مَا أَعْظَمَ مُصِيبَتِكَ عِنْدَ أَبِيكَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ مَا

أَعْظَمَ مُصِيبَتِكَ عِنْدَ مَنْ عَرَفَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَ أَجَلَ مُصِيبَتِكَ عِنْدَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى، وَ عِنْدَ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَ عِنْدَ رُسُلِ اللَّهِ، السَّلَامُ مِنِّي إِلَيْكَ وَ النَّجِيَّةُ مَعَ عَظِيمِ الرَّزِيَّةِ عَلَيْكَ، كُنْتُ نُورًا فِي الْأَصْيَابِ الشَّامِخَةِ، وَ نُورًا فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، وَ نُورًا فِي الْهَوَاءِ، وَ نُورًا فِي السَّمَاوَاتِ الْعُلَى، كُنْتُ فِيهَا نُورًا سَاطِعًا لَا يُطْفِئُ، وَ أَنْتَ النَّاطِقُ بِالْهُدَى.

پس اندکی راه برو و هفت مرتبه الله أكبر و هفت مرتبه لا إله إلا الله و هفت مرتبه الحمد لله و هفت مرتبه شیحان الله و هفت مرتبه لیبیک داعی الله (۱) بگو.

پس بگو:

إِنْ كَانَ لَمْ يُجِبْكَ بَدَنِي عِنْدَ اسْتِغَاثَتِكَ، فَقَدْ أَجَابَكَ قَلْبِي وَ سَمْعِي وَ بَصْرِي وَ رَأْيِي وَ هَوَايَ عَلَى التَّسْلِيمِ لِخَلْفِ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِ وَ السَّبْطِ الْمُتَجَبِّ وَ الدَّلِيلِ الْعَالِمِ وَ الْأَمِينِ الْمُسْتَحْزَنِ وَ الْمُؤَدِّي الْمُبْلَغِ وَ الْمَظْلُومِ الْمُضْطَهَدِ.

جِئْتُكَ انْقِطَاعًا إِلَيْكَ وَ إِلَى حَيْدِكَ وَ أَبِيكَ، وَ وَلَدِكَ الْخَلْفِ مِنْ بَعْدِكَ؛ فَقَلْبِي لَكَ (۲) مُسَلِّمٌ وَ رَأْيِي لَكَ (۳) مُتَّبِعٌ، وَ نُصْرَتِي لَكَ (۴) مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بِدِينِهِ وَ يَبْعَثَكُمْ.

وَ أَشْهَدُ اللَّهَ أَنَّكُمْ الْحُجَّةُ، وَ بِكُمْ تُرْجَى الرَّحْمَةُ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا مَعَ عَدُوِّكُمْ، إِنِّي بِكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. لَا أَنْكِرُ لِلَّهِ قُدْرَةَ وَ لَا أَكْذِبُ مِنْهُ بِمَشِيئَتِهِ.

پس برو و گامها را کوتاه بردار، تا رو به قبر بایستی پشت به قبله و بگو:

السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ أَمِينِ اللَّهِ عَلَى رُسُلِهِ وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَاحِبِ مِيثَاقِكَ، وَ خَاتَمِ رُسُلِكَ، وَ سَيِّدِ عِبَادِكَ، وَ أَمِينِكَ فِي بِلَادِكَ، وَ خَيْرِ بَرِيَّتِكَ، كَمَا تَلَا كِتَابَكَ، وَ جَاهَدَ عَدُوَّكَ، حَتَّى آتَاهُ الْيَقِينُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدِكَ وَ أَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ،

۱- لیبیک داعی الله لیبیک» خ ل.

۲- «لکم» خ ل.

۳- «لکم» خ ل.

۴- «لکم» خ ل ...

وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتُمْ مِنْ خَلْقِكُمْ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامِ عَلَيْهِ وَ رَحْمَهُ اللّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

اللَّهُمَّ أَتَمِّمْ بِهِ كَلِمَاتِكَ، وَ أَنْجِزْ بِهِ وَعْدَكَ، وَ أَهْلِكْ بِهِ عَدُوَّكَ، وَ اكْتُبْنَا فِي أَوْلِيَائِهِ وَ أَحِبَّائِهِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا لَهُ شِيعَةً وَ أَنْصَارًا وَ أَعْوَانًا عَلَى طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ، وَ مَا وَكَّلْتَهُ بِهِ وَ اسْتَخْلَفْتَهُ عَلَيْهِ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَ زَوْجِهِ وَ لَيْكِ، وَ أُمِّ السَّبْطَيْنِ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، الطَّاهِرَةِ الْمُطَهَّرَةِ الصُّدِّيقَةِ الزَّكِيَّةِ، سَيِّدَةِ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَجْمَعِينَ، صَلَاةً لَا يَقْوَى عَلَى إِحْصَائِهَا غَيْرُكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ وَ ابْنِ أَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتُمْ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامِ عَلَيْهِ وَ رَحْمَهُ اللّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ وَ ابْنِ أَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتُمْ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامِ عَلَيْهِ وَ رَحْمَهُ اللّهِ وَ بَرَكَاتِهِ.

و بر همه ائمه عليهم السلام صلوات می فرستی به همان نحو که صلوات بر حسن و حسین علیهما السلام فرستادی و می گویی:

اللَّهُمَّ أَتَمِّمْ بِهِمْ كَلِمَاتِكَ، وَ أَنْجِزْ بِهِمْ وَعْدَكَ، وَ أَهْلِكْ بِهِمْ عَدُوَّهُمْ وَ عَدُوَّهُمْ

مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ أَجْمَعِينَ.

اللَّهُمَّ اجْزِهِمْ عَنَّا خَيْرَ مَا جَزَيْتَ نَذِيرًا عَن قَوْمِهِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا لَهُمْ شِيعَةً وَ أَنْصَارًا وَ أَعْوَانًا عَلَى طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ يَتَّبِعُ النُّورَ الَّذِي أَنْزَلَ مَعَهُمْ، وَ أَحْيَا مَحْيَاهُمْ، وَ أَمْتَنَا مِمَّا تَهُمُّ، وَ أَشْهَدُنَا مَشَاهِدَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مَقَامٌ أَكْرَمَنِي بِهِ وَ شَرَّفَنِي بِهِ، وَ أَعْطَيْتَنِي فِيهِ رَغْبَتِي عَلَى حَقِيقَةِ إِيمَانِي بِكَ وَ بِرَسُولِكَ.

پس اندکی نزدیکتر به قبر می شوی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ سَلَامُ اللَّهِ وَ سَلَامُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ كُلِّمَا تَرَوُّحَ الرَّائِحَاتِ الطَّاهِرَاتُ لَكَ، وَ عَلَيْكَ سَلَامُ الْمُؤْمِنِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ، النَّاطِقِينَ لَكَ بِفَضْلِكَ بِأَلْسِنَتِهِمْ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ صَادِقٌ صِدِّيقٌ صَدَقْتَ فِيمَا دَعَوْتَ إِلَيْهِ، وَ صَدَقْتَ فِيمَا أَتَيْتَ بِهِ، وَ أَنَّكَ ثَارُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ.

اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِي فِي أَوْلِيَائِكَ، وَ حَبِّبْ إِلَيَّ شَهَادَتَهُمْ وَ مَشَاهِدَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، رَحِمَكَ اللَّهُ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْهُدَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلَمَ التُّقَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ ابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ

عَلَيْكَ يَا نَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَثِرَ اللَّهِ وَابْنَ وَثِرِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُومًا، وَأَنَّ قَاتِلَكَ فِي النَّارِ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، لَمْ تَأْخُذْكَ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ، وَأَنَّكَ عَبْدُتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَبَابُ الْهُدَى وَالْحُجَّةُ عَلَى خَلْقِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّ ذَلِكَ لَكُمْ سَابِقٌ فِيمَا مَضَى، وَفَاتِحٌ فِيمَا بَقِيَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ أَرْوَاحَكُمْ وَطِينَتَكُمْ طَيِّبَةٌ طَيِّبَةٌ طَابَتْ وَطَهَّرَتْ، بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، مِنَ اللَّهِ وَمِنْ رَحْمَتِهِ.

فَأَشْهَدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى - وَكَفَى بِهِ شَهِيدًا - وَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَلكُمْ تَابِعٌ فِي ذَاتِ نَفْسِي، وَشَرَائِعِ دِينِي، وَخَوَاتِيمِ عَمَلِي، وَمُتَقَلَّبِي وَمُتَوَايَ؛ فَاسْأَلُ اللَّهَ الْبَارَّ الرَّحِيمَ أَنْ يَتِمَّمَ ذَلِكَ لِي.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَغْتُمْ، وَنَصَحْتُمْ، وَصَبَرْتُمْ، وَقُتِلْتُمْ، وَغَضِبْتُمْ، وَأُسِيءَ إِلَيْكُمْ فَصَبَرْتُمْ.

لَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً خَالَفَتْكُمْ، وَأُمَّةً جَحَدَتْ وَلَايَتَكُمْ، وَأُمَّةً تَظَاهَرَتْ عَلَيْكُمْ، وَأُمَّةً شَهِدَتْ وَلَمْ تُسْتَشْهَدْ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ النَّارَ مِثْوَاهُمْ «وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ» (١) وَ«بِئْسَ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ» (٢).

و مى گوئی:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ.

لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ سَالِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ جَادِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ شَاعَ عَلَى قَتْلِكَ، وَمَنْ أَمَرَ بِذَلِكَ (١) وَ شَارَكَ فِي دَمِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ أَوْ (٢) سَلَّمَ إِلَيْهِ.

أَنَا أُبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ وَلَايَتِهِمْ، وَأَتَوَلَّى اللَّهُ وَرَسُولَهُ وَآلَ رَسُولِهِ؛ وَأَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ أَنْتَهُكُوا حُرْمِيكَ (٣) وَسَفَكُوا دَمَكَ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ.

اللَّهُمَّ الْعِنِ الَّذِينَ كَذَبُوا رُسُلَكَ، وَسَفَكُوا دِمَاءَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ.

اللَّهُمَّ الْعِنِ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَضَاعِفِ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ.

اللَّهُمَّ الْعِنِ قَتْلَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، وَقَتْلَةَ أَنْصَارِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، وَأَصْلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ، وَأَذِقْهُمْ بِأَسْكَ، وَضَاعِفِ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا وَبَيْلًا.

اللَّهُمَّ أَحْلِلْ بِهِمْ نَقْمَتَكَ، وَأْتِهِمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُونَ، وَخُذْهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ، وَعَذِّبْهُمْ عَذَابًا نُكْرًا وَالْعِنِ أَعْدَاءَ نَبِيِّكَ وَأَعْدَاءَ آلِ نَبِيِّكَ لَعْنًا وَبَيْلًا.

اللَّهُمَّ الْعِنِ الْجَبْتِ وَالطَّاعُوتِ وَالْفَرَاعِنَةَ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و مى گویى:

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، إِلَيْكَ كَانَتْ رِحْلَتِي مَعَ بُعِيدِ شَقَّتِي وَ إِلَيْكَ كَانَ مَجِيئِي، وَبِكَ أَسْتَيْتِرُ مِنْ عَظِيمِ جُرْمِي، أَتَيْتُكَ زَائِرًا وَافِدًا قَدْ أَوْقَرْتُ ظَهْرِي.

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا سَيِّدِي، بِكَفَيْتِكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ وَ ابْنَ خَيْرَتِهِ، وَ لَكَ فَاضَتْ عِبْرَتِي، وَ عَلَيْكَ كَانَ أَسْفِي وَ نَحِيبي وَ صِيْرَاحِي وَ زَفْرَتِي وَ شَهِيْقِي، وَ حَقُّ لِي أَنْ أَبْكِيكَ وَ قَدْ بَكَتِكَ السَّمَاوَاتُ وَ الْمَارْضُونَ وَ الْجِبَالُ وَ الْبِحَارُ، فَمَا عُذْرِي إِنْ لَمْ أَبْكِكَ وَ قَدْ بَكَكَ حَبِيبُ رَبِّي، وَ بَكَتَكَ الْأَيْمَةُ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ -، وَ بَكَكَ مَنْ دُونَ سِدْرِهِ الْمُنتَهَى إِلَى الثَّرَى جَزَعًا عَلَيْكَ.

١- « بقتلك » خ ل.

٢- « و » خ ل.

٣- « حرمتك » خ ل.

پس دست بر قبر بگذار و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَ أَمِينُهُ، بَلَغْتَ نَاصِحًا، وَ أَدَيْتَ أَمِينًا، وَ قُلْتَ صَادِقًا، وَ قُتِلْتَ (١) صِدِّيقًا، فَمَضَيْتَ عَلَى يَقِينٍ، لَمْ تُؤْثِرْ عَمِيَّ عَلَى هُدًى، وَ لَمْ تَمَلْ مِنْ حَقِّ إِلَى بَاطِلٍ، وَ لَمْ تُحِبَّ إِلَّا اللَّهَ وَحَدَّهُ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ، بَلَغْتَ مَا أَمَرْتَ بِهِ، وَ قُتِمْتَ بِحَقِّهِ، وَ صَدَّقْتَ مَنْ كَانَ قَبْلَكَ، غَيْرَ وَاهِنٍ وَ لَا مُؤَهِنٍ، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا، جَزَاكَ اللَّهُ مِنْ صِدِّيقٍ خَيْرًا.

أَشْهَدُ أَنَّ الْجِهَادَ مَعَكَ جِهَادٌ، وَ أَنَّ الْحَقَّ مَعَكَ وَ إِلَيْكَ، وَ أَنْتَ أَهْلُهُ وَ مَعْدِنُهُ، وَ مِيرَاثُ الثُّبُوهِ عِنْدَكَ وَ عِنْدَ أَهْلِ بَيْتِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَ نَصَحْتَ وَ وَفَيْتَ وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَ مَضَيْتَ لِلَّذِي كُنْتَ عَلَيْهِ شَاهِدًا (٢) وَ مَشْهُودًا، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهَّرَ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ، طَهَّرْتَ وَ طَهَّرْتَ أَرْضَ أَنْتَ بِهَا، وَ طَهَّرَ حَرَمُكَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمَرْتَ بِالْقِسْطِ وَ دَعَوْتَ إِلَيْهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ أُمَّةً قَتَلَتْكَ أَشْرَارُ خَلْقِ اللَّهِ وَ كَفَرَتْهُ.

وَ إِنِّي أَسْتَشْفِعُ بِكَ إِلَى اللَّهِ رَبِّكَ وَ رَبِّي مِنْ جَمِيعِ ذُنُوبِي، وَ أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى اللَّهِ فِي حَوَائِجِي وَ رَغْبَتِي فِي أَمْرِ آخِرَتِي وَ دُنْيَايَ.

١- « قُوتِلْتَ » خ ل.

٢- « شَهِيدًا » خ ل.

پس جانب راست رو را بر قبر بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذَا الْقَبْرِ وَمَنْ فِيهِ، وَبِحَقِّ هَذِهِ الْقُبُورِ وَمَنْ أَسْكَتَتْهَا، أَنْ تَكْتُبَ اسْمِي عِنْدَكَ فِي أَسْمَائِهِمْ، حَتَّى تُورِدَنِي مَوَارِدَهُمْ، وَتُصَدِّرَنِي مَصَادِرَهُمْ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و بگو:

رَبِّ أَفْحَمْتَنِي ذُنُوبِي وَ قَطَعْتَ مَقَالَتِي، فَلَا حُجَّةَ لِي وَلَا عُذْرَ لِي، فَأَنَا الْمُقَرَّبُ بِذَنْبِي، الْأَسِيرُ بِبِلَّتِي، الْمُرْتَهَنُ بِعَمَلِي، الْمُتَجَلِّدُ فِي خَطِيئَتِي، الْمُتَحَيِّرُ عَنِ قَصْدِي، الْمُنْقَطِعُ بِي، قَدْ أَوْقَفْتُ يَا رَبِّ نَفْسِي مَوْفَى الْأَشْقِيَاءِ الْأَذِلَّةِ الْمُذْنِبِينَ، الْمُجْتَرِئِينَ عَلَيْكَ، بِوَعِيدِكَ.

يَا سُبْحَانَكَ، أَيُّ جُزْأِهِ اجْتَرَأْتُ عَلَيْكَ، وَ أَيُّ تَغْرِيرٍ عَزَّزْتُ بِنَفْسِي، وَ أَيُّ سَيْكْرِهِ أَوْبَقْتَنِي، وَ أَيُّ غَفْلَةٍ أَعْطَبْتَنِي! مَا كَانَ أَقْبَحَ سُوءٍ نَظَرِي، وَ أَوْحَشَ فِعْلِي!

يَا سَيِّدِي، فَارْحَمْ كَبُوتِي لِحُرِّ وَجْهِي، وَ زَلِّهِ قَدَمِي، وَ تَغْفِرِي فِي التُّرَابِ نَحْدِي، وَ نَدَامَتِي عَلَى مَا فَرَطَ مِنِّي، وَ أَقْلِنِي عَثْرَتِي، وَ ارْحَمْ صِرْحَتِي وَ عَثْرَتِي، وَ اقْبَلْ مَعْدِرَتِي، وَ عُدِّ بِحِلْمِكَ عَلَى جَهْلِي، وَ بِإِحْسَانِكَ عَلَى خَطِيئَاتِي، وَ بِعَفْوِكَ عَلَيَّ.

رَبِّ أَشْكُو إِلَيْكَ قَسَاوَةَ قَلْبِي وَ ضَعْفَ عَمَلِي، فَارْتَحِ لِمَسْأَلَتِي؛ فَأَنَا الْمُقَرَّبُ بِذَنْبِي، الْمُعْتَرِفُ بِخَطِيئَتِي، وَ هَاهُنَا يَدِي وَ نَاصِيَتِي، أَسْتَكِينُ لَكَ بِالْقَوْدِ مِنْ نَفْسِي، فَاقْبَلْ تَوْبَتِي، وَ نَفْسَ كُرْبَتِي، وَ ارْحَمْ خُشُوعِي وَ خُضُوعِي، وَ انْقِطَاعِي إِلَى سَيِّدِي، وَ أَسْفِي عَلَى مَا كَانَ مِنِّي، وَ تَمَرُّغِي (١) وَ تَغْفِرِي فِي تُرَابِ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّكَ بَيْنَ يَدَيْكَ، فَأَنْتَ رَجَائِي وَ مُعْتَمِدِي، وَ ظَهْرِي وَ عُذَّتِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

پس سی و پنج مرتبه اللہ اُکبر بگو؛ و دستها را به آسمان بردار و بگو:

إِلَيْكَ يَا رَبِّ صَمَدْتُ (١) مِنْ أَرْضِي وَ إِلَى ابْنِ نَبِيِّكَ قَطَعْتُ الْبِلَادَ رَجَاءً لِلْمَغْفِرَةِ.

فَكُنْ لِي يَا سَيِّدِي (٢) سَيِّكُنَا وَ شَفِيعًا، وَ كُنْ بِي رَحِيمًا، وَ كُنْ لِي مُنْجِحًا يَوْمَ لَا تَنْفَعُ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ، وَ يَوْمَ يَقُولُ أَهْلُ الضَّلَالَةِ: «مَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ * وَ لَا صِدِّيقٍ حَمِيمٍ» (٣)؛ فَكُنْ يَوْمَئِذٍ فِي مَقَامِي بَيْنَ يَدَيِ رَبِّي لِي مُنْقِذًا، فَقَدْ عَظُمَ جُزْمِي، إِذَا ارْتَعِدْتُ فَرَائِصِي، وَ أَخَذَ بِسَمْعِي، وَ أَنَا مُنْكَسِرٌ رَأْسِي بِمَا قَدَّمْتُ مِنْ سُوءِ عَمَلِي، وَ أَنَا عَارٍ كَمَا وَلدتني أمي، وَ رَبِّي يَسْأَلُنِي، فَكُنْ لِي يَوْمَئِذٍ شَافِعًا وَ مُنْقِذًا، فَقَدْ أَعَدَدْتُكَ لِيَوْمِ حَاجَتِي، وَ يَوْمِ فَقْرِي وَ فَاقَتِي.

پس جانب چپ رو را بر قبر بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ ارْحَمْ تَضَرُّعِي فِي تُرَابِ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّكَ، فَإِنِّي مَوْضِعُ رَحْمِهِ يَا رَبِّ.

و بگو:

يَا بِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، إِنِّي (٤) أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ قَاتِلِكَ وَ مِنْ سَالِيكَ، يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكَ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا، وَ أُبَدَلَ مُهْجَتِي فِيكَ وَ أَقِيكَ بِنَفْسِي، وَ كُنْتُ فِيْمَنْ أَقَامَ بَيْنَ يَدَيْكَ حَتَّى يُشْفِكَ دَمِي مَعَكَ، فَأَظْفَرَ مَعَكَ بِالسَّعَادَةِ وَ الْفُوزِ بِالْجَنَّةِ.

و بگو:

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ رَمَاكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ طَعَمَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ اجْتَرَّ رَأْسِيكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ حَمَلَ رَأْسَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ نَكَتَ بِقَضِيئِهِ بَيْنَ ثَنِيَاكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَبْكَى نِسَاءَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَيَسَمَ أَوْلَادَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَ عَلَيْكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَارَ إِلَيْكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ مَنَعَكَ مَاءَ الْفُرَاتِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَشَّكَ وَ حَلَاكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَمِعَ صَوْتَكَ فَلَمْ يُجِبْكَ، لَعَنَ اللَّهُ ابْنَ

١- «عَمَدْتُ» خ ل.

٢- «يَا وَليي» خ ل.

٣- شعراء: ١٠٠ و ١٠١.

٤- «أنا» خ ل.

أَكَلَهُ الْأَكْبَادُ، وَ لَعَنَ اللَّهُ ابْنَهُ وَ أَعْوَانَهُ وَ أَتْبَاعَهُ وَ أَنْصَارَهُ، وَ لَعَنَ اللَّهُ ابْنَ سُمَيْيَةَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ جَمِيعَ قَاتِلِيكَ، وَ قَاتِلِي أَبِيكَ، وَ مَنْ أَعَانَ عَلَى قَتْلِكَ، وَ حَسَا اللَّهُ أَجْوَاهُمْ وَ بَطُونَهُمْ وَ قُبُورَهُمْ نَارًا، وَ عَذَّبَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا.

پس نزد سر آن حضرت هزار مرتبه تسبیح امیرالمؤمنین را بخوان و اگر خواهی اعمال پایین پا را بجا بیاور و بعد از نماز زیارت که بعد از این مذکور خواهد شد (۱) این تسبیح را بخوان.

و تسبیح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام این است:

سُبْحَانَ مَنْ لَا تَبِيدُ مَعَالِمُهُ، سُبْحَانَ مَنْ لَا تَنْقُصُ (۲) خَزَائِنُهُ، سُبْحَانَ مَنْ لَا انْقِطَاعَ لِمُدَّتِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَنْفَدُ مَا عِنْدَهُ، سُبْحَانَ مَنْ لَا اضْمِحْلالَ لِفَخْرِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يُشَاوِرُ أَحَدًا فِي أَمْرِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا إِلَهَ غَيْرُهُ.

پس برو به نزد پای آن حضرت و دست خود را بر قبر بگذار و سه مرتبه بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ.

پس بگو:

صَبْرَتَ وَ أَنْتَ الصَّادِقُ الْمُصَدِّقُ، قَتَلَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَم بِالْأَيْدِي وَ الْأَلْسِنِ.

و بگو:

اللَّهُمَّ رَبَّ الْأَرْبَابِ، صَرِيحَ الْأَخْيَارِ، إِنِّي عُدْتُ مَعَاذًا، فَفُكَّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ.

جِئْتُكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَافِدًا إِلَيْكَ، أَتَوَسَّلُ بِكَ إِلَى اللَّهِ فِي جَمِيعِ حَوَائِجِي مِنْ أَمْرِ آخِرَتِي وَ دُنْيَايَ، وَ بِكَ يَتَوَسَّلُ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ فِي جَمِيعِ حَوَائِجِهِمْ، وَ بِحُكْمِ يُدْرِكُ أَهْلَ التَّرَاتِ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ طَلِبَتَهُمْ، أَسْأَلُ وَ لِيَنَّكَ وَ وَلِيْنَا أَنْ يَجْعَلَ حَظِّي مِنْ زِيَارَتِكَ الصَّلَاةَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ الْمَغْفِرَةَ لِذُنُوبِي.

۱- نگاه کن: ص ۳۲۱.

۲- «تنقضي» خ ل.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ تَنْصُرُهُ وَتَنْصِرُ بِهِ لِدِينِكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

پس پهلوی روی خود را بر قبر بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ، اشْفِ صَدْرَ الْحُسَيْنِ.

اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ، اطْلُبْ بِدَمِ الْحُسَيْنِ.

اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ، انْتَقِمْ مِمَّنْ رَضِيَ بِقَتْلِ الْحُسَيْنِ.

اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ، انْتَقِمْ مِمَّنْ خَالَفَ الْحُسَيْنِ.

اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ، انْتَقِمْ مِمَّنْ فَرِحَ بِقَتْلِ الْحُسَيْنِ.

و تضرع می نمایی و مبالغه می کنی در لعنت کردن بر قاتلان حسین و قاتلان امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهما - ، و نزد پای آن حضرت هزار مرتبه می خوانی تسبیح حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - را؛ و اگر نتوانی صد مرتبه می خوانی.

و تسبیح آن حضرت این است:

سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُتَيْفِ، سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْفَاحِرِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاحِرِ الْقَدِيمِ، سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاحِرِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ مَنْ لَبَسَ الْعِزَّ وَالْجَمَالَ، سُبْحَانَ مَنْ تَرَدَّى بِالنُّورِ وَالْوَقَارِ، سُبْحَانَ مَنْ يَرَى أَثَرَ النَّمْلِ فِي الصِّفَا، وَ حَفَقَانَ الطَّيْرِ فِي الْهَوَاءِ، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ هَكَذَا وَلَا هَكَذَا غَيْرُهُ.

پس برو به نزد قبر علی بن الحسین - و او نزد پای امام حسین علیهما السلام است - پس بایست نزد قبر او و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ ابْنَ خَلِيفَةِ رَسُولِ اللَّهِ، وَ ابْنَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ مُضَاعَفَةٌ، كُلَّمَا طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ.

بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي مِنْ مَذْبُوحٍ وَ مَقْتُولٍ مِنْ غَيْرِ جُزْمٍ.

وَبِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي دَمَكَ الْمُؤْتَقَى بِهِ إِلَى حَيْبِ اللَّهِ.

وَبِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي مِنْ مَقْدَمِ بَيْنَ يَدَيِ أَبِيكَ يَحْتَسِبُكَ وَ يَبْكِي عَلَيْكَ مُحْتَرِقًا عَلَيْكَ قَلْبُهُ، يَرْفَعُ دَمَكَ بِكَفِّهِ إِلَى أَغْنَانِ السَّمَاءِ لَا تَرْجِعُ مِنْهُ قَطْرَةٌ وَلَا تَشِي كُنْ عَلَيْكَ مِنْ أَبِيكَ زَفْرَةٌ، وَ دَعَاكَ لِلْفِرَاقِ، فَمَكَانُكُمَا عِنْدَ اللَّهِ مَعَ آبَائِكَ الْمَاضِينَ، وَ مَعَ أُمَّهَاتِكَ فِي الْجَنَانِ مُنْعَمِينَ؛ أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِمَّنْ قَتَلَكَ وَ دَبَّحَكَ.

پس خود را به قبر بجسبان و دست خود را بر قبر بگذار و بگو:

سَلَامٌ لِلَّهِ وَ سَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ، وَ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ، عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى عَثْرَتِكَ وَ أَهْلِ بَيْتِكَ وَ آبَائِكَ وَ أَبْنَائِكَ وَ أُمَّهَاتِكَ الْأَخْيَارِ الْأَبْرَارِ، الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرِّجْسَ وَ طَهَّرَهُمْ تَطْهِيرًا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ ابْنَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ اسْتَحَفَّ بِحَقِّكُمْ وَ قَتَلَكُمْ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَقِيَ مِنْهُمْ وَ مَنْ مَضَى، نَفْسِي فِدَاؤُكُمْ وَ لِمَصْجِعِكُمْ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

پس پهلوی روی خود را بر قبر بگذار و سه مرتبه بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ.

پس بگو:

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي، أَتَيْتُكَ زَائِرًا وَافِدًا، عَائِدًا مِمَّا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي وَ احْتَطَبْتُ عَلَى ظَهْرِي، أَسْأَلُ وَلِيَّتَكَ وَ وَلِيَّتِي أَنْ يَجْعَلَ حَظِّي مِنْ زِيَارَتِكَ عِتْقَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ.

و هر دعا که خواهی بکن.

پس برو به نزد قبر امام حسین علیه السلام و از پشت سر آن حضرت بگرد تا بروی به نزد

سر آن حضرت و در آنجا دو رکعت نماز بگزار و در رکعت اول سوره «حمد» و سوره «یس» بخوان و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «الرَّحْمَن» بخوان.

و اگر خواهی در پشت قبر بکن نماز را؛ و در بالای سر بهتر است.

و چون فارغ شوی دیگر نماز کن آنچه خواهی؛ اما این دو رکعت نماز زیارت ناچار است نزد هر قبری که زیارت کنند.

پس چون از نماز فارغ شوی، دست بلند کن به سوی آسمان و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّا أَتَيْنَاهُ مُؤْمِنِينَ بِهِ، مُسْلِمِينَ لَهُ، مُعْتَصِمِينَ بِحَبْلِهِ، عَارِفِينَ بِحَقِّهِ، مُقَرَّرِينَ بِفَضْلِهِ، مُسْتَبْتَبِينَ بِرِزْنِ بَصَالِهِ مِنْ خَالَفِهِ، عَارِفِينَ بِالْهُدَى الَّذِي هُوَ عَلَيْهِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ مَنْ حَضَرَنِي مِنْ مَلَائِكَتِكَ أَنِّي بِهِمْ مُؤْمِنٌ، وَأَنِّي بِمَنْ قَتَلَهُمْ كَافِرٌ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي مَا أَقُولُ بِلِسَانِي حَقِيقَةً فِي قَلْبِي، وَشَرِيعَةً فِي عَمَلِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ لَهُ مَعَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - قَدَمٌ ثَابِتَةٌ، وَأَنْثِي فِيهِمْ اسْتِشْهَادٌ مَعَهُ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ يَدُلُّوْا نِعْمَتَكَ كُفْرًا. سُبْحَانَكَ يَا حَلِيمٌ عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ فِي الْأَرْضِ، تَبَارَكَتْ وَتَعَالَيْتَ يَا عَظِيمٌ، تَرَى عَظِيمَ الْجُزْمِ مِنْ عِبَادِكَ فَلَا تَعْجَلُ عَلَيْهِمْ، تَعَالَيْتَ يَا كَرِيمٌ، أَنْتَ شَاهِدٌ غَيْرُ غَائِبٍ، وَعَالِمٌ بِمَا أُوتِيَ (۱) إِلَى أَهْلِ صَفْوَتِكَ وَاجِبَائِكَ مِنَ الْأَمْرِ الَّذِي لَا تَحْمِلُهُ سِمْاءٌ وَلَا أَرْضٌ، وَ لَوْ شِئْتَ لَأَنْتَقَمْتَ مِنْهُمْ، وَلَكِنَّكَ ذُو أَنَاةٍ، وَقَدْ أَمَهَلْتَ الَّذِينَ اجْتَرَوْا عَلَيْكَ وَعَلَى رَسُولِكَ وَحَبِيبِكَ فَأَسَدَيْكَتَهُمْ أَرْضَكَ، وَغَدَوْتَهُمْ بِنِعْمَتِكَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بِالْغُوءِ، وَوَقْتُ هُمْ صَائِرُونَ إِلَيْهِ، لَيْسَ تَكْمَلُوا الْعَمَلَ (۲) الَّذِي قَدَرْتَ وَ الْأَجَلَ الَّذِي أَجَلْتَ، لِنُتْخَلِدُهُمْ فِي مَحَطٍّ وَوَتَاقٍ،

وَنَارٍ وَحَمِيمٍ وَغَسِياقٍ وَ الصَّرِيعِ وَ المَأْحَرِاقِ وَ الْأَعْلَالِ وَ الْأَوْثَاقِ، وَ غَسِيلِينَ وَ زَقُومٍ وَ صَدِيدٍ، مَعَ طُولِ الْمَقَامِ فِي أَيَّامِ لَطْيٍ، وَ فِي سَقَرِ النَّبِيِّ لَا تُبْقَى وَلَا تَدْرُ، وَ فِي الْحَمِيمِ وَ الْجَحِيمِ.

پس خود را به قبر بچسبان و بگو:

يَا سَيِّدِي، أَتَيْتَكَ زَائِرًا مُوقَّرًا مِنَ الدُّنُوبِ، أَتَقَرَّبُ إِلَى رَبِّي بِوُفُودِي إِلَيْكَ، وَ بُكَائِي عَلَيْكَ، وَ عَوِيلِي وَ حَسْرَتِي وَ أَسْفِي وَ بُكَائِي، وَ مَا أَخَافُ عَلَى نَفْسِي، رَجَاءً أَنْ تَكُونَ لِي حِجَابًا وَ سَيِّدًا وَ كَهْفًا وَ جِزْأً وَ شَافِعًا وَ وَقَايَةً مِنَ النَّارِ عَدَاً، وَ أَنَا مِنْ مَوَالِيكُمْ الَّذِينَ أَعَادِي عَدُوَّكُمْ وَ أَوْلِي وَلِيِّكُمْ، عَلَى ذَلِكَ أَحْيِي وَ عَلَيْهِ أَمُوتُ، وَ عَلَيْهِ أُبْعَثُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، وَقَدْ أَشْخَصْتُ بَدَنِي وَ وَدَّعْتُ أَهْلِي، وَ بَعَدْتُ شِقَّتِي، وَ أُوْمَلُّ فِي قُورْبِكُمْ النَّجَاهَ، وَ أَرْجُو فِي إِيْتَانِكُمْ الْكَرَّةَ، وَ أَطْمَعُ فِي النَّظَرِ إِلَيْكُمْ وَ إِلَى مَكَانِكُمْ عَدَاً فِي جَنَانِ رَبِّي مَعَ آبَائِكُمُ الْمَاضِينَ.

۱- از کامل الزیارات و بحار الانوار. در نسخ «أُتِي» بدون واو.

۲- «الْعَمَلُ فِيهِ» خ ل.

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا حُسَيْنَ بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، جِئْتُكَ مُسْتَشْفِعًا بِكَ إِلَى اللَّهِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَشْفِعُ إِلَيْكَ بِوَلَدِ حَبِيبِكَ، وَبِالْمَلَائِكَةِ الَّذِينَ يَصِفُونَ جُؤْنَ عَلَيْهِ وَيَبْكُونَ وَيَصْرُخُونَ، لَا يَفْتَرُونَ وَلَا يَسْأَمُونَ، وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِكَ مُشْفِقُونَ، وَمِنْ عَذَابِكَ حَذِرُونَ، لَا تُغَيِّرُهُمُ الْأَيَّامَ وَلَا يَهْرَمُونَ، فِي نَوَاحِي الْحَيْرِ يَشْهَقُونَ، وَسَيِّدُهُمْ يَرَى مَا يَصْنَعُونَ وَ مَا فِيهِ يَتَقَلَّبُونَ، قَدْ انْهَمَلَتْ مِنْهُمْ الْعُيُونَ فَلَا تَرَقًا، وَاشْتَدَّ مِنْهُمْ الْحُزْنُ بِحُزْقِهِ لَا تُطْفَأُ.

پس دستها را به سوی آسمان بردار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ الْمَشْكِينِ الْمُسْتَكِينِ، الْقَلِيلِ (۱) الدَّلِيلِ، الَّذِي لَمْ يُرَدِّ

بِمَسْكَنَتِهِ (۱) غَيْرَكَ، فَإِنْ لَمْ تُدْرِكْهُ رَحْمَتُكَ عَطَبَ.

أَسْأَلُكَ أَنْ تَدَارِكَنِي بِلُطْفٍ مِنْكَ، فَأَنْتَ الَّذِي لَا تُحَيِّبُ سَائِلَكَ، وَتُعْطِي الْمَغْفِرَةَ وَتَغْفِرُ الذُّنُوبَ، فَلَا أَكُونَنَّ يَا سَيِّدِي أَنَا أَهْوَنَ خَلْقِكَ عَلَيْكَ وَلَا أَكُونُ أَهْوَنَ مَنْ وَفَدَ إِلَيْكَ بِإِبْنِ حَبِيبِكَ، فَإِنِّي أَمَلْتُ وَرَجَوْتُ وَطَمَعْتُ وَزُرْتُ وَاعْتَرَبْتُ رَجَاءً لَكَ أَنْ تُكَافِيَنِي، إِذْ أَخْرَجْتَنِي مِنْ رَحْلِي فَأَذِنْتَ لِي بِالْمَسِيرِ إِلَى هَذَا الْمَكَانِ رَحْمَةً مِنْكَ، وَتَفَضُّلاً مِنْكَ، يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ.

و جهد کن در دعا تا توانی و بسیار دعا کن ان شاءالله، پس برو به سوی شهدا و بایست مُحاذی قبور همه ایشان و اشاره کن به سوی ایشان و همه را مخاطب گردان و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ مِنْ أَهْلِ دِيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ اللَّهِ، وَ أَنْصَارَ رَسُولِهِ، وَ أَنْصَارَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ أَنْصَارَ ابْنِ رَسُولِهِ، وَ أَنْصَارَ دِينِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَنْصَارُ اللَّهِ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «وَكَايُنُ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رَبِّيُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ مَا ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكَانُوا» (۲).

فَمَا ضَعُفْتُمْ وَ مَا اسْتَكَنْتُمْ حَتَّى لَقِيْتُمْ اللَّهَ عَلَى سَبِيلِ الْحَقِّ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ، وَ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ.

أَبَشِرُوا بِمَوْعِدِ اللَّهِ الَّذِي لَا خُلْفَ لَهُ وَ لَا تَبْدِيلَ، إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ وَعْدَهُ وَ اللَّهُ مُدْرِكُكُمْ بِكُمْ ثَارًا مَا وَعَدَكُمْ.

أَنْتُمْ خَاصَّةُ اللَّهِ، اخْتَصَّكُمْ اللَّهُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - ، أَنْتُمْ الشُّهَدَاءُ،

۱- « بمسألته » خ ل.

۲- آل عمران: ۱۴۶.

وَأَنْتُمْ السُّعِيدَاءُ، سَعِدْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ، وَفُزْتُمْ بِالذَّرَجَاتِ مِنْ جَنَاتٍ لَا يَطْعُنُ أَهْلُهَا وَلَا يَهْرُمُونَ، وَرَضُوا بِالْمَقَامِ فِي دَارِ السَّلَامِ مَعَ مَنْ نَصَرْتُمْ.

جَزَاكُمْ اللَّهُ خَيْرًا مِنْ أَغْوَانٍ جَزَاءَ مَنْ صَبَرَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

أَنْجَزَ اللَّهُ مَا وَعَدَكُمْ مِنَ الْكِرَامَةِ فِي جِوَارِهِ وَدَارِهِ مَعَ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ، وَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ قَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ.

أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي حَمَلَنِي إِلَيْكُمْ حَتَّى أَرَانِي مَصَارِعَكُمْ، أَنْ يُرِيَنِيكُمْ عَلَى الْحَوْضِ رِوَاءَ مَرْوِيِّينَ؛ وَ يُرِيَنِي أَعْدَاءَكُمْ فِي أَسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ؛ فَإِنَّهُمْ قَتَلُوكُمْ ظُلْمًا، وَ أَرَادُوا إِمَاتَةَ الْحَقِّ، وَ سَلَبُوكُمْ لِابْنِ سُمَيَّةَ وَ ابْنَ آكِلِهِ الْأَكْبَادِ.

فَأَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُرِيَنِيهِمْ ظِمَاءَ مُظْمِئِينَ مُسَلْسَلِينَ مُغْلَلِينَ يُسَاقُونَ إِلَى الْجَحِيمِ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ (١) ابْنِ رَسُولِ اللَّهِ مَنِي مَا بَقِيَتْ وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَائِمًا إِذَا فِينَتْ وَ بَلِيَتْ.

لَهْفِي عَلَيْكُمْ، أَيُّ مُصِيبَةٍ أَصَابَتْ كُلَّ مَوْلَى (٢) لِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ! لَقَدْ عَظُمَتْ وَ حَصَّتْ وَ جَلَّتْ وَ عَمَّتْ مُصِيبَتُكُمْ.

أَنَا بِكُمْ لَجَزِعٌ، وَ أَنَا بِكُمْ لَمَوْجِعٌ مَخْرُونٌ، وَ أَنَا بِكُمْ لِمُصَابٍ مَلْهُوفٌ.

هَيْنِيَا لَكُمْ مَا أُعْطِيْتُمْ، وَ هَيْنِيَا لَكُمْ مَا بِهِ حِيْتُمْ؛ فَلَقَدْ بَكَتْكُمْ الْمَلَائِكَةُ، وَ حَفَّتْكُمْ وَ سَكَتَتْ مُعْسِدَ كَرْمِكُمْ، وَ حَلَّتْ مَصَارِعَكُمْ، وَ قَدَسَتْ وَ صَيَّفَتْ بِأَجْنِحَتِهَا عَلَيْكُمْ، لَيْسَ لَهَا عَنْكُمْ فِرَاقٌ إِلَى يَوْمِ التَّلَاقِ وَ يَوْمِ الْمَحْشَرِ وَ يَوْمِ الْمُنْشَرِ، طَافَتْ عَلَيْكُمْ رَحْمَةُ مِنَ اللَّهِ بَلَعْتُمْ بِهَا شَرَفَ الْأَخْرَةِ.

أَتَيْتُكُمْ شَوْفًا، وَ زُرْتُكُمْ خَوْفًا؛ أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُرِيَنِيكُمْ عَلَى الْحَوْضِ وَ فِي الْجَنَانِ مَعَ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ، وَ حَسَنَ أَوْلِيَاكُمْ رَفِيقًا.

١- « يا أنصار الله وأنصار » خ ل.

٢- « موالٍ » خ ل.

پس بگرد در دور حایر و بگو:

يَا مَنْ إِلَيْهِ وَفَدْتُ وَ إِلَيْهِ خَرَجْتُ، وَ بِهِ اسْتَجَرْتُ وَ إِلَيْهِ قَصَيْدْتُ وَ إِلَيْهِ بَايَنْ نَبِيِّهِ تَقَرَّبْتُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ مَنْ عَلَيَّ بِالْجَنَّةِ، وَ فُكِّ رَهْمَتِي مِنَ النَّارِ.

اللَّهُمَّ ارْحَمْ غُرْبَتِي وَ بُعْدَ دَارِي، وَ ارْحَمْ مَسِيرِي إِلَيْكَ وَ إِلَى ابْنِ حَبِيبِكَ، وَ أَقْلِنِي مُفْلِحاً مُنْجِحاً قَدْ قَبِلْتَ مَعْدِرَتِي وَ خُضُوعِي وَ خُشُوعِي عِنْدَ إِمَامِي وَ سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ، وَ ارْحَمْ صِرَاحَتِي وَ بُكَائِي وَ هَمِّي وَ جَزَعِي وَ حُزْنِي، وَ مَا قَدْ بَاشَرَ قَلْبِي مِنَ الْجَزَعِ عَلَيْهِ، فَبِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَ لُطْفِكَ لِي خَرَجْتُ إِلَيْهِ، وَ بِتَقْوِيَتِكَ إِنِّي وَ صِرَفِكَ الْمَحْدُورَ عَنِّي وَ كِلَاءَتِكَ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لِي، وَ بِحِفْظِكَ (۱) وَ كَرَامَتِكَ لِي، وَ كَمَلِّ بَحْرِ قَطْعَتُهُ، وَ كَمَلِّ وادٍ وَ فَلَاحِهِ سَلَكْتُهَا، وَ كَمَلِّ مَنَزَلِ نَزَلْتُهُ، فَأَنْتَ حَمَلْتَنِي فِي الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ، وَ أَنْتَ الَّذِي بَلَّغْتَنِي وَ وَفَّقْتَنِي وَ كَفَيْتَنِي، وَ بِفَضْلِ مِنْكَ وَ وَقَايِهِ بَلَّغْتَ، وَ كَانَتْ الْمِنَّةُ لَكَ عَلَيَّ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ، وَ أَثَرِي مَكْتُوبٌ عِنْدَكَ وَ اسْمِي وَ شَخْصِي؛ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَيَّ مَا أَبْلَيْتَنِي، وَ اصْطَنَعْتَ عِنْدِي.

اللَّهُمَّ فَارْحَمْ فَرْقِي مِنْكَ، وَ مَقَامِي بَيْنَ يَدَيْكَ وَ تَمَلُّقِي، وَ أَقْبِلْ مِنِّي تَوَسُّلِي إِلَيْكَ بِبَابِنِ حَبِيبِكَ وَ صِرَفُوتِكَ وَ خَيْرِيَّتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَ تَوَجُّهِي إِلَيْكَ، وَ أَقْلِنِي عَثْرَتِي، وَ أَقْبِلْ عَظِيمَ مَا سَلَفَ مِنِّي وَ لَا يَمْنَعُكَ مَا تَعَلَّمَ مِنِّي مِنَ الْعُيُوبِ وَ الذُّنُوبِ وَ الْأَسْرَافِ عَلَيَّ نَفْسِي، وَ إِنْ كُنْتُ لِي مَاقِتاً فَارْضَ عَنِّي، وَ إِنْ كُنْتُ عَلَيَّ سَاخِطاً فَتُبَّ عَلَيَّ، إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ لِرِائِدِي وَ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا، وَ اجْزِهِمَا عَنِّي خَيْرًا، اللَّهُمَّ اجْزِهِمَا بِالْإِحْسَانِ إِحْسَانًا، وَ بِالسَّيِّئَاتِ غُفْرَانًا. اللَّهُمَّ أَدْخِلْهُمَا الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ،

وَحَرَّمَ وَجُوهَهُمَا عَنْ عَذَابِكَ، وَبَرَّدَ عَلَيْهِمَا مَضَاجِعَهُمَا، وَافْسَحَ لَهُمَا فِي قَبْرَيْهِمَا، وَعَرَّفْنِيهِمَا فِي مُسَيِّقٍ مِّنْ رَّحْمَتِكَ، وَجَوَارِ حَيْبِكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ (۱).

مؤلف گوید که: این روایت کبیره شریفه مشتمل بر زیارت حضرت عباس و زیارت وداع حضرت امام حسین علیه السلام و سایر شهدا بود، هر یک ان شاء الله در فصل مخصوص مذکور خواهد شد (۲).

و چون در باب تسبیح امیرالمؤمنین و فاطمه - صلوات الله علیهما - و نماز زیارت، روایت معتبر دیگر وارد شده است که موافق و مؤید این روایت است، در اینجا ایراد می نمایم:

به سند معتبر منقول است از ابو سعید مدائنی که گفت: رفتم به خدمت حضرت صادق علیه السلام و پرسیدم که: بروم به زیارت قبر حسین - صلوات الله علیه - ؟

فرمود که: بلی برو به زیارت قبر حسین علیه السلام فرزند رسول خدا نیکترین نیکان و پاکیزه ترین پاکیزگان و نیکوکارترین نیکوکاران؛ و چون آن حضرت را زیارت کنی نزد سر آن حضرت هزار مرتبه تسبیح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام را بخوان و نزد پاهای آن حضرت هزار مرتبه تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را بخوان، پس نزد آن حضرت دو رکعت نماز بکن و در آن دو رکعت سوره «یس» و «الرحمن» بخوان؛ پس چون چنین کنی ثواب عظیم از برای تو خواهد بود.

گفتم: فدای تو شوم، تسبیح علی و فاطمه علیهما السلام را به من بیاموز.

فرمود که: بلی ای ابو سعید، تسبیح علی علیه السلام این است:

سُبْحَانَ الَّذِي لَا تَنْفَعُ خَزَائِنُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا تَبِيدُ مَعَالِمُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا يَفْنَى مَا عِنْدَهُ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا يُشْرِكُ أَحَدًا فِي حُكْمِهِ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا أَضْمِحَلَالَ لِفَخْرِهِ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا انْقِطَاعَ لِمُدَّتِهِ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ.

۱- کامل الزیارات: ۲۲۲ - ۲۴۵ ب ۷۹ ح ۱۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۷۳ - ۱۹۰ ح ۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام:

۳/۲۴۸ ش ۱۱۳۳ و ص ۲۷۸ ش ۱۱۵۵.

۲- نگاه کن: ص ۳۹۹ و ص ۴۰۳ - ۴۰۵.

و تسیح فاطمه علیها السلام این است:

سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْبَازِخِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُتَنَبِّهِ، سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاخِرِ الْقَدِيمِ، سُبْحَانَ ذِي الْبُهْجَةِ وَالْجَمَالِ، سُبْحَانَ مَنْ تَرَدَّى بِالنُّورِ وَالْوَقَارِ، سُبْحَانَ مَنْ يَرَى أَثَرَ النَّمْلِ فِي الصَّفَا، وَوَقَعَ الطَّيْرُ فِي الْهَوَاءِ (۱).

مؤلف گوید که: چون اختلافی در هر دو تسیح هست با آنچه گذشت، به هر یک که عمل کند خوب است، اگرچه آنچه گذشت موافق است با آنچه بعد از نماز ایشان و جاهای دیگر ذکر کرده اند.

و اگر هر دو را به عمل آورد اولی است.

زیارت دوم:

شیخ مفید و محمد بن المشهدی - رضی الله عنهما - در مزارهای خود ذکر کرده اند که زیارت دیگر است برای آن حضرت که به روایت دیگر مروی شده است و مقید به وقتی از اوقات نیست:

هر گاه وارد زمین کربلا شوی پس فرود آ در کنار نهر علقمی، پس بکن جامه های سفر خود را و غسل زیارت به قصد ندب و استحباب بکن؛ و در حال غسل کردن بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ طَهِّرْ قَلْبِي، وَ زَكِّ عَمَلِي، وَ نَوِّرْ بَصِيرَتِي، وَ اجْعَلْ غُسْلِي هَذَا طَهُورًا، وَ حِزْزًا وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَقَمٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ، وَ مِنْ شَرِّ مَا أَحَازِرُ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْسِلْنِي مِنَ الذُّنُوبِ كُلِّهَا وَ الْأَثَامِ وَ الْخَطَايَا، وَ طَهِّرْ جِسْمِي وَ قَلْبِي مِنْ كُلِّ آفَةٍ تَمَحَقُّ بِهَا دِينِي، وَ اجْعَلْ عَمَلِي خَالِصًا

۱- کامل الزیارات: ۲۱۳ ب ۷۹ ح ۱۱، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۶۶ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۴۴ ش

لَوْجِهَكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْهُ لِي شَاهِدًا يَوْمَ حَاجَتِي وَفَقْرِي وَفَاقَتِي، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و بخوان سوره «إنا أنزلناه في ليلة القدر».

پس چون فارغ شوی از غسل، بپوش آنچه پاک است از جامه های خود، پس متوجه شو به سوی کربلائی معلی با سکینه و وقار و پای برهنه، با خضوع و مذلت، واللّه اکبر، و الحمد لله، و سُبْحَانَ اللَّهِ، و اَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي و اَتُوبُ إِلَيْهِ بگو و صلوات بر محمد و آل محمد بسیار بفرست؛ و چون به دروازه برسی بایست و چهار مرتبه الله اکبر بگو، پس بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مَقَامٌ أَكْرَمَنِي بِهِ وَشَرَّفَنِي، اللَّهُمَّ فَأَعْطِنِي (۱) فِيهِ رَغْبَتِي عَلَى حَقِيقَةِ إِيمَانِي بِكَ وَبِرَسُولِكَ عَلَيْهِ السَّلَامُ (۲).

پس داخل شو و مقدم دار پای راست را بر پای چپ و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - اللَّهُمَّ «أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَ أَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ» (۳).

پس برو تا داخل صحن شوی، پس چون داخل شوی چهار مرتبه الله اکبر بگو و متوجه شو به سوی قبله و دستهای خود را بردار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي (۴) إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَ إِلَيْكَ خَرَجْتُ وَ إِلَيْكَ وَفَدْتُ، وَ لِخَيْرِكَ تَعَرَّضْتُ، وَ بِزِيَارَةِ حَبِيبِ حَبِيبِكَ إِلَيْكَ تَقَرَّبْتُ.

اللَّهُمَّ فَلَا تَمْنَعْنِي خَيْرَ مَا عِنْدَكَ لِشَرِّ مَا عِنْدِي.

۱- «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَعْطِنِي» خ ل.

۲- «و برسولک و آلہ صلواتک علیہم أجمعین» خ ل.

۳- مؤمنون: ۲۹.

۴- «إِلَيْكَ أَتَوَجَّهُ وَ» خ ل.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَ كَفِّرْ عَنِّي سَيِّئَاتِي، وَ حُطَّ عَنِّي خَطِيئَاتِي، وَ اقْبَلْ حَسَنَاتِي.

پس بخوان سوره «حمد» و «قل أعوذ برب الفلق» و «قل أعوذ برب الناس» و «قل هو الله أحد» و «إنا أنزلناه في ليلة القدر» و «آية الكرسي» و آخر سوره «حشر» - یعنی: «لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ تِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقَدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ * هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» (۱).

پس دو رکعت نماز تحیت به جا آور و چون فارغ شوی تسبیح بخوان - یعنی تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام - و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، خَالِقِ الْخَلْقِ لَمْ يَعْزُبْ عَنْهُ شَيْءٌ مِنْ أُمُورِهِمْ، عَالِمِ كُلِّ شَيْءٍ بِغَيْرِ تَعْلِيمٍ، وَ صِلَوَاتُ اللَّهِ وَ صَلَوَاتُ مَلَائِكَتِهِ وَ أَنْبِيَائِهِ وَ رُسُلِهِ وَ جَمِيعِ خَلْقِهِ، وَ سَلَامُهُ وَ سَلَامُ جَمِيعِ خَلْقِهِ عَلَى مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى وَ أَهْلِ بَيْتِهِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْعَمَ عَلَيَّ وَ عَرَّفَنِي فَضْلَ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ وَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ خَيْرٌ مَنْ وَفَدَ إِلَيْهِ الرَّجَالُ، وَ شَدَّتْ إِلَيْهِ الرَّحَالُ، وَ أَنْتَ يَا سَيِّدِي أَكْرَمُ مَا تَبَى وَ أَكْرَمُ مَزُورٍ، وَ قَدْ جَعَلْتَ لِكُلِّ آتٍ تُخَفِّهُ، فَاجْعَلْ تُخَفِّتِي بِزِيَارَةِ قَبْرِ وَ لِيِّكَ

وَابْنِ (۱) نَبِيِّكَ وَحُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ فَكَأَنَّكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَقَبَّلْ عَمَلِي، وَاشْكُرْ سَعْيِي، وَارْحَمْ مَسِيرِي مِنْ أَهْلِي، بِغَيْرِ مَنْ.

اللَّهُمَّ لَكَ الْمَنْ عَلَيَّ إِذْ جَعَلْتَ لِي السَّبِيلَ إِلَى زِيَارَةِ وَلِيِّكَ، وَعَرَفْتَنِي فَضْلَهُ، وَحَفِظْتَنِي حَتَّى بَلَغْتَنِي.

اللَّهُمَّ وَقَدْ أَتَيْتَكَ وَأَمَلْتُكَ فَلَا تُحَيِّبْ أَمَلِي وَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي، وَاجْعَلْ مَسِيرِي هَذَا كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهُ مِنْ ذُنُوبِي، وَرِضْوَانًا تُضَاعِفُ بِهِ حَسَنَاتِي، وَسَبَبًا لِنَجَاحِ طَلِبَاتِي، وَطَرِيقًا لِقَضَاءِ حَوَائِجِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ سَعْيِي مَشْكُورًا، وَذَنْبِي مَغْفُورًا، وَعَمَلِي مُتَّبُولًا، وَدُعَائِي مُسْتَجَابًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَرَدْتُكَ (۲) فَأَرَدَنِي، وَأَقْبَلْتُ بِوَجْهِهِ إِلَيْكَ (۳) فَلَا تُعْرِضْ عَنِّي، وَقَصِّدْ دُتْكَ فَتَقَبَّلْ مِنِّي، وَإِنْ كُنْتَ لِي مَاقِنًا فَارْضَ عَنِّي، وَارْحَمْ تَضَرُّعِي إِلَيْكَ وَلَا تُحَيِّبْنِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برو تا آنجا که قبر را مشاهده نمایی و چون بینی چهار مرتبه الله اکبر بگو و رو به قبر بایست و پشت خود را به سوی قبله کن و بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ السَّلَامُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، أَمِينِ اللَّهِ عَلَى وَجْهِهِ وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتَيْقَبَلَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتَهُ.

السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدِ اللَّهِ وَ أَحْيِ رَسُولِهِ، الصِّدِّيقِ الْأَكْبَرِ وَ الْفَارُوقِ

۱- « و ابن بنت » خ ل.

۲- « اریدک » خ ل.

۳- « علیک » خ ل.

الأعظم، سيّد المسلمين، وإمام المتّقين، وقائد العرّ المحجّلين.

السّلام على الحسن والحسين، سيّد شباب أهل الجنّة من الخلق أجمعين.

السّلام على أمّه الهدى الرّاشدين.

السّلام على الطّاهره الصّديقه فاطمه، سيّده نساء العالمين.

السّلام على ملائكه الله المنزّلين، السّلام على ملائكه الله المردفين، السّلام على ملائكه الله المسوّمين، السّلام على ملائكه الله الزّوارين، السّلام على ملائكه الله الذين هم في هذا المشهد بإذن الله مقيمون.

پس برو تا به نزدیک قبر و بایست رو به قبر مقدّس و پشت به قبله و بگو:

السّلام عليك يا وارث آدم صه فوه الله، السّلام عليك يا وارث نوح نبى الله، السّلام عليك يا وارث إبراهيم خليل الله، السّلام عليك يا وارث موسى كليم الله، السّلام عليك يا وارث عيسى روح الله، السّلام عليك يا وارث محمد حبيب الله، السّلام عليك يا وارث وصي رسول الله، السّلام عليك يا وارث الحسن الرضوي (١).

السّلام عليك أيها الشهيد الصّديق، السّلام عليك أيها الوصي النّبويّ، السّلام عليك وعلى الأزواج التي حلّت بفنائك و أناخت برحلك. السّلام على ملائكه الله الموحدين بك.

أشهد أنك قد أقمّت (٢) الصّلاه، و آتيت الزّكاه، و أمرت بالمعروف، و نهيت عن المنكر، و تلوّث الكتاب حقّ تلاوته، و جاهدت في الله حقّ جهاده، و صبرت على الأذى في جنبه، و عبدته مخلصاً حتى أتاك اليقين.

لعن الله أمّه ظلمتك، و أمّه قاتلتك، و أمّه فتلتك، و أمّه أعانت عليك، و أمّه

١- «الزكي» خ ل.

٢- «أشهد أنك أقمّت» خ ل.

حَدَلْتِكَ، وَ أُمَّه دَعَتْكَ فَلَمْ تُجِبْكَ، وَ أُمَّه بَلَغَهَا ذَلِكَ فَوَضِيَتْ بِهِ، وَ أَلْحَقَهُمُ اللَّهُ بِدَرْكِ (۱) الْجَحِيمِ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ كَذَبُوا رُسُلَكَ، وَ هَيَّدُمَا كَعَبْتِكَ، وَ اسْتَحَلُّوا حَرَمَكَ، وَ أَلْحَدُوا فِي الْبَيْتِ الْحَرَامِ، وَ حَرَّفُوا كِتَابَكَ، وَ سَفَكُوا دِمَاءَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، وَ أَظْهَرُوا الْفُسَادَ فِي أَرْضِكَ، وَ اسْتَدَلُّوا عِبَادَكَ الْمُؤْمِنِينَ.

اللَّهُمَّ ضَاعِفْ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ، وَ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي أَوْلِيَائِكَ الْمُضِيَّ طَفِينٍ، وَ حَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ، وَ أَلْحِقْنِي بِهِمْ، وَ اجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس دست راست را بگذار بر قبر و اشاره کن به دست چپ به سوی قبر و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، إِنْ لَمْ أَكُنْ أَذْرَكَتُ نُصْرَتَكَ بِيَدِي، فَهَا أَنَا ذَا وَافِدٌ إِلَيْكَ بِبَصْرِي، قَدْ أَجَابَكَ سَمْعِي وَ قَلْبِي وَ بَصْرِي (۲) وَ بِيَدِي وَ رَأْيِي وَ هَوَايَ عَلَى التَّسْلِيمِ لَكَ، وَ لِلْخَلْفِ الْبَاقِي مِنْ بَعْدِكَ وَ الْأَدْلَاءِ عَلَى اللَّهِ مِنْ وَدِّكَ؛ فَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ، وَ هُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ.

پس دستها را به سوی آسمان بلند کن و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّ هَذَا الْقَبْرَ قَبْرُ حَبِيبِكَ وَ صَفْوَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، الْفَائِزِ بِكَرَامَتِكَ.

أَكْرَمْتَهُ بِالشَّهَادَةِ، وَ أَعْطَيْتَهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ، وَ جَعَلْتَهُ حُجَّةً لَكَ عَلَى خَلْقِكَ، فَأَعِذِرْ فِي الدَّعْوَةِ، وَ يَدُلْ مُهْجَتَهُ فِينِكَ لَيْسَ تَنْقُذَ عِبَادَكَ مِنَ الضَّلَالَةِ وَ الْجَهَالَةِ وَ الْعَمَى وَ الشُّكِّ وَ الْإِزْتِيَابِ إِلَى بَابِ الْهُدَى وَ الرَّشَادِ.

وَ أَنْتَ يَا سَيِّدِي بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى، تَرَى وَ لَا- تَرَى، وَ قَدْ تَوَازَرَ عَلَيْهِ فِي طَاعَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ مَنْ غَرَّتْهُ الدُّنْيَا، وَ بَاعَ آخِرَتَهُ بِالْثَمَنِ الْأَوْكَسِ، وَ أَسْحَطَكَ وَ أَسْحَطَ

۱- «وَأَلْحَقَهُمُ اللَّهُ بِدَرْكِ» خ ل.

۲- «قَدْ أَجَابَكَ سَمْعِي وَبَصْرِي» خ ل.

رَسُولَكَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - (١)، وَأَطَاعَ مِنْ عِبَادِكَ أَهْلَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ، وَحَمَلَهُ الْأَوْزَارَ، الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارِ.

اللَّهُمَّ الْعَنَّهُمْ لَعْنًا وَبَيْلًا، وَعَذِّبْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا.

پس دست چپ را پایین آور و به دست راست اشاره کن به سوی قبر و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْأَنْبِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى آلِكَ وَ ذُرِّيَّتِكَ، الَّذِينَ حَبَاهُمُ اللَّهُ بِالْحَجَجِ
الْبَالِغَةِ وَالنُّورِ وَالصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ.

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي، مَا أَجَلَ مُصَهِّبَتِكَ وَ أَعْظَمَهَا عِنْدَ اللَّهِ، وَ مَا أَجَلَ مُصَهِّبَتِكَ وَ أَعْظَمَهَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ مَا أَجَلَ مُصَهِّبَتِكَ وَ
أَعْظَمَهَا عِنْدَ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ، وَ مَا أَجَلَ مُصَهِّبَتِكَ وَ أَعْظَمَهَا عِنْدَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ، وَ مَا أَجَلَ مُصَهِّبَتِكَ وَ أَعْظَمَهَا عِنْدَ الْمَلَائِكَةِ الْأَعْلَى، وَ مَا أَجَلَ
مُصَهِّبَتِكَ وَ أَعْظَمَهَا عِنْدَ شَيْعَتِكَ خَاصَّةً، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي الظُّلُمَاتِ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّجُهُ اللَّهُ وَ أَمِينُهُ، وَ خَازِنُ عِلْمِهِ، وَ وَصِيُّ (٢) نَبِيِّهِ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَ نَصَحْتَ، وَ صَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِهِ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ قُتِلْتَ (٣)، وَ حُرِّمْتَ، وَ غُصِبْتَ، وَ ظُلِمْتَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ جُحِدْتَ وَ اهْتَضِمْتَ، وَ صَبَرْتَ فِي ذَاتِ اللَّهِ، وَ أَنَّكَ قَدْ كُذِّبْتَ، وَ دُفِعْتَ عَنِ حَقِّكَ، وَ أَسَىءَ إِلَيْكَ فَاحْتَمَلْتَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الرَّاشِدُ الْهَادِي، هَدَيْتَ وَ قُمْتَ بِالْحَقِّ وَ عَمِلْتَ بِهِ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ طَاعَتَكَ مُفْتَرَضَةٌ، وَ قَوْلَكَ الصِّدْقُ، وَ دَعْوَتَكَ الْحَقُّ، وَ أَنَّكَ دَعَوْتَ

١- « صلواتك عليه وآله » خ ل.

٢- « وَ وَصِيٌّ وَصِيٌّ » خ ل.

٣- « أَنَّكَ قُتِلْتَ » خ ل.

إِلَى الْحَقِّ وَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ فَلَمْ تُجِبْ، وَ أَمَرْتَ بِطَاعَةِ اللَّهِ فَلَمْ تُطِيعِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ، وَ عَمُودِهِ، وَ رُكْنِ الْأَرْضِ وَ عِمَادِهَا.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ الْأَئِمَّةَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِكَ كَلِمَةَ التَّقْوَى، وَ بَابَ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةَ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةَ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا (١).

وَ أَشْهَدُ اللَّهَ وَ مَلَائِكَتَهُ وَ أَنْبِيَاءَهُ وَ رُسُلَهُ وَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ لَكُمْ تَابِعٌ فِي ذَاتِ نَفْسِي، وَ شَرَائِعِ دِينِي، وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِي، وَ مُنْقَلَبِي إِلَى رَبِّي.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ أَدَيْتَ عَنِ اللَّهِ وَ عَنِ رَسُولِهِ صَادِقًا، وَ قُلْتَ أَمِينًا، وَ نَصَيْحَتَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ (٢) مُجْتَهِدًا، وَ مَضَيْتَ عَلَى يَقِينٍ، لَمْ تُؤْثِرْ ضَلَالًا عَلَى هُدًى، وَ لَمْ تَمِلْ مِنْ حَقِّ إِلَى بَاطِلٍ؛ فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِ رَعِيَّتِكَ خَيْرًا، وَ صَيَّرَ لِي اللَّهُ عَلَيْكَ صِيْلًا لَا يُحْصِي بِهَا غَيْرُهُ، وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَصَلَّى عَلَيْكَ كَمَا صَيَّرْتَهُ عَلَيَّ، وَ صَيَّرْتَهُ عَلَيَّ مَلَائِكَتُكَ وَ أَنْبِيَائُكَ وَ رُسُلُكَ وَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَئِمَّةُ أَجْمَعُونَ، صِيْلًا كَثِيرَةً مُتَابِعَةً مُتَرَادِفَةً يَتَّبِعُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فِي مَحْضَرِنَا هَذَا وَ إِذَا غَبْنَا وَ عَلَى كُلِّ حَالٍ، صَلَاةً لَانْقِطَاعِ لَهَا وَ لَا نَفَادَ.

اللَّهُمَّ أُنْبِغِ رُوحَهُ وَ جَسَدَهُ فِي سَاعَتِي هَذِهِ وَ فِي كُلِّ سَاعَةٍ، تَحِيَّةً مِنِّي كَثِيرَةً وَ سِلَامًا، آمِنًا بِاللَّهِ وَ خِدَةً وَ اتَّبِعْنَا الرَّسُولَ فَانْتَبِهْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، أَتَيْتُكَ - بِأَبِي وَ أُمِّي - زَائِرًا، وَافِدًا إِلَيْكَ، مُتَوَجِّهًا بِكَ إِلَى رَبِّكَ وَ رَبِّي لِيُنْجِحَ لِي بِكَ حَوَائِجِي، وَ يُعْطِيَنِي بِكَ سُؤْلِي، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَهُ، وَ كُنْ لِي شَفِيعًا، فَقَدْ جِئْتُكَ هَارِبًا مِنْ ذُنُوبِي، مُتَّصِلًا إِلَى رَبِّي مِنْ سَيِّئِ عَمَلِي،

١- « على من في الدنيا» خ ل.

٢- « ولرسوله» خ ل.

راجياً في موقفي هذا الخلاص من عقوبه ربي، طامعاً أن يستقذني ربي بك من الردى.

أَتَيْتَكَ يَا مَوْلَايَ وَإِفْدَاءً إِلَيْكَ إِذْ رَغِبَ عَنْ زِيَارَتِكَ أَهْلُ الدُّنْيَا وَإِلَيْكَ كَانَتْ رِحْلَتِي، وَ لَكَ عَبْرَتِي وَ صِيْرَحَتِي، وَ عَلَيْكَ أَسْفِي، وَ لَمَكَ نَحْبِي وَ زَفْرَتِي، وَ عَلَيْكَ تَحِيَّتِي وَ سِيْلَامِي، أَلْقَيْتُ رَحْلِي بِفِنَائِكَ، مُسْتَجِيراً بِكَ وَ بِقَبْرِكَ مِمَّا أَخَافُ عَلَى نَفْسِي مِنْ عَظِيمِ جُرْمِي (١).

وَأَتَيْتَكَ زَائِراً أَلْتَمِسُ ثَبَاتَ الْقَدَمِ فِي الْهَجْرَةِ إِلَيْكَ، وَ قَدْ تَيَقَّنْتُ أَنَّ اللَّهَ حَيْلٌ ثَنَاؤُهُ بِكُمْ يُنْفَسُ الْهَمُّ، وَ بِكُمْ يَكْشِفُ الْكَرْبَ، وَ بِكُمْ يُبَاعِدُ نَائِبَاتِ الزَّمَانِ الْكَلْبَ، وَ بِكُمْ فَتِيحُ اللَّهُ، وَ بِكُمْ يَخْتَمُ، وَ بِكُمْ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ، وَ بِكُمْ يُنَزِّلُ الرَّحْمَةَ، وَ بِكُمْ يُمْسِكُ الْأَرْضَ أَنْ تَسِيخَ بِأَهْلِهَا، وَ بِكُمْ يُثَبِّتُ اللَّهُ جِبَالَهَا عَلَى مَرَاسِيهَا.

وَ قَدْ تَوَجَّهْتُ إِلَى رَبِّي بِكَ يَا سَيِّدِي فِي قَضَاءِ حَوَائِجِي، وَ مَغْفِرَةِ ذُنُوبِي؛ فَلَا أُخَيِّبُ مِنْ بَيْنِ زُورِكَ، فَ قَدْ حَشِيْتُ ذَلِكَ إِنْ لَمْ تَشْفَعْ لِي.

وَ لَا يَنْصِرُ رِفَّ زُورِكَ يَا مَوْلَايَ بِالْعَطَاءِ وَ الْحِبَاءِ وَ الْخَيْرِ وَ الْجَزَاءِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الرِّضَا، وَ أَنْصِرُ أَنَا مَجْبُوهًا بِذُنُوبِي، مَزْدُوداً عَلَى عَمَلِي، قَدْ خِيَّبْتُ لِمَا سَلَفَ مِنِّي.

فَإِنْ كَانَتْ هَذِهِ حَالِي، فَالْوَيْلُ لِي، مَا أَشْقَانِي وَ أَخَيَّبَ سَعْيِي!

وَ فِي حُسْنِ ظَنِّي بِرَبِّي وَ بِنَبِيِّ وَ بِكَ - يَا مَوْلَايَ - وَ بِالْأَيْمَةِ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ سَادَاتِي، أَنْ لَا أُخَيَّبَ.

فَاشْفَعْ لِي إِلَى رَبِّي لِئُعْطِيَنِي أَفْضَلَ مَا أَعْطَى أَحِداً مِنْ زُورِكَ وَ الْوَافِدِينَ (٢) إِلَيْكَ، وَ يُحِبُّونِي وَ يُكْرِمُونِي وَ يُثْحَفِنِي بِأَفْضَلِ مَا مَنَّ بِهِ عَلَى أَحَدٍ مِنْ زُورِكَ وَ الْوَافِدِينَ إِلَيْكَ.

١- «مما أخاف من عظيم جرمي» خ ل.

٢- «و الواردين» خ ل.

پس بردار دستها را به سوی آسمان و بگو:

اللَّهُمَّ قَدْ تَرَى مَكَانِي، وَ تَسْمَعُ كَلَامِي، وَ تَرَى مَقَامِي، وَ تَصْرُؤِي وَ مَلَاذِي بِقَبْرِ وَلِيِّكَ وَ حُجَّتِكَ وَ ابْنِ نَبِيِّكَ، وَ قَدْ عَلِمْتَ يَا سَيِّدِي حَوَائِجِي وَ لَا يَخْفَى عَلَيْكَ حَالِي، وَ قَدْ تَوَجَّهْتُ إِلَيْكَ بِابْنِ رَسُولِكَ، وَ حُجَّتِكَ وَ أَمِينِكَ، وَ قَدْ أَتَيْتُكَ مُتَقَرِّبًا بِهِ إِلَيْكَ وَ إِلَى رَسُولِكَ؛ فَاجْعَلْنِي بِهِ عِنْدَكَ (۱) وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ.

وَ أَعْطِنِي بَزِيَارَتِي أَمَلِي، وَ هَبْ لِي مُنَايَ، وَ تَفَضَّلْ عَلَيَّ بِشَهْوَتِي (۲) وَ رَغْبَتِي، وَ أَفْضِلْ لِي حَوَائِجِي وَ لَا تَرُدَّنِي خَائِبًا وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَ لَا تَخَيِّبْ دُعَائِي وَ عَرَّفْنِي الْإِجَابَةَ فِي جَمِيعِ مَا دَعَوْتُكَ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ وَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، وَ اجْعَلْنِي مِنْ عِبَادِكَ الَّذِينَ صَرَفَتْ عَنْهُمْ الْبَلَايَا وَ الْأَمْرَاضَ وَ الْفِتْنَ وَ الْأَعْرَاضَ، مِنَ الَّذِينَ تُحْيِيهِمْ فِي عَافِيهِ، وَ تُمَيِّتُهُمْ فِي عَافِيهِ، وَ تُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ فِي عَافِيهِ، وَ تُجِيرُهُمْ مِنَ النَّارِ فِي عَافِيهِ، وَ وَفَّقْ لِي بِمَنْ مِنْكَ صَيِّلًا مَا أُؤَمِّلُ فِي نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ وَلَدِي وَ إِخْوَانِي وَ مَالِي، وَ جَمِيعِ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس خود را به قبر بچسبان و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ ابْنَ حُجَّتِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّةُ اللَّهِ وَ أَمِينُهُ، وَ خَلِيفَتُهُ فِي عِبَادِهِ، وَ خَازِنُ عِلْمِهِ، وَ مُسْتَوْدَعُ سِرِّهِ، بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ مَا أُمِرْتَ بِهِ، وَ وَفَّيْتَ وَ أَوْفَيْتَ، وَ مَضَيْتَ عَلَى يَقِينٍ شَهِيدًا وَ شَاهِدًا وَ مَشْهُودًا، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ عَلَيْكَ.

أَنَا يَا مَوْلَايَ وَ لِيكَ اللَّائِدُ بِكَ فِي طَاعَتِكَ، أَلْتَمِسُ ثَبَاتَ الْقَدَمِ فِي الْهَجْرَةِ عِنْدَكَ، وَ كَمَالَ الْمَنْزِلَةِ فِي الْآخِرَةِ بِكَ.

أَتَيْتُكَ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وَلَدِي زَائِرًا، وَ بِحَقِّكَ عَارِفًا، مُتَّبِعًا

۱- « فاجعلني عندك » خ ل.

۲- « بسؤلي » خ ل.

لِلْهُدَى الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ، مُوجِباً لِمَطَاعَتِكَ، مُسْتَيْقِناً فَضْلَكَ، مُسْتَبِصِراً بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكَ، عَالِماً بِهِ، مُتَمَسِّكاً (١) بِوِلَايَتِكَ وَوَلَايَةِ آبَائِكَ وَذُرِّيَّتِكَ الطَّاهِرِينَ.

أَلَا لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلَتْكُمْ وَخَالَفَتْكُمْ، وَشَهِدَتْكُمْ فَلَمْ تُجَاهِدْ مَعَكُمْ، وَغَضَبَتْكُمْ حَقَّكُمْ.

أَتَيْتُكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَكْرُوباً، وَأَتَيْتُكَ مَغْمُوماً، وَأَتَيْتُكَ مُفْتَقِراً إِلَى شَفَاعَتِكَ؛ وَلِكُلِّ زَائِرٍ حَقٌّ عَلَى مَنْ أَتَاهُ وَزَارَهُ، وَأَنَا زَائِرُكَ وَمَوْلَاكَ، وَضَيْفُكَ النَّازِلُ بِكَ وَالْحَالُ بِفِنَائِكَ، وَإِلَى حَوَائِجِ مَنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، بِكَ أَتَوَجَّهُ إِلَى اللَّهِ فِي نَجْحِهَا وَقَضَائِهَا؛ فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ وَرَبِّي فِي قَضَاءِ حَوَائِجِي كُلِّهَا، وَقَضَاءِ حَاجَتِي الْعُظْمَى الَّتِي إِنْ أَعْطَانِيهَا لَمْ يَضُرَّنِي مَا مَنَعَنِي، وَإِنْ مَنَعَنِيهَا لَمْ يَنْفَعْنِي مَا أَعْطَانِي، فَكَأَنَّكَ رَقِيبِي مِنَ النَّارِ وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالْمِنَّةِ عَلَيَّ بِجَمِيعِ سُؤْلِي، وَرَغْبَتِي وَشَهْوَتِي، وَإِرَادَتِي وَمُنَى، وَصِرْفِ جَمِيعِ الْمَكْرُوهِ وَالْمَحْذُورِ عَنِّي، وَعَنْ أَهْلِي وَوَلَدِي وَإِخْوَانِي وَمَالِي وَجَمِيعِ مَا أَنْعَمَ عَلَيَّ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پس سر را بردار از قبر و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنِي مِنْ زُورِ ابْنِ (٢) نَبِيِّهِ، وَرَزَقَنِي مَعْرِفَةَ فَضْلِهِ وَالْإِقْرَارَ بِحَقِّهِ وَالشَّهَادَةَ بِطَاعَتِهِ «رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ» (٣).

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ خَاذِلِيكَ (٤)، وَلَعَنَ اللَّهُ سَالِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ رَمَاكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ طَعَنَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ الْمُعِينِينَ عَلَيْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ السَّائِرِينَ إِلَيْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ مَنَعَكَ شُرْبَ مَاءِ الْفِرَاتِ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ دَعَاكَ

١- «مُتَمَسِّكاً» خ ل.

٢- «ابن بنت» خ ل.

٣- آل عمران: ٥٣.

٤- «و لعن خاذليك» - بدون لفظ جلاله - خ ل. و همچنين موارد بعدي تا «ولعن الله من دعاك» ...

وَعَشَّكَ وَحَدَلَكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ ابْنَ آكَلِهِ الْأَكْبَادِ، وَ لَعِنَ اللَّهُ ابْنَهُ الَّذِي وَ تَرَكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ أَعْوَانَهُمْ وَ أَتْبَاعَهُمْ وَ أَنْصَارَهُمْ وَ مُجِبِّيهِمْ وَ مَنْ أَسَسَ لَهُمْ، وَ حَسَا اللَّهُ قُبُورَهُمْ نَارًا وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ - بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي - وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس منحرف شو از قبر و روی خود را بگردان به سوی قبله و دستهای خود را به سوی آسمان بلند کن و بگو:

اللَّهُمَّ مَنْ تَهَيَّأَ وَ تَعَبَّأَ وَ أَعَدَّ وَ اسْتَعَدَّ لِوِفَادِهِ إِلَى مَخْلُوقٍ، رَجَاءَ رِفْدِهِ وَ جَائِزَتِهِ (۱) وَ نَوَافِلِهِ وَ فَوَاضِلِهِ وَ عَطَايَاهُ، فَإِلَيْكَ يَا رَبِّ كَانَتْ تَهَيُّبِي وَ تَعَبُّبِي وَ إِعْدَادِي وَ اسْتِعْدَادِي وَ سَفَرِي وَ إِلَى قَبْرِ وَلِيِّكَ وَ فِدْتِ، وَ بَرِيَارَتِهِ إِلَيْكَ تَقَرُّبْتُ، رَجَاءَ رِفْدِكَ وَ جَوَائِزِكَ وَ نَوَافِلِكَ وَ عَطَايَاكَ وَ فَوَاضِلِكَ.

اللَّهُمَّ وَ قَدْ رَجَوْتُ كَرِيمَ عَفْوِكَ، وَ وَاسِعَ مَغْفِرَتِكَ، فَلَا تَزِدْنِي خَائِبًا؛ فَإِلَيْكَ قَصِدْتُ، وَ مَا عِنْدَكَ أَرَدْتُ، وَ قَبْرَ إِمَامِي الَّذِي أَوْجَبَتْ عَلَيَّ طَاعَتَهُ زُرْتُ، فَاجْعَلْنِي بِهِ عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ، وَ أَعْطِنِي بِهِ جَمِيعَ سُؤْلِي، وَ أَقْضِ لِي بِهِ جَمِيعَ حَوَائِجِي وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَ لَا تُحَيِّبْ دُعَائِي، وَ ارْحَمْ ضِعْفِي وَ قَلَّ حِيلَتِي وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي وَ لَا إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، مَوْلَايَ! فَقَدْ أَفْحَمْتَنِي ذُنُوبِي، وَ قَطَعْتَ حُجَّتِي، وَ ابْتَلَيْتَ بِخَطِيئَتِي، وَ ارْتَهَنْتَ بِعَمَلِي، وَ أَوْبَقْتَ نَفْسِي، وَ وَقَفْتَهَا مَوْقِفَ الْأَذْلَاءِ الْمُدْنِبِينَ الْمُجْتَرِّئِينَ عَلَيْكَ، التَّارِكِينَ أَمْرَكَ، الْمُعْتَرِّينَ بِكَ، الْمُسْتَخْفِينَ بِوَعْدِكَ؛ وَ قَدْ أَوْبَقْتَنِي مَا كَانَ مِنْ قَبِيحِ جُرْمِي، وَ سُوءِ نَظَرِي لِنَفْسِي.

فَارْحَمْ تَضَرُّعِي وَ نِدَامَتِي، وَ أَقْلِنِي عَثْرَتِي، وَ ارْحَمْ عَثْرَتِي، وَ أَقْبَلْ مَعْدِرَتِي،

وَعُدُّ بِحِلْمِكَ عَلَىٰ جَهْلِي، وَبِإِحْسَانِكَ عَلَىٰ إِسَاءَتِي، وَبِعَفْوِكَ عَلَىٰ جُرْمِي وَ إِلَيْكَ (۱) أَشْكُو ضَعْفَ عَمَلِي، فَارْحَمْنِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي فَإِنِّي مُعْتَرِفٌ بِخَطِيئَتِي، وَ هَذِهِ يَدِي وَ نَاصِيَتِي، أَسْتَكِينُ بِالْقَوْدِ مِنِّي.

يَا سَيِّدِي، فَاقْبَلْ تَوْبَتِي، وَ نَفْسَ كُرْبَتِي، وَ ارْحَمْ خُشُوعِي وَ خُضُوعِي، وَ أَسْفَىٰ عَلَىٰ مَا كَانَ مِنِّي، وَ وَقُوفِي عِنْدَ قَبْرِ وَلِيِّكَ، وَ ذُلِّي بَيْنَ يَدَيْكَ.

فَأَنْتَ رَجَائِي وَ مُعْتَمِدِي وَ ظَهْرِي وَ عِيْدَتِي، فَلَا تُرْذِنِي خَائِبًا، وَ تَقَبَّلْ عَمَلِي، وَ اسْتُرْ عَوْرَتِي، وَ آمِنْ رَوْعَتِي وَ لَا تُخَيِّبْنِي وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي مِنْ بَيْنِ خَلْقِكَ يَا سَيِّدِي.

اللَّهُمَّ وَ قَدْ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ عَلَىٰ نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - :

«اذْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» (۲)، يَا رَبِّ وَ قَوْلِكَ الْحَقُّ، وَ أَنْتَ الَّذِي لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ، فَاسْتَجِبْ لِي يَا رَبِّ فَقَدْ سَأَلَكَ السَّائِلُونَ وَ سَأَلْتَكَ، وَ طَلَبَ الطَّالِبُونَ وَ طَلَبْتُ مِنْكَ، وَ رَغِبَ الرَّاغِبُونَ وَ رَغِبْتُ إِلَيْكَ، وَ أَنْتَ أَهْلٌ أَنْ لَا تُخَيِّبَنِي وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي، فَعَرَّفْنِي الْإِجَابَةَ يَا سَيِّدِي، وَ اقْضِ لِي حَوَائِجَ (۳) الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برو به نزدیک سر آن حضرت و دو رکعت نماز بکن و در رکعت اول بعد از سوره «حمد» سوره «یس» بخوان و در رکعت دوم سوره «الرحمن»، پس چون سلام بگویی و تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بخوانی، ذکرها که بر عظمت خدا دلالت کند بسیار بخوان و استغفار از گناهان خود بکن و صلوات بر محمد و آل محمد بفرست،

۱- «فإليك» خ ل.

۲- غافر: ۶۰.

۳- «حوائجی [فی]» خ ل.

و دستها را بردار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّا أَتَيْنَاهُ مُؤْمِنِينَ بِهِ، مُسْلِمِينَ لَهُ، مُعْتَصِمِينَ بِحَبْلِهِ، عَارِفِينَ بِحَقِّهِ، مُؤَرِّينَ بِفَضْلِهِ، مُسْتَبْتِرِينَ بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَهُ، عَارِفِينَ بِالْهُدَى الَّذِي هُوَ عَلَيْهِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَأُشْهِدُ مَنْ حَضَرَ مِنْ مَلَائِكَتِكَ، أَنِّي بِهِمْ مُؤْمِنٌ، وَبِمَنْ قَتَلَهُمْ كَافِرٌ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِمَا أَقُولُ (۱) بِلِسَانِي حَقِيقَةً فِي قَلْبِي، وَشَرِيعَةً فِي عَمَلِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ لَهُ مَعَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ قَدَمٌ ثَابِتٌ، وَ أَثْبَتْنِي فِيْمَنْ اسْتَشْهَدَ مَعَهُ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ يَدُلُّوْا نِعْمَتِكَ كُفْرًا، سُبْحَانَكَ يَا حَلِيمٌ عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ فِي الْأَرْضِ، يَا عَظِيمٌ تَرَى عَظِيمَ الْجُزْمِ مِنْ عِبَادِكَ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ، فَتَعَالَيْتَ عَمَّا يَقْضُونَ الظَّالِمُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا، يَا كَرِيمٌ، أَنْتَ شَاهِدٌ غَيْرُ غَائِبٍ، وَعَالِمٌ بِمَا أُوتِيَ (۲) إِلَى أَهْلِ صَلَوَاتِكَ وَ أَحِبَّائِكَ، مِنْ الْأَمْرِ الَّذِي لَا تَحْمِلُهُ سَمَاءٌ وَلَا أَرْضٌ؛ وَ لَوْ شِئْتَ لَأَنْتَقَمْتَ مِنْهُمْ، وَ لَكِنَّكَ ذُو أَنَاةٍ، وَ قَدْ أَمَهَلْتَ الَّذِينَ اجْتَرَوْا عَلَيْكَ وَ عَلَى رَسُولِكَ وَ حَبِيبِكَ، فَأَسْكَنْتَهُمْ (۳) أَرْضَكَ، وَ غَذَوْتَهُمْ بِنِعْمَتِكَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ، وَ وَقْتٍ هُمْ صَائِرُونَ إِلَيْهِ، لَيْسَ تَكْمَلُوا الْعَمَلَ فِيهِ الَّذِي قَدَّرْتَ وَ الْأَجَلَ الَّذِي أَجَلْتَ، فِي عَذَابٍ وَ وَثَاقٍ، وَ حَمِيمٍ وَ غَسَاقٍ وَ الضَّرِيعِ وَ الْأَخْرَاقِ وَ الْأَغْلَالِ وَ الْأَوْثَاقِ، وَ غَسِيلِينَ وَ زُقُومٍ وَ صَدِيدٍ، مَعَ طُولِ الْمَقَامِ فِي أَيَّامٍ لَطِيٍّ، وَ فِي سِقْرِ النَّبِيِّ لَا تُبْقَى وَ لَا تَذُرُّ، وَ فِي الْحَمِيمِ وَ الْجَحِيمِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

پس طلب آمرزش کن برای گناه خود و دعا کن به آنچه خواهی و چون فارغ شوی از دعا به سجده برو و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَأُشْهِدُ مَلَائِكَتَكَ وَ أَنْبِيَاءَكَ وَ رَسُولَكَ وَ جَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبِّي وَ الْإِسْلَامُ دِينِي، وَ مُحَمَّدٌ نَبِيِّ، وَ عَلِيٌّ؛ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ،

۱- «أقوله» خ ل.

۲- از مصادر. در نسخ «أَتَى» بدون واو ... ..

۳- «وأسكنتهم» خ ل ... ..

وَعَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ، وَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى، وَ مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ، وَ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ
وَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ وَ الْخَلْفُ الْبَاقِي - عَلَيْهِمْ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ - أُمَّتِي؛ بِهِمْ أَتَوَلَّى، وَ مِنْ عَدُوِّهِمْ أَتَبَرَّأُ.

پس سه مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُنشِدُكَ دَمَ الْمَظْلُومِ.

و سه مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُنشِدُكَ بِإِيوَانِكَ عَلَى نَفْسِكَ لِأَوْلِيَائِكَ لَتُظْفِرَنَّهُمْ بَعْدُوكَ وَ عَدُوَّهُمْ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ، وَ عَلَيَّ الْمُسْتَحْفَظِينَ مِنْ
آلِ مُحَمَّدٍ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ.

پس جانب راست رو را بر زمین بگذار، و سه مرتبه بگو:

يَا كَهْفِي حِينَ تُغَيِّنِي الْمَذَاهِبُ، وَ تَضِيئُ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِمَا رَحِبْتُ، يَا بَارِيَّ خَلْقِي رَحْمَةً بِي وَ قَدْ كَانَ عَنِ خَلْقِي غَتِيًّا، صَلِّ عَلَيَّ
مُحَمَّدٍ، وَ عَلَيَّ الْمُسْتَحْفَظِينَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ.

پس جانب چپ رو را بر زمین بگذار و بگو:

يَا مُدَلَّ كُلِّ جَبَّارٍ، يَا مُعَزَّ كُلِّ ذَلِيلٍ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ فَرِّجْ عَنِّي.

پس سه مرتبه بگو: يَا حَنَّانُ، يَا مَنَّانُ، يَا كَاشِفَ الْكُرْبِ الْعِظَامِ.

پس برگرد به سجده و صد مرتبه بگو: شُكْرًا، شُكْرًا. و حاجت خود را طلب نما.

پس برو به نزد پا و بایست نزد قبر علی بن الحسین علیهما السلام و بگو:

سَلَامُ اللَّهِ وَ سَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ وَ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ، عَلَيكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، وَ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَيَّ أَهْلِ بَيْتِكَ

وَعَلَىٰ عِثْرِهِ آبَائِكَ الْأَخْيَارِ الْأَبْرَارِ، الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِيرًا، وَعَذَّبَ اللَّهُ قَاتِلَكَ بِأَنْوَاعِ الْعَذَابِ وَالسَّلَامَ عَلَيْكَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ.

پس اشاره کن به ناحیه پاهای علی بن الحسین علیهما السلام به سلام بر شهدا - که ایشان در آنجا مدفون اند - و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الرَّبَّائِيُونَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَنَحْنُ لَكُمْ تَبَعٌ وَأَنْصَارٌ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَنْصَارُ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ، وَ سَادَةُ الشُّهَدَاءِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛ صَبْرُكُمْ وَاحْتِسَابُكُمْ، وَ لَمْ تَهِنُوا وَ لَمْ تَضَعُفُوا وَ لَمْ تَشْتَكِينُوا حَتَّى لَقَيْتُمُ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ عَلَى سَبِيلِ الْحَقِّ، وَ نَصْرِهِ وَ كَلِمِهِ (۱) اللَّهُ التَّامَّهُ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَبْدَانِكُمْ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

أَبَشِّرُوا - رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ - بِمَوْعِدِ اللَّهِ الَّذِي لَا خُلْفَ لَهُ، اللَّهُ تَعَالَى مُدْرِكٌ بِكُمْ، بَارٌّ (۲) مَا وَعَدَكُمْ، إِنَّهُ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ جَاهِدْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ قُتِلْتُمْ عَلَىٰ مِنْهَاجِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ -، وَ ابْنِ رَسُولِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ؛ فَجَزَاكُمْ اللَّهُ عَنِ الرَّسُولِ وَ ابْنِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَكُمْ وَعَدَهُ، وَ أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ (۳).

زیارت سوم:

در کتب معتبره به سند حسن و سند قوی از حضرت صادق علیه السلام منقول است که:

چون داخل حایر شوی بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مَقَامٌ كَرَّمْتَنِي بِهِ، وَ شَرَّفْتَنِي بِهِ، اللَّهُمَّ فَأَعْطِنِي فِيهِ رَغْبَتِي عَلَى حَقِيقَةِ إِيمَانِي بِكَ وَ بِرُسُلِكَ.

۱- «ونصره كلمه» خ ل.

۲- «ثار» خ ل.

۳- مزار مفید: ۹۹ - ۱۲۰، تهذیب الاحکام: ۶/۵۶ - ۶۵، مزار کبیر: ۳۷۰ - ۳۸۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۰۶ - ۲۱۷ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۶۵ ش ۱۱۴۴ و ص ۳۶۳ ش ۱۱۷۴.

سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ سَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ فِيمَا تَعْتَدِي وَ تَرُوحُ بِهِ الرَّائِحَاتُ الطَّاهِرَاتُ لَكَ وَ عَلَيْكَ، وَ سَلَامٌ عَلَى مَلَائِكَهِ
اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُسْلِمِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ، النَّاطِقِينَ لَكَ بِفَضْلِكَ بِأَلْسِنَتِهِمْ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ صَادِقٌ صِدِّيقٌ، صَدَقْتَ فِيمَا دَعَوْتَ إِلَيْهِ، وَ صَدَقْتَ فِيمَا أَتَيْتَ بِهِ؛ وَ أَنَّكَ ثَارُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، مِنْ الدَّمِ الَّذِي لَا يُدْرَكُ
ثَارُهُ مِنَ الْأَرْضِ إِلَّا بِأَوْلِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ وَ شَهَادَتَهُمْ حَتَّى تُلَحِقَنِي بِهِمْ، وَ تَجْعَلَنِي لَهُمْ فَرَطًا وَ تَابِعًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

پس اندکی راه می روی و هفت مرتبه الله اکبر می گویی، پس می ایستی در برابر قبر و می گویی:

سُبْحَانَ الَّذِي سَبَّحَ لَهُ الْمَلَكُ وَ الْمَلَكُوتُ، وَ قَدَسَتْ بِأَسْمَائِهِ جَمِيعُ خَلْقِهِ، وَ سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ، رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ.

اللَّهُمَّ اكْتُبْنِي فِي وَفْدِكَ إِلَى خَيْرِ بَقَاعِكَ وَ خَيْرِ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ الْعَنِ أَشْيَاعَهُمْ وَ أَتْبَاعَهُمْ.

اللَّهُمَّ أَشْهَدْنِي مَشَاهِدَ الْخَيْرِ كُلِّهَا مَعَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ.

اللَّهُمَّ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا، وَ اجْعَلْ لِي قَدَمَ صِدْقٍ (۱) مَعَ الْبَاقِينَ الْوَارِثِينَ، الَّذِينَ يَرْتُونَ الْأَرْضَ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

پس پنج مرتبه الله اکبر می گویی و اندکی راه می روی و می گویی:

اللَّهُمَّ إِنِّي بِكَ مُؤْمِنٌ، وَ بَوَعْدِكَ مُؤَقِنٌ.

اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي إِيمَانًا، وَ تَبَّتْهُ فِي قَلْبِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَا أَقُولُ بِلِسَانِي حَقِيقَتَهُ فِي قَلْبِي، وَ شَرِيعَتَهُ فِي عَمَلِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ لَهُ مَعَ الْحُسَيْنِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - قَدَمٌ ثَابِتٌ، وَ أَثْبَتْنِي فِيْمَنْ اسْتَشْهَدَ مَعَهُ.

پس سه مرتبه الله اکبر می گویی و دستها را بر می داری و بر قبر می گذاری، پس می گویی:

أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهَّرْتَ طَاهِرًا مِنْ طُهْرٍ طَاهِرٍ، طَهَّرْتَ وَ طَهَّرْتَ لَكَ (۱) الْبِلَادُ، وَ طَهَّرْتَ أَرْضَ أَنْتَ بِهَا، وَ طَهَّرْتَ حَرَمُهَا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمَرْتَ بِالْقِسْطِ وَ دَعَوْتَ إِلَيْهِ، وَ أَنَّكَ تَارُ اللَّهُ فِي أَرْضِهِ حَتَّى يَسْتَشِيرَ لَكَ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِهِ.

پس هر دو گونه روی خود را بر قبر می گذاری، پس می نشینی و خدا را به هر نام که خواهی یاد می کنی و از خدا هر حاجت که خواهی می طلبی.

پس بر می گردی به سوی قبر و دستها را بر قبر می گذاری نزد پای آن حضرت و می گویی:

صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى رُوحِكَ وَ عَلَى بَدَنِكَ، صَدَقْتَ وَ أَنْتَ الصَّادِقُ الْمُصَدَّقُ، وَ قَتَلَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ بِالْأَيْدِي وَ الْأَلْسُنِ.

پس رو می کنی به سوی علی فرزند آن حضرت و می گویی آنچه خواهی.

پس می ایستی و رو به قبر شهدا می کنی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الشُّهَدَاءُ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ وَ نَحْنُ لَكُمْ تَبِيعٌ، أَبَشِرُوا بِمَوْعِدِ اللَّهِ الَّذِي لَا - خُلْفَ لَهُ، اللَّهُ مُدْرِكٌ لَكُمْ وَ تَرَكُمْ، وَ مُدْرِكٌ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ عَدْوَهُ؛ أَنْتُمْ سَادَةُ الشُّهَدَاءِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

پس قبر را پیش روی خود می گردانی و آنچه خواهی نماز می کنی، پس می گویی:

جِئْتُ وَافِدًا إِلَيْكَ، وَ أَتَوَسَّلُ إِلَى اللَّهِ بِكَ فِي جَمِيعِ حَوَائِجِي مِنْ أَمْرِ دُنْيَايَ

وَآخِرَتِي، وَبِكَ يَتَوَسَّلُ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ فِي حَوَائِجِهِمْ، وَبِكَ يُدْرِكُ عِنْدَ اللَّهِ أَهْلُ الثَّرَاتِ طَلِبَتَهُمْ.

پس یازده مرتبه الله اکبر می گویی با تائی، پس اندکی راه می روی و رو به قبله می ایستی پس می گویی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْمَتَّوَحِّدِ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، خَلَقَ الْخَلْقَ فَلَمْ يَغِبْ شَيْءٌ مِنْ أُمُورِهِمْ عَنْ عِلْمِهِ، فَعَلِمَهُ بِقُدْرَتِهِ، ضَمَّتِ (۱) الْأَرْضُ وَمَنْ عَلَيْهَا دَمَكَ وَثَارَكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ.

أَشْهَدُ أَنَّ لَكَ مِنَ اللَّهِ مَا وَعَدَكَ مِنَ النَّصِيرِ وَالْفَتْحِ، وَأَنَّ لَكَ مِنَ اللَّهِ الْوَعْدَ الصَّادِقَ فِي هَلَاقِ أَعْدَائِكَ، وَتَمَامِ مَوْعِدِ اللَّهِ إِيَّاكَ.

أَشْهَدُ أَنَّ تَبَعَكَ (۲) الصَّيَادِقُونَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِيهِمْ: «أَوْلِيكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّهِدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ» (۳).

پس هفت مرتبه الله اکبر بگو، پس اندکی راه می روی پس رو به قبر می کنی و می گویی:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي «لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ» (۴) وَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا» (۵).

أَشْهَدُ أَنَّكَ دَعَوْتَ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَى رَسُولِهِ، وَ وَفَيْتَ لِلَّهِ بَعْدَهُ، وَ قُمْتَ لِلَّهِ بِكَلِمَاتِهِ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتِكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ خَذَلْتِكَ، وَ لَعِنْتُ أُمَّهُ خَذَلْتُ عَنْكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ بِالْوِلَايَةِ لِمَنْ وَالَيْتَ وَ وَالْتَهُ رُسُلَكَ، وَ أَشْهَدُ بِالْبِرَاءَةِ مِمَّنْ

۱- «ضُمَّتْ» خ ل.

۲- «أَنَّ مَنْ اتَّبَعَكَ» خ ل.

۳- حديد: ۱۹.

۴- اسراء: ۱۱۱.

۵- فرقان: ۲.

بَرَّنتَ مِنْهُ وَبَرَّنتَ مِنْهُ رُسُلَكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ كَذَبُوا رُسُلَكَ، وَهَيِّدُوا كَعْبَتَكَ، وَحَرِّفُوا كِتَابَكَ، وَسَيِّفِكُوا دِمَاءَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، وَأُفْسِدُوا فِي بِلَادِكَ، وَاسْتَدْلُوا عِبَادَكَ.

اللَّهُمَّ ضَاعِفْ لَهُمْ (۱) الْعَذَابَ فِيمَا جَرَى مِنْ سُئِلِكَ وَبَرِّكَ (۲) وَبَحْرِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ فِي مُسْتَسِرِّ السَّرَائِرِ فِي سَمَائِكَ وَأَرْضِكَ.

و هر گاه داخل حایر شوی، بر آن حضرت سلام کن و گونه روی خود را بر قبر بگذار (۳).

زیارت چهارم:

به سند معتبر منقول است از حسین بن ثویر که گفت: من و یونس بن ظبیان و جمعی از اصحاب در خدمت حضرت صادق علیه السلام بودیم، یونس گفت: فدای تو شوم، من حاضر می شوم در مجالس خلفای بنی عباس و اتباع ایشان، پس چه بگویم در آن جاها؟

فرمود که: هر گاه در مجالس ایشان حاضر شوی و ما را یاد کنی بگو: اللَّهُمَّ أَرِنَا الرَّخَاءَ وَالسُّرُورَ.

که آنچه می خواهی حاصل می شود.

من گفتم: فدای تو شوم، من بسیار یاد می کنم حسین - صلوات الله علیه - را، در آن وقت چه بگویم.

فرمود که: سه مرتبه بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ.

که سلام می رسد به آن حضرت از نزدیک و دور.

پس فرمود که: چون حضرت امام حسین علیه السلام شهید شد، بر آن حضرت گریست هفت آسمان و هفت زمین و آنچه در آنها است و آنچه در مابین آنها است و هر که در

۱- «علیهم» خ ل.

۲- «فیما جرت به سنتک فی برک»، «فیما جری من سلک فی برک» خ ل.

۳- کامل الزیارات: ۱۹۴ ب ۷۹ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۴۸ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۱۰ ش ۱۱۵۹.

بهشت و جهنم است از خلق پروردگار ما و آنچه دیده می شود و آنچه دیده نمی شود، مگر سه چیز که بر آن حضرت نگریستند.

گفتم: فدای تو شوم، آن سه چیز کدام است؟

فرمود که: بر او نگریست بصره و دمشق و آل عثمان.

گفتم: فدای تو شوم، می خواهم به زیارت آن حضرت بروم، چون بروم چه چیز بگویم و چه کار بکنم؟

فرمود که: چون به زیارت آن حضرت بروی غسل کن در کنار شط فرات، پس جامه های پاک خود را بپوش و با پای برهنه روانه شو، به درستی که در حرمی هستی از حرهای خدا و رسول خدا؛ و در وقت رفتن الله اکبر و لا اله الا الله و هر ذکر که متضمن تعظیم و تمجید خدا است بسیار بگو و صلوات بر محمد و آل محمد بسیار بفرست و چون به در حایر برسی بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ ابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ، وَ زُورَ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ.

پس ده گام برو و الله اکبر بگو، پس بایست و سی مرتبه الله اکبر بگو، پس برو به نزد قبر و پشت به قبله کن و مقابل روی آن حضرت بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ ابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَتِيلَ اللَّهِ وَ ابْنَ قَتِيلِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَارَ اللَّهِ وَ ابْنَ نَارِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَتَرَ اللَّهِ الْمُؤْتُونَ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ.

أَشْهَدُ أَنَّ دَمِيكَ سَيَكُنُ فِي الْخُلْدِ، وَ أَشْهَرْتُ لَهُ أَظْلَمَ الْعَرْشِ، وَ بَكَى لَهُ جَمِيعُ الْخَلَائِقِ، وَ بَكَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ وَالسَّبْعُ، وَ مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ، وَ مَنْ يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ وَ النَّارِ مِنْ خَلْقِ رَبِّنَا، وَ مَا يُرَى وَ مَا لَا يُرَى.

أَشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّةُ اللَّهِ وَ ابْنُ حُجَّتِهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَتِيلُ اللَّهِ وَ ابْنُ قَتِيلِهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ

ثَارُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ وَابْنُ ثَارِهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَثَرُ اللَّهِ الْمُؤْتَوِّرُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَ نَصَيْحَتَ، وَ وَفَيْتَ وَ وَافَيْتَ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ، وَ مَضَيْتَ لِلَّذِي كُنْتَ عَلَيْهِ شَهِيداً وَ مُسْتَشْهِداً، وَ شَاهِداً وَ مَشْهُوداً.

أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَ مَوْلَاكَ، وَ فِي طَاعَتِكَ وَ الْوَأْفَادِ إِلَيْكَ، أَلْتَمِسُ كَمَالَ الْمَنْزِلَةِ عِنْدَ اللَّهِ، وَ ثَبَاتَ الْقَدَمِ فِي الْهَجْرَةِ إِلَيْكَ وَ السَّبِيلِ الَّذِي لَا يَخْتَلِجُ دُونَكَ مِنَ الدُّخُولِ فِي كِفَالَتِكَ الَّتِي أَمَرْتَ بِهَا.

مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِدَا بِكُمْ، مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِدَا بِكُمْ، مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِدَا بِكُمْ، وَ بِكُمْ (١) يُبَيِّنُ اللَّهُ الْكَذِبَ، وَ بِكُمْ يُبَاعِدُ اللَّهُ الزَّمَانَ الْكَلْبَ، وَ بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ، وَ بِكُمْ يَخْتِمُ اللَّهُ، وَ بِكُمْ يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَ بِكُمْ يُثَبِّتُ، وَ بِكُمْ يَفُكُ الذُّلَّ مِنْ رِقَابِنَا، وَ بِكُمْ يُدْرِكُ اللَّهُ تَرَهُ كُلَّ مُؤْمِنٍ يُطَلَّبُ، وَ بِكُمْ تُنْبِتُ الْأَرْضُ أَشْجَارَهَا، وَ بِكُمْ تُخْرِجُ الْأَشْجَارُ أَثْمَارَهَا، وَ بِكُمْ تُنْزِلُ السَّمَاءُ قَطْرَهَا وَ رِزْقَهَا، وَ بِكُمْ يَكْتَسِفُ اللَّهُ الْكَوْكَبَ، وَ بِكُمْ يُنْزِلُ اللَّهُ الْغَيْثَ، وَ بِكُمْ تُسَبِّحُ (٢) الْأَرْضُ الَّتِي تَحْمِلُ أَبْدَانَكُمْ، وَ تَسْتَقِيلُ جِبَالَهَا عَلَى مَرَايِهَا (٣).

إِرَادَةُ الرَّبِّ فِي مَقَادِيرِ أُمُورِهِ تُهْبَطُ إِلَيْكُمْ، وَ يَصْدُرُ مِنْ بَيُوتِكُمْ الصَّادِرُ عَمَّا فَضَّلَ مِنْ أَحْكَامِ الْعِبَادِ.

لُعِنَتْ أُمَّهُ قَتَلَتْكُمْ، وَ أُمَّهُ خَالَفَتْكُمْ، وَ أُمَّهُ جَحَدَتْ وَ لَا يَتَكُمُ، وَ أُمَّهُ ظَاهَرَتْ عَلَيْكُمْ، وَ أُمَّهُ شَهِدَتْ وَ لَمْ تُسَشَّهَدْ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ النَّارَ مَأْوَاهُمْ (٤) وَ بِنَسِ وَرْدِ الْوَارِدِينَ، وَ بِنَسِ الْوَرْدِ الْمَوْرُودِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

١- « بكم » خ ل.

٢- « تسيخ » خ ل.

٣- « مراتبها » خ ل.

٤- « مئواهم » خ ل.

پس بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ.
 أَنَا إِلَى اللَّهِ مِمَّنْ خَالَفَكَ بَرِيءٌ، أَنَا إِلَى اللَّهِ مِمَّنْ خَالَفَكَ بَرِيءٌ.
 پس می روی به نزد قبر علی فرزند آن حضرت، که نزد پای آن حضرت مدفون است و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى وَفَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ (۱).

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ.

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ. أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ، أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ.
 بَرِيءٌ.

پس بر می خیزی و اشاره می کنی به دست خود به سوی شهدا و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فَلَيْتَ أَنِّي مَعَكُمْ (۲) فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا.

پس می گردی و می روی به پشت قبر و قبر را برابر خود می گیری و شش رکعت نماز می کنی پس زیارت تمام می شود؛ و اگر خواهی آنجا بمان و اگر خواهی برگرد (۳).

۱- «یا ابن خدیجه و فاطمه» خ ل.

۲- «یا لیتنی کنت معکم» خ ل.

۳- کافی: ۴/۵۷۵ ح ۲، کامل الزیارات: ۱۹۷ ب ۷۹ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۵۴ ح ۱۳۱، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۵۱ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۷ ش ۱۱۲۵ و ص ۳۲۳ ش ۱۱۶۴.

زیارت پنجم:

به سند صحیح از معاویه بن عمّار منقول است که به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: چون به زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بروم چه چیز بگویم؟

فرمود که بگو:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، رَحِمَكَ اللَّهُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ لَعَنَ (۱) اللَّهُ مَنْ شَرِكَ (۲) فِي دَمِكَ، وَ لَعَنَ (۳) اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ؛ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ بَرِيءٌ (۴).

و به سند معتبر دیگر منقول است که آن حضرت به عامر بن جذاعه فرمود که:

چون به نزد قبر آن حضرت روی بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ مَنْ شَارَكَ فِي دَمِكَ، وَ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ؛ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ (۵).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: بگوید:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ؛ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ (۶).

و به روایت معتبر دیگر فرمود که بگوید:

الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

۱- «لعن» خ ل.

۲- «اشرك» خ ل.

۳- «لعن» خ ل.

۴- کامل الزیارات: ۲۰۵ ب ۷۹ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶۲ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۱۵ ش ۱۱۶۱.

۵- کامل الزیارات: ۲۱۱ ب ۷۹ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶۵ ح ۱۴.

۶- کامل الزیارات: ۲۱۵ ب ۷۹ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶۷ ح ۱۹.

عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَمَنْ شَارَكَ فِي دَمِكَ، وَمَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِي بِهِ؛ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ (۱).

و در حدیث موثق دیگر فرمود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَ عَلَيْكَ وَ [مَنْ] (۲) بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِي بِهِ؛ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ (۳).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَمَنْ اشْتَرَكَ فِي دَمِكَ، وَمَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِي بِهِ؛ وَأَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ (۴).

اگرچه الفاظ این زیارات به یکدیگر نزدیک است، اما چون هر یک به سند معتبری وارد شده بود، همه را ایراد نمودیم که زائر به هر یک که خواهد عمل نماید؛ و اگر همه را بخواند بهتر است.

زیارت ششم:

به سند معتبر منقول است که حضرت صادق - صلوات الله علیه - فرمود به یوسف کُنَاسِي که: چون خواهی به زیارت قبر امام حسین علیه السلام بروی، برو به کنار فرات و در برابر قبر آن حضرت غسل بکن و متوجه شو به سوی آن حضرت به تائی و با یاد خدا، تا داخل حایر شوی از دری که در جانب مشرق واقع است و در وقت داخل شدن بگو:

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُتَزَلِّينَ،

۱- کامل الزیارات: ۲۱۲ ب ۷۹ ذیل ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶۷ ح ۱۸.

۲- از کامل الزیارات، و بحارالانوار.

۳- کامل الزیارات: ۲۲۱ ب ۷۹ ح ۱۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۷۲ ح ۲۴.

۴- کامل الزیارات: ۲۲۲ ب ۷۹ ح ۱۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۷۲ ح ۲۵.

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُزْدِفِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الَّذِينَ هُمْ فِي هَذَا الْحَيْرِ (۱) بِإِذْنِ اللَّهِ مُقِيمُونَ.

پس چون مقابل قبر آن حضرت شوی بگو:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ أَمِينِ اللَّهِ (۲) عَلَى رُسُلِهِ وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس بگو:

السَّلَامُ (۳) عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدِكَ وَ أَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ وَ ابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس سلام می فرستی بر امام حسین علیه السلام و سایر ائمه علیهم السلام، به همان نحو سلامی که بر امام حسن علیه السلام فرستادی.

پس می روی به نزدیک قبر و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ

۱- «الحائر» خ ل.

۲- «السلام على رسول الله، السلام على امين الله» خ ل.

۳- «اللهم صلّ» خ ل.

يا أبا عبد الله، رَحِمَكَ اللَّهُ يا أبا عبد الله.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ عَنِ اللَّهِ مَا أَمَرَكَ بِهِ، وَ لَمْ تَخْشَ أَحَدًا غَيْرَهُ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِهِ، وَ عَبَدْتَهُ مُخْلِصًا (١) حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ (٢) كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَ بَابُ الْهُدَى وَ الْعَزْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى مَنْ يَبْقَى وَ مَنْ تَحْتَ الشَّرَى.

أَشْهَدُ أَنَّ ذَلِكَ لَكُمْ سَابِقٌ فِيمَا مَضَى، وَ ذَلِكَ لَكُمْ فَاتِحٌ فِيمَا بَقِيَ.

أَشْهَدُ أَنَّ أَرْوَاحَكُمْ وَ طِينَتَكُمْ طَيِّبَةٌ (٣) طَابَتْ وَ طَهَّرَتْ هِيَ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، مَنَّا مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ رَحْمَتِهِ.

فَأَشْهَدُ اللَّهُ وَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ لَكُمْ تَابِعٌ فِي ذَاتِ نَفْسِي وَ شَرَايعِ دِينِي، وَ خَاتِمَةِ عَمَلِي، وَ مُنْقَلَبِي وَ مَثْوَايَ؛ فَأَسْأَلُ اللَّهَ الْبَرَّ الرَّحِيمَ أَنْ يُتِمَّمَ (٤) لِي ذَلِكَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَغْتُمْ عَنِ اللَّهِ مَا أَمَرَكُمْ بِهِ، لَمْ تَخْشَوْا أَحَدًا غَيْرَهُ، وَ جَاهَدْتُمْ فِي سَبِيلِهِ، وَ عَبَدْتُمُوهُ حَتَّى أَتَاكُمْ الْيَقِينُ.

فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكُمْ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ اتَّهَكُوا حُرْمَتَكَ وَ سَفَكُوا دَمَكَ مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ.

پس می گوئی:

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَكَ، وَ خَالَفُوا مِلَّتَكَ، وَ رَغِبُوا عَنِ أَمْرِكَ، وَ اتَّهَمُوا رَسُولَكَ، وَ صَدُّوا عَنِ سَبِيلِكَ.

اللَّهُمَّ احْشُ قُبُورَهُمْ نَارًا، وَ أَجْوَفَهُمْ نَارًا، وَ احْشُرْهُمْ وَ اتَّبَاعَهُمْ إِلَى جَهَنَّمَ زُرْقًا.

١- « صادقاً» خ ل.

٢- « أنك» خ ل.

٣- « طينته» خ ل.

٤- « أن يتيم» خ ل.

٥- « أمر به» خ ل.

اللَّهُمَّ الْعَنَّهُمْ لَعْنَا يَلْعَنُهُمْ بِهِ كُلُّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ، وَكُلُّ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ، وَكُلُّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ امْتَحَنَتْ قَلْبُهُ لِلاِئْمَانِ.

اللَّهُمَّ الْعَنَّهُمْ فِي مُسْتَسِرِّ السِّرِّ وَظَاهِرِ الْعَلَانِيَةِ.

اللَّهُمَّ الْعَنُ جَوَابِيَّتِ هَذِهِ الْمَأْمَةِ وَالْعَنُ طَوَاعِيَّتِهَا وَالْعَنُ فَرَاعِيَّتِهَا وَالْعَنُ قَتْلَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْعَنُ قَتْلَهُ الْحَسَيْنِ، وَعَيْدُ بَهُمْ عَيْدَاباً لا تَعْدُبُ بِهِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ تَنْصُرُهُ وَتَنْصُرُ بِهِ، وَتَمُنُّ عَلَيْهِ بِنَصْرِكَ لِذَيْنِكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

پس در جانب سر مبارک آن حضرت بنشین و بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَآمِنُهُ، بَلَّغْتَ ناصِحًا، وَأَدَيْتَ آمِنًا، وَقَتَلْتَ صِدِّيقًا، وَمَضَيْتَ عَلَى يَقِينٍ، لَمْ تُؤْثِرْ عَمِيَّ عَلَى هُدَى، وَ لَمْ تَمِلْ مِنْ حَقِّ إِلَى بَاطِلٍ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ اتَّبَعْتَ الرَّسُولَ، وَ تَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقًّا تِلَاوَتِهِ، وَ دَعَوْتَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، صَدَّقْتَ عَلَى اللَّهِ عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا، أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ، قَدْ بَلَّغْتَ مَا أُمِرْتَ بِهِ، وَ قُمْتَ بِحَقِّهِ، وَ صَدَّقْتَ مَنْ قَبْلَكَ غَيْرَ وَاهِنٍ وَ لا مُؤَهِنٍ، صَدَّقْتَ عَلَى اللَّهِ عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا، فَجَزَاكَ اللَّهُ مِنْ صِدِّيقٍ خَيْرًا عَنْ رَعِيَّتِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّ الْجِهَادَ مَعَكَ جِهَادًا، وَ أَنَّ الْحَقَّ مَعَكَ وَ إِلَيْكَ، وَ أَنْتَ أَهْلُهُ وَ مَعِيدُهُ، وَ مِيرَاثُ التُّبُوَّةِ عِنْدَكَ وَ عِنْدَ أَهْلِ بَيْتِكَ، صَدَّقْتَ عَلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ صِدِّيقٌ عِنْدَ اللَّهِ (١)، وَ حُجَّتُهُ عَلَى خَلْقِهِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ دَعْوَتَكَ حَقٌّ، وَ كُلُّ دَاعٍ مَنْصُوبٍ غَيْرِكَ فَهُوَ بَاطِلٌ مَدْحُوضٌ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ.

پس برو به جانب پای آن حضرت و هر دعا که اختیار کنی بخوان و از برای خود دعا بکن.

پس برو نزدیک سر علی بن الحسین علیهما السلام و بگو:

سَلَامُ اللَّهِ وَ سَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ وَ عَتْرَةِ آبَائِكَ الْأَخْيَارِ الْأَبْرَارِ، الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَ طَهَّرَهُمْ تَطْهِيراً.

پس برو به سوی قبور شهدا و بر ایشان سلام کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الرِّبَابِيُّونَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ وَ سَلْفٌ، وَ نَحْنُ لَكُمْ أَتْبَاعٌ (۱) وَ أَنْصَارٌ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَنْصَارُ اللَّهِ، كَمَا قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ: «وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُونَ كَثِيرًا فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ مَا ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكَاثُوا» (۲).

فَمَا وَهَنْتُمْ وَ مَا ضَعُفْتُمْ وَ مَا اسْتَكَاثْتُمْ حَتَّى لَقِيتُمْ اللَّهَ عَلَى سَبِيلِ الْحَقِّ، وَ نُصِرَهُ كَلِمَةِ اللَّهِ التَّامَّةِ.

صَلَّى اللَّهُ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَبْدَانِكُمْ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيماً.

أَبَشِرُوا بِمَوْعِدِ اللَّهِ الَّذِي لَا خُلْفَ لَهُ، إِنَّهُ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ، اللَّهُ مُدْرِكٌ لَكُمْ ثَارَ مَا وَعَدَكُمْ.

أَنْتُمْ سَادَةُ الشُّهَدَاءِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، أَنْتُمْ السَّابِقُونَ وَ الْمُهَاجِرُونَ وَ الْأَنْصَارُ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ جَاهَدْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ قُتِلْتُمْ عَلَى مِنْهَاجِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ ابْنِ رَسُولِهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تَسْلِيماً.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَكُمْ وَعَدَهُ وَ أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ.

۱- «تَبِعَ» خ ل.

۲- آل عمران: ۱۴۶.

پس بگو:

أَتَيْتَكَ يَا حَبِيبَ رَسُولِ اللَّهِ وَابْنَ رَسُولِهِ وَ إِنِّي لَعَمْرِكَ عَارِفٌ، وَ بِحَقِّكَ مُقَرَّرٌ، وَ بِفَضْلِكَ مُسْتَبَصِّرٌ، وَ بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكَ مُؤَفَّقٌ، عَارِفٌ بِالْهُدَى الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي.

اللَّهُمَّ إِنِّي أُصَلِّي عَلَيْكَ كَمَا صَلَّيْتَ أَنْتَ عَلَيْهِ وَ رُسُلِكَ (۱) وَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صَلَاةً مُتَّابِعَةً مُتَوَاصِلَةً مُتَرَادِفَةً يَتَّبِعُ بَعْضُهَا بَعْضًا، لَا انْقِطَاعَ لَهَا وَ لَا أَمَدَ وَ لَا أَبَدَ وَ لَا أَجَلَ، فِي مَحْضَرِنَا، وَ إِذَا غَبْنَا وَ شَهِدْنَا وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ (۲).

زیارت هفتم:

به سند معتبر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام فرمود به ابراهیم بن ابی البلاد که: چون به زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - می روی چه می گویی؟

گفت: می گویم:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ دَعَوْتَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ سَفَكُوا دَمَكَ وَ اسْتَحْلَوْا حُرْمَتَكَ، مَلْعُونُونَ مُعَذَّبُونَ «عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَ كَانُوا يَعْتَدُونَ» (۳).

حضرت فرمود که: بلی چنین است (۴).

۱- «وَرَسُولُكَ» خ ل.

۲- کافی: ۴/۵۷۲ ح ۱، کامل الزیارات: ۲۰۱ ب ۷۹ ح ۳، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۵۷ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۱۷ ش ۱۱۶۳.

۳- مائده: ۷۸. «أُولَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى...».

۴- کامل الزیارات: ۲۰۹ ب ۷۹ ذیل ح ۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۶۵ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۲۹ ش ۱۱۶۶.

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: هر که به زیارت قبر امام حسین صلوات الله علیه برود، حق تعالی برای او ثواب حجی و عمره ای بنویسد.

پس فرمود که: چون به زیارت آن حضرت روی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَوْمَ وُلِدْتَ، وَ يَوْمَ تَمَوْتُ، وَ يَوْمَ تُبْعَثُ حَيًّا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ حَيٌّ شَهِيدٌ تُرْزَقُ عِنْدَ رَبِّكَ، وَ أَتَوَالِي وَلِيِّكَ، وَ أَبْرَأُ مِنْ عَدُوِّكَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ قَاتَلُوكَ وَ اتَّهَكُوا حَرَمَكَ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ.

أَسْأَلُ اللَّهَ وَ لِيَّكَ وَ وَلِيَّنَا أَنْ يَجْعَلَ تُحَفَّتَنَا مِنْ زِيَارَتِكَ الصَّلَاةَ عَلَى نَبِيِّنَا وَ الْمَغْفِرَةَ لِإِذْنُونِنَا؛ اشفع لي يا ابن رسول الله عند ربك (۱).

زیارت هشتم:

به سند معتبر منقول است از امام علی نقی - صلوات الله علیه - که: بگو نزد قبر امام حسین صلوات الله علیه:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ شَاهِدَهُ عَلَى خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ عَلِيِّ الْمُرْتَضَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ. أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ حَيًّا وَ مَيِّتًا.

۱- کامل الزیارات: ۲۲۰ ب ۷۹ ح ۱۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۷۱ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۱۶ ش

پس گونه راست رو را بر قبر گذار و بگو:

أَشْهَدُ أَنَّكَ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّكَ، جِئْتِكَ مُقِرّاً بِالذُّنُوبِ لِتَشْفَعَ لِي عِنْدَ رَبِّكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.

پس یاد کن ائمه علیهم السلام را یک یک و بگو: أَشْهَدُ أَنَّهُمْ حُجَّجُ اللَّهِ (۱).

و اگر به این لفظ بگوید خوب است:

وَأَشْهَدُ أَنَّ جَدَّكَ مُحَمَّدًا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ، وَ أَبَاكَ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ أَخَاكَ الْحَسَنَ سَيِّدَ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَجْمَعِينَ، وَ أَنَّكَ وَ الْأَئِمَّةَ مِنْ وُلْدِكَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّةَ الْمُنتَظَرَ، أَيْمَتِي، وَ حُجَّجَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ.

پس بگو:

اَكْتُبُ لِي عِنْدَكَ مِيثَاقًا وَ عَهْدًا أَنِّي أَتَيْتُكَ مُجَدِّدًا (۲) الْمِيثَاقِ، فَاشْهَدْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ، إِنَّكَ أَنْتَ الشَّاهِدُ (۳).

زیارت نهم:

به سند موثق منقول است که حضرت امام جعفر صادق علیه السلام به عمار ساباطی فرمود که: چون برسی به قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ رِضَاؤُهُ مِنْ رِضَى الرَّحْمَنِ، وَ سَخَطُهُ مِنْ سَخَطِ الرَّحْمَنِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، وَ حُجَّةَ اللَّهِ، وَ بَابَ اللَّهِ وَ الدَّلِيلَ عَلَى اللَّهِ وَ الدَّاعِيَ إِلَى اللَّهِ.

۱- کافی: ۴/۵۷۷ ح ۳، کامل الزیارات: ۲۰۹ ب ۷۹ ح ۷ و ص ۲۱۰ ذیل ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۴ ح ۲۰۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۷۲ ح ۲۶ - ۲۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۳۰ ش ۱۱۶۷.

۲- «أَجَدُّ» خ ل.

۳- کافی: ۴/۵۷۷ ح ۳، کامل الزیارات: ۲۰۹ ب ۷۹ ح ۷ و ص ۲۱۰ ذیل ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۴ ح ۲۰۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۷۲ ح ۲۶ - ۲۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۳۰ ش ۱۱۶۷.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ حَلَلْتَ حَلَالَ اللَّهِ، وَ حَرَّمْتَ حَرَامَ اللَّهِ، وَ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ دَعَوْتَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ مَنْ قُتِلَ مَعَكَ شُهَدَاءُ أَحْيَاءٍ عِنْدَ رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ قَاتِلَكَ (۱) فِي النَّارِ، أَدِينُ اللَّهِ بِالْبِرَاءَةِ مِمَّنْ قَتَلَكَ، وَ مِمَّنْ قَاتَلَكَ وَ شَايَعَ عَلَيْكَ، وَ مِمَّنْ جَمَعَ (۲) عَلَيْكَ، وَ مِمَّنْ سَمِعَ صَوْتَكَ وَ لَمْ يُعِنِكَ (۳).

يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِيماً (۴).

زیارت دهم:

به سند معتبر منقول است از جابر جعفی که: حضرت صادق علیه السلام فرمود به مفضل بن عمر که: چه مقدار فاصله است میان تو و میان قبر امام حسین - صلوات الله علیه - ؟

گفت: پدر و مادرم فدای تو باد، یک روز و بعضی از روز دیگر.

فرمود که: به زیارت آن حضرت می روی؟

گفت: بلی.

فرمود که: آیا تو را بشارت بدهم؟ آیا تو را شاد گردانم به ذکر کردن بعضی از ثواب زیارت آن حضرت؟

گفت: بلی. فرمود که: چون احدی از شما شروع می کند در تهیه و کارسازی زیارت آن حضرت، بشاشت و شادی می کنند به سبب او اهل آسمان و او را بشارت می دهند؛ پس چون از در خانه خود بیرون می آید - خواه سواره و خواه پیاده - موکل می گرداند حق تعالی به او چهار هزار ملک از ملائکه، که صلوات می فرستند بر او

۱- «قاتلیک» خ ل.

۲- «خرج» خ ل.

۳- «ولم یججک» خ ل.

۴- کامل الزیارات: ۲۱۲ ب ۷۹ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶۶ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۷۷ ش

تا برسد به قبر آن حضرت.

ای مفضل چون بررسی به قبر آن حضرت، بر در روضه بایست و این کلمات را بخوان، که تو را به هر کلمه نصیبی از رحمت الهی خواهد بود.

پرسید که: آن کلمات چیست؟

فرمود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ نُوحَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عَلِيٍّ وَصِيِّ (۱) رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ الْحَسَنِ الرَّضِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الشَّهِيدُ الصِّدِّيقُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ (۲) الْبَارُّ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفَنَائِكَ وَ أَنَاخَتْ بِرَحْلِكَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَهَ اللَّهِ الْمُحَدِّقِينَ بِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس به سوی قبر روانه می شوی و به هر قدمی که برمی داری یا می گذاری مثل ثواب کسی داری که در خون خود دست و پا زده باشد در راه خدا.

پس چون به نزدیک قبر بررسی، دست بر قبر بمال و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي سَمَائِهِ وَ أَرْضِهِ.

پس می روی و متوجه نماز می شوی و به هر رکعت که می کنی مثل ثواب کسی

۱- «یا واثر وصی» خ ل.

۲- «الرضی» خ ل.

داری که هزار حج و هزار عمره کرده باشد و هزار بنده آزاد کرده باشد و هزار مرتبه از برای خدا به جهاد ایستاده باشد با پیغمبر مرسل.

پس چون بر می گردی از نزد قبر آن حضرت، منادی تو را ندا می کند که اگر سخن او را بشنوی در جمیع عمر خود نزد قبر آن حضرت بمانی؛ آن منادی می گوید: خوشا حال تو ای بنده، غنیمت یافتی و سالم گردیدی و گناهان گذشته ات آمرزیده شد، پس از سر گیر عمل را.

پس اگر در آن سال یا در آن روز یا در آن شب بمیرد، متوجه قبض روح او نمی شود به غیر از خدا.

و می آیند با او ملائکه و استغفار از برای او می کنند و صلوات بر او می فرستند، تا به منزل خود برگردد. پس ملائکه می گویند: پروردگارا این بنده تو است و نزد قبر فرزند پیغمبرت آمد و به منزل خود برگشت، پس به کجا رویم ما؟

پس ندا می رسد به ایشان از آسمان که: ای ملائکه من، بایستید به در خانه بنده من و تسبیح و تقدیس من کنید و ثوابش را در حسنات او بنویسید تا روز مردن او.

پس پیوسته آن ملائکه در در خانه او هستند و تسبیح و تنزیه خدا می نمایند و ثوابش را در حسنات او می نویسند تا روزی که به دار بقا رحلت نماید، پس آن ملائکه به جنازه او حاضر می شوند و در وقت غسل دادن و کفن کردن و نماز کردن بر او حاضر می شوند، پس می گویند: پروردگارا ما را موکل کرده بودی به در خانه بنده خود و او فوت شد پس به کجا رویم ما؟

پس حق تعالی ندا کند ایشان را که: ای ملائکه من، بایستید نزد قبر بنده من و تسبیح و تنزیه خدا بکنید و ثواب آن را در حسنات او بنویسید تا روز قیامت (۱).

و شیخ محمد بن المشهدی و سید ابن طاووس - رضی الله عنهما - این زیارت را با این فضائل روایت کرده اند از جابر و مفضل را ذکر نکرده اند و زیارت را به این لفظ نقل کرده اند:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ،

۱- کامل الزیارات: ۲۰۵ ب ۷۹ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۶۳ ح ۸.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِبرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ رُسُلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ خَيْرِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ الْحَسَنِ الرَّضِيِّ، الطَّاهِرِ الرَّاضِي الْمَرْضِيِّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصُّدِّيقُ الْمَأْكُوبُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرِّ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ وَ أَنَاخَتْ بِرِجْلِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْحَافِينَ بِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ جَاهَدْتَ الْمُلْحِدِينَ، وَ عَيَّدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس به نزدیک قبر برو و دست بر قبر بگذار و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ (۱).

پس سید ابن طاووس - علیه الرحمه - گفته است که: مستحب است آدمی را که هر وقت که از زیارت آن حضرت فارغ شود و خواهد که از روضه مقدسه بیرون آید، روی خود را به ضریح بچسباند و بوسد و بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَالِصَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَتِيلَ الظَّمَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا غَرِيبَ الْغُرَبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ سَلَامٌ مُودِعٍ لَا سَمِّمٍ وَلَا قَالٍ؛ فَإِنْ أَمُضِ فَلَا عَنْ مَلَالَةٍ، وَ إِنْ أُقِمَّ

۱- مزار کبیر: ۴۳۴، مصباح الزائر: ۲۵۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۶۵ ح ۱۱ و ص ۲۲۹ ح ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۲۰ ش ۸۹۵ و ص ۳۱۴ ش ۱۱۶۰.

فَلَا عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الصَّابِرِينَ.

لا- جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي لِزِيَارَتِكَ، وَرَزَقَنِي اللَّهُ الْعُودَ إِلَى مَشْهَدِكَ وَ الْمَقَامَ بِفِنَائِكَ وَ الْقِيَامَ فِي حَرَمِكَ، وَ إِنَاءَهُ أَسْأَلُ أَنْ يُسْعِدَنِي بِكُمْ وَ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ (۱).

زیارت یازدهم:

به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون به نزد قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بروی ابتدا کن به ثنا بر خداوند عالمیان و صلوات بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و بسیار سعی کن در این باب، پس بگو:

سَلَامُ اللَّهِ وَ سَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ فِيمَا تَرُوحُ وَ تَعْدُو الزَّائِكِيَّاتِ الطَّاهِرَاتِ لَكَ، وَ عَلَيْكَ سَلَامُ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَ الْمُسْلِمِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ وَ النَّاطِقِينَ بِفَضْلِكَ وَ الشُّهَدَاءِ عَلَى أَنَّكَ صَادِقٌ صِدِّيقٌ، صَدَقْتَ وَ نَصَحْتَ فِيمَا أَتَيْتَ بِهِ، وَ أَنَّكَ ثَارُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ وَ الدَّمُ الَّذِي لَا يُدْرِكُ تَرْتَهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ وَ لَا يُدْرِكُهُ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ.

جِئْتُكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَافِدًا إِلَيْكَ، أَتَوَسَّلُ إِلَى اللَّهِ بِكَ فِي جَمِيعِ حَوَائِجِي مِنْ أَمْرِ آخِرَتِي وَ دُنْيَايَ، وَ بِكَ يَتَوَسَّلُ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ فِي حَوَائِجِهِمْ، وَ بِكَ يُدْرِكُ أَهْلُ التَّرَاتِ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ طَلِبَتَهُمْ.

پس اندکی راه برو و بایست پشت به قبله و رو به قبر و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ، الْمُتَوَحِّدِ بِالْأُمُورِ كُلِّهَا، خَالِقِ الْخَلْقِ فَلَمْ يَغْرُبْ عَنْهُ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِهِمْ، وَ عَالِمِ كُلِّ شَيْءٍ بِغَيْرِ تَعْلِيمٍ، ضَمَّنَ الْأَرْضَ وَ مَنْ عَلَيْهَا دَمَكَ وَ تَارَكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.

أَشْهَدُ أَنَّ لَكَ مِنَ اللَّهِ مَا وَعَدَكَ مِنَ النَّصْرِ وَالْفَتْحِ، وَأَنَّ لَكَ مِنَ اللَّهِ الْوَعْدَ الْحَقَّ فِي هَلَاكِ عَدُوِّكَ، وَتَمَامِ مَوْعِدِهِ إِيَّاكَ.

أَشْهَدُ أَنَّهُ قَاتَلَ مَعَكَ رَبِّيُونَ كَثِيرًا كَمَا قَالَ اللَّهُ: «وَكَأَيُّنَ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رَبِّيُونَ كَثِيرًا فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ» (١).

پس هفت مرتبه الله أكبر بگو، پس اندکی راه برو و رو به قبر بایست و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَهُ وَلَا وُلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا.

شَهِدْتُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ عَنِ اللَّهِ مَا أَمَرْتَ بِهِ، وَوَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَتَمَّمْتَ بِكَ كَلِمَاتِهِ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتِكَ، وَوَلَدَهُ خَذَلْتِكَ، وَوَلَدَهُ خَذَلْتِكَ، وَوَلَدَهُ خَذَلْتِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ بِالْوَلَايَةِ لِمَنْ وَالَيْتَ وَوَالْتِ رُسُلَكَ، وَأَشْهَدُ بِالْبِرَاءَةِ مِمَّنْ تَبَرَّأْتَ مِنْهُ وَبَرَّأْتَ مِنْهُ رُسُلَكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ كَذَبُوا رَسُولَكَ، وَهَيَّدُوا كَعْبَتِكَ، وَحَرَّفُوا كِتَابِكَ، وَسَيَّفَكُوا دَمَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، وَأَفْسَدُوا عِبَادَكَ وَاسْتَدَلُّوهُمْ.

اللَّهُمَّ ضَاعِفْ لَهُمُ اللَّعْنَةَ فِيمَا جَرَتْ بِهِ سُنَّتِكَ فِي بَرِّكَ وَبَحْرِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ فِي سَمَائِكَ وَأَرْضِكَ.

اللَّهُمَّ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي أَوْلِيَائِكَ، وَحَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ، حَتَّى تُلْحِقَنِي بِهِمْ، وَتَجْعَلَهُمْ لِي فَرَطًا، وَتَجْعَلَنِي لَهُمْ تَبَعًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

پس اندکی راه برو پس هفت مرتبه الله أكبر و هفت مرتبه لا إله إلا الله و هفت

مرتبہ الحَمْدُ لله و هفت مرتبہ سُبْحَانَ الله و هفت مرتبہ لَبَّيْكَ داعِيَ الله بگو.

پس بگو:

إِنْ كَانَ لَمْ يُجِبْكَ يَدْنِي، فَتَقَدَّ أَجَايِكَ قَلْبِي وَ شَعْرِي وَ بَشْرِي وَ رَأْيِي وَ هَوَايَ عَلَى التَّسْلِيمِ لِخَلْفِ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِ وَ السَّبِيطِ الْمُتَتَجِبِ وَ الدَّلِيلِ الْعَالِمِ وَ الْأَمِينِ الْمُسْتَخْرِنِ وَ الْمُوصِي الْمُبْلَغِ (۱) وَ الْمَظْلُومِ الْمُهْتَضَمِ.

جِئْتُ انْقِطَاعاً إِلَيْكَ وَ إِلَى وَ لَدَيْكَ وَ وَلَدَيْكَ الْخَلْفِ مِنْ بَعْدِكَ عَلَى بَرَكَةِ الْحَقِّ، فَقَلْبِي لَكَ مُسَلِّمٌ، وَ أَمْرِي لَكَ مُتَّبِعٌ، وَ نُصَيْرَتِي لَكَ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ لِدِينِهِ وَ يَبْعَثُكُمْ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا مَعَ عَدُوِّكُمْ، إِنِّي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِرَجْعَتِكُمْ، لِأَنْكِرُ لِلَّهِ قُدْرَةَ وَ لَا أَكْذِبُ لَهُ مَشِيئَةَ وَ لَا أَرْعُمُ أَنْ مَا شَاءَ لَا يَكُونُ.

پس راه برو تا به قبر برسی، پس ایستاده بگو:

سُبْحَانَ اللَّهِ، يُسَبِّحُ لِلَّهِ ذِي الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ، وَ يُقَدِّسُ بِأَسْمَائِهِ جَمِيعَ خَلْقِهِ.

سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ، رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي وَفْدِكَ إِلَى خَيْرِ بَقَاعِكَ وَ خَيْرِ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ.

پس دستها را بلند کن و بر ضریح مقدس بگذار و بگو:

أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهَّرَ طَاهِرًا، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ، قَدْ طَهَّرْتَ بِكَ الْبِلَادُ، وَ طَهَّرْتَ أَرْضَ أَنْتَ فِيهَا؛ وَ أَنَّكَ تَارُ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ حَتَّى يَسْتَبِيرَ لَكَ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِهِ.

پس دستها و دو طرف روی خود را بر ضریح بگذار، پس بنشین نزد سر مبارک آن حضرت و خدا را یاد کن به هر ذکر که خواهی و متوجه شو به سوی او و حاجتهای خود را بطلب.

پس دستها و پهلوهای روی خود را نزد پای آن حضرت بر ضریح بگذار و بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ، فَلَقَدْ صَبَرْتَ وَ أَنْتَ الصَّادِقُ الْمُصَدِّقُ؛ قَتَلَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ بِالْأَيْدِي وَ الْأَلْسُنِ.

پس بایست نزد قبر علی بن الحسین علیهما السلام و ثنا کن بر او آنچه خواهی و از پروردگار خود حاجتهای خود را بطلب.

پس رو به جانب قبرهای شهدا بکن ایستاده و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الرَّبَّائِيُونَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَ نَحْنُ لَكُمْ تَبِعٌ وَ أَنْصَارٌ، أَبَشِّرُوا بِمَوْعِدِ اللَّهِ الَّذِي لَا خُلْفَ لَهُ، وَ أَنَّ اللَّهَ مُدْرِكٌ بِكُمْ ثَارَكُمْ، وَ أَنْتُمْ سَادَةُ الشُّهَدَاءِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

پس قبر را در پیش روی خود قرار ده و آنچه خواهی نماز بکن.

و هر گاه که داخل حایر شوی سلام بکن و برو و دستها و پهلوهای روی خود را بر قبر بگذار و چون خواهی که بیرون روی باز چنین کن؛ و نماز را قصر مکن تا آنجا باشی.

پس چون خواهی که برگردی، آن حضرت را وداع کن و بگو:

سَلَامٌ لِلَّهِ، وَ سَلَامٌ وَمَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ، وَ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ عَلَى رُوحِكَ وَ يَدَيْكَ وَ ذُرِّيَّتِكَ، وَ مَنْ حَضَرَكَ مِنْ أَوْلِيَائِكَ.

و چون خواهی که برگردی آنچه در وقت داخل شدن کردی بکن.

و چون داخل خانه خود شوی بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَلَّمَنِي وَ سَلَّمَ مِنِّي، الْحَمْدُ لِلَّهِ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، وَ عَلَى كُلِّ حَالٍ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

پس بیست و یک بار الله اکبر بگو، پیاپی از روی تائنی و تند مگو (۱).

۱- کامل زیارات: ۲۱۶ ب ۷۹ ح ۱۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۶۸ ح ۲۰ و ص ۱۷۰ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۴۰ ش ۱۱۳۰ و ص ۲۹۸ ش ۱۱۵۶ و ص ۵۵۷ ش ۱۲۴۴.

زیارت دوازدهم:

به سند معتبر منقول است از صفوان جمّال که گفت: رخصت طلبیدم از حضرت صادق علیه السلام از برای زیارت مولایم حسین بن علی علیهما السلام و سؤال کردم که تعلیم نماید مرا که چگونه آن حضرت را زیارت کنم.

فرمود که: ای صفوان! سه روز روزه بدار پیش از آنکه از خانه بیرون روی و در روز سوم غسل بکن، پس اهل خانه خود را جمع کن نزد خود و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوِدِعُكَ الْيَوْمَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ كَانَ مِنِّي بِسَبِيلِ (۱)، الشَّاهِدَ مِنْهُمْ وَ الْغَائِبَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ احْفَظْنَا بِحِفْظِ الْإِيمَانِ، وَ احْفَظْ عَلَيْنَا.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي حِرْزِكَ وَ لَا تَسْلُبْنَا نِعْمَتَكَ وَ لَا تُغَيِّرْ مَا بِنَا مِنْ عَافِيَتِكَ، وَ زِدْنَا مِنْ فَضْلِكَ إِنَّا إِلَيْكَ رَاغِبُونَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَ مِنْ كَأَبِهِ الْمُنْقَلَبِ، وَ مِنْ سُوءِ الْمُنْظَرِ فِي النَّفْسِ وَ الْأَهْلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَلَدِ.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ، وَ بَرْدَ الْمَغْفِرَةِ، وَ آمِنًا مِنْ عَذَابِكَ (۲) إِنَّا إِلَيْكَ رَاغِبُونَ وَ آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۳).

پس چون برسی به نهر فرات - یعنی شریعه حضرت صادق علیه السلام در کنار نهر علقمی - بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ خَيْرٌ مَنْ وَفَدَتْ إِلَيْهِ الرَّجَالُ، وَ شُدَّتْ إِلَيْهِ الرَّحَالُ، وَ أَنْتَ سَيِّدِي أَكْرَمُ مَقْصُودٍ، وَ أَفْضَلُ مَرْوَرٍ، وَ قَدْ جَعَلْتَ لِكُلِّ زَائِرٍ كَرَامَةً، وَ لِكُلِّ وَافِدٍ تُخْفَهُ؛ فَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ تُحْفَتَكَ إِنِّي أَفْكَاكُ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ؛ وَ قَدْ قَصَدْتُ وَلِيَّكَ وَ ابْنَ نَبِيِّكَ، وَ صَفِيَّكَ

۱- «بِسَبِيلِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ» خ ل.

۲- «آمِنًا عَذَابِكَ» خ ل.

۳- «وَ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» خ ل.

وَإِنَّ صَفِيَّكَ، وَنَجِيَّكَ وَابْنَ نَجِيَّكَ، وَحَبِيبَكَ وَابْنَ حَبِيبِكَ.

اللَّهُمَّ فَاشْكُرْ سَيِّدِي، وَارْحَمْ مَسِيرِي إِلَيْكَ، بِغَيْرِ مَنْ مَنِّي عَلَيْكَ، بَلْ لَكَ الْمَنْ عَلَيَّ، إِذْ جَعَلْتَ لِي السَّبِيلَ إِلَى زِيَارَتِهِ، وَعَرَّفْتَنِي فَضْلَهُ، وَحَفِظْتَنِي فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ حَتَّى بَلَغْتَنِي هَذَا الْمَكَانَ.

اللَّهُمَّ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى نِعْمَائِكَ كُلِّهَا، وَ لَكَ الشُّكْرُ عَلَى مَنِّكَ كُلِّهَا.

پس غسل کن از فرات، به درستی که پدرم مرا خبر داد از پدرانیش که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: این پسر من حسین کشته خواهد شد بعد از من در کنار شط فرات، پس هر که او را زیارت کند و از فرات غسل کند، گناهان از او بریزد مانند روزی که از مادر متولد شده بوده است.

و چون غسل کنی در اثنای غسل بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ نُورًا وَ طَهُورًا، وَ حِرْزًا وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ آفَةٍ، وَ سُقْمٍ وَ عَاهَةٍ.

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِي، وَ اشْرَحْ بِهِ صَدْرِي، وَ سَهِّلْ لِي بِهِ أَمْرِي.

و چون از غسل فارغ شوی دو جامه طاهر بپوش و دو رکعت نماز در بیرون مشرعه بکن، که آن همان مکانی است که حق تعالی در شأن آن فرموده است که:

«وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَ جَنَابٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَ زُرْعٌ وَ نَخِيلٌ صِهْنُونَ وَ غَيْرُ صِهْنُونَ يُشْرَقِي بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَ نُفِضُ بِغَضِّهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ» (۱).

پس چون از نماز فارغ شوی روانه شو به جانب حایر با یاد خدا و به تائنی و گامهای خود را کوتاه بردار، که حق تعالی برای تو به هر گامی حجی و عمره ای می نویسد و راه رو با دل خاشع و دیده گریان و بسیار بگو الله اکبر و لا اله الا الله و ثنای بر خدا و صلوات بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و صلوات بر حسین علیه السلام بخصوص،

و لعنت کن بر کشندگان او و بیزاری جو از آنها که در اول اساس این ظلم را بر اهل بیت گذاشتند.

و چون بررسی به در حایر بایست و بگو:

اللَّهُ أَكْبَرُ كَثِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ» (۱).

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاتَمَ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيَّةِ بَيْنَ السَّلَامِ عَلَيْكَ يَا قَائِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى الْأَنْثَمَةِ مِنْ وُلَدِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُقِيمِينَ فِي هَذَا الْمَقَامِ الشَّرِيفِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ رَبِّي الْمُحَدِّثِينَ بِقَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ مِنْ أَبَدًا مَا بَقِيَتْ وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ، الْمُقَرَّبُ بِالرَّقِّ وَالْتِيَارِكُ لِلْخِلَافِ عَلَيْكُمْ وَالْمُوَالِي لَوْلِيَّتِكُمْ وَالْمُعَادِي لِعِدْوَتِكُمْ، فَصَيْدَ حَرَمِكَ، وَاسْتِجَارَ بِمَشْهَدِكَ، وَتَقَرَّبَ إِلَيْكَ بِقَصْدِهِ (۲).

۱- اعراف: ۴۳.

۲- «بقصدك» خ ل.

أَدْخُلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَدْخُلْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، أَدْخُلْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَدْخُلْ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، أَدْخُلْ يَا فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ،
أَدْخُلْ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَدْخُلْ يَا مَوْلَايَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.

پس اگر دلت خاشع گردد و دیده ات گریان شود، علامت رخصت است، پس داخل شو و بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ، الْفَرْدِ الصَّمَدِ، الَّذِي هَدَانِي لِوَلَايَتِكَ، وَ خَصَّنِي بِزِيَارَتِكَ، وَ سَهَّلَ لِي قُصْدَكَ.

پس برو به در روضه مقدسه و محاذی بالای سر بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ
عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ
عَلَيْكَ يَا وَارِثَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَلِيِّ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ عَلِيِّ الْمُرْتَضَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا
ابْنَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَارَ اللَّهِ وَ ابْنَ ثَارِهِ وَ الْوِثْرَ الْمُؤْتَوْرَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ أَطَعْتَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ، حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتِكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ ظَلَمْتِكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ سَمِعْتُ بِذَلِكَ فَرَضَيْتُ بِهِ.

يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي الْأَصْيَالِ الشَّامِخَةِ وَ الْأَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ؛ لَمْ تُنَجِّسْكَ الْجَاهِلِيَّةُ بِأَنْجَاسِهَا، وَ لَمْ
تُلْبَسْكَ مُدْلَهَمَاتِ ثِيَابِهَا.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ، وَ أَرْكَانِ الْمُؤْمِنِينَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْبُرِّ التَّقِيِّ، الرَّضِيِّ الرَّكِّي، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَيَّمَةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَ أَعْلَامُ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا.

وَأَشْهَدُ اللَّهَ وَ مَلَائِكَتَهُ وَ أَنْبِيَاءَهُ وَ رُسُلَهُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ بِإِيَابِكُمْ مُوقِنٌ، بِشَرَايِعِ دِينِي وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِي، وَ قَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سَلِيمٌ، وَ أَمْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ، صَيَلَوْتُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ، وَ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ، وَ عَلَى أَجْسَادِكُمْ، وَ عَلَى أَجْسَامِكُمْ، وَ عَلَى شَاهِدِكُمْ، وَ عَلَى غَائِبِكُمْ، وَ عَلَى ظَاهِرِكُمْ، وَ عَلَى بَاطِنِكُمْ.

پس خود را به ضریح بچسبان و ضریح را ببوس و بگو:

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِيَةُ، وَ جَلَّتِ الْمُصِيبَةُ بِكَ عَلَيْنَا، وَ عَلَى جَمِيعِ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ.

فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ أَسْرَجَتْ وَ أَلْجَمَتْ وَ تَهَيَّأَتْ لِقِتَالِكَ.

يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، قَصَدْتُ حَرَمَكَ، وَ أَتَيْتُ إِلَى مَشْهَدِكَ، أَسْأَلُ اللَّهَ بِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُ، وَ بِالْمَحَلِّ الَّذِي لَكَ لَدَيْهِ، أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

پس برخیز و دو رکعت نماز در بالای سر آن حضرت بکن و در این دو رکعت هر سوره که خواهی بخوان و چون فارغ شوی بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي صَيَلَيْتُ وَ رَكَعْتُ وَ سَجَدْتُ لَكَ وَ حَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لِأَنَّ الصَّلَاةَ وَ الرُّكُوعَ وَ السُّجُودَ لَا تَكُونُ إِلَّا لَكَ، لِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَلْبِغْهُمْ عَنِّي أَفْضَلَ السَّلَامِ وَ التَّحِيَّةِ،

وَارْزُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ السَّلَامَ.

اللَّهُمَّ وَهَاتَانِ الرَّكْعَتَانِ هَدِيَّةٌ مِنِّي إِلَى مَوْلَايَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ، وَتَقَبَّلْهَا (۱) مِنِّي، وَأَجْزِنِي عَلَى ذَلِكَ بِأَفْضَلِ أَمَلِي وَرَجَائِي فِيكَ وَفِي وَلِيِّكَ، يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ.

پس برخیز و برو به نزد پای قبر و بایست نزد علی بن الحسین علیهما السلام و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْحَسَنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمَظْلُومُ وَابْنَ الْمَظْلُومِ.

لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتْلُكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ ظَلَمْتُكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَوَضِيَتْ بِهِ.

پس خود را به قبر بحسبان و ضریح را ببوس و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَ ابْنَ وَلِيِّهِ، لَقَدْ عَظَمَتِ الْمُصِيبَةُ وَ جَلَّتِ الرَّزِيَةُ بِكَ عَلَيْنَا وَ عَلَى جَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ؛ فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتْلُكَ، وَ أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكَ مِنْهُمْ.

پس برو از جانب پای علی بن الحسین به سوی شهدا و متوجه شو به سوی ایشان و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَ أَحْبَابَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَصْفِيَاءَ اللَّهِ وَ أَوْدَاءَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، الزَّكِيِّ النَّاصِحِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، بِأَبِي أَنْتُمْ وَ أُمِّي، طِبْتُمْ وَ طَابَتِ الْأَرْضُ الَّتِي فِيهَا دُفِنْتُمْ، وَ فُرْتُمْ فَوْزاً عَظِيماً، يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ مَعَكُمْ.

پس برگرد به جانب سر حضرت امام حسین علیه السلام و دعا بسیار بکن از برای خود و از برای پدر و مادر و اهل و فرزندان و برادران مؤمن خود، که در روزه آن حضرت دعای دعاکننده و سؤال سؤال کننده ردّ نمی شود.

و چون خواهی بیرون آیی خود را به قبر بچسبان و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاصَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَالِصَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، سَلَامٌ مُودِعٍ لَا قَالٍ وَلَا سَتِيمٍ؛ فَإِنْ أَمْضِ فَلَا عَن مَّلَالَةٍ، وَ إِنْ أُقِمَّ فَلَا عَن سُوءِ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الصَّابِرِينَ.

وَلَا جَعَلَهُ اللَّهُ يَا مَوْلَايَ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي لِزِيَارَتِكَ، وَ رَزَقَنِي الْعُودَ إِلَى مَشْهَدِكَ وَ الْمَقَامَ فِي حَرَمِكَ، وَ إِيَّاهُ أَسْأَلُ أَنْ يُسَبِّحَنِي بِكَ وَ بِالْأَثَمَةِ مِنْ وَ لَدِكَ، وَ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

پس برخیز و از روزه بیرون رو و پشت را به جانب قبر مکن و بسیار بگو: إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ تا پنهان شوی از قبر.

پس فرمود که: هر که آن حضرت را به این نحو زیارت کند، بنویسد حق تعالی از برای او به هر گامی صد هزار حسنه و محو کند از او صد هزار گناه و بلند کند از برای او صد هزار درجه و بر آورد از برای او صد هزار حاجت - که آسانترین آنها آن باشد که او را از آتش جهنم دور گرداند - و چنان باشد که با حضرت امام حسین صلوات الله علیه شهید شده باشد، تا شریک شود با شهدای کربلا در درجات ایشان (۱).

مؤلف گوید که: نهر علقمی در این زمان منطمس شده است و در عقب قبر عباس بوده است و شریعه صادق علیه السلام ظاهراً آن موضع باشد که اکنون مشهور است به مقام آن حضرت و در آن موضع عمارتی ساخته اند؛ اگر ممکن باشد از آن جانب از نهرهایی که

۱- مصباح المتهدج: ۷۱۷، بحار الانوار: ۱۹۷ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۴۰ ش ۱۱۳۱ و ص ۳۰۲ ش ۱۱۵۷.

از فرات منشعب می شود غسل کند و در آن مقام نماز کند و متوجه زیارت شود بهتر است. و اگر از سایر نهرها که از فرات جدا می شود از هر جانب که باشد غسل کند خوب است.

زیارت سیزدهم:

شیخ محمد بن المشهدی رحمه الله همین زیارت گذشته را به اختلاف بسیاری روایت کرده است؛ چون به حسب سند و متن بعد از زیارت اول، اوثق و اضبط زیارات است، هر دو طریق را ایراد کردیم.

گفته است که:

مروی است از صفوان جمال که گفت مولای من جعفر بن محمد الصادق علیهما السلام فرمود که: هر گاه اراده کنی زیارت حسین بن علی - صلوات الله علیه - را، پس سه روز روزه بدار بیشتر و در روز چهارم غسل بکن و اهل و فرزند خود را نزد خود جمع کن و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ الْيَوْمَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي، وَ مَنْ كَانَ مِنِّي بِسَبِيلِ، الشَّاهِدِ مِنْهُمْ وَ الْغَائِبِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الْفَائِزِينَ، وَ احْفَظْنَا بِحِفْظِ الْإِيمَانِ، وَ احْفَظْ عَلَيْنَا.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي جِوَارِكَ وَ حِفْظِكَ وَ حِرْزِكَ وَ لَا تُعَيِّرْ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَتِكَ، وَ زِدْنَا مِنْ فَضْلِكَ، إِنَّا إِلَيْكَ رَاغِبُونَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَ كَأْبِهِ الْمُنْقَلَبِ، وَ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْمَالِ وَ الْأَهْلِ وَ الْوَالِدِ.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا حِلَاوَةَ الْإِيمَانِ، وَ بَرْدَ الْمَغْفِرَةِ، وَ أَمَانًا مِنْ عَذَابِكَ، وَ آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّهُ لَا يَمْلِكُ ذَلِكَ غَيْرُكَ.

و چون به فرات برسی صد مرتبه الله اکبر و صد مرتبه لا إله إلا الله بگو و صد

مرتبہ صلوات بر محمد و آل محمد بفرست، پس بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ خَيْرُ مَنْ وَقَدَّ إِلَيْهِ الرَّجَالُ، وَأَنْتَ سَيِّدِي خَيْرُ مَقْصُودٍ، وَقَدْ جَعَلْتَ لِكُلِّ زَائِرٍ كَرَامَةً، وَ لِكُلِّ وَافِدٍ تَحْفَهُ؛ فَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ تَحْفَتِكَ إِنِّي أَتَيْتُكَ مِنْ النَّارِ، وَأَشْكُرُ سِعِي، وَأَرْحَمُ مَسِيرِي إِلَيْكَ، مِنْ غَيْرِ مَنْ عَلَيْكَ، بَلْ لَكَ الْمَنْ عَلَى، إِذْ جَعَلْتَ لِي السَّبِيلَ إِلَى زِيَارَتِهِ، وَعَرَفْتَنِي فَضْلَهُ وَ شَرَفَهُ.

اللَّهُمَّ فَاحْفَظْنِي بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، حَتَّى تُبَلِّغَنِي هَذَا الْمَكَانَ، فَقَدْ رَجَوْتُكَ فَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي، وَقَدْ أَمَلْتُكَ فَلَا تُخَيِّبْ أَمَلِي، وَاجْعَلْ مَسِيرِي هَذَا كَفَّارَةً لِدُنُوبِي، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس چون اراده غسل کنی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهِ وَاللَّهِ وَاللَّهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ الصَّادِقِينَ.

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِي قَلْبِي، وَ اشْرَحْ بِي صَدْرِي، وَ نَوِّرْ بِي بَصْرِي.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ نُورًا وَ طَهُورًا وَ خَيْرًا (۱)، وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَقَمٍ، وَ عَافِيًى مِنْ كُلِّ مَا أَخَافُ وَ أَخْذَرُ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي شَاهِدًا يَوْمَ حَاجَتِي وَ فَقْرِي وَ فَاقَتِي إِلَيْكَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

پس چون از غسل فارغ شوی، دو جامه طاهر بپوش - یا یک جامه - و دو رکعت نماز بکن در بیرون مشرعه و در رکعت اول بعد از فاتحه الكتاب «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و در رکعت دوم «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» بخوان؛ و چون سلام بگویی الله أكبر بسیار بگو،

پس بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْمَتَّوِّحِدِ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ» (۱).

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا دَائِمًا سَرْمَدًا لَا يَنْقَطِعُ وَلَا يَفْنَى، حَمْدًا تَرْضَى بِهِ عَنَّا، حَمْدًا يَتَّصِلُ أَوَّلُهُ وَلَا يَنْفَدُ آخِرُهُ، حَمْدًا يَزِيدُ وَلَا يَبِيدُ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ.

پس چون متوجه حایر شوی بگو:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ قَصَدْتُ، وَ لِبَابِكَ قَرَعْتُ، وَ بِفِنَائِكَ نَزَلْتُ، وَ بِكَ اعْتَصِمْتُ، وَ لِرَحْمَتِكَ تَعَرَّضْتُ، وَ بِوَلِيِّكَ الْحَسَنِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - تَوَسَّلْتُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اجْعَلْ زِيَارَتِي مَبْرُورَةً، وَ دُعَائِي مَقْبُولًا.

پس چون به در حایر برسی، بیرون بایست و نظر کن به سوی ضریح و بگو:

يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ أُمَّتِكَ، الدَّلِيلُ بَيْنَ يَدَيْكَ، الْمُقَصِّرُ فِي عُلُوِّ هَدْرِكَ، الْمُعْتَرِفُ بِحَقِّكَ، جَاءَكَ مُسْتَجِيرًا بِدِمَّتِكَ، قاصدًا إِلَى حَرَمِكَ، مُتَوَجِّهًا إِلَى مَقَامِكَ، مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى بِكَ.

أَفَادْخُلْ يَا مَوْلَايَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، أَأَدْخُلْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَأَدْخُلْ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَأَدْخُلْ يَا بَابَ اللَّهِ، أَأَدْخُلْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ، أَأَدْخُلْ أَيُّهَا الْمَلَائِكَةُ الْمُحَدِّقُونَ بِهَذَا الْحَرَمِ، الْمُقِيمُونَ بِهَذَا الْمَشْهَدِ.

پس داخل شو و پای راست را مقدم دار و بگو:

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أَصِيلًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَرْدِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ

الْوَحِيدِ الْمُتَفَضِّلِ الْمُتَطَوِّلِ الْجَبَّارِ، الَّذِي بَطَّوْلُهُ مِنْ عَلَيٍّ وَسَيِّهْلُ زِيَارَةِ مَوْلَايَ، وَ لَمْ يَجْعَلْنِي مَمْنُوعًا، وَ عَنِ دِينِهِ مَدْفُوعًا، بَلْ تَطَوَّلَ وَ مَنَحَ؛ فَلَهُ الْحَمْدُ.

پس به در روضه مقدسه بایست در برابر ضریح با خشوع و گریه و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عَلِيِّ حُجَّجِهِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ الدَّاعِي إِلَى اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نَبِيِّ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبُرِّ الْوَصِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَارَ اللَّهِ وَ ابْنَ ثَارِهِ وَ الْوِثَرَ الْمُؤْتَوِّرَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

پس داخل روضه شو و نزد سر آن حضرت بایست با خشوع دل و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَعَاءَ النُّورِ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَازِنَ الْكِتَابِ الْمَشْهُورِ (۱)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أُسَّ الْإِسْلَامِ، النَّاصِرَ لِدِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نِظَامَ الْمُسْلِمِينَ.

يَا مَوْلَايَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي الْأَصْلَابِ الشَّامِخَةِ وَ الْأَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ، لَمْ تَنْجَسْكَ الْجَاهِلِيَّةُ بِأَنْجَاسِهَا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا مَوْلَايَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ، وَ أَرْكَانِ الْمُسْلِمِينَ، وَ مَعْقِلِ الْمُؤْمِنِينَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْبُرِّ التَّقِيُّ، الْمُطَهَّرُ الزَّكِيُّ، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ وَلَدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَ أَعْلَامُ الْهُدَى وَ الْعَزْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَوْلِيَائِكَ.

پس خود را به ضریح بچسبان و بگو:

إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، يَا مَوْلَايَ أَنَا مِيوَالٍ لَوْلِيَّكُمْ، مُعَادٍ لِعِدْوُكُمْ، وَ أَنَا بِكُمْ مُوقِنٌ بِشَرَائِعِ دِينِي، وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِي، وَ قَلْبِي لِقُلُوبِكُمْ سَلْمٌ، وَ أَمْرِي لِأَمْرِكُمْ تَبَعٌ.

يَا مَوْلَايَ، آمَنْتُ بِسِرِّكُمْ وَ عَلَانِيَتِكُمْ، وَ ظَاهِرِكُمْ وَ بَاطِنِكُمْ، وَ أَوْلِيَّكُمْ وَ آخِرِكُمْ.

يَا مَوْلَايَ، أَتَيْتُكَ خَائِفًا فَأَمَّنِي، وَ أَتَيْتُكَ مُسْتَجِيرًا فَأَجْرَنِي، يَا سَيِّدِي أَنْتَ وَلِيِّي وَ مَوْلَايَ، وَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ.

آمَنْتُ بِسِرِّكُمْ وَ عَلَانِيَتِكُمْ، وَ بَظَاهِرِكُمْ وَ بَاطِنِكُمْ.

يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ السَّفِيرُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَ اللَّهِ وَ الدَّاعِي إِلَى اللَّهِ بِالْحُكْمِ وَ الْمَوْعِظُ الْحَسَنُ.

لَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَرَضِيَتْ بِهِ (۱).

پس نزد سر آن حضرت دو رکعت نماز زیارت بکن و بعد از سلام بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي صَلَّيْتُ وَ رَكَعْتُ وَ سَجَدْتُ لَكَ وَ حَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ بَلِّغْهُمْ عَنِّي السَّلَامَ كَثِيرًا، وَ أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَ السَّلَامِ، وَ ارْدُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ السَّلَامَ كَثِيرًا.

پس بگو:

اللَّهُمَّ هَاتَانِ الرَّكْعَتَانِ هَدِيَّتُهُ مِنِّي وَ كَرَامَةُ لِسَيِّدِي وَ مَوْلَايَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا - .

۱- چنین است در نسخ، و همچنین نسخه خطی مزار کبیر (مزار ابن مشهدی) و ظاهراً چیزی از قبل این عبارت افتاده است؛ شاید چنین باشد: «لعن الله امه ظلمتك و ...» نگاه کن: مزار کبیر: ۴۲۳، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۵۳.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَقَبَّلْ مِنِّي، وَاجْزِنِي، وَبَلِّغْنِي أَفْضَلَ أَمَلِي وَرَجَائِي فِيكَ وَفِي وَلِيِّكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - .

پس باز خود را به ضریح بچسبان و بگو:

يا مَوْلَايَ، أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مُنْجِزٌ لَكَ مَا وَعَدَكَ، وَ مُعَذِّبٌ مَنْ قَتَلَكَ - عَلَيْهِ اللَّعْنَةُ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ - .

پس می روی به نزد قبر علی بن الحسین علیهما السلام و ضریح را می بوسی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ وَابْنَ حَبِيبِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيلَ اللَّهِ وَابْنَ خَلِيلِهِ، عَشْتُ سَعِيداً، وَ مَتَّ فَقِيداً، وَقُتِلْتُ مَظْلُوماً؛ يَا شَهِيدَ ابْنِ الشَّهِيدِ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ السَّلَامُ.

پس دو رکعت نماز می کنی و بعد از نماز صلوات بر محمد و آل محمد بسیار می فرستی و حاجت خود را از خدا سؤال می کنی.

پس می روی به نزد قبر عباس فرزند امیرالمؤمنین علیهما السلام و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَلِيُّ الصَّالِحُ النَّاصِحُ الصِّدِّيقُ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ آمَنْتَ بِاللَّهِ، وَ نَصِرْتَهُ ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، وَ دَعَوْتَ إِلَى سَبِيلِ اللَّهِ، وَ وَاَسَيْتَ بِنَفْسِكَ، وَ بَدَلْتَ مُهْجَتَكَ؛ فَعَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ السَّلَامُ التَّامُّ.

پس خود را به قبر می چسبانی و می بوسی و می گویی:

بِأَبِي وَ أُمِّي يَا نَاصِرَ دِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَاصِرَ الْحُسَيْنِ الصِّدِّيقِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهِيدَ ابْنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنِّي أَبَداً مَا بَقِيْتُ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ.

پس بیرون می آیی و برمی گردی به سوی قبر امام حسین علیه السلام، و می مانی نزد او آنچه خواهی؛ و دوست نمی دارم که شب در آنجا بمانی.

پس اگر خواهی وداع کنی، بایست نزد سر مبارک آن حضرت و گریه کن و بگو:

يَا مَوْلَايَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ سَلَامٌ مُودِعٍ لَا قَالٍ وَلَا سَيِّئِمٍ، فَإِنْ أَنْصَرِفَ يَا مَوْلَايَ فَلَا عَن مَّلَالَةٍ، وَإِنْ أُقِمَّ فَلَا عَن سُوءٍ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الصَّابِرِينَ.

يَا مَوْلَايَ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي مِنْ زِيَارَتِكَ، وَتَقَبَّلْ مِنِّي، وَرَزَقْنِي الْعِيُودَ إِلَيْكَ وَالْمَقَامَ فِي حَرَمِكَ وَالْكَوْنَ فِي مَشْهَدِكَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس ضریح را می بوسی و جمیع بدن و روی خود را بر ضریح می مالی - که باعث امان و حرز تو است از هر چه ترسی و از آن حذر نمایی إن شاء الله - ، پس از عقب بر می گردی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ الْمَقَامِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِينَةَ النَّجَاهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَلَائِكَةَ رَبِّي الْمُتَقِيمِينَ فِي هَذَا الْحَرَمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُحْدِقِينَ بِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَبَدًا مِنِّي مَا بَقِيَتْ وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ.

و می گویی:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا (۱).

زیارت چهاردهم:

سید ابن طاووس - رضی الله عنه - ایراد نموده است و از بعضی قرائن مظنون گردیده است که مأثور است.

فرموده است که: می ایستی بر در قبه شریفه و می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَعْظِنِي فِي هَذَا الْمَقَامِ رَغْبَتِي عَلَى حَقِيقَتِهِ

۱- مزار کبیر: ۴۲۷ - ۴۳۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۵۷ ح ۴۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۴۴ ش ۱۱۳۲ و ص ۳۰۶ ش ۱۱۵۸.

إِيمَانِي بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَبَوْلَاهِ أَمْرَكَ.

الْحَرَمُ حَرَمُ اللَّهِ، وَحَرَمُ رَسُولِهِ، وَحَرَمُكَ، يَا مَوْلَايَ، أَتَأْذُنُ لِي بِالذُّخُولِ إِلَى حَرَمِكَ؛ فَإِنْ لَمْ أَكُنْ لِدَلِيكَ أَهْلًا فَأَنْتَ لِدَلِيكَ أَهْلٌ.
عَنْ إِذْنِكَ يَا مَوْلَايَ أَذْخُلُ حَرَمَ اللَّهِ وَحَرَمَكَ.

پس داخل می شوی و رو به ضریح مقدس می ایستی پشت به قبله و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صِفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ
عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ
عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ الشَّهِيدِ سِبْطِ رَسُولِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ، وَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ
الْعَالَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ وَابْنَ خَيْرَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوِثْرُ
الْمُؤْتَوِّرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْهَادِيَ الزَّكِيُّ، وَ عَلَى أَرْوَاحِ حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، وَ أَقَامَتْ فِي جَوَارِكَ، وَ وَفَدَتْ مَعَ زُورِكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَنِي مَا بَقِيَتْ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ، فَلَقَدْ عَظُمَتْ بِكَ الرَّزِيَةُ، وَ جَلَّ الْمُصَابُ فِي الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُسْلِمِينَ، وَ فِي أَهْلِ
السَّمَاوَاتِ أَجْمَعِينَ، وَ فِي سُكَّانِ الْأَرْضِينَ؛ فَإِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَ صَيَلَمَاتُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى آبَائِكَ
الطَّيِّبِينَ الْمُتَتَجِبِينَ، وَ عَلَى ذُرَارِيهِمُ الْهُدَاهِ الْمَهْدِيِّينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ عَلَيْهِمُ، وَ عَلَى رُوحِكَ وَ عَلَى أَرْوَاحِهِمْ، وَ عَلَى تُرْبَتِكَ وَ عَلَى تُرْبَتِهِمْ.

اللَّهُمَّ لَقَّهْم رَحْمَةً وَرِضْوَانًا، وَرَوْحًا وَرَيْحَانًا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا ابْنَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَيَا ابْنَ (١) سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَيَا ابْنَ (٢) سَيِّدِهِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهِيدُ، يَا ابْنَ الشَّهِيدِ، يَا أَخَا الشَّهِيدِ، يَا أَبَا الشُّهَدَاءِ.

اللَّهُمَّ بَلِّغْهُ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ، وَفِي هَذَا الْيَوْمِ، وَفِي هَذَا الْوَقْتِ، وَفِي كُلِّ وَقْتٍ، تَحِيَّهً كَثِيرَةً وَسَلَامًا.

سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ يَا ابْنَ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ، وَعَلَى الْمُسْتَشْهَدِينَ مَعَكَ، سَلَامًا مُتَّصِلًا مَا اتَّصَلَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ.

السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الشَّهِيدِ.

السَّلَامُ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ.

السَّلَامُ عَلَى الْعَبَّاسِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الشَّهِيدِ.

السَّلَامُ عَلَى الشُّهَدَاءِ مِنْ وَلَدِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

السَّلَامُ عَلَى الشُّهَدَاءِ مِنْ وَلَدِ الْحَسَنِ.

السَّلَامُ عَلَى الشُّهَدَاءِ مِنْ وَلَدِ الْحُسَيْنِ.

السَّلَامُ عَلَى الشُّهَدَاءِ مِنْ وَلَدِ جَعْفَرٍ وَعَقِيلِ.

السَّلَامُ عَلَى كُلِّ مُسْتَشْهَدٍ مَعَهُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَلِّغْهُمْ عَنِّي تَحِيَّهً كَثِيرَةً وَسَلَامًا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعِزَاءَ فِي وَلَدِكَ الْحُسَيْنِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ، أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعِزَاءَ فِي وَلَدِكَ الْحُسَيْنِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعِزَاءَ فِي وَلَدِكَ الْحُسَيْنِ.

١- «وابن» خ ل.

٢- «وابن» خ ل.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ، أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعِزَاءَ فِي أَخِيكَ الْحُسَيْنِ.

يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَنَا ضَيْفُ اللَّهِ وَضَيْفُكَ، وَجَارُ اللَّهِ وَجَارُكَ، وَ لِكُلِّ ضَيْفٍ وَ جَارٍ قَرِيٌّ، وَ قِرَايَ فِي هَذَا الْوَقْتِ أَنْ تَسْأَلَ
اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى أَنْ يَزُوقَنِي فَكَأَكَ رَقِيَّتِي مِنَ النَّارِ، إِنَّهُ سَمِيعُ الدُّعَاءِ قَرِيبٌ مُجِيبٌ.

پس ضريح را ببوس و برو به نزد سر آن حضرت و بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَيْرِيعَ الْعَبْرَةِ السَّاكِبِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَرِينَ الْمَصِيبِ الرَّاتِبِ، بِاللَّهِ أَفْسِمَ لَقَدْ طَيَّبَ اللَّهُ بِكَ التُّرَابَ، وَ أَعْظَمَ بِكَ
الْمُضَابَ، وَ أَوْصَحَ بِكَ الْكِتَابَ، وَ جَعَلَكَ وَ جَدَّكَ وَ أَبَاكَ وَ أُمَّكَ وَ أَخَاكَ وَ أَبْنَاءَكَ عِبْرَةً لِأَوْلَى الْأَلْبَابِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ تَسْمَعُ الْخُطَابَ وَ تَرُدُّ الْجَوَابَ، فَصَلِّ لِي اللَّهُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْمَيَامِينِ الطَّيِّبِ؛ وَ هَا أَنَا ذَا نَحْوِكَ قَدْ أَتَيْتُ وَ إِلَى فَنَائِكَ
التَّجِيبُ، أَرْجُو بِذَلِكَ الْقُرْبَةَ إِلَيْكَ وَ إِلَى جَدِّكَ وَ أَبِيكَ.

فَصَلِّ لِي اللَّهُ عَلَيْكَ يَا إِمَامِي وَ ابْنَ إِمَامِي، كَمَا نِي بِحُكِّ يَا مَوْلَايَ فِي عَرَصَاتِ كَرْبَلَاءَ تُنَادِي فَلَا تُجَابُ، وَ تَسْتَبِغِثُ فَلَا تُعَاثُ،
وَ تَسْتَجِيرُ فَلَا تُجَارُ؛ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكَ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِيماً.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى رُوحِهِ وَ جَسَدِهِ، وَ بَلِّغْهُ عَنِّي تَحِيَّهَ كَثِيرَةً وَ سِلَاماً، وَ رَحْمَةً وَ بَرَكَهَ وَ رِضْوَاناً، وَ خَيْراً دَائِماً وَ غُفْرَاناً، إِنَّكَ سَمِيعُ
الدُّعَاءِ قَرِيبٌ مُجِيبٌ.

پس خود را به قبر بچسبان و ببوس ضريح را و بگو:

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمَصِيبَةُ، وَ جَلَّتِ الرَّزِيَّةُ بِكَ عَلَيْنَا، وَ عَلَى جَمِيعِ
أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ؛ فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ أَسْرَجَتْ وَ أَلْجَمَتْ وَ تَهَيَّأَتْ لِقِتَالِكَ.

يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، قَصَيْدُتْ حَرَمَكَ، وَ أَتَيْتْ مَشْهَدَكَ، أَسْأَلُ اللَّهَ بِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُ، وَ بِالمَحَلِّ الَّذِي لَكَ لَمَدِيهِ، أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ.

پس دو رکعت نماز نزد سر آن حضرت بکن با هر سوره که خواهی و دعا کن آنچه خواهی.

پس برخیز و برو و سلام کن بر علی بن الحسین علیهما السلام و بر شهدا.

پس صلوات بفرست بر امام حسین - صلوات الله علیه - به این صلوات:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ صَلِّ عَلَيَّ الحُسَيْنِ المَظْلُومِ الشَّهِيدِ، قَتِيلِ العَبْرَاتِ، وَ أَسْتَبِيرُ الكُرْبَاتِ، صَلَاةً نَامِيَةً زَاكِيَةً مُبَارَكَةً، يَصْعَدُ أَوْلُهَا وَ لَا يَنْفَدُ آخِرُهَا، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ أَحَدٍ مِنْ أَوْلَادِ الأنبياءِ وَ المرسلينَ، يَا رَبَّ العَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ الإمامِ الشَّهِيدِ المَقْتُولِ، المَظْلُومِ المَخْذُولِ وَ السَّيِّدِ القَائِدِ وَ العَابِدِ الزَّاهِدِ، الوَصِيِّ الخَلِيفَةِ، الإمامِ الصِّدِّيقِ، الطُّهْرِ الطَّاهِرِ، الطَّيِّبِ المُبَارَكِ، الرِّضِيِّ المَرْضِيِّ، التَّقِيِّ الهَادِي المَهْدِيِّ، الزَّاهِدِ الذَّائِدِ، المُجَاهِدِ العَالِمِ، إمامِ الهُدَى، سَبْطِ الرُّسُولِ، وَ قُرَّةِ عَيْنِ البُتُولِ - صَلِّ اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلِّمْ - .

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ كَمَا عَمِلَ بِطَاعَتِكَ، وَ نَهَى عَن مَعْصِيَتِكَ، وَ بَالِغَ فِي رِضْوَانِكَ، وَ أَقْبَلَ عَلَيَّ إِيمَانِكَ، غَيْرَ قَابِلٍ فِيكَ عُذْرًا، سِرًّا وَ عَلَانِيَةً، يَدْعُو العِبَادَ إِلَيْكَ، وَ يَدُلُّهُمْ عَلَيْكَ، وَ قَامَ بَيْنَ يَدَيْكَ، يَهْدِمُ الجُورَ بِالصَّوَابِ، وَ يُحْيِي السُّنَّةَ بِالكِتَابِ، فَعَاشَ فِي رِضْوَانِكَ مَكْدُودًا، وَ مَضَى عَلَيَّ طَاعَتِكَ وَ فِي أَوْلِيَائِكَ (۱) مَكْدُودًا، وَ قَضَى (۲) إِلَيْكَ مَفْقُودًا، لَمْ يَعْصِكَ فِي لَيْلٍ وَ لَا نَهَارٍ، بَلْ جَاهَدَ فِيكَ المُنَافِقِينَ وَ الكُفَّارَ.

اللَّهُمَّ فَاجِرْهُ خَيْرَ جَزَاءِ الصَّادِقِينَ الأَبْرَارِ، وَ ضَاعِفْ عَلَيْهِمُ العَذَابَ وَ لِقَاتِلِيهِ

۱- «وفی ولایتک» خ ل.

۲- «ومضی» خ ل.

العقاب، فَقَدْ قَاتَلَ كَرِيمًا، وَقُتِلَ مَظْلُومًا، وَمَضَى مَرْحُومًا، يَقُولُ: «أَنَا ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ مُحَمَّدٍ، وَابْنُ مَنْ زَكَّى وَعَبَدَ»، فَقَتَلُوهُ بِالْعَمْدِ الْمُعْتَمَدِ، قَتَلُوهُ عَلَى الْإِيمَانِ، وَأَطَاعُوا فِي قَتْلِهِ الشَّيْطَانَ، وَ لَمْ يُرَاقِبُوا فِيهِ الرَّحْمَنَ.

اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ صِيْلًا تَرْفَعُ بِهَا ذِكْرَهُ، وَتُظْهِرُ بِهَا أَمْرَهُ، وَتُعَجِّلُ بِهَا نَصْرَهُ، وَ أَخْصِصْهُ بِأَفْضَلِ قِسْمِ الْفَضَائِلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَ زِدْهُ شَرَفًا فِي أَعْلَى عِلِّيِّينَ، وَ بَلِّغْهُ أَعْلَى شَرَفِ الْمُكْرَمِينَ، وَ ارْفَعْهُ مِنْ شَرَفِ رَحْمَتِكَ فِي شَرَفِ الْمُقَرَّبِينَ فِي الرَّفِيعِ الْأَعْلَى، وَ بَلِّغْهُ الْوَسِيْلَةَ وَ الْمَنْزِلَةَ الْجَلِيلَةَ وَ الْفَضْلَ وَ الْفَضِيلَةَ وَ الْكِرَامَةَ الْجَزِيلَةَ.

اللَّهُمَّ وَ اجْزِهِ عَنَّا أَفْضَلَ مَا جَزَيْتَ إِمَامًا عَن رَعِيَّتِهِ، وَ صَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ كُلَّمَا ذُكِرَ، وَ كُلَّمَا لَمْ يُذْكَرْ.

يَا سَيِّدِي وَمَوْلَايَ، أَدْخِلْنِي فِي حِزْبِكَ وَ زُمْرَتِكَ، وَ اسْتَوْهِبْنِي مِنْ رَبِّكَ وَ رَبِّي؛ فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ جَاهًا وَ قَدْرًا، وَ مَنْزِلَةً رَفِيعَةً، إِنْ سَأَلْتَ أُعْطِيَتْ، وَ إِنْ شَفَعْتَ شَفَعْتَ.

اللَّهُ اللَّهُ فِي عَيْدِكَ وَ مَوْلَاكَ، لَا تُخَلِّنِي عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَ الْأَهْوَالِ لِسُوءِ عَمَلِي، وَ قَبِيحِ فِعْلِي، وَ عَظِيمِ جُرْمِي؛ فَإِنَّكَ أَمَلِي وَ رَجَائِي، وَ ثِقَتِي وَ مُعْتَمِدِي، وَ وَسِيْلَتِي إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَ رَبِّكَ؛ لَمْ يَتَوَسَّلِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ بِوَسِيْلَةٍ هِيَ أَعْظَمُ حَقًّا وَ لَا أَوْجِبُ حُرْمَةً وَ لَا أَجْلٌ قَدْرًا عِنْدَهُ مِنْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ، لَا خَلْفَنِي اللَّهُ عَنْكُمْ بِذُنُوبِي، وَ جَمَعَنِي وَ إِيَّاكُمْ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ الَّتِي أَعَدَّهَا لَكُمْ وَ لِأَوْلِيَائِكُمْ، إِنَّهُ خَيْرُ الْغَافِرِينَ، وَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ أُنْبِغْ سَيِّدِي وَمَوْلَايَ تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَ سَلَامًا، وَ ارْزُدْ عَلَيْنَا مِنْهُ التَّحِيَّةَ وَ السَّلَامَ، إِنَّكَ جَوَادٌ كَرِيمٌ، وَ صَلِّ عَلَيْهِ كُلَّمَا ذُكِرَ السَّلَامُ، وَ كُلَّمَا لَمْ يُذْكَرْ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس دو رکعت نماز زیارت بکن و دعا کن بعد از آن به دعاهایی که عقیب نماز زیارت گذشت (۱). (۲).

زیارت پانزدهم:

سید ابن طاووس - رضی الله عنه - روایت کرده است که: شخصی را دیدند که آمد به نزد حضرت امام حسین علیه السلام با حلیه اعراب و راحله خود را خوابانید و رفت به سوی ضریح مقدس با سکینه و وقار تا ایستاد در درِ روضه منوره و اشاره کرد به دست خود به جانب ضریح و گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ، سَلَامٌ مُسَلِّمٌ لِلَّهِ فِيكَ، رَادٌّ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكَ، مُرَاعٍ حَقَّ مَا اسْتَرَعَاكَ اللَّهُ خَلْقَهُ، وَ اسْتَرَعَاكَ حَقَّهُ؛ فَأَنْتَ حُجَّتُهُ الْكُبْرَى، وَ كَلِمَتُهُ الْعُظْمَى، وَ طَرِيقَتُهُ الْمُثَلَى، وَ حُجَّتُهُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَ خَلِيفَتُهُ فِي الْأَرْضِ وَ السَّمَاوَاتِ الْعُلَى.

أَتَيْتَكَ زَائِرًا، وَ لِإِلَاءِ اللَّهِ ذَاكِرًا، أَصْبَحَ ذَنْبِي عَظِيمًا، وَ أَصْبَحْتُ بِهِ عَلِيمًا، فَكُنْ لِي بِحِطَّةٍ زَعِيمًا، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

پس پهلوی روی خود را بر ضریح گذاشت و گفت:

أَتَيْتُكَ لِلذُّنُوبِ مُقْتَرِفًا، وَ بِيَهِنَّ مُعْتَرِفًا، فَكُنْ لِي إِلَى اللَّهِ شَافِعًا، فَهَذَا أَنَا ذَا قَدْ جِئْتُ عَنْهُمْ نَازِعًا، إِلَى اللَّهِ أَنْتَصِلُ، وَ بِكُمْ يَا آلَ مُحَمَّدٍ أَتَوَسَّلُ، الْآخِرِ مِنْكُمْ وَ الْأَوَّلِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَ سَلَّمَ، وَ كَرَّمَ وَ أَجْرَلَ.

پس عقب ضریح ایستاد رو به قبر و بسیار نماز کرد و دعا و استغفار کرد و به سجده رفت و پهلوهای روی خود را بر خاک گذاشت و گفت:

إِلَهِي إِيَّاكَ قَصَيْدْتُ وَ إِلَى وَ لِيِّكَ وَ ابْنِ وَ لِيِّكَ وَ فَدْتُ، نَازِلًا بِعُقُوبَتِكَ، عَائِدًا بِعُقُوبِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، فَارْحَمْ غُرْبَتِي، وَ أَقْبَلْ عَثْرَتِي، وَ أَقْبَلْ تَوْبَتِي، وَ أَحْسِنْ أَوْبَتِي،

۱- نگاه کن: ص ۳۴۲ و مصباح الزائر: ۲۰۸.

۲- مصباح الزائر: ۲۴۵ - ۲۴۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۲۲ - ۲۲۶ ح ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین عليهم السلام: ۳/۲۷۱ ش ۱۱۴۷ و ص ۳۳۵ ش ۱۱۷۱ و ص ۵۶۴ ش ۱۲۳۴.

مَشْكُورَ الْبَصِيرَةِ، مَغْفُورَ الْعَلَانِيَةِ وَ السَّرِيرَةِ، مِنْ كُلِّ كَبِيرِهِ وَ صَغِيرِهِ.

اللَّهُمَّ ارْحَمْ ضَرَاعَتِي إِلَيْكَ، وَ تَقَبَّلْ شَفَاعَتِي بِهِ إِلَيْكَ، وَ أَفْضِ حَاجَتِي بِوَسِيلَتِي بِهِ لَدَيْكَ، وَ اجْعَلْهَا نَجَاتِي مِنَ النَّارِ، وَ سُوءِ هَذِهِ الدَّارِ، وَ حَاطِطَةً لِدُنُوبِي وَ الْأَصَارِ، يَا عَالِمَ الْخَفَايَا وَ الْأَسْرَارِ.

إِلَهِي إِنِّي امْتَطَيْتُ إِلَيْكَ الْمَهَابَةَ، وَ ادَّرَعْتُ الْمَثَابَةَ، لَأَيَّ بَعْدَ لَأَيٍّ، فِي غُدُوِّي وَ مَسَائِي إِلَى أُمَّتِي وَ أَوْلِيَائِي؛ فَابْتَعْنِي فِي أُسْرَتِهِمْ، وَ اخْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهِمْ، يَوْمَ أُدْعَى مِنَ الْحَافِرَةِ لِحُضُورِ الشَّاهِرَةِ، وَ مَوْقِفِ الْحِسَابِ فِي الْآخِرَةِ.

پس گونه های رو را بر خاک گذاشت و تضرع کرد و گریست و گفت:

يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ، يَا ذَا الْحَوْلِ وَ الطَّوْلِ، يَا ذَا الْقُوَّةِ وَ الْحَوْلِ، نَجِّنِي مِنْ خَطَلِ الْعَمَلِ وَ الْقَوْلِ، وَ آمِنِّي يَوْمَ الْفَرَعِ وَ الْهَوْلِ.

پس سر از سجده برداشت و سخن چند گفت که راوی نفهمید و برخاست و نزد سر حضرت امام حسین علیه السلام ایستاد و گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ، وَ عَلَى مَنْ اتَّبَعَكَ وَ شَهِدَ الْمَعْرَكَةَ مَعَكَ وَ الْوَارِدِينَ مَصْرَعَكَ، يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِيماً.

أَتَيْتُكَ زَائِراً يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَ ابْنَ وَلِيِّهِ وَ وَصِيَّ نَبِيِّهِ، وَ انْصَرَفْتُ مُودِعاً غَيْرَ سَائِمٍ وَ لَا قَالٍ، فَاجْعَلْنِي مِنْكَ بِبَالٍ.

پس برگشت و سوار شد و روانه شد و با کسی سخن نگفت (۱).

مؤلف گوید که: ظاهر آن است که حضرت خضر یا یکی از حضرات ائمه طاهرين عليهم السلام بوده باشد.

۱- مصباح الزائر: ۲۵۰، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۳۴ ش ۱۱۷۰ و ص ۵۴۵ ش

۱۲۲۴، و ص ۵۸۰ ش ۱۲۴۷.

زیارت شانزدهم:

سید ابن طاووس و شیخ محمد بن المشهدی - رضی الله عنهما - روایت کرده اند از ابن عیاش، از عبد المنعم بغدادی که گفت: بیرون آمد از ناحیه مقدسه حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - به سوی من بر دست محمد بن غالب اصفهانی، که آن حضرت نوشته بودند که: چون خواهی زیارت کنی شهدای کربلا - رضوان الله علیهم - را، پس بایست نزد پاهای حضرت امام حسین علیه السلام که قبر علی بن الحسین در آنجا است و رو به سوی قبله کن به درستی که اکثر شهدا در آنجا بند و اشاره کن به سوی علی بن الحسین و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَوْلَ قَتِيلٍ مِنْ نَسْلِ خَيْرِ سَلِيلٍ، مِنْ سُلَالَةِ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، وَ عَلِيٍّ أَبِيكَ إِذْ قَالَ فِيكَ: قَتَلَ اللَّهُ قَوْمًا قَتَلُوكَ، يَا بَنِيَّ مَا أَجْرَاهُمْ عَلَى الرَّحْمَنِ، وَ عَلَيَّ أَنْتِهَاكَ حُرْمَةَ الرَّسُولِ! عَلَيَّ الدُّنْيَا بَعْدَكَ الْعَفَا.

كَانِي بِكَ بَيْنَ يَدَيْهِ مَائِلًا، وَ لِلْكَافِرِينَ قَائِلًا:

أَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ نَحْنُ وَ بَيْتِ اللَّهِ أَوْلَىٰ بِالْبَيْتِ

أَطْعَمْنَاكَ بِالرَّمْحِ حَتَّىٰ يَنْشَىٰ أَضْرِبُكُمْ بِالسَّيْفِ أَحْمَىٰ عَن أَبِي

ضَرَبَ غُلَامٌ هَاشِمِيٌّ عَرَبِيٌّ وَاللَّهِ لَا يَحْكُمُ فِينَا ابْنُ الدَّعِيِّ

حَتَّىٰ قَضَيْتَ نَجْبَكَ، وَ لَقِيتَ رَبَّكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَوْلَىٰ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ، وَ أَنَّكَ ابْنُ رَسُولِهِ وَ ابْنُ حُجَّتِهِ وَ أَمِينِهِ.

حَكَمَ اللَّهُ لِمَكَ عَلَىٰ قَاتِلِكَ مَرَّةً بِنِ مُنْقِدِ بْنِ النُّعْمَانِ الْعَبْدِيِّ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ أَخْرَاهُ، وَ مَنْ شَرِكَهُ فِي قَتْلِكَ وَ كَانُوا عَلَيْكَ ظَهِيرًا؛ أَصْلَاهُمْ اللَّهُ جَهَنَّمَ، وَ سَاءَتْ مَصِيرًا.

وَ جَعَلْنَا اللَّهُ مِنْ مُلَافِيكَ وَ مُرَافِقِيكَ، وَ مُرَافِقِي جَدِّكَ وَ أَبِيكَ، وَ عَمِّكَ وَ أَخِيكَ، وَ أُمَّكَ الْمُطْلُومَةَ.

وَ أَتْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ قَاتِلَيْكَ، وَ أَسْيَأُ اللَّهُ مُرَافَقَتَيْكَ فِي دَارِ الْخُلُودِ، وَ أَتْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَعْدَائِكَ أَوْلَى الْجُحُودِ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ، الطُّفْلِ الرِّضِيِّ، الْمَرْمِيِّ الصَّرِيحِ، الْمَشْحُوحِ دَمًا، الْمُصَيَّعِدِ دَمُهُ فِي السَّمَاءِ، الْمَيَذُبُوحِ بِالسَّهْمِ فِي حِجْرِ أَبِيهِ. لَعَنَ اللَّهُ رَامِيَهُ حَرَمَلَةَ ابْنَ كَاهِلِ الْأَسَدِيِّ وَ ذَوِيهِ.

السَّلَامُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، مُبْلِىِ الْبَلَاءِ وَ الْمُنَادِيِ بِالْوِلَايَةِ فِي عَرَضِهِ كَرْبَلَاءَ، الْمَضْرُوبِ مُقْبِلًا وَ مُدْبِرًا. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ هَانِيَّ بْنَ ثُبَيْتِ الْحَضْرَمِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْفَضْلِ الْعِيَّاسِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، الْمُوَاسِيِ أَخَاهُ بِنَفْسِهِ، الْأَخِيذِ لِعَدِيهِ مِنْ أُمْسِهِ، الْفَادِيِ لَهُ، الْوَاقِيِ، السَّاعِيِ إِلَيْهِ بِمَائِهِ، الْمَقْطُوعِ يَدَاهُ، لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيهِ يَزِيدَ بْنَ وَقَادٍ وَ حَكِيمَ بْنَ الطُّفَيْلِ الطَّائِيِ.

السَّلَامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، الصَّابِرِ نَفْسُهُ مُحْتَسِبًا وَ النَّائِيِ عَنِ الْأَوْطَانِ مُعْتَرِبًا، الْمُسْتَسْلِمِ لِلْقِتَالِ، الْمُسْتَقْدِمِ لِلنِّزَالِ، الْمَكْتُورِ بِالرِّجَالِ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ هَانِيَّ بْنَ ثُبَيْتِ الْحَضْرَمِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - سَيِّدِي عُثْمَانَ بْنِ مَطْعُونٍ - ، لَعَنَ اللَّهُ رَامِيَهُ بِالسَّهْمِ خَوْلِيَّ بْنَ يَزِيدَ الْأَصْبَجِيَّ الْأَيْدِي وَ الْأَبَانِيَّ الدَّارِمِيَّ.

السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، قَتِيلِ الْأَبَانِيَّ الدَّارِمِيَّ - لَعَنَهُ اللَّهُ وَ ضَاعَفَ عَلَيْهِ الْعِذَابَ الْأَلِيمَ - ، وَ صَيَّلِي اللَّهُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ، وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ الصَّابِرِينَ.

السَّلَامُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ الْحَسَنِ الزَّكِيِّ الْوَلِيِّ، الْمَرْمِيِّ بِالسَّهْمِ الرَّدِيِّ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُقْبَةَ الْغَنَوِيَّ.

السَّلَامُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الزَّكِيِّ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ وَ رَامِيَهُ حَرَمَلَةَ بْنَ

كاهل الأسيدي.

السَّلامُ عَلَى الْقَاسِمِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، الْمَضْرُوبِ هَامَتُهُ، الْمَسْلُوبِ لَامَتُهُ، حِينَ نَادَى الْحُسَيْنَ عَمَّهُ، فَجَلَى عَلَيْهِ عَمُّهُ كَالصَّفْرِ، وَ هُوَ يَفْحَصُ بِرِجْلَيْهِ التُّرَابَ وَالْحُسَيْنُ يَقُولُ: بَعْدًا لِقَوْمٍ قَتَلُواكَ، وَ مَنْ خَضَمَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُدُّكَ وَ أَبُوكَ. ثُمَّ قَالَ:

عَزَّ وَ اللَّهُ عَلَى عَمِّكَ أَنْ تَدْعُوهُ فَلَا يُجِيبُكَ، أَوْ يُجِيبُكَ وَ أَنْتَ قَتِيلٌ جَدِيلٌ فَلَا يَنْفَعُكَ، هَذَا وَ اللَّهُ يَوْمَ كَثُرَ وَابِرُهُ، وَ قَلَّ نَاصِرُهُ.

جَعَلَنِي اللَّهُ مَعَكُمْ يَوْمَ جَمْعِكُمْ، وَ بَوَّأَنِي مَبْوَأَكُمْ، وَ لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَكَ عَمْرُو بْنُ سَعْدِ بْنِ نُفَيْلِ الْأُرْدِيِّ، وَ أَضْيَاةَ جَحِيمًا، وَ أَعَدَّ لَهُ عَذَابًا أَلِيمًا.

السَّلامُ عَلَى عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ، الطَّيَّارِ فِي الْجَنَانِ، حَلِيفِ الْإِيمَانِ، وَ مُنَازِلِ الْمَاقِرَانِ، النَّاصِحِ لِلرَّحْمَنِ، التَّالِي لِلْمَثَانِي وَ الْقُرْآنِ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُطَيْبَةَ (١) النَّبْهَانِيَّ.

السَّلامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ، الشَّاهِدِ مَكَانَ أَبِيهِ وَ التَّالِي لِأَخِيهِ، وَ وَاقِيهِ بَدَنِهِ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ عَامِرَ بْنَ نَهْشَلِ التَّمِيمِيِّ.

السَّلامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ عَقِيلٍ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ وَ رَامِيَهُ بِشَرِّ بْنِ خُوَطِ الْهَمْدَانِيِّ.

السَّلامُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَقِيلٍ. لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ وَ رَامِيَهُ عُمَرَ بْنَ خَالِدِ بْنِ أَسَدِ الْجُهَيْنِيِّ.

السَّلامُ عَلَى الْقَتِيلِ ابْنِ الْقَتِيلِ، عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ عَقِيلٍ. وَ لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ عَامِرَ بْنَ صَعْصَعَةَ.

السَّلامُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ عَقِيلٍ. وَ لَعَنَ اللَّهُ رَامِيَهُ وَ قَاتِلَهُ عَمْرُو بْنُ صُبَيْحِ الصَّيْدَاوِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سَعِيدِ بْنِ عَقِيلٍ. وَ لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ لَقَيْطَ بْنَ نَاشِرِ الْجُهَيْنِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى سُلَيْمَانَ - مَوْلَى الْحُسَيْنِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - . وَ لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَهُ سُلَيْمَانَ بْنَ عَوْفِ الْحَضْرَمِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى قَارِبٍ - مَوْلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ - .

السَّلَامُ عَلَى مُنْجِحٍ - مَوْلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ - .

السَّلَامُ عَلَى مُسْلِمِ بْنِ عَوْسَجَةَ الْأَسَدِيِّ، الْقَائِلِ لِلْحُسَيْنِ - وَقَدْ أذِنَ لَهُ فِي الْإِنصِرَافِ - : نَحْنُ نُحَلِّي عَنْكَ، وَ بِمِ نَعْتَدِرُ (١) إِلَى اللَّهِ مِنْ أَدَاءِ حَقِّكَ؟! وَ لَا - وَ اللَّهُ حَتَّى أَكْبِرَ فِي صِدُورِهِمْ رُمْحِي، وَ أَضْرِبُهُمْ بِسَيْفِي مَا ثَبَتَ قَائِمُهُ فِي يَدِي وَ لَا أَفَارِقُكَ؛ وَ لَوْ لَمْ يَكُنْ مَعِيَ سِلَاحٌ أَقَاتِلُهُمْ بِهِ، لَقَدْ فَتَّهُمْ بِالْحِجَارَةِ، ثُمَّ لَمْ أَفَارِقُكَ حَتَّى أَمُوتَ مَعَكَ.

وَ كُنْتُ أَوَّلَ مَنْ شَرَى نَفْسَهُ، وَ أَوَّلَ شَهِيدٍ مِنْ شُهَدَاءِ اللَّهِ قَضَى نَجْبَهُ، فَفَرَّتْ وَ رَبُّ الْكَعْبَةِ، وَ شَكَرَ اللَّهُ لَكَ اسْتِقْدَامَكَ (٢)، وَ مُوَاسَاتَكَ إِمَامَكَ، إِذْ مَشَى إِلَيْكَ - وَ أَنْتَ صَيْرَيْعٌ - فَقَالَ: يَوْحُمُكَ اللَّهُ يَا مُسْلِمُ بْنُ عَوْسَجَةَ، وَ قَرَأَ: «فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَجْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَ مَا بَدَلُوا تَبْدِيلًا» (٣). لَعَنَ اللَّهُ الْمُشْتَرِكِينَ فِي قَتْلِكَ: عَبْدَ اللَّهِ الضَّبَابِيُّ، وَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ خُشَكَارَةَ الْبَجَلِيُّ.

السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَنْفِيِّ، الْقَائِلِ لِلْحُسَيْنِ - وَقَدْ أذِنَ لَهُ فِي الْإِنصِرَافِ - : لَا وَ اللَّهُ، لَا نُحَلِّيكَ حَتَّى يَعْلَمَ اللَّهُ أَنَا قَدْ حَفِظْنَا غَيْبَهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ فِيكَ. وَ اللَّهُ لَوْ أَعْلَمَ أَنِّي أُقْتَلُ ثُمَّ أَحْيَا، ثُمَّ أُحْرَقُ ثُمَّ أُذْرَى، وَ يُفْعَلُ ذَلِكَ بِي سَبْعِينَ مَرَّةً، مَا فَارَقْتُكَ حَتَّى أَلْقَى حِمَامِي دُونِكَ؛ وَ كَيْفَ لَا أَفْعَلُ (٤) ذَلِكَ وَ إِنَّمَا هِيَ مَيُوتُهُ أَوْ قَتْلُهُ وَاحِدَةً، ثُمَّ هِيَ الْكَرَامَةُ الَّتِي لَا انْقِضَاءَ لَهَا أَبَدًا.

١- «ولم نُعذِر» خ ل.

٢- شكر الله استقدامك» خ ل.

٣- احزاب: ٢٣.

٤- «وكيف أفعل» خ ل.

فَقَدَّ لَقِيَتْ حِمَامَكَ، وَ وَاَسَيْتَ اِمَامَكَ، وَ لَقِيَتْ مِنْ اللّٰهِ الْكِرَامَةَ فِي دَارِ الْمَقَامَةِ.

حَشَرْنَا اللّٰهَ مَعَكُمْ فِي الْمُسْتَشْهَدِيْنَ، وَ رَزَقْنَا مُرَافَقَتَكُمْ فِي اَعْلَى عَلِيَّيْنِ.

السَّلَامُ عَلٰى بِشْرِ بْنِ عُمَرَ الْحَضْرَمِيِّ. شَكَرَ اللّٰهُ لَكَ قَوْلَكَ لِلْحُسَيْنِ - وَ قَدْ اَذِنَ لَكَ فِي الْاِنْصِرَافِ - : اَكَلْتَنِيْ اِذْ ذَا السَّبَاعِ حَيًّا، اِذَا فَاَرَقْتَكَ وَ اَسْأَلُ عَنْكَ الرَّكْبَانَ، وَ اَخَذْلُكَ مَعَ قَلْبِ الْاَعْوَانِ؛ لَا يَكُوْنُ هَذَا اَبَدًا.

السَّلَامُ عَلٰى يَزِيْدَ بْنِ حُصَيْنِ الْهَمْدَانِيِّ الْمَشْرِقِيِّ الْقَارِي، الْمَجْدَلِي.

السَّلَامُ عَلٰى عِمْرَانَ بْنِ كَعْبِ الْاَنْصَارِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى نَعِيْمِ بْنِ الْعَجْلَانِ الْاَنْصَارِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى زُهَيْرِ بْنِ الْقَيْنِ الْبَجَلِيِّ، الْفَائِزِ لِلْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَ قَدْ اَذِنَ لَهُ فِي الْاِنْصِرَافِ - : لَا وَاللّٰهِ، لَا يَكُوْنُ ذَلِكَ اَيَّدًا، اَتْرُكُ ابْنَ رَسُوْلِ اللّٰهِ - صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - اَسِيْرًا فِي يَدِ الْاَعْدَاءِ وَ اَنْجُوْ اَنَا! لَا اَرَانِيْ اللّٰهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ.

السَّلَامُ عَلٰى عَمْرٍو بْنِ قُرْطَةَ (١) الْاَنْصَارِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى حَبِيْبِ بْنِ مُظَاهِرِ الْاَسَدِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى الْحُرِّ بْنِ يَزِيْدِ الرَّيَاحِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَيْرِ الْكَلْبِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى نَافِعِ بْنِ هِلَالِ الْبَجَلِيِّ الْمُرَادِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى اَنْسِ بْنِ كَاهِلِ الْاَسَدِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى قَيْسِ بْنِ مُسْهَرِ الصَّيْدَاوِيِّ.

السَّلَامُ عَلٰى عَبْدِ اللّٰهِ وَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ - ابْنِيْ عُرْوَةَ بْنِ حَزَاقٍ - الْغِفَارِيِّيْنَ.

السَّلَامُ عَلٰى جَوْنٍ - مَوْلِيْ اَبِيْ ذَرِّ الْغِفَارِيِّ - .

السَّلَامُ عَلَى شَيْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّهْسَلِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى الْحَجَّاجِ بْنِ زَيْدِ السَّعْدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى قَاسِطِ وَكَرَشِ - ابْنِي زُهَيْرٍ - التَّغْلِبِيِّينَ.

السَّلَامُ عَلَى كِنَانَةَ بْنِ عَتِيقٍ.

السَّلَامُ عَلَى ضِرْغَامَةَ بْنِ مَالِكٍ.

السَّلَامُ عَلَى جُوَيْنِ بْنِ مَالِكِ الصُّبُعِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عَمْرٍو بْنِ ضُبَيْعَةَ الصُّبُعِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى زَيْدِ بْنِ ثُبَيْتِ الْقَيْسِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ وَ عُبَيْدِ اللَّهِ - ابْنِي يَزِيدَ بْنِ ثُبَيْتِ الْقَيْسِيِّ - .

السَّلَامُ عَلَى عَامِرِ بْنِ مُسْلِمٍ.

السَّلَامُ عَلَى قَعْنَبِ بْنِ عَمْرٍو النَّمِرِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى سَالِمٍ - مَوْلَى عَامِرِ بْنِ مُسْلِمٍ - .

السَّلَامُ عَلَى سَيْفِ بْنِ مَالِكٍ.

السَّلَامُ عَلَى زُهَيْرِ بْنِ بَشْرِ الْخَنْعَمِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى بَدْرِ بْنِ مَعْقِلِ الْجُعْفِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى الْحَجَّاجِ بْنِ مَسْرُوقِ الْجُعْفِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى مَسْعُودِ بْنِ الْحَجَّاجِ، وَابْنِهِ.

السَّلَامُ عَلَى مُجَمِّعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَائِذِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عَمَّارِ بْنِ حَسَّانِ بْنِ شَرِيحِ الطَّائِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى حَيَّانِ بْنِ الْحَارِثِ السَّلْمَانِيِّ الْأَزْدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى جُنْدَبِ بْنِ حُجْرِ الْخَوْلَانِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عُمَرَ بْنِ خَالِدِ الصَّيْدَاوِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى سَعِيدٍ - مَوْلَاهُ - .

السَّلَامُ عَلَى يَزِيدَ بْنِ زِيَادِ بْنِ الْمُظَاهِرِ الْكِنْدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى زَاهِرٍ - مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ الْخَزَاعِيِّ - .

السَّلَامُ عَلَى جَبَلَةَ بْنِ عَلِيٍّ الشَّيْبَانِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى سَالِمٍ - مَوْلَى بَنِي الْمَدِينَةِ - الْكَلْبِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى أَسْلَمَ بْنِ كَثِيرِ الْأَزْدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى زُهَيْرِ بْنِ سُلَيْمِ الْأَزْدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى قَاسِمِ بْنِ حَبِيبِ الْأَزْدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْأَحْدُوْثِ الْحَضْرَمِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى أَبِي ثُمَامَةَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الصَّائِدِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى حَنْظَلَةَ بْنِ أَسْعَدَ الشَّامِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْكَدَنِ الْأَرْحَبِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عَمَارِ بْنِ أَبِي سَلَامَةَ الْهَمْدَانِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى عَابِسِ بْنِ شَيْبِ الشَّاكِرِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى شَوْذَبِ - مَوْلَى شَاكِرٍ - .

السَّلَامُ عَلَى شَيْبِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ سَرِيعِ.

السَّلَامُ عَلَى مَالِكِ بْنِ عَبْدِ بْنِ سَرِيعِ.

السَّلَامُ عَلَى الْجَرِيحِ الْمَأْسُورِ: سِوَارِ بْنِ أَبِي حَمِيرٍ الْفَهْمِيِّ الْهَمْدَانِيِّ.

السَّلَامُ عَلَى الْمُرْتَبَةِ مَعَهُ: عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُنْدِيُّ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا خَيْرَ أَنْصَارِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فِينَعَمَ عُقْبَى الدَّارِ؛ بَوَّأَكُمْ اللَّهُ مُبَوَّأَ الْأَبْرَارِ.

أَشْهَدُ لَقَدْ كَشَفَ اللَّهُ لَكُمْ الْغِطَاءَ، وَ مَهَّدَ لَكُمْ الْوِطَاءَ، وَ أَجْزَلَ لَكُمْ الْعِطَاءَ، وَ كُنْتُمْ عَنِ الْحَقِّ غَيْرَ بَطَاءٍ، وَ أَنْتُمْ لَنَا فَرْطٌ، وَ نَحْنُ لَكُمْ خُلَطَاءٌ فِي دَارِ الْبَقَاءِ وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ (۱).

مؤلف گوید که: در اکثر مزارات، این زیارت را از زیارات مخصوصه ایام عاشورا ذکر کرده اند؛ و چون از روایتش اختصاص معلوم نمی شد، ما در زیارات مطلقه ایراد کردیم.

۱- اقبال الاعمال: ۳/۷۳، مزار کبیر: ۴۸۵ - ۴۹۵، مصباح الزائر: ۲۷۸ - ۲۸۶، بحار الأنوار: ۱۰۱/۲۶۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۱۳ - ۵۲۹ ش ۱۲۱۰.

فصل سوم: در زیارت عباس بن علی علیهما السلام است

به سند بسیار معتبر از ابو حمزه ثمالی منقول است که حضرت امام جعفر صادق - صلوات الله علیه - فرمود که: چون اراده نمایی که زیارت کنی قبر عباس بن علی را - و آن بر کنار فرات است محاذی حایر - ، می ایستی بر در روضه و می گویی:

سَلَامُ اللَّهِ وَ سَلَامُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ، وَ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ، وَ جَمِيعِ الشُّهَدَاءِ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الزَّكَايَاتِ الطَّيِّبَاتِ فِيمَا تَعْتَدِي وَ تَرُوحُ، عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

أَشْهَدُ لَكَ بِالتَّسْلِيمِ وَ التَّضِيدِ وَ الْوَفَاءِ وَ النَّصْرِ بِحِجَةِ لِحْفِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - الْمُرْسَلِ وَ السَّبْطِ الْمُتَّجِبِ وَ الدَّلِيلِ الْعَالِمِ وَ الْوَصِيِّ الْمُبْلَغِ وَ الْمَظْلُومِ الْمُهْتَضَمِ.

فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنْ رَسُولِهِ وَ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ عَنِ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ - أَفْضَلَ الْجَزَاءِ، بِمَا صَبَرْتَ وَ احْتَسَبْتَ وَ أَعْنَتْ، فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ.

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ جَهِلَ حَقَّكَ وَ اسْتَخَفَّ بِحُرْمَتِكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ حَالَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ مَاءِ الْفُرَاتِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُومًا، وَ أَنَّ اللَّهَ مُنْجِرٌ لَكُمْ مَا وَعَدَكُمْ.

جِئْتِكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَإِدَادًا إِلَيْكُمْ، وَقَلْبِي مُسَلِّمٌ لَكُمْ وَتَابِعٌ (١)، وَأَنَا لَكُمْ تَابِعٌ، وَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ.

فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ، لَا مَعَ عَدُوِّكُمْ. إِنِّي بِكُمْ وَبِأَيَابِكُمْ (٢) مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَبِمَنْ خَالَفَكُمْ وَقَتَلَكُمْ مِنَ الْكَافِرِينَ.
قَتَلَ اللَّهُ أُمَّةً قَتَلْتُمْ بِالْأَيْدِي وَاللُّسُنِ.

پس داخل روضه شو و خود را به ضریح بچسبان و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ، وَلِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَسَلَّمَ - وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ وَمَغْفِرَتُهُ وَرِضْوَانُهُ، وَعَلَى (٤) رُوحِكَ وَبَدَنِكَ.

أَشْهَدُ وَأَشْهَدُ اللَّهُ أَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَى مَا مَضَى بِهِ (٥) الْبُدْرِيُّونَ وَالْمُجَاهِدُونَ (٦) فِي سَبِيلِ اللَّهِ، الْمُنَاصِحُونَ لَهُ فِي جِهَادِ أَعْدَائِهِ، الْمُبَالِغُونَ فِي نُصْرِهِ أَوْلِيَائِهِ، الذَّابُّونَ عَنْ أَحْبَائِهِ.

فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ، وَ أَكْثَرَ الْجَزَاءِ، وَ أَوْفَرَ الْجَزَاءِ، وَ أَوْفَى جَزَاءِ أَحَدٍ مِمَّنْ وَ فِي بَيْعَتِهِ، وَ اسْتِجَابَ لَهُ دَعْوَتُهُ، وَ أَطَاعَ وُلاهُ أَمْرَهُ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَالِغْتَ فِي النَّصِيحَةِ، وَأَعْطَيْتَ غَايَةَ الْمَجْهُودِ، فَبِعَثَكَ اللَّهُ فِي الشُّهَادَةِ، وَ جَعَلَ رُوحَكَ مَعَ أَرْوَاحِ السُّعِيدَاءِ، وَ أَعْطَاكَ مِنْ جَنَانِهِ أَفْسَحَهَا مَنَزَلًا، وَ أَفْضَلَهَا غُرْفًا؛ وَ رَفَعَ ذِكْرَكَ فِي عَلِيِّينَ، وَ حَشَرَكَ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَ حَسَّنَ أَوْلِيَاكَ رَفِيقًا.

١- «مسلم لكم» خ ل.

٢- «وبأبايكم» خ ل.

٣- «السلام» خ ل.

٤- «وبركاته ومغفرته على» خ ل.

٥- «عليه» خ ل.

٦- «المجاهدون» خ ل.

أَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَهْنُ وَ لَمْ تَنْكَلْ، وَ أَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَى بَصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكَ مُقْتَدِيًا بِالصَّالِحِينَ، وَ مُتَّبِعًا لِلنَّبِيِّينَ.

فَجَمَعَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ رَسُولِهِ وَ أَوْلِيَائِهِ فِي مَنَازِلِ الْمُخْتَبِينَ، فَإِنَّهُ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ.

و چون خواهی که وداع کنی، برو به نزد قبر و بگو:

أَسْتَوِدُّعُكَ اللَّهُ وَ أَشْتَرِعِيكَ، وَ أَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ.

آمنا بالله و برسوله و بكتابه، و بما جاء به من عند الله، اللهم اكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي قَبْرِ ابْنِ أُخِي رَسُولِكَ، وَ ارْزُقْنِي زِيَارَتَهُ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَ احْشُرْنِي مَعَهُ وَ مَعَ آبَائِهِ فِي الْجَنَانِ، وَ عَرِّفْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ رَسُولِكَ وَ أَوْلِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَوَفَّنِي عَلَى الْإِيمَانِ بِحُكِّكَ وَ التَّصَدِيقِ بِرَسُولِكَ وَ الْوَلَايَةِ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَ الْأَيْمَةِ مِنْ وَلَدِهِ وَ الْبِرَاءَةِ مِنْ عَدُوِّهِمْ، فَإِنِّي قَدْ رَضَيْتُ يَا رَبِّي بِذَلِكَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

و دعا کن از برای خود و از برای مؤمنان و مسلمانان و هر دعا که خواهی بکن (۱).

مؤلف گوید که: موافق روایت ابو حمزه، این است که مذکور شد؛ و شیخ مفید و غیر او بعد «فی مَنَازِلِ الْمُخْتَبِينَ فَإِنَّهُ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» گفته اند:

پس برو به سوی بالای سر و دو رکعت نماز بکن و بعد از آن آنچه خواهی نماز بکن و دعا بسیار بکن و بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تَدْعُ لِي فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمَكْرَمِ

۱- کامل الزیارات: ۲۵۶ - ۲۵۸ ب ۸۵ و ۸۶ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۷۷ - ۲۸۸ ح ۱ و ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۳۰ ش ۱۲۱۱ و ص ۵۸۸ ش ۱۲۵۵.

وَالْمَشْهَدِ الْمُعْظَمِ ذَنْبًا إِلاَّ غَفَرْتَهُ وَ لا هَمًّا إِلاَّ فَرَّجْتَهُ وَ لا مَرَضًا إِلاَّ شَفَيْتَهُ وَ لا عَيْبًا إِلاَّ سَوَّيْتَهُ وَ لا رِزْقًا إِلاَّ بَسَّطْتَهُ وَ لا خَوْفًا إِلاَّ آمَنْتَهُ وَ لا سَمَلًا إِلاَّ جَمَعْتَهُ وَ لا غَائِبًا إِلاَّ حَفِظْتَهُ وَ أَذَيْتَهُ وَ لا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ لَكَ فِيهَا رِضَى وَ لِي فِيهَا صِيْلَاحٌ إِلاَّ قَضَيْتَهَا، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برگرد به سوی ضریح و نزد پاها بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْفَضْلِ الْعَبَّاسَ بْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَوَّلِ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَ أَقْدَمِهِمْ إِيمَانًا، وَ أَقْوَمِهِمْ بِدِينِ اللَّهِ، وَ أَحْوَطِهِمْ عَلَى الْإِسْلَامِ.

أَشْهَدُ لَقَدْ نَصَحْتَ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِأَخِيكَ، فَنِعْمَ الْأَخُ الْمُوَاسِي.

فَلَعَيْنَ اللَّهِ أُمَّةً قَتَلْتِكَ، وَ لَعَيْنَ اللَّهِ أُمَّةً ظَلَمْتِكَ، وَ لَعْنِ اللَّهِ أُمَّةً اسْتَحَلَّتْ مِنْكَ الْمَحَارِمَ، وَ انْتَهَكَتْ حُرْمَةَ الْإِسْلَامِ، فَنِعْمَ الصِّابِرُ الْمُجَاهِدُ، الْمُحَامِي النَّاصِرُ وَ الْأَخُ الدَّفَاعُ عَنْ أَخِيهِ، الْمُجِيبُ إِلَى طَاعَةِ رَبِّهِ، الرَّاعِبُ فِيْمَا زَهَدَ فِيهِ غَيْرُهُ مِنَ الثَّوَابِ الْجَزِيلِ وَ الشَّاءِ الْجَمِيلِ، فَأَلْحَقَكَ اللَّهُ بِدَرَجَةِ آبَائِكَ فِي دَارِ (١) النَّعِيمِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي تَعَرَّضْتُ لِزِيَارَةِ أَوْلِيَائِكَ رَغْبَةً فِي ثَوَابِكَ، وَ رَجَاءً لِمَغْفِرَتِكَ، وَ جَزِيلَ إِحْسَانِكَ، فَاسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَ أَنْ تَجْعَلَ رِزْقِي بِهِمْ دَارًا، وَ عَيْشِي قَارًا، وَ زِيَارَتِي بِهِمْ مَقْبُولَةً، وَ حَيَاتِي بِهِمْ طَيِّبَةً، وَ أَذْرَجَنِي إِذْرَاجَ الْمُكْرَمِينَ، وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يُنْقَلَبُ مِنْ زِيَارَةِ مَشَاهِدِ أَحْبَابِكَ مُنْجِحًا، قَدْ اسْتَوْجَبَ غُفْرَانَ الذُّنُوبِ، وَ سَتَرَ الْعُيُوبِ، وَ كَشَفَ الْكُرُوبِ، إِنَّكَ أَهْلُ التَّقْوَى، وَ أَهْلُ الْمَغْفَرَةِ (٢).

١- « في جنات » خ ل.

٢- مزار كبير: ٣٨٨ - ٣٩١، بحار الانوار: ١٠١/٢١٧، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٣/٥٣٤ ش ١٢١٤.

فصل چهارم: در زیارات مخصوص وداع است

به سند معتبر از ابو حمزه ثمالی منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: باید که زیارت حضرت امام حسین علیه السلام در مدتی که نزدیک قبر آن حضرت هستی بسیار بکنی تا توانی و باید که توقف تو در نینوی و در غاضریه باشد.

و هر گاه اراده زیارت وداع نمایی غسل بکن و چون از زیارت فارغ شوی برابر روی آن حضرت بایست و دست بر ضریح بگذار و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَنْتَ لِي جُنَّةٌ مِنَ الْعَذَابِ، وَ هَذَا أَوْأُنْ أَنْصِرَافِي عَنْكَ غَيْرَ رَاغِبٍ عَنْكَ وَلَا مُسْتَبَدِّلٍ بِكَ سِوَاكَ وَلَا مُؤَثِّرٍ عَلَيْكَ غَيْرَكَ وَلَا زَاهِدٍ فِي قُرْبِكَ، وَجَدْتُ بِنَفْسِي لِلْحَدَثَانِ، وَ تَرَكْتُ الْأَهْلَ وَالْأَوْطَانَ، فَكُنْ لِي شَافِعًا يَوْمَ حَاجَتِي وَ فَقْرِي وَ فَاقَتِي، وَ يَوْمَ لَا يُعْنِي عَنِّي وَ الْبِدَى وَ لَا وَالِدِي وَ لَا حَمِيمِي وَ لَا قَرِيبِي.

أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي قَدَّرَ وَ خَلَقَ، أَنْ يُنْفُسَ بِكَ كَرْبِي.

وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي قَدَّرَ عَلَيَّ فِرَاقَ مَكَانِكَ، أَنْ لَا يَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي وَ مِنْ رَجْعَتِي.

وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي أَبْكَى عَلَيْكَ عَيْنِي، أَنْ يَجْعَلَهُ سَدًّا لِي.

وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي نَقَلَنِي إِلَيْكَ مِنْ رَحْلِي وَ أَهْلِي، أَنْ يَجْعَلَهُ ذُخْرًا لِي.

وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي أَرَانِي مَكَانَكَ وَ هَدَانِي لِلتَّسْلِيمِ عَلَيْكَ وَ لَزِيَارَتِي إِيَّاكَ،

أَنْ يُورِدَنِي حَوْضَكُمْ، وَيَرْزُقَنِي مُرَافَقَتَكُمْ فِي الْجَنَانِ مَعَ آبَائِكَ الصَّالِحِينَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ (١) بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، حَبِيبِ اللَّهِ وَصِفْوَتِهِ، وَآمِينِهِ وَرَسُولِهِ، وَسَيِّدِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى
 أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَوَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ رَبِّ (٢) الْعَالَمِينَ، وَقَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى
 مَنْ فِي الْحَبِيرِ (٣) مِنْكُمْ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْبَاقِينَ الْمُقِيمِينَ، الْمُسَبِّحِينَ الَّذِينَ هُمْ بِأَمْرِ رَبِّهِمْ قَائِمُونَ (٤)، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى
 عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

و می گوئی:

سَلَامُ اللَّهِ وَسَلَامُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ، وَ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْكَ، وَ عَلَى رُوحِكَ وَ يَدِينِكَ، وَ
 عَلَى ذُرِّيَّتِكَ، وَ عَلَى مَنْ (٥) خَضَرَكَ مِنْ أَوْلِيَائِكَ.

أَشِيَتْوَدْعُكَ اللَّهُ وَ اسْتَوْعَيْكَ، وَ أَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِ اللَّهِ (٦) وَ بِمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اكْتُبْنَا مَعَ
 الشَّاهِدِينَ.

و می گوئی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تَجْعَلُهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي ابْنَ رَسُولِكَ، وَ ارْزُقْنِي زِيَارَتَهُ أَيَّدًا مَا أَبْقَيْتَنِي. اللَّهُمَّ وَ
 انْفَعْنِي بِحُبِّهِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

١- « على رسول الله محمد » خ ل.

٢- « ووصي رسول رب » خ ل.

٣- « الحابر » خ ل.

٤- « مقيمون » خ ل.

٥- « ومن » خ ل.

٦- « وبرسوله » خ ل.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَالتَّسْلِيمِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ لَا تَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي إِيَّاهُ، فَإِنْ جَعَلْتَهُ يَا رَبِّ فَأَحْشُرْنِي مَعَهُ وَمَعَ آبَائِهِ وَأَوْلِيَائِهِ، وَإِنْ أَبْقَيْتَنِي يَا رَبِّ فَأَرْزُقْنِي الْعَوْدَ إِلَيْهِ، ثُمَّ الْعَوْدَ إِلَيْهِ بَعْدَ الْعَوْدِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي أَوْلِيَائِكَ، وَحَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَلَا تَشْغَلْنِي عَنْ ذِكْرِكَ يَا كَثِيرَ عَلَيٍّ مِنَ الدُّنْيَا تُلْهِبْنِي عَجَائِبُ بَهْجَتِهَا، وَتَفْتِنِي زَهْرَاتُ زِينَتِهَا وَلا يَأْقِلَالٍ يَضُرُّ بِعَمَلِي كَدُّهُ، وَيَمَلَأُ صِدْرِي هَمُّهُ؛ وَأَعْطِنِي مِنْ ذَلِكَ غِنًى عَنِ شَرَارِ خَلْقِكَ، وَبَلَاغًا أَنَالُ بِهِ رِضَاكَ يَا رَحْمَنُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ، وَزُورَ قَبْرِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ.

پس جانب راست روی خود را و جانب چپ روی خود را بر ضریح بگذار و الحاح و مبالغه کن در دعا و حاجت طلبیدن.

پس چون بیرون روی، رو از قبر مگردان تا بیرون روی.

و چون خواهی که شهدا را وداع کنی، روی خود را به جانب قبور ایشان بگردان و بگو:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي إِيَّاهُمْ، وَأَشْرِكْنِي (۱) مَعَهُمْ فِي صَالِحِ مَا أُعْطِيَتْهُمْ عَلَيَّ نَصْرِهِمْ ابْنَ نَبِيِّكَ، وَحُجَّتِكَ عَلَيَّ خَلْقِكَ، وَجِهَادِهِمْ مَعَهُ فِي سَبِيلِكَ.

اللَّهُمَّ اجْمَعْنَا وَإِيَّاهُمْ فِي جَنَّتِكَ (۲) مَعَ الشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَحَسَنَ أَوْلِيَاكَ رَفِيقًا.

أَسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهُ، وَاقْرَأْ عَلَيْكُمْ السَّلَامَ.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي الْعَوْدَ إِلَيْهِمْ، وَاحْشُرْنِي مَعَهُمْ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۳).

مؤلف گوید که: شیخ مفید و سید ابن طاووس و غیر ایشان زیارت وداع را به همان نحو

۱- «و أدخلني» خ ل.

۲- «جناتك» خ ل.

۳- کامل الزیارات: ۲۵۳ ب ۸۴ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۸۰ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۷۴ ش ۱۲۴۳.

که مذکور شد ذکر کرده اند تا «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ».

و گفته اند که:

پس اشاره کن به سوی قبر به انگشت شهادت دست راست و بگو: سَلَامُ اللَّهِ وَ مَلَائِكَتِهِ ... - تا - مَعَ الشَّاهِدِينَ.

پس دستها را به سوی آسمان بلند کن و بگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ ...

و دعاها را ذکر کرده اند تا آخر وداع شهداء و گفته اند:

پس بیرون رو و رو را از قبر مگردان تا از دیده ات پنهان شود و بایست نزد درگاه رو به قبله و بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بِحُزْمِهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بِالشَّانِ الَّذِي جَعَلْتَهُ لِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَتَقَبَّلَ عَمَلِي، وَ تَشْكُرَ سَعْيِي، وَ تُعَرِّفَنِي الْإِجَابَةَ فِي جَمِيعِ دُعَائِي وَ لَا تُخَيِّبْ سَعْيِي وَ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي بِهِ، وَ ارْزُقْنِي إِلَيْهِ بَيْرٌ، وَ ارْزُقْنِي رِزْقًا وَاسِعًا حَلَالًا كَثِيرًا عَاجِلًا، صَبَبًا صَبَبًا، مِنْ غَيْرِ كَدٍّ وَ لَا مَنٍّ مِنْ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، وَ اجْعَلْهُ وَاسِعًا مِنْ فَضْلِكَ، كَثِيرًا مِنْ عَطِيَّتِكَ، فَإِنَّكَ قُلْتَ: «وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ» (۱) فَمَنْ فَضْلِكَ أَسْأَلُ، وَ مِنْ عَطِيَّتِكَ أَسْأَلُ، وَ مِنْ يَدِكَ الْمَلَأَى أَسْأَلُ، فَلَا تَرُدَّنِي خَائِبًا، فَإِنِّي ضَعِيفٌ فَضَاعِفٌ لِي، وَ عَافِيٌّ إِلَى مُنْتَهَى أَجَلِي، وَ اجْعَلْ لِي فِي كُلِّ نِعْمَةٍ أَنْعَمْتَهَا عَلَيَّ عِبَادِكَ أَوْفَرَ نَصِيبٍ، وَ اجْعَلْنِي خَيْرًا مِمَّا أَنَا عَلَيْهِ، وَ اجْعَلْ مَا أَصَبُ إِلَيْهِ خَيْرًا مِمَّا يَنْقَطِعُ عَنِّي، وَ اجْعَلْ سِرِّي خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي، وَ أَعِزَّنِي مِنْ أَنْ يَرَى النَّاسُ فِيَّ خَيْرًا وَ لَا خَيْرَ فِيَّ، وَ ارْزُقْنِي مِنَ التِّجَارَةِ أَوْسَعَهَا رِزْقًا وَ أَعْظَمَهَا فَضْلًا، وَ آتِنِي يَا سَيِّدِي وَ عِيَالِي بَرِّزْقٍ وَاسِعٍ تُغْنِينَا بِهِ عَنْ دُنَاهِ خَلْقِكَ وَ لَا تَجْعَلْ لِأَحَدٍ مِنَ الْعِبَادِ فِيهِ مَنًّا، وَ اجْعَلْنِي

مِمَّنِ اسْتَجَابَ لِمَكَ وَ آمَنَ بِوَعْدِكَ وَ اتَّبَعَ أَمْرَكَ وَ لَا- تَجْعَلْنِي أُخِيْبَ وَفِدِكَ وَ زُوَارِ ابْنِ نَبِيِّكَ، وَ أَعِزَّنِي مِنَ الْفَقْرِ وَ مَوَاقِفِ الْخِزْيِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، وَ أَقْلِبْنِي مُفْلِحاً مُنْجِحاً مُسْتَجَاباً لِي بِأَفْضَلِ مَا يُنْقَلِبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ زُوَارِ أَوْلِيَائِكَ وَ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِمْ، وَ إِنْ لَمْ تَكُنْ اسْتَجَبْتَ لِي وَ غَفَرْتَ لِي وَ رَضَيْتَ عَنِّي، فَمِنَ الْآنَ فَاسْتَجِبْ لِي، وَ اغْفِرْ لِي، وَ ارْضَ عَنِّي قَبْلَ أَنْ تَتَأَيَّ عَنِ ابْنِ نَبِيِّكَ دَارِي، فَهَذَا أَوْ أَنْ أَنْصِرَافِي - إِنْ كُنْتَ أَذِنْتَ لِي - غَيْرَ رَاغِبٍ عَنكَ وَ لَا عَنِ أَوْلِيَائِكَ وَ لَا مُسْتَبَدِّلٍ بِكَ وَ لَا بِهِمْ.

اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ، وَ مِنْ خَلْفِي، وَ عَنِ يَمِينِي، وَ عَنِ شِمَالِي، حَتَّى تُبَلِّغَنِي أَهْلِي، فَإِذَا بَلَغْتَنِي فَلَا تَبْرَأْ مِنِّي، وَ أَلْبِسْنِي وَ إِيَاهُمْ دِرْعَكَ الْحَصِيْنَةَ، وَ اكْفِنِي مَوْؤَنَهُ جَمِيعَ خَلْقِكَ، وَ امْنَعْنِي مِنْ أَنْ يَصِلَ إِلَيَّ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ بِسُوءٍ، فَإِنَّكَ وَلِيُّ ذَلِكَ وَ الْقَادِرُ عَلَيْهِ، وَ أَعْطِنِي جَمِيعَ مَا سَأَلْتُكَ، وَ مَنْ عَلَيَّ بِهِ، وَ زِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برگرد با گفتن الحمد لله و سبحان الله و لا اله الا الله و الله اكبر (۱).

و به سند معتبر دیگر از یوسف کناسی منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: چون خواهی وداع کنی حسین بن علی علیهما السلام را بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، أَسِيْتَوَدُّعُكَ اللَّهُ وَ أَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَ بِالرَّسُولِ وَ بِمَا جِئْتَ بِهِ وَ دَلَّلْتَ عَلَيْهِ وَ أَتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَكُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنَّا وَ مِنهُ.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تَنْفَعَنَا بِحُبِّهِ.

اللَّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً تَنْصُرُ بِهِ دِينَكَ، وَ تَقْتُلُ بِهِ عَدُوَّكَ، وَ تُبَيِّرُ بِهِ مَنْ نَصَبَ

حَرْبًا لِّآلِ مُحَمَّدٍ، فَإِنَّكَ وَعَدْتَهُ ذَلِكَ، وَ أَنْتَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ شُهَدَاءُ نُجَبَاءٍ، جَاهَدْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَقُتِلْتُمْ عَلَى مِنْهَاجِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَابْنِ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.

أَنْتُمْ السَّابِقُونَ وَ الْمُهَاجِرُونَ وَ الْأَنْصَارُ؛ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَنْصَارُ اللَّهِ وَ أَنْصَارُ رَسُولِهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَكُمْ وَعَدَّكُمْ، وَ أَرَاكُمْ مَا تُجِبُونَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ لَا تَشْغَلْنِي فِي الدُّنْيَا عَنْ ذِكْرِ نِعْمَتِكَ، لَا بِإِكْتَارِ تُلْهِنِنِي عَجَائِبِ بَهْجَتِهَا، وَ تَفْتِنِي زَهْرَاتِ زِينَتِهَا وَ لَا بِإِقْلَالِ يَضْرُ بِعَمَلِي كَدُّهُ، وَ يَمَلَأُ صِدْرِي هَمُّهُ؛ أَعْطِنِي مِنْ ذَلِكَ غِنًى عَنْ شَرَارِ خَلْقِكَ، وَ بَلَاغًا أَنَالَ رِضَاكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ الْأَخْيَارِ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ (١).

١- كامل الزيارات: ٢٥٢ ب ٨٤ ح ١، من لا يحضره الفقيه: ٢/٥٩٧ ح ٣٢٠٣ - تا «يا أرحم الراحمين» - ، بحار الانوار: ١٠١/٢٨٢ ح ٣، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٣/٥٧٢ ش ١٢٤٠.

فصل پنجم: در بیان سایر اعمال که مستحب است که در روزه مقدسه واقع سازند

شیخ طوسی - علیه الرحمه - در کتاب مصباح در بیان اعمال روز جمعه ذکر کرده است که: مستحب است که دعای مظلوم را نزد قبر ابی عبدالله الحسین - صلوات الله علیه - بخواند و آن دعا این است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَرُ بِدِينِكَ، وَأَكْرُمُ بِهَدَايَتِكَ وَ - فُلَانٌ - يُدَلِّي بِشَرِّهِ، وَيُهِنُنِي بِأَذِيَّتِهِ، وَيَعِينُنِي بِوَلَاءِ أَوْلِيَائِكَ، وَيَبْهَتُنِي بِدَعْوَاهُ؛ وَ قَدْ جِئْتُ إِلَى مَوْضِعِ الدُّعَاءِ، وَ ضَمَانِكَ الْإِجَابَةِ (۱).

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَعِدْنِي عَلَيْهِ، السَّاعَةَ، السَّاعَةَ.

پس بر قبر خود را بینداز و بگو:

مَوْلَايَ، إِمَامِي مَظْلُومٌ اسْتَعْدَى (۲) عَلَي ظَالِمِهِ، النَّصْرَ، النَّصْرَ.

آنقدر مکرر «النَّصْرَ» را بگوید که نفس قطع شود (۳).

مؤلف گوید: این دعا را کسی می خواند که از ظلم ظالمی مضطر شده باشد،

۱- «ضمانك الإجابة» خ ل.

۲- «أستعدي» خ ل.

۳- مصباح المتهدد: ۲۷۹، بحار الانوار: ۱۸۹/۳۰۶ ح ۱۱ و ج ۱۰۱ ص ۲۸۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۶/۵۶۶ ش ۱۲۳۶.

و به جای «فلان» نام آن ظالم را می گوید.

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر بنده ای که در امری از امور، صد مرتبه طلب خیر از خداوند عالمیان بکند، که بایستد نزد سر حضرت امام حسین علیه السلام و الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بگوید و خدا را به بزرگواری یاد کند و حمد و ثنای خدا بگوید چنانچه سزاوار است و صد مرتبه طلب خیر از خدا بکند، البته حق تعالی آنچه خیر او است در آن امر به او می نماید و پیش او می آورد (۱).

مؤلف گوید که موافق روایات دیگر، طلب خیر به این نحو می کند که: صد مرتبه می گوید: اَسْتَسْخِرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ خَيْرَةً فِي عَافِيهِ.

و سید ابن طاووس - علیه الرحمه - گفته است که: نماز زیارتی است از برای حسین ابن علی علیهما السلام و آن چهار رکعت است با «حمد» و «قل هو الله أحد» و «قل يا ايها الكافرون» و بعد از آن این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ أَهْلَ طَاعَتِكَ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ مَعَ كُلِّ شَاهِدٍ يَشْهَدُ، بِمَا شَهِدْتُ بِهِ أَجْمَعُ فِي حَيَاتِي وَ بَعْدَ وَفَاتِي، حَتَّى أَلْقَاكَ عَلَى ذَلِكَ يَوْمَ فَاتِي.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۲).

وَ أَشْهَدُ أَنَّ النَّبِيَّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ أَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَ أَوْلُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ (۳).

وَ أَشْهَدُ أَنَّ وَلِيْنَا «اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ» (۴)، وَ أَنَّ ذُرِّيَّتَهُمَا «أَوْلُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ» (۵)، «ذُرِّيَّةً

۱- قرب الإسناد: ۵۹ ح ۱۸۹، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۸۵ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۱ ش ۷۶۸.

۲- بقره: ۲۵۷.

۳- احزاب: ۶.

۴- مائده: ۵۵.

۵- انفال: ۷۵، احزاب: ۶.

بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (١).

وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ (٢) أَغْلَامُ الدِّينِ، وَ أَوْلُو الْأَرْحَامِ عَلَى الْوَرَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، انْتَجَبْتَهُمْ وَ اضْرَطَفْتِهِمْ وَ اخْتَصَصْتَهُمْ، وَ أَطْلَعْتَهُمْ عَلَى سِرِّكَ، فَقَامُوا بِأَمْرِكَ، وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ دَعَوْا الْعِبَادَ إِلَى التَّائِبِ وَ التَّنَزِيلِ، كُلَّمَا مَضَى مِنْهُمْ دَاعٍ خَلَفَ فِيهِمْ دَاعِيًا، فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ، وَ أَمَرْتَ بِمُؤَالَاتِهِمْ، وَ لَمْ تَجْعَلْ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ عُذْرًا فِي تَرْكِهِمْ وَ الْإِنْحِيَاظِ عَنْهُمْ وَ الْمَمِيلِ إِلَى غَيْرِهِمْ، وَ جَعَلْتَهُمْ أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ، وَ أَفْضَلَ الْبَرِيَّةِ، وَ مَعِيدِنَ الرَّسَالَةِ، وَ مُخْتَلَفَ الْمَلَائِكَةِ، وَ مَهْبَطَ الْوَحْيِ وَ الْكِرَامَةِ، وَ أَوْلَادَ الصِّفْوَةِ، وَ أَسْبَاطَ الرُّسُلِ، وَ أَقْرَانَ الْكِتَابِ، وَ أَبْوَابَ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةَ الْوُثْقَى، لَا يَخَافُونَ فِيكَ لَوْمَةَ لَائِمٍ وَ لَا يَقُومُ بِحَقِّهِمْ إِلَّا الْمُؤْمِنُ وَ لَا يُهْدَى بِهِدَاهُمْ إِلَّا الْمُتَتَجِبُ.

اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيْهِمْ بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ، وَ بَارِكْ عَلَيْهِمْ بِأَجْزَلِ بَرَكَاتِكَ، وَ بَوِّئْهُمْ مِنْ كَرَمِكَ بِأَكْرَمِ كَرَامَاتِكَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَحَبَّ الْأَشْيَاءِ إِلَيَّ وَ أَبْرَهَا لَدَيَّ وَ أَهَمَّهَا إِلَيَّ حُبَّكَ، وَ حُبَّ رَسُولِكَ، وَ حُبَّ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ، وَ حُبَّ مَنْ أَحَبَّهُمْ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَ حُبَّ مَنْ عَمِلَ الْمُحِبِّ لِمَكَ وَ لَهُمْ، وَ بَعْضَ مَنْ أَبْغَضَكَ وَ أَبْغَضَهُمْ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَ بَعْضَ مَنْ عَمِلَ الْمُبْغِضَ لَكَ وَ لَهُمْ، حَيًّا وَ مَيِّتًا.

وَ ارْزُقْنِي صَبْرًا جَمِيلًا، وَ دِينًا سَلِيمًا، وَ فَرْجًا قَرِيبًا، وَ أَجْرًا عَظِيمًا، وَ رِزْقًا هَيِّنًا، وَ عَيْشًا رَغِيدًا، وَ جِسْمًا صَحِيحًا، وَ عَيْنًا دَامِعَةً، وَ قَلْبًا خَاشِعًا، وَ يَقِينًا ثَابِتًا، وَ عُمْرًا

طَوِيلًا، وَ عَقْلًا كَامِلًا، وَ عِبَادَةً دَائِمَةً.

١- آل عمران: ٣٤.

٢- «أنهم» خ ل.

أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ عَلَى الْهُدَى وَالْقُوَّةَ عَلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى.

اللَّهُمَّ وَاجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ الْأَشْيَاءِ إِلَيَّ، وَخَوْفَكَ أَخْوَفَ الْأَشْيَاءِ عِنْدِي، وَارْزُقْنِي حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يَنْفَعُنِي حُبُّهُ عِنْدَكَ؛ وَ مَا رَزَقْتَنِي وَتَرْزُقْنِي مِنِّي أَحِبُّ فَمَا جَعَلَهُ لِي فَرَاغًا فِيمَا تُحِبُّ، وَاقْطَعْ عَنِّي حَوَائِجَ (۱) الدُّنْيَا بِالشُّوقِ إِلَى لِقَائِكَ. وَإِذَا أَقْرَزْتَ عِيُونَ أَهْلِ الدُّنْيَا بِدُنْيَاهُمْ، فَاجْعَلْ قُرَّةَ عَيْنِي فِي طَاعَتِكَ وَرِضَاكَ وَمَرْضَاتِكَ بِرَحْمَتِكَ، إِنَّ رَحْمَتَكَ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (۲).

پس گفته است سید رحمه الله: صفت نماز دیگر که نزد سر مبارک حضرت امام حسین علیه السلام باید کرد و آن دو رکعت است که در رکعت اول سوره «الرحمن» و در رکعت دوم سوره «تبارک الّذی بیده الملک» باید خواند. هر که این دو رکعت را در آنجا بکند، حق تعالی بنویسد از برای او ثواب بیست و پنج حج مقبول پسندیده که با رسول خدا صلی الله علیه و آله کرده باشند (۳).

باز گفته است که: صفت نماز حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - که سزاوار است که نزد ضریح مقدس آن حضرت به عمل آورند و آن چهار رکعت است با چهار صد مرتبه سوره «فاتحه الكتاب» و چهار صد مرتبه «قل هو الله أحد» به این کیفیت که:

در هر رکعت ایستاده پنجاه مرتبه سوره «حمد» و پنجاه مرتبه سوره «قل هو الله أحد» می خوانی، پس به رکوع می روی و هر یک را ده مرتبه می خوانی، پس سر از رکوع بر می داری و هر یک را ده مرتبه می خوانی، پس به سجده می روی و هر یک را ده مرتبه می خوانی، پس سر از سجده بر می داری و هر یک را ده مرتبه می خوانی، پس به سجده دوم می روی و هر یک را ده مرتبه می خوانی، پس در هر رکعت هر یک صد مرتبه خوانده می شود.

پس چون سلام بگویی این دعا بخوان:

يَا اللَّهُ، أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِآدَمَ وَخَوَاءَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ حِينَ «قَالَ- رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ» (۴)، وَ نَادَاكَ نُوحٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ

۱- «واقطع حوائج» خ ل.

۲- مصباح الزائر: ۵۲۸ - ۵۳۰، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۸۵ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۵۸ ش ۱۲۳۱.

۳- مصباح الزائر: ۵۳۱، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۸۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۶۰ ش ۱۲۲۳.

۴- اعراف: ۲۳.

فَاسْتَجَبَتْ لَهُ وَنَجَّيْتَهُ وَ أَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ، وَأَطْفَأْتَ نَارَ نَمْرُودَ عَنْ خَلِيلِكَ إِبْرَاهِيمَ فَجَعَلْتَهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا.

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِأَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِينَ نَادَاكَ: «أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» (١) فَكَشَفْتَ مَا بِهِ مِنَ الضُّرِّ وَ آتَيْتَهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ وَ ذَكَرَى لِأُولَى الْأَلْبَابِ.

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِذِي النُّونِ حِينَ نَادَى (٢) فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (٣)، فَجَجَّيْتَهُ مِنَ الْعَمِّ.

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِمُوسَى وَ هَارُونَ دَعَوَتَهُمَا حِينَ قُلْتَ: «قَدْ أُجِيبْتُ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَجِيبَا» (٤)، وَ أَعْرَفْتَ فِرْعَوْنَ وَ قَوْمَهُ، وَ غَفَرْتَ لِداوُدَ ذَنْبَهُ وَ تَبَهَّتْ قَلْبُهُ وَ أَرْضَيْتَ خَصْمَهُ رَحْمَةً مِنْكَ.

وَ أَنْتَ الَّذِي فَدَيْتَ الذِّبْحَ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ بَعْدَ مَا أَسْلَمَا (٥) وَ تَلَّهُ لِلْجَبِينِ فَنَادَيْتَ بِالْفَرَجِ وَ الرُّوحِ.

وَ أَنْتَ الَّذِي نَادَاكَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ نِدَاءً خَفِيًّا «قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَ اشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَ لَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا» (٦)، وَ قُلْتَ: «وَيَدْعُونَنا رَغَبًا وَ رَهَابًا وَ كَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ» (٧).

وَ أَنْتَ تَسْتَجِيبُ (٨) لِلَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِتَزِيدَهُمْ (٩) مِنْ فَضْلِكَ، رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي مِنْ أَهْوَنِ الدَّاعِينَ لَكَ، الزَّاعِغِينَ إِلَيْكَ، وَ اسْتَجِبْ لِي كَمَا اسْتَجَبْتَ لَهُمْ،

١- انبياء: ٨٣.

٢- «ناداك» خ ل.

٣- انبياء: ٨٧.

٤- يونس: ٨٩.

٥- «حين أسلما» خ ل.

٦- مريم: ٤.

٧- انبياء: ٩٠.

٨- «وَأنت الذي استجبت» خ ل.

٩- «لَتزيدهم» خ ل.

بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ طَهَّرْنِي بِطَهْرِكَ، وَتَقَبَّلْ صِلَوَاتِي وَحَسَنَاتِي بِقَبُولِ حَسَنٍ، وَطَيِّبْ بَقِيَّةَ حَيَاتِي، وَطَيِّبْ وَفَاتِي، وَاحْفَظْنِي فِيمَنْ أُخْلَفُ، وَاحْفَظْهُمْ رَبِّ بِدُعَائِي، وَاجْعَلْ ذُرِّيَّةَ طَيِّبَةً، تَحُوطُهَا بِحَيَاتِكَ مِنْ كُلِّ مَا حُطَّتْ مِنْهُ ذُرِّيَّةَ أَوْلِيَائِكَ وَ أَهْلِ طَاعَتِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبٌ، وَ مِنْ كُلِّ سَائِلٍ قَرِيبٌ، وَ لِكُلِّ دَاعٍ مِنْ خَلْقِهِ مُسْتَجِيبٌ، أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.

وَ أَسْأَلُكَ بِالْقُدْرَةِ الَّتِي عَلَوَتْ بِهَا عَلَى عَرْشِكَ، وَ رَفَعَتْ بِهَا سَمَاوَاتِكَ، وَ فَرَشَتْ بِهَا أَرْضَكَ، وَ أَرَسَيْتَ بِهَا جِبَالَكَ، وَ أَجْرَيْتَ بِهَا الْبِحَارَ، وَ سَخَّرْتَ بِهَا السَّحَابَ وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ النُّجُومَ وَ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ، وَ خَلَقْتَ بِهَا الْخَلَائِقَ كُلَّهَا.

أَسْأَلُكَ بِعَظَمَةِ وَ جِهَةِ الْكَرِيمِ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ وَ أَضَاءَتْ بِهِ الظُّلُمَاتُ، إِلَّا صَلَّيْتَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ كَفَيْتَنِي أَمْرَ مَعَادِي وَ مَعَاشِي، وَ أَصْلَحْتَ شَأْنِي كُلَّهُ، وَ لَمْ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَ أَصْلَحْتَ أَمْرِي وَ أَمْرَ عِيَالِي، وَ كَفَيْتَنِي أَمْرَهُمْ، وَ أَعْنَيْتَنِي وَ إِيَّاهُمْ مِنْ كُنُوزِكَ وَ خَزَائِكَ وَ سِعَةِ فَضْلِكَ، وَ أَنْبَطْتَ قَلْبِي مِنْ يَنَابِيعِ الْحِكْمَةِ، الَّتِي تَنْفَعُنِي بِهَا وَ تَنْفَعُ بِهَا مَنْ ارْتَضَيْتَ مِنْ عِبَادِكَ، وَ جَعَلْتَ لِي مِنَ الْمُتَّقِينَ فِي آخِرَتِي إِمَامًا؛ كَمَا جَعَلْتَ إِبْرَاهِيمَ إِمَامًا، فَإِنَّ بَتُّوفِيكَ يَفُوزُ الْفَائِزُونَ، وَ يَتُوبُ الْتَّائِبُونَ، وَ يَعْبُدُكَ الْعَابِدُونَ، وَ بَسْطَيْدِكَ يَسِيدُ الصَّيِّحُونَ الْمُحِبُّونَ الْخَائِفُونَ لَكَ، وَ يَارِشَادِكَ نَجَا النَّاجُونَ مِنْ نَارِكَ، وَ أَشْفَقَ مِنْهَا الْمُسْتَفِقُونَ مِنْ خَلْقِكَ، وَ بَحَذْلَانِكَ حَسِرَ الْمُبْطِلُونَ، وَ هَلَكَ الظَّالِمُونَ، وَ غَفَلَ الْغَافِلُونَ.

اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي مُنَاهَا، أَنْتَ وَلِيِّهَا وَمَوْلَاهَا، وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَاهَا.

اللَّهُمَّ بَيْنَ لَهَا هُدَاهَا، وَأَلْهَمْهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا، وَأَنْزِلْهَا مِنَ الْجِنَانِ عَلَيْهَا، وَطَيِّبْ وَفَاتَهَا وَمَحْيَاهَا، وَأَكْرِمْ مُنْقَلَبَهَا وَمَثْوَاهَا، وَ
مُسْتَقَرَّهَا وَمَأْوَاهَا، أَنْتَ رَبُّهَا وَمَوْلَاهَا (١).

١- مصباح الزائر: ٥٣٢ - ٥٣٤، بحار الانوار: ١٠١/٢٨٧ - ٢٨٩، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٣/٥٦٠ ش ١٢٣٣.

فصل ششم: در بیان زیارت حال تقیه و تجویز انشای زیارت کردن است

در حدیث معتبر منقول است که یونس بن ظبیان به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: زیارت امام حسین علیه السلام در حال تقیه چگونه باید کرد؟

فرمود که: چون برسی به نهر فرات غسل بکن، پس دو جامه طاهر بپوش، پس بگذر محاذی قبر آن حضرت پس سه مرتبه بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ.

چون چنین کنی زیارت تو تمام است (۱).

و به سند حسن از آن حضرت منقول است که: می گویی: نزد قبر حسین بن علی علیهما السلام آنچه خواهی (۲).

۱- کامل الزیارات: ۱۲۶ ب ۴۵ ح ۴، من لا- یحضره الفقیه: ۲/۵۹۸ ح ۳۲۰۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۸۴ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۵ ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۰۰ ش ۱۲۰۰.

۲- کامل الزیارات: ۲۱۳ ب ۷۹ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۸۴ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۷۷ ح ۱۱۵۳.

باب هشتم: فضیلت و کیفیت زیارت مخصوصه و زیارت از مکان های دور

در بیان فضیلت و کیفیت زیارت آن حضرت است که مخصوص اند به ایام و اوقات معلومه و امکانه بعیده و در آن چند فصل است:

فصل اول: در فضیلت و کیفیت زیارت شب و روز عاشورا و اعمال آن روز است

اشاره

به سند صحیح و معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را زیارت کند در روز عاشورا و عارف به حق آن حضرت بوده باشد، چنان است که خدا را در عرش عبادت کرده باشد (۱).

و در چند حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که آن حضرت را در روز عاشورا زیارت کند، چنان است که در پیش آن حضرت شهید شده باشد و در خون خود غلطیده باشد (۲).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: هر که آن حضرت را در روز عاشورا زیارت کند، بهشت او را واجب شود (۳).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که شب عاشورا نزد حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - بماند تا صبح، در روز قیامت خدا را ملاقات کند آلوده به خون خود و چنان باشد که در عرصه کربلا با آن حضرت شهید شده باشد (۴).

۱- کامل الزیارات: ۱۷۴ ب ۷۱ ح ۳، مزار مفید: ۵۱ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۵۱ ح ۱۲۰، مزار کبیر: ۳۵۱، اقبال الاعمال: ۳/۶۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۵ ح ۱۱ و ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۳ ش ۹۷۳.

۲- کامل الزیارات: ۱۷۴ ب ۷۱ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۵ ح ۱۳.

۳- کامل الزیارات: ۱۷۳ ب ۷۱ ح ۲، مزار مفید: ۵۲ ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۵۱ ح ۱۲۱، مزار کبیر: ۳۵۲، اقبال الاعمال: ۳/۶۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۴ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۴ ش ۹۷۴.

۴- کامل الزیارات: ۱۷۳ ب ۷۱ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۴ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۴ ش ۹۷۵.

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که در روز عاشورا نزد قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - مردم را آب بدهد، مثل کسی باشد که لشکر آن حضرت را آب داده باشد و با آن حضرت در صحرای کربلا حاضر شده باشد (۱).

و به سند مؤثق از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که: هر که ترک کند سعی کردن در حاجتهای خود را در روز عاشورا، حق تعالی حاجتهای دنیا و آخرت او را برآورد.

و هر که روز عاشورا روز مصیبت و حزن و گریه او باشد، حق تعالی روز قیامت را روز فرح و خوشحالی او گرداند و دیده اش در بهشت به ما روشن گردد.

و هر که روز عاشورا را روز برکت نام کند و در خانه خود چیزی ذخیره کند، برکت نیابد در آنچه ذخیره کرده است؛ و محشور شود در روز قیامت با یزید و عبید الله بن زیاد و عمر بن سعد - علیهم اللعنه - (۲).

و در حدیث حسن دیگر فرمود به ربیان بن شیب که: ای پسر شیب اگر از برای چیزی گریه کنی، از برای حسین بن علی علیهما السلام گریه کن، که او را مانند گوسفند سر بریدند و کشته شد با آن حضرت از اهل بیت او هیچده مرد که در زمین شیه خود نداشتند.

و به تحقیق که آسمانهای هفتگانه و زمینها برای شهادت آن حضرت گریستند.

و به درستی که چهار هزار ملک به سوی زمین آمدند برای یاری او، وقتی رسیدند که او شهید شده بود؛ پس ایشان نزد قبر آن حضرت اند ژولیده و گردآلوده تا آنکه قائم آل محمد علیهم السلام ظاهر شود، پس از یاوران آن حضرت خواهند بود و شعار ایشان در جنگ این خواهد بود: «یا لثاراتِ الْحُسَيْنِ» - یعنی ای گروهی که طلب خون حسین می کنید - .

ای پسر شیب، مرا خبر داد پدرم، از پدرش، از جدش که: چون شهید شد جدّم حسین - صلوات الله علیه - آسمان خون و خاک سرخ بارید.

۱- کامل الزیارات: ۱۷۴ ب ۷۱ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۵ ح ۱۴.

۲- علل الشرائع: ۱/۲۲۷ ب ۱۶۲ ح ۲، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۱/۲۳۲ ح ۵۷، امالی صدوق: ۱۱۲ م ۲۷ ح ۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۲ ح ۱ و ۲.

ای پسر شیب، اگر گریه کنی بر حسین تا آب دیده تو بر روی تو جاری شود، حق تعالی هر گناه صغیره و کبیره تو را بیامرزد.
ای پسر شیب، اگر خواهی که در قیامت هیچ گناه بر تو نباشد، زیارت آن حضرت بکن.

ای پسر شیب، اگر خواهی که در غرفه های بهشت با رسول خدا و آل او - صلوات الله عليهم - ساکن شوی، لعنت کن قاتلان آن حضرت را.

ای پسر شیب، اگر خواهی که مثل ثواب کسی داشته باشی که با آن حضرت شهید شده باشد، پس هر گاه که او را یاد کنی بگو:

يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا.

ای پسر شیب، اگر خواهی که در درجات عالی بهشت با ما باشی، محزون باش از برای حزن ما و شاد باش از برای شادی ما. و بر تو باد به محبت و ولایت ما، که اگر مردی سنگی را دوست دارد، خدا او را با او محشور گرداند در روز قیامت (۱).

و به سند معتبر منقول است که عبدالله بن الفضل به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: یا ابن رسول الله! چگونه عامه روز عاشورا را روز برکت نامیدند؟

حضرت گریست و فرمود که: چون امام حسین علیه السلام شهید شد مردم تقرب جستند به سوی یزید و خبرها از برای او بستند و جایزه ها از برای آنها گرفتند؛ و از جمله آنها که از برای او بستند این بود که روز عاشورا روز برکت است، تا عدول کنند مردم در آن روز از جزع و گریه و مصیبت و حزن به سوی فرح و شادی و تبرک جستند به آن و تهیه سال کردن در آن.
خدا حکم کند میان ما و ایشان (۲).

مؤلف گوید که: نهی از ذخیره کردن چیزی در خانه که در احادیث وارد شده است، گویا مراد آن باشد که آذوقه سال را در این روز در خانه جمع کنند از برای مبارکی این روز؛ چنانچه الحال نیز در شام و مکه متعارف است.

۱- عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۱/۲۳۳ ح ۵۸، امالی صدوق: ۱۱۲ م ۲۷ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۳/۱۰۱ ح ۳.

۲- علل الشرائع: ۱/۲۲۶ ب ۱۶۲ ضمن ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۴/۱۰۱ ح ۶.

و اما زیارات منقوله این روز، پس چند زیارت است:

[زیارت اول:]

به سند معتبر منقول است از سیف بن عمیره و صالح بن عُقبه، هر دو از مُحَمَّد بن اسماعیل و علقمه بن مُحَمَّد حَضرمی و هر دو از مالک جُهَنی که حضرت امام مُحَمَّد باقر علیه السلام فرمود که: هر که زیارت کند حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را در روز دهم محرم تا نزد قبر آن حضرت گریان شود، ملاقات کند خدا را در روز قیامت با ثواب دو هزار حج و دو هزار عمره و دو هزار هزار جهاد، که هر یک را با رسول خدا صلی الله علیه و آله و ائمه طاهرین علیهم السلام کرده باشند.

مالک گفت: فدای تو شوم، چه ثواب است برای کسی که در شهرهای دور باشد و ممکن نباشد او را رفتن به سوی قبر آن حضرت؟

فرمود که: چون روز عاشورا در آید بیرون رود به سوی صحرا، یا بالا رود بر بام بلندی در خانه خود و اشاره کند به سوی آن حضرت به سلام و جهد کند در نفرین کردن بر قاتل آن حضرت و بعد از آن دو رکعت نماز بکند؛ و بکند این کار را در اول روز پیش از پیشین، پس ندبه و نوحه و گریه کند بر حسین و امر کند هر که را در خانه او است و از او تقیه نکند به گریه کردن بر آن حضرت و در خانه خود مصیبتی بر پا دارد به اظهار جزع بر آن حضرت و ملاقات کنند بعضی از ایشان بعضی را در خانه های خود به گریه کردن و تعزیه گویند بعضی از ایشان بعضی را به مصیبت آن حضرت؛ پس من ضامنم بر خدا که هر گاه این کارها را بکنند، جمیع آن ثوابها را به ایشان عطا فرماید.

مالک گفت: تو ضامنی و کفیلی از برای ایشان به این ثواب؟ فرمود که: بلی.

پرسید که: چگونه یکدیگر را تعزیه بگویند؟

فرمود که می گویند که:

عَظَّمَ اللَّهُ أَجُورَنَا بِمُصَابِنَا بِالْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَام، وَ جَعَلَنَا وَ إِيَّاكُمْ مِنَ الطَّالِبِينَ

بِتَّأْرِهِ مَعَ وَلِيِّهِ الْإِمَامِ الْمَهْدِيِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - .

و اگر توانی در آن روز از برای هیچ کار از خانه بیرون مرو، که آن روز نحسی است که حاجت هیچ مؤمنی در آن روز برآورده نمی شود؛ و اگر برآورده شود از برای او مبارک نیست و در آن خیری و رشدی نخواهد دید.

و ذخیره مکن از برای منزل خود چیزی، که در این روز هر که از برای منزل خود چیزی ذخیره کند از برای او مبارک نیست آنچه ذخیره کرده است؛ و اهلش که از برای ایشان ذخیره کرده است مبارک نخواهند بود از برای او.

پس کسی که چنین کند، از برای او نوشته شود ثواب هزار حج و هزار هزار عمره و هزار هزار جهاد، که همه با رسول خدا صلی الله علیه و آله باشد. و از برای او خواهد بود ثواب مصیبت هر پیغمبری و رسولی و صدیقی و شهیدی که مرده باشد یا کشته شده باشد، از وقتی که خدا دنیا را خلق کرده است تا روز قیامت.

علقمه بن محمد گفت که: من گفتم به حضرت امام محمد باقر علیه السلام که تعلیم نما به من دعایی که بخوانم در این روز هر گاه که خواهم که آن حضرت را زیارت کنم از نزدیک و دعایی که هر گاه در شهرهای دور خواهم که اشاره کنم و آن حضرت را زیارت کنم بخوانم.

فرمود که: ای علقمه! هر گاه بکنی آن دو رکعت را بعد از آن که اشاره کرده باشی به جانب آن حضرت به سلام و گفته باشی بعد از اشاره و نماز آن قول را که مذکور خواهد شد، پس دعا کرده خواهی بود به دعایی که ملائکه می خوانند در وقتی که زیارت آن حضرت می کنند و می نویسند خدا برای تو به آن زیارت هزار هزار حسنه و محو می کند از برای تو هزار هزار گناه و بلند می کند از برای تو در بهشت هزار هزار درجه و خواهی بود از آنها که شهید شده باشند با حسین بن علی - صلوات الله علیه - تا آنکه شریک شوی با ایشان در درجات ایشان و نشناسند تو را مگر از آنها که با آن حضرت شهید شده اند و نوشته شود برای تو ثواب هر پیغمبری و رسولی و ثواب زیارت هر که آن حضرت را زیارت کرده است، از روزی که شهید شده است.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيَّةِ يَنْ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ وَ الْوَثْرَ الْمُؤْتُونَ؛ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، عَلَيْكُمْ مِنِّي جَمِيعًا سَلَامَ اللَّهِ أَبَدًا مَا بَقِيَتْ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ.

يا أبا عبد الله، لقد عظم الرزية و عظم (١) المصيبة بك علينا، و على جميع أهل الإسلام، و جلّت و عظمت مصيبتك في السماوات على جميع أهل السماوات؛ فلعن الله أمه أسست أساس الظلم و الجور عليكم أهل البيت، و لعن الله أمه دفعتكم عن مقامكم، و أزالنكم عن مراتبكم التي رتبكم الله فيها، و لعن الله أمه قتلنكم، و لعن الله الممهدين لهم بالتمكين من قتالكم؛ برئت إلى الله و إليكم منهم، و من أشياعهم و أتباعهم و أوليائهم.

يا أبا عبد الله، إنني سلم لمن سالمكم، و حرب لمن حاربكم إلى يوم القيامة، و لعن الله آل زياد و آل مروان، و لعن الله بني أمية قاطبة، و لعن الله ابن مرجانته، و لعن الله عمر بن سعد، و لعن الله شمرًا، و لعن الله أمه أسرجت و ألجمت و تنقبت و تهيات لقتالك.

بأبي أنت و أمي، لقد عظم مصابي بك؛ فأسأل الله الذي أكرم مقامك و أكرمني بك، أن يوزقني طلب تارك مع إمام منصور من أهل بيت محمد صلى الله عليه و آله.

اللهم اجعلني عندك و جيتها بالحسين في الدنيا و الآخرة.

يا أبا عبد الله، إنني أتقرب إلى الله و إلى رسوله و إلى أمير المؤمنين و إلى

فَاطِمَةَ وَ إِلَى الْحَسَنِ وَ إِلَيْكَ بِمُؤَالَاتِكَ وَ بِالْبِرَاءَةِ مِمَّنْ قَاتَلَكَ وَ نَصَبَ لَكَ الْحَزْبَ، وَ بِالْبِرَاءَةِ مِمَّنْ أَسَّسَ أَسَاسَ الظُّلْمِ وَ الْجَوْرِ عَلَيْكُمْ، وَ أBRَأُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَى رَسُولِهِ مِمَّنْ أَسَّسَ أَسَاسَ ذَلِكِ (١)، وَ بَنَى عَلَيْهِ بُنْيَانَهُ، وَ جَرَى فِي ظُلْمِهِ وَ حَيُورِهِ عَلَيْكُمْ، وَ عَلَى أَشْيَاعِكُمْ.

بَرِئْتُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكُمْ مِنْهُمْ، وَ أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ إِلَيْكُمْ بِمُؤَالَاتِكُمْ وَ مُؤَالَاهِ وَ لِيُكِّمَ، وَ بِالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَ النَّاصِبِينَ لَكُمْ الْحَزْبَ، وَ بِالْبِرَاءَةِ مِنْ أَشْيَاعِهِمْ وَ أَتْبَاعِهِمْ.

إِنِّي سَلَّمْتُ لِمَنْ سَأَلْتُمْ، وَ حَزْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، وَ وَلِيٌّ لِمَنْ وَالَاكُمْ، وَ عِدُوٌّ لِمَنْ عَادَاكُمْ؛ فَسَأَلَ اللَّهُ الَّذِي أَكْرَمَنِي بِمَعْرِفَتِكُمْ وَ مَعْرِفَةِ أَوْلِيَائِكُمْ، وَ رَزَقَنِي الْبِرَاءَةَ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، أَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، وَ أَنْ يُبَيِّنَ لِي عِنْدَكُمْ قَدَمَ صِدْقٍ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يُبَلِّغَنِي الْمَقَامَ الْمُحْمُودَ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ، وَ أَنْ يَرْزُقَنِي طَلَبَ تَارِي (٢) مَعَ إِمَامٍ مَهْدِيٍّ ظَاهِرٍ نَاطِقٍ مِنْكُمْ.

وَ أَسْأَلُ اللَّهَ بِحَقِّكُمْ وَ بِالشَّانِ الَّذِي لَكُمْ عِنْدَهُ، أَنْ يُعْطِيَنِي بِمُصَابِي بِكُمْ أَفْضَلَ مَا يُعْطِي مُصَابًا بِمُصَابِيهِ (٣)، مُصِيبَةً مَا أَغْظَمَهَا وَ أَغْظَمَ رَزِيَّتَهَا فِي الْإِسْلَامِ، وَ فِي جَمِيعِ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي مَقَامِي هَذَا مِمَّنْ تَنَالَهُ مِنْكَ صَلَوَاتٌ وَ رَحْمَةٌ وَ مَغْفِرَةٌ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْيَايَ مَحْيَا مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ مَمَاتِي مَمَاتِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ تَبَرَّكَتَ بِهِ بَنُو أُمَّيَّةَ، وَ ابْنُ آكَلِهِ الْأَكْبَادِ، اللَّعِينُ بْنُ اللَّعِينِ عَلَيَّ

١- از « وبالبراءة ممن قاتلك » تا اینجا: « وبالبراءة ممن أسس أساس ذلك » خ ل.

٢- « تارككم » خ ل.

٣- « بمصيبته » خ ل.

لِسَانِ نَبِيِّكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فِي كُلِّ مَوْطِنٍ وَ مَوْقِفٍ وَقَفَ فِيهِ نَبِيُّكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَبَا سُفْيَانَ، وَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ، وَ يَزِيدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ - عَلَيْهِمْ مِنْكَ اللَّعْنَةُ أَيَّدَ الْأَبْدِينَ - ، وَ هَذَا يَوْمٌ فَرِحْتُ بِهِ آلُ زِيَادٍ وَ آلُ مَرْوَانَ بِقَتْلِهِمُ الْحُسَيْنَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ.

اللَّهُمَّ ضَاعِفْ عَلَيْهِمُ اللَّعْنَ مِنْكَ وَ الْعَذَابَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ فِي مَوْقِفِي هَذَا وَ أَيَّامِ حَيَاتِي بِالْبِرَاءَةِ مِنْهُمْ وَ اللَّعْنَةِ عَلَيْهِمْ، وَ بِالْمُؤَالَاهِ لِنَبِيِّكَ وَ آلِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ.

پس صد مرتبه می گویی:

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوَّلَ ظَالِمٍ ظَلَمَ حَقَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ آخِرَ تَابِعٍ لَهُ عَلَى ذَلِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ الْعِصَابَةَ الَّتِي جَاهَدَتِ الْحُسَيْنَ، وَ شَايَعَتْ وَ بَايَعَتْ عَلَى قَتْلِهِ. اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ جَمِيعًا.

پس صد مرتبه می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفَنَائِكَ، عَلَيْكَ مِنِّي سَلَامُ اللَّهِ مَا (١) بَقِيَتْ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ؛ وَ لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي لِزِيَارَتِكَ.

السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ، وَ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، وَ عَلَى أَصْحَابِ الْحُسَيْنِ.

پس می گویی:

اللَّهُمَّ حُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ ظَالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنِّي، وَ ابْتَدَأَ بِهِ أَوْلَمَّا، ثُمَّ الثَّانِي، ثُمَّ الثَّلَاثَ، ثُمَّ الرَّابِعَ. اللَّهُمَّ الْعَنْ يَزِيدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ خَامِسًا وَ الْعَنْ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ زِيَادٍ، وَ ابْنَ مَرْجَانَةَ،

وَعُمَرَ بْنَ سَعْدٍ وَشِمْرًا وَآلَ أَبِي سُفْيَانَ وَآلَ زَيْدٍ وَآلَ مَرْوَانَ، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

پس به سجده می روی و می گویی:

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدَ الشَّاكِرِينَ لَكَ عَلَى مُصَابِهِمْ، الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى عَظِيمِ رَزِيَّتِي.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شَفَاعَةَ الْحُسَيْنِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - يَوْمَ الْوُرُودِ، وَتَبَّتْ لِي قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَكَ مَعَ الْحُسَيْنِ وَ أَصْحَابِ الْحُسَيْنِ، الَّذِينَ بَدَلُوا مُهَجَّهُمْ دُونَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

علقمه گفت که امام محمد باقر علیه السلام فرمود که: اگر توانی هر روز آن حضرت را به این کیفیت زیارت کنی، بکن که جمیع این ثوابها از برای تو خواهد بود (۱).

و روایت کرد محمد بن خالد طیالسی از سیف بن عمیره که گفت: من با صفوان ابن مهران جمال و جماعتی از اصحاب خود رفتم به سوی نجف - بعد از آنکه حضرت صادق علیه السلام بیرون رفته بودند از حیره به مدینه پیش از ما - پس چون از زیارت حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه فارغ شدیم، صفوان روی خود را گردانید به سوی قبر حضرت امام حسین صلوات الله علیه و گفت:

زیارت کنید حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را از این مکان از بالای سر امیرالمؤمنین صلوات الله علیه، که حضرت امام جعفر صادق علیه السلام چنین کرد در وقتی که من در خدمت آن حضرت به این مکان شریف آمده بودم.

پس خواند صفوان آن زیارت را که علقمه از حضرت امام محمد باقر علیه السلام برای روز عاشورا روایت کرده است.

پس دو رکعت نماز کرد نزد سر امیرالمؤمنین و وداع کرد بعد از نماز امیرالمؤمنین علیه السلام را و رو به جانب قبر امام حسین علیه السلام کرد و آن حضرت را نیز وداع کرد.

۱- مصباح المتعبد: ۷۷۲ - ۷۷۷، کامل الزیارات: ۱۷۴ ب ۷۱ ح ۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۲۹۰ ح ۱ و ص ۲۹۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۳۸۴ ش ۱۱۷۸.

و از جمله دعاها که بعد از آن دو رکعت خواند، این دعا بود:

يا الله يا الله يا الله، يا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، يا كاشِفَ كَرْبِ الْمَكْرُوبِينَ، يا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، و يا صَرِيحَ الْمُسْتَضْرِحِينَ، و يا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، و يا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ، و يا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى وَ بِالْمَأْفِقِ الْمُبِينِ، و يا مَنْ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى، و يا مَنْ يَغْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ و ما تُخْفِي الصُّدُورُ، و يا مَنْ لا تُخْفِي عَلَيْهِ خَافِيَةٌ، و يا مَنْ لا تُشْتَبِهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ، و يا مَنْ لا تُغْلَطُهُ الْحَاجَاتُ، و يا مَنْ لا يُبْرِمُهُ إِلَّا الْحَاحُ الْمُلْحِحِينَ، يا مُدْرِكَ كُلِّ فَوْتٍ، و يا جَامِعَ كُلِّ شَمَلٍ، و يا بَارِيَ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ، يا مَنْ هُوَ كُلَّ يَوْمٍ فِي شَأْنٍ، يا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ، يا مُنْفَسَ الْكُرْبَاتِ، يا مُعْطِيَ السُّؤَالَاتِ (١)، يا وَلِيَّ الرَّغَبَاتِ، يا كَافِيَ الْمُهِمَّاتِ، يا مَنْ يَكْفِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ و لا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ.

أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ، وَ بِحَقِّ فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَ بِحَقِّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، فَإِنِّي بِهِمْ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ فِي مَقَامِي هَذَا، وَ بِهِمْ أَتَوَسَّلُ وَ بِهِمْ أَتَشْفَعُ إِلَيْكَ، وَ بِحَقِّهِمْ أَسْأَلُكَ وَ أَقْسِمُ وَ أَعَزِّمُ عَلَيْكَ، وَ بِالشَّانِ الَّذِي لَهُمْ عِنْدَكَ، وَ بِالْقَدْرِ الَّذِي لَهُمْ عِنْدَكَ، وَ بِالَّذِي فَضَّلْتَهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ، وَ بِاسْمِكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ عِنْدَهُمْ، وَ بِهِ خَصَصْتَهُمْ دُونَ الْعَالَمِينَ، وَ بِهِ أَبْتَتُهُمْ وَ أَبْنَتَ فَضْلَهُمْ مِنْ فَضْلِ الْعَالَمِينَ، حَتَّى فاقَ فَضْلُهُمْ فَضْلَ الْعَالَمِينَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُكْشِفَ عَنِّي غَمِّي وَ هَمِّي وَ كَرْبِي، وَ تُكْفِينِي الْمُهِمَّ مِنْ أُمُورِي، وَ تُفَضِّصَ عَنِّي دِينِي، وَ تُجَبِّرَنِي مِنَ الْفَقْرِ، وَ تُجَبِّرَنِي مِنَ الْفَاقَةِ، وَ تُغْنِيَنِي عَنِ الْمَسْأَلَةِ إِلَى الْمَخْلُوقِينَ، وَ تُكْفِينِي هَمَّ مَنْ أَخَافُ هَمَّهُ، وَ عُسْرَ

مَنْ أَخَافُ عُسَيْرُهُ، وَ حُزُونَهُ مَنْ أَخَافُ حُزُونَتَهُ، وَ شَرَّ مَنْ أَخَافُ شَرَّهُ، وَ مَكْرَ مَنْ أَخَافُ مَكْرَهُ، وَ بَغَى مَنْ أَخَافُ بَغْيَهُ، وَ جَوْرَ مَنْ أَخَافُ جَوْرَهُ، وَ سَيْلَطَانَ مَنْ أَخَافُ سَيْلَطَانَهُ، وَ كَيْدَ مَنْ أَخَافُ كَيْدَهُ، وَ مَقْدَرَةَ مَنْ أَخَافُ بَلَاءَ مَقْدَرَتِهِ عَلَيَّ، وَ تَرَدُّدَ عَنِّي كَيْدَ الْكَيْدِ، وَ مَكْرَ الْمَكْرِ.

اللَّهُمَّ مَنْ أَرَادَنِي فَأَرِدْهُ، وَ مَنْ كَادَنِي فَكِدْهُ، وَ اصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُ وَ مَكْرَهُ وَ بَأْسَهُ وَ أَمَانِيَّهُ، وَ امْنَعُهُ عَنِّي كَيْفَ شِئْتَ وَ أَنِّي شِئْتُ.

اللَّهُمَّ اشْغَلْهُ عَنِّي بِفَقْرٍ لَا تَجْبِرُهُ، وَ بِلَاءٍ لَا تَسْتُرُهُ، وَ بِنَاقِهِ لَا تَسُدُّهَا، وَ بِسُقْمٍ لَا تُعَافِيهِ، وَ ذُلٍّ لَا تُعِزُّهُ، وَ بِمَسْكَنِهِ لَا تَجْبِرْهَا.

اللَّهُمَّ اضْرِبْ بِالذُّلِّ نَصَبَ عَيْنِيهِ، وَ أَدْخِلْ عَلَيْهِ الْفَقْرَ فِي مَنْزِلِهِ وَ الْعِلَّةَ وَ السُّقْمَ فِي بَدَنِهِ، حَتَّى تَشْغَلَهُ عَنِّي بِشُغْلٍ شَاغِلٍ لَا فَرَاغَ لَهُ، وَ أَنْسِهِ ذِكْرِي كَمَا أَنْسَيْتَهُ ذِكْرَكَ، وَ خُذْ عَنِّي بِسَمْعِهِ وَ بَصَرِهِ وَ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ وَ رِجْلِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَمِيعَ جَوَارِحِهِ، وَ أَدْخِلْ عَلَيْهِ فِي جَمِيعِ ذَلِكِ السُّقْمَ وَ لَا تَشْفِهِ، حَتَّى تَجْعَلَ ذَلِكَ لَهُ شُغْلًا شَاغِلًا بِهِ عَنِّي وَ عَن ذِكْرِي، وَ اكْفِنِي يَا كَافِي مَا لَا يَكْفِي سِوَاكَ، فَإِنَّكَ الْكَافِي لَا كَافِي سِوَاكَ، وَ مُفْرَجٍ لَا مُفْرَجٍ سِوَاكَ، وَ مُعِثِّ لَا مُعِثِّ سِوَاكَ، وَ جَارٍ لَا جَارٍ سِوَاكَ؛ خَابَ مَنْ كَانَ رَجَاؤُهُ (١) سِوَاكَ، وَ مُعِثَّتُهُ سِوَاكَ، وَ مَفْرَعُهُ إِلَى سِوَاكَ، وَ مَهْرَبُهُ وَ مَلْجَأُهُ إِلَى غَيْرِكَ، وَ مَنْجَاهُ مِنْ مَخْلُوقٍ غَيْرِكَ، فَأَنْتَ ثِقْتِي وَ رَجَائِي وَ مَفْرَعِي وَ مَهْرَبِي وَ مَلْجَأِي وَ مَنْجَأِي؛ فَبِكَ أَسْتَفْتِحُ وَ بِكَ أَسْتَنْجِحُ، وَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ وَ أَتَوَسَّلُ وَ أَتَشَفَّعُ.

فَأَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، فَالْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ وَ إِلَيْكَ الْمُشْتَكَى، وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ.

فَأَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

وَأَنْ تَكْشِفَ عَنِّي غَمِّي وَهَمِّي وَكَرْبِي فِي مَقَامِي هَذَا، كَمَا كَشَفْتَ عَن نَبِيِّكَ هَمَّهُ وَغَمَّهُ وَكَرْبَهُ، وَكَفَيْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ، فَاكْشِفْ عَنِّي كَمَا كَشَفْتَ عَنْهُ، وَفَرِّجْ عَنِّي كَمَا فَرَّجْتَ عَنْهُ، وَاكْفِنِي كَمَا كَفَيْتَهُ، وَاصْرِفْ عَنِّي هَوْلَ مَا أَخَافُ هَوْلَهُ، وَمُؤُونَةَ مَا أَخَافُ مُؤُونَتَهُ، وَهَمَّ مَا أَخَافُ هَمَّهُ، بِمَا مُؤُونَتِهِ عَلَى نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ، وَاصْرِفْنِي بِقَضَاءِ حَوَائِجِي، وَكِفَايَةِ مَا أَهَمَّنِي هَمُّهُ مِنْ أَمْرِ آخِرَتِي وَدُنْيَايَ.

يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، عَلَيَكُمَا مِنِّي سَلَامُ اللَّهِ أَبَدًا مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَلَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِكُمَا وَلَا فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمَا.

اللَّهُمَّ أَحْيِنِي حَيَاةَ مُحَمَّدٍ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَمْنِي مِمَّا تَهُمُّ وَتَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِمْ، وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهِمْ وَلَا تَفَرِّقْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَتَيْتُكُمَا زَائِرًا وَمُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمَا وَمُتَوَجِّهًا إِلَيْهِ بِكُمَا وَمُسْتَشْفِعًا بِكُمَا إِلَى اللَّهِ فِي حَاجَتِي هَذِهِ، فَاشْفَعَا لِي، فَإِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامَ الْمُحْمُودَ وَالْجَاهَ الْوَجِيهَ وَالْمَنْزِلَ الرَّفِيعَ وَالْوَسِيلَةَ.

إِنِّي أَنْقَلَبُ عَنْكُمَا مُنْتَظِرًا لِتَنْجِزِ الْحَاجَةِ وَفَضَائِلِهَا وَنَجَاحِهَا مِنَ اللَّهِ، بِشَفَاعَتِكُمَا لِي إِلَى اللَّهِ فِي ذَلِكُمْ، فَلَا أُخَيِّبُ وَلَا يَكُونُ مُنْقَلَبِي مُنْقَلَبًا خَائِبًا خَاسِرًا، بَلْ يَكُونُ مُنْقَلَبِي مُنْقَلَبًا رَاجِحًا مُفْلِحًا مُنْجِحًا مُسْتَجَابًا لِي بِقَضَاءِ جَمِيعِ حَوَائِجِي وَتَشْفَعَا لِي إِلَى اللَّهِ.

أَنْقَلِبُ (١) عَلَى مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مُفَوَّضًا أَمْرِي إِلَى اللَّهِ، مُلْجِنًا ظَهْرِي إِلَى اللَّهِ وَمُتَوَكِّلًا عَلَى اللَّهِ وَأَقُولُ حَسْبِيَ اللَّهُ وَكَفَى، سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعَا، لَيْسَ لِي وَرَاءَ اللَّهِ وَرَاءَكُمْ يَا سَادَتِي مُنْتَهَى، مَا شَاءَ رَبِّي كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ،

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

أَسْتَوْدِعُكُمَا اللَّهَ وَلَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي إِلَيْكُمَا.

اَنْصِرْفُتْ يَا سَيِّدِي يَا اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَ مَوْلَايَ وَ اَنْتَ يَا اَبَا عَبْدِ اللَّهِ يَا سَيِّدِي وَ سَلَامِي عَلَيْكُمَا مُتَّصِلٌ مَا اتَّصَلَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ، وَ اصِلْ ذَلِكَ إِلَيْكُمَا، غَيْرُ مَحْجُوبٍ عَنْكُمَا سَلَامِي اِنْ شَاءَ اللَّهُ وَ اَسْأَلُهُ بِحَقِّكُمَا اَنْ يَشَاءَ ذَلِكَ وَ يَفْعَلَ، فَاِنَّهُ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ.

اِنْقَلَبْتُ يَا سَيِّدِي عَنْكُمَا تَائِبًا، حَامِدًا لِلَّهِ، شَاكِرًا، رَاجِيًا لِلْجَابِئِ، غَيْرَ اَيْسٍ وَ لَا قَانِطٍ، اَثْبًا عَائِدًا رَاجِعًا اِلَى زِيَارَتِكُمَا، غَيْرَ رَاغِبٍ عَنْكُمَا وَ لَا مِنْ زِيَارَتِكُمَا، بَلْ رَاجِعٌ عَائِدٌ اِنْ شَاءَ اللَّهُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ.

يَا سَادَتِي رَغِبْتُ اِلَيْكُمَا وَ اِلَى زِيَارَتِكُمَا بَعِيْدًا اَنْ زَهَدَ فَيُنْكِمَا وَ فِي زِيَارَتِكُمَا اَهْلُ الدُّنْيَا، فَلَا خِيْبَتِي اِلَّا مَا رَجَوْتُ (۱) وَ مَا اَمَلْتُ فِي زِيَارَتِكُمَا، اِنَّهُ قَرِيْبٌ مُجِيْبٌ.

سیف بن عمیره گفت که: من به صفوان گفتم که: علقمه که این زیارت را از امام محمد باقر علیه السلام از برای ما روایت کرد، این دعا را نقل نکرد!

صفوان گفت که: من وارد شدم با سید خودم امام جعفر - صلوات الله علیه - به این مکان، پس کرد مثل آنچه ما کردیم در زیارت و این دعا را خواند در هنگام وداع بعد از آنکه آن دو رکعت نماز را کرد و آن وداع را به جا آورد.

بعد از آن صفوان گفت که: حضرت صادق علیه السلام به من گفت که: تعاهد نما این زیارت را و بخوان این دعا را و به این نحو زیارت بکن، که من ضامنم بر خدا که هر که این زیارت را بکند و این دعا را بخواند از نزدیک یا دور، اینکه زیارتش مقبول باشد و سعیش مزد داده شود و سلامش به آن حضرت برسد و محجوب نگردد و هر حاجت که از خدا بطلبد برآورده شود هر چند حاجتش بزرگ باشد.

ای صفوان، این زیارت را با همین ضامنی از پدرم شنیدم و پدرم از علی بن

الحسین با همین ضامنی و او از امام حسین علیه السلام و او از امام حسن علیه السلام با همین ضامنی و او از پدرش امیرالمؤمنین با همین ضامنی و امیرالمؤمنین از رسول خدا صلی الله علیه و آله با همین ضامنی و رسول خدا از جبرئیل علیه السلام با همین ضامنی و جبرئیل از خداوند عالمیان با همین ضامنی.

و به تحقیق که حق تعالی قسم به ذات مقدّس خود خورده است که: هر که حضرت امام حسین را به این روش زیارت کند از نزدیک یا دور و این دعا را بخواند، زیارت او را قبول کنم و هر حاجت که بطلبد برآورم هرچند بزرگ باشد و هر سؤال که بکند عطا کنم و از درگاه من ناامید برنگردد و او را برگردانم شاد و خوشحال به برآمدن حاجتش و فائز شدن به بهشت و آزاد شدن از جهنم. و از برای هر که شفاعت کند شفاعتش را قبول کنم، مگر کسی که دشمن ما اهل بیت باشد. و گواه گرفت خدا ما را بر آنچه گواه گرفته بود بر آن ملائکه ملکوت خود را.

پس جبرئیل گفت که: یا رسول الله حق تعالی مرا به سوی تو فرستاده است برای بشارت و سرور و خوشحالی تو و بشارت و شادی علی بن ابی طالب و فاطمه و حسن و حسین و امامان از فرزندان تو تا روز قیامت.

پس حضرت صادق علیه السلام فرمود که: ای صفوان هر گاه تو را حاجتی به سوی خدا بهم رسد این زیارت را بکن هر جا که باشی و این دعا را بخوان و از پروردگار خود حاجت خود را بطلب، که البته برآورده می شود و حق تعالی خلف وعده خود نمی فرماید (۱).

مؤلف گوید که: چون عبارت حدیث تشویش عظیمی دارد و قابل احتمال بسیار هست، اگر اول زیارت «السَّلَامُ عَلَیْكَ یا ابا عبد الله» را تا «آل نَبِیِّكَ عَلَیْهِمُ السَّلَامُ» بخواند و نماز زیارت را بکند و باز همان زیارت را اعاده کند و بعد از صد مرتبه لعنت بار دیگر نماز بکند و بعد از صد مرتبه سلام بار دیگر نماز کند و متصل به سجده و بعد از سجده نیز نماز کند، شاید به جمیع احتمالات عمل کرده باشد.

۱- مصباح المتّهجد: ۷۷۷ - ۷۸۲، بحارالانوار: ۱۰۱/۲۹۶ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۲۸۰ ش ۶۰۴ و ج ۳/۵۳۹ ش ۱۲۱۷.

و اگر اول یکی از زیارات بعید را به عمل آورد و نماز بکند و بعد از آن این اعمال را به عمل آورد، ظاهراً کافی باشد.

و اگر زیارت ششم امیرالمؤمنین علیه السلام را با این زیارت ضم کند، چنانچه سابقاً اشاره به این کردیم، بهتر است. خصوصاً هر گاه این زیارت را در نزد ضریح امیرالمؤمنین علیه السلام به عمل آورد.

و چون در حدیث، تجویز کردن این زیارت در هر وقت وارد شده است، اگر در غیر روز عاشورا کند به جای «اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ تَبَرَّكَتَ بِهِ بُنُو أُمَّيَّةَ» بگوید: اللَّهُمَّ إِنَّ يَوْمَ قَتْلِ الْحُسَيْنِ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ يَوْمٌ تَبَرَّكَتَ بِهِ بُنُو أُمَّيَّةَ.

[زیارت دوم:]

به سند حسن کالصحیح روایت کرده اند اکابر اصحاب از عبد الله بن سنان که گفت: داخل شدم بر سید خود جعفر بن محمد علیهما السلام در روز عاشورا، پس آن حضرت را یافتم با رنگ متغیر و اثر حزن و اندوه از او ظاهر بود و آب از دیده های مبارکش می ریخت مانند مروارید.

گفتم سبب چیست گریه شما را، هرگز خدا نگریاند دیده های شما را؟

فرمود که: آیا غافلی تو، مگر نمی دانی که حسین بن علی علیهما السلام در مثل این روز شهید شده است؟!

گفتم: ای سید من، چه می فرمایی در روزه آن؟

فرمود که: روزه بدار بی آنکه شب نیت روزه کنی و افطار بکن نه از روی شماتت و یک روز تمام روزه مدار و باید که افطار تو بعد از نماز عصر بوده باشد بر شربتی از آب؛ به درستی که در مثل این وقت از این روز، جنگ برطرف شد از آل رسول - صلی الله علیهم - و کارزار از ایشان گشوده شد و سی کس از ایشان بر زمین کشته افتاده بودند با موالی ایشان که بر رسول خدا صلی الله علیه و آله کشتن هر یک از ایشان عظیم بود؛ و اگر در دنیا می بود او را می بایست تعزیه بگویند برای کشته شدن هر یک از ایشان.

پس آن حضرت آنقدر گریست که ریش مبارکش به آب دیده اش تر شد.

پس فرمود که: به درستی که حق تعالی نور را در روز جمعه خلق کرد در روز اول ماه مبارک رمضان و ظلمت را خلق کرد در روز چهارشنبه روز عاشورا و از برای هر یک راهی و طریقه ای قرار داد.

ای عبدالله بن سنان، بهترین کاری که در این روز بکنی آن است که جامه های پاک پوشی و بندهای خود را بگشایی و ساعد خود را تا مرفق بگشایی - مانند هیئت اصحاب مصیبت - پس بروی به صحرای خالی - یا مکانی که کسی تو را نبیند، یا به موضعی از منزل خود که خالی باشد - در وقتی که روز بلند شده باشد، پس چهار رکعت نماز بگزار و رکوع و سجودش را نیکو به عمل آوری و بعد از هر دو رکعت سلام بگویی و در رکعت اول سوره «حمد» و «قل یا ایها الکافرون» و در رکعت دوم سوره «حمد» و «قل هو الله أحد» و در رکعت سوم سوره «حمد» و سوره «احزاب» و در رکعت چهارم سوره «حمد» و سوره «إذا جاءك المنافقون» بخوانی - یا هر سوره ای که تو را میسر شود از قرآن - ، پس سلام بگویی و رو را بگردانی به جانب قبر امام حسین علیه السلام و متمثل سازی از برای خود و در خاطر خود درآوری کشته شدن آن حضرت را و هر که با آن حضرت بوده است از فرزندان و اهل آن حضرت و سلام و صلوات فرستی بر آن حضرت و لعنت کنی بر قاتلان آن حضرت و بیزاری جویی از کرده های ایشان تا بلند گرداند به این سبب حق تعالی از برای تو در بهشت درجه ها و برطرف کند از تو گناهان بسیار - ، پس راه روی از مکانی که هستی - خواه صحرا یا فضا یا غیر آنها - چند گام و در این راه رفتن بگویی: **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، رِضًا بِقَضَائِهِ وَتَسْلِيمًا لِأَمْرِهِ.**

و باید که در این حالت، حزن و اندوه و بدحالی بسیار داشته باشی و یاد خدا بسیار بکن و **«إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ»** بسیار بگو.

پس چون از راه رفتن و از این فعل فارغ شوی، بایست در موضعی که اول در آن نماز کردی و بگو:

اللَّهُمَّ عَذِّبِ الْفَجْرَةَ الَّذِينَ شَاقُّوا رَسُولَكَ، وَ حَارَبُوا أَوْلِيَاءَكَ، وَ عَبَدُوا غَيْرَكَ،

وَ اسْتَحْلُوا مَحَارِمَكَ وَ الْعَنِ الْقَادَةَ وَ الْأَتْبَاعَ، وَ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ فَخَبٌ وَ أَوْضَعَ (١) مَعَهُمْ، أَوْ رَضِيَ بِفِعْلِهِمْ لَعْنَا كَثِيرًا.

اللَّهُمَّ وَ عَجِّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ صِلَمَاتِكَ عَلَيْهِمْ، وَ اسْتَيْقِذْهُمْ مِنْ أَيْدِي الْمُنَافِقِينَ وَ الْمُضِلِّينَ وَ الْكُفْرَةَ الْجَاهِدِينَ، وَ افْتَحْ لَهُمْ فَتْحًا يَسِيرًا، وَ أْتِخْ لَهُمْ رَوْحًا وَ فَرَجًا قَرِيبًا، وَ اجْعَلْ لَهُمْ مِنْ لَدُنْكَ عَلَى عَدُوِّكَ وَ عَدُوِّهِمْ سُلْطَانًا نَصِيرًا.

پس دستها را بردار به سوی آسمان و این دعا بخوان و قصد کن دشمنان آل محمد عليهم السلام را:

اللَّهُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأُمَّةِ نَاصِبَةٌ الْمُسِيخِ فَخْفِظِينَ مِنَ الْأُمَّةِ، وَ كَفَرَتْ بِإِلْكَامِهِ، وَ عَكَفَتْ عَلَى الْقَادَةِ الظَّالِمَةِ، وَ هَجَرَتْ الْكِتَابَ وَ السُّنَّةَ، وَ عَدَلَتْ عَنِ الْحَبْلَيْنِ اللَّذَيْنِ أَمَرَتْ بِطَاعَتِهِمَا وَ التَّمَسُّكِ بِهِمَا، فَأَمَاتَتِ الْحَقَّ، وَ حَادَتْ عَنِ الْقَضِيَّةِ، وَ مَالَتْ الْأَحْزَابَ، وَ حَرَفَتِ الْكِتَابَ، وَ كَفَرَتْ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهَا، وَ تَمَسَّكَتْ بِالْبَاطِلِ لَمَّا اعْتَرَضَهَا، فَضَيَّعَتْ (٢) حَقَّكَ، وَ أَصَلَّتْ خَلْقَكَ، وَ قَتَلَتْ أَوْلَادَ نَبِيِّكَ، وَ خَيْرَةَ عِبَادِكَ وَ حَمَلَةَ عِلْمِكَ، وَ وَرَثَةَ حِكْمَتِكَ وَ وَحْيِكَ.

اللَّهُمَّ فَزَلِّزْ أقدامَ أَعْدَائِكَ وَ أَعْدَاءِ رَسُولِكَ وَ أَهْلِ بَيْتِ رَسُولِكَ.

اللَّهُمَّ وَ أَخْرَبْ دِيَارَهُمْ، وَ أَفْلِسْ سِلَاحَهُمْ، وَ خَالَفْ بَيْنَ كَلِمَتِهِمْ، وَ فُتَّ فِي أَعْضَادِهِمْ، وَ أَوْهِنِ كَيْدَهُمْ، وَ اضْرِبْهُمْ بِسَيْفِكَ الْقَاطِعِ، وَ ارْزُقْهُمْ بِحَجْرِكَ الدَّمَاعِ، وَ طَمِّمْهُمْ بِالْبَلَاءِ طَمِيمًا، وَ قُمَّهُمْ بِالْعِيذابِ قَمِيمًا، وَ عَيْدِبْهُمْ عِيذابًا نُكْرًا، وَ خُذْهُمْ بِالسِّنِينَ وَ الْمَثَلَاتِ الَّتِي أَهْلَكَتْ بِهَا أَعْدَاءَكَ، إِنَّكَ ذُو نِقْمَةٍ مِنَ الْمُجْرِمِينَ.

اللَّهُمَّ إِنَّ سُنَّتَكَ ضَائِعَةٌ، وَ أَحْكَامَكَ مُعْطَلَةٌ، وَ عِزَّةَ نَبِيِّكَ فِي الْأَرْضِ هَائِمَةٌ.

١- «ومن كان لهم محبباً وأوضع» خ ل.

٢- «وضيعت» خ ل.

اللَّهُمَّ فَأَعِنِ الْحَقَّ وَ أَهْلَهُ، وَ أَقْمِعِ الْبَاطِلَ وَ أَهْلَهُ، وَ مَنْ عَلَيْنَا بِالنَّجَاهِ، وَ اهْدِنَا إِلَى الْإِيمَانِ، وَ عَجِّلْ فَرْجَنَا، وَ انْظِمُهُ بِفَرْجِ أَوْلِيَائِكَ، وَ اجْعَلْهُمْ لَنَا وُدًّا، وَ اجْعَلْنَا لَهُمْ وَفْدًا.

اللَّهُمَّ وَ أَهْلِكَ مَنْ جَعَلَ يَوْمَ قَتْلِ ابْنِ نَبِيِّكَ وَ خَيْرَتِكَ عِيدًا، وَ اسْتَهَلَّ بِهِ فَرْحًا وَ مَرَحًا، وَ حُذِّ آخِرَهُمْ كَمَا أَخَذْتَ أَوْلِيَهُمْ.

وَ أَضْعِفِ اللَّهُمَّ الْعَذَابَ وَ التَّنْكِيلَ عَلَى ظَالِمِي أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، وَ أَهْلِكَ أَشْيَاعَهُمْ وَ قَادَتَهُمْ، وَ أَبْرِحْ حُمَاتَهُمْ وَ جَمَاعَتَهُمْ.

اللَّهُمَّ وَ ضَاعِفِ صَلَوَاتِكَ وَ رَحْمَتِكَ وَ بَرَكَاتِكَ عَلَى عِترَةِ نَبِيِّكَ، الْعِترَةِ الضَّائِعَةِ الْخَائِفَةِ الْمُسْتَدَلَّةِ، بَقِيَّةِ مِنَ الشَّجَرَةِ الطَّيِّبَةِ الرَّائِيَةِ الْمُبَارَكَةِ.

وَ أَعْلِ اللَّهُمَّ كَلِمَتَهُمْ، وَ أَفْلَاحِ حُجَّتَهُمْ، وَ اكْشِفِ الْبَلَاءَ وَ اللَّأْوَاءَ وَ خِنَادِسَ الْأَبَاطِيلِ وَ الْعَمَى عَنْهُمْ، وَ ثَبِّتْ قُلُوبَ شَيِّعَتِهِمْ وَ حَزْبِكَ عَلَى طَاعَتِكَ وَ وِلَايَتِهِمْ (١) وَ نُصْرَتِهِمْ وَ مُوَالَاتِهِمْ، وَ أَعْنِهِمْ، وَ امْنَحْهُمْ الصَّبْرَ عَلَى الْأَذَى فِيكَ.

وَ اجْعَلْ لَهُمْ أَيَّامًا مَشْهُودَةً، وَ أَوْقَاتًا مَحْمُودَةً مَسْعُودَةً يُوشِكُ فِيهَا فَرَجُهُمْ وَ تُوجِبُ فِيهَا تَمْكِينَهُمْ وَ نُصْرَهُمْ، كَمَا ضَمِنْتَ لِأَوْلِيَائِكَ فِي كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ، فَإِنَّكَ قُلْتَ - وَ قَوْلِكَ الْحَقُّ - : «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسِّرَنَّ لَكُمْ أَسْرَارَكُمْ وَ يَخْلِفَنَّكُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا» (٢).

اللَّهُمَّ اكْشِفْ (٣) غُمَّتَهُمْ، يَا مَنْ لَا يَمْلِكُ كَشْفَ الضَّرِّ إِلَّا هُوَ، يَا وَاحِدٌ يَا أَحَدٌ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمٌ، وَ أَنَا يَا إِلَهِي عَبِيدُكَ الْخَائِفُ مِنْكَ وَ الرَّاجِعُ إِلَيْكَ، السَّائِلُ لَكَ، الْمُقْبِلُ عَلَيْكَ، اللَّاجِئُ إِلَى فِنَائِكَ، الْعَالِمُ بِأَنَّهُ لَا مَلْجَأَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ.

١- « وولايتهك » خ ل.

٢- نور: ٥٥.

٣- « فاكشف » خ ل.

اللَّهُمَّ فَتَقَبَّلْ دُعَائِي، وَاسْمَعْ يَا إِلَهِي عَلَانِيَتِي وَنَجْوَايَ، وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ رَضِيَتْ عَمَلُهُ، وَقَبِلَتْ نُسْكُهُ، وَنَجَّيْتَهُ بِرَحْمَتِكَ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ.

اللَّهُمَّ وَصَلِّ أَوْلَايَا وَآخِرَاءَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَارِكْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْحَمِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، بِأَكْمَلِ وَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلَيَّ أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ وَمَلَائِكَتِكَ وَحَمَلِهِ عَرْشِكَ بِإِلَهِ إِلَّا أَنْتَ.

اللَّهُمَّ وَلَا تَفَرِّقْ بَيْنِي وَبَيْنَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صِلْ لِمَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ، وَاجْعَلْنِي يَا مَوْلَايَ مِنْ شَيْعَةِ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ ذُرِّيَّتِهِمُ الطَّاهِرَةِ الْمُتَّجِبَةِ، وَ هَبْ لِي التَّمَسُّكَ بِحَبْلِهِمْ وَ الرِّضَا بِسَبِيلِهِمْ وَ الْأَخْذَ بِطَرِيقَتِهِمْ، إِنَّكَ جَوَادٌ كَرِيمٌ.

پس روی خود را بر زمین بمال و بگو:

يَا مَنْ يَحْكُمُ مَا يَشَاءُ، وَيَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، أَنْتَ حَكَمْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ مَحْمُودًا مَشْكُورًا، فَعَجَّلْ يَا مَوْلَايَ فَرَجَهُمْ وَفَرَجْنَا بِهِمْ، فَإِنَّكَ ضَمِنْتَ إِعْرَازَهُمْ بَعْدَ الدَّلَّةِ، وَتَكْثِيرَهُمْ بَعْدَ الْقِلَّةِ، وَإِظْهَارَهُمْ بَعْدَ الْخُمُولِ، يَا أَصْدَقَ الصَّادِقِينَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

فَأَسْأَلُكَ يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي مُتَضَرِّعًا إِلَيْكَ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ بَسْطَ أَمْلِي وَالتَّجَاوُزَ عَنِّي، وَقَبُولَ قَلِيلِ عَمَلِي وَكَثِيرِهِ وَ الزِّيَادَةَ فِي أَيَّامِي، وَتَبْلِيغِي ذَلِكَ الْمَشْهَدَ، وَ أَنْ تَجْعَلَنِي مِمَّنْ يُدْعَى فَيَجِيبُ إِلَى طَاعَتِهِمْ وَ مَوَالَاتِهِمْ وَ نَصِيرِهِمْ، وَ تُرِينِي ذَلِكَ قَرِيبًا سَرِيعًا فِي عَافِيَةٍ، إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

پس سر خود را به سوی آسمان بلند کن و بگو:

أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَكُونَ مِنَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَكَ، فَأَعِدْنِي يَا إِلَهِي بِرَحْمَتِكَ مِنْ ذَلِكَ.

پس به درستی که این عمل بهتر است برای تو از بسیاری از حج و عمره سنت که به جا آوری و مالها در آن خرج کنی و بدن خود را تعب بسیار در آنها بفرمایی و از اهل

و فرزندان خود مفارقت نمایی.

و بدان که حق تعالی عطا می فرماید به هر که این نماز را بکند و این دعا را بخواند از روی اخلاص و این عمل را به جا آورد از روی یقین و تصدیق به این ثوابها، ده خصلت؛ که از جمله آنها آن است که او را از مرگ بد نگاه دارد و ایمن گرداند او را از مکروهات و از پریشانی و بر او دشمنی را ظفر نهد تا بمیرد و نگاه دارد از دیوانگی و خوره و پیسی او را و فرزندان او را تا چهار پشت و شیطان و اولیای شیطان را بر او و بر نسل او تا چهار پشت مسلط نگرداند.

ابن سنان گفت که: پس من از خدمت آن حضرت برگشتم و می گفتم: سپاس خداوندی را که منت گذاشت بر من به شناختن شما و دوستی شما و از او سؤال می کنم که یاری دهد مرا بر آنچه لازم و فرض است بر من از فرمان برداری شما، به منت و رحمت خود (۱).

و سید ابن طاووس - رضی الله عنه - این روایت را در کتاب اقبال به سند بسیار معتبر دیگر، از عبدالله بن سنان به همین نحو روایت کرده است و در عمل و ادعیه اندک اختلافی دارد که اشاره به آنها می نماید؛ زیرا که چون به حسب سند، این روایت از جمیع روایات زیارات عاشورا اوثق است، زیارت کننده احتیاطاً به هر دو روایت عمل نماید، تا اعتماد او بر حصول این ثوابهای عظیم بیشتر باشد.

گفته است که: حضرت فرمود که: جامه های طاهر بپوش و بندهای خود را بگشا و ذراع و ساق خود را بگشا و به زمین خالی یا خانه خود که کسی تو را نبیند برو در هنگامی که روز بلند شده باشد.

- و نماز را به همان نحو نقل کرده است - .

و بعد از آن فرمود که: پس هزار مرتبه لعنت کن بر قاتل آن حضرت، تا نوشته شود برای تو به هر لعنتی هزار حسنه و محو شود از تو هزار گناه و بلند شود برای تو هزار درجه در بهشت.

۱- مصباح المتهجد: ۷۸۲ - ۷۸۷، مزار کبیر: ۴۷۳ - ۴۸۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۰۳ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۰۲ ش ۱۱۸.

پس راه می روی از موضعی که در آن نماز کرده ای هفت مرتبه و هر مرتبه می گویی:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، رِضًا بِقَضَاءِ اللَّهِ، وَتَسْلِيمًا لِأَمْرِهِ - هفت مرتبه - .

و در همه این احوال باید که بر تو اثر بد حالی و اندوه و ماتم زدگی و تأسف ظاهر باشد.

پس چون فارغ شوی، بایست در موضعی که در آن نماز کردی و هفتاد مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ عَذِّبِ الَّذِينَ حَارَبُوا رُسُلَكَ، وَ شَاقُّوكَ وَ عَيَّدُوا غَيْرَكَ، وَ اسْتَحْلُوا مَحَارِمَكَ وَ الْعَنِ الْقَادَةَ وَ الْأَتْبَاعَ، وَ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ، وَ مَنْ رَضِيَ بِفِعْلِهِمْ لَعْنَا كَثِيرًا.

پس بگو:

اللَّهُمَّ فَرِّجْ عَنْ أَهْلِ (۱) مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - ، وَ اسْتَفِذْهُمْ مِنْ أَيْدِي الْمُنَافِقِينَ وَ الْكُفَّارِ وَ الْجَاهِدِينَ، وَ ائْتِنُ عَلَيْهِمْ، وَ افْتَحْ لَهُمْ فَتْحًا يَسِيرًا، وَ اجْعَلْ لَهُمْ مِنْ لَدُنْكَ عَلَى عَدُوِّكَ وَ عَدُوِّهِمْ سُلْطَانًا نَصِيرًا.

پس بعد از دعا قنوت بخوان و در قنوت این دعا بخوان:

اللَّهُمَّ إِنَّ الْأُمَّةَ خَالَفَتِ الْأَيْمَةَ، وَ كَفَرُوا بِالْكَلِمَةِ، وَ أَقَامُوا عَلَى الضَّلَالَةِ وَ الْكُفْرِ وَ الرَّدَى وَ الْجَهَالَةِ وَ الْعَمَى، وَ هَجَرُوا الْكِتَابَ الَّذِي أَمَرَتْ بِمَعْرِفَتِهِ وَ الْوَصِيَّةَ الَّتِي أَمَرَتْ بِطَاعَتِهِ، فَأَمَاتُوا الْحَقَّ، وَ عَدَلُوا عَنِ الْقِسْطِ، وَ أَضَلُّوا الْأُمَّةَ عَنِ الْحَقِّ، وَ خَالَفُوا السُّنَّةَ، وَ بَدَّلُوا الْكِتَابَ، وَ مَلَكُوا الْأَحْزَابَ، وَ كَفَرُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ، وَ تَمَسَّكُوا بِالْبَاطِلِ، وَ ضَيَّعُوا الْحَقَّ، وَ أَضَلُّوا خَلْقَكَ، وَ قَتَلُوا أَوْلَادَ نَبِيِّكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، وَ خَيَّرَهُ عِبَادِكَ وَ أَضَيَّفِيائِكَ، وَ حَمَلَهُ عَرْشَكَ، وَ خَزَنَهُ سِرِّكَ، وَ مَنْ جَعَلْتَهُمُ الْحُكَّامَ فِي سَمَاوَاتِكَ وَ أَرْضِكَ.

اللَّهُمَّ فَزَلِّزْ أَقْدَامَهُمْ، وَ أَخْرِبْ دِيَارَهُمْ، وَ اكْفُفْ سِلَاحَهُمْ وَ أَيْدِيَهُمْ، وَ أَلْقِ

الِاخْتِلَافَ فِيمَا بَيْنَهُمْ، وَ أَوْهِنُ كَيْدَهُمْ، وَ اضْرِبْهُمْ بِسَيْفِكَ الصَّارِمِ، وَ حَجْرِكَ الدَّامِغِ، وَ طُمَّهُمْ بِالْبَلَاءِ طَمًا، وَ اِرْمِهِمْ بِالْبَلَاءِ رَمِيًا، وَ عَذِّبْهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا نُكْرًا، وَ اِرْمِهِمْ بِالْغَلَاءِ، وَ خُذْهُمْ بِالسِّنِينَ الَّتِي أَخَذْتَ بِهَا أَعْدَاءَكَ، وَ أَهْلِكْهُمْ بِمَا أَهْلَكْتَهُمْ بِهِ.

اللَّهُمَّ وَ خُذْهُمْ أَخَذَ الْقُرَى وَ هِيَ ظَالِمَةٌ، إِنَّ أَخْذَهَا أَلِيمٌ شَدِيدٌ.

اللَّهُمَّ إِنَّ سُبُكَ ضَائِعَةٌ، وَ أَحْكَامَكَ مُعْطَلَةٌ، وَ أَهْلَ نَبِيِّكَ فِي الْأَرْضِ هَائِمَةٌ، كَالْوَحْشِ السَّائِمَةِ.

اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْحَقَّ، وَ اسْتِنْفِذِ الْخَلْقَ، وَ ائْمُنْ عَلَيْنَا بِالنَّجَاهِ، وَ اهْدِنَا لِلْإِيمَانِ، وَ عَجِّلْ فَرَجَنَا بِالْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامَ، وَ اجْعَلْهُ لَنَا رِذَاءً، وَ اجْعَلْنَا لَهُ رِفْدًا.

اللَّهُمَّ وَ أَهْلِكَ مَنْ جَعَلَ قَتْلَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ عَيْدًا، وَ اسْتَحَلَّ فَرْحًا وَ سُرُورًا، وَ خُذْ آخِرَهُمْ بِمَا أَخَذْتَ بِهِ أَوْلَاهُمْ.

اللَّهُمَّ أضعِفِ الْبَلَاءَ وَ الْعِذَابَ وَ التَّنْكِيلَ عَلَى الظَّالِمِينَ، مِنَ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْآخِرِينَ، وَ عَلَى ظَالِمِي آلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ -، وَ زِدْهُمْ نَكَالًا وَ لَعْنَةً، وَ أَهْلِكَ شِيَعَتَهُمْ وَ قَادَتَهُمْ وَ جَمَاعَتَهُمْ.

اللَّهُمَّ ارحم العترة الضائعة المقتولة الدليلة، من الشجرة الطيبة المباركة.

اللَّهُمَّ أعلِّ كَلِمَتَهُمْ، وَ أَفْلِحْ حُجَّتَهُمْ، وَ ثَبِّتْ قُلُوبَهُمْ، وَ قُلُوبَ شِيَعَتِهِمْ عَلَى مَوَالِيهِمْ، وَ انصُرْهُمْ وَ اعْنُهُمْ، وَ صَبِّرْهُمْ عَلَى الْأَذَى فِي جَنبِكَ، وَ اجْعَلْ لَهُمْ أَيَّامًا مَشْهُورَةً، وَ أَيَّامًا مَعْلُومَةً، كَمَا ضَمِنْتَ لِأَوْلِيَائِكَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ، فَإِنَّكَ قُلْتَ:

«وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسَّخِلَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لَيُبَدِّلَنَّهُمْ

مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا» (۱).

اللَّهُمَّ أَعِزِّ كَلِمَتَهُمْ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، فَإِنِّي عَبْدُكَ الْخَائِفُ مِنْكَ وَالرَّاجِعُ إِلَيْكَ وَالسَّائِلُ لَدَيْكَ وَالْمُتَوَكِّلُ عَلَيْكَ وَاللَّاجِئُ بِفِنَائِكَ، فَتَقَبَّلْ دُعَائِي، وَاسْمَعْ نَجْوَايَ، وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ رَضِيَتْ عَمَلُهُ وَهَدَيْتُهُ، وَقَبِلَتْ نُسُكُهُ، وَانْتَجَبْتَهُ بِرَحْمَتِكَ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْوَهَّابُ.

أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ بِلا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْ لَا تَفَرِّقَ بَيْنِي وَبَيْنَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الْأَيْمَةَ صِيَامَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ شَيْعِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ: عَلِيٍّ، وَفَاطِمَةَ وَالحَسَنَ وَالحُسَيْنَ، وَعَلِيٍّ، وَمُحَمَّدٍ، وَجَعْفَرَ، وَمُوسَى، وَعَلِيٍّ، وَمُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ وَالحَسَنَ وَالحُجَّهَ الْقَائِمَ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - ، وَ أَدْخِلْنِي فِيْمَا أَدْخَلْتَهُمْ فِيهِ، وَ أَخْرِجْنِي مِمَّا أَخْرَجْتَهُمْ مِنْهُ.

پس پهلوهای روی خود را بر خاک بگذار و بگو:

يَا مَنْ يَحْكُمُ بِمَا يَشَاءُ، وَيَعْمَلُ مَا يُرِيدُ، أَنْتَ حَكَمْتَ فِي أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ مَا حَكَمْتَ، فَلَكَ الْحَمْدُ مَحْمُودًا مَشْكُورًا، وَعَجَلُ فَرَجِهِمْ وَفَرَجْنَا بِهِمْ، فَإِنَّكَ ضَمِنْتَ إِعْرَازَهُمْ بَعْدَ الدَّلَّةِ، وَتَكْتِيرَهُمْ بَعْدَ الْقَلَّةِ، وَإِظْهَارَهُمْ بَعْدَ الْخُمُولِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

أَسْأَلُكَ يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ أَنْ تُبَلِّغَنِي أَمَلِي، وَتَشْكُرَ قَلِيلَ عَمَلِي،

وَ أَنْ تَزِيدَنِي فِي أَيَّامِي، وَ تُبَلِّغَنِي ذِكْرَكَ الْمَشْهَدَ، وَ تَجْعَلَنِي مِنَ الَّذِينَ دُعِيَ فَأَجَابَ إِلَى طَاعَتِهِمْ وَ مَوَالِيَتِهِمْ، وَ أَرِنِي ذَلِكَ قَرِيبًا سَرِيعًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و سر را به جانب آسمان بلند کن (۱).

پس حضرت ثواب زیارت را به همان نحو که مذکور شد، بیان فرمود.

[زیارت سوم:]

باز سید - علیه الرحمه - در کتاب اقبال گفته است که: در کتاب مختصر از منتخب ذکر کرده است که:

پس مهبای زیارت عاشورا می شوی، پس ابتدا می کنی به غسل، و دو جامه طاهر می پوشی و پای برهنه می روی به بالای بام خانه خود یا صحرايي، پس رو به قبله می کنی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ نُوحٍ أَمِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ النَّبِيِّينَ، وَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَ أَفْضَلِ السَّابِقِينَ، وَ سَبْطِ خَاتَمِ الْمُرْسَلِينَ.

وَ كَيْفَ لَا تَكُونُ كَذَلِكَ سَيِّدِي، وَ أَنْتَ إِمَامُ الْهُدَى، وَ حَلِيفُ التَّقَى، وَ خَامِسُ أَصْحَابِ الْكِسَاءِ، رُيِّتَ فِي حَجْرِ الْإِسْلَامِ، وَ رُضِعَتْ مِنْ ثَدْيِ الْإِيمَانِ، فَطَبَّتْ حَيًّا وَ مَيِّتًا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ الْحَسَنِ الزَّكِيِّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرِّ التَّقِيُّ الرَّضِيُّ الزَّكِيُّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفَنَائِكَ، وَ أَنَاخَتْ بِسَاحَتِكَ، وَ جَاهَدَتْ

فِي اللَّهِ مَعَكُمْ، وَ شَرْتُ نَفْسَهَا ابْتِغَاءَ مَرْضَاهِ اللَّهِ فِينِكَ.

السَّلَامُ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُحَدِّثِينَ بِكَ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا - عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ أَبَاكَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - وَ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَ قَائِدَ الْغُرِّ الْمَحَجَّلِينَ، إِمَامَ افْتِرَاضِ اللَّهِ طَاعَتُهُ عَلَى خَلْقِهِ؛ وَ كَذَلِكَ أَخُوكَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -، وَ كَذَلِكَ أَنْتَ وَ الْأَيْمَةُ مِنْ وُلْدِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتُمُ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتُمُ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتُمُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ جَاهِدْتُمُ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، حَتَّى أَتَاكُمْ الْيَقِينُ مِنْ وَعْدِهِ.

فَأَشْهَدُ اللَّهُ وَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي بِاللَّهِ مُؤْمِنٌ، وَ بِمُحَمَّدٍ مُصَدِّقٌ، وَ بِحَقِّكُمْ عَارِفٌ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا أَمَرَكُمْ بِهِ، وَ عَبْدْتُمُوهُ حَتَّى أَتَاكُمْ الْيَقِينُ.

يَأْبَى وَ أُمِّي أَنْتَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَمَرَ بِقَتْلِكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ شَايَعَ عَلَى ذَلِكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِي بِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ سَفَكُوا دَمَكَ، وَ انْتَهَكُوا حُرْمَتَكَ، وَ قَعَدُوا عَنْ نُصْرَتِكَ - مِمَّنْ دَعَاكَ فَأَجَبْتَهُ - مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

يَا سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ، إِنْ كَانَ لَمْ يُجِبْكَ بَدَنِي عِنْدَ اسْتِغَاثَتِكَ، فَقَدْ أَجَابَكَ رَأْيِي وَ هَوَايَ.

أَنَا أَشْهَدُ أَنَّ الْحَقَّ مَعَكَ، وَ أَنَّ مَنْ خَالَفَكَ عَلَى ذَلِكَ بَاطِلٌ، فَيَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا.

فَأَسْأَلُكَ يَا سَيِّدِي أَنْ تَسْأَلَ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ فِي ذُنُوبِي، وَ أَنْ يُلْحِقَنِي بِكُمْ وَ بِشَيْعَتِكُمْ، وَ أَنْ يَأْذَنَ لَكُمْ فِي الشَّفَاعَةِ، وَ أَنْ يُشَفِّعَكُمْ فِي ذُنُوبِي؛ فَإِنَّهُ قَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ:

«مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ» (۱).

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آبَائِكَ وَأَوْلَادِكَ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقِيمِينَ فِي حَرَمِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَعَلَى الشُّهَدَاءِ الَّذِينَ اسْتَشْهَدُوا مَعَكَ وَبَيْنَ يَدَيْكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَيْهِمْ، وَعَلَى وَلَدِكَ عَلِيٍّ الْأَصْغَرَ، الَّذِي فُجِعَتْ بِهِ.

پس می گوئی:

اللَّهُمَّ إِنِّي بِكَ تَوَجَّهْتُ إِلَيْكَ، وَقَدْ تَحَرَّمْتُ بِمُحَمَّدٍ وَعِثْرَتِهِ، وَتَوَجَّهْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ، وَاسْتَشْفَعْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ، وَتَوَسَّلْتُ بِمُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، لِتَفْضِي عَنِّي مُفْتَرِضِي وَدِينِي، وَتَفْرِجَ غَمِّي، وَتَجْعَلَ فَرَجِي مَوْضُوعًا بِفَرَجِهِمْ.

پس دستهای خود را بلند کن تا سفیدی زیر بغل دیده شود و بگو:

يَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، لَا تَهْتِكُ سِتْرِي وَلَا تُبْدِ عَوْرَتِي، وَآمِنْ رَوْعَتِي، وَاقْلُبْ عَثْرَتِي.

اللَّهُمَّ اقْلُبْ لِي مُفْلِحًا مُنْجِحًا، قَدْ رَضِيتَ عَمَلِي، وَاسْتَجَبْتَ دَعْوَتِي، يَا اللَّهُ الْكَرِيمُ.

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پس ابتدا کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ الزَّكِيِّ، السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ الصِّدِّيقِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، السَّلَامُ عَلَى الرَّضَا عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى

عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الْقَائِمِ بِحَقِّ اللَّهِ، وَحُجَّهِ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَعَلَى آبَائِهِ
الرَّاشِدِينَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَسَلَّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

پس شش رکعت نماز می کنی - هر دو رکعت به یک سلام - و در هر رکعت بعد از «حمد» صد مرتبه «قل هو الله أحد» بخوان و بعد از فارغ شدن از همه بگو:

اللَّهُمَّ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ، يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ، يَا أَحَدُ يَا صَمَدُ، يَا فَزُدُ يَا وَتَرُ، يَا سَمِيعُ، يَا عَلِيمُ يَا عَالِمُ، يَا كَبِيرُ يَا مُتَكَبِّرُ، يَا جَلِيلُ
يَا جَمِيلُ، يَا حَلِيمُ يَا قَوِيُّ، يَا عَزِيزُ يَا مُتَعَزِّزُ يَا جَبَّارُ، يَا مُؤْمِنُ يَا مُهَيِّمُنُ، يَا جَبَّارُ، يَا عَلِيُّ يَا مُعِينُ، يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ، يَا تَوَّابُ، يَا
بَاعِثُ يَا وَارِثُ، يَا حَمِيدُ يَا مُجِيدُ، يَا مَعْبُودُ يَا مَوْجُودُ، يَا ظَاهِرُ يَا بَاطِنُ، يَا أَوَّلُ يَا آخِرُ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَيَا
ذَا الْعِزَّةِ وَالسُّلْطَانِ.

أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ يَا اللَّهُ، وَبِحَقِّ أَسْمَائِكَ كُلِّهَا، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُفَرِّجَ عَنِّي كُلَّ هَمٍّ وَغَمٍّ وَ
كَرْبٍ وَضُرٍّ وَضَيْقٍ أَنَا فِيهِ، وَتَقْضِيَ عَنِّي دِينِي، وَتُبَلِّغَنِي أُمَّيَّتِي، وَتُسَيِّهَلْ لِي مَحَبَّتِي، وَتُيسِّرْ لِي إِرَادَتِي، وَتُوَصِّلَنِي إِلَى بُغْيَتِي
سَرِيعًا عَاجِلًا، وَتُعْطِنِي سُؤْلِي وَمَسْأَلَتِي، وَتَزِيدَنِي فَوْقَ رَغْبَتِي، وَتَجْمَعْ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ (۱).

[زیارت چهارم:]

شیخ مفید - قدس الله روحه - فرموده است که: زیارت دیگر است در روز عاشورا به روایت دیگر.

و شیخ محمد بن المشهدی رحمه الله ذکر کرده است که: زیارت دیگر است در روز عاشورا که از ناحیه مقدسه حضرت
صاحب الأمر - صلوات الله علیه - به سوی بعضی از نایبان آن حضرت بیرون آمده است:

می ایستی نزد قبر آن حضرت و می گویی:

السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صِفْوِهِ اللَّهُ مِنْ خَلْقَتِهِ. السَّلَامُ عَلَى شَيْثٍ وَلِيِّ اللَّهِ وَخَيْرَتِهِ.

۱- اقبال الاعمال: ۳/۷۰ - ۷۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۱۵ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۲۵ ش ۱۱۸۳ و ص

السَّلَامُ عَلَى إِدْرِيسَ الْقَائِمِ لِلَّهِ بِحُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى نُوحِ الْمُجَابِ فِي دَعْوَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى هُودِ الْمَمْدُودِ مِنَ اللَّهِ بِمَعُونَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى صَالِحِ الَّذِي تَوَجَّهَ اللَّهُ بِكَرَامَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ الَّذِي حَبَّاهُ اللَّهُ بِخَلْقَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ الَّذِي فَدَاهُ اللَّهُ بِذَبْحِ عَظِيمٍ مِنْ جَنَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى إِسْحَاقَ الَّذِي جَعَلَ اللَّهُ التُّبُوَّةَ فِي ذُرِّيَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى يَعْقُوبَ الَّذِي رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ بَصِيرَهُ بِرَحْمَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى يُوسُفَ الَّذِي نَجَّاهُ اللَّهُ مِنَ الْجُبِّ بِعَظَمَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى الَّذِي فَلَقَ اللَّهُ الْبَحْرَ لَهُ بِقُدْرَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى هَارُونَ الَّذِي خَصَّهُ اللَّهُ بِبُتُوَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى شُعَيْبَ الَّذِي نَصَّرَهُ اللَّهُ عَلَى أُمَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى دَاوُدَ الَّذِي تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ مِنْ خَطِيئَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى سُلَيْمَانَ الَّذِي ذَلَّتْ لَهُ الْجِنُّ بِعَزَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَيُّوبَ الَّذِي شَفَاهُ اللَّهُ مِنْ عِلَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى يُونُسَ الَّذِي أَنْجَزَ اللَّهُ لَهُ مَضْمُونَ عِدَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى عَزِيزِ الَّذِي أَحْيَاهُ اللَّهُ بِعِدِّ مَيْتَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى زَكَرِيَّا الصِّابِرِ فِي مِحْنَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى يَحْيَى الَّذِي أَرْزَقَهُ اللَّهُ بِشَهَادَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى عِيسَى رُوحِ اللَّهِ وَكَلِمَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ وَصِدِّقِ نَبِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الْمَخْضُوصِ بِأَخُوَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ ابْنَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ وَصِيِّ أَبِيهِ وَخَلِيفَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الَّذِي سَمَحَتْ نَفْسُهُ بِمُهْجَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ فِي سِرِّهِ وَعَلَانِيَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ جَعَلَ اللَّهُ الشُّفَاءَ فِي تَرْبَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ الْإِجَابَةُ تَحْتَ قُبَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ الْأَنَمَةُ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ.

السَّلَامُ عَلَى ابْنِ خَاتِمِ الْأَنْبِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَى ابْنِ سَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَى ابْنِ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَى ابْنِ خَدِيدِجَةَ الْكُبْرَى، السَّلَامُ عَلَى ابْنِ سِدْرَةَ الْمُنتَهَى، السَّلَامُ عَلَى ابْنِ جَنَّةِ الْمَأْوَى، السَّلَامُ عَلَى ابْنِ زَمْرَمَ وَ الصِّفَا، السَّلَامُ عَلَى الْمُرْمَلِ بِالِدَّمَاءِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَهْتُوكِ الْخِبَاءِ، السَّلَامُ عَلَى خَامِسِ أَصْحَابِ

الْكَسَاءِ، السَّلَامُ عَلَى غَرِيبِ الْعَرَبَاءِ، السَّلَامُ عَلَى شَهِيدِ الشُّهَدَاءِ، السَّلَامُ عَلَى قَتِيلِ الْأَدْعِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَى سَاكِنِ كَرْبَلَاءِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ بَكَتَهُ مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ ذُرِّيَّتُهُ الْأَرْكَبَاءُ.

السَّلَامُ عَلَى يَعْسُوبِ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَى مَنَازِلِ الْبَرَاهِينِ.

السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ السَّادَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الْجُيُوبِ الْمَضْرَجَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الشَّفَاهِ الدَّابِلَاتِ، السَّلَامُ عَلَى النُّفُوسِ الْمُضِيَّاتِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَرْوَاحِ الْمُخْتَلِسَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَجْسَادِ الْعَارِيَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الْجُسُومِ الشَّاحِبَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الدَّمَاءِ السَّائِلَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَعْضَاءِ الْمُقَطَّعَاتِ، السَّلَامُ عَلَى الرُّؤُوسِ الْمَشَالَاتِ، السَّلَامُ عَلَى النَّسْوَةِ الْبَارِزَاتِ.

السَّلَامُ عَلَى حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى آبَائِكَ الطَّاهِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أَبْنَائِكَ الْمُشْتَشْهِدِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى ذُرِّيَّتِكَ النَّاصِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُضَاجِعِينَ.

السَّلَامُ عَلَى الْقَتِيلِ الْمَظْلُومِ، السَّلَامُ عَلَى أَخِيهِ الْمَسْمُومِ.

السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ الْكَبِيرِ، السَّلَامُ عَلَى الرَّضِيِّ الصَّغِيرِ.

السَّلَامُ عَلَى الْأَبْدَانِ السَّلْبِيَّةِ، السَّلَامُ عَلَى الْعِترَةِ الْقَرِيبِيَّةِ.

السَّلَامُ عَلَى الْمُجِدِّدِينَ فِي الْفَلَوَاتِ، السَّلَامُ عَلَى النَّازِحِينَ عَنِ الْأَوْطَانِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَيْدُفُونِينَ بِأَكْفَانِ، السَّلَامُ عَلَى الرُّؤُوسِ الْمَفْرَقَةِ عَنِ الْأَبْدَانِ.

السَّلَامُ عَلَى الْمُحْتَسِبِ الصَّابِرِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَظْلُومِ بِأَنْصَارِهِ.

السَّلَامُ عَلَى سَاكِنِ التُّزْبَةِ الرَّاحِيَّةِ، السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الْقُبَّةِ السَّامِيَّةِ.

السَّلَامُ عَلَى مَنْ طَهَّرَهُ الْجَلِيلُ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ افْتَخَرَ بِهِ جَبْرَائِيلُ، السَّلَامُ عَلَى

مَنْ نَاغَاهُ فِي الْمَهْدِ مِيكَائِيلُ.

السَّلَامُ عَلَى مَنْ نُكِّثَتْ ذِمَّتُهُ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ هَتَكَتْ حُرْمَتُهُ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ أُرِيقَ بِالظُّلْمِ دَمُهُ، السَّلَامُ عَلَى الْمُعَسَّلِ بِجِدَمِ الْجِرَاحِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُجْرَعِ بِكَأْسَاتِ الرَّمَاحِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُضَامِ الْمُسْتَبَاحِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُنْحُورِ فِي الْوَرَى، السَّلَامُ عَلَى مَنْ دَفَنَهُ (١).

أَهْلُ الْقَرْيِ.

السَّلَامُ عَلَى الْمُقْطُوعِ الْوَتَيْنِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُحَامِيِّ بِلَا مُعِينٍ، السَّلَامُ عَلَى الشَّيْبِ الْخَضِيِّبِ، السَّلَامُ عَلَى الْخَدِّ التَّرِيْبِ، السَّلَامُ عَلَى الْبَيْدِنِ السَّلِيْبِ، السَّلَامُ عَلَى الثَّغْرِ الْمَقْرُوعِ (٢) بِالْقَضِيْبِ، السَّلَامُ عَلَى الرَّأْسِ الْمَرْفُوعِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَجْسَامِ الْعَارِيَةِ فِي الْفُلُواتِ، تَنْهَشُهَا الدَّنَابُ الْعَادِيَاتُ، وَ تَخْتَلِفُ إِلَيْهَا السَّبَاعُ الضَّارِيَاتُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، وَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمَرْفُوفِينَ (٣) حَوْلَ قُبَّتِكَ، الْحَافِينَ بِتُرْبَتِكَ، الطَّائِفِينَ بِعَرْصَتِكَ، الْوَارِدِينَ لِزِيَارَتِكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ، فَإِنِّي فَصَدْتُ إِلَيْكَ، وَ رَجَوْتُ الْفُوزَ لَدَيْكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ سَلَامَ الْعَارِفِ بِحُرْمَتِكَ، الْمُخْلِصِ فِي وِلَايَتِكَ، الْمُتَقَرِّبِ إِلَى اللَّهِ بِمَحَبَّتِكَ، الْبَرِيءِ مِنْ أَعْيَادِنِكَ، سَلَامَ مَنْ قَلْبُهُ بِمُصَابِحِكَ مَقْرُوحٌ، وَ دَمْعُهُ عِنْدَ ذِكْرِكَ مَسْفُوحٌ، سَلَامَ الْمَفْجُوعِ الْمَحْزُونِ الْوَالِيهِ الْمُسْتَكِينِ، سَلَامَ مَنْ لَوْ كَانَ مَعَكَ بِالطُّفُوفِ لَوْفَاكَ بِنَفْسِهِ حَيْدَ السُّيُوفِ، وَ بِيَدِ حُشَاشَتِهِ دُونَكَ لِلْحُتُوفِ، وَ جَاهِدَ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَ نَصَرَكَ عَلَى مَنْ بَغَى عَلَيْكَ، وَ فَدَاكَ بِرُوحِهِ وَ جَسَدِهِ وَ مَالِهِ وَ وَلَدِهِ، وَ رُوحَهُ لِرُوحِكَ فِدَاءً، وَ أَهْلَهُ لِأَهْلِكَ وَقَاءً.

فَلَيْنَ أَحْرَتَنِي الدُّهُورُ، وَ عَاقَبَنِي عَنْ نَصْرِكَ الْمَقْدُورُ، وَ لَمْ أَكُنْ لِمَنْ حَارَبَكَ

١- « من تولى دَفَنَهُ » خ ل.

٢- « الْمُقْرَعِ » خ ل.

٣- « الْمَرْفُوفِينَ » خ ل.

مُحَارِبًا، وَ لِمَنْ نَصَبَ لَكَ الْعِدَاةَ مُنَاصِبًا، فَلَا تُدْبِنُكَ صِيَابِحًا وَ مَسَاءً، وَ لِأَبْكِيَنَّ لَكَ بَدَلَ الدُّمُوعِ دَمًا، حَسْرَةً عَلَيْكَ، وَ تَأْسُفًا عَلَى مَا دَهَاكَ وَ تَلَهَّفًا، حَتَّى أُمُوتَ بِلُوعَةِ الْمُصَابِ، وَ غَضَبِ الْاِكْتِيَابِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ الْعِيدَانِ، وَ أَطَعْتَ اللَّهَ وَ مَا عَصَيْتَهُ، وَ تَمَسَّكَتَ بِهِ وَ بَحَيْلِهِ فَأَرْضَيْتَهُ، وَ حَسْبَيْتَهُ وَ رَافَقْتَهُ وَ اسْتَحْيَيْتَهُ (١)، وَ سَنَنْتَ السُّنَنَ، وَ أَطْفَأْتَ الْفِتْنَ، وَ دَعَوْتَ إِلَى الرَّشَادِ، وَ أَوْضَحْتَ سُبُلَ السَّدَادِ، وَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ الْجِهَادِ.

وَ كُنْتَ لِلَّهِ طَائِعًا، وَ لِجَدِّكَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - تَابِعًا، وَ لِقَوْلِ أَبِيكَ سَامِعًا، وَ إِلَى وَصِيَّتِهِ أَخِيكَ مُسَارِعًا، وَ لِعِمَادِ الدِّينِ رَافِعًا، وَ لِلطُّغْيَانِ قَامِعًا، وَ لِلطُّغَاهِ مُقَارِعًا، وَ لِلأُمَّةِ نَاصِحًا، وَ فِي عَمَرَاتِ الْمَوْتِ سَابِحًا، وَ لِلْفُسَاقِ مُكَافِحًا، وَ بِحُجَجِ اللَّهِ قَائِمًا، وَ لِلإِسْلَامِ وَ الْمُسْلِمِينَ رَاحِمًا، وَ لِلْحَقِّ نَاصِرًا، وَ عِنْدَ الْبَلَاءِ صَابِرًا، وَ لِلدِّينِ كَالِثًا، وَ عَنِ حَوَازِتِهِ مُرَامِيًا.

تَحْرِيطُ الْهُدَى وَ تَنْصِيرُهُ، وَ تَبْسِيطُ الْعِدَلِ وَ تَنْشِيرُهُ، وَ تَنْصِيرُ الدِّينِ وَ تَطْهِيرُهُ، وَ تَكْفُ الْعَابِثِ (٢) وَ تَرْجُزُهُ، وَ تَأْخِذُ لِلدِّينِ مِنَ الشَّرِيفِ، وَ تَسَاوِي فِي الْحُكْمِ بَيْنَ الْقَوِيِّ وَ الضَّعِيفِ.

كُنْتَ رَبِيعَ الْأَيْتَامِ، وَ عَضِيمَةَ الْأَنَامِ، وَ عِزَّ الْإِسْلَامِ، وَ مَعِيدِنَ الْأَحْكَامِ، وَ حَلِيفَ الْإِنْعَامِ، سَالِكًا طَرِيقَ حَيْدِكَ وَ أَبِيكَ، مُشَبِّهًا فِي الْوَصِيَّةِ (٣) لِأَخِيكَ، وَ فِي الدَّمَمِ رَضِيَّ الشِّيمِ، ظَاهِرَ الْكَرَمِ، مُتَهَجِّدًا فِي الظُّلَمِ، قَوِيمَ الطَّرِيقِ، كَرِيمَ الْخَلَائِقِ، عَظِيمَ السَّوَابِقِ، شَرِيفَ النَّسَبِ، مُنِيفَ الْحَسَبِ، رَفِيعَ الرُّتَبِ، كَثِيرَ الْمَنَاقِبِ، مَحْمُودَ

١- «وَاسْتَجَبْتَهُ» خ ل.

٢- «العابث» خ ل.

٣- «الرجاحه» خ ل.

النَّصْرَائِبِ، جَزَيْلِ الْمَوَاهِبِ، حَلِيمِ رَشِيدٍ، مُنِيبِ جَوَادٍ، عَلِيمِ شَدِيدٍ، إِمَامِ شَهِيدٍ، أَوَاهِ مُنِيبٍ، حَيْبٍ مَهِيْبٍ.

كُنْتُ لِلرَّسُولِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - وَلَدًا، وَ لِلْقُرْآنِ سِنَدًا، وَ لِلْأُمَّةِ عَضُدًا، وَ فِي الطَّاعَةِ مُجْتَهِدًا، حَافِظًا لِلْعَهْدِ وَ الْمِيثَاقِ، نَاكِبًا عَنِ سُبُلِ الْفَسَاقِ، بَاذِلًا لِلْمَجْهُودِ، طَوِيلَ الرُّكُوعِ وَ السُّجُودِ.

زَاهِدًا فِي الدُّنْيَا زُهَيْدَ الرَّاحِلِ عَنْهَا، نَاطِرًا إِلَيْهَا بَعِيْنَ الْمُسْتَوْحِشِينَ مِنْهَا، آمَالِكَ عَنْهَا مَكْفُوفَةً، وَ هِمَّتِكَ عَنْ زِينَتِهَا مَصِيرُوفَةً، وَ الْحَاضِكَ عَنْ بَهْجَتِهَا مَطْرُوفَةً، وَ رَغْبَتِكَ فِي الْآخِرَةِ مَعْرُوفَةً.

حَتَّى إِذَا الْجُورُ مَدَّ بَاعَهُ، وَ أَسْفَرَ الظُّلْمَ قِنَاعَهُ، وَ دَعَا الْعُيَّ أَتْبَاعَهُ، وَ أَنْتَ فِي حَرَمِ جَدِّكَ قَاطِنٌ، وَ لِلظَّالِمِينَ مُبَايِنٌ، جَلِيسُ الْبَيْتِ وَ الْمِحْرَابِ، مُعْتَزِلٌ عَنِ اللَّذَاتِ وَ الشَّهَوَاتِ، تُنَكِّرُ الْمُنْكَرَ بِقَلْبِكَ وَ لِسَانِكَ عَلَى حَسَبِ طَاقَتِكَ وَ إِمْكَانَتِكَ، ثُمَّ اقْتَضَاكَ الْعِلْمُ لِلْإِنْكَارِ (١)، وَ لَزِمَكَ أَنْ تُجَاهِدَ الْفُجَّارَ، فَسَبَرْتَ فِي أَوْلَادِكَ وَ أَهْلِيكَ، وَ شَتَيْتَكَ وَ مَوَالِيكَ، وَ صَدَعْتَ بِالْحَقِّ وَ الْبَيِّنَةِ، وَ دَعَوْتَ إِلَى اللَّهِ بِالْحُكْمِ وَ الْمِوَعِظَةِ الْحَسِنَةِ، وَ أَمَرْتَ بِإِقَامَةِ الْخِدُودِ وَ الطَّاعَةِ لِلْمَعْبُودِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْخَبَائِثِ وَ الطُّغْيَانِ، وَ وَجَّهْتَ بِالظُّلْمِ وَ الْعُدْوَانِ.

فَجَاهِدْتَهُمْ بَعِيدَ الْإِعْزَازِ إِلَيْهِمْ، وَ تَأَكِيدُ الْحُجَّةَ عَلَيْهِمْ، فَكُنْتُمْ ذِمَامَكَ وَ بَيْعَتَكَ، وَ أَسِيخَطُوا رَبَّكَ وَ جَدَّكَ، وَ بَدَّوْكَ بِالْحَرْبِ، فَتَبَّتْ لِلطَّغْنِ وَ الضَّرْبِ، وَ طَحْنَتْ جُنُودَ الْفُجَّارِ، وَ اقْتَحَمَتْ قَسَطَ الْعُبَارِ، مُجَالِدًا بِذِي الْفَقَارِ، كَأَنَّكَ عَلِيٌّ الْمُخْتَارُ.

فَلَمَّا رَأَوْكَ ثَابِتَ الْجَاشِ، غَيْرَ خَائِفٍ وَ لَا خَاشٍ، نَصَبُوا لَكَ غَوَائِلَ مَكْرِهِمْ،

وَقَاتَلُوكَ بِكَيْدِهِمْ وَشَرِّهِمْ، وَأَمَرَ اللَّعِينُ جُنُودَهُ فَمَنَعُوكَ الْمَاءَ وَرُودَهُ، وَنَاجَزُوكَ الْقِتَالَ، وَعَاجَلُوكَ النَّوَالَ، وَرَشَقُوكَ
بِالسَّهَامِ وَالنَّبَالِ، وَبَسَطُوا إِلَيْكَ أَكْفَ الْإِضْطِلَامِ، وَلَمْ يَزْعُوا لِمَكَ ذِمَامًا وَلَا رَاقِبُوا فِيكَ آثَامًا فِي قَتْلِهِمْ أَوْلِيَاءَكَ، وَنَهَبِهِمْ
رِحَالَكَ وَأَنْتَ مُتَقَدِّمٌ فِي الْهَبَوَاتِ، وَ مُحْتَمِلٌ لِلذَّيْرَاتِ، قَدْ عَجِبْتَ مِنْ صَبْرِكَ مَلَائِكَةُ السَّمَاوَاتِ، فَأَحْدَقُوا (١) بِحُكِّكَ مِنْ كُلِّ
الْجِهَاتِ، وَأَتَخَنُوكَ بِالْجِرَاحِ، وَحَالُوا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الرِّوَاكِ، وَلَمْ يَبْقَ لِمَكَ نَاصِرٌ، وَأَنْتَ مُحْتَسِبٌ صَابِرٌ، تَذُبُّ عَنْ نِسْوَتِكَ وَ
أَوْلَادِكَ، حَتَّى نَكْسُوكَ عَنْ جَوَادِكَ، فَهَوَيْتَ إِلَى الْأَرْضِ جَرِيحًا، تَطُوكَ الْخَيُْولُ بِحَوَافِرِهَا، وَتَعْلُوكَ الطُّغَاهُ بِبَوَاتِرِهَا.

قَدْ رَشَحَ لِلْمَوْتِ جَبِينُكَ، وَ اخْتَلَفْتَ بِالْإِنْقِبَاصِ وَالْإِنْبِطَاطِ شِمَالَكَ وَ يَمِينِكَ، تُدِيرُ طَرْفًا حَفِيًّا إِلَى رَحْلِكَ وَ بَيْتِكَ، وَ قَدْ شَغَلَتْ
بِنَفْسِكَ عَنْ وَلَدِكَ وَ أَهْلِكَ (٢).

وَأَسِيرَعُ فَرَسُكَ شَارِدًا، إِلَى خِيَامِكَ قَاصِدًا، مُحْتَمِمًا بِأَكْبَا؛ فَلَمَّا رَأَيْنِ النَّسَاءَ جَوَادَكَ مَخْرِيًّا، وَ نَظَرْنَ سَيْرَ جَكَ عَلَيْهِ مَلُويًا، بَرَزْنَ
نَ الْخُدُورِ نَاشِرَاتِ الشُّعُورِ، عَلَى الْخُدُودِ لِاطْمَاتِ، لِلْوُجُوهِ (٣) سَافِرَاتِ، وَ بِالْعَوِيلِ دَاعِيَاتِ، وَ بَعْدَ الْعِزِّ مُذَلَّلَاتِ وَ إِلَى مَضْرَعِكَ
مُبَادِرَاتِ وَ الشَّمْرُ جَالِسٌ عَلَى صَدْرِكَ، وَ مَوْلُغٌ (٤) سَيْفُهُ عَلَى (٥) نَحْرِكَ، قَابِضٌ عَلَى (٦) شَيْبَتِكَ بِيَدِهِ، ذَابِحٌ لَكَ بِمُهَنْدِهِ.

قَدْ سَيَكَنْتَ حَوَاشِيكَ، وَ خَفَيْتَ أَنْفَاسِيكَ، وَ رُفِعَ عَلَى الْقَنَا رَأْسُكَ، وَ سَبَى أَهْلَكَ كَالْعَبِيدِ، وَ صِيْفُدُوا فِي الْحَدِيدِ، فَوْقَ أَقْتَابِ
الْمُطَيَّاتِ، تَلْفُحُ وَجُوهَهُمْ حُرَّ الْهَاجِرَاتِ، يُسَاقُونَ فِي الْبَرَارِ وَ الْفُلُوتِ، أَيَدِيَهُمْ مَغْلُولَةٌ إِلَى الْأَعْنَاقِ، يُطَافُ بِهِمْ فِي الْأَسْوَاقِ.

١- « وَ أَحْدَقُوا » خ ل.

٢- « أَهْلِكَ » خ ل.

٣- از بحار الانوار. در نسخ: «الْوُجُوه».

٤- « مَوْلُغٌ » خ ل.

٥- « فِي » خ ل.

٦- « فِي » خ ل.

فَالْوَيْلُ لِلْعَصَاهِ الْمُسَاقِ، لَقَدْ قَتَلُوا بِقَتْلِكَ الْإِسْلَامَ، وَ عَطَلُوا الصَّلَاةَ وَ الصَّيَامَ، وَ نَقَضُوا السُّنَنَ وَ الْأَحْكَامَ، وَ هَدَمُوا قَوَاعِدَ الْإِيمَانِ، وَ حَرَّفُوا آيَاتِ الْقُرْآنِ، وَ هَمَلَجُوا فِي الْبَغْيِ وَ الْعُدْوَانِ.

لَقَدْ أَضَيَحَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - مِنْ أَجْلِكَ مُؤْتَوْرًا، وَ عَادَ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَهْجُورًا، وَ عُودِرَ الْحَقُّ إِذْ قُهِزَتْ مَقْهُورًا، وَ فُقِدَ بِفَقْدِكَ التَّكْبِيرُ وَ التَّهْلِيلُ وَ التَّحْرِيمُ وَ التَّحْلِيلُ وَ التَّنْزِيلُ وَ التَّأْوِيلُ، وَ ظَهَرَ بِعَيْدِكَ التَّغْيِيرُ وَ التَّبْدِيلُ وَ الْإِلْحَادُ وَ التَّعْطِيلُ وَ الْأَهْوَاءُ وَ الْأَضَالِيلُ وَ الْفِتَنُ وَ الْأَبَاطِيلُ.

فَقَامَ نَاعِيكَ عِنْدَ قَبْرِ حَيْدِكَ الرَّسُولِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - فَنَعَاكَ إِلَيْهِ بِالِدَّمْعِ الْهَطُولِ قَائِلًا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُتِلَ سَبْطُكَ وَ فَتَاكَ، وَ اسْتَيْسَحَ أَهْلُكَ وَ حِمَاكَ، وَ سَبِيَّتَ بَعِيدِكَ ذَرَارِيكَ، وَ وَقَعَ الْمَحِيدُورُ بِعِثْرَتِكَ وَ ذَوِيكَ، فَانزَعَجَ الرَّسُولُ، وَ بَكَى قَلْبُهُ الْمَهْيُولُ، وَ عَزَاهُ بِسَكَ الْمَلَائِكَةِ وَ الْأَنْبِيَاءِ، وَ فُجِعَتْ بِسَكَ أُمُّكَ الرَّهْرَاءُ، وَ اخْتَلَفَتْ جُنُودُ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ تَعزَى أَبَاكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ أَقْبَمَتْ لِمَكَ الْمَيَاتِمَ فِي أَعْلَى عَلِيِّينَ، وَ لَطَمَتْ عَلَيْكَ الْحُورُ الْعَيْنُ، وَ بَكَتِ السَّمَاءُ وَ سَيَّكَانَهَا وَ الْجِنَانُ (١) وَ خَزَانَهَا وَ الْهَضَابُ وَ أَقْطَارُهَا وَ الْبِحَارُ وَ حَيْتَانَهَا، وَ مَكَّةُ وَ بُيُوتُهَا وَ الْجِنَانُ (٢) وَ وِلْدَانُهَا وَ الْبَيْتُ وَ الْمَقَامُ وَ الْمَشْعَرُ الْحَرَامُ وَ الْحِلُّ وَ الْإِحْرَامُ.

اللَّهُمَّ فَبِحُرْمَةِ هَذَا الْمَكَانِ الْمُتَيْفِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ احْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهِمْ، وَ ادْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِمْ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ يَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ، وَ يَا أَكْرَمَ الْمَأْكُورِينَ، وَ يَا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ، بِمُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، رَسُولِكَ إِلَى الْعَالَمِينَ أَجْمَعِينَ، وَ بِأَخِيهِ وَ ابْنِ عَمِّهِ

١- «والجبال» خ ل.

٢- «والبحار وحيثانها، والجنان» خ ل.

الْأَنْزِعِ الْبُطِينِ، الْعَالِمِ الْمَكِينِ، عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بِفَاطِمَةَ سَيِّدَةَ الْعَالَمِينَ، وَ بِالْحَسَنِ الزَّكِيِّ عَضِيْمَةَ الْمُتَّقِينَ، وَ بِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَسَنِ أَكْرَمِ الْمُسْتَشْهِدِينَ، وَ بِأَوْلَادِهِ الْمُقْتُولِينَ، وَ بِعَتْرَتِهِ الْمَظْلُومِينَ، وَ بِعَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ، وَ بِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ قَبْلَهُ الْأَوْلِينَ، وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ أَصْدَقِ الصَّادِقِينَ، وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ مُظْهِرِ الْبَرَاهِينِ، وَ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى نَاصِرِ الدِّينِ، وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ قُدْوَةِ الْمُهْتَدِينَ، وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ أَزْهَدِ الزَّاهِدِينَ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَارِثِ الْمُسْتَحْلِفِينَ وَ الْحُجَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِينَ الْأَبْرَارِ، آلِ طِهٍ وَ يس، وَ أَنْ تُجْعَلَنِي فِي الْقِيَامَةِ مِنَ الْمَأْمُونِينَ الْمُطْمَئِنِّينَ الْفَائِزِينَ، الْفَرِحِينَ الْمُسْتَبْشِرِينَ.

اللَّهُمَّ اكْتُبْنِي فِي الْمُسْلِمِينَ، وَ الْخَفِيَّ بِالصِّ الْحَيْنِ، وَ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ، وَ انصُرْنِي عَلَى الْبَاطِلِينَ، وَ اكْفِنِي كَيْدَ الْحَاسِدِينَ، وَ اضِرْفْ عَنِّي مَكْرَ الْمَاكِرِينَ، وَ اقْبِضْ عَنِّي أَيْدِيَ الظَّالِمِينَ، وَ اجْمَعْ بَيْنِي وَ بَيْنَ السَّادَةِ الْأَيَّامِينَ فِي أَعْلَى عِلِّيِّينَ، مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصُّدِّيقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أُقْسِمُ عَلَيْكَ بِنَبِيِّكَ الْمَعْصُومِ، وَ بِحُكْمِكَ الْمَحْتُومِ، وَ نَهْيِكَ الْمَكْتُومِ، وَ بِهَذَا الْقَبْرِ الْمَلْمُومِ، الْمُوَسَّدِ فِي كَفِّهِ الْإِمَامَ الْمَعْصُومَ، الْمَقْتُولَ الْمَظْلُومَ، أَنْ تَكْشِفَ مَا بِي مِنَ الْغُومِ، وَ تَصْرِفَ عَنِّي شَرَّ الْقَدَرِ الْمَحْتُومِ، وَ تُجِيرَنِي مِنَ النَّارِ ذَاتِ السَّمُومِ.

اللَّهُمَّ جَلِّئِي بِنِعْمَتِكَ، وَ رَضِّنِي بِقِسْمِكَ، وَ تَعَمَّدْنِي بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ، وَ بَاعِدْنِي مِنْ مَكْرِكَ وَ نِقْمِكَ.

اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الزَّلَلِ، وَ سُدِّدْنِي فِي الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ، وَ افسَحْ لِي فِي مُدَّةِ الْأَجَلِ، وَ اعْفِنِي مِنَ الْأَوْجَاعِ وَالْعَلَلِ، وَ بَلِّغْنِي بِمَوَالِي وَ بِفَضْلِكَ أَفْضَلَ الْأَمَلِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اقْبِلْ تَوْبَتِي، وَ ارْحَمْ عَثْرَتِي، وَ اقلِّبْ عَثْرَتِي، وَ نَفْسِ كُرْبَتِي، وَ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي، وَ اصْلِحْ لِي فِي دَرِيَّتِي.

اللَّهُمَّ لَا تَدَعْ لِي فِي هَذَا الْمَشْهَدِ الْمُعْظَمِ وَالْمَحَلِّ الْمُكْرَمِ ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَ لَا عَيْبًا إِلَّا سَتَرْتَهُ وَ لَا عَمَّا إِلَّا كَشَفْتَهُ وَ لَا رِزْقًا إِلَّا بَسَطْتَهُ وَ لَا جَاهًا إِلَّا عَمَّرْتَهُ وَ لَا فَسَادًا إِلَّا أَصْلَحْتَهُ وَ لَا أَمَلًا إِلَّا بَلَّغْتَهُ وَ لَا دُعَاءً إِلَّا أَجَبْتَهُ وَ لَا مُضِيْقًا (١) إِلَّا فَرَّجْتَهُ وَ لَا شَمْلًا إِلَّا جَمَعْتَهُ وَ لَا أَمْرًا إِلَّا أَتَمَّمْتَهُ وَ لَا مَالًا إِلَّا كَثَّرْتَهُ (٢) وَ لَا خُلُقًا إِلَّا حَسَّنْتَهُ وَ لَا إِتْفَاقًا إِلَّا أَخْلَفْتَهُ وَ لَا حَالًا إِلَّا عَمَّرْتَهُ وَ لَا حُسُودًا إِلَّا قَمَعْتَهُ وَ لَا عَدُوًّا إِلَّا أَرَدَيْتَهُ وَ لَا شَرًّا إِلَّا كَفَيْتَهُ وَ لَا مَرَضًا إِلَّا شَفَيْتَهُ وَ لَا بَعِيدًا إِلَّا أَدْبَيْتَهُ وَ لَا شَعْنًا إِلَّا لَمَمْتَهُ وَ لَا سُؤَالَ إِلَّا أَعْطَيْتَهُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْعَاجِلِ، وَ ثَوَابَ الْأَجَلِ.

اللَّهُمَّ اغْنِنِي بِحَلَالِكَ عَنِ الْحَرَامِ، وَ بِفَضْلِكَ عَنِ جَمِيعِ الْأَنَامِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَ قَلْبًا خَاشِعًا، وَ يَقِينًا شَافِيًا، وَ عَمَلًا زَاكِيًا، وَ صَبْرًا جَمِيلًا، وَ أَجْرًا جَزِيلًا.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شُكْرَ نِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَ زِدْ فِي إِحْسَانِكَ وَ كَرَمِكَ إِلَيَّ، وَ اجْعَلْ قَوْلِي فِي النَّاسِ مَسْمُوعًا، وَ عَمَلِي عِنْدَكَ مَرْفُوعًا، وَ أَثْرِي فِي الْخَيْرَاتِ مَثْبُوعًا، وَ عَدُوِّي مَقْمُوعًا.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْأَخْيَارِ، فِي آنَاءِ اللَّيْلِ وَ أَطْرَافِ النَّهَارِ؛ وَ اكْفِنِي شَرَّ الْأَشْرَارِ، وَ طَهِّرْنِي مِنَ الذُّنُوبِ وَالْأَوْزَارِ، وَ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ، وَ أَحِلَّنِي (٣)

١- « مَضِيْقًا » خ ل.

٢- « أَكْثَرْتَهُ » خ ل.

٣- « أَدْخَلْنِي » خ ل.

دَارَ الْقَرَارِ، وَ اغْفِرْ لِي وَ لَجَمِيعِ إِخْوَانِي فِينِكَ وَ أَخَوَاتِي الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس روی به قبله کن و دو رکعت نماز بکن و در رکعت اول سوره «انبیا» و در رکعت دوم سوره «حشر» بخوان و در قنوت نماز این دعا بخوان:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ الْأَرْضِ بَيْنَ السَّبْعِ، وَ مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ، خِلَافًا لِأَعْدَائِهِ، وَ تَكْذِيبًا لِمَنْ عَدَلَ بِهِ، وَ إِقْرَارًا لِرُبُوبِيَّتِهِ، وَ خُضُوعًا (۱) لِعِزَّتِهِ.

الْأَوَّلُ بَعِيرٌ أَوَّلٍ وَ الْآخِرُ إِلَى غَيْرِ آخِرٍ، الظَّاهِرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ بِقُدْرَتِهِ، الْبَاطِنُ دُونَ كُلِّ شَيْءٍ بِعِلْمِهِ وَ لُطْفِهِ، لَا تَقِفُ الْعُقُولُ عَلَى كُنْهِ عَظَمَتِهِ وَ لَا تُدْرِكُ الْأَوْهَامُ حَقِيقَةَ مَا هَيْبَتِهِ وَ لَا تَتَصَوَّرُ الْأَنْفُسُ مَعَانِيَ كَيْفِيَّتِهِ، مُطَّلِعًا عَلَى الضَّمَائِرِ، عَارِفًا بِالسَّرَائِرِ «يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ» (۲).

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ عَلَى تَصْدِيقِي رَسُولَكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ -، وَ إِيمَانِي بِهِ، وَ عِلْمِي بِمَنْزِلَتِهِ، وَ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ النَّبِيُّ الَّذِي نَطَقَتِ الْحِكْمَةُ بِفَضْلِهِ، وَ بَشَّرَتِ الْأَنْبِيَاءُ بِهِ، وَ دَعَتْ إِلَى الْإِقْرَارِ بِمَا جَاءَ بِهِ، وَ حَثَّتْ عَلَى تَصْدِيقِهِ بِقَوْلِهِ تَعَالَى: «الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَ الْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَ يَحْرِمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَ يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ» (۳).

فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِكَ إِلَى الثَّقَلَيْنِ، وَ سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ الْمُضِيظَيْنِ، وَ عَلَى أَحِبِّهِ وَ ابْنِ عَمِّهِ، الَّذِينَ لَمْ يُشْرِكَا بِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا، وَ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ

۱- « وَخُشُوعًا » خ ل.

۲- غافر: ۱۹.

۳- اعراف: ۱۵۷.

العالمين، وعلى سيدي شباب أهل الجنة الحسن والحسين، صيلاه خالدة الدوام، عديد قطر الرهام، وزنه الجبال والأكام، ما أوزق السلام، واختلف الضياء والظلام، وعلى آله الطاهرين، الأئمة المهتدين، الذائدين عن الدين، علي، ومحمد، وجعفر، وموسى، وعلي، ومحمد، وعلي والحسن والحب، القوام بالقسط، وسلاله السبط.

اللهم إني أسألك بحق هذا الإمام فرجاً قريباً، وصبراً جميلاً، ونصيراً عزيزاً، وغنى عن الخلق، وثباتاً في الهدى والتوفيق لما تحب وترضى، ورزقاً واسعاً حلالاً طيباً مرئياً داراً سائغاً فاضلاً مفضلاً (١) صيماً صيماً، من غير كد ولا نكد ولا منه من أحد، وعافيه من كل بلاء وسقم ومرض وشكر على العافية والنعماء؛ وإذا جاء الموت فأقبضنا على أحسن ما يكون لك طاعه على ما أمرتنا محافظين، حتى تؤدينا إلى جنات النعيم، برحمتك يا أرحم الراحمين.

اللهم صيلاً على محمد وآل محمد، وأوحشني من الدنيا، وآسريني بالآخرة؛ وإنه لا يوحش من الدنيا إلا خوفك ولا يؤنس بالآخرة إلا رجاؤك.

اللهم لك الحجة لا عليك وإليك المشتكى لا منك، فصل على محمد وآله، وأعني على نفسي الظالمه العاصيه، وشهوتي الغالبه، واختم لي بالعافية.

اللهم إن استغفاري إياك - وأنا مصر على ما نهيت - قلله حياء، وتركى الاستغفار مع علمي بسعه حلمك تضييع لحق الرجاء.

اللهم إن ذنوبي تؤيسني أن أرجوك، وإن علمي بسعه رحمتك يمنعي أن أخشاك، فصل على محمد وآل محمد، وصديق رجائي لك، وكذب خوفي منك، وكن لي عند أحسن ظني بك، يا أكرم الأكرمين.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَيْدِنِي بِالْعِزِّ مَعَهُ، وَ أَنْطِقْ لِسَانِي بِالْحِكْمَةِ، وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يَنْدُمُ عَلَى مَا ضَيَّعَهُ فِي أَمْسِهِ وَ لَا يُعْبَنُ حَظَّهُ فِي يَوْمِهِ وَ لَا يَهْتُمُّ لِرِزْقِ غَدِهِ.

اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَنِيَّ مَنِ اسْتَتَعْنَى بِحَقِّكَ عَنكَ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْنِنِي عَنِ خَلْقِكَ بِكَ، وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ لَا يَبْسُطُ كَفًّا إِلَّا إِلَيْكَ.

اللَّهُمَّ إِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ قَنَطَ وَ أَمَامَهُ التَّوْبَةُ، وَ وَرَاءَهُ الرَّحْمَةُ؛ وَ إِنْ كُنْتُ ضَعِيفَ الْعَمَلِ فَإِنِّي فِي رَحْمَتِكَ قَوِيٌّ الْأَمَلِ، فَهَبْ لِي ضَعْفَ عَمَلِي لِقُوَّةِ أَمَلِي.

اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنَّ مَا فِي عِبَادِكَ مَنْ هُوَ أَقْسَى قَلْبًا مِنِّي وَ أَعْظَمُ مِنِّي ذَنْبًا، فَإِنِّي أَعْلَمُ أَنَّهُ لَا مَوْلَى أَعْظَمُ مِنْكَ طَوْلًا، وَ أَوْسَعُ رَحْمَةً وَ عَفْوًا؛ فَيَا مَنْ هُوَ أَوْحَدٌ فِي رَحْمَتِهِ، اغْفِرْ لِمَنْ لَيْسَ بِأَوْحَدٍ فِي خَطِيئَتِهِ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَمَرْتَنَا فَعَصَيْنَا، وَ نَهَيْتَ فَمَيَّا انْتَهَيْنَا، وَ ذَكَرْتَ فَتَنَّا سَيْنَا، وَ بَصَّرْتَ فَتَعَامَيْنَا، وَ حَيَّرْتَ فَتَعَدَّيْنَا، وَ مَا كَانَ ذَلِكَ جِزَاءَ إِحْسَانِكَ إِلَيْنَا، وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِمَا أَعْلَمْنَا وَ أَخْفَيْنَا، وَ أَخْبِرُ بِمَا نَأْتِي وَ مَا أَتَيْنَا، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تُؤَاخِذْنَا بِمَا أَخْطَأْنَا وَ نَسِينَا، وَ هَبْ لَنَا حُقُوقَكَ لَدَيْنَا، وَ أْتِمِّ إِحْسَانَكَ إِلَيْنَا، وَ أَسْبِلْ رَحْمَتَكَ عَلَيْنَا.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِهَذَا الصِّدِّيقِ الْإِمَامِ، وَ نَسْأَلُكَ بِالْحَقِّ الَّذِي جَعَلْتَهُ لَهُ، وَ لِحِدِّهِ رَسُولِكَ، وَ لِأَبُوَيْهِ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ أَهْلِ بَيْتِ الرَّحْمَةِ، إِذْ رَارَ الرَّزْقُ الَّذِي بِهِ قِوَامُ حَيَاتِنَا، وَ صَيَّ لَاحُ أَحْوَالِ عِيَالِنَا، فَأَنْتَ الْكَرِيمُ الَّذِي تُعْطِي مَنْ سَأَعَهُ، وَ تَمْنَعُ مَنْ قُدَّرَهُ، وَ نَحْنُ نَسْأَلُكَ مِنَ الرَّزْقِ مَا يَكُونُ صَلاَحًا لِلدُّنْيَا، وَ بَلَاعًا لِلآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لَنَا وَ لِدِينِنَا، وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ، الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمْوَاتِ، وَ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ.

پس رکوع و سجود می کنی و تشهد می خوانی و سلام می گویی، پس چون تسبیح فاطمه علیها السلام بخوانی چهل مرتبه بگو:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

و از خدا سؤال کن که تو را از گناهان نگاه دارد و از عذاب خود نجات بخشد و توفیق عمل نیک کرامت فرماید و اعمال را قبول نماید. و بایست نزد سر قبر و دو رکعت نماز بکن به نحوی که گذشت، پس خود را به ضریح بچسبان و ببوس و بگو:

زَادَ اللَّهُ فِي شَرَفِكُمْ وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

و دعا کن برای خود، و پدر و مادر خود و هر که خواهی (۱).

مؤلف گوید که: این زیارت را با تغییرها و زیادتی ها در مزارات ایراد کرده اند و به سید مرتضی - رضی الله عنه - نسبت داده اند و از زیارات مطلقه شمرده اند؛ پس دور نیست که بنابراین در سایر ایام نیز توان خواند این زیارت را.

۱- مزار کبیر: ۴۹۶، - ۵۱۴ بحارالانوار: ۱۰۱/۳۲۸ ح ۹ و ص ۳۱۷ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۰۹ ش ۱۱۸۱.

فصل دوم: در بیان فضیلت و کیفیت زیارت اربعین - یعنی بیستم ماه صفر - است

در کتب معتبره از حضرت امام حسن عسکری علیه السلام روایت کرده اند که: علامات مؤمن پنج چیز است: نماز پنجاه و یک رکعت از فریضه و نافله در شب و روز و زیارت روز اربعین و انگشتر در دست راست کردن و جبین را در سجده بر خاک گذاشتن و «بسم الله الرحمن الرحيم» را بلند گفتن (۱).

و از عطا منقول است که گفت: با جابر بن عبدالله انصاری بودم در روز بیستم ماه صفر، چون به غاضریه رسیدیم در آب فرات غسل کرد و پیراهن طاهری که با خود داشت پوشید، پس گفت که آیا با تو چیزی از بوی خوش هست ای عطا؟ گفتم: با من سُعد هست.

پس قدری از آن سُعد گرفت و بر سر و بدن پاشید و با پای برهنه روانه شد تا ایستاد نزد سر مبارک حضرت امام حسین و سه مرتبه الله اکبر گفت. پس افتاده و بیهوش شد و چون به هوش آمد شنیدم که می گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا آلَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا سَادَاتِ السَّادَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا لُيُوثَ الْغَابَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا سَفِينَةَ النَّجَاهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صِفْوَةَ اللَّهِ،

۱- مزار مفید: ۵۳ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۵۲ ح ۱۲۲، مصباح المتهجد: ۷۸۷ - ۷۸۸، مزار کبیر: ۳۵۲، مصباح الزائر: ۲۸۶، حاشیه مصباح کفعمی: ۴۸۹، بحار الانوار: ۸۲/۲۹۲ ح ۲۱ و ج ۸۵/۷۵ ح ۷ و ج ۱۰۱/۱۰۶ ح ۱۷ و ص ۳۲۹ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۲ ش ۱۰۷۰.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِسْمَاعِيلَ ذِي بَيْتِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ مُحَمَّدٍ الْمُضِيَّ طَفَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ عَلِيِّ الْمُرْتَضَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهِيدَ ابْنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَتِيلَ ابْنِ الْقَتِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ عَلَى خَلْقِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ بَرَزْتَ وَ الدَّيْكَ، وَ جَاهَدْتَ عَدُوَّكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ تَسْمَعُ الْكَلَامَ وَ تَرُدُّ الْجَوَابَ، وَ أَنَّكَ حَيُّبُ اللَّهِ وَ خَلِيلُهُ وَ نَجِيُّهُ، وَ صَفِيُّهُ وَ ابْنُ صَفِيِّهِ.

زُرْتُكَ مُشْتَقًا، فَكُنْ لِي شَفِيعًا إِلَى اللَّهِ، يَا سَيِّدِي أَسْتَشْفِعُ إِلَى اللَّهِ بِجَدِّكَ سَيِّدِ النَّبِيِّينَ، وَ بِأَبِيكَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَ بِأُمَّكَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ.

لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيكَ وَ ظَالِمِيكَ وَ شَانِيكَ وَ مُبْغِضِيكَ، مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ.

پس خم شد و دو طرف روی خود را بر قبر مقدس مالید و چهار رکعت نماز کرد، پس آمد به نزد قبر علی بن الحسین علیهما السلام و گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ، لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيكَ، لَعَنَ اللَّهُ ظَالِمِيكَ، أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ بِمَحَبَّتِكُمْ، وَ أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ (۱) مِنْ عَدُوِّكُمْ.

پس قبر را بوسید و دو رکعت نماز کرد و رو به جانب قبر شهدا کرد و گفت:

السَّلَامُ عَلَى الْأَرْوَاحِ الْمُتَيْخَةِ بِقَبْرِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا شَيْعَةَ اللَّهِ، وَ شَيْعَةَ رَسُولِهِ، وَ شَيْعَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا طَاهِرُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَهْدِيُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَبْرَارُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْحَافِينَ بِقُبُورِكُمْ.
جَمَعَنِي اللَّهُ وَ إِيَّاكُمْ فِي مُسْتَقَرِّ رَحْمَتِهِ تَحْتَ عَرْشِهِ.

پس آمد به نزد قبر حضرت عباس و ایستاد نزد قبر و گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَبَّاسَ بْنَ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

أَشْهَدُ لَقَدْ (۱) بِالْعَتِّ فِي النَّصِيحَةِ، وَ أَدَيْتَ الْأَمَانَ، وَ جَاهَدْتَ عِدْوَكَ وَ عِدْوَ أَخِيكَ؛ فَصَلِّ لِمَا تُرِي اللَّهُ عَلَى رُوحِكَ الطَّيِّبِ، وَ جَزَاكَ اللَّهُ مِنْ أَخٍ خَيْرًا.

پس دو رکعت نماز کرد و خدا را خواند برای حاجتهای خود و برگشت (۲).

و به سند معتبر منقول است از صفوان جمال که گفت: مولای من حضرت صادق - صلوات الله علیه - به من گفت در زیارت اربعین که: زیارت می کنی در هنگامی که روز بلند شده باشد و می گویی:

السَّلَامُ عَلَى وَ لِيَّ اللَّهُ وَ حَبِيبِهِ، السَّلَامُ عَلَى خَلِيلِ اللَّهِ وَ نَجِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَى صَفِيِّ اللَّهِ وَ ابْنِ صَفِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَى أَسِيرِ الْكُرْبَاتِ، وَ قَتِيلِ الْعَبْرَاتِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ وَ لِيَّكَ وَ ابْنُ وَ لِيَّكَ، وَ صَفِيُّكَ وَ ابْنُ صَفِيِّكَ، الْفَائِزُ بِكَرَامَتِكَ، أَكْرَمْتَهُ بِالشَّهَادَةِ، وَ حَبَوْتَهُ بِالسَّعَادَةِ، وَ اجْتَبَيْتَهُ بِطَيْبِ الْوِلَادَةِ، وَ جَعَلْتَهُ سَيِّدًا

۱- «أشهد أنك قد» خ ل.

۲- مصباح الزائر: ۲۸۶ - ۲۸۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۳۰ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۶۰ ش ۱۱۴۱ و ص ۴۳۲ ش ۱۱۸۴ و ص ۵۳۷ پاورقی ۲.

مِنَ السَّادَةِ، وَقَائِدًا مِّنَ الْقَادَةِ، وَذَائِدًا مِّنَ الدَّادَةِ، وَأَعْطَيْتُهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ، وَجَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلَى خَلْقِكَ مِنَ الْأَوْصِيَاءِ، فَأَعِيدَ فِي الدُّعَاءِ، وَمَنَحَ النَّصْحَ، وَبَدَلَ مُهَجَّتَهُ فِيكَ، لِيَسْتَنْفِذَ عِبَادَكَ مِنَ الْجَهَالَةِ، وَخَيْرَهُ الضَّلَالَةِ.

وَقَدْ تَوَازَرَ عَلَيْهِ مَنَ عَرَّتَهُ الدُّنْيَا، وَبَاعَ حَظَّهُ بِالْمَازِدِ الْمَآذِنِ، وَشَرَى آخِرَتَهُ بِالثَّمَنِ الْمَأْوَكْسِ، وَتَغَطَّرَسَ وَتَرَدَّى فِي هَيَوَاهُ، وَأَسْحَطَكَ وَأَسْحَطَ نَبِيَّكَ، وَأَطَاعَ مِنْ عِبَادِكَ أَهْلَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَحَمَلَةَ الْأَوْزَارِ، الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارِ (١).

فَجَاهَدَهُمْ فِيكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، حَتَّى سَفِكَ فِي طَاعَتِكَ دَمَهُ، وَاسْتَبِيحَ حَرِيمَهُ.

اللَّهُمَّ فَالْعَنُهُمْ لَعْنًا وَبِيْلًا، وَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ سَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِينُ اللَّهِ وَابْنُ أَمِينِهِ، عِشْتَ سَعِيدًا، وَمَضَيْتَ حَمِيدًا، وَمُتَّ فَقِيدًا مَظْلُومًا شَهِيدًا.

وَأَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ مُنْجِزٌ لَكَ مَا وَعَدَكَ، وَمُهْلِكٌ مَنَ خَدَلَكَ، وَمُعَذِّبٌ مَنَ قَتَلَكَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

فَلَعَنَ اللَّهُ مَنَ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنَ ظَلَمَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَرَضِيَتْ بِهِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنِّي وَلِيُّ لِمَنَ وَالَاهُ، وَعَدُوٌّ لِمَنَ عَادَاهُ.

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي الْأَصْيَابِ الشَّامِخَةِ وَالْأَرْحَامِ الطَّاهِرَةِ؛ لَمْ تُجَسِّدْكَ الْجَاهِلِيَّةُ بِأَنْجَاسِهَا، وَ لَمْ تُلْبَسِكَ الْمُدْلِهَمَاتُ مِنْ ثِيَابِهَا.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ، وَ أَرْكَانِ الْمُسْلِمِينَ، وَ مَعْقِلِ الْمُؤْمِنِينَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْبُرِّ التَّقِيُّ، الرَّضِيُّ الرَّكِيُّ، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَيْمَةَ مِنْ وَلَدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَ أَعْلَامُ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا.

وَأَشْهَدُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ بِإِيَابِكُمْ مُؤَقِّنٌ، بِشَرَائِعِ دِينِي وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِي، وَ قَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سَلِيمٌ، وَ أَمْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ، وَ نُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَأْذَنَ اللَّهُ لَكُمْ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ، لَا مَعَ عِدْوِكُمْ؛ صِلَمَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، وَ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ، وَ شَاهِدِكُمْ وَ غَائِبِكُمْ، وَ ظَاهِرِكُمْ وَ بَاطِنِكُمْ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

و دو رکعت نماز می کنی و هر دعا که خواهی می کنی و برمی گردی (۱).

و سید ابن طاووس - علیه الرحمه - گفته است که: من برای این زیارت وداعی یافته ام که مخصوص است به این زیارت:

باید که بایستی پیش روی ضریح و بگویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ عَلِيِّ الْمُتَرْضَى وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ شَاهِدَهُ عَلَى خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الشَّهِيدَ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ. وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ.

أَتَيْتُكَ يَا مَوْلَايَ زَائِرًا وَافِدًا رَاغِبًا، مُقَرَّرًا لَكَ بِالذُّنُوبِ، هَارِبًا إِلَيْكَ مِنَ الْخَطَايَا، لِتَشْفَعَ لِي عِنْدَ رَبِّكَ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ حَيًّا وَ مَيِّتًا؛ فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامًا مَعْلُومًا، وَ شَفَاعَةً مَقْبُولَةً.

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۳ ح ۲۰۱، مصباح المتعجد: ۷۸۸ - ۷۹۰، مزار کبیر: ۵۱۴، اقبال الاعمال: ۳/۱۰۱، مصباح الزائر: ۲۸۸،

بحار الانوار: ۱۰۱/۳۳۱ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۲۹ ش ۱۱۸۳.

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ حَرَمَكَ وَغَضَبَ حَقَّكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ خَذَلَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ دَعَاكَ فَلَمْ يُجِبْكَ وَ لَمْ يُعِنِكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ مَنَعَكَ مِنْ حَرَمِ اللَّهِ وَ حَرَمِ رَسُولِهِ، وَ حَرَمِ أَبِيكَ وَ أَخِيكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ مَنَعَكَ مِنْ شُرْبِ مَاءِ الْفِرَاتِ، لَعْنَا كَثِيرًا يَتَّبِعُ بَعْضُهَا بَعْضًا.

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، «وَ سَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ» (١).

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زيارَتِهِ، وَ ارزُقْنِيهِ أَيْدًا مَا بَقِيَتْ وَ حَيِّتُ يَا رَبِّ، وَ إِنْ مِتُّ فَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (٢).

١- شعراء: ٢٢٧.

٢- مصباح الزائر: ٢٩٠، اقبال الاعمال: ٣/١٠٣، بحار الانوار: ١٠١/٣٣٢ - ٣٣٣ ذيل ح ٢، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٣/٥٧٨ ش ١٢٤٦.

فصل سوم: در بیان کیفیت و فضیلت زیارت آن حضرت است در ایام ماههای مبارک رجب و شعبان و رمضان

به سند معتبر منقول است از حضرت صادق علیه السلام که: هر که زیارت کند حسین بن علی علیهما السلام را در شب نیمه شعبان، حق تعالی گناهان گذشته و آینده او را بیامرزد (۱).

و به چند سند معتبر از حضرت امام زین العابدین و امام جعفر صادق علیهما السلام منقول است که: هر که خواهد که مصافحه کند با او صد و بیست و چهار هزار پیغمبر، پس باید که زیارت کند قبر ابی عبدالله الحسین علیه السلام را در نیمه شعبان؛ به درستی که ارواح پیغمبران علیهم السلام رخصت می طلبند در زیارت آن حضرت پس رخصت می یابند؛ که از ایشان اند پنج پیغمبر اولو العزم.

پرسیدند که: کدام اند آنها؟

فرمود که: نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و محمد - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِمْ اجمعين - ؛ ایشان که مبعوث شده اند به مشرق و مغرب زمین (۲).

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون نیمه ماه شعبان می شود، منادی از افق اعلی ندا می کند که: ای زیارت کنندگان حسین برگردید

۱- کامل الزیارات: ۱۷۴ ب ۷۱ ح ۶ و ص ۱۸۲ ب ۷۲ ح ۱۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۹۳ ح ۱ و ص ۱۰۵ ح ۱۵ و ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۹ ش ۹۸۲.

۲- کامل الزیارات: ۱۷۹ ب ۷۲ ح ۲، مزار مفید: ۴۲ ح ۱، مزار کبیر: ۳۴۶، اقبال الاعمال: ۳/۳۳۸، بحارالانوار: ۱۱/۵۸ ح ۶۱ و ج ۱۰۱/۹۳ ح ۲ و ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۹۴ ش ۸۴۵.

که گناهان شما آمرزیده شد و ثواب شما بر پروردگار شما و پیغمبر شما است (۱).

و در روایت معتبر دیگر فرمود که: هر که سه سال متوالی در نصف شعبان آن حضرت را زیارت کند، گناهانش آمرزیده می شود (۲).

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: زیارت کننده حسین علیه السلام در نصف شعبان، گناهانش آمرزیده می شود و در آن سال بر او گناهی نوشته نمی شود؛ پس اگر در سال دیگر زیارت کند باز گناهانش آمرزیده می شود (۳).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که در یک شب از سه شب قبر حسین بن علی علیهما السلام را زیارت کند، گناهان گذشته و آینده اش آمرزیده شود:

شب عید فطر، یا شب عید اضحی، یا شب نیمه شعبان (۴).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که آن حضرت را زیارت کند در شب نیمه شعبان و شب فطر و شب عرفه در یک سال، بنویسد حق تعالی از برای او ثواب هزار حج مقبول و هزار عمره مقبول؛ و برآورده شود از برای او هزار حاجت از حاجتهای دنیا و آخرت (۵).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: در شب نیمه شعبان می آرمزد حق تعالی هر کس را که زیارت امام حسین علیه السلام بکند گناهان گذشته ایشان را و به ایشان می گویند که: عمل را از سر گیر (۶).

و به سندهای صحیح و غیر صحیح مروی است که ابن ابی نصر از حضرت

۱- کافی: ۴/۵۸۹ ح ۹، کامل الزیارات: ۱۷۹ ب ۷۲ ح ۱ و ص ۱۸۰ ح ۳، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۲ ح ۳۱۸۰، مزار مفید: ۴۳ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۴۹ ح ۱۱۰، مزار کبیر: ۳۴۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۴ ح ۵ و ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۸ ش ۹۸۰.

۲- کامل الزیارات: ۱۸۰ ب ۷۲ ح ۴، مزار مفید: ۴۴ ح ۴، مزار کبیر: ۳۴۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۴ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۲ ش ۹۸۷.

۳- کامل الزیارات: ۱۸۰ ب ۷۲ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۴ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۰۹ ش ۸۷۳.

۴- کامل الزیارات: ۱۸۰ ب ۷۲ ح ۶، مزار مفید: ۴۵ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۹ ح ۱۱۲، مزار کبیر: ۳۴۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۰ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۱ ش ۹۸۶.

۵- کامل الزیارات: ۱۸۰ ب ۷۲ ح ۷، و ص ۹۵ ح ۱۱، مزار مفید: ۵۰ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۵۱ ح ۱۱۹، مزار کبیر: ۳۵۰، مصباح الزائر: ۳۲۹، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۰ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۹ ش ۹۸۱.

٦- كامل الزيارات: ١٨١ ب ٧٢ ح ١٠، اقبال الاعمال: ٣/٣٣٩، بحار الانوار: ١٠١/٩٥ ح ١٢ و ١٣، موسوعه زيارات المعصومين عليهم السلام: ٣/١٧١ ش ٩٨٥.

امام رضا - صلوات الله عليه - سؤال نمود که: در کدام وقت بهتر است که زیارت کنیم حضرت امام حسین علیه السلام را؟
فرمود که: در نصف شعبان و نصف رجب (۱).

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که زیارت قبر حسین علیه السلام برود در ماه مبارک رمضان و در راه بمیرد، او را در قیامت به موقف حساب در نیاورند و به او گویند: ایمن داخل بهشت شود (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت کند آن حضرت را در روز اول ماه رجب، خدا بیامرزد او را البته (۳).

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون روز اول شعبان داخل می شود، منادی از زیر عرش ندا می کند که: ای گروه شیعیان حسین! خالی مگذارید شب نیمه این ماه را از زیارت آن حضرت. اگر بدانید که چه ثواب در آن است، هر آینه از بسیاری انتظار، سال بر شما دیر گذرد تا شب نیمه شعبان در آید (۴).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت قبر آن حضرت بکند در نیمه شعبان - که غرضش محض رضای حق تعالی باشد و غیر خدا کسی منظورش نباشد - خدا در آن شب گناهانش را بیامرزد، هر چند به عدد موی بزهای قبیله کلب باشد.

راوی تعجب کرد که: همه گناهانش آمرزیده می شود؟

فرمود که: آیا این ثواب را از برای زیارت کننده حسین بسیار می دانی؟!

چگونه خدا او را بیامرزد و او به منزله کسی است که خدا را در عرش زیارت کرده باشد! (۵)

۱- کامل الزیارات: ۱۸۲ ب ۷۳ ح ۱، مزار مفید: ۴۰ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۸ ح ۱۰۸، مصباح المتعجد: ۸۰۷، مزار کبیر: ۳۴۶، اقبال الاعمال: ۲/۲۳۶، مصباح الزائر: ۳۰۳، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۶ ح ۱۴ و ص ۹۷ ح ۲۴ و ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۲۴ ش ۱۰۹۰ و ۱۰۹۱.

۲- کامل الزیارات: ۳۳۰ ب ۱۰۸ ح ۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۷ ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۳ ش ۹۸۹.

۳- کامل الزیارات: ۱۷۲ ب ۷۰ ذیل ح ۱۱، و ص ۱۸۲ ب ۷۳ ذیل ح ۲، مزار مفید: ۳۹ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۸ ح ۱۰۷، مصباح المتعجد: ۸۰۱، اقبال الاعمال: ۳/۲۱۹، مصباح الزائر: ۲۹۱، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۷ ح ۲۱ - ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۸ ش ۹۷۹.

۴- اقبال الاعمال: ۳/۳۳۹، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۸ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۰ ش ۹۸۴.

۵- اقبال الاعمال: ۳/۳۴۰، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۸ ح ۲۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۰ ش ۹۸۳.

و در حدیث دیگر فرمود که: خدا می آموزد برای زیارت کننده حسین علیه السلام در نیمه شعبان، گناهان گذشته و آینده او را (۱).

و به سند معتبر دیگر منقول است که: از آن حضرت پرسیدند که: آیا زیارت حضرت امام حسین را وقتی هست که بهتر از وقتی باشد؟

فرمود که: زیارت کنید آن حضرت را در هر وقت و هر زمان؛ زیرا که زیارت آن حضرت خیر مقرر است، هر که آن را بیشتر به عمل آورد خیر بیشتر خواهد یافت و هر که کمتر کند کمتر خواهد یافت. و سعی کنید در زیارت کردن آن حضرت در اوقات شریفه، که اعمال صالحه در آنها ثوابش مضاعف است و در آن اوقات شریفه ملائکه از آسمان نازل می شوند از برای زیارت آن حضرت.

پس پرسید از فضیلت زیارت آن حضرت در ماه مبارک رمضان.

فرمود که: هر که به زیارت آن حضرت برود از روی خشوع و از برای خدا و پشیمان از گناهان و طلب آمرزش کننده از آنها، در یکی از سه شب ماه رمضان - در شب اول ماه یا در شب نیمه ماه یا در شب آخر ماه - گناهان و خطاها از او فرو ریزد چنانچه برگهای خشکیده به باد تند از درختان می ریزد، تا آنکه از گناه پاک شود مانند روزی که از مادر متولد شده بوده است. و یا این ثواب از برای او باشد، مثل ثواب کسی که در آن سال حج و عمره کرده باشد و دو ملک او را ندا کنند - که ندای ایشان را هر صاحب روحی بشنود بغیر از جنّ و انس -، یکی از آنها گوید که: ای بنده خدا پاک شدی پس عمل را از سرگیری و دیگری گوید که: ای بنده خدا دعایت مستجاب شد، پس بشارت باد تو را به آمرزشی از جانب خدا و فضلی بزرگ (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: شب قدر در ده روز آخر ماه مبارک رمضان است، هر که آن شب را نزد قبر حضرت امام حسین صلوات الله علیه دریابد و دو رکعت یا بیشتر نماز در آنجا بکند و از حق تعالی بهشت را سؤال کند و پناه برد

۱- کامل الزیارات: ۱۸۱ ب ۷۲ ح ۹، اقبال الاعمال: ۳/۳۴۰، بحارالانوار: ۱۰۱/۹۸ ح ۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۹ ش ۹۸۲.

۲- اقبال الاعمال: ۱/۴۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۹۸ ح ۲۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۴ ش ۹۹۱.

به سوی او از آتش جهنم، حق تعالی به او عطا فرماید آنچه سؤال کرده است و پناه دهد او را از آنچه از او پناه جسته است.

و همچنین اگر سؤال کند که خدا به او بدهد بهترین چیزها که در این شب مقدر شده است و نگاه دارد او را از چیزهای بدی که در این شب مقدر شده است، یا حاجتی را از خدا بطلبد که در آن گناهی نباشد، امید دارم که سؤالش به او داده شود و از چیزهایی که حذر کرده است نگاه داشته شود و شفاعت او را قبول کند حق تعالی در حقّ ده کس از اهل بیت او - که همه مستوجب عذاب شده باشند - و حق تعالی بسیار خیر رساننده است به سؤال کننده و بنده خود (۱).

و به سند معتبر از امام زاده عبد العظیم - رضی الله عنه - منقول است که حضرت امام محمد تقی علیه السلام فرمود که: هر که زیارت کند حضرت امام حسین علیه السلام را در شب بیست و سوم ماه رمضان - و آن شبی است که امید است که شب قدر باشد و در آن شب هر امر محکمی جدا و مقدر شود - ، مصافحه کنند با او روح صد و بیست و چهار هزار پیغمبر، که همه رخصت می طلبند از خدا در زیارت آن حضرت در این شب (۲).

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون شب قدر می شود، منادی از میان عرش ندا می کند که: خدا آمرزید هر که را زیارت قبر حسین علیه السلام کرد (۳).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که زیارت قبر آن حضرت بکند در نیمه شعبان، بنویسد حق تعالی از برای او ثواب هزار حجّ (۴).

و به روایت معتبر منقول است از موسی بن جعفر علیهما السلام که: سه شب است که هر که زیارت کند حضرت امام حسین علیه السلام را در آن شبها، گناهان گذشته و آینده اش آمرزیده

۱- اقبال الاعمال: ۱/۳۸۳، بحار الانوار: ۹۸/۱۶۵ و ج ۱۰۱/۹۹ ح ۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۵ ش ۹۹۲.

۲- اقبال الاعمال: ۱/۳۸۳، بحار الانوار: ۹۸/۱۶۶ و ج ۱۰۱/۱۰۰ ح ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۱۱ ش ۱۰۶۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۸۴ ب ۷۴ ح ۵، مزار مفید: ۵۴ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۹ ح ۱۱۱، مزار کبیر: ۳۵۳، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۶ ح ۱۸ و ۱۹ و ص ۱۰۰ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۶ ش ۹۹۳.

۴- مصباح الزائر: ۳۱۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۱۰۰ ح ۳۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۲ ش ۹۸۸.

شود: شب نصف شعبان و شب بیست و سوم ماه رمضان و شب عید (۱).

مترجم گوید: در کتب علماء زیارات مخصوصه از برای روز اول ماه رجب و شب نیمه رجب و شب نیمه شعبان ذکر کرده اند و چون به روایت نسبت نداده اند ما ایراد نکردیم؛ اگر یکی از زیارات منقوله را که سابقاً مذکور شد به عمل آورند خوب است.

و شیخ کفعمی علیه الرحمه در کتاب بلدالامین، در زیارت نصف شعبان ذکر کرده است که: روایت کرده اند از حضرت صادق علیه السلام که در زیارت حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - نزد قبر می ایستی و می گویی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ الرَّكِيُّ، أُوْدِعَكَ شَهَادَةً مِنِّي لَكَ يُقَرِّبُنِي إِلَيْكَ فِي يَوْمِ شَفَاعَتِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قُتِلْتَ وَلَمْ تَمُتْ، بَلْ بَرَجَاءِ حَيَاتِكَ حَيَّتْ قُلُوبُ شَيْعَتِكَ، وَبِضِيَاءِ نُورِكَ اهْتَدَى الطَّالِبُونَ إِلَيْكَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ نُورُ اللَّهِ الَّذِي لَمْ يُطْفَأْ وَ لَا يُطْفَأُ أَبَدًا، وَ أَنَّكَ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِي لَمْ يَهْلِكْ وَ لَا يَهْلِكُ أَبَدًا.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ هَذِهِ التُّرْبَةَ تُؤَبِّتُكَ، وَ هَذَا الْحَرَمَ حَرَمُكَ، وَ هَذَا الْمَضِيرَ مَضِيرُكَ، لا دَلِيلَ وَ اللَّهُ مُعِزُّكَ وَ لا مَغْلُوبَ وَ اللَّهُ نَاصِرُكَ، هَذِهِ شَهَادَةٌ لِي عِنْدَكَ إِلَى يَوْمِ قَبْضِ رُوحِي بِحَضْرَتِكَ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ (۲).

مؤلف گوید که: دور نیست که این از زیارات مطلقه باشد.

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که در شب نیمه شعبان از اول تا آخر شب در کربلائی معلی بماند و هزار مرتبه سوره «قل هو الله أحد» بخواند و هزار مرتبه استغفار بکند و هزار مرتبه الحمد لله بگوید، پس برخیزد

۱- مصباح الزائر: ۳۲۹، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۰۱ ح ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۴ ش ۱۰۵۰.

۲- مصباح کفعمی: ۴۹۸، بلد الامین: ۲۸۴، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۴۲ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۴۵ ش

و چهار رکعت نماز بگزارد و در هر رکعت هزار مرتبه «آیه الکرسی» بخواند، حق تعالی موکل گرداند به او دو ملک را که حفظ نمایند او را از هر بدی و از شرّ هر شیطان و سلطان؛ و حسنات او را برای او بنویسند و گناهی بر او ننویسند و تا با اویند از برای او استغفار کنند (۱).

و سید ابن طاووس - علیه الرحمه - در کتاب اقبال از محمّد بن علی طرازی نقل کرده است که: او از خطّ محمّد بن هارون نقل کرده است که: از نماز شب نیمه شعبان نزد قبر سید ما ابی عبداللّه الحسین - صلوات اللّه علیه - چهار رکعت نماز است، که در هر رکعت پنجاه مرتبه «فاتحه الكتاب» و پنجاه مرتبه «قل هو اللّه أحد» بخوانند و هر یک را در رکوع ده مرتبه و بعد از سر برداشتن از رکوع و در سجده ها و در میان سجده ها ده مرتبه بخوانند و بعد از نماز این دعا بخوانند.

أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِآدَمَ وَ حَوَاءَ، حِينَ «قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَ تَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ» (۲)، وَ نَادَاكَ نُوحٌ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَ نَجَّيْتَهُ وَ آلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ، وَ أَطْفَأْتَ نَارَ نَمْرُودَ عَنْ خَلِيلِكَ إِبْرَاهِيمَ فَجَعَلْتَهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَ سَلَامًا.

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِإِيْيُوبَ حِينَ نَادَاكَ «أَنْي مَسْنِي الضُّرِّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» (۳)، فَكَشَفْتَ مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَ آتَيْتَهُ أَهْلَهُ وَ مَثَلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ وَ ذِكْرِي لِأُولِي الْأَلْبَابِ.

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِإِمْدِي النُّونِ حِينَ نَادَاكَ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (۴)، فَجَجَّيْتَهُ مِنَ النِّعَمِ.

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِمُوسَى وَ هَارُونَ دَعْوَتَهُمَا حِينَ قُلْتَ: «قَدْ أُجِيبْتُ دَعْوَتُكُمَا» (۵)، وَ أَعْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَ قَوْمَهُ، وَ غَفَرْتَ لِدَاوُدَ ذَنْبَهُ وَ بَهَّتَ قَلْبَهُ وَ أَرْضَيْتَ

۱- کامل الزیارات: ۱۸۱ ب ۷۲ ح ۸، اقبال الاعمال: ۳/۳۳۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۴۲ ح ۳.

۲- اعراف: ۲۳.

۳- انبیاء: ۸۳.

۴- انبیاء: ۸۷.

۵- یونس: ۸۹.

حَصَمَهُ مِنْكَ، وَ أَنْتَ الَّذِي فَدَيْتَ الذَّبِيحَ بِذَبِيحٍ عَظِيمٍ حِينَ أَسْلَمَا وَ تَلَّهُ لِلْجَبِينِ فَنَادَيْتُهُ بِالْفَرْجِ وَ الرُّوحِ.

وَ أَنْتَ الَّذِي نَادَاكَ زَكَرِيَّا بِمَدَاءٍ خَفِيًّا «قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَ لَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا» (١)، وَ قُلْتَ: «وَيَدْعُونَا رَعَبًا وَ رَهَبًا وَ كَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ» (٢).

وَ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِتَرِيْدَهُمْ مِنْ فَضْلِكَ؛ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي أَهْوَنَ الرَّاعِبِينَ إِلَيْكَ، وَ اسْتَجِبْ لِي كَمَا اسْتَجَبْتَ لَهُمْ، بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ طَهَّرْنِي، وَ تَقَبَّلْ صَلَاتِي وَ حَسَنَاتِي، وَ طَيَّبْ بَقِيَّةَ حَيَاتِي، وَ طَيَّبْ وَفَاتِي، وَ اخْلُفْنِي فِيْمَنْ أُخْلَفُ، وَ اخْفِظْهُمْ رَبِّ بِدُعَائِي، وَ اجْعَلْ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً تَحُوطُهَا بِحِيَاطَتِكَ مِنْ كُلِّ مَا حُطَّتْ مِنْهُ ذُرِّيَّةَ أَوْلِيَاءِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا رَحِيمٌ.

يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبٌ، وَ مِنْ كُلِّ سَائِلٍ قَرِيبٌ، وَ لِكُلِّ دَاعٍ مِنْ خَلْقِهِ مُجِيبٌ، أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الْأَحَدُ الصَّمَدُ، لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.

تَمْلِكُ الْقُدْرَةَ الَّتِي عَلَوَتْ بِهَا فَوْقَ عَرْشِكَ، وَ رَفَعْتَ بِهَا سَمَاوَاتِكَ، وَ أَرَسَيْتَ بِهَا جِبَالَكَ، وَ فَرَشْتَ بِهَا أَرْضَكَ، وَ أَجْرَيْتَ بِهَا الْبِحَارَ، وَ سَخَّرْتَ بِهَا السَّحَابَ وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ، وَ خَلَقْتَ بِهَا الْخَلَائِقَ.

أَسْأَلُكَ بِعَظَمِهِ وَ جَبْهَتِكَ الْكَرِيمِ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ، وَ أَضَاءَتْ بِهِ الظُّلُمَاتُ، أَنْ تُصَلِّئَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَكْفِينِي أَمْرًا مِنْ يُعَادِنِي وَ أَمْرًا مَعَادِي وَ مَعَاشِي، وَ أَصْلِحْ يَا رَبِّ شَأْنِي وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَ أَصْلِحْ

١- مريم: ٤.

٢- انبياء: ٩٠.

أَمْرٍ وَلَدِي وَعِيَالِي، وَأَعْنِي وَإِيَّاهُمْ مِنْ خَزَائِكَ وَسِعَهُ رِزْقُكَ وَفَضْلِكَ، وَارْزُقْنِي الْعِفَّةَ فِي دِينِكَ، وَانْفَعْنِي بِمَا نَفَعْتَ بِهِ مَنْ ارْتَضَيْتَ مِنْ عِبَادِكَ، وَاجْعَلْنِي لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا كَمَا جَعَلْتَ إِبْرَاهِيمَ، فَإِنَّ بِنُورِنَاكَ يَفُوزُ الْمُتَّقُونَ، وَيَتُوبُ التَّائِبُونَ، وَيَعْبُدُكَ الْعَابِدُونَ، وَبِتَسْدِيدِكَ وَإِرْشَادِكَ نَجَا الصَّالِحُونَ مِنَ النَّارِ.

اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَأَنْتَ وَوَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا.

اللَّهُمَّ بَيْنَ لَهَا رَشَادَهَا وَتَقْوَاهَا، وَنَزَّلَهَا مِنَ الْجَنَانِ أَعْلَاهَا، وَطَيَّبَ وَفَاتَهَا وَمَحْيَاهَا، وَأَكْرَمَ مُنْقَلَبَهَا وَمَثْوَاهَا، وَمُسِدَّتَفَرَّهَا وَمَأْوَاهَا، أَنْتَ رَبُّهَا وَمَوْلَاهَا.

اللَّهُمَّ اسْمِعْ وَاسْتَجِبْ بِمَنْزِلِهِ مُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ، وَفَاطِمَةَ وَالحَسَنِ وَالحُسَيْنِ، وَعَلِيَّ بْنِ الحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، وَعَلِيَّ بْنَ مُوسَى، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَالحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَالحُجَّهَ الْقَائِمَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ - عِنْدَكَ، وَبِمَنْزِلَتِهِمْ لَدَيْكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۱).

و ایضاً سید - علیه الرّحمة - روایت کرده است به سند معتبر که: به حضرت صادق علیه السلام عرض کردند که: چه می فرماید در باب کسی که نزد قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - حاضر شود در شب نیمه ماه مبارک رمضان؟

حضرت فرمود که: به به! هر که نزد قبر آن حضرت در شب نیمه ماه مبارک رمضان ده رکعت نماز بکند بعد از نماز خفتن به غیر از نماز شب و در هر رکعت سوره حمد و ده مرتبه «قل هو الله أحد» بخواند و از خدا امان بطلبد از آتش جهنم، حق تعالی او را بنویسد آزاد کرده خود از آتش جهنم و نمیرد تا در خواب ببیند ملکی چند را که او را بشارت دهند به بهشت و ملکی چند را که او را ایمن گردانند از آتش جهنم (۲).

و شیخ مفید و سید ابن طاووس و شیخ شهید و شیخ محمد بن المشهدی - رضی الله عنهم - زیارتی نقل کرده اند از برای شب قدر و روز عید ماه رمضان و عید قربان.

و سید فرموده است که این زیارت مخصوص شب قدر است و در عیدها نیز

۱- اقبال الاعمال: ۳/۳۴۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۴۳ ح ۴ و ص ۲۸۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۶۰ ش ۱۲۳۳.

۲- اقبال الاعمال: ۱/۲۹۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۴۹، ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۷۳ ش ۹۹۰.

چنین زیارت می توان کرد.

و روایتی که شیخ محمد بن المشهدی نقل کرده است، مُشعر است بر اینکه از زیارات مطلقه باشد و در همه وقت توان کرد.

گفته است که: روایت شده است از حضرت صادق علیه السلام که: چون خواهی زیارت کنی حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را، پس برو به روضه آن حضرت بعد از آنکه غسل کرده باشی و پاکترین جامه های خود را پوشیده باشی، پس چون بایستی نزدیک قبر آن حضرت، مقابل روی آن حضرت بایست و پشت به جانب قبله کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الصِّدِّيقِ الطَّاهِرِ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَرَحِمَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ تَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقَّ تِلَاوَتِهِ، وَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَ صَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِهِ مُحْتَسِبًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

أَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ خَالَفُوكَ وَ حَارَبُوكَ وَ الَّذِينَ خَذَلُوكَ وَ الَّذِينَ قَتَلُوكَ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ «وَ قَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى» (۱) لَعَنَ اللَّهُ الظَّالِمِينَ لَكُمْ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ، وَ ضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ.

أَتَيْتَكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ زَائِرًا، عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، مُسْتَبْصِرًا بِالْهُدَى الَّتِي أَنْتَ عَلَيَّهَا، عَارِفًا بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ.

پس خود را به قبر بیجسبان و پهلوی روی خود را بر آن بگذار.

پس برو به نزد سر آن حضرت و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ سَمَائِهِ، صَيَّمَى اللَّهُ عَلَى رُوحِكَ الطَّيِّبِ وَ جَسَدِكَ الطَّاهِرِ، وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا مَوْلَايَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس باز خود را به ضریح بچسبان و ببوس، و پهلوی روی خود را بر آن بگذار و نزد سر دو رکعت نماز بکن و بعد از آن هر نماز که میسر شود بکن.

پس برو به نزد پاهای آن حضرت و علی بن الحسین علیهما السلام را زیارت بکن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَ ضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ.

و هر دعا که خواهی بکن.

پس از جانب پا منحرف شو و رو به قبله شهدا را زیارت کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الصَّادِقُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الشُّهَدَاءُ الصَّابِرُونَ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ جَاهَدْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ صَبَرْتُمْ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِ اللَّهِ، وَ نَصَحْتُمْ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ حَتَّى أَتَاكُمْ الْيَقِينُ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ، فَجَزَاكُمْ اللَّهُ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ أَهْلِهِ أَفْضَلَ جِزَاءِ الْمُحْسِنِينَ، وَ جَمَعَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ فِي مَحَلِّ النِّعَمِ.

پس برو به سوی قبر عباس - رضی الله عنه - و چون نزد قبر بایستی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ جَاهَدْتَ وَ نَصَحْتَ وَ صَبَرْتَ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

لَعَنَ اللَّهُ الظَّالِمِينَ لَكُمْ مِنَ الْأُولَى وَ الْآخِرِينَ، وَ أَلْحَقَهُمْ بِدَرَكِ الْجَحِيمِ (۱).

فصل چهارم: در بیان فضیلت زیارت آن حضرت است در روز عرفه و عیدها و سایر ایام متبرکه

به سند معتبر منقول است از بشیر دهان که گفت: عرض کردم به حضرت صادق علیه السلام که: گاه هست حج از من فوت می شود و روز عرفه را نزد قبر حضرت امام حسین علیه السلام می گذرانم.

فرمود که: نیک می کنی ای بشیر، هر مؤمنی که به زیارت قبر امام حسین علیه السلام برود با شناسائی حق آن حضرت در غیر روز عیدی، نوشته شود برای او ثواب بیست حج و بیست عمره مقبول و بیست جهاد با پیغمبر مرسل یا امام عادل.

و هر که زیارت کند آن حضرت را در روز عرفه با معرفت حق آن حضرت، نوشته شود برای او هزار حج و هزار عمره پسندیده مقبول و هزار جهاد با پیغمبر مرسل یا امام عادل.

گفتم: کجا حاصل می شود برای من مثل ثواب موقف عرفات!؟

پس نظر فرمود آن حضرت به سوی من مانند کسی که خشمناک باشد و فرمود که: ای بشیر، مؤمن هر گاه برود به زیارت قبر امام حسین در روز عرفه و غسل کند در نهر فرات پس متوجه شود به سوی قبر آن حضرت، بنویسد حق تعالی از برای او به هر گامی حجی که با همه مناسک به عمل آمده باشد.

و چنین گمان دارم که فرمود: و عمره ای (۱).

و به سندهای معتبر از آن حضرت منقول است که: خداوند عالمیان در پسین روز عرفه، اول نظر رحمت به سوی زیارت کنندگان حسین بن علی می کند، پیش از آنکه نظر به اهل موقوف عرفات کند.

راوی پرسید که: به چه سبب چنین می کند؟

فرمود که: در میان آنها که در عرفات حاضر می شوند فرزندان زنا می باشند و در میان زیارت کنندگان آن حضرت فرزندان زنا نمی باشند (۲).

و به سند حسن کالصحیح از حضرت صادق و کاظم و رضا علیهم السلام منقول است که:

هر که زیارت کند آن حضرت را در روز عرفه، برگرداند حق تعالی او را خنک دل (۳).

یعنی با دل مطمئن به ایمان و شاد به رضا و خشنودی خدا.

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حق تعالی رحمت خود را متوجه زائران قبر حسین - صلوات الله علیه - می گرداند پیش از اهل عرفات و حاجتهای ایشان را بر می آورد و گناهان ایشان را می آمرزد و شفاعت ایشان را قبول می کند در سؤالیهای ایشان؛ پس بعد از آن متوجه اهل عرفات می شود و با ایشان نیز چنین می کند (۴).

و در روایت معتبر دیگر از بشیر منقول است که گفت: در هنگامی که حضرت صادق علیه السلام در حیره بود و نزد آن حضرت جماعتی از شیعه بودند، رو به سوی من کرد و فرمود که: ای بشیر، امسال حج کردی؟

۱- کامل الزیارات: ۱۶۹ ب ۷۰ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۱۵ ح ۲۵، امالی صدوق: ۱۲۳ م ۲۹ ح ۱۱، مزار کبیر: ۳۲۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۵ ح ۱ - ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۸ ش ۱۰۳۷.

۲- کامل الزیارات: ۱۷۰ ب ۷۰ ح ۳، ثواب الاعمال: ۱۱۵ ح ۲۷، معانی الاخبار: ۳۹۱ ح ۳۶، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۰ ح ۳۱۳۷، تهذیب الاحکام: ۶/۵۰ ح ۱۱۶، مصباح المتهدّج: ۷۱۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۵ ح ۴ - ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۰ ش ۱۰۴۲.

۳- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۰ ح ۳۱۷۲، ثواب الاعمال: ۱۱۵ ح ۲۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۶ ح ۸ و ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۰ ش ۱۰۴۱.

۴- کامل الزیارات: ۱۶۵ ب ۶۸ ح ۱ و ص ۱۷۰ ب ۷۰ ح ۴، ثواب الاعمال: ۱۱۶ ح ۲۸، مصباح المتهدّج: ۷۱۵، اقبال الاعمال: ۲/۶۱، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۶ ح ۵۰ و ص ۸۶ و ۸۷ ح ۱۰ - ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۱ ش ۱۰۴۵.

گفتم: نه، ولیکن در روز عرفه نزد قبر امام حسین علیه السلام بودم.

فرمود که: ای بشیر واللّه که از تو فوت نشده است چیزی از ثوابها که از برای اصحاب مکه در مکه به هم رسیده است.

گفتم: فدای تو شوم در آنجا عرفات هست، بیان فرما که چگونه مرا ثواب ایشان فوت نشده است؟!

فرمود که: ای بشیر احدی از شما که غسل کند بر کنار فرات و برود به زیارت قبر آن حضرت و عارف به امامت او و حق او باشد، عطا می فرماید حق تعالی به او به هر گامی که بردارد یا بگذارد، ثواب صد حج مقبول و صد عمره مبرور و صد جهاد که با پیغمبر مرسل برود به جنگ دشمن ترین دشمنان خدا.

ای بشیر بشنو و برسان به هر کس که دلش برتابد و قبول کند، که هر که زیارت کند آن حضرت را در روز عرفه، چنان است که حق تعالی را در عرش زیارت کرده باشد (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که را فوت شود روز عرفه در عرفات و دریابد آن را نزد قبر حسین بن علی علیهما السلام، از او فوت نشده است ثوابی. و به درستی که حق تعالی ابتدا می کند به اهل قبر حسین علیه السلام پیش از اهل عرفات، پس با ایشان خود مخاطبه و مکالمه می فرماید (۲).

و به سند حسن و موثق از آن حضرت منقول است که: چون روز عرفه می شود، حق تعالی مطلع می شود بر زوّار قبر حسین علیه السلام پس به ایشان می گوید که: از سر گیرید عمل را که گناهان شما را آمرزیدم. پس متوجه کار سازی اهل عرفات می شود (۳).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر گاه روز عرفه می شود، حق تعالی نظر می فرماید به سوی زیارت کنندگان قبر آن حضرت پس می فرماید که: برگردید که گناهان شما آمرزیده شده است. و از روزی که برمی گردند تا هفتاد روز، گناه

۱- کامل الزیارات: ۱۷۱ ب ۷۰ ح ۹، و ص ۱۸۵ ب ۷۵ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۷ ح ۱۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۶ ش ۱۰۳۴.

۲- کامل الزیارات: ۱۷۰ ب ۷۰ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۷ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۷ ش ۱۰۳۶.

۳- کامل الزیارات: ۱۷۱ ب ۷۰ ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۵۱ ح ۱۱۷، مصباح المتهجد: ۷۱۶، بحارالانوار: ۱۰۱/۸۸ ح ۱۵ و ص ۹۲ ح ۳۵ و ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۱ ش ۱۰۴۳.

بر ایشان نوشته نمی شود (۱).

و در حدیث معتبر دیگر از آن حضرت منقول است که: هر که زیارت کند قبر امام حسین - صلوات الله علیه - را در روز عرفه، بنویسد خدا از برای او ثواب هزار هزار حج که با قائم آل محمد - صلوات الله علیه - کرده باشند و هزار هزار عمره که با رسول خدا صلی الله علیه و آله کرده باشند و ثواب آزاد کردن هزار هزار بنده و فرستادن هزار هزار کس به جهاد در راه خدا.

و نام برد حق تعالی او را که: بنده بسیار تصدیق کننده من ایمان آورد به وعده من.

و ملائکه گویند که: فلان مرد صدیق است، خدا او را ثنا گفته است در بالای عرش عظمت و جلالش.

و در زمین او را «کروبی» گویند (۲) - که لقب ملائکه مقربین است - .

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که آن حضرت را زیارت کند در روز عرفه با شناختن حق او، بنویسد خدا از برای او ثواب هزار حج و هزار عمره و هزار جهاد، که با پیغمبر مرسل کرده باشند (۳).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که پریشان باشد و او را میسر نشود حجه الاسلام، پس برود و عرفه را نزد قبر امام حسین علیه السلام بگذراند، که آن مجزی است او را از حج اسلام.

و نمی گویم که از حج مجزی است مگر از برای کسی که پریشان باشد. اما مالدار،

۱- کامل الزیارات: ۱۷۱ ب ۷۰ ح ۸، مصباح المتهدج: ۷۱۶، اقبال الاعمال: ۲/۶۱، مصباح الزائر: ۳۴۷، بحار الانوار: ۱۰۱/۸۸ ح ۱۶ و ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۱ ش ۱۰۴۴.

۲- کامل الزیارات: ۱۷۲ ب ۷۰ ح ۱۰، مزار مفید: ۴۶ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۴۹ ح ۱۱۳، مصباح المتهدج: ۷۱۵، مزار کبیر: ۳۴۸، بحار الانوار: ۱۰۱/۸۸ ح ۱۸ و ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۰۲ ش ۱۰۴۶.

۳- کامل الزیارات: ۱۷۲ ب ۷۰ ح ۱۱ و ص ۱۸۲ ب ۷۳ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۱/۸۹ ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۳ ش ۱۰۲۹.

هر گاه حج واجب خود را کرده باشد و خواهد که حج سنّت یا عمره سنّت بکند و شغل دنیایی یا عایقی او را مانع شود و برود به نزد قبر آن حضرت در روز عرفه، او را مجزی است از ادا کردن حج و عمره و مضاعف گرداند حق تعالی ثواب آن را از برای او به اضعاف بسیار.

راوی پرسید: برابر چند حج و چند عمره است؟ فرمود که: آن را احصا نمی توان کرد. پرسید که: صد برابر؟ فرمود که: کی احصا می تواند کرد؟ پرسید که: هزار برابر؟ فرمود که: بیشتر.

پس آن آیه را خواند که مضمونش این است که: اگر بشمارید نعمتهای خدا را، احصا نمی توانید کرد آنها را (۱)، به درستی که خدا، واسع العطا و کریم است (۲).

و در حدیث دیگر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: هر که شب عرفه در زمین کربلا باشد و بماند آنجا تا زیارت روز عید بکند و برگردد، نگاه دارد خدا او را از شرّ آن سال (۳).

و در حدیث معتبر از رفاعه منقول است که حضرت صادق علیه السلام به او فرمود که:

امسال حج کردی؟ گفت: فدای تو شوم، زری نداشتم که به حج روم، ولیکن عرفه را نزد قبر امام حسین علیه السلام گذرانیدم.

فرمود که: ای رفاعه! هیچ کوتاهی نکردی از آنچه اهل منی در آن بودند؛ اگر نه این بود که کراهت دارم که مردم ترک حج کنند، هر آینه حدیثی برای تو می گفتم که هرگز ترک زیارت قبر آن حضرت نکنی.

پس ساعتی ساکت شد و بعد از آن فرمود که: خبر داد مرا پدرم که: هر که بیرون رود به سوی قبر امام حسین علیه السلام و عارف به حق آن حضرت بوده باشد و با تکبر نرود، همراه

۱- ابراهیم: ۳۴، نحل: ۱۸.

۲- کامل الزیارات: ۱۷۳ ب ۷۰ ح ۱۲، مزار مفید: ۴۶ ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۵۰ ح ۱۱۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۸۹ ح ۲۲ و ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۷ ش ۱۰۳۵.

۳- کامل الزیارات: ۲۶۹ ب ۸۸ ح ۹، مزار مفید: ۴۸ ح ۳، مزار کبیر: ۳۴۹، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۰ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۱۰ ش ۸۷۴.

او می شوند هزار ملک از جانب راست او و هزار ملک از جانب چپ او و نوشته شود برای او ثواب هزار حج و هزار عمره که با پیغمبری یا وصی پیغمبری کرده باشند (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که روز عرفه را نزد قبر حسین علیه السلام بگذرانند خالی بر نگردد، بلکه برگردد و دستهای او مملو باشد از رحمت الهی (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: هر که زیارت کند قبر حسین علیه السلام را در هر جمعه، آمرزیده شود گناهان او البته و چون از دنیا بیرون رود در دل او هیچ حسرت از دنیا نباشد و در بهشت با امام حسین علیه السلام ساکن گردد.

پس فرمود که: کیست که نخواهد که همسایه حضرت امام حسین صلوات الله علیه باشد؟! (۳) مؤلف گوید که: زیارت آن حضرت در سایر اوقات شریفه و لیالی و ایام متبرکه افضل است؛ خصوصاً اوقاتی که به آن حضرت منسوب اند، مثل: روز مباحله.

و روز نزول «هل أتى»، که گذشت (۴).

و روز ولادت شریف آن حضرت، که - موافق مشهور - روز سوم ماه شعبان است. و در مصباح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که ولادت آن حضرت در پنجم ماه شعبان واقع شد، در سال چهارم هجرت (۵).

و همچنین مناسب است زیارت آن حضرت در چهاردهم ماه ربیع الاول، که روزی است که یزید علیه اللعنه به جهنم واصل شده است - بنا بر مشهور -.

و از برای خصوص این ایام، زیارت منقولی نیافتیم.

و در کتب علماء، زیارات مخصوصه از برای عیدین و عرفه مذکور است و در کتاب بحار الانوار ایراد کرده ام؛ هر که خواهد به آنها رجوع نماید (۶).

و اگر یکی از زیارات مطلقه را که به اسانید معتبره منقول است - و سابقاً مذکور شد - بخواند اولی است.

۱- مصباح المتهدج: ۷۱۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۱ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۵ ش ۱۰۳۲.

۲- مصباح المتهدج: ۷۱۶، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۱ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۹ ش ۱۰۳۸.

۳- کامل الزیارات: ۱۸۳ ب ۷۴ ح ۳، بحار الانوار: ۱۰۱/۹۶ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۶۲ ش ۹۷۱.

۴- نگاه کن: ص ۷۶.

۵- مصباح المتهدج: ۸۵۲.

۶- بحار الانوار: ۱۰۱/۳۵۲ و ۳۵۶ و ۳۵۹.

و شیخ طوسی و سید ابن طاووس - علیهما الرّحمه - ذکر کرده اند که: بیرون آمد فرمان حضرت صاحب الامر صلوات الله علیه به سوی قاسم بن العلاء همدانی - وکیل امام حسن عسکری علیه السلام - که: مولای ما امام حسین علیه السلام متولد شد در روز پنجشنبه سوم ماه شعبان؛ پس در آن روز روزه بدار و این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْمَوْلُودِ فِي هَذَا الْيَوْمِ، الْمَوْعُودِ بِشَهَادَتِهِ قَبِيلَ اسْتِهْلَالِهِ وَوِلَادَتِهِ، بَكْتُهُ السَّمَاءَ وَمَنْ فِيهَا وَالْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا - وَ لَمَّا يَطَأُ لَابَتَيْهَا - ، قَبِيلِ الْعَبْرَةِ، وَ سَيِّدِ الْأَسْرَةِ، الْمَمْدُودِ بِالنُّصْرَةِ يَوْمَ الْكُرَّةِ، الْمَعْوِضِ مِنْ قَتْلِهِ أَنَّ الْأَائِمَّةَ مِنْ نَسْلِهِ وَالشِّفَاءَ فِي تَرْبَتِهِ وَالْفَوْزَ مَعَهُ فِي أَوْبَتِهِ وَالْأَوْصِيَاءَ مِنْ عَتْرَتِهِ بَعْدَ قَائِمِهِمْ وَ عَيْتِهِ؛ حَتَّى يُدْرِكُوا الْأَوْتَارَ، وَيَثَارُوا الثَّارَ، وَيَرْضُوا الْجُبَارَ، وَ يَكُونُوا خَيْرَ أَنْصَارٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَعَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ.

اللَّهُمَّ فَحَقِّقْهُمْ إِلَيْكَ أَتَوَسَّلُ، وَ أَسْأَلُ سُؤَالَ مُقْتَرِفٍ وَ مُعْتَرِفٍ مُسْتَسِيءٍ إِلَى نَفْسِهِ مِمَّا فَرَطَ فِي يَوْمِهِ وَ أَمْسِهِ، يَسْأَلُكَ الْعِصْمَةَ إِلَى مَحَلِّ رَمْسِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عِتْرَتِهِ، وَ احْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ، وَ بَوِّئْنَا مَعَهُ دَارَ الْكِرَامَةِ، وَ مَحَلَّ الْإِقَامَةِ.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا أَكْرَمْتَنَا بِمَعْرِفَتِهِ فَأَكْرِمْنَا بِزُلْفَتِهِ، وَ ارزُقْنَا مُرَافَقَتَهُ وَ سَابِقَتَهُ، وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ يُسَلِّمُ لِأَمْرِهِ، وَ يُكْتَبُ الصَّلَاةُ عَلَيْهِ عِنْدَ ذِكْرِهِ، وَ عَلَى جَمِيعِ أَوْصِيَائِهِ وَ أَهْلِ أَصْفِيَائِهِ، الْمَمْدُودِينَ مِنْكَ بِالْعَدَدِ الْإِثْنَى عَشَرَ، النُّجُومِ الزُّهْرِيِّ وَ الْحُجَجِ عَلَى جَمِيعِ الْبَشَرِ.

اللَّهُمَّ وَ هَبْ لَنَا فِي هَذَا الْيَوْمِ خَيْرَ مَوْهَبَةٍ، وَ أَنْجِحْ لَنَا فِيهِ كُلَّ طَلَبَةٍ، كَمَا وَ هَبْتَ الْحُسَيْنَ لِمُحَمَّدٍ جَدِّهِ، وَ عَاذَ فُطْرُسُ بِمَهْدِهِ، فَنَحْنُ عَائِدُونَ بِقَبْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ، نَشْهَدُ تَرْبَتَهُ، وَ نَنْتَظِرُ أَوْبَتَهُ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

پس می خوانی بعد از این، دعای حضرت امام حسین علیه السلام را و این آخر دعایی

است که آن حضرت خوانده در روزی که مغلوب کافران گردیده بود.

اللَّهُمَّ أَنْتَ مُتَعَالِي (۱) الْمَكَانِ، عَظِيمِ الْجَبْرُوتِ، شَدِيدِ الْمَحَالِ، غَنِيٌّ عَنِ الْخَلَائِقِ، عَرِيضُ الْكِبْرِيَاءِ، قَادِرٌ عَلَى مَا تَشَاءُ، قَرِيبٌ الرَّحْمَةِ، صَادِقُ الْوَعْدِ، سَابِغُ النُّعْمَةِ، حَسَنُ الْبَلَاءِ، قَرِيبٌ إِذَا دُعِيَ، مُحِيطٌ بِمَا خَلَقْتَ، قَابِلُ التَّوْبَةِ لِمَنْ تَابَ إِلَيْكَ، قَادِرٌ عَلَى مَا أَرَدْتَ، وَمُيَدِّرُكَ مَا طَلَبْتَ، وَشَاكِرٌ إِذَا شُكِرْتَ، وَذَكُورٌ إِذَا ذُكِرْتَ، أَدْعُوكَ مُحْتَاجًا، وَارْغَبُ إِلَيْكَ فَقِيرًا، وَافْزِعْ إِلَيْكَ خَائِفًا، وَابْكِي إِلَيْكَ مَكْرُوبًا، وَاسْتَعِينُ بِكَ ضَعِيفًا، وَاتَّوَكَّلْ عَلَيْكَ كَافِيًا.

اِحْكُم بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ، فَإِنَّهُمْ غَرُّونَا، وَخَدَعُونَا، وَغَدَرُوا بِنَا وَقَتَلُونَا؛ وَنَحْنُ عِترَةُ نَبِيِّكَ، وَوَلَدُ حَبِيبِكَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، الَّذِي اضْطَفَيْتَهُ بِالرَّسَالَةِ، وَاتَّمَنَّتْهُ عَلَى وَحْيِكَ، فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا فَرَجًا وَمَخْرَجًا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ابن عیاش گفت که: شنیدم از حسین بن علی بزوفری که گفت شنیدم از حضرت صادق علیه السلام (۲) که در این روز این دعا را می خواند و می فرمود که: از دعاهای روز سوم ماه شعبان است که روز مولد حضرت امام حسین علیه السلام است (۳).

مؤلف گوید که: اگر این دعا را در این روز در روزه مقدسه آن حضرت بخواند انساب است.

۱- «اللَّهُمَّ مُتَعَالَى ... عَظِيمٌ ... شَدِيدٌ» خ ل.

۲- هر چند این ترجمه با متن موجود مصباح المتهجد سازگار است که به نقل از ابن عیاش (متوفی ۴۰۱ هـ) می گوید: «سمعت الحسين بن علي بن سفیان البروفری يقول سمعت أبا عبد الله عليه السلام يدعو به...»، اما چگونه بزوفری که از برجستگان شیعه در قرن چهارم است از امام صادق - علیه السلام - شنیده و روایت کرده است؟! باید گفت در این قسمت از متن مصباح تصحیفی روی داده که منشأ آن «ابو عبدالله» کنیه بزوفری است که از اسم او فاصله گرفته و با تکرار «سمعت» و ضمیمه «علیه السلام» بتدریج چنین صورتی به خود گرفته است. و درست آن است که در مصباح صغیر - یعنی کتابی که خود شیخ طوسی قدس سره از مصباح المتهجد اختصار نموده - آمده است به نقل از ابن عیاش: «سمعت أبا عبد الله الحسين بن علي بن سفیان البروفری يدعو بهذا الدعاء...» یعنی شنیدم که ابو عبدالله حسین بن علی بن سفیان بزوفری این دعا را می خواند... (مصباح صغیر - چند نسخه خطی -).

۳- مصباح المتهجد: ۸۲۷، اقبال الاعمال: ۳/۳۰۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۴۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۴۴۲ ش

فصل پنجم: در بیان فضیلت و کیفیت زیارت آن حضرت در غیر کربلا و زیارت سائر ائمه علیهم السلام در شهرهای دور کردن است

به سندهای معتبر از سدیر صرّاف منقول است که گفت: حضرت صادق علیه السلام به من فرمود که: چه مانع است تو را از اینکه زیارت کنی قبر امام حسین علیه السلام را در هر هفته پنج مرتبه، یا در هر روز یک مرتبه؟

گفتم: فدای تو شوم، میان من و آن حضرت فرسخهای بسیار هست.

فرمود که: بالا- می روی به بام خانه خود، پس ملتفت می شوی به جانب راست و جانب چپ خود، پس سر خود را به سوی آسمان بلند می کنی، پس رو به جانب قبر آن حضرت می کنی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

تا نوشته شود برای تو ثواب حجّی و عمره ای.

سدیر گفت که: بسیار است که من در روزی زیاده از بیست مرتبه چنین زیارت می کنم (۱).

و به سند صحیح از آن حضرت منقول است که: کسی که ناحیه اش بعید و خانه اش دور باشد از ما، پس بالا رود به بام خانه خود و دو رکعت نماز بگذارد

۱- کامل الزیارات: ۲۸۷ ب ۹۶ ح ۲، کافی: ۴/۵۸۹ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۶۵ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۱۹۲ ش ۱۰۲۸.

و اشاره کند به سلام به سوی قبرهای ما، که آن سلام به ما می رسد (۱).

و در حدیث معتبر منقول است از سلیمان بن عیسی که گفت: پدرم عرض کرد به خدمت حضرت صادق علیه السلام که چگونه تو را زیارت کنم هر گاه قادر بر آمدن نباشم؟

فرمود که: ای عیسی هر گاه قادر بر آمدن نباشی، چون روز جمعه شود غسل کن یا وضو بساز و بالا رو بر بام خانه خود و دو رکعت نماز بکن و متوجه شو به سوی من؛ به درستی که هر که مرا زیارت کند در حیات من، چنان است که مرا زیارت کرده است بعد از موت من. و کسی که مرا زیارت کند بعد از موت من چنان است که مرا زیارت کرده باشد در حیات من (۲).

مؤلف گوید که: این حدیث دلالت می کند بر اینکه در این زمانها حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - را در همه موضع زیارت توان کرد؛ و اگر رو به سامره کند در وقت زیارت بهتر است و زیارت مخصوص آن حضرت از بعید بعد از این خواهد آمد.

و در حدیث معتبر دیگر مروی است که حضرت صادق علیه السلام به سدید فرمود که:

بسیار زیارت می کنی قبر حسین بن علی علیهما السلام را؟

گفت از بسیاری شغل، مرا مقذور نمی شود.

فرمود که: می خواهی تو را چیزی تعلیم نمایم که هر گاه بکنی از برای تو زیارت آن حضرت نوشته شود.

گفت بلی فدای تو شوم.

فرمود که: غسل بکن در خانه خود و بالا رو به بام خانه خود و اشاره کن به جانب آن حضرت به سلام کردن، تا نوشته شود برای تو ثواب زیارت (۳).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که حنان بن سدید رفت به خدمت حضرت صادق علیه السلام - و نزد آن حضرت جماعتی از اصحاب او بودند - پس فرمود که: ای حنان،

۱- کامل الزیارات: ۲۸۶ ب ۹۶ ح ۱ و ص ۲۸۸ ح ۶، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۹۹ ح ۳۲۰۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۶۵ ح ۱ و ص ۳۶۷ ح ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۲۸ ش ۱۶۷۰.

۲- کامل الزیارات: ۲۸۷ ب ۹۶ ح ۴، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۶۶ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۳۶۶ ش ۴۱۶.

۳- کامل الزیارات: ۲۸۸ ب ۹۶ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۶۷ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۰۴ ش ۱۰۲۴.

زیارت امام حسین علیه السلام می کنی هر ماه یک مرتبه؟ گفت نه. فرمود که: هر دو ماه یک مرتبه می کنی؟ گفت: نه. فرمود که: هر سال یک مرتبه؟ گفت نه. فرمود که: چه بسیار جفاکارید به سید و آقای خود!

گفت یا ابن رسول الله، مانع من کمی توشه و دوری مسافت است.

فرمود که: می خواهی شما را دلالت کنم به زیارتی که مقبول باشد، هر چند زیارت کننده دور باشد؟

گفت: چگونه زیارت کنم یا ابن رسول الله؟

فرمود که: غسل کن در روز جمعه - یا هر روز که خواهی - و بپوش پاکترین جامه های خود را و بالا رو بر بلندترین بامهای خانه خود - یا برو به صحرائی - و رو به جانب قبر کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَابْنَ مَوْلَايَ، وَ سَيِّدِي وَابْنَ سَيِّدِي، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا قَتِيلُ (۱) ابْنَ الْقَتِيلِ، الشَّهِيدَ ابْنَ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

أنا زائرُكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ بِقَلْبِي وَ لِسَانِي وَ جَوَارِحِي، وَإِنْ لَمْ أُزْرَكَ بِنَفْسِي وَ الْمُشَاهِدَةَ فَعَلَيْكَ السَّلَامُ (۲) يَا وَارِثَ آدَمَ صُفْوَةَ اللَّهِ، وَ وَارِثَ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، وَ وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، وَ وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ وَ كَلِمَتِهِ، وَ وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ وَ نَبِيِّهِ وَ رَسُولِهِ، وَ وَارِثَ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ وَ خَلِيفَتِهِ، وَ وَارِثَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ وَصِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيكَ، وَ جَدَّدَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ، وَ فِي كُلِّ سَاعَةٍ.

أنا يا سَيِّدِي مُتَقَرِّبٌ إِلَى اللَّهِ حَيْلٌ وَ عَزٌّ وَ إِلَى حَيْدِكَ رَسُولِ اللَّهِ وَ إِلَى أَبِيكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ إِلَى أَخِيكَ الْحَسَنِ وَ إِلَيْكَ يَا مَوْلَايَ - عَلَيْكَ سَلَامُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ بَرَكَاتُهُ - بِزِيَارَتِي لَكَ بِقَلْبِي وَ لِسَانِي وَ جَمِيعِ جَوَارِحِي؛ فَكُنْ يَا سَيِّدِي شَفِيعِي

۱- « يَا مَوْلَايَ الْقَتِيلُ » خ ل.

۲- « وَالْمُشَاهِدَةَ لِقَبْتِكَ السَّلَامُ عَلَيْكَ » خ ل.

لَقِيُولِ ذَلِكِ مِنِّي، وَ أَنَا بِالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكَ وَ اللَّعْنَةِ لَهُمْ وَ عَلَيْهِمْ أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكُمْ أَجْمَعِينَ، فَعَلَيْكَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ رِضْوَانُهُ وَ رَحْمَتُهُ.

پس اندکی می گردی به جانب چپ خود و رو می گردانی به سوی قبر علی بن الحسین علیهما السلام - که او نزد پای پدر خود مدفون است - و سلام می کنی بر او مثل این سلام، پس دعا می کنی و می طلبی حاجتهای دنیا و آخرت خود را، پس چهار رکعت نماز می گزاری - که نماز زیارت هشت رکعت است، یا شش رکعت، یا چهار رکعت، یا دو رکعت و بهترش هشت رکعت است - .

پس رو می کنی به جانب قبر امام حسین - صلوات الله علیه - و می گویی:

أَنَا مُودِّعُكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ، وَ سَيِّدِي وَ ابْنَ سَيِّدِي، وَ مُودِّعُكَ يَا سَيِّدِي وَ ابْنَ سَيِّدِي عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَ مُودِّعُكُمْ يَا سَادَتِي يَا مَعْشَرَ الشُّهَدَاءِ، فَعَلَيْكُمْ سَلَامُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ بَرَكَاتُهُ وَ رِضْوَانُهُ (۱).

مؤلف گوید که: چون عبارت این حدیث تشویش و اضطرابی دارد و چند احتمال دارد، بهتر آن است که همین زیارت را با وداع چنانچه رو به قبر شریف می خواند، رو به قبله نیز بکند و بخواند، تا آنکه به همه احتمالات عمل کرده باشد.

و در زیارت علی بن الحسین، اگر زیارات مخصوصه آن حضرت که گذشت بخواند خوب است.

و اگر همین زیارت را خواند به جای «یا وارث» در همه جا «یا ابْنِ وارث» بخواند، یا از «وارث» قصد وراثت امامت و خلافت نکند؛ زیرا که آن حضرت امام نبوده است.

و بدان که این حدیث دلالت می کند بر اینکه از دور که زیارت کنند، نماز زیارت را بعد از زیارت باید بکند و احادیث پیش دلالت کرد بر آنکه پیش باید بکنند؛ و دور

۱- کامل الزیارات: ۲۸۸ - ۲۹۰ ب ۹۶ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۱/۳۶۷ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۲۳۸ ش ۱۱۲۶ و ص ۵۰۱ ش ۱۲۰۲ و ص ۵۷۳ ش ۱۲۴۱.

نیست که مخیر باشند.

و اگر این زیارت را کنند، به همین نحو که وارد شده است بکنند.

و از این احادیث معلوم شد که غسل از برای زیارتِ بعید مستحب است. و از بعضی هم مفهوم شد که بی غسل نیز می توان کرد. و از بعضی عمومات مستفاد می شود که بر هر حالی توان کرد، چنانچه اکثر علما گفته اند. و اگر در بام خانه یا صحرا واقع سازد، احوط و اولی است.

و زیارت جامعه که در بلاد بعیده همه ائمه علیهم السلام را زیارت کنند، در فصل زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله از بعید گذشت (۱).

و در حدیث معتبر از حسین بن ثویر منقول است که به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: من بسیار حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - را یاد می کنم، در آن وقت چه بگویم؟

فرمود که: سه مرتبه بگو: صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ.

که سلام بر آن حضرت می رسد از نزدیک و دور (۲).

و شیخ طوسی - علیه الرحمه - ذکر کرده است که: زیارت می توان کرد ائمه علیهم السلام را از دور، چنانچه از نزدیک ایشان را زیارت می کنند؛ اما در جایی که «أَتَيْتُكَ زَائِرًا» باشد نگوید، بلکه بگوید:

قَصَدْتُكَ بِقَلْبِي زَائِرًا إِذْ عَجَزْتُ عَنْ حُضُورِ مَشْهَدِكَ، وَ وَجَّهْتُ إِلَيْكَ سِلَامِي لِعِلْمِي أَنَّهُ يَبْلُغُكَ - صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ - ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ جَلًّا وَعِزًّا.

و دعا کن آنچه خواهی (۳).

و بعضی از اکابر علما روایت کرده است از ابوالحسن قادسی که گفت: من بسیار به زیارت حضرت امام حسین علیه السلام می رفتم، پس چندی به سبب پیری و کمی مال

۱- نگاه کن: ص ۶۱.

۲- کافی: ۴/۵۷۵ ضمن ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۳ ح ۱۸۰، بحار الانوار: ۱۰۱/۳۷۰ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۰۵ ش ۱۲۰۵.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۳ ذیل ح ۱۷۹.

توفیق زیارت آن حضرت نیافتم، پس شبی حضرت رسول صلی الله علیه و آله را در خواب دیدم که حضرت امام حسن و حضرت امام حسین علیهما السلام در خدمت آن حضرت بودند، چون من به نزدیک ایشان رسیدم امام حسین علیه السلام گفت: یا رسول الله، این مرد مرا بسیار زیارت می کرد و اکنون ترک کرده است.

حضرت رسول متوجه من گردید و فرمود که: آیا ترک زیارت مثل حسین می توان کرد؟!

گفتم: یا رسول الله، قلت مال و پیری مرا مانع ادراک این سعادت گردیده است.

حضرت فرمود که: هر شب بر بام خانه خود برو و به انگشت شهادت به سوی قبر آن حضرت اشارت کن و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى خِدِّكَ وَ عَلَى أُيْبِكَ (۱)، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أُمَّكَ وَ أَخِيَّكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَيْمَةِ مِنْ بَيْنِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الدَّمْعَةِ السَّكْبَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْمُصِيبَةِ الثَّابِتَةِ (۲)، لَقَدْ أَصْبَحَ كِتَابُ اللَّهِ فِيكَ مَهْجُورًا، وَ رَسُولُ اللَّهِ فِيكَ مَوْتُورًا، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى أَنْصَارِ اللَّهِ وَ خُلَفَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَمْنَاءِ اللَّهِ وَ أَجْبَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، وَ مَعَادِنِ حِكْمَةِ اللَّهِ، وَ حَفَظَةِ سِرِّ اللَّهِ، وَ حَمَلَةِ كِتَابِ اللَّهِ، وَ أَوْصِيَاءِ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ ذُرِّيَةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس هر حاجت که خواهی از خدا سؤال کن، پس اگر چنین کنی زیارت تو از دور و نزدیک هر دو مقبول است (۳).

و بدان که زیارت هشتم زیارت‌های جامعه که بعد از این مذکور می شود (۴)، در خصوص بعید وارد شده است.

۱- «وَأَيْبِكَ» خ ل.

۲- «الراتبه» خ ل.

۳- بحار الانوار: ۱۰۱/۳۷۵ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۵۱۰ ش ۱۲۰۸.

۴- نگاه کن: ص ۶۲۰.

باب نهم: فضیلت و کیفیت زیارات امام کاظم و امام رضا و امام جواد (علیهم السلام)

در بیان فضیلت و کیفیت زیارت حضرت امام موسی کاظم و امام رضا و امام محمد تقی - صلوات الله علیهم اجمعین - است و محتوی بر چند فصل است:

فصل اول: در فضیلت زیارت کاظمین - صلوات الله علیهما - است

به سند معتبر منقول است که محمد بن سنان از حضرت امام رضا علیه السلام سؤال نمود که: چه ثواب دارد کسی که پدر تو را زیارت کند؟

فرمود که: بهشت از برای او است، پس او را زیارت کن (۱).

و به اسانید معتبره از زکریا بن آدم منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام فرمود که: حق تعالی نجات داد بغداد را به برکت قبر موسی بن جعفر - صلوات الله علیه - (۲).

و به سند معتبر دیگر منقول است که ابراهیم بن عقبه نوشت به خدمت حضرت امام علی نقی - صلوات الله علیه - و سؤال نمود از زیارت حضرت امام حسین و از زیارت امام موسی و امام محمد تقی که: کدام یک بهتر است؟

حضرت در جواب نوشت که: امام حسین مقدم است و زیارت این دو معصوم جامع تر است و ثوابش عظیم تر است (۳).

مؤلف گوید که: گویا مراد این است که زیارت امام حسین افضل است از زیارت هر یک از معصومین، اما زیارت این هر دو معصوم جامع تر و بهتر است از زیارت آن حضرت.

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۸۲ ح ۱۶۰، مزار مفید: ۱۹۱ ح ۲، مناقب ابن شهر آشوب: ۴/۳۲۹، مزار کبیر: ۳۹، مصباح الزائر: ۳۷۷، بحار الانوار: ۱۰۲/۲ ح ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۵ ش ۱۲۶۸.

۲- مزار مفید: ۱۹۲ ح ۴، مناقب ابن شهر آشوب: ۴/۳۲۹، مزار کبیر: ۴۰، مصباح الزائر: ۳۷۷، بحار الانوار: ۱۰۲/۲ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰ ش ۱۲۶۰.

۳- کافی: ۴/۵۸۳ ح ۳، کامل الزیارات: ۳۰۰ ب ۹۹ ح ۱۱، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۵ ح ۲۵، مزار مفید: ۱۹۰ ح ۱، تهذیب الاحکام: ۶/۹۱ ح ۱۷۲، بحار الانوار: ۱۰۲/۲ ح ۷-۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۷ ش ۱۲۷۳.

و محتمل است که مراد این باشد که زیارت امام حسین را مقدم باید داشت و این زیارتها را که به آن ضم کنند، جامع تر و ثوابش بیشتر می شود.

و به چندین سند صحیح منقول است از حسن بن علی و شاکه از حضرت امام رضا علیه السلام پرسید که: چه ثواب دارد کسی که قبر امام موسی علیه السلام را زیارت کند؟

فرمود که: از برای او است مثل ثواب کسی که قبر حضرت امام حسین علیه السلام را زیارت کرده باشد (۱).

و در حدیث معتبر منقول است از حسین واسطی که گفت به حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - که: زیارت کنم قبر حضرت امام موسی علیه السلام را در بغداد؟

فرمود که: اگر ناچار باشد، از پس حجاب - یعنی دیوار - زیارت کن (۲).

و در روایت دیگر از آن حضرت پرسیدند از رفتن به زیارت حضرت کاظم علیه السلام.

فرمود که: نماز کنید در مسجدها که در دور آن حضرت است (۳).

مؤلف گوید که: این دو حدیث محمول بر حال خوف و تقیه است، یعنی اگر از مخالفان ترسید در زیارت آن حضرت، داخل روضه مشوید و از بیرون زیارت کنید و در مسجدهای نزدیک قبر آن حضرت نماز زیارت و نمازهای دیگر بکنید.

چنانچه به سند موثق - بلکه صحیح - از حسین منقول است که از حضرت امام رضا علیه السلام سؤال کرد که: چه ثواب است کسی را که قبر پدر تو را زیارت کند؟

فرمود که: او را زیارت کنید. پرسید که: چه فضیلت در آن هست؟

فرمود که: فضلی هست مانند فضل کسی که زیارت کند پدرش را - یعنی رسول خدا صلی الله علیه و آله - .

گفت: اگر ترسم و نتوانم داخل روضه شد چه کنم؟

۱- کافی: ۴/۵۸۳ ح ۲، کامل الزیارات: ۳۰۰ ب ۹۹ ح ۸، ثواب الاعمال: ۱۲۳ ذیل ح ۱، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۲ ح ۳۱۸۲، تهذیب الاحکام: ۶/۸۱ ح ۱۵۸، بحار الانوار: ۱۰۲/۳ ح ۱۰ و ص ۵ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۳ ش ۱۲۶۴ و ص ۱۶ ش ۱۲۶۹ و ۱۲۷۰.

۲- کامل الزیارات: ۲۹۸ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۲/۳ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۴ ش ۱۲۸۲.

۳- کامل الزیارات: ۲۹۹ ب ۹۹ ح ۴، من لا یحضره الفقیه: ۲/۶۰۸ ح ۳۲۱۵، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۷۶ ح ۱.

تهذيب الاحكام: ٤/٨٣ ح ١٦٤ و ص ١٠٢ ح ١٧٨، بحار الانوار: ١٠٢/٤ ح ١٦ و ص ١٢٦ ح ١ - ٣، موسوعه زيارت المعصومين
عليهم السلام: ٤/٢٣ ش ١٢٨١.

فرمود که: زیارت کن از پشت دیوار (۱) - . و در روایت دیگر: از آن طرف جسر زیارت کن (۲).

و به سند معتبر دیگر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که فرمود که: هر که زیارت کند پدرم را در بغداد، چنان است که زیارت کرده باشد رسول خدا و امیرالمؤمنین - صلوات الله علیهما - را؛ ولیکن از برای رسول خدا و امیرالمؤمنین، فضل ایشان بر سایر ائمه علیهم السلام هست (۳).

و در حدیث صحیح از حضرت امام محمد تقی علیه السلام منقول است که: هر که زیارت کند قبر موسی بن جعفر علیهما السلام را، از برای او است بهشت (۴).

و در حدیث معتبر منقول است که: شخصی به خدمت حضرت امام رضا علیه السلام رفت و گفت: فدای تو شوم، زیارت قبر امام موسی علیه السلام در بغداد، در آن مشقت عظیم هست از جهت تقیه و ما می رویم و سلام بر آن حضرت می کنیم و زیارت می کنیم از پس دیوارها، پس چه ثواب دارد کسی که آن حضرت را زیارت کند؟

فرمود که: والله که مثل کسی است که نزد قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله برود و زیارت کند (۵).

و در حدیث دیگر همین سؤال کردند فرمود که: مثل کسی است که امام حسین علیه السلام را زیارت کند.

راوی گوید که: پس شخصی داخل شد به خدمت آن حضرت و ذکر کرد بغداد را و بدی اهلش را و اینکه مردم منتظر اند از بسیاری بدی ایشان که به زمین فرو روند، یا صدای عظیمی بشنوند که هلاک شوند، یا صاعقه بر ایشان نازل شود.

حضرت فرمود که: تا امام موسی علیه السلام در کنار ایشان است، بر ایشان عذاب نازل نمی شود (۶).

۱- کامل الزیارات: ۲۹۹ ب ۹۹ ح ۵، مزار مفید: ۱۹۱ ح ۳، مزار کبیر: ۴۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۴ ح ۱۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۵ ش ۱۲۶۷.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۸۲ ح ۱۶۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۴ ح ۱۸.

۳- کافی: ۴/۵۸۳ ح ۱، کامل الزیارات: ۲۹۹ ب ۹۹ ح ۶، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۲ ح ۳۱۸۱، تهذیب الاحکام: ۶/۸۱ ح ۱۵۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۴ ح ۱۹ و ۲۰ و ص ۵ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۴ ش ۱۲۶۵.

۴- کامل الزیارات: ۲۹۹ ب ۹۹ ذیل ح ۷ و ص ۳۰۱ ب ۹۹ ذیل ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۵ ذیل ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۷ ش ۱۲۷۲.

۵- کامل الزیارات: ۳۰۰ ب ۹۹ ح ۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۵ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۴ ش ۱۲۶۶.

۶- کامل الزیارات: ۳۰۰ ب ۹۹ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۵ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۶ ش ۱۲۷۱ - بخش اول حدیث - .

و شیخ ابن شهر آشوب روایت کرده است از علی بن الخلال که او گفت: هیچ امر دشواری مرا روی نداد که بعد از آن بروم به نزد قبر حضرت امام موسی علیه السلام و متوسل به آن حضرت شوم، مگر آنکه خدا آن را برای من آسان کرد (۱).

و جماعتی در بغداد زنی را دیدند که می دود، پرسیدند که به کجا می روی؟

گفت: به سوی قبر موسی بن جعفر علیهما السلام که دعا کنم برای پسرم که او را حبس کرده اند.

مرد حنبلی در آنجا حاضر بود، استهزا کرد و گفت: پسر در زندان مرد.

آن زن گفت که: خداوندا از تو سؤال می کنم به حق آن کسی که او را در زندان شهید کردند، که قدرت خود را به من بنمایی!

ناگاه پسر آن زن را رها کردند و پسر آن حنبلی که به او استهزا کرده بود به جنایت او گرفتند (۲).

و در بعضی از کتب معتبره روایت کرده اند از حسن بن جمهور عمی که گفت: در سال دویست و نود و شش - و آن سالی بود که علی بن محمّد بن الفرات وزیر مقتدر شده بود - دیدم احمد بن ربیعہ کاتب خلیفه را، که در دستش علت خوره بهم رسیده بود و به مرتبه ای رسید که بدبو و سیاه شد و یزید طیب امر کرد که دست او را ببرند شاید که زنده بماند؛ و هر که او را می دید شک نمی کرد که او خواهد مرد.

پس در خواب دید حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را و عرض کرد که یا امیرالمؤمنین از خدا نمی طلبی که دست مرا به من ببخشد؟

فرمود که: من شغلها دارم، ولیکن برو به سوی موسی بن جعفر که او از برای تو از خدا می طلبد.

چون صبح شد، محمل طلبید و فرش ها در آن محمل انداختند و او را غسل دادند و خوشبو کردند و در آن محمل خوابانیدند و جامه بر روی او انداختند و او را بردند به نزد قبر امام موسی علیه السلام. پس پناه به آن حضرت برد و استغاثه کرد و دعا کرد،

۱- تاریخ بغداد: ۱/۱۳۳، مناقب ابن شهر آشوب: ۴/۳۰۵، بحارالانوار: ۱۰۲/۱ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۸ ش ۱۲۷۴.

۲- مناقب ابن شهر آشوب: ۴/۳۰۵، بحارالانوار: ۱۰۲/۱ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۹ ش ۱۲۷۵.

و از تربت آن حضرت گرفت و بر دستش تا کتف مالید و دستش را بست و چون روز دیگر شد و دستش را گشود، دید که هر گوشت و پوست که بر دستش بوده است همه ریخته است و به غیر از استخوانها و رگها و پی ها چیزی نمانده است و بویش برطرف شده است.

چون این خبر به وزیر رسید، او را به محمل نشانیدند و به سوی وزیر بردند تا آن حال را مشاهده کرد.

و در اندک وقتی گوشت و پوست دستش روید و به اصلاح آمد؛ و مشغول کتابت خود شد (۱).

مؤلف گوید که: در هر عصری آنقدر از معجزات و کرامات، نزد ضریح مقدس آن دو معصوم ظاهر می گردد که احتیاج به نقل احوال از مننه سالفه نیست؛ و در زمان ما بسیاری ظاهر و متواتر شد که نقلش موجب تطویل است.

۱- بحارالانوار: ۱۰۲/۶ ح ۲۷ و ج ۹۴/۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰ ش ۱۲۶۲.

فصل دوم: در بیان کیفیت زیارت ایشان علیهما السلام است

به سند معتبر از حضرت امام علی نقی علیه السلام منقول است که: چون خواهی زیارت کنی موسی بن جعفر و محمد بن علی بن موسی علیهم السلام را، پس غسل بکن و خود را پاکیزه و خوشبو کن و دو جامه طاهر بپوش و بگو نزد قبر امام موسی علیه السلام:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ بَدَأَ اللَّهُ فِي شَأْنِهِ، أَتَيْتُكَ زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ يَا مَوْلَايَ.

پس حاجت خود را بطلب.

پس سلام کن بر امام محمد تقی علیه السلام به همین کلمات که گذشت و ابتدا کن به غسل و بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، الْإِمَامِ الْبَرِّ التَّقِيِّ، الرَّضِيِّ الْمَرْضِيِّ، وَحُجَّتِكَ عَلَى مَنْ فَوْقَ الْأَرْضَيْنِ وَمَنْ تَحْتَ الثَّرَى، صَلِّ عَلَيْهِ كَثِيرَةً نَامِيَةً زَاكِيَةً مُبَارَكَةً مُتَوَاصِلَةً مُتَرَادِفَةً، كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثَ النَّبِيِّينَ، وَ سَلَاةَ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ.

أَتَيْتُكَ زَائِرًا، عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ.

پس حاجت خود را بطلب، که برآورده است إن شاء الله تعالی (۱).

و شیخ طوسی رحمه الله گفته است که: چون خواهی وداع کنی امام موسی علیه السلام را، نزد قبر بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا الْحَسَنِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَبِمَا جِئْتَ بِهِ وَدَلَّلْتَ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ فَكُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ (۲).

و همچنین در وداع امام محمد تقی علیه السلام می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَبِمَا جِئْتَ بِهِ وَدَلَّلْتَ عَلَيْهِ، فَكُتِبْنَا (۳) مَعَ الشَّاهِدِينَ.

و سؤال کن از خدا که این آخر زیارت تو نباشد آن حضرت را و دیگر توفیق برگشتن بیابی؛ و قبر را ببوس و گونه های روی خود را بر قبر بگذار (۴).

و ابن بابویه - رضی الله عنه - گفته است که: نماز زیارت را چهار رکعت بگزار در نزد سر مبارک حضرت امام محمد تقی علیه السلام: دو رکعت برای زیارت امام موسی علیه السلام و دو رکعت برای زیارت امام محمد تقی علیه السلام. و نماز مکن نزد سر حضرت امام موسی علیه السلام، که آن مقابل قبرهای قریش است و جایز نیست آنها را قبله خود گردانیدن (۵).

مؤلف گوید که: چون در آن زمانها تقیه بسیار شدید بوده است، این زیارتهای مختصر را تعلیم فرمودند، که آسیبی به شیعیان ایشان نرسد.

۱- کامل الزیارات: ۳۰۱ - ۳۰۲ ب ۱۰۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۷ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۷ ش ۱۲۸۸ و ص ۶۳ ش ۱۳۱۵.

۲- تهذیب الاحکام: ۶/۸۳، مقنعه: ۴۷۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۴۷ ش ۱۳۰۵.

۳- «اللهم اکتبنا تهذیب»، اللهم فاکتبنا بحار.

۴- تهذیب الاحکام: ۶/۹۱ ب ۴۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۹.

۵- من لا یحضره الفقیه: ۲/۶۰۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۷۵ ش ۱۳۲۴.

و زیارات مبسوطه در کتب علما هست، اما ظاهرش آن است که تألیف علما بوده باشد.

و بهترین زیارات برای ایشان، زیارات جامعه است که بعد از این مرقوم خواهد شد؛ خصوصاً یک زیارت که از حدیثش ظاهر خواهد شد که مزید اختصاصی به موسی بن جعفر علیهما السلام دارد (۱).

و بدان که زیارات ایشان در ایام و لیالی متبرّکه و اوقات شریفه، افضل و اولی است؛ خصوصاً اوقاتی که به ایشان اختصاصی دارد مثل:

روز ولادت امام موسی علیه السلام، که موافق مشهور روز هفتم صفر است.

و روز وفات آن حضرت، که روز بیست و پنجم ماه رجب است. و بعضی پنجم و بعضی ششم ماه مذکور نیز گفته اند.

و روز امامت آن حضرت، که پانزدهم ماه رجب، یا پانزدهم ماه شوال است.

و روز ولادت امام محمد تقی علیه السلام، که دهم ماه رجب است به روایت ابن عیاش، یا هفدهم ماه رمضان است، یا پانزدهم آن.

و روز وفات آن حضرت، که روز آخر ماه ذی القعدة است، یا روز یازدهم آن.

و روز امامت آن حضرت، که روز شهادت حضرت امام رضا علیه السلام است؛ و مذکور خواهد شد (۲). (۳)

۱- نگاه کن: ص ۵۷۶.

۲- نگاه کن: ص ۵۱۳.

۳- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۵.

فصل سوم: در بیان فضیلت مسجد براثا است و غیر آن از مساجد و مشاهد آن حدود

بدان که مسجد براثا از مساجد مشهوره است و علما در کتب خود ذکر کرده اند (۱) و تا حال باقی است و در میان مشهده کاظمین علیهما السلام و بغداد واقع است.

و به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: چون حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - از جنگ خوارج نهروان برگشت، گذشت به زورا - که محل شهر بغداد بوده است - پس گفت به مردم که: این زورا است، پس راه روید و اجتناب کنید از داخل شدن آن، که خسف و فرو رفتن به زمین به آن نزدیکتر است از فرو رفتن میخ در میان سیوس.

و چون به موضع دیگر رسید، پرسید که: این چه موضع است؟

گفتند نجرا است.

فرمود که: این زمین شوره است، به جانب راست این زمین میل کنید.

پس به راهبی رسید که در صومعه خود بود، به آن راهب خطاب نمود و فرمود که: اینجا فرود آییم؟

راهب گفت که با لشکر خود اینجا فرود میا.

فرمود که چرا؟

۱- من لا- يحضره الفقيه: ۱/۲۳۲ ذیل ح ۶۹۷، نهایه الاحکام: ۱/۳۵۵، ذکرى الشیعه: ۳/۱۱۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۶ باب فضل مسجد براثا.

راهب گفت: زیرا که در این موضع فرود نمی آید مگر پیغمبری یا وصی پیغمبری با لشکر خود که جهاد کنند در راه خدا؛ چنین خوانده ایم ما در کتابهای خود.

حضرت امیرالمؤمنین - علیه السلام - فرمود که: من آن وصی پیغمبرم.

پس آن راهب از صومعه خود فرود آمد به سوی آن حضرت و گفت: عرض کن بر من دین اسلام را و بگیر از من پیمان شریعتهای آن را، که من در انجیل وصف تو را خوانده ام و خوانده ام که فرود خواهی آمد در زمین برائا، که خانه حضرت مریم و زمین حضرت عیسی علیهما السلام است.

پس حضرت گفت که: بایست و به ما چیزی خبر مده، که ما از تو بهتر می دانیم.

پس رفت به نزد موضعی از آن صحرا و امر کرد که خاک را دور کردند، پس سنگی عظیم ظاهر شد، پس سر پاییی بر آن سنگ زد و از زیر آن چشمه بزرگی ظاهر شد.

پس فرمود که: این چشمه ای است که از برای مریم علیها السلام ظاهر گردید.

پس هفده ذرع از آن چشمه دور شد و فرمود که: بشکافید این مکان را.

چون شکافتند، سنگ سفیدی ظاهر شد.

فرمود که: حضرت مریم علیها السلام حضرت عیسی را از دوش خود گرفت و بر این سنگ گذاشت و در این موضع نماز کرد.

پس حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام آن سنگ را نصب کرد و به سوی آن نماز کرد و چهار روز در آنجا ماند؛ و حرم خود را در موضعی فرود آورده بود که آنقدر دور بود که اگر صدا زند توان شنید.

پس فرمود که: این زمین برائا است، این خانه مریم علیها السلام است، این موضع مقدسی است که پیغمبران در آن نماز کرده اند.

حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود که: ما در کتب یافته ایم که حضرت ابراهیم علیه السلام پیش از عیسی علیه السلام در آن موضع نماز کرده است (۱).

و به سند معتبر دیگر از جابر بن عبدالله انصاری منقول است که گفت که:

امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - با ما نماز کرد در برائا بعد از برگشتن از جنگ خوارج و ما

١- امالی طوسی: ١/٢٠٢، خرائج: ٢/٥٥٢ ح ١٣، بحارالانوار: ١٠٢/٢٧ - ٢٨ ح ٢ و ٣.

زیاده از صد هزار مرد بودیم، پس نصرانی از صومعه خود فرود آمد و پرسید که:

سرکرده این لشکر کیست؟

ما اشارت به امیرالمؤمنین علیه السلام کردیم که این است.

پس به نزد آن حضرت آمد و سلام کرد و گفت: ای سید من، تو پیغمبری؟

گفت: نه. پیغمر سید و آقای من است.

گفت: پس تو وصی پیغمبری؟

فرمود که: بلی. گفت: من این صومعه را از برای این موضع بنا کرده ام که برائا نام دارد و در کتب آسمانی خوانده ام که در این موضع با این جمعیت نماز نمی کند مگر پیغمبری یا وصی پیغمبری.

پس مسلمان شد و حضرت امیرالمؤمنین به او گفت که: کی در اینجا نماز کرده است؟

گفت: حضرت عیسی و مادرش.

حضرت فرمود که: حضرت ابراهیم خلیل نیز در اینجا نماز کرده است (۱).

و در روایت دیگر منقول است از جابر، از انس بن مالک که: چون امیرالمؤمنین علیه السلام از جنگ خوارج برگشت در برائا فرود آمد و در آنجا راهبی در دیر خود بود، چون آن راهب آن لشکر را دید از دیر خود فرود آمد و پرسید که: سرکرده این لشکر کیست؟

گفتند: امیرالمؤمنین است و از جنگ اهل نهروان برگشته است.

پس به خدمت حضرت شتافت و به ادب ایستاد و گفت: السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا حَقًّا.

حضرت فرمود که: چه می دانی که من امیرالمؤمنین ام بحقیقت و راستی؟

گفت: چنین خبر داده اند ما را رهبانان و دانایان ما.

حضرت فرمود که: ای حباب راهب!

گفت که: نام مرا چه می دانی؟

١- تهذيب الاحكام: ٣/٢٦٤ ح ٧٤٧، ذكرى الشيعة: ٣/١١٨، بحار الانوار: ١٠٢/٣٠.

فرمود که: حبیبم رسول خدا صلی الله علیه و آله مرا چنین خبر داده است.

حباب گفت که: دست دراز کن که من شهادت می دهم به وحدانیت خدا و به رسالت محمد صلی الله علیه و آله. و شهادت می دهم که تو که علی بن ابی طالبی وصی آن حضرتی.

حضرت فرمود که: در کجا می باشی؟

گفت: در این دیر می باشم.

فرمود که: بعد از این در اینجا مباش، ولیکن در اینجا مسجدی بنا کن و به اسم بنا کننده اش نام کن آن را.

پس بنا کرد آن را مردی که نامش برائا بود؛ پس مسجد را برائا نام کرد.

و امیرالمؤمنین علیه السلام از راهب پرسید که: از کجا آب می خوری؟

گفت: از دجله.

فرمود که: چرا در اینجا چشمه ای یا چاهی نمی کنی؟

گفت: یا امیرالمؤمنین هر چاهی که کندیم آبش شور بود.

حضرت جایی را نشان داد و فرمود که اینجا چاهی بکن.

چون کردند، سنگ بزرگی ظاهر شد که نتوانستند کنند.

پس حضرت آن سنگ را کند و از زیرش چشمه ای ظاهر شد از عسل شیرین تر و از کره لذیذتر.

پس فرمود که: ای حباب از این چشمه آب بخور. ای حباب زود باشد که در پهلوئ مسجد تو شهری بنا شود که جباران بسیار در آن باشند و بلا و فتنه در آن عظیم باشد؛ حتی آنکه در هر شب جمعه هفتاد هزار فرج را به حرام جماع کنند (۱) - و مراد از آن شهر بغداد نو است - .

و ابن شهر آشوب - علیه الرحمه - روایت کرده است که چون حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام داخل مسجد برائا شد در آنجا درخت عوسجی بود و خار بسیار داشت، پس شمشیر خود را کشید و خارها را از آن درخت دور کرد و فرمود که: در

اینجا قبر پیغمبری است از پیغمبران خدا.

و امر کرد آفتاب را که برگردد، پس برگشت. و با آن حضرت سیزده کس از اصحابش همراه بودند، پس قبله را درست کرد و در آنجا نماز کرد (۱).

مؤلف گوید که: مشهور آن است که برگشتن آفتاب برای امیرالمؤمنین بعد از وفات حضرت رسول صلی الله علیه و آله، در بیرون شهر حله واقع شد و در آنجا مسجدی هست که معروف است به مسجد شمس؛ و بعضی از علما ذکر کرده اند که نماز کردن در آنجا مستحب است (۲).

و بعضی در آنجا زیارت حضرت یوشع وصی حضرت موسی علیه السلام می کنند.

و شاید سبب این باشد که در بعضی از روایات وارد شده است که بعد از آنکه آفتاب برگشت و حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نماز کرد، سری در آنجا ظاهر شد و با آن حضرت سخن بسیار گفت؛ پرسیدند که این کیست؟

فرمود که: این برادرم یوشع وصی حضرت موسی است (۳).

و قبر قنبر - رضی الله عنه - در بغداد مشهور است و زیارت می کنند.

و قبر سلمان - رضی الله عنه - در مداین موجود است و زیارت او مرغوب است؛ و زیارات او در کتب اصحاب مکتوب است (۴).

۱- مناقب ابن شهر آشوب: ۲/۲۶۵، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۹ ح ۱۱.

۲- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۹ - ۳۰.

۳- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۹ - ۳۰.

۴- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۸، مصباح الزائر: ۵۱۰ - ۵۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۳۱ - ۲۳۳ ش ۱۷۰۹ و ۱۷۱۰.

فصل چهارم: در بیان فضیلت زیارت امام الانس و الجنّ علی بن موسی الرضا - صلوات الله علیه - و شرافت مدفن آن حضرت است

به سند معتبر از رسول خدا صلی الله علیه و آله منقول است که فرمود که: زود باشد که پاره ای از تن من در زمین خراسان مدفون گردد؛ هیچ مؤمنی او را زیارت نکند، مگر آنکه حق تعالی بهشت را از برای او واجب گرداند و بدنش را بر آتش جهنم حرام گرداند (۱).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: پاره ای از بدن من در خراسان مدفون خواهد شد؛ هر غمناکی که او را زیارت کند، البته حق تعالی غمش را زایل گرداند و هر گناهکاری که او را زیارت کند، البته خدا گناهانش را بیامرزد (۲).

و به سند معتبر منقول است که حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - فرمود که: زود باشد که مردی از فرزندان من به زهر کشته شود در زمین خراسان به ظلم و عدوان - که نام او نام من باشد و نام پدرش نام موسی بن عمران -، هر که او را در غریبی او زیارت کند، خدا گناهان گذشته و آینده اش را بیامرزد، هر چند مثل عدد ستاره ها و قطره های بارانها و برگ درختان بوده باشد (۳).

۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۸ ح ۴، امالی صدوق: ۶۰ م ۱۵ ح ۶، من لایحضره الفقیه: ۲/۵۸۵ ح ۳۱۹۶، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۱ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۵ ش ۱۳۴۰.

۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۱ ح ۱۴، امالی صدوق: ۱۰۴ م ۲۵ ح ۲، من لایحضره الفقیه: ۲/۵۸۳ ح ۳۱۸۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۳ ح ۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۵ ش ۱۳۴۱.

۳- من لایحضره الفقیه: ۲/۵۸۴ ح ۳۱۹۰، امالی صدوق: ۱۰۴ م ۲۵ ح ۵، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۲ ح ۱۷، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۴ ح ۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۶ ش ۱۳۴۲.

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که فرمود که: بیرون آید مردی از فرزندان پسر موسی، که نام او موافق اسم امیرالمؤمنین علیه السلام باشد، پس مدفون شود در زمین طوس که در خراسان است و کشته شود در آنجا به زهر، پس مدفون شود در آنجا غریب. هر که او را زیارت کند و عارف به حق او باشد و او را امام واجب الاطاعه داند، عطا کند خدا به او ثواب کسی را که زر در راه خدا خرج کرده باشد و جهاد کرده باشد پیش از فتح مکه (۱).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است از عبدالله بن الفضل که گفت: در خدمت حضرت صادق علیه السلام بودم، پس داخل شد بر آن حضرت شخصی از اهل طوس و گفت:

یا ابن رسول الله، چه ثواب دارد کسی که زیارت کند قبر ابی عبدالله الحسین علیه السلام را؟

فرمود که: ای طوسی، هر که زیارت کند قبر آن حضرت را و داند که او امام است از جانب خدا و اطاعتش بر بندگان واجب است، حق تعالی گناهان گذشته و آینده او را بیامرزد و قبول کند شفاعت او را در هفتاد گناهکار و نزد قبر او هر حاجتی که بطلبد البته برآورده شود.

پس حضرت امام موسی علیه السلام داخل شد، او را بران خود نشانید و میان دو دیده اش را می بوسید؛ پس ملتفت شد به جانب آن مرد و فرمود که: ای طوسی، این طفل امام و خلیفه و حجت خدا است بعد از من و به درستی که از صلب او مردی بیرون خواهد آمد که پسندیده خدا باشد در آسمان و پسندیده بندگان باشد در زمین و او کشته خواهد شد در زمین شما به زهر از روی ظلم و تعدی و مدفون خواهد شد در آن زمین غربت. هر که او را زیارت کند در غریبی او و داند که او امام است بعد از پدرش و اطاعت او واجب است از جانب حق تعالی، چنان باشد که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد (۲).

- ۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۸ ح ۳، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۳ ح ۳۱۸۵، امالی صدوق: ۱۰۳ م ۲۵ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۳ ح ۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۶ ش ۱۳۴۳.
- ۲- امالی صدوق: ۴۷۰ م ۸۶ ح ۱۱، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۸ ح ۱۹۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۴۲ ح ۴۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۸ ش ۱۳۴۶.

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: در طوفان نوح چهار بقعه زمین به خدا شکایت کردند: بیت المعمور و نجف و کربلا و شهر طوس (۱).

و به سند معتبر منقول است که حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام فرمود که: هر که زیارت کند قبر فرزند من علی را، او را نزد خدا ثواب هفتاد حج مقبول بوده باشد.

راوی استبعاد کرد و گفت: هفتاد حج مقبول!؟

حضرت فرمود که بلی، هفتاد هزار حج.

گفت: هفتاد هزار حج!؟

فرمود که: چه بسیار حجی باشد که مقبول نشود؛ هر که آن حضرت را زیارت کند، یا یک شب نزد آن حضرت بماند، چنان باشد که خدا را در عرش زیارت کرده باشد.

گفت: چنانچه خدا را در عرش زیارت کرده باشد!؟

فرمود که: بلی، چون روز قیامت می شود بر عرش الهی چهار کس از پیشینیان و چهار کس از پسینیان خواهند بود، اما پیشینیان: پس نوح و ابراهیم و موسی و عیسی علیهم السلام اند و اما پسینیان: پس محمد و علی و حسن و حسین علیهم السلام اند؛ پس ریسمانی می کشند در پای عرش، پس می نشینند با ما زیارت کنندگان قبرهای ائمه علیهم السلام.

و به درستی که زیارت کنندگان قبر فرزندم علی، درجه ایشان از همه بلندتر و عطایشان از همه بیشتر خواهد بود (۲).

و به سند حسن منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: فرزند زاده من شهید خواهد شد در زمین خراسان، در شهری که آن را طوس گویند؛ هر که او را در آنجا زیارت کند و حق او را شناسد، در روز قیامت دست او را بگیرم و داخل بهشت گردانم، هر چند از اهل کبائر باشد.

راوی گفت: فدای تو شوم، شناختن حق او کدام است؟

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۱۹۶، فرحه الغری: ۷۱، بحارالانوار: ۱۰۰/۲۳۱ ح ۲۲ و ج ۱۰۱/۱۰۶ ح ۲ و ج ۱۰۲/۳۹ ح ۳۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۱ ش ۱۳۳۳.

۲- عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۳ ب ۶۶ ح ۲۰، امالی صدوق: ۱۰۵ م ۲۵ ح ۶، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۵ ح ۱۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۰ ش ۱۳۵۰.

فرمود که: آن است که بداند که او امامی است که اطاعت او بر خلق واجب است؛ و غریب و شهید است، هر که زیارت کند او را و عارف به حقّ او باشد، عطا فرماید حق تعالی به او ثواب هفتاد شهید - و در روایت دیگر: هفتاد هزار شهید (۱) - از آنها که در پیش روی رسول خدا صلی الله علیه و آله با حقیقت ایمان شهید شده باشند (۲).

و در حدیث دیگر منقول است که اشاره فرمود به حضرت امام موسی علیه السلام و فرمود که: فرزندی از این در طوس شهید خواهد شد که زیارت نکند او را از شیعیان ما مگر قلیل بسیار نادری (۳).

و در حدیث معتبر منقول است که حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام فرمود که: فرزند من علی به زهر کشته خواهد شد به ظلم و ستم و مدفون خواهد شد در پهلوی هارون؛ هر که او را زیارت کند، چنان است که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد (۴).

و به سند معتبر دیگر منقول است که: روزی حضرت امام موسی علیه السلام نشسته بود و فرزندانش نزد او حاضر بودند، پس حضرت امام رضا علیه السلام از پیش آن حضرت گذشت - و او در ابتدای سن جوانی بود - ، حضرت امام موسی علیه السلام فرمود که: این فرزند فوت خواهد شد در زمین غربت؛ پس هر که او را زیارت کند و منقاد باشد امر او را و شناسد حق او را، نزد خدا مثل شهیدان بدر باشد (۵).

و به سند حسن منقول است که حضرت امام موسی علیه السلام روزی اشاره نمود به حضرت امام رضا علیه السلام و فرمود که: هر که این فرزندم را زیارت کند، از برای او است بهشت (۶).

و به سند موثق منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام فرمود که: در خراسان

- ۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۲ ح ۱۸.
- ۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۴ ح ۳۱۹۲، امالی صدوق: ۱۰۵ م ۲۵ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۵ ح ۱۷ و ۱۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۷ ش ۱۳۴۴.
- ۳- عیون اخبار الرضا: ۲/۲۶۲ ذیل ح ۱۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۵ ح ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۸ ش ۱۳۴۵.
- ۴- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۴ ح ۲۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۸ ح ۳۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۹ ش ۱۳۴۷.
- ۵- کامل الزیارات: ۳۰۴ ب ۱۰۱ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۲/۴۱ ح ۴۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۹ ش ۱۳۴۸.
- ۶- کامل الزیارات: ۳۰۶ ب ۱۰۱ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۴۱ ح ۴۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۹ ش ۱۳۴۹.

بقعه ای هست که بر آن زمانی خواهد آمد که محلّ آمدن و رفتن ملائکه خواهد بود، پس پیوسته فوجی از ملائکه از آسمان فرود خواهند آمد و فوجی بالا خواهند رفت، تا در صور بدمند.

پرسیدند که: یا ابن رسول الله، کدام بقعه است آن؟

فرمود که: آن در زمین طوس است و آن والله باغی است از باغهای بهشت؛ هر که مرا زیارت کند در آن بقعه، چنان باشد که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد.

و بنویسد حقّ تعالی از برای او به سبب آن زیارت، ثواب هزار حج پسندیده و هزار عمره مقبول. و من و پدرانم شفیعیان او باشیم در روز قیامت (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که فرمود که: والله که هیچ یک از ما نیست مگر کشته و شهید می شود.

پرسیدند که: کی شما را خواهد کشت یا ابن رسول الله؟

فرمود که: بدترین خلق خدا در زمان من مرا به زهر خواهد کشت و مرا دفن خواهند کرد دور از یار و دیار در بلاد غربت؛ پس هر که مرا در آن غربت زیارت کند، بنویسد حق تعالی از برای او ثواب صد هزار شهید و صد هزار صدیق و صد هزار حج و عمره کننده و صد هزار جهاد کننده؛ و محشور شود در قیامت در زمره ما و در درجات عالی بهشت رفیق ما باشد (۲).

و به سند موثق دیگر منقول است که شخصی از اهل خراسان به خدمت حضرت امام رضا علیه السلام عرض کرد که: یا ابن رسول الله، دیشب رسول خدا صلی الله علیه و آله را در خواب دیدم که می فرمود به من که: چگونه خواهد بود حال شما هر گاه دفن شود در زمین شما پاره ای از تن من و به شما سپارند امانت مرا و پنهان شود در خاک شما ستاره من.

حضرت امام رضا علیه السلام فرمود که: منم آن که مدفون شوم در زمین شما و من پاره

۱- من لا- یحضره الفقیه: ۲/۵۸۵، ح ۳۱۹۵، امالی صدوق: ۶۱ م ۱۵ ح ۷، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۹ ح ۵، بحار الانوار: ۱۰۲/۳۱ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۴ ش ۱۳۵۶.

۲- امالی صدوق: ۶۱ م ۱۵ ح ۸، من لا- یحضره الفقیه: ۲/۵۸۵ ح ۳۱۹۴، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۰ ح ۹، بحار الانوار: ۱۰۲/۳۲ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۸ ش ۱۳۶۴.

تن پیغمبر شمایم و منم آن امانت و آن ستاره. هر که مرا زیارت کند و او داند و شناسد آنچه را خدا واجب کرده است از حق من و فرمان برداری من، پس من و پدرانم شفیعان او باشیم در روز قیامت. و هر که ما شفیعان او باشیم در روز قیامت، نجات یابد هر چند بر او بوده باشد مثل گناه جَنّیان و آدمیان.

و به تحقیق که خبر داد مرا پدرم، از جدّم از پدرش، که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که:

هر که ببیند مرا در خوابش پس مرا دیده است؛ زیرا که شیطان متمثّل نمی شود به صورت من و نه به صورت یکی از اوصیای من و نه به صورت یکی از شیعیان ایشان و به درستی که خواب راست یک جزء است از هفتاد جزء از پیغمبری (۱).

و به چندین سند صحیح از ابن ابی نصر منقول است که گفت: خواندم نامه حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - را که نوشته بود که: برسانید به شیعیان من که زیارت من نزد خدا برابر است با هزار حج.

پس من این حدیث را به حضرت امام محمّد تقی علیه السلام عرض کردم. فرمود که: بلی، والله هزار هزار حج هست از برای کسی که آن حضرت را زیارت کند و حق او را شناسد (۲).

و در حدیث صحیح دیگر فرمود که: هر که از دوستان من که عارف به حق من باشد مرا زیارت کند، البته او را شفاعت کنم در روز قیامت (۳).

و به دو سند معتبر دیگر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام فرمود که:

هر که مرا زیارت کند با این دوری قبر من، بیایم به نزد او در سه موطن روز قیامت، تا او را خلاصی بخشم از احوال آنها: در وقتی که نامه های نیکو کاران به دست راست ایشان و نامه های بد کاران به دست چپ ایشان پرواز کند و نزد

۱- من لا- يحضره الفقيه: ۲/۵۸۴ ح ۳۱۹۳، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۰ ح ۱۱، امالی صدوق: ۶۱ م ۱۵ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۲ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۳ ش ۱۳۵۴.

۲- من لا- يحضره الفقيه: ۲/۵۸۵ ح ۳۱۸۴، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۰ ح ۱۰، ثواب الاعمال: ۱۲۳ ح ۳، امالی صدوق: ۶۱ م ۱۵ ح ۹ و ص ۱۰۴ م ۲۵ ح ۳، تهذیب الاحکام: ۶/۸۵ ح ۱۶۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۳ ح ۴ - ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۵ ش ۱۳۵۷.

۳- من لا- يحضره الفقيه: ۲/۵۸۳ ح ۳۱۸۶، امالی صدوق: ۱۰۴ م ۲۵ ح ۴، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۲ ح ۱۶، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۳ ح ۷ و ۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۱ ش ۱۳۵۲.

صراط و نزد ترازوی اعمال (۱).

و در حدیث موثق دیگر فرمود که: من کشته و زهر داده و مدفون خواهم شد در زمین غربت. این را می دانم به خبری که پدرم به من داده، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله. پس کسی که در غربت من مرا زیارت کند، من و پدرانم شفیعان او باشیم در روز قیامت؛ و هر که ما شفیعان او باشیم، نجات یابد هر چند بر او مثل گناه جن و انس بوده باشد (۲).

و به سند معتبر دیگر مروی است که آن حضرت فرمود که: بار نباید بست به سوی قبری از قبرها، مگر قبرهای ما اهل بیت. و به درستی که من کشته خواهم شد به زهر ظلم و ستم و مدفون خواهم شد در زمین غربت؛ پس هر که بار بندد به سوی زیارت من، دعایش مستجاب و گناهانش آمرزیده شود (۳).

و به سند معتبر دیگر منقول است که حضرت امام رضا علیه السلام داخل قبه ای شد که در آنجا قبر هارون الرشید بود، پس به یک جانب آن قبر خطی کشید و فرمود که: این تربت من است و در اینجا مدفون خواهم شد و در این زودی حق تعالی این زمین را محل آمدن و رفتن شیعیان و دوستان من گرداند. والله که زیارت کننده ای از ایشان مرا زیارت نکند و سلام کننده ای از ایشان بر من سلام نکند، مگر واجب شود از برای او آمرزش خدا و رحمت خدا به شفاعت ما اهل بیت (۴).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: زود باشد که کشته شوم به زهر با ظلم و ستم و مدفون شوم در پهلوی هارون و بگرداند خدای تعالی تربت مرا محل تردّد شیعیان و دوستان من. پس هر که مرا در این غربت زیارت کند، واجب شود برای او که من او را

۱- کامل الزیارات: ۳۰۴ ب ۱۰۱ ح ۴، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۸ ب ۶۶ ح ۲، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۴ ح ۳۱۹۱، امالی صدوق: ۱۰۶ م ۲۵ ح ۹، خصال: ۱۶۷ ح ۲۲۰، تهذیب الاحکام: ۶/۸۵ ح ۱۶۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۴ ح ۱۳ - ۱۴ و ص ۴۰ ح ۴۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۲ ش ۱۳۵۳.

۲- عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۶ ح ۳۳، امالی صدوق: ۴۸۹ م ۸۹ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۴ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۳ ش ۱۳۵۵.

۳- خصال: ۱۴۳ ح ۱۶۷، عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۸ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۶ ح ۲۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۶ ش ۱۳۵۹.

۴- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۱۳۵ ب ۳۹ ضمن ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۶ ح ۲۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۱ ش ۱۳۵۱.

زیارت کنم در روز قیامت. و سوگند می خورم به خدایی که محمد صلی الله علیه و آله را گرامی داشته است به پیغمبری و برگزیده است او را بر جمیع خلایق، که هر که از شما شیعیان نزد قبر من دو رکعت نماز بکند، البته مستحق شود آمرزش گناهان را از خداوند عالمیان در روز قیامت. و به حق آن خداوندی که ما را گرامی داشته است بعد از محمد صلی الله علیه و آله به امامت و مخصوص گردانیده است ما را به وصیت آن حضرت، سوگند می خورم که زیارت کنندگان قبر من گرامی تر از هر گروه اند بر خدا در روز قیامت. و هر مؤمنی که مرا زیارت کند پس به روی او قطره ای از باران برسد، البته حق تعالی جسد او را بر آتش جهنم حرام گرداند (۱).

و به سند صحیح دیگر منقول است که آن حضرت فرمود که: من کشته خواهم شد به زهر ستم؛ پس هر که مرا زیارت کند با شناختن حق من، خدا گناهان گذشته و آینده او را بیاورد (۲).

و در حدیث معتبر دیگر فرمود: که روزها و شبها آخر نخواهند شد، تا بگردد طوس محلّ تردد شیعیان و زیارت کنندگان من؛ پس هر که مرا با غریبی من در طوس زیارت کند، با من باشد در درجه من در روز قیامت و گناهانش آمرزیده شود (۳).

و به سندهای صحیح بسیار از امام محمد تقی علیه السلام منقول است که: هر که پدرم را در طوس زیارت کند، خدا گناهان گذشته و آینده او را بیاورد؛ پس چون روز قیامت شود، منبری از برای او در برابر منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله نصب کنند، که بر آن منبر باشد تا حق تعالی از حساب بندگان خود فارغ شود (۴).

۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۲۹ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۶ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۶ ش ۱۳۶۰.

۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۵ ح ۲۷، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۸ ح ۳۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۷ ش ۱۳۶۱.

۳- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۷ ح ۳۴، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۹ ح ۳۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۷ ش ۱۳۶۲.

۴- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۳ ح ۱۹، امالی صدوق: ۱۰۵ م ۲۵ ح ۷، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۴ ح ۱۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۰ ش ۱۳۷۰.

و به سند معتبر از امام زاده عبد العظیم - رضی الله عنه - منقول است که حضرت امام محمّد تقی علیه السلام فرمود که: زیارت نکند پدرم را احدی پس به او برسد آزاری از باران یا سرما یا گرما، مگر حرام گرداند خدا بدن او را بر آتش جهنّم [\(۱\)](#).

و به سند حسن از عبد العظیم رحمه الله منقول است که آن حضرت فرمود که: حتم و لازم شده است بر خدا برای کسی که پدرم را زیارت کند در طوس با معرفت به حق او، که البته بهشت را به او عطا فرماید [\(۲\)](#).

و باز به سند حسن منقول است که عبد العظیم - قدس الله روحه - به آن حضرت عرض کرد که: متخیر شده ام میان زیارت قبر امام حسین علیه السلام و میان زیارت قبر پدرت در طوس، پس چه می فرمایی؟

فرمود که: در جای خود باش. پس داخل خانه شد و بیرون آمد و آب دیده های مبارکش بر رویش جاری بود، پس فرمود که: زیارت کنندگان قبر امام حسین بسیار اند و زیارت کنندگان قبر پدرم کم اند [\(۳\)](#).

و به سند صحیح از آن حضرت منقول است که در میان دو کوه طوس، قبضه ای از خاک هست که از بهشت برداشته اند؛ هر که داخل آن شود ایمن باشد در روز قیامت از آتش جهنّم [\(۴\)](#).

و به سند صحیح دیگر منقول است که ابن ابی نجران از آن حضرت پرسید که:

چه ثواب است برای کسی که پدرت را زیارت کند؟ فرمود که: ثواب او بهشت است والله [\(۵\)](#).

و در حدیث صحیح دیگر این سؤال کردند و دو مرتبه فرمود که: از برای او

۱- امالی صدوق: ۵۲۱ م ۹۴ ح ۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۶ ح ۲۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۰ ش ۱۳۷۱.

۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۹ ح ۷، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۳ ح ۳۱۸۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۷ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۹ ش ۱۳۶۶.

۳- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۹ ح ۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۷ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۰ ش ۱۳۷۲.

۴- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۵۹ ح ۶، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۳ ح ۳۱۸۷، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۹ ح ۱۹۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۷ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۹۳ ش ۱۳۳۸.

۵- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۱ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۷ ح ۲۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۹ ش ۱۳۶۷.

بهشت است واللّٰه (۱).

و به سند معتبر منقول است که محمّد بن سلیمان از امام محمد تقی علیه السلام پرسید که:

شخصی حجّ واجب خود را کرد بعنوان حجّ تمتّع، پس به مدینه رفت و زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله کرد، پس رفت به نجف و زیارت پدرت امیرالمؤمنین علیه السلام کرد - و حق او را می شناخت و می دانست که او حجّت خدا است بر خلق او و او درگاه خدا است که از آن در به خدا باید رسید - پس سلام کرد بر آن حضرت، پس رفت به کربلا و حضرت امام حسین علیه السلام را زیارت کرد، پس رفت به بغداد و حضرت امام موسی علیه السلام را زیارت کرد، پس به شهر خود برگشت و در این وقت خدا آنقدر مال به او روزی کرده است که به حجّ می تواند رفت، کدام بهتر است از برای این مردی که حجّ واجب خود را کرده است: که برگردد و باز حجّ بکند، یا برود به خراسان و پدرت حضرت امام رضا علیه السلام را زیارت کند؟

فرمود که: بلکه برود و بر پدرم سلام کند افضل است و باید که در ماه رجب باشد؛ و در این زمان مکنید، که بر ما و شما از خلیفه خوف تشنیع هست (۲).

و به سند حسن منقول است که علی بن مهزیار به خدمت آن حضرت عرض کرد که: فدای تو شوم، زیارت امام رضا علیه السلام افضل است یا زیارت امام حسین علیه السلام؟

فرمود که: زیارت پدرم افضل است، زیرا که امام حسین را همه کس زیارت می کند و پدرم را زیارت نمی کند مگر خواصّ از شیعه (۳).

مؤلف گوید که: گویا مراد این باشد که چون فضیلت زیارت حضرت امام حسین علیه السلام مشهور گردیده است، اکثر شیعه رغبت به زیارت آن حضرت می کنند؛

۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۱ ح ۱۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۷ ح ۲۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۹ ش ۱۳۶۸.

۲- کافی: ۴/۵۸۴ ح ۲، کامل الزیارات: ۳۰۵ ب ۱۰۱ ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۸۴ ح ۱۶۶، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۷ ح ۲۹ و ۳۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۱ ش ۱۳۷۴.

۳- کافی: ۴/۵۸۴ ح ۱، کامل الزیارات: ۳۰۶ ب ۱۰۱ ح ۱۱، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۵ ح ۲۶، من لا یحضره الفقیه: ۲/۵۸۲ ح ۳۱۸۳، تهذیب الاحکام: ۶/۸۴ ح ۱۶۵، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۸ ح ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۱ ش ۱۳۷۳.

و فضیلت زیارت حضرت امام رضا علیه السلام را کمتر شنیده اند و کمتر رغبت می کنند؛ پس این حکم مخصوص آن زمان خواهد بود.

و بنابراین در هر عصری هر امام را که زیارت کمتر کنند، زیارت او افضل خواهد بود.

و ممکن است که مراد این باشد که حضرت امام حسین علیه السلام را شیعه و سنی زیارت می کنند و آن حضرت را به غیر شیعه زیارت نمی کنند.

یا آنکه هر که زیارت آن حضرت می کند با اعتقاد به امامت آن حضرت، مخصوصان شیعه اند - یعنی اثنا عشری - زیرا که هر که اعتقاد به امامت آن حضرت دارد، به همه ائمه اعتقاد دارد؛ به خلاف حضرت امام حسین علیه السلام که همه فرق شیعه اعتقاد به امامت او دارند.

و به سندهای صحیح و غیر صحیح بسیار از آن حضرت منقول است که: هر که قبر پدرم را زیارت کند بهشت از برای او است [\(۱\)](#).

و به سند معتبر از امام علی نقی - صلوات الله علیه - منقول است که فرمود که: اهل قم و اهل آبه آمرزیده اند، به سبب اینکه زیارت می کنند جدم علی بن موسی الرضا علیه السلام را در طوس. به درستی که هر که به زیارت آن حضرت برود و در راهش قطره ای از باران به او برسد، خدا جسدش را بر آتش جهنم حرام گرداند [\(۲\)](#).

مؤلف گوید که: زیارت آن حضرت در اوقات شریفه و از منته مختصه به آن حضرت، افضل است. خصوصا در ماه مبارک رجب که در حدیث گذشت.

و روز ولادت آن حضرت، که موافق مشهور یازدهم ماه ذی القعدة است.

و روز وفات آن حضرت، که روز آخر ماه صفر است، یا هفدهم آن، یا بیست و چهارم ماه رمضان.

و روزی که آن حضرت به خلافت الهی فایز گردیده است، که روز وفات حضرت امام موسی علیه السلام است و گذشت [\(۳\)](#).

و روزی که بیعت خلافت با آن حضرت کردند، که اول ماه رمضان است، یا ششم آن.

۱- کامل الزیارات: ۳۰۳ ح ۱ و ح ۲، تهذیب الاحکام: ۶/۸۵ ح ۱۷۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۴۰ ح ۳۹ و ۴۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۸ ش ۱۳۶۵.

۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۴ ح ۲۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۸ ح ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۲ ش ۱۳۷۵.

سید ابن طاووس - علیه الرحمه - در کتاب اقبال ذکر کرده است که: روایتی وارد شده است که در روز ششم ماه رمضان دو رکعت نماز باید کرد، در هر رکعتی سوره حمد یک مرتبه و سوره توحید بیست و پنج مرتبه، از برای شکر آنکه حقوق مولای ما حضرت امام رضا علیه السلام در آن روز ظاهر شده است (۱).

و ایضاً فرموده است که در بعضی از تصانیف اصحاب خود دیده ام که: مستحب است زیارت امام رضا علیه السلام در روز بیست و سوم ماه ذی القعدة - از نزدیک یا دور - به بعضی از زیارات منقوله یا غیر منقوله آن حضرت (۲).

و به سند معتبر ابن بابویه - علیه الرحمه - روایت کرده است که: چون حضرت امام رضا علیه السلام به ده سرخ رسید - در وقتی که به نزد مأمون می رفت - گفتند: یا ابن رسول الله ظهر شده است نماز نمی کنید؟

پس فرود آمد و آب طلبید. گفتند که: آب همراه نداریم.

پس به دست مبارک خود زمین را کاوید، آنقدر آب جوشید که آن حضرت و هر که با آن حضرت بود وضو ساختند؛ و اثرش تا امروز باقی است. و چون داخل سناباد شد، پشت مبارک را گذاشت به کوهی که دیگرها از آن می تراشند و فرمود که: خداوندا نفع ببخش به این کوه و برکت ده در هر چه در ظرفی گذارند که از این کوه تراشند. و فرمود که برای آن حضرت دیگرها از آن سنگ تراشیدند. و فرمود که طعام آن حضرت را نیزند مگر در آن دیگرها. پس از آن روز مردم دیگرها و ظرفها از آن تراشیدند و برکت یافتند (۳).

مؤلف گوید که: در کتب معجزات، کرامات و معجزات بسیار برای روضه مقدسه رضویّه - صلوات الله علی مشرفها - ذکر کرده اند، که ایرادش در این مقام مناسب نیست؛ با آنکه در هر زمانی آنقدر ظاهر می شود که احتیاج به نقل وقایع گذشته نیست؛ و إن شاء الله در کتاب حياه القلوب بیان خواهد شد.

۱- اقبال الاعمال: ۱/۲۶۳، بحار الانوار: ۱۰۲/۴۳ ح ۴۹.

۲- اقبال الاعمال: ۲/۲۳ (پاورقی) - ص ۳۱۰ طبع حجری -، بحار الانوار: ۱۰۲/۴۳ ح ۵۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۵ ش ۱۳۷۹.

۳- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۱۳۵ ح ۱.

فصل پنجم: در بیان کیفیت زیارت آن حضرت است

اشاره

به سند معتبر از ابو الصلت هروی منقول است که گفت: در خدمت حضرت امام رضا علیه السلام بودم که جمعی از اهل قم به خدمت آن حضرت آمدند و سلام کردند، پس ایشان را جواب سلام فرمود و نزدیک خود طلبید و گفت: مرحبا و خوش آمده اید و شما شیعیان مایید به حقیقت و راستی و خواهد آمد بر شما زمانی که در آن زمان به زیارت تربت من بیاید در طوس؛ هر که مرا زیارت کند و با غسل باشد، از گناهان بیرون آید مانند روزی که از مادر متولد شده بوده است (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام علی نقی - صلوات الله علیه - منقول است که:

هر که را به سوی خدا حاجتی باشد، پس زیارت کند قبر جدّم امام رضا علیه السلام را در شهر طوس و حال آنکه غسل کرده باشد و نزد سر آن حضرت دو رکعت نماز بکند و در قنوت نماز حاجت خود را بطلبد؛ پس به درستی که مستجاب می شود مگر آنکه از برای گناهی یا قطع رحمی سؤال کند. به درستی که موضع قبر آن حضرت بقعه ای است از بقعه های بهشت؛ و هیچ مؤمنی او را زیارت نمی کند، مگر حق تعالی او را از آتش جهنم آزاد می کند و داخل بهشت می گرداند (۲).

۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۴ ح ۲۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۴۹ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۰۷ ش ۱۳۶۳.

۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۶۶ ح ۳۲، امالی صدوق: ۴۷۱ م ۸۶ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۴۹ ح ۴ و ۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۳ ش ۱۳۷۶.

و در حدیث معتبر دیگر از ائمه علیهم السلام منقول است که: چون نزد قبر امام رضا علیه السلام بروی بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا الْمُزْتَضَى، الْإِمَامِ التَّقِيِّ النَّقِيِّ، وَحُجَّتِكَ عَلَى مَنْ فَوْقَ الْأَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ الثَّرَى، الصِّدِّيقِ الشَّهِيدِ، صَلَاةً كَثِيرَةً تَامَّةً زَاكِيَةً مُتَوَاصِلَةً مُتَوَاتِرَةً مُتَرَادِفَةً، كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ (۱).

و زیارت مشهور آن حضرت، زیارتی است که در کتب معتبره مذکور است و به محمد بن الحسن بن الولید - رضی الله عنه - منسوب گردانیده اند. و از مزار ابن قولویه رحمه الله معلوم می شود که از ائمه علیهم السلام مروی بوده باشد.

گفته اند که:

چون اراده نمایی که زیارت کنی حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - را در طوس، پس غسل کن پیش از آنکه از خانه بیرون روی و بگو در وقتی که غسل می کنی:

اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي، وَ طَهِّرْ لِي قَلْبِي، وَ اشْرَحْ لِي صَدْرِي، وَ أَجِرْ عَلَي لِسَانِي مَدْحَتَكَ وَ الثَّنَاءَ عَلَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي طَهُورًا وَ شِفَاءً.

و می گویی در وقت بیرون رفتن:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَى ابْنِ رَسُولِ اللَّهِ، حَسْبِيَ اللَّهُ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ.

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَ إِلَيْكَ قَصَدْتُ، وَ مَا عِنْدَكَ أَرَدْتُ.

پس چون بیرون روی، بر در خانه خود بایست و بگو:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ وَجَّهْتُ وَجْهِي، وَ عَلَيْكَ خَلَّفْتُ أَهْلِي وَ مَالِي وَ مَا حَوَّلْتَنِي، وَ بِكَ وَ ثِقْتُ فَلَا تُخَيِّبْنِي، يَا مَنْ لَا يُخَيِّبُ مَنْ أَرَادَهُ وَ لَا يُضَيِّعُ مَنْ حَفِظَهُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ احْفَظْنِي بِحِفْظِكَ، فَإِنَّهُ لَا يَضِيْعُ مَنْ حَفِظْتَ.

۱- کامل الزیارات: ۳۰۸ ب ۱۰۲ ح ۱، بحار الانوار: ۱۰۲/۵۰ ح ۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۲۳ ش ۱۳۹۰.

پس چون به سلامت برسی به نزدیک قبر آن حضرت، غسل بکن؛ و در وقت غسل کردن بگو:

اللَّهُمَّ طَهِّرْ نَبِيَّ، وَ طَهِّرْ قَلْبِي، وَ اشْرَحْ لِي صَدْرِي، وَ اجْرِ عَلَي لِسَانِي مِمَّ دَخْتُكَ وَ مَحَبَّتِكَ وَ الشَّاءَ عَلَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ، وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ قُوَّةَ (۱) دِينِي التَّسْلِيمُ لِأَمْرِكَ وَ الْإِتْبَاعُ لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ وَ الشَّهَادَةُ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي شِفَاءً وَ نُورًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

پس بپوش پاکترین جامه های خود را و پای برهنه روانه شو با سکینه و وقار که به تائی بروی و دلت به یاد خدا باشد و الله اکبر و لا اله الا الله و سبحان الله و الحمد لله بگو و گامهای خود را کوتاه بردار؛ و چون داخل روضه مقدسه شوی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ -، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ.

پس برو به نزدیک ضریح و قبله را در پشت خود بگیر و روبروی آن حضرت بایست و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَ أَنَّهُ سَيِّدُ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْآخِرِينَ، وَ أَنَّهُ سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ نَبِيِّكَ، وَ سَيِّدِ خَلْقِكَ أَجْمَعِينَ، صَلَاةً لَا يَقْوَى عَلَى إِحْصَائِهَا غَيْرُكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَبْدِكَ وَ أَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلَ عَلَى مَنْ بَعَثْتَهُ بِرِسَالَتِكَ، وَ دَيَانَ الدِّينِ بَعْدَكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهْتَمِينَ عَلَى ذَلِكَ

كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَ زَوْجِهِ وَ لِيِكَ، وَ أُمَّ السَّبْطَيْنِ - الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ - ، الطُّهْرَةَ الطَّاهِرَةَ الْمُطَهَّرَةَ، التَّقِيَّةَ النَّقِيَّةَ، الرَّضِيَّةَ الزَّكِيَّةَ، سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ وَ أَهْلِ الْجَنَّةِ (١) أَجْمَعِينَ، صَلَاةً لَا يَقْوَى عَلَى إِحْصَائِهَا غَيْرُكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، الْقَائِمِينَ فِي خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِينَ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ، وَ دِيَانِي الدِّينِ بَعْدِكَ، وَ فَضْلِي (٢) قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَبْدِكَ الْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ (٣)، وَ دِيَانِ الدِّينِ بَعْدِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ، سَيِّدِ الْعَابِدِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ وَ خَلِيفَتِكَ فِي أَرْضِكَ، بِاِقْرَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ، عَبْدِكَ وَ وَلِيِّ دِينِكَ، وَ حُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ أَجْمَعِينَ، الصَّادِقِ الْبَارِئِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ الصَّالِحِ، وَ لِسَانِكَ فِي خَلْقِكَ، النَّاطِقِ بِحُكْمِكَ (٤) وَ الْحُجَّةِ عَلَى بَرِيَّتِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا المُرْتَضَى، عَبْدِكَ وَ وَلِيِّ دِينِكَ، الْقَائِمِ بَعْدَكَ وَ الدَّاعِي إِلَى دِينِكَ وَ دِينِ آبَائِهِ الصَّادِقِينَ، صَلَاةً لَا يَقْوَى عَلَى إِحْصَائِهَا غَيْرُكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَبْدِكَ وَ وَلِيِّكَ، الْقَائِمِ بِأَمْرِكَ وَ الدَّاعِي إِلَى سَبِيلِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ عَبْدِكَ وَ وَلِيِّ دِينِكَ.

١- « سَيِّدَةَ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ » خ ل.

٢- « وَ فَضْلِي » خ ل.

٣- « بِرِسَالَتِكَ » خ ل.

٤- « بِعِلْمِكَ » خ ل.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، الْعَامِلِ بِأَمْرِكَ، الْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ، وَحُجَّتِكَ الْمُؤَدَّى عَنْ نَبِيِّكَ، وَشَاهِدِكَ عَلَى خَلْقِكَ، الْمَخْصُوصِ بِكَرَامَتِكَ، الدَّاعِي إِلَى طَاعَتِكَ وَطَاعَةِ رَسُولِكَ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى حُجَّتِكَ، وَوَلِيِّكَ الْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ، صَلَاةً تَامَّةً نَامِيَةً بَاقِيَةً تُعَجِّلُ بِهَا فَرَجَهُ، وَتَنْصُرُهُ بِهَا، وَتَجْعَلُنَا مَعَهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِحُبِّهِمْ، وَأَوْلِيٍّ وَلِيِّهِمْ، وَأَعَادِي عَدُوَّهُمْ، فَارْزُقْنِي بِهِمْ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاصْبِرْ عَنِّي بِهِمْ شَرَّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَهْوَالَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

پس می نشینی نزد سر آن حضرت و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ آدَمَ صَيْفِي (١) اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِسْمَاعِيلَ ذَبِيحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَحَبِيبِ رَبِّ الْعَالَمِينَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَوَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نَسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَسَنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، بَاقِرِ عِلْمِ الْأَوْلِيَيْنَ وَالْآخِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ الْبَارِ الْأَمِينِ،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْكَاظِمِ الْحَلِيمِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الشَّهِيدُ السَّعِيدُ الْمَظْلُومُ الْمَقْتُولُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الْوَصِيُّ الْبَارُّ التَّقِيُّ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَآمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتِكَ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ ظَلَمْتِكَ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ أَسَسَتْ أَسَاسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ وَالْبِدْعَةِ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ.

پس خود را به ضریح می چسبانی و می گویی:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ صَدَدْتُ مِنْ أَرْضِي، وَقَطَعْتُ الْبِلَادَ رَجَاءَ رَحْمَتِكَ، فَلَا تُخَيِّبْنِي وَلَا تَرُدَّنِي بِغَيْرِ قَضَاءِ حَوَائِجِي، وَارْحَمْ تَقَلُّبِي عَلَى قَبْرِ ابْنِ أَخِي رَسُولِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

يَا بِي أَنْتَ وَ أُمِّي، أَتَيْتُكَ زَائِراً وَافِداً، عَائِداً مِمَّا جَيْتُ عَلَى نَفْسِي، وَاحْتَطَبْتُ عَلَى ظَهْرِي؛ فَكُنْ لِي شَافِعاً إِلَى اللَّهِ تَعَالَى يَوْمَ حَاجَتِي وَفَقْرِي وَفَاقَتِي، فَلكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامٌ مَحْمُودٌ (۱)، وَ أَنْتَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهٌ.

پس دست راست را بلند می کنی و دست چپ را بر قبر می گشایی و می گویی:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِحُبِّهِمْ وَوَلَايَتِهِمْ، أَتَوَلَّى آخِرَهُمْ بِمَا تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوْلَاهُمْ، وَ أَبْرَأُ مِنْ كُلِّ وَلِيَجِهِ دُونَهُمْ.

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَكَ، وَانْتَهَمُوا نَبِيَّكَ، وَجَحَدُوا آيَاتِكَ، وَسَخَرُوا بِإِمَامِكَ، وَحَمَلُوا النَّاسَ عَلَى أَكْتافِ آلِ مُحَمَّدٍ.

۱- « فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَاماً مَحْمُوداً » خ ل.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِاللَّعْنَةِ عَلَيْهِمْ وَ الْبِرَاءَةِ مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا رَحْمَنُ.

پس می گردی و به نزد پای آن حضرت می روی و می گویی:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا الْحَسَنِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَى رُوحِكَ وَ يَدِينِكَ؛ صَبَرْتَ وَ أَنْتَ الصَّادِقُ الْمُصِيبُ، قَتَلَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ بِالْأَيْدِي وَ الْأَلْسُنِ.

پس تضرع و مبالغه کن در لعنت کردن بر کشنده امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - و قاتلان حسن و حسین علیهما السلام و قاتلان جمیع اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله. پس از پشت قبر برو به نزد سر آن حضرت و دو رکعت نماز بکن و در رکعت اول سوره «یس» و در رکعت دوم سوره «الرحمن» بخوان و جهد کن در دعا و تضرع و بسیار دعا کن از برای خود و پدر و مادر خود و جمیع برادران مؤمن خود و آنچه خواهی نزد آن حضرت بمان. و باید که نمازهای خود را نزد قبر بکنی (۱).

و چون خواهی که زیارت وداع کنی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَ ابْنَ مَوْلَايَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، أَنْتَ لَنَا جُنَّةٌ مِنَ الْعِذَابِ، وَ هَذَا أَوْانُ أَنْصِرَ رَافِي عَنْكَ - إِنْ كُنْتُ أَذِنْتُ لِي - ، غَيْرَ رَاغِبٍ عَنْكَ وَ لَا مُسْتَبَدِّلٍ بِكَ وَ لَا مُؤَثِّرٍ عَلَيْكَ وَ لَا زَاهِدٍ فِي قُرْبِكَ، وَ قَدْ جُدْتُ بِنَفْسِي لِلْحَدَثَانِ، وَ تَرَكْتُ الْأَهْلِيلَ وَ الْأَوْلَادَ وَ الْأَوْطَانَ، فَكُنْ لِي شَافِعاً يَوْمَ حَاجَتِي وَ فَقْرِي وَ فِاقَتِي، يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنِّي حَمِيمِي (۲) وَ لَا قَرِيبِي، يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنِّي وَالِدِي وَ لَا وَلَدِي.

أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي قَدَّرَ عَلَيَّ رِخْلَتِي (۳) إِلَيْكَ أَنْ يُنْفَسَ بِحُكْمِكَ كُرْبَتِي، وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي قَدَّرَ عَلَيَّ فِرَاقَ مَكَانِكَ، أَنْ لَا يَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ رُجُوعِي إِلَيْكَ، وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي أَبْكَى عَلَيْكَ عَيْنِي أَنْ يَجْعَلَهُ لِي سَبَباً وَ دُخْرًا، وَ أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي أَرَانِي مَكَانَكَ،

۱- کامل الزیارات: ۳۰۹ ب ۱۰۲، عیون اخبار الرضا علیه السلام: ۲/۲۷۱ - ۲۷۵، من لا یحضره الفقیه: ۲/۶۰۲ ح ۳۲۱۳، تهذیب الاحکام: ۶/۸۶ ح ۱۷۱، مزار کبیر: ۶۴۷ - ۶۵۳، مصباح الزائر: ۳۸۹ - ۳۹۴، بحار الانوار: ۱۰۲/۴۴ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۸ ش ۱۳۸۷ و ص ۱۲۴ ش ۱۳۹۱.

۲- «حمیمی ولا حبیبی» خ ل.

۳- «رحیلی» خ ل.

وَهَدَانِي لِلتَّسْلِيمِ عَلَيْكَ وَزِيَارَتِي إِيَّاكَ، أَنْ يُورِدَنِي حَوْضَكُمْ، وَيَرْزُقَنِي مُرَافَقَتَكُمْ فِي الْجَنَانِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَصِيِّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَقَائِدِ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، سَيِّدَيْ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ سَيِّدِ السَّاجِدِينَ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بَاقِرِ عِلْمِ الْأَوْلِيَاءِ وَالْآخِرِينَ، وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصِّادِقِ الْبَارِّ الْأَمِينِ، وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْكَاطِمِ الْحَلِيمِ، وَعَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا الْعَلِيمِ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ التَّقِيِّ الْجَوَادِ، وَعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ النَّقِيِّ الْهَادِي وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيِّ وَالْحُجَّجِ الْقَائِمِ الْمُنتَظَرِ، وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ؛ السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْبَاقِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقِيمِينَ الْمُسَبِّحِينَ، الَّذِينَ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي إِيَّاهُ، فَإِنْ جَعَلْتَهُ فَاحْشُرْنِي مَعَهُ وَمَعَ آبَائِهِ الْمَاضِينَ (١)، وَإِنْ أَبْقَيْتَنِي يَا رَبِّ فَارْزُقْنِي زِيَارَتَهُ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و مى گویى:

أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَأَسْتَرْعِيكَ وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِمَا دَعَوْتَ إِلَيْهِ، اللَّهُمَّ فَكُنْتُنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

اللَّهُمَّ فَارْزُقْنِي حُبَّهُمْ وَمَيَّوَدَّتْهُمْ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، السَّلَامُ مِنِّي أَبَدًا مَا بَقَيْتُ، وَدَائِمًا إِذَا فَنَيْتُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

و چون از روضه مقدسه بیرون آیی، پشت به جانب قبر مکن تا از نظر تو پنهان شود (۱).

مؤلف گوید که: چند زیارت دیگر در بحارالانوار ذکر کرده ام و چون ثابت نبود که منقول از ائمه علیهم السلام باشد در اینجا ترک کردم. و زیارت جامعه را در این روضات خواندن انسب و اولی است.

[دعا بعد از زیارت امام رضا علیه السلام]

و شیخ مفید - علیه الرحمه - ذکر کرده است که: مستحب است که بعد از نماز زیارت حضرت امام رضا علیه السلام، این دعا بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ، الدَّائِمُ فِي مُلْكِهِ، الْقَائِمُ فِي عِزِّهِ، الْمُطَاعُ فِي سُلْطَانِهِ، الْمُتَفَرِّدُ فِي كِبْرِيَاءِهِ، الْمُنَوَّحِدُ فِي دَيْمُومِيَةِ بَقَائِهِ، الْعَادِلُ فِي بَرِيَّتِهِ، الْعَالِمُ فِي قَضِيَّتِهِ، الْكَرِيمُ فِي تَأْخِيرِ عُقُوبَتِهِ.

إِلَهِي حَاجَتِي مَصِيرُوفَهُ إِلَيْكَ، وَآمَالِي مَوْقُوفَهُ لَدَيْكَ؛ وَكَلِمَا وَفَّقْتَنِي مِنْ خَيْرٍ فَأَنْتَ دَلِيلِي عَلَيْهِ وَطَرِيقِي إِلَيْهِ، يَا قَدِيرًا لَا تُؤَدُّهُ الْمَطَالِبُ، يَا مَلِيًّا يَلْجَأُ إِلَيْهِ كُلُّ رَاغِبٍ، مَا زِلْتُ مَضْحُوبًا مِنْكَ بِالنَّعَمِ، جَارِيًا عَلَى عَادَاتِ الْإِحْسَانِ وَالْكَرَمِ.

أَسْأَلُكَ بِالْقُدْرَةِ النَّافِذَةِ فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ، وَقَضَائِكَ الْمُبْرَمِ الَّذِي تَحْجُبُهُ بِأَيْسَرِ الدُّعَاءِ، وَبِالنَّظَرِ الَّتِي نَظَرْتَ بِهَا إِلَى الْجِبَالِ فَتَسَامَخَتْ وَ إِلَى الْأَرْضِينَ فَتَسَطَّحَتْ وَ إِلَى السَّمَاوَاتِ فَارْتَفَعَتْ وَ إِلَى الْبِحَارِ فَتَفَجَّرَتْ.

يَا مَنْ جَلَّ عَنْ أَدْوَاتِ لِحَظَاتِ الْبَشَرِ، وَ لَطَفَ عَنْ دَقَائِقِ خَطَرَاتِ الْفِكْرِ.

لَا تُحْمَدُ يَا سَيِّدِي إِلَّا بِتَوْفِيقِكَ مِنْكَ يَقْتَضِي حَمْدًا وَ لَا تُشْكُرُ عَلَى أَصْغَرِ مِنْهُ إِلَّا اسْتَوْجِبْتَ بِهَا شُكْرًا.

فَمَتَى تُحْصِي نِعْمَاؤُكَ يَا إِلَهِي، وَ تُجَازِي آلَاؤُكَ يَا مَوْلَايَ، وَ تُكَافَأُ صِنَائِعُكَ

۱- من لا يحضره الفقيه: ۲/۶۰۵ - ۶۰۶، عيون اخبار الرضا عليه السلام: ۲/۲۷۵، تهذيب الاحكام: ۶/۸۹، مزار كبير: ۶۵۳،

بحارالانوار: ۱۰۲/۴۸ ح ۳، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ۴/۱۵۳ ش ۱۴۰۵.

يَا سَيِّدِي، وَمِنْ نِعْمِكَ يَحْمِيْدُ الْحَامِدُونَ، وَمِنْ شُكْرِكَ يَشْكُرُ الشَّاكِرُونَ، وَأَنْتَ الْمُعْتَمِدُ لِلذُّنُوبِ فِي عَفْوِكَ وَ النَّاشِرُ عَلَيَّ
الْخَاطِيْنَ جَنَاحَ سِتْرِكَ، وَأَنْتَ الْكَاشِفُ لِلضَّرِّ بِيَدِكَ.

فَكَمْ مِنْ سَيِّئِهِ أَخْفَاهَا حِلْمُكَ حَتَّى دَخَلْتَ (١)، وَ حَسَنِهِ ضَاعَفَهَا فَضْلُكَ حَتَّى عَظَّمْتَ عَلَيْهَا مُجَازَاتِكَ.

جَلَلَتْ أَنْ يُخَافَ مِنْكَ إِلَّا الْعَدْلُ، وَأَنْ يُرْجَى مِنْكَ إِلَّا الْإِحْسَانُ وَالْفَضْلُ، فَاثْمُنْ عَلَيَّ بِمَا أَوْجَبَهُ فَضْلُكَ وَ لَا تَخْذُلْنِي بِمَا يَحْكُمُ
بِهِ عَدْلُكَ.

سَيِّدِي، لَوْ عَلِمْتَ الْأَرْضُ بِذُنُوبِي لَسَاخَتْ بِي، أَوْ الْجِبَالُ لَهَدَّتْنِي، أَوْ السَّمَاوَاتُ لَأَخْطَطَّتْنِي، أَوْ الْبِحَارُ لَأَعْرَقْتْنِي.

سَيِّدِي سَيِّدِي سَيِّدِي، مَوْلَايَ مَوْلَايَ مَوْلَايَ، قَدْ تَكَرَّرَ وَقُوفِي لِضِيَاغَتِكَ، فَلَا تَحْرِمْنِي مَا وَعَدْتَ الْمُتَعَرِّضِينَ لِمَسْأَلَتِكَ.

يَا مَعْرُوفَ الْعَارِفِينَ، يَا مَعْبُودَ الْعَابِدِينَ، يَا مَشْكُورَ الشَّاكِرِينَ، يَا جَلِيْسَ الذَّاكِرِينَ، يَا مَحْمُودَ مَنْ حَمِدَهُ، يَا مَوْجُودَ مَنْ طَلَبَهُ، يَا
مَوْضُوعَ مَنْ وَحَدَهُ، يَا مَحْبُوبَ مَنْ أَحَبَّهُ، يَا غَوْثَ مَنْ أَرَادَهُ، يَا مَقْصُودَ مَنْ أَنَابَ إِلَيْهِ، يَا مَنْ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا
يَصِيرُ السُّوءَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُدَبِّرُ الْأَمْرَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يَعْفِرُ الذَّنْبَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يَخْلُقُ الْخَلْقَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُنْزِلُ الْغَيْثَ إِلَّا
هُوَ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لِي يَا خَيْرَ الْغَافِرِينَ.

رَبِّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ اسْتَغْفَارَ حَيَاءٍ، وَ أَسْتَغْفِرُكَ اسْتَغْفَارَ رَجَاءٍ، وَ أَسْتَغْفِرُكَ اسْتَغْفَارَ إِنَابِهِ، وَ أَسْتَغْفِرُكَ اسْتَغْفَارَ رَغْبَةٍ، وَ
أَسْتَغْفِرُكَ اسْتَغْفَارَ رَهْبَةٍ، وَ أَسْتَغْفِرُكَ

اسْتِغْفَارَ طَاعِهِ، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ إِيمَانٍ، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ إِقْرَارٍ، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ إِخْلَاصٍ، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ تَقْوَى، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ تَوَكُّلٍ، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ ذَلِّهِ، وَ اسْتِغْفَرَكَ اسْتِغْفَارَ عَامِلٍ لَكَ، هَارِبٍ مِنْكَ إِلَيْكَ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَبَّ عَلَيَّ وَ عَلَى وَالِدَيَّ بِمَا تَبَّتْ وَ تَتَوَّبُ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

يَا مَنْ تَسَمَّى بِالْغُفُورِ الرَّحِيمِ، يَا مَنْ تَسَمَّى بِالْغُفُورِ الرَّحِيمِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اقْبَلْ تَوْبَتِي، وَ زَكِّ عَمَلِي، وَ اشْكُرْ سِعْيِي، وَ ارْحَمْ ضِرَاعَتِي وَ لَا تَحْجُبْ صَوْتِي وَ لَا تُخَيِّبْ مَسْأَلَتِي يَا غَوْثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، وَ أُنْبِغْ أَيْمَتِي سَلَامِي وَ دُعَائِي، وَ شَفِّعْهُمْ فِي جَمِيعِ مَا سَأَلْتُكَ، وَ أَوْصِلْ هِدْيَتِي إِلَيْهِمْ كَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ، وَ زِدْهُمْ مِنْ ذَلِكِ مَا يَنْبَغِي لَكَ بِأَضْعَافٍ لَا يُحْصِيهَا غَيْرُكَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى أَطْيَبِ الْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ (۱).

و در بعضی از کتب نقل کرده اند از حسین بن احمد فقیه رازی که: هر که زیارت کند حضرت امام رضا علیه السلام یا دیگری از ائمه علیهم السلام را، پس نماز جعفر نزد قبر آن حضرت به جا آورد، برای او نوشته شود به هر رکعتی ثواب کسی که هزار حج و هزار عمره به جا آورده باشد و هزار بنده آزاد کرده باشد و هزار مرتبه در جهاد ایستاده باشد با پیغمبر مرسل. و به هر گامی ثواب صد حج و صد عمره و صد بنده آزاد کردن داشته باشد و صد حسنه برای او نوشته شود و صد گناه از او محو شود (۲).

[زیارت غیر مشهور (سیاقش حاکی است که منقول است)]

مؤلف گوید که: چون به خط بعضی از افاضل، به نظر رسید که این زیارت را از خط

۱- بحارالانوار: ۱۰۲/۵۵ - ۵۷، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۳۷ ش ۱۳۹۳ و ص ۱۵۲ ش ۱۴۰۲.

۲- بحارالانوار: ۱۰۰/۱۳۷ ح ۲۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۱۳ ش ۱۳۷۷ و ص ۱۵۱ ش ۱۴۰۰.

شیخ شهید - علیه الرّحمه - نقل کرده بود و از سیاقش مفهوم می شد که منقول باشد، لهذا ایراد نمود:

چون در برابر ضریح مقدّس بایستد بگوید:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، أَمِينِ اللَّهِ عَلَى وَحْيِهِ وَعَزَائِمِ أَمْرِهِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَالْفَاتِحِ لِمَا اسْتَيْقَبَلَ وَالْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَسَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَ أَبِي الْأَيْمَةِ الْمُعْصُومِينَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ النِّسَاءِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الْمُعْصُومِينَ، سَادَةِ الْمُتَّقِينَ، وَكِبْرَاءِ الصِّدِّيقِينَ، وَأَعْلَامِ الْمُهْتَدِينَ، وَأَنْوَارِ الْعَارِفِينَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا وَسَيِّدِنَا الْإِمَامِ الْمُعْصُومِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرُّضَا، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ قَائِدِ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَبِي جَعْفَرِ مُحَمَّدٍ، الْبَاقِرِ لِعُلُومِ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ الصَّادِقِ الْأَمِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى الْكَاطِمِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا وَصِيَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاصَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَالِصَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْضِعَ
سِرِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَةَ عِلْمِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثَرَ الْأَنْبِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَشْكَاهَ الضُّيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُنْتَهَى الْعُلْيَا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الشَّرَفِ الْأَثِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ذَا الْفِعْلِ الْجَمِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْأَصْلِ الْأَصِيلِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَسَّ الْإِيمَانِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَرِيكَ الْقُرْآنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْأَمَانِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْأَبْرَارِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الْمُخْتَارِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُظْهِرَ الْأَسْرَارِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْمُعْجَزَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُوضِحَ الْبَيِّنَاتِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الدِّينُ الْقَوِيمُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِضْبَاحَ الْهُدَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَأْوَى التَّقَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَجْدَ (١) الْحِجَا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا طُودَ النُّهَى.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الدَّاعِي إِلَى الْمَحَبَّةِ الْعُظْمَى وَالطَّاعِنِ إِلَى الْغَايَةِ الْقُصْوَى وَالسَّامِي إِلَى الْمَجِيدِ وَالْعُلَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا
الْعَالِمُ بِالتَّأْوِيلِ وَالذِّكْرَى.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَلِيلَ الرَّشَادِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ السَّادَةِ الْأَمْجَادِ، السَّلَامُ

عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْقَادَةِ الزُّهَادِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِصْبَاحَ الظُّلَمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَثْبُوعَ الْحِكْمِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

أَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنَّكَ الْمُطِيعُ لِلَّهِ، الْقَائِمُ بِأَمْرِ اللَّهِ، الْعَامِلُ بِإِرَادَتِهِ، الْفَائِزُ بِكَرَامَتِهِ، أَصِيْطَفَاكَ اللَّهُ لِعِلْمِهِ، وَاخْتَارَكَ لِسِرِّهِ، وَاعَزَّكَ بِهَيْدَاهُ، وَخَصَّكَ بِبُرْهَانِهِ، وَأَيَّدَكَ بِرُوحِهِ، وَرَضِيَكَ خَلِيفَةً فِي أَرْضِهِ، وَدَاعِيَا إِلَى حَقِّهِ، وَشَاهِدًا عَلَى خَلْقِهِ، وَنَاصِرًا لِتَدِينِهِ، وَحُجَّةً عَلَى بَرِيَّتِهِ، وَتَرْجُمَانًا لِرُوحِيهِ، وَخَازِنًا لِعِلْمِهِ، وَمُسْتَوْدَعًا لِحِكْمَتِهِ، عَصَمَكَ اللَّهُ مِنَ الذُّنُوبِ، وَبَرَّأكَ مِنَ الْعُيُوبِ.

زُرْتُكَ يَا مَوْلَايَ عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُشْتَبِهًا بِشَأْنِكَ، مُهْتَدِيًا بِهَدَاكَ، مُقْتَفِيًا لِأَثْرِكَ، مُتَّبِعًا لِسُنَّتِكَ، مُتَمَسِّكًا بِحَبْلِكَ، مُطِيعًا لِأَمْرِكَ، مُوَالِيًا لَوْلِيَّتِكَ، مُعَادِيًا لِعِدْوِكَ، عَالِمًا بِأَنَّ الْحَقَّ لَكَ وَوَعْدِكَ، مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ بِكَ، مُسْتَشْفِعًا إِلَيْهِ بِجَاهِكَ، وَحَقُّ عَلَيْهِ أَنْ لَا يُحْيِبَ سَائِلُهُ وَالزَّاجِي مَا عِنْدَهُ لِزَائِرِكَ الْمُطِيعِ لَكَ.

پس دستها را بردارد و بگوید:

اللَّهُمَّ فَكَمَا وَفَّقْتَنِي لِلْإِيمَانِ بِنَبِيِّكَ وَالتَّضَيُّعِ بِكِتَابِكَ، وَمَنَنْتَ عَلَيَّ بِطَاعَتِهِ وَاتِّبَاعِ مِلَّتِهِ، وَهَدَيْتَنِي إِلَى مَعْرِفَتِهِ وَمَعْرِفَةِ الْأَيْمَةِ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ، وَ أَكْمَلْتَ بِمَعْرِفَتِهِمُ الْإِيمَانَ، وَقَبَلْتَ بِطَاعَتِهِمْ وَوَلَايَتِهِمُ الْأَعْمَالَ، وَاسْتَعْبَدْتَ بِالصَّلَاةِ عَلَيْهِمْ عِبَادَكَ، وَجَعَلْتَهُمْ مَفْتَا حَافًا لِلدُّعَاءِ وَسَبَبًا لِلْإِجَابَةِ، فَصَلِّ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَ عَلَى مَوْلَانَا وَسَيِّدِنَا أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، وَاجْعَلْنِي بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ، وَاجْعَلْ ذُنُوبَنَا بِهِمْ مَغْفُورَةً، وَ عُيُوبَنَا بِهِمْ مَسْتُورَةً، وَ فَرَائِضَنَا مَشْكُورَةً، وَ نَوَافِلَنَا مَبْرُورَةً، وَ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ مَعْمُورَةً، وَ أَنْفُسَنَا بِطَاعَتِكَ مَسْرُورَةً، وَ جَوَارِحَنَا عَلَى خِدْمَتِكَ مَقْهُورَةً، وَ أَسْمَاءَنَا فِي خَوَاصِّكَ مَشْهُورَةً، وَ أَرْزَاقَنَا مِنْ لَدُنْكَ

مَدْرُورَةً، وَ حَوَائِجَنَا لَدَيْكَ مَيْسُورَةً، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برود و نزد سر ضریح مقدس بايستد و بگوید:

السَّلَامُ عَلَى الْقَائِمِ مَقَامِ الْأَنْبِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَى الْوَارِثِ عُلُومِ الْأَوْصِيَاءِ.

السَّلَامُ عَلَى خَلِيفَةِ اللَّهِ وَ خَلِيفَةِ رَسُولِهِ.

السَّلَامُ عَلَى زِمَامِ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَى نِظَامِ الْمُسْلِمِينَ، السَّلَامُ عَلَى صِلَاحِ الدُّنْيَا وَ عُمْدَةِ الْمُؤْمِنِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَصْلَ الْإِسْلَامِ النَّامِي، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَرْعَهُ السَّامِي.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ بِهِ تَمَامُ الصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ وَ الصِّيَامِ وَ الْحَجِّ وَ الْجِهَادِ، وَ تَوْفُرُ الْفِيءِ وَ الصَّدَقَاتِ، وَ إِمْضَاءُ الْحُدُودِ الْمُسَمَّيَاتِ وَ الْأَحْكَامِ الْمُبَيَّنَاتِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُحَلَّلُ حَلَالَ اللَّهِ وَ الْمَحْرَمُ حَرَامَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُقِيمُ حُدُودَ اللَّهِ وَ أَحْكَامَهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الدَّابُّ عَنْ دِينِ اللَّهِ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الدَّاعِي إِلَى اللَّهِ بِالْحُجَّةِ الْبَالِغَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ فَضْلُهُ كَالشَّمْسِ الْمُضِيئَةِ الطَّالِعَةِ، الْمَجَلَّةِ بِنُورِهَا لِلْعَالَمِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبَدْرُ الْمُنِيرُ وَ السَّرَاجُ الزَّاهِرُ وَ النُّورُ السَّاطِعُ وَ النُّجْمُ الْهَادِي.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِزَّ الْمُسْلِمِينَ، وَ غَيْظَ الْمُنَافِقِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَوَارَ الْكَافِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا السَّادَةِ الْمِيَامِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ عَجَزَتْ عَنْ ذِكْرِ فَضْلِهِ الْبَلْغَاءُ، وَ قَصِدَتْ عَنْ إِذْرَاكِهِ الْفَصِيحَاءُ، وَ تَحَيَّرَتْ فِي نَعْتِ فَضْلِهِ الْخُطَبَاءُ، وَ لَمْ تَنْتَهَ إِلَيْهِ الْحُكَمَاءُ «ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ

يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ» (١).

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، وَعَلَى آبَائِكَ الْأَكْرَمِينَ وَأَبْنَائِكَ الطَّاهِرِينَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پس ضریح را ببوسد و نماز زیارت بکند و بگوید:

يَا شَامِخًا فِي بُعِيدِهِ، يَا رَوْوُفًا فِي رَحْمَتِهِ، يَا مُحْيِيَ الْأَمْوَاتِ، يَا مُخْرِجَ النَّبَاتِ، يَا ظَهَرَ اللَّاجِئِينَ، يَا جَارَ الْمُشْتَجِرِينَ، يَا أَسْمَعَ السَّمِيعِينَ، يَا أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ، يَا صَرِيحَ الْمُشْتَصْرِحِينَ، يَا عِمَادَ مَنْ لَا عِمَادَ لَهُ، يَا سَنَدَ مَنْ لَا سَنَدَ لَهُ، يَا ذُخْرَ مَنْ لَا ذُخْرَ لَهُ، يَا حِزْزَ الضُّعْفَاءِ، يَا كَنْزَ الْفُقَرَاءِ، يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا مُنْقِدَ الْعُرْقَى، يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى، يَا أَمَانَ الْخَائِفِينَ، يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ، يَا صَانِعَ كُلِّ مَصْنُوعٍ، يَا جَابِرَ كُلِّ كَسِيرٍ، يَا صَاحِبَ كُلِّ غَرِيبٍ، يَا مُؤَنِّسَ كُلِّ وَحِيدٍ، يَا قَرِيبًا غَيْرَ بَعِيدٍ، يَا شَاهِدًا غَيْرَ غَائِبٍ، يَا غَالِبًا غَيْرَ مَغْلُوبٍ، يَا حَيُّ حِينَ لَا حَيَّ، يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى، يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا دَائِعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، أَنْتَ الْقَائِمُ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صِيْلَةَ تَرْضِيهِمْ وَتُحْطِئِهِمْ وَتُبَلِّغُهُمْ أَقْصَى رِضَاكَ، وَأَنْ تَرْحَمَ ذُلِّي بَيْنَ يَدَيْكَ، وَتَصْرُغِي إِلَيْكَ، وَوَحْشَتِي مِنَ النَّاسِ، وَأُنْسِي بِكَ يَا كَرِيمٌ، تَصِدَّقَ عَلَيَّ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ بِرَحْمَةٍ مِنْ عِنْدِكَ تَهْدِي بِهَا قَلْبِي، وَتَجْمَعُ بِهَا أَمْرِي، وَتَلُمُّ بِهَا شَعْنِي، وَتُبَيِّضُ بِهَا وَجْهِي، وَتُكْرِمُ بِهَا مَقَامِي، وَتَحِطُّ بِهَا عَنِّي وَزْرِي، وَتَغْفِرُ بِهَا مَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِي، وَتَعْصِمَنِي بِهَا فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي، وَتَسْتَعْمِلَنِي فِي ذَلِكَ كُلِّهِ

بِطَاعَتِكَ وَ مَا يُرِضِيكَ عَنِّي، وَ تَحْنِمْ عَمَلِي بِأَحْسَنِهِ، وَ تَجْعَلْ لِي ثَوَابَهُ الْجَنَّةِ، وَ تَسْلُكُ بِي سَبِيلَ الصَّالِحِينَ، وَ تُعِينَنِي عَلَى صَالِحِ مَا أَعْطَيْتَنِي وَ لَا تُشْمِتْ بِي حَاسِداً وَ لَا عَدُوًّا وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَداً وَ لَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْثَرَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

و سعی کند در دعا کردن به آنچه خواهد، پس قبر را در پیش رو قرار دهد و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي زُرْتُ هَذَا الْإِمَامَ مُقَرَّاً بِإِمَامَتِهِ، مُعْتَقِداً لِفَرَضِ طَاعَتِهِ، فَقَصَيْدَتْ مَشْهَدَهُ بِجُدُنُوبِي وَ عُيُوبِي، وَ مُؤَبَقَاتِ آثَامِي، وَ كَثْرَةِ سَيِّئَاتِي وَ خَطَايَايَ وَ مَا تَعْرِفُهُ مِنِّي، مُسْتَجِيرًا بِعَفْوِكَ، مُسْتَعِينًا بِحِلْمِكَ، لاجئاً إِلَى رُكْنِكَ، عَائِداً بِرَأْفَتِكَ، مُسْتَشْفِعاً بِوَلِيَّتِكَ وَ ابْنِ أَوْلِيائِكَ، وَ صِيْفِيَّتِكَ وَ ابْنِ أَصِيْفِيَّائِكَ، وَ أَمِينِكَ وَ ابْنِ أَمْنَائِكَ، وَ خَلِيفَتِكَ وَ ابْنِ خُلَفَائِكَ، الَّذِينَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَى رَحْمَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ وَ الدَّرِيعَةَ إِلَى رَأْفَتِكَ وَ غُفْرَانِكَ.

اللَّهُمَّ وَ أَوْلَى حَاجَاتِي إِلَيْكَ أَنْ تَغْفِرَ لِي مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِي عَلَى كَثْرَتِهَا، وَ أَنْ تَعْصِمَ مِنِّي فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي، وَ تَطَهَّرَ دِينِي مِمَّا يُدَسِّسُهُ وَ يَشْتَبِيهُ وَ يُزِرِّي بِهِ، وَ تَحْمِيَهُ مِنَ الرَّيْبِ وَ الشَّكِّ وَ الْفُسَادِ وَ الشُّوْكِ، وَ تُجَبِّتَنِي عَلَى طَاعَتِكَ، وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ وَ ذُرِّيَّتِهِ النَّجَبِ السَّعِيدِ - صِلْ مَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَتِكَ وَ سِلَامِكَ وَ بَرَكَاتِكَ -، وَ تُحَيِّنِي مَا أَحْيَيْتَنِي عَلَى طَاعَتِهِمْ، وَ تُمَيِّنِي إِذَا أَمَّتَنِي عَلَى طَاعَتِهِمْ، وَ أَنْ لَا تَمُحُوَ مِنْ قَلْبِي مَوَدَّتَهُمْ وَ مَحَبَّتَهُمْ، وَ بُغْضَ أَعْدَائِهِمْ، وَ مُرَافَقَةَ أَوْلِيائِهِمْ وَ بَرَّهُمْ.

وَأَسْأَلُكَ يَا رَبُّ أَنْ تَقْبَلَ ذَلِكَ مِنِّي، وَ تُحَبِّبَ إِلَيَّ عِبَادَتَكَ، وَ تُبْغِضَ إِلَيَّ مَعَاصِيكَ، وَ تَرْزُقَنِي تَوْبَهُ نَصُوحاً تَرْضَاهَا، وَ تَبِيَّهُ تَحْمُدُهَا، وَ عَمَلًا صَالِحاً تَقْبَلُهُ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس چون خواهد که زیارت وداع کند نزد ضریح بایستد رو به قبر و پشت به قبله و بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، وَ حُجَّتَهُ عَلَى خَلْقِهِ، وَ خَازِنَ عِلْمِهِ، وَ مَوْضِعَ سِرِّهِ، وَ بَابَ أَمْرِهِ وَ نَهْيِهِ، وَ صِرَاطَهُ الْمُسْتَقِيمِ، سَلَامٌ مُودَعٍ لَا سِئَمٍ وَ لَا قَالٍ وَ لَا مَالٍ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ عُذُّونَا مَقْرُونًا بِالتَّوَكُّلِ عَلَيْكَ، وَرَوَّاحَنَا عَنْكَ مَوْصُولًا بِالنَّجَاحِ مِنْكَ، وَدُعَاءَنَا لَكَ مَقْرُونًا بِحُسْنِ الْإِجَابَةِ، وَخُضُوعَنَا بَيْنَ يَدَيْكَ دَاعِيًا إِلَى رَحْمَتِكَ، وَاعْتِرَافَنَا بِذُنُوبِنَا شَفِيعًا إِلَى عَفْوِكَ، وَارْزُقْنَا الْعُودَ إِلَى زِيَارَتِهِ، ثُمَّ الْعُودَ إِلَيْهِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنَّا لِزِيَارِهِ سَيِّدِنَا وَإِمَامِنَا، الْمَقْرُوضِ طَاعَتَهُ عَلَيْنَا، وَارْزُقْنَا زِيَارَتَهُ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنَا، إِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ وَالْمَنْ الْجَسِيمِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ (١).

١- موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٤/١٤٣ ش ١٣٩٧ و ص ١٥٧ ش ١٤٠٨.

باب دهم: فضیلت و کیفیت زیارات امام هادی حسن عسکری و صاحب الزمان (علیهم السلام) و بعضی ادعیه و توسل

در بیان فضیلت و کیفیت زیارت حضرات امام علی نقی و امام حسن عسکری و صاحب الامر – صلوات الله علیهم اجمعین – است و ادعیه توسل به ائمه علیهم السلام و عرایضی که به خدمت ایشان نویسند و در آن چند فصل است:

فصل اول: در فضیلت و کیفیت زیارت عسکریین - صلوات الله علیهما - است

به سند معتبر منقول است از حضرت امام حسن عسکری علیه السلام که فرمود که: قبر من در سُرّ من رآی امان است از برای اهل دو جانب از بلاها و عذاب خدا (۱).

مؤلف گوید که: در باب اول، احادیث فضیلت زیارت ائمه علیهم السلام عموماً گذشت.

و بدان که خلاف است که آیا داخل خانه مقدّس ایشان می توان شد که نزدیک قبر زیارت کنند، یا از بیرون خانه باید زیارت کرد. و اشهر میان علما آن است که داخل می توان شد، زیرا که در احادیث بسیار وارد شده است که ائمه علیهم السلام تجویز فرموده اند شیعیان را که تصرّف نمایند در اراضی و مساکنی که به ایشان تعلق دارد و عموماً زیارت ایشان و کیفیاتی که در بعضی از زیارات جامعه وارد شده است، از داخل شدن روضه و بوسیدن قبر و غیر آن، که دلالت بر تجویز دخول روضه می کند، مؤید است.

و به سند معتبر منقول است از ابو الطیب که: من داخل خانه عسکریین علیهما السلام نمی شدم و از پشت شبکه زیارت می کردم، در روز عاشورا در میان روز که آفتاب بسیار گرم بود و راهها خالی بود، متوجه روضه مقدّسه ایشان شدم و ترسان و هراسان بودم از اصحاب خلیفه و از اهل شهر، تا آنکه رسیدم به دیواری که از آنجا به جانب شبکه می باید رفت، ناگاه شخصی را دیدم که در در خانه مقدّسه ایشان نشسته است

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۹۳ ح ۱۷۶، مزار کبیر: ۴۱، بحارالانوار: ۱۰۲/۵۹ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام:

و پشتش به این طرف است و گویا در دفتری نظر می کند.

پس به من گفت که: به کجا می روی ای ابو الطَّيِّب؟ - به صدایی که شبیه بود به صدای حسین پسر حضرت امام علی نقی علیه السلام - .

با خود گفتم که: این حسین است که آمده است که برادر خود را زیارت کند.

گفتم: ای سید من، می روم که زیارت کنم از پشت شبکه و بعد از آن می آیم که حق خدمت شما را ادا کنم.

فرمود که: چرا داخل خانه نمی شوی ای ابو الطَّيِّب؟

گفتم: خانه صاحبی دارد و بی رخصت او داخل نمی شوم.

فرمود که: هر گاه تو مولی و مطیع ما باشی و اعتقاد به امامت ما به راستی داشته باشی، ما چون تو را مانع شویم از داخل شدن خانه خود؟! بیا و داخل خانه شو.

باز قبول نکردم و روانه شدم، چون به نزدیک در خانه رسیدم کسی را ندیدم، دانستم که حضرت صاحب الامر علیه السلام بوده است و پشیمان شدم؛ پس رفتم به نزد بصری که خادم روضه مقدّسه بود و طلبیدم او را که در را برای من گشود؛ و رفتم و از اندرون زیارت کردم (۱).

مؤلف گوید که: این حدیث نیز مؤید رخصت می شود.

و ابن قولویه - علیه الرّحمه - در کامل الزّیاره گفته است که: روایت شده است از بعضی از ائمه علیهم السلام که: چون خواهی زیارت قبر امام علی نقی و امام حسن عسکری علیهما السلام بکنی، غسل می کنی و به نزد قبر ایشان می روی اگر توانی رفت؛ و اگر نه، اشاره می کنی به سلام مقابل شبکه که به سوی ضریح مفتوح است و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا وَلِيِّيَ اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا حُجَّتِي اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا نُورِي اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا مَنْ بَدَأَ اللَّهُ فِي شَأْنِكُمَا.

أَتَيْتُكُمَا زَائِرًا، عَارِفًا بِحَقِّكُمَا، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكُمَا، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكُمَا، مُؤْمِنًا بِمَا

۱- امالی طوسی: ۱/۲۹۳، بشاره المصطفی: ۱۴۲، بحار الانوار: ۱۰۲/۶۰ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۹۷ ش ۱۴۳۴.

آمَنَّا بِهِ، كَافِرًا بِمَا كَفَرْنَا بِهِ، مُحَقَّقًا لِمَا حَقَّقْتُمَا، مُبْطِلًا لِمَا أَبْطَلْتُمَا.

أَسْأَلُ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمَا أَنْ يَجْعَلَ حَظِّي مِنْ زِيَارَتِكُمَا الصَّلَاةَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَنْ يَزُوقَنِي مُرَافَقَتِكُمَا فِي الْجَنَانِ مَعَ آبَائِكُمَا الصَّالِحِينَ، وَأَسْأَلُهُ أَنْ يُعْتِقَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَيَزُوقَنِي شِفَاعَتِكُمَا وَمُصَاحَبَتِكُمَا، وَيَعْرِفَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمَا وَلَا يَسْلُبْنِي حُبَّكُمَا وَحُبَّ آبَائِكُمَا الصَّالِحِينَ، وَأَنْ لَا يَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِكُمَا، وَيَحْشُرَنِي مَعَكُمْ فِي الْجَنَّةِ بِرَحْمَتِهِ.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّهُمَا، وَتَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِمَا.

اللَّهُمَّ الْعَنْ ظَالِمِي آلِ مُحَمَّدٍ حَقَّهُمْ، وَانْتَقِمْ مِنْهُمْ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ الْمَأُولِينَ مِنْهُمْ وَالْآخِرِينَ، وَضَاعِفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابِ، وَابْلُغْ (۱) بِهِمْ وَأَبْشِياعِهِمْ وَمُحِبِّيهِمْ وَمُتَّبِعِيهِمْ أَسْفَلَ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَ وَلِيِّكَ وَابْنِ وَوَلِيِّكَ، وَاجْعَلْ فَرَجَنَا مَعَ فَرَجِهِمْ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و جهد می کنی در دعا کردن از برای خود و پدر و مادر خود و هر دعا که خواهی بکنی و اگر توانی به نزدیک قبر ایشان بروی، دو رکعت نماز نزد قبر بکن؛ و اگر نتوانی، داخل مسجد شو و دو رکعت نماز بکن و هر دعا که خواهی بکن که مستجاب است؛ و این مسجد در پهلوی خانه ایشان است و حضرت امام علی نقی و امام حسن عسکری در آن نماز می کرده اند (۲).

مؤلف گوید که: آن مسجد، در این زمان داخل خانه مقدسه شده است و در پشت ضریح عسکریین علیهما السلام واقع است. و در این روضه نیز، زیارات جامعه اولی است.

و شیخ طوسی - علیه الرحمه - گفته است که: چون خواهی ایشان را وداع کنی،

۱- «وبلغ» خ ل.

۲- کامل الزیارات: ۳۱۳ ب ۱۰۳ ح ۱، من لا یحضره الفقیه: ۲/۶۰۷ ح ۳۲۱۴، تهذیب الاحکام: ۶/۹۴، بحار الانوار: ۱۰۲/۶۱ - ۶۲ ح ۵ و ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۷۱ ش ۱۴۱۶ و ص ۲۰۹ ش ۱۴۴۰.

نزد قبر بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيَكُمَا يَا وَلِيَّيَ اللّٰهِ، اَسْتَوْدِعُكُمَا اللّٰهَ وَ اَقْرَأُ عَلَيَكُمَا السَّلَامَ، اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَ بِالرَّسُوْلِ وَ بِمَا جِئْتُمَا بِهِ وَ دَلَّلْتُمَا عَلَيَّهِ، اللّٰهُمَّ اَكْتَبْنَا مَعَ الشّٰهِدَيْنِ.

اللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ اٰخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتَيْهِمَا، وَ اَزُقْنِي الْعَوْدَ اِلَيْهِمَا، وَ اَحْشُرْنِي مَعَهُمَا وَ مَعَ اَبَائِهِمَا الطّٰهَرِيْنَ وَ الْقَائِمِ الْحُجَّةِ مِنْ ذُرِّيَّتَيْهِمَا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ (۱).

و در حدیث معتبر منقول است که: منصورى به خدمت حضرت امام على نقى - صلوات الله عليه - عرض کرد که: ای سید من، دعایی تعلیم من نما که تقرب جویم به سوی خدای تعالی به آن دعا.

فرمود که: این دعایی است که من بسیار می خوانم و از خدا سؤال کردم که هر که این دعا را در روزه من بخواند، خدا او را نا امید نگرداند؛ و آن دعا این است:

يَا عُدَّتِي عِنْدَ الْعُدَدِ، وَيَا رَجَائِي وَ الْمُعْتَمِدِ، وَيَا كَهْفِي وَ السَّنْدِ، يَا وَاحِدُ يَا اَحَدُ، وَيَا قُلَّ هُوَ اللّٰهُ اَحَدُ، اَسْأَلُكَ اللّٰهُمَّ بِحَقِّ مَنْ خَلَقْتَهُ مِنْ خَلْقِكَ، وَ لَمْ تَجْعَلْ فِي خَلْقِكَ اَحَدًا مِثْلَهُمْ، صَلِّ عَلٰى جَمَاعَتِهِمْ، وَ افْعَلْ بِي - كَذَا وَ كَذَا (۲).

و حاجتهای خود را بطلبد.

و بدان که علما در کتب خود، زیارت مادر حضرت صاحب الامر علیه السلام را ذکر کرده اند.

و قبر حضرت حکیمه خاتون دختر حضرت امام محمد تقی علیهما السلام نیز در آن روزه مقدسه است، باید که آن حضرت را نیز زیارت کنند، که در نهایت جلالت و از مخصوصان اصحاب سرّ ائمه بوده است و در زمان حضرت امام حسن عسکری علیه السلام و بعد از آن، به خدمت حضرت صاحب الامر علیه السلام می رسیده است و در وقت ولادت آن حضرت حاضر بوده است و خدمت چهار امام کرده است.

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۹۵، بحار الانوار: ۱۰۲/۶۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۲۶ ش ۱۴۵۰.

۲- امالی طوسی: ۱/۲۸۶، مصباح الزائر: ۴۰۸، بحار الانوار: ۱۰۲/۵۹ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۶۵ ش ۱۴۱۰.

و بدان که زیارت عسکریین علیهما السلام در ازمنه شریفه و اوقات مخصوصه به ایشان، اولی و انسب است. خصوصاً روز ولادت امام علی نقی علیه السلام که پانزدهم ماه ذی الحجه است موافق مشهور و به روایت ابن عیاش دوم یا پنجم ماه رجب است و به روایت ابراهیم بن هاشم سیزدهم ماه رجب است.

و روز وفات آن حضرت، که سوم (۱) ماه رجب است به روایت ابراهیم بن هاشم و غیر او، یا دوم یا پنجم ماه رجب است بنا بر بعضی اقوال، یا بیست و ششم ماه جمادی الثانی است بنا بر قول کلینی.

و روز امامت آن حضرت، که آخر ماه ذی القعدة است، یا یازدهم آن.

و روز ولادت حضرت امام حسن عسکری علیه السلام، که دهم ماه ربیع الثانی است بنا بر مشهور، یا هشتم آن بنا بر قول شیخ طبرسی، یا چهارم آن به قول شیخ شهید.

و روز وفات آن حضرت، که هشتم ماه ربیع الاول است به قول کلینی و اکثر علما، یا اول آن به قول شیخ در مصباح.

و روز خلافت آن حضرت، که روز وفات والد بزرگوار او است - صلوات الله علیهما - (۲).

۱- در نسخ «سیزدهم» آمده و سهو است. نگاه کن: بحارالانوار: ۱۰۲/۷۸، مصباح المتهجد: ۸۱۹.

۲- بحارالانوار: ۱۰۲/۷۸ - ۷۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۱۶۹ ش ۱۴۱۴ و ص ۱۹۵ ش ۱۴۳۱.

فصل دوم: در بیان کیفیت و آداب زیارت حضرت صاحب الزمان - صلوات الله علیه - است

[زیارت ناحیه اول] بدان که زیارت آن حضرت در همه جا - خصوصاً در سرداب مقدس که محل غیبت آن حضرت است - مستحب است.

و به سندهای صحیح و معتبر از محمد بن عبدالله حمیری منقول است که:

از ناحیه مقدسه فرمان حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - به سوی او بیرون آمد که: چون خواهید متوجه شوید به ما به سوی خدا و به سوی ما، پس بگویید - چنانچه خدا فرموده است - :

«سَلَامٌ عَلٰی آلِ یَاسِینَ» (۱).

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا دَاعِيَ اللَّهِ وَ رَبَّانِي آيَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَابَ اللَّهِ وَ دِيَانَ دِينِهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَ نَاصِرَ حَقِّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ دَلِيلَ إِرَادَتِهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا تَالِي كِتَابِ اللَّهِ وَ تَرْجُمَانَهُ، السَّلَامُ عَلَیْكَ فِي آنَاءِ لَيْلِكَ وَ أَطْرَافِ نَهَارِكَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ.

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا مِيثَاقَ اللَّهِ الَّذِي أَخَذَهُ وَ وَكَّدَهُ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَعْدَ اللَّهِ الَّذِي

ضَمِنَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ وَالْعِلْمُ الْمَضْبُوبُ وَالْعَوْثُ وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ وَعَدَا غَيْرِ مَكْدُوبٍ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقُومُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْعُدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْرَأُ وَتُبَيِّنُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصَلِّيُ وَتَقْنُتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَرْكَعُ وَتَسْتَجِدُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُهَلِّلُ وَتُكَبِّرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَحْمَدُ وَتَسْتَغْفِرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصَبِّحُ وَتُمْسِي.

السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْمَأْمُونُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمَأْمُولُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ بِجَوَامِعِ السَّلَامِ.

أَشْهَدُكَ يَا مَوْلَايَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لَا حَبِيبَ إِلَّا هُوَ وَأَهْلُهُ.

وَأَشْهَدُكَ أَنَّ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حُجَّتُهُ وَالْحَسَنَ حُجَّتَهُ وَالْحُسَيْنَ حُجَّتَهُ، وَعَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ حُجَّتَهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتَهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتَهُ، وَمُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتَهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُوسَى حُجَّتَهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتَهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتَهُ وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتَهُ. وَأَشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّةُ اللَّهِ.

أَنْتُمْ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ؛ وَأَنَّ رَجَعْتُمْ حَقٌّ لَا رَيْبَ فِيهَا، يَوْمَ «لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا» (١)، وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَأَنَّ نَاكِرًا وَنَكِيرًا حَقٌّ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ النَّشْرَ وَالْبُعْثَ حَقٌّ، وَأَنَّ الصِّرَاطَ حَقٌّ وَالْمِرْصَادَ حَقٌّ، وَالْمِيزَانَ وَالْحَشْرَ حَقٌّ وَالْحِسَابَ حَقٌّ وَالْجَنَّةَ وَالنَّارَ حَقٌّ وَالْوَعْدَ وَالْوَعِيدَ بِهِمَا حَقٌّ.

يَا مَوْلَايَ شَقِيٍّ مَنِ خَالَفَكَ، وَ سَعِدَ مَنْ أَطَاعَكَ.

فَاشْهَدْ عَلَيَّ مَا أَشْهَدْتُكَ عَلَيْهِ، وَأَنَا وَلِيُّ لَكَ، بَرِيٌّ مِنْ عَدُوِّكَ، فَالْحَقُّ مَا رَضَيْتُمُوهُ وَالْبَاطِلُ مَا سَخَطْتُمُوهُ وَالْمَعْرُوفُ مَا أَمَرْتُمْ بِهِ وَالْمُنْكَرُ مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ.

فَنَفْسِي مُؤَمَّنَةٌ بِاللَّهِ وَحَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ بِرَسُولِهِ، وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بِكُمْ يَا مَوْلَايَ (١) أَوْلِيكُمْ وَ آخِرِكُمْ، وَ نُصْرَتِي مُعَدَّةٌ لَكُمْ، وَ مَوَدَّتِي خَالِصَةٌ لَكُمْ، آمِينَ آمِينَ.

و بعد از آن، این دعا می خوانی:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّ رَحْمَتِكَ، وَ كَلِمَةِ نُورِكَ، وَ أَنْ تَمْلَأَ قَلْبِي نُورَ الْيَقِينِ، وَ صِدْرِي نُورَ الْإِيمَانِ، وَ فِكْرِي نُورَ التَّيَّاتِ، وَ عَزْمِي نُورَ الْعِلْمِ، وَ قُوَّتِي نُورَ الْعَمَلِ، وَ لِسَانِي نُورَ الصِّدْقِ، وَ دِينِي نُورَ الْبَصَائِرِ مِنْ عِنْدِكَ، وَ بَصِيرِي نُورَ الضِّيَاءِ، وَ سَمْعِي نُورَ الْحِكْمَةِ، وَ مَوَدَّتِي نُورَ الْمَوَالِهِ لِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ -، حَتَّى أَلْقَاكَ وَ قَدْ وَفَيْتَ بِعَهْدِكَ وَ مِيثَاقِكَ فَتَعَشِّينِي رَحْمَتَكَ (٢)، يَا وَلِيَّيَ يَا حَمِيدُ.

اللَّهُمَّ صِدِّقْ عَلَيَّ حُجَّتَكَ فِي أَرْضِكَ، وَ خَلِيفَتَكَ فِي بِلَادِكَ وَ الدَّاعِيَ إِلَى سَبِيلِكَ وَ الْقَائِمَ بِقِسْطِكَ وَ الثَّائِرَ بِأَمْرِكَ، وَ لِيِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بَوَارِ الْكَافِرِينَ، وَ مُجَلِّي الظُّلْمَةِ، وَ مُبِيرِ الْحَقِّ وَ التَّابِطِ بِالْحِكْمَةِ وَ الصِّدْقِ، وَ كَلِمَتِكَ التَّيَّامَةَ فِي أَرْضِكَ، الْمُرْتَقِبِ الْخَائِفِ وَ الْوَلِيِّ النَّاصِحِ، سَفِينَةِ النِّجَاهِ، وَ عِلْمِ الْهُدَى، وَ نُورِ أَبْصَارِ الْوَرَى، وَ خَيْرٍ مَنْ تَقَمَّصَ وَ ارْتَدَى، وَ مُجَلِّي الْعَمَاءِ (٣)، الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا كَمَا مِلْتُمْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ وَ لِيِكَ وَ ابْنِ أَوْلِيَائِكَ، الَّذِيْنَ فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ، وَ أَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَ طَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيرًا.

١- « موالئ » خ ل.

٢- « فلتسعنني رحمتك » خ ل.

٣- « العمى » خ ل.

اللَّهُمَّ انصُرْهُ وَانْتَصِرْ بِهِ لِدِينِكَ، وَانصُرْ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ وَ أَوْلِيَاءَهُ وَ شَيْعَتَهُ وَ انصَارَهُ، وَ اجْعَلْنَا مِنْهُمْ.

اللَّهُمَّ أعِذْهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ باغٍ وَ طاغٍ، وَ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَ احْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنِ يَمِينِهِ وَ عَنِ شِمَالِهِ، وَ احْرُسْهُ وَ امْنَعْهُ مِنْ أَنْ يُوصَلَ إِلَيْهِ بِسُوءٍ، وَ احْفَظْ فِيهِ رَسُولَكَ وَ آلَ رَسُولِكَ، وَ أَظْهِرْ بِهِ العَدْلَ، وَ أَيِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَ انصُرْ ناصِرِيهِ، وَ اخذلْ خاذِلِيهِ، وَ أَقْصِمْ قاصِمِيهِ، وَ أَقْصِمْ بِهِ جبابِرَةَ الكُفْرِ، وَ اقْتُلْ بِهِ الكُفَّارَ وَ المُنَافِقِينَ، وَ جَمِيعَ المُلْحِدِينَ، حَيْثُ كَانُوا مِنْ مَشَارِقِ الأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا، وَ امْلَأْ بِهِ الأَرْضَ عَدْلًا، وَ أَظْهِرْ بِهِ دِينَ نَبِيِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.

وَاجْعَلْنِي اللَّهُمَّ مِنْ أَنْصَارِهِ وَ أَعْوَانِهِ، وَ أَتْبَاعِهِ وَ شَيْعَتِهِ، وَ أَرِنِي فِي آلِ مُحَمَّدٍ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - مَا يَأْمُلُونَ، وَ فِي عَيْدُوهُمْ مَا يَحْذَرُونَ، إِلَهَ الحَقِّ آمِينَ، يَا ذَا الجَلالِ وَ الإِكْرَامِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۱).

[زیارت ناحیه دوم] و به سند معتبر منقول است از احمد بن ابراهیم که گفت:

شکایت کردم به محمد بن عثمان - که از نواب حضرت صاحب الامر صلوات الله علیه بوده است - که بسیار مشتاقم به دیدن مولای خود.

گفت: با اشتیاق، خواهش دیدن آن حضرت هم داری؟

گفتم: بلی. گفت: خدا ثواب دهد تو را بر اشتیاق تو و روی مبارک آن حضرت را به تو بنماید به آسانی و عافیت. پس گفتم: که آرزوی دیدن آن حضرت در این ایام غیبت مکن؛ که باید مشتاق خدمت آن حضرت باشی و سؤال نکنی اجتماع

۱- احتجاج: ۲/۴۹۲، بحار الانوار: ۵۳/۱۷۱ ح ۵، و ج ۹۴/۲ ح ۴ و ج ۱۰۲/۸۱ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۵۷ ش ۱۴۹۰.

با آن حضرت راه، که این از امور حتمی خدا است و تسلیم و انقیاد مر امر خدا را لازم است؛ ولیکن متوجه شو به سوی آن حضرت به زیارت کردن بعد از دوازده رکعت نماز، که در هر رکعت سوره «قل هو الله أحد» بخوانی و بعد از هر دو رکعت سلام بگویی و صلوات بر محمد و آل محمد بفرستی، پس بگو:

«سَلَامٌ عَلَى آلِ يَاسِينَ»، ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ لِمَنْ يَهْدِيهِ صِرَاطَهُ الْمُسْتَقِيمِ.

قَدْ آتَاكُمْ اللَّهُ يَا آلَ يَاسِينَ خِلَافَتَهُ، وَعَلِمَ مَجَارِي أَمْرِهِ فِيمَا قَضَاهُ وَدَبَّرَهُ وَرَبَّهُ وَأَرَادَهُ فِي مَلَكُوتِهِ، فَكَشَفَ لَكُمْ الْغِطَاءَ، وَأَنْتُمْ خَزَنَتُهُ وَشُهَدَاؤُهُ وَعُلَمَاؤُهُ وَأَمَنَّاؤُهُ، وَسَاسَهُ الْعِبَادِ، وَأَرْكَانُ الْبِلَادِ، وَقَضَاهُ الْأَحْكَامَ، وَأَبْوَابُ الْإِيمَانِ، وَسِيْلَالَةُ النَّبِيِّينَ، وَصِيْفُوهُ الْمُرْسَلِينَ، وَعِثْرَةُ خَيْرِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَمَنْ تَقْدِيرِهِ مَنَاحِ الْعَطَاءِ بِكُمْ إِنْفَاذَهُ مَحْتُومًا مَقْرُونًا، فَمَا شَيْءٌ مِّنَّا إِلَّا وَأَنْتُمْ لَهُ السَّبَبُ وَإِلَيْهِ السَّبِيلُ.

خِيَارُهُ لَوْلِيَّكُمْ نِعْمَةً، وَانْتِقَامُهُ مِنْ عَدُوِّكُمْ سِيْخَطُهُ، فَلَا نَجَاةَ وَلَا مَفْرَعَ إِلَّا أَنْتُمْ وَلَا مِيْذَهَبَ عَنْكُمْ، يَا أَعْيُنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ، وَحَمَلَةَ مَعْرِفَتِهِ، وَمَسَاكِينَ تَوْحِيدِهِ فِي أَرْضِهِ وَسَمَائِهِ.

وَأَنْتَ - يَا مَوْلَايَ وَ يَا حُجَّجَةَ اللَّهِ وَبَقِيَّتَهُ - كَمَالُ نِعْمَتِهِ، وَوَارِثُ أَنْبِيَائِهِ وَخُلَفَائِهِ مَا بَلَغْنَا مِنْ دَهْرِنَا، وَصَاحِبُ الرَّجْعَةِ لَوْعِيدِ رَبَّنَا، الَّتِي فِيهَا دَوْلَةُ الْحَقِّ وَفَرْجُنَا، وَنَصْرُ اللَّهِ لَنَا وَعِزُّنَا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ وَالْعِلْمُ الْمَضْبُوبُ وَالْعُوْثُ وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ، وَعَدَا غَيْرِ مَكْدُوبٍ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْمَرَايِ وَالْمَسْمَعِ، الَّذِي بَعَيْنِ اللَّهُ مَوَائِقُفَهُ، وَبِيَدِ اللَّهِ

عُهُودُهُ، وَبِقُدْرَةِ اللَّهِ سُلْطَانُهُ.

أَنْتَ الْحَلِيمُ الَّذِي لَا تُعَجِّلُهُ الْغَضَبُ (١) وَالْكَرِيمُ الَّذِي لَا تُبْخِلُهُ الْحَفِيظَةُ وَالْعَالِمُ الَّذِي لَا تُجْهَلُهُ الْحَمِيَّةُ، مُجَاهِدٌ دُتَكَ فِي اللَّهِ ذَاتُ مَشِيئَةِ اللَّهِ، وَ مُقَارَعَتَكَ فِي اللَّهِ ذَاتُ انْتِقَامِ اللَّهِ، وَ صَبْرَكَ فِي اللَّهِ ذُو أَنَاهِ اللَّهِ، وَ شُكْرَكَ لِلَّهِ ذُو مَزِيدِ اللَّهِ وَ رَحْمَتِهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَحْفُوظًا بِاللَّهِ (٢)، اللَّهُ نَوَّرَ أَمَامَهُ وَ وَرَاءَهُ، وَ يَمِينَهُ وَ شِمَالَهُ، وَ فَوْقَهُ وَ تَحْتَهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَحْزُونًا (٣) فِي قُدْرَةِ اللَّهِ، نُورٌ سَمِعُهُ وَ بَصَرُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَعْدَ اللَّهِ الَّذِي ضَمِنَهُ، وَ يَا مِيثَاقَ اللَّهِ الَّذِي أَخَذَهُ وَ وَكَّدَهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاعِيَ اللَّهِ وَ دِيَانَ دِينِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَ نَاصِرَ حَقِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ دَلِيلَ إِرَادَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِيَ كِتَابِ اللَّهِ وَ تَرْجُمَانَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي آنَاءِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقُومُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْعُدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْرَأُ وَ تُبَيِّنُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصَلِّيَ وَ تَقْنُتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَزْكَعُ وَ تَسْتَجِدُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَعُوذُ وَ تُسَبِّحُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُهَلِّلُ وَ تُكَبِّرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَحْمَدُ وَ تَسْتَغْفِرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُمَجِّدُ وَ تَمْدَحُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُمَسِي وَ تُصْبِحُ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، وَ فِي النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى، السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي الْآخِرَةِ وَ الْأُولَى.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا حُجَجَ اللَّهِ، وَ دُعَاتِنَا، وَ هُدَاتِنَا، وَ رِعَاتِنَا، وَ قَادَتِنَا وَ أَيْمَنَتِنَا، وَ سَادَتِنَا وَ مَوَالِينَا.

١- «العصبيته» خ ل.

٢- «بالله نور» خ ل.

٣- «محروزاً» خ ل.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَنْتُمْ نُورُنَا، وَأَنْتُمْ جَاهُنَا أَوْقَاتَ صَلَوَاتِنَا، وَعِصْمَتُنَا بِكُمْ لِدُعَائِنَا وَصَلَاتِنَا وَصِيَامِنَا وَاسْتِغْفَارِنَا وَسَائِرِ أَعْمَالِنَا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْمَأْمُونُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْمَأْمُولُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ بِجَوَامِعِ السَّلَامِ.

اشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لَا حَبِيبَ إِلَّا هُوَ وَأَهْلُهُ، وَأَنَّ
أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ الْحَسِينَ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ الْحُسَيْنَ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ
جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى حُجَّتَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ عَلِيَّ بْنَ
مُحَمَّدٍ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتَهُ، وَأَنْتَ حُجَّتَهُ، وَأَنَّ الْأَنْبِيَاءَ دُعَاةَ وَهُدَاهُ رُشْدِكُمْ؛ أَنْتُمْ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَخَاتِمَتُهُ.

وَأَنَّ رَجَعْتَكُمْ حَقٌّ لَا شَكَّ فِيهَا وَ «لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا» (١).

وَأَنَّ الْمَيُوتَ حَقٌّ، وَأَنَّ مُنْكَرًا وَنَكِيرًا حَقٌّ، وَأَنَّ النَّشْرَ حَقٌّ وَالْبُعْثَ حَقٌّ وَالصُّرَاطَ حَقٌّ وَالْمِرْصَادَ حَقٌّ، وَأَنَّ الْمِيزَانَ حَقٌّ وَالْحِسَابَ حَقٌّ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ وَالْجَزَاءَ بِهِمَا لِلْوَعْدِ وَالْوَعِيدِ حَقٌّ.

وَأَنَّكُمْ لِلشَّفَاعَةِ حَقٌّ، لَا تُرَدُّونَ وَلَا تُسَبِّقُونَ بِمَشِيئَةِ اللَّهِ وَبِأَمْرِهِ تَعْمَلُونَ، وَاللَّهُ الرَّحْمَهُ وَالْكَلِمَةَ الْعُلْيَا، وَبِيَدِهِ الْحُسَيْنِي، وَحُجَّةُ اللَّهِ
النُّعْمَى، خَلَقَ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ لِعِبَادَتِهِ، أَرَادَ مِنْ عِبَادَتِهِ؛ فَشَقِيٌّ وَسَعِيدٌ، قَدْ شَقِيَ مَنْ خَالَفَكُمْ، وَسَعِدَ مَنْ أَطَاعَكُمْ.

وَ أَنْتَ يَا مَوْلَايَ فَاشْهَدْ بِمَا أَشْهَدُكَ عَلَيْهِ، تَخَزُّنُهُ وَ تَحْفَظُهُ لِي عِنْدَكَ، أَمْوَتُ عَلَيْهِ، وَ أَنْشُرُ عَلَيْهِ وَ أَقِفُ بِهِ وَلِيًّا لَكَ، بَرِيئًا مِنْ عِدْوِكَ، مَا قِتًّا لِمَنْ أَبْغَضَ كُمْ، وَ إِذَا لِمَنْ أَحَبَّبْتُمْ، فَالْحَقُّ مَا رَضِيَ يَتِمُّوهُ وَ الْبَاطِلُ مَا سَيَّخِطُّوهُ وَ الْمَعْرُوفُ مَا أَمَرْتُمْ بِهِ وَ الْمُنْكَرُ مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ وَ الْقَضَاءُ الْمُبْتَأُ مَا اسْتَأْثَرْتُ بِهِ مَشِيئَتِكُمْ وَ الْمَمْحُورُ مَا لَأَسْتَأْثَرْتُ بِهِ سُنَّتِكُمْ.

فَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، عَلِيٌّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حُجَّتُهُ، الْحَسَنُ حُجَّتُهُ، الْحُسَيْنُ حُجَّتُهُ، عَلِيٌّ حُجَّتُهُ، مُحَمَّدٌ حُجَّتُهُ، جَعْفَرُ حُجَّتُهُ، مُوسَى حُجَّتُهُ، عَلِيٌّ حُجَّتُهُ، مُحَمَّدٌ حُجَّتُهُ، عَلِيٌّ حُجَّتُهُ، الْحَسَنُ حُجَّتُهُ، وَ أَنْتَ (١) حُجَّتُهُ، وَ أَنْتُمْ (٢) حُجَّتُهُ وَ بَرَاهِينُهُ.

أَنَا يَا مَوْلَايَ مُسْتَبَشِّرٌ بِبَالِيغِهِ الَّتِي أَخَذَ اللَّهُ عَلَيَّ شَرْطَهُ قِتَالًا فِي سَبِيلِهِ، اشْتَرَى بِهِ أَنْفُسَ الْمُؤْمِنِينَ؛ فَفَنَسِي مُؤْمِنَهُ بِاللَّهِ وَحِيدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ بِرَسُولِهِ، وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بِكُمْ يَا مَوَالِيَّ، أَوْلَاكُمْ وَ آخِرِكُمْ؛ وَ نُصِيرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةً، وَ مَوَدَّتِي خَالِصَةً لَكُمْ، وَ بَرَاءَتِي مِنْ أَعْدَائِكُمْ أَهْلِ الْحَزْدِ وَ الْجِدَالِ ثَابِتَةً، لِثَارِكُمْ أَنَا وَلِيٌّ وَ حَيْدٌ وَ اللَّهُ إِلَهُ الْحَقِّ جَعَلَنِي بِذَلِكَ، آمِينَ آمِينَ.

مِنْ لِي إِلَمَا أَنْتَ فِيمَا دَنْتَ وَ اعْتَصَيْتُمْ بِكَ فِيهِ، تَحْرُسُنِي فِيمَا تَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَيْكَ، يَا وَقَايَةَ اللَّهِ وَ سِتْرَهُ وَ بَرَكَتَهُ، أَعْنِنِي، أَدْنِنِي، أَدْرِكْنِي، صِلْنِي بِكَ وَ لَا تَقْطَعْنِي.

اللَّهُمَّ بِهِمْ إِلَيْكَ تَوَسَّلِي وَ تَقَرَّبِي.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ صِلْنِي بِهِمْ وَ لَا تَقْطَعْنِي، بِحُجَّتِكَ اعْصِمْنِي، وَ سَلَامُكَ عَلَى آلِ يَاسِينَ.

١- « أنت » خ ل.

٢- « أنتم » خ ل.

مَوْلَايَ أَنْتَ الْجَاهُ عِنْدَ اللَّهِ رَبُّكَ وَ رَبِّي، إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي خَلَقْتَهُ مِنْ ذَلِكَ، وَ اسْتَقَرَّ فِيكَ فَلَا يَخْرُجُ مِنْكَ إِلَى شَيْءٍ أَبَدًا.

يَا كَيِّنُونُ، يَا مُكُونُ، يَا مُتَعَالٍ، يَا مُتَقَدِّسُ، يَا مُتَرَحِّمُ، يَا مُتَرَتِّفُ، يَا مُتَحَنِّنُ، أَسْأَلُكَ كَمَا خَلَقْتَهُ غَضًّا أَنْ تُصَيِّمَنِي عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّ رَحْمَتِكَ، وَ كَلِمَهُ نُورِكَ، وَ وَالِدِ هُدَاهِ رَحْمَتِكَ؛ وَ أَمَلًا قَلْبِي نُورَ الْيَقِينِ، وَ صَدْرِي نُورَ الْإِيمَانِ، وَ فِكْرِي نُورَ الثَّبَاتِ، وَ عَزْمِي نُورَ التَّوْفِيقِ، وَ ذِكَايِي نُورَ الْعِلْمِ، وَ قُوَّتِي نُورَ الْعَمَلِ، وَ لِسَانِي نُورَ الصِّدْقِ، وَ دِينِي نُورَ الْبَصَائِرِ مِنْ عِنْدِكَ، وَ بَصِيرِي نُورَ الضِّيَاءِ، وَ سَمْعِي نُورَ وَعْيِ الْحِكْمَةِ، وَ مَوَدَّتِي نُورَ الْمَوَالَاهِ لِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَ نَفْسِي نُورَ قُوَّةِ الْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَاءِ مُحَمَّدٍ وَ أَعْدَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ، حَتَّى الْقَاكَ وَ قَسْدُ وَفَيْتُ بِعَهْدِكَ وَ مِيثَاقِكَ، فَلْتَسِّعْنِي رَحْمَتَكَ يَا وَلِيَّيَ يَا حَمِيدُ، بِمَرَأَى آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَسْمَعِكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ دُعَائِي، فَوْفَنِي مُنْجَزَاتِ إِجَابَتِي، أَعْتَصِمُ بِكَ، مَعَكَ مَعَكَ مَعَكَ سَمْعِي وَ رِضَايَ يَا كَرِيمُ (۱).

و سید ابن طاووس - علیه الرِّحْمَه - فرموده است که: این زیارت معروف است به ندبه و از ناحیه مقدسه به سوی حمیری بیرون آمده است و امر فرموده است که در سرداب مقدس بخوانند (۲).

و زیارت دیگر ذکر کرده است، که بعد از این در عرض حوائج و توسل به ائمه علیهم السلام خواهد آمد (۳).

[دعای ندبه] و سید و شیخ محمد بن المشهدی - رحمه الله علیهما - نقل کرده اند از محمد بن

۱- مزار کبیر: ۵۸۵ و ص ۵۶۶ - ۵۷۳، مصباح الزائر: ۴۳۰ - ۴۳۴، بحار الانوار: ۵۳/۱۷۴ ح ۶ و ج ۱۰۲/۹۲ - ۹۷، و ج ۹۴/۳۶ ح

۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۶۳ ش ۱۴۹۱.

۲- مصباح الزائر: ۴۳.

۳- نگاه کن: ص ۶۴۱.

علی بن قرّه، که او نقل کرده است از کتاب محمّد بن الحسین بن سفیان البزوفری که دعای ندبه از برای صاحب الزّمان - صلوات الله علیه - مستحب است که در عیدهای چهار گونه بخوانند و آن دعا این است:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ وَ آلِهِ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا جَرَى بِهِ قَضَاؤُكَ فِي أَوْلِيَائِكَ، الَّذِينَ اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِكَ وَ دِينِكَ، إِذْ اخْتَرْتَ لَهُمْ جَزِيلَ مَا عِنْدَكَ مِنَ النَّعِيمِ الْمُقِيمِ الَّذِي لَا زَوَالَ لَهُ وَ لَا اضْمِحْلَالَ، بَعْدَ أَنْ شَرَطْتَ عَلَيْهِمُ الرَّهْدَ فِي دَرَجَاتِ هَذِهِ الدُّنْيَا الدَّيْتِيهِ وَ زُخْرُفِهَا وَ زِبْرِجِهَا، فَشَرَطُوا لَكَ ذَلِكَ، وَ عَلِمْتَ مِنْهُمْ الْوَفَاءَ بِهِ، فَقَبِلْتَهُمْ وَ قَرَّبْتَهُمْ، وَ قَدَّمْتَ لَهُمُ الذِّكْرَ الْعَلِيِّ وَ الثَّنَاءَ الْجَلِيلِيَّ، وَ أَهْبَطْتَ عَلَيْهِمْ مَلَائِكَتَكَ، وَ كَرَّمْتَهُمْ بِوَحْيِكَ، وَ رَفَدْتَهُمْ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُمُ الذَّرَائِعَ (۱) إِلَيْكَ وَ الْوَسِيلَةَ إِلَى رِضْوَانِكَ.

فَبَعْضُ أَسْكَنتَهُ جَنَّتِكَ إِلَى أَنْ أَخْرَجْتَهُ مِنْهَا.

وَبَعْضُ (۲) حَمَلْتَهُ فِي فُلِكَكَ، وَ نَجَّيْتَهُ وَ (۳) مَنْ آمَنَ مَعَهُ مِنَ الْهَلَكَةِ بِرَحْمَتِكَ.

وَبَعْضُ اتَّخَذْتَهُ لِنَفْسِكَ خَلِيلًا، وَ سَأَلْتَكَ لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ، فَأَجَبْتَهُ وَ جَعَلْتَ ذَلِكَ عَلِيًّا.

وَبَعْضُ كَلَّمْتَهُ مِنْ شَجَرِهِ تَكْلِيمًا، وَ جَعَلْتَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ رِذَاءً وَ وَزِيرًا.

وَبَعْضُ أَوْلَدْتَهُ مِنْ غَيْرِ أَبِي، وَ آتَيْتَهُ الْبَيِّنَاتِ، وَ أَيَّدْتَهُ بِرُوحِ الْقُدْسِ.

وَ كُلُّ شَرَعْتَ لَهُ شَرِيعَةً، وَ نَهَجْتَ لَهُ مِنْهَاجًا (۴)، وَ تَخَيَّرْتَ لَهُ أَوْصِيَاءَهُ (۵) مُسْتَحْفِظًا بَعِيدَ مُسْتَحْفِظٍ، مِنْ مُدَّةٍ إِلَى مُدَّةٍ، إِقَامَةً لِدِينِكَ، وَ حُجَّةً عَلَى عِبَادِكَ، وَ لِنَلَا يَزُولَ الْحَقُّ عَنْ مَقَرِّهِ، وَ يَغْلِبُ الْبَاطِلُ عَلَى أَهْلِهِ، وَ لِنَلَّا يَقُولَ (۶) أَحَدٌ: لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا

۱- «الذريعة» خ ل.

۲- «وبعضهم» خ ل.

۳- «مع» خ ل.

۴- «منهاجه» خ ل.

۵- «أوصياء» خ ل.

۶- «ويقول» خ ل.

رَسُولًا مُنذِرًا، وَ أَقَمْتَ لَنَا عِلْمًا هَادِيًا، فَتَبَعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَ نَحْزَى.

إِلَى أَنْ انْتَهَيْتَ بِالْأَمْرِ إِلَى حَبِيبِكَ وَ نَجِيبِكَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ؛ فَكَانَ (١) كَمَا انْتَجَبْتَهُ سَيِّدًا مِنْ خَلْقَتُهُ، وَ صِفْوَةً مِنْ اضْطَفَيْتُهُ، وَ أَفْضَلَ مِنْ اجْتَبَيْتُهُ، وَ أَكْرَمَ مِنْ اعْتَمَدْتَهُ.

قَدَّمَتُهُ عَلَى أَنْبِيَائِكَ، وَ بَعَثْتَهُ إِلَى الثَّقَلَيْنِ مِنْ عِبَادِكَ، وَ أَوْطَأْتَهُ مَشَارِقَكَ وَ مَغَارِبَكَ، وَ سَيَّخَرْتَ لَهُ الْبُرَاقَ، وَ عَرَجْتَ بِرُوحِهِ إِلَى سَمَاوَاتِكَ، وَ أَوْدَعْتَهُ عِلْمَ مَا كَانَ وَ مَا يَكُونُ إِلَى انْقِضَاءِ خَلْقِكَ.

ثُمَّ نَصَرْتَهُ بِالرُّعْبِ، وَ حَفَفْتَهُ بِجَبْرِئِيلَ وَ مِيكَائِيلَ وَ الْمُسَوِّمِينَ مِنْ مَلَائِكَتِكَ، وَ وَعَدْتَهُ أَنْ تُطَهِّرَ دِينَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، وَ ذَلِكَ بَعِيدٌ أَنْ يَوَّاتَهُ مَبْرُؤًا صَادِقٍ مِنْ أَهْلِهِ، وَ جَعَلْتَ لَهُ وَ لَهُمْ «أَوَّلَ بَيْتٍ وَضِعَ لِلنَّاسِ لِلَّذِي بَنَيْتَهُ مَبَارَكًا وَ هُدًى لِلْعَالَمِينَ * فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَ مَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا» (٢).

وَقُلْتَ: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيرًا» (٣).

ثُمَّ جَعَلْتَ أَجْرَ مُحَمَّدٍ - صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - مَوَدَّتَهُمْ فِي كِتَابِكَ فَقُلْتَ: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى» (٤).

وَقُلْتَ: «مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ» (٥).

وَقُلْتَ: «مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا» (٦).

فَكَانُوا هُمْ السَّبِيلَ إِلَيْكَ وَ الْمَسْلَكَ إِلَى رِضْوَانِكَ.

١- «وكان» خ ل.

٢- آل عمران: ٩٦ و ٩٧.

٣- احزاب: ٣٣.

٤- شورى: ٢٣.

٥- سبأ: ٤٧.

٦- فرقان: ٥٧.

فَلَمَّا انْقَضَتْ أَيَّامُهُ أَقَامَ وَلِيُّهُ عَلِيُّ بْنُ (١) أَبِي طَالِبٍ - صَيَلَمَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا وَعَلَى آلِهِمَا - هَادِيًا؛ إِذْ كَانَ هُوَ الْمُنْذِرُ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ، فَقَالَ - وَالْمَلَأُ أَمَامَهُ - :

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ.

وَقَالَ: مَنْ كُنْتُ نَبِيَّهُ فَعَلِيٌّ أَمِيرُهُ.

وَقَالَ: أَنَا وَعَلِيٌّ مِنْ شَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ، وَسَائِرُ النَّاسِ مِنْ شَجَرٍ شَتَّى.

وَأَحَلَّهُ مَحَلَّ هَارُونَ مِنْ مُوسَى فَقَالَ لَهُ: أَنْتَ (٢) مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي.

وَزَوَّجَهُ ابْنَتَهُ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، وَأَحَلَّ لَهُ مِنْ مَسْجِدِهِ مَا حَلَّ لَهُ، وَسَدَّ الْأَبْوَابَ إِلَّا بَابَهُ.

ثُمَّ أَوْدَعَهُ عِلْمَهُ وَحِكْمَتَهُ فَقَالَ: أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا، فَمَنْ أَرَادَ الْمَدِينَةَ وَالْحِكْمَةَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا.

ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَنْتَ أَخِي وَوَصِيِّي وَوَارِثِي، لَحْمِيكَ مِنْ لَحْمِي، وَدَمِيكَ مِنْ دَمِي، وَسَلْمُكَ سَلْمِي، وَحَزْبُكَ حَزْبِي وَالْإِيمَانُ مُخَالَطُ لَحْمِيكَ وَدَمِيكَ، كَمَا خَالَطَ لَحْمِي وَدَمِي، وَأَنْتَ غَدًا عَلَى الْحَوْضِ خَلِيفَتِي، وَأَنْتَ تَقْضِي دِينِي وَتُنْجِزُ عِدَاتِي، وَشِيَعَتِكَ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ مُبَيَّنٍّ وَجُوهُهُمْ حَوْلِي فِي الْجَنَّةِ، وَهُمْ جِيرَانِي؛ وَلَوْلَا أَنْتَ يَا عَلِيُّ لَمْ يُعْرِفِ الْمُؤْمِنُونَ بَعْدِي.

وَكَانَ بَعْدَهُ هُدًى مِنَ الضَّلَالِ (٣)، وَنُورًا مِنَ الْعَمَى، وَحَبْلَ اللَّهِ الْمَتِينِ، وَصِرَاطَهُ

١- « قام وليه علي بن » خ ل.

٢- « فقال أنت » خ ل.

٣- « الضلالة » خ ل.

المُسْتَقِيمِ؛ لَا يُسْبِقُ بِقَرَابَةِ فِي رَحِمٍ وَلَا بِسَابِقِهِ فِي دِينٍ وَلَا يُلْحَقُ فِي مُنْقَبِهِ (١).

يَحْدُو حَدْوَ الرَّسُولِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا وَآلِهِمَا - وَيُقَاتِلُ عَلَى التَّأْوِيلِ وَلَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ.

قَدْ وَتَرَ فِيهِ صَيَانِدِيدَ الْعَرَبِ، وَقَتَلَ أَبْطَالَهُمْ، وَنَاهَشَ (٢) ذُؤَبَانَهُمْ، وَأَوْدَعَ (٣) قُلُوبَهُمْ أَحْقَاداً بِيَدْرِيَّةٍ وَخَيْبَرِيَّةٍ وَحَنْتِيَّةٍ وَغَيْرُهُنَّ، فَأَضَبَّتْ (٤) عَلَى عداوتِهِ، وَأَكْبَتْ عَلَى مُنَابَذَتِهِ، حَتَّى قَتَلَ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ.

وَلَمَّا قَضَى نَحْبَهُ، وَقَتَلَهُ أَشَقَى الْمَآخِرِينَ يَتَّبِعُ أَشَقَى الْأَوَّلِينَ، لَمْ يُمْتَثَلْ أَمْرُ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فِي الْهَادِينَ بَعْدَ الْهَادِي (٥) وَالْمَأْمَةُ مُصْرَةٌ عَلَى مَفْتِهِ، مُجْتَمِعَةٌ عَلَى قَطِيعِهِ رَحِمِهِ وَإِفْصَاءِ وُلْدِهِ، إِلَّا الْقَلِيلَ مِمَّنْ وَفِي لِرَعَايَةِ الْحَقِّ فِيهِمْ؛ فَقَتَلَ مَنْ قَتَلَ، وَسَبَى مَنْ سَبَى، وَأُفْصِيَتْ مَنْ أُفْصِيَتْ، وَجَرَى الْقَضَاءُ لَهُمْ بِمَا يُرْجَى لَهُ حُسْنُ الْمُثُوبَةِ، وَكَانَتْ (٦) الْأَرْضُ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ وَ«سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا» (٧) «وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ» (٨) «وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» (٩).

فَعَلَى الْأَطَائِبِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا وَآلِهِمَا - فَلْيَبْكِكِ الْبَاكُونَ، وَإِيَاهُمْ فَلْيَنْدُبِ النَّادِبُونَ، وَلِمِثْلِهِمْ فَلْتَدِرَّ (١٠) الدَّمُوعُ، وَلْيُصْرَخِ الصَّارِخُونَ، وَيَضِحَّ الضَّاحُونَ وَيَعِجَّ الْعَاجُونَ.

أَيْنَ الْحَسَنِ، أَيْنَ الْحُسَيْنِ، أَيْنَ أَبْنَاءِ الْحُسَيْنِ، صَالِحٍ بَعْدَ صَالِحٍ، وَصَادِقٍ بَعْدَ صَادِقٍ.

أَيْنَ السَّبِيلِ بَعْدَ السَّبِيلِ، أَيْنَ الْخَيْرِ بَعْدَ الْخَيْرِ.

أَيْنَ الشُّمُوسِ الطَّالِعَةِ، أَيْنَ الْأَقْمَارِ الْمُنِيرَةِ، أَيْنَ الْأَنْجُمِ الزَّاهِرَةِ.

١- « في منقبه من مناقبه » خ ل.

٢- « وناوش » خ ل.

٣- فَأَوْدَعَ » خ ل.

٤- « فَأَضَبَّتْ » خ ل.

٥- « الهادين » خ ل.

٦- « إذ كانت » خ ل.

٧- اسراء: ١٠٨.

٨- حج: ٤٧.

٩- لقمان: ٩، وسوره ....

١٠- (١٠) - « فلتدرف » خ ل.

أَيْنَ أَعْلَامِ الدِّينِ، وَقَوَاعِدِ الْعِلْمِ.

أَيْنَ بَقِيَّةِ اللَّهِ الَّتِي لَا تَخْلُو مِنَ الْعُتْرَةِ الْهَادِيَةِ، أَيْنَ الْمَعْدُ لِقَطْعِ دَابِرِ الظَّلَمَةِ.

أَيْنَ الْمُنتَظَرُ لِإِقَامَةِ الْأَمْتِ وَالْعُوجِ، أَيْنَ الْمُرْتَجَى لِإِزَالَةِ الْجُورِ وَالْعُدْوَانِ، أَيْنَ الْمُدَّخِرُ لِتَجْدِيدِ الْفَرَائِضِ وَالسُّنَنِ، أَيْنَ الْمُتَخَيَّرُ (١) لِإِعَادَةِ الْمِلَّةِ وَالشَّرِيعَةِ.

أَيْنَ الْمُؤَمَّلُ لِإِحْيَاءِ الْكِتَابِ وَحُدُودِهِ، أَيْنَ مُحْيِي مَعَالِمِ الدِّينِ وَأَهْلِهِ.

أَيْنَ قَاصِمُ شَوْكَةِ الْمُعْتَدِينَ، أَيْنَ هَادِمُ أُنْبِيَةِ الشُّرُوكِ وَالنِّفَاقِ، أَيْنَ مُبِيدُ أَهْلِ الْفُسُوقِ وَالْعِصْيَانِ وَالطُّغْيَانِ، أَيْنَ حَاصِدُ فُرُوعِ الْغِيِّ وَالشَّقَاقِ.

أَيْنَ طَامِسُ آثَارِ الزَّيْغِ وَالْأَهْوَاءِ، أَيْنَ قَاطِعُ حَبَائِلِ الْكُذْبِ وَالِافْتِرَاءِ.

أَيْنَ مُبِيدُ الْعُنَاةِ وَالْمَرَدَةِ، أَيْنَ مُسْتَأْصِلُ أَهْلِ الْعِنَادِ وَالْتَضْلِيلِ وَاللِّحَادِ، أَيْنَ مُعِزُّ الْأَوْلِيَاءِ وَمُذِلُّ الْأَعْدَاءِ.

أَيْنَ جَامِعُ الْكَلِمِ عَلَى التَّقْوَى، أَيْنَ بَابُ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُوتَى.

أَيْنَ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِي يَتَوَجَّهُ (٢) إِلَيْهِ الْأَوْلِيَاءُ، أَيْنَ السَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَيْنَ الْأَرْضِ (٣) وَالسَّمَاءِ.

أَيْنَ صَاحِبُ يَوْمِ الْفَتْحِ وَنَاشِرُ رَايَةِ الْهُدَى، أَيْنَ مُؤَلَّفُ شَمْلِ الصَّلَاحِ وَالرِّضَا.

أَيْنَ الطَّالِبُ بِذُحُولِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَبْنَاءِ الْأَنْبِيَاءِ، أَيْنَ الْمُطَالِبُ (٤) بِدَمِ الْمُقْتُولِ بِكَرْبَلَاءِ.

أَيْنَ الْمَنْصُورُ عَلَى مَنْ اعْتَدَى عَلَيْهِ وَافْتَرَى، أَيْنَ الْمُضْطَرُّ الَّذِي يُجَابُ إِذَا دَعَا، أَيْنَ صَدْرُ الْخَلَائِفِ (٥) ذُو الْبِرِّ وَالتَّقْوَى.

أَيْنَ ابْنُ النَّبِيِّ الْمُضْطَفَى، وَابْنُ عَلِيٍّ الْمُرْتَضَى، وَابْنُ خَدِيجَةَ الْغَرَاءِ،

١- « الْمُتَّخَذُ » خ ل.

٢- « بِهِ يَتَوَجَّهُ » خ ل.

٣- « بَيْنَ أَهْلِ الْأَرْضِ » خ ل.

٤- « الطَّالِبُ » خ ل.

٥- « الْخَلَائِقُ » خ ل.

وَابْنُ فَاطِمَةَ الْكُبْرَى.

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي، وَ نَفْسِي لَعَنَكَ الْوِقَاءُ وَ الْحِمَى، يَا ابْنَ السَّادَةِ الْمُقَرَّبِينَ، يَا ابْنَ النَّجْبَاءِ الْأَكْرَمِينَ، يَا ابْنَ الْهُدَاةِ الْمَهْدِيِّينَ، يَا ابْنَ الْخَيْرِ الْمَهْدِيِّينَ، يَا ابْنَ الْغَطَارِفِ الْأَنْجَبِينَ، يَا ابْنَ الْأَطَائِبِ الْمُسَيِّطِطَهْرِينَ (١)، يَا ابْنَ الْخَضَارِمِ الْمُنتَجِبِينَ، يَا ابْنَ الْقِمَاقِمِ الْأَكْرَمِينَ (٢).

يَا ابْنَ الْبُدُورِ الْمُنِيرِ، يَا ابْنَ الشُّرُجِ الْمُضِيئِ، يَا ابْنَ الشُّهْبِ الثَّاقِبِ، يَا ابْنَ الْأَنْجَمِ الرَّاهِرِ، يَا ابْنَ السُّبُلِ الْوَاضِحِ، يَا ابْنَ الْأَعْلَامِ اللَّائِحِ، يَا ابْنَ الْعُلُومِ الْكَامِلِ، يَا ابْنَ السُّنَنِ الْمَشْهُورِ، يَا ابْنَ الْمَعَالِمِ الْمَيَّاتُورِ، يَا ابْنَ الْمُعْجَزَاتِ الْمَوْجُودِ، يَا ابْنَ الدَّلَائِلِ الْمَشْهُودِ.

يَا ابْنَ الصَّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ، يَا ابْنَ النَّبَا الْعَظِيمِ، يَا ابْنَ مَنْ هُوَ فِي أُمَّ الْكِتَابِ لَدَى اللَّهِ عَلِيٌّ حَكِيمٌ.

يَا ابْنَ الْآيَاتِ وَالْبَيِّنَاتِ، يَا ابْنَ الدَّلَائِلِ الظَّاهِرَاتِ، يَا ابْنَ الْبُرَاهِينِ الْبَاهِرَاتِ (٣)، يَا ابْنَ الْحُجُجِ الْبَالِغَاتِ، يَا ابْنَ النَّعَمِ السَّابِغَاتِ، يَا ابْنَ طَهٍ وَ الْمُحْكَمَاتِ، يَا ابْنَ يَسٍ وَ الذَّارِيَاتِ، يَا ابْنَ الطُّورِ وَ الْعَادِيَاتِ.

يَا ابْنَ مَنْ «دَنَا فَتَدَلَّى * فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى» (٤)، دُنُوًّا وَ اقْتِرَابًا مِنَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى.

لَيْتَ شِعْرِي أَيْنَ اسْتَقَرَّتْ بِكَ النَّوَى، بَلْ أَيْ أَرْضٍ تُقْلِكَ أَوْ تُرَى، أَوْ بَرَضُوى أَوْ غَيْرِهَا أَمْ ذِي طُوًى.

١- «المطهرين» خ ل.

٢- «الأكبرين» خ ل، «يا ابن الغطارفه الأنجبين يا ابن الخضارمه المنتجبين، يا ابن القماقمه الأكرمين، يا ابن الأطائب المعظمين المطهرين» خ ل.

٣- «الواضحات الباهرات» خ ل.

٤- نجم: ٨ و ٩.

عَزِيزُ عَلَيَّ أَنْ أَرَى الْخَلْقَ وَلَا تُرَى وَلَا أَسْمَعُ لَكَ حَسِيْسًا وَلَا نَجْوَى.

عَزِيزُ عَلَيَّ أَنْ تُحِيطَ بِكَ دُونِي الْبَلْوَى وَلَا يَنَالِكَ مِنِّي ضَجِيْجٌ وَلَا شَكْوَى.

بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ مُعَيَّبٍ لَمْ يَخُلْ مِنَّا، بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ نَارِحٍ مَا نَرَحَ عَنَّا، بِنَفْسِي أَنْتَ أُمِّيَّةٌ شَائِقٌ يَتَمَنَّى، مِنْ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ ذَكَرًا فَحَنَّا،
بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ عَقِيْدٍ عَزُّ لَا يُسَامَى، بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ أَثِيْلٍ مَجِدٍ لَا يُجَارَى، بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ تِلَادٍ نَعَمٍ لَا يُضَاهَى، بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ
نَصِيْفٍ شَرَفٍ لَا يُسَاوَى.

إِلَى مَتَى أَحَارُ (١) فِينِكَ يَا مَوْلَايَ وَ إِلَى مَتَى وَ أَى خِطَابٍ أَصِفُ فِينِكَ وَ أَى نَجْوَى.

عَزِيزُ عَلَيَّ أَنْ أُجَابَ دُونَكَ وَ أَنَاغَى، عَزِيزُ عَلَيَّ أَنْ أَبْكِيكَ وَ يَخْذُلَكَ الْوَرَى، عَزِيزُ عَلَيَّ أَنْ يَجْرِيَ عَلَيْكَ دُونَهُمْ مَا جَرَى.

هَلْ مِنْ مُعِينٍ فَأَطِيْلَ مَعَهُ الْعَوِيْلَ وَ الْبُكَاءَ، هَلْ مِنْ جَزْوَعٍ فَأَسَاعِدَ جَزَعَهُ إِذَا خَلَا، هَلْ قَدِيْتِ عَيْنٌ فَسَاعَدَتْهَا (٢) عَيْنِي عَلَى الْقَدَى،
هَلْ إِلَيْكَ يَا ابْنَ أَحْمَدَ سَبِيْلٌ فَتَلْقَى، هَلْ يَتَّصِلُ يَوْمَنَا مِنْكَ بِغَدِهِ فَنَحْطَى.

مَتَى نَرِدُ مَنَاهِلَكَ الرَّوِيَّةَ فَنَزْوَى، مَتَى نَنْتَفِعُ (٣) مِنْ عَيْذِ مَائِكَ فَصَدَّ طَالَ الصَّدَى، مَتَى نُغَادِيكَ وَ نُرَاوِحُكَ فَتَقَرَّ مِنْهَا عَيْنًا، مَتَى
تَرَانَا (٤) نَرَاكَ وَ قَدْ نَشَرَتْ لِيَوَاءِ النَّصِيْرِ تُرَى، أَتَرَانَا (٥) نَحْفُ بِكَ وَ أَنْتَ تَوْمُ الْمَلَأَ وَ قَدْ مَلَأَتْ الْأَرْضَ عَيْدَلًا، وَ أَدَفَتْ أَعْيَادَكَ
هُوَانًا وَ عِقَابًا، وَ أَبْرَتِ الْعُنَاءَ وَ جَجِيْدَةَ الْحَقِّ، وَ قَطَعَتْ دَابِرَ الْمُتَكَبِّرِيْنَ، وَ اجْتَشَّتْ أُصُولَ الظَّالِمِيْنَ، وَ نَحْنُ نَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِيْنَ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ كَشَافُ الْكُزْبِ وَ الْبَلْوَى وَ إِلَيْكَ أَسْتَعِيْدِي فَعِنْدَكَ الْعُدْوَى، وَ أَنْتَ

١- « أجار » خ ل.

٢- « فتسعدتها » خ ل.

٣- « ننتفع » خ ل.

٤- « ترانا » خ ل.

٥- « ترانا » خ ل.

رَبُّ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى، فَأَعِثْ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَبِغِيثِينَ عَيْبِي دَكَ الْمُبْتَلَى، وَ أَرِهَ سَيِّدُهُ يَا شَدِيدَ الْقُوَى، وَ أزلِ عَنْهُ بِهِ الْأَسَى وَالْجَوَى، وَ
بَرِّدْ غَلِيْلَهُ يَا مَنْ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى، وَ مَنْ إِلَيْهِ الرُّجْعَى وَالْمُنْتَهَى.

اللَّهُمَّ وَ نَحْنُ عَيْبِي دَكَ التَّائِقُونَ إِلَى وَ لِيكَ، الْمِيذَكِرِ بِحُكِّ وَ بِنَيْبِكَ، خَلَقْتَهُ لَنَا عِضِيْمَهُ وَ مَلَاذًا، وَ أَقَمْتَهُ لَنَا قِيَامًا وَ مَعَاذًا، وَ جَعَلْتَهُ
لِلْمُؤْمِنِينَ مِنَّا إِمَامًا، فَبَلِّغْهُ عَنَّا (١) تَحِيَّهً وَ سِيْلَامًا، وَ زِدْنَا بِذَلِكَ يَا رَبِّ إِكْرَامًا، وَ اجْعَلْ مُسْتَقْرَهُ لَنَا مُسْتَقْرًا وَ مُقَامًا، وَ أَتِمِّمْ نِعْمَتَكَ
بِتَقْدِيْمِكَ إِيَّاهُ أَمَامَنَا، حَتَّى تُورِدَنَا جَنَّاتِكَ، وَ مُرَافِقَةَ الشُّهَدَاءِ مِنْ خُلَصَائِكَ.

اللَّهُمَّ صِيْلٌ عَلَى حُجَّتِكَ وَ وَلِيٌّ أَمْرِكَ، وَ صِيْلٌ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُوْلِكَ السَّيِّدِ الْأَكْبَرِ، وَ صَلِّ عَلَى أَبِيهِ السَّيِّدِ الْقَسُوْرِ، وَ حَامِلِ اللُّوَاءِ
فِي الْمَحْشَرِ، وَ سَاقِي أَوْلِيَائِهِ مِنْ نَهْرِ الْكَوْثَرِ وَ الْأَمِيرِ عَلَى سَائِرِ الْبَشَرِ، الْعَدِي مِنْ آمَنَ بِهِ فَقَدْ شَكَرَ، وَ مَنْ أَبِي فَقَدْ خَطَرَ وَ كَفَرَ،
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى أَخِيهِ وَ عَلَى نَجْلِهِمَا الْيَمَامِيْنِ الْغُرَرِ، مَا طَلَعَتْ شَمْسٌ وَ مَا أَضَاءَ قَمَرٌ، وَ عَلَى حِدَّتِهِ الصِّدِّيْقِهِ الْكُبْرَى فَاطِمَةَ
بِنْتِ مُحَمَّدٍ، وَ عَلَى مَنْ أَصِيْطَفَيْتَ مِنْ آبَائِهِ الْبَرَرَةِ، وَ عَلَيْهِ أَفْضَلُ وَ أَكْمَلُ وَ أَتَمُّ وَ أَدْوَمُ وَ أَكْبَرُ وَ أَوْفَرُ مَا صِيْلَيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ
أَصْفِيَائِكَ، وَ خِيَرْتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَ صَلِّ عَلَيْهِ صَلَاةً لَا غَايَةَ لِعَدَدِهَا وَ لَا نِهَايَةَ لِمَدَدِهَا وَ لَا نَفَادَ لِأَمَدِهَا.

اللَّهُمَّ وَ أَقِمْ بِهِ الْحَقَّ، وَ أَدْحِضْ بِهِ الْبَاطِلَ، وَ أَدِلْ (٢) بِهِ أَوْلِيَاءَكَ، وَ أذِلِّ بِهِ أَعْدَاءَكَ، وَ صَلِّ اللَّهُمَّ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُ وَصِيْلَهُ تُودِي إِلَى
مُرَافَقِهِ سَلَفِهِ، وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ يَأْخُذُ بِحُجَزَتِهِمْ، وَ يَمْكُثُ (٣) فِي ظِلِّهِمْ، وَ أَعِنَّا عَلَى تَأْدِيَةِ حُقُوقِهِ إِلَيْهِ وَ الْجَاهِدِ فِي طَاعَتِهِ وَ
الْاجْتِنَابِ عَنِ مَعْصِيَتِهِ، وَ آمِنُنْ عَلَيْنَا بِرِضَاهُ، وَ هَبْ لَنَا رَافِعَةً وَ رَحْمَتَهُ وَ دُعَاءَهُ

١- « مَنَّا » خ ل.

٢- « وَأَعَزَّ » خ ل.

٣- « وَيَمَكِّنُ » خ ل.

وَخَيْرُهُ، مَا نَنَالُ بِهِ سَعَةً مِنْ رَحْمَتِكَ وَفَوْزاً عِنْدَكَ.

وَاجْعَلْ صَلَاتَنَا بِهِ مَقْبُولَةً، وَذُنُوبَنَا بِهِ مَغْفُورَةً، وَدُعَاءَنَا بِهِ مُسْتَجَاباً.

وَاجْعَلْ أَرْزَاقَنَا بِهِ مَبْسُوطَةً، وَهُمُومَنَا بِهِ مَكْفِيَةً، وَحَوَائِجَنَا بِهِ مَقْضِيَةً.

وَاقْبَلْ إِلَيْنَا بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَاقْبَلْ تَقَرُّبَنَا إِلَيْكَ، وَانظُرْ إِلَيْنَا نَظْرَةً رَحِيمَةً نَسْتَتَكَمَّلُ بِهَا الْكِرَامَةَ عِنْدَكَ، ثُمَّ لَا تَضِيرِفُهَا عَنَّا بِحُرُودِكَ، وَاسْقِنَا مِنْ حَوْضِ حَيْدِهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - بِكَأْسِهِ وَبِيَدِهِ رِيّاً رَوِيّاً هَنِيئاً سَائِعاً لَا- ظَمِياً (۱) بَعْدَهُ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس نماز زیارت بکن و هر دعا که خواهی بکن که مستجاب است إن شاء الله تعالی (۲).

و شیخ محمد بن المشهدی نماز را ذکر نکرده است.

[زیارت صاحب الامر بعد از نماز صبح]

و ایضاً سید - علیه الرحمه - ذکر کرده است که: مستحب است که هر روز بعد از نماز صبح حضرت صاحب الامر را چنین زیارت کند:

اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَايَ صَاحِبَ الزَّمَانِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ - عَنْ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، وَ بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا، وَ سَائِغِهَا وَ جَبَلِهَا، حَيْثُمْ وَ مَتَيْتُهُمْ، وَ عَنْ وَالِدَيْ وَ وَلَدَيْ وَ عَنِّي، مِنْ الصَّلَوَاتِ وَ التَّحِيَّاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ، وَ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، وَ مُنْتَهَى رِضَاهُ، وَ عَدَدَ مَا أَحْصَاهُ كِتَابُهُ، وَ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُهُ.

اللَّهُمَّ أَجِدِّ لَهُ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ فِي كُلِّ يَوْمٍ، عَهْداً وَ عَقْداً وَ بَيْعَةً لَهُ فِي رَقَبَتِي (۳).

اللَّهُمَّ كَمَا شَرَّفْتَنِي بِهَذَا التَّشْرِيفِ وَ فَضَّلْتَنِي بِهَذِهِ الْفَضِيلَةِ، وَ حَصَصْتَنِي بِهَذِهِ النُّعْمَةِ، فَصَلِّ عَلَى مَوْلَايَ وَ سَيِّدِي صَاحِبِ الزَّمَانِ، وَ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَ أَشْيَاعِهِ

۱- « لا نَظْمًا » خ ل.

۲- مزار کبیر: ۵۷۳ - ۵۸۴، مصباح الزائر: ۴۴۶ - ۴۵۳، اقبال الاعمال: ۱/۵۰۴ - ۵۵۳، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۰۴ - ۱۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۳۶۶ ش ۱۵۴۶.

۳- « بیعه فی رقبתי » خ ل.

وَ الذَّابِّينَ عَنْهُ، وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ، طَائِعًا غَيْرَ مُكْرَهٍ، فِي الصَّفِّ الَّذِي نَعَتَ أَهْلَهُ فِي كِتَابِكَ فَقُلْتَ: «صِفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْضُوضٌ» (۱)، عَلَى طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ وَ آلِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ.

اللَّهُمَّ هِدِهِ بِنِعْمَتِكَ لِي فِي عُنُقِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ (۲).

[دعای عهد] و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که:

هر که چهل صباح این عهد را بخواند، از یاوران قائم ما باشد؛ و اگر پیش از ظهور آن حضرت بمیرد، خدا او را از قبر بیرون آورد که در خدمت آن حضرت باشد. و حق تعالی به هر کلمه هزار حسنه او را کرامت فرماید و هزار گناه از او محو کند.

و آن عهد این است:

اللَّهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظِيمِ، وَ رَبَّ الْكُرْسِيِّ الرَّفِيعِ، وَ رَبَّ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ، وَ مُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَ الْإِنْجِيلِ وَ الزَّبُورِ، وَ رَبَّ الظُّلِّ وَ الْحُرُورِ، وَ مُنْزِلَ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَ رَبَّ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَ بِنُورِ وَجْهِكَ الْمُنِيرِ، وَ مُلْكِكَ الْقَدِيمِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُونَ، وَ بِاسْمِكَ الَّذِي يَصْلُحُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَ الْآخِرُونَ، يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ، وَ يَا حَيُّ بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ حِينَ لَا حَيٍّ، يَا مُحْيِي الْمَوْتَى وَ مُمِيتِ الْأَحْيَاءِ، وَ يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا الْإِمَامَ الْهَادِيَ الْمَهْدِيَّ، الْقَائِمَ بِأَمْرِكَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ عَلَى آبَائِهِ الطَّاهِرِينَ - عَنِ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ

۱- صف: ۴.

۲- مصباح الزائر: ۴۵۴، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۱۰، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۹۹ ش ۱۵۰۰.

وَمَغَارِبِهَا، سَهْلِهَا وَجَبَلِهَا، وَبَرِّهَا (١) وَبَحْرِهَا، وَعَنِّي وَعَنْ وَالِدَيَّ، مِنَ الصَّلَوَاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ وَمَدَادَ (٢) كَلِمَاتِهِ، وَمَا أَحْصَاهُ عِلْمُهُ وَأَحَاطَ بِهِ كِتَابُهُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَجِدُّ فِي صَبِيحِهِ يَوْمِي هَذَا وَمَا عَشْتُ مِنْ أَيَّامِي، عَهْدًا وَعَقْدًا وَيَبَعَهُ لَهُ فِي عُنُقِي، لَا أَحُولُ عَنْهَا وَلَا أَزُولُ أَبَدًا.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَأَعْوَانِهِ وَالذَّائِبِينَ عَنْهُ وَالْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِهِ وَالْمُحَامِلِينَ عَنْهُ (٣) وَالسَّابِقِينَ إِلَى إِرَادَتِهِ وَالْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ.

اللَّهُمَّ إِنْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَى عِبَادِكَ حَتْمًا، فَأَخْرِجْنِي مِنْ قَبْرِ مُؤْتَرِرًا كَفَنِي، شَاهِرًا سَيْفِي، مُجَرِّدًا قَنَاتِي، مُلْتَبِّيًا دَعْوَةَ الدَّاعِي، فِي الْحَاضِرِ وَالْبَادِي.

اللَّهُمَّ أَرِنِي الطَّلَعَ الرَّشِيدَ وَالْعُرَّةَ الْحَمِيدَةَ، وَالْكُرْلَ نَاطِرِي بِنَظَرِهِ مَنِي إِلَيْهِ، وَعَجَلُ فَرْجِهِ، وَسَيْهَلُ مَخْرَجِهِ، وَأَوْسَعُ مَنْهَجِهِ، وَاسْلُكْ بِي مَحَجَّتَهُ، وَأَنْفِذْ أَمْرَهُ، وَاشْدُدْ أَرْزَهُ.

وَاعْمُرِ اللَّهُمَّ بِهِ بِلَادَكَ، وَأَخِي بِهِ عِبَادَكَ، فَإِنَّكَ قُلْتَ - وَقَوْلُكَ الْحَقُّ - : «ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْأَجْرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ» (٤).

فَأَظْهِرِ اللَّهُمَّ لَنَا وَلِئِكَ، وَابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، الْمَسِيحِي بِاسْمِ رَسُولِكَ، حَتَّى لَا يَظْفَرَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ إِلَّا مَرَّقَهُ (٥)، وَيُحَقِّقَ الْحَقَّ وَيُحَقِّقَهُ.

وَاجْعَلْهُ اللَّهُمَّ مَفْرَعًا لِمَظْلُومِ عِبَادِكَ، وَنَاصِرًا لِمَنْ لَا يَجِدُ لَهُ نَاصِرًا غَيْرَكَ، وَمُجَدِّدًا لِمَا عَطَّلَ مِنْ أَحْكَامِ كِتَابِكَ، وَمُسَيِّدًا لِمَا وَرَدَ مِنْ أَعْلَامِ دِينِكَ وَسُنَنِ نَبِيِّكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، وَاجْعَلْهُ اللَّهُمَّ مَمَّنْ (٦) حَصَّنْتَهُ مِنْ بَأْسِ الْمُعْتَدِينَ.

١- « بَرِّهَا » خ ل.

٢- « عَدَد » خ ل.

٣- « وَالْمُتَمَتِّلِينَ لِأَوَامِرِهِ وَالْمُحَامِلِينَ عَنْهُ » خ ل.

٤- روم: ٤١.

٥- « أَدْحَضَهُ » خ ل.

٦- « وَاجْعَلْهُ مَمَّنْ » خ ل.

اللَّهُمَّ وَ سِرِّ نَبِيِّكَ مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - بِرُؤُوسِهِ، وَ مَنْ تَبِعَهُ عَلَى دَعْوَتِهِ، وَ أَرْحَمِ اسْتِكَانَتَنَا بَعْدَهُ.

اللَّهُمَّ اكْشِفْ هَذِهِ الْغُمَّةَ عَن هَذِهِ الْأُمَّةِ بِحُضُورِهِ، وَ عَجِّلْ لَنَا ظُهُورَهُ، إِنَّهُمْ يَرُونَهُ بَعِيدًا، وَ نَرَاهُ قَرِيبًا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس سه مرتبه دست بر ران راست خود می زنی و در هر مرتبه می گویی:

العَجَلُ، يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ (۱).

[دعا برای صاحب الأمر علیه السلام]

و به سند معتبر منقول است از یونس بن عبد الرحمن که حضرت امام رضا علیه السلام امر می فرمود که از برای صاحب الامر علیه السلام این دعا بخوانند:

اللَّهُمَّ ادْفَعْ عَن وَلِيِّكَ وَ خَلِيفَتِكَ، وَ حُجْبَتِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ لِسَانِكَ الْمُعَبَّرِ عَنكَ وَ النَّاطِقِ (۲) بِحِكْمَتِكَ، وَ عَيْنِكَ النَّاطِرَةِ بِإِذْنِكَ، وَ شَاهِدِكَ عَلَى عِبَادِكَ، الْجَحَّاحِ الْمُجَاهِدِ وَ الْعَائِدِ بِكَ، الْعَائِدِ عِنْدَكَ.

وَ أَعِذْهُ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ مَا خَلَقْتَ وَ بَرَأْتَ وَ أَنْشَأْتَ وَ صَوَّرْتَ.

وَ اخْفِظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ، وَ مِنْ خَلْفِهِ، وَ عَن يَمِينِهِ، وَ عَن شِمَالِهِ، وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ تَحْتِهِ، بِحِفْظِكَ الَّذِي لَا يَضِيعُ مِنْ حِفْظَتِهِ بِهِ.

وَ اخْفِظْ فِيهِ رَسُولَكَ، وَ آبَاءَهُ السَّادَةَ أَيْمَتَكَ، وَ دَعَائِمَ دِينِكَ.

وَ اجْعَلْهُ فِي وَدِيعَتِكَ الَّتِي لَا تَضِيعُ، وَ فِي جِوَارِكِ الَّذِي لَا يُخْفَرُ، وَ فِي مَنْعِكَ

۱- مصباح الزائر: ۴۵۵، مزار کبیر: ۶۶۳، مصباح کفعمی: ۵۵۰، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۱۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم

السلام: ۴/۳۲۱ ش ۱۵۱۹.

۲- «الناطق» خ ل.

وَعَزَّكَ الَّذِي لَا يُفْهَرُ، وَآمَنَهُ بِأَمَانِكَ الْوَثِيقِ الَّذِي لَا يُخَذَلُ مِنْ آمَنَتِهِ بِهِ، وَاجْعَلْهُ فِي كَنَفِكَ الَّذِي لَا يُرَامُ مَنْ كَانَ فِيهِ.

وَأَنْصُرُهُ بِنَصْرِكَ الْعَزِيزِ، وَأَيِّدُهُ بِجُنْدِكَ الْغَالِبِ، وَقُوَّهُ بِقُوَّتِكَ، وَأَرْدِفُهُ بِمَلَائِكَتِكَ، وَوَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَالْبَسِيْهُ دِرْعَكَ الْحَصِيْنَةَ، وَحُقَّهُ بِالْمَلَائِكَةِ حَقًّا.

اللَّهُمَّ اشْعَبْ بِهِ الصَّدْعَ، وَارْتُقْ بِهِ الْفُتْقَ، وَامْتْ بِهِ الْجَوْرَ، وَأَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَزَيِّنْ بِطَوْلِ بَقَائِهِ الْأَرْضَ، وَأَيِّدُهُ بِالنَّصِيرِ، وَأَنْصُرُهُ بِالرُّعْبِ. وَقُوْ نَاصِرِيْهِ، وَأَخْذُلْ خَاذِلِيْهِ. وَدَمِّدْ عَلَى مَنْ نَصَبَ لَهُ، وَدَمَّرْ عَلَى مَنْ (١) غَشَّهْ، وَاقْتُلْ بِهِ جَابِرَةَ الْكُفْرِ، وَعُمَيْدَهُ وَدَعَائِمَهُ، وَأَقْصِمْ بِهِ رُؤُوسَ الضَّالِّهِ، وَشَارِعَةَ الْبِدْعِ، وَمُمَيَّتَةَ السُّنَّةِ، وَمَقْوِيَةَ الْبَاطِلِ، وَذَلِّلْ بِهِ الْجَبَّارِيْنَ، وَأَبْرِ بِهِ الْكَافِرِيْنَ، وَجَمِيعَ الْمُلْحِدِيْنَ، فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا، وَبَرِّهَا وَبَحْرِهَا، وَسَهْلِهَا وَجَبَلِهَا، حَتَّى لَا تَدَعَ مِنْهُمْ دَيَّارًا وَلَا تُبْقِيَ لَهُمْ آثَارًا.

اللَّهُمَّ طَهِّرْ مِنْهُمْ بِلَادَكَ، وَاشْفِ مِنْهُمْ عِبَادَكَ، وَأَعِزِّ بِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ، وَأَحْيِ بِهِ سُنَنَ الْمُؤَسِّلِيْنَ، وَدَارِسَ حُكْمِ النَّبِيِّنَ، وَجَدِّدْ بِهِ مَا امْتَحَى مِنْ دِينِكَ وَبَدَّلْ مِنْ حُكْمِكَ، حَتَّى تُعَيِّدَ دِيْنَكَ بِهِ وَاعْلَى يَدِيْهِ جَدِيدًا غَضًّا مَحْضًا صَحِيْحًا، لَا عَوَجَ فِيْهِ وَلَا بَدْعَ مَعَهُ، وَحَتَّى تُبَيِّرَ (٢) بَعْدِلِهِ ظُلْمَ الْجَوْرِ، وَتُطْفِئَ بِهِ نِيرَانَ الْكُفْرِ، وَتُوضِّحَ بِهِ مَعَاقِدَ الْحَقِّ وَمَجْهُوْلَ الْعَدْلِ، فَإِنَّهُ عَبْدُكَ الَّذِي اسْتَحْلَصِيَّتَهُ لِنَفْسِكَ، وَاصْطَفَيْتَهُ عَلَى غَيْبِكَ، وَعَصَمْتَهُ مِنَ الذُّنُوبِ، وَبَرَّأْتَهُ مِنَ الْعُيُوبِ، وَطَهَّرْتَهُ مِنَ الرَّجْسِ، وَسَلَّمْتَهُ مِنَ الدَّنَسِ.

اللَّهُمَّ فَإِنَّا نَشْهَدُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَوْمَ حُلُولِ الطَّامَةِ، أَنَّهُ لَمْ يُذْنِبْ ذَنْبًا وَلَا أَتَى حُوبًا، وَ لَمْ يَزْتَكِبْ مَعْصِيَةً، وَ لَمْ يُضَيِّعْ لَكَ طَاعَةً، وَ لَمْ يَهْتِكْ لَكَ حُرْمَةً، وَ لَمْ يُبَدِّلْ لَكَ

١- « وَدَمَّرْ مَنْ » خ ل.

٢- « تُبَيِّرَ » خ ل.

فَرِيضَةً، وَ لَمْ يُعَيِّرْ لَكَ شَرِيْعَةً؛ وَ أَنَّهُ الْهَادِي الْمُهْتَدِي الطَّاهِرُ النَّقِيُّ النَّقِيُّ الرَّضِيُّ الْمَرْضِيُّ الرَّكِيُّ.

اللَّهُمَّ أَعْطِهِ فِي نَفْسِهِ وَ أَهْلِهِ وَ وَلَدِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ (١) وَ أُمَّتِهِ وَ جَمِيعَ رَعِيَّتِهِ، مَا تُفَرِّقُ بِهِ عَيْنَهُ، وَ تَسْرِقُ بِهِ نَفْسَهُ، وَ تَجْمَعُ لَهُ مُلْكَ الْمَمَالِكِ (٢)، قَرِيبَهَا وَ بَعِيدَهَا، وَ عَزِيزَهَا وَ ذَلِيلَهَا، حَتَّى يَجْرِيَ حُكْمُهُ عَلَى كُلِّ حُكْمٍ، وَ يَغْلِبَ بِحَقِّهِ عَلَى كُلِّ بَاطِلٍ.

اللَّهُمَّ اسْلُوكَ بِنَا عَلَى يَدَيْهِ مِنْهَاجِ الْهُدَى وَ الْمَحَجَّةِ الْعُظْمَى وَ الطَّرِيقَةِ الْوَسْطَى، الَّتِي يَرْجِعُ إِلَيْهَا الْغَالِي، وَ يَلْحَقُ بِهَا التَّالِي، وَ قَوْنَا عَلَى طَاعَتِهِ، وَ تَبَّنَا عَلَى مُتَابَعَتِهِ (٣)، وَ آمَنَّا عَلَيْنَا بِمُبَايَعَتِهِ؛ وَ اجْعَلْنَا فِي حَزْبِهِ الْقَوَامِينَ بِأَمْرِهِ، الصَّابِرِينَ مَعَهُ، الطَّالِبِينَ رِضَاكَ بِمُنَاصَحَتِهِ، حَتَّى تَحْشُرَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي أَنْصَارِهِ وَ أَعْوَانِهِ، وَ مَقَوِّيهِ سُلْطَانِهِ.

اللَّهُمَّ وَ اجْعَلْ ذَلِكَ لَنَا خَالِصًا مِنْ كُلِّ شَكٍّ وَ شُبُهَةٍ، وَ رِيَاءٍ وَ سُمْعَةٍ، حَتَّى لَا نَعْتَمِدَ بِهِ غَيْرَكَ وَ لَا نَطْلُبَ بِهِ إِلَّا وَجْهَكَ، وَ حَتَّى تُحِلَّنَا مَحَلَّهُ، وَ تَجْعَلَنَا فِي الْجَنَّةِ مَعَهُ، وَ أَعِدَّنَا مِنَ السَّامَةِ وَ الْكَسَلِ وَ الْفُتْرَةِ، وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِذِينِكَ، وَ تُعِزُّ بِهِ نَصْرَ وَلِيِّكَ وَ لَا تَسْتَبْدِلُ بِنَا غَيْرَنَا؛ فَإِنَّ اسْتِبْدَالَكَ بِنَا غَيْرَنَا عَلَيْكَ يَسِيرٌ، وَ هُوَ عَلَيْنَا كَبِيرٌ.

اللَّهُمَّ نَوِّرْ بِهِ كُلَّ ظُلْمَةٍ، وَ هِدِّ بِرُكْنِهِ كُلَّ بَدْعَةٍ، وَ اهْدِمْ بِعِزِّهِ كُلَّ ضَلَالَةٍ، وَ اقْصِمْ بِهِ كُلَّ جَبَّارٍ، وَ أَخْمِدْ بِسَيْفِهِ كُلَّ نَارٍ، وَ أَهْلِكْ بِعَدْلِهِ جُورَ كُلِّ جَائِرٍ، وَ أَجْرِ حُكْمَهُ عَلَى كُلِّ حَاكِمٍ، وَ أَذِلَّ بِسُلْطَانِهِ كُلَّ سُلْطَانٍ.

اللَّهُمَّ أَذِلَّ كُلَّ مَنْ نَاوَاهُ، وَ أَهْلِكْ كُلَّ مَنْ عَادَاهُ، وَ امْكُرْ بِمَنْ كَادَهُ، وَ اسْتَأْصِلْ مَنْ جَحَدَ حَقَّهُ وَ اسْتَيْهَانَ بِأَمْرِهِ، وَ سَعَى فِي إِطْفَاءِ نُورِهِ، وَ أَرَادَ إِخْمَادَ ذِكْرِهِ.

١- « وَأَهْلُهُ وَ ذُرِّيَّتُهُ » خ ل.

٢- « وَ تَجْمَعُ لَهُ الْمَمْلَكَاتِ كُلَّهَا » خ ل.

٣- « مُشَابِعَتُهُ » خ ل.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى، وَعَلَى الْمُزْتَضَى، وَفَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ وَالْحَسَنِ الرَّضِيِّ وَالْحُسَيْنِ الْمُصْطَفَى، وَجَمِيعِ الْأَوْصِيَاءِ
مَصَابِيحِ الدُّجَى، وَأَعْلَامِ الْهُدَى، وَمَنَارِ الثَّقَى وَالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَالْحَبْلِ الْمَتِينِ وَالصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ، وَصَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَوَلَاةِ
عَهْدِكَ وَالْأَيْمَةِ مِنْ وُلْدِهِ، وَمُدِّ فِي أَعْمَارِهِمْ، وَزِدْ فِي آجَالِهِمْ، وَبَلِّغْهُمْ أَفْصَى آمَالِهِمْ، دِينًا وَدُنْيَا وَآخِرَةً، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ قَدِيرٌ (۱).

و در بعضی از کتب بعد از «وَهُوَ عَلَيْنَا كَبِيرٌ» این دعا وارد شده است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وُلَاةِ عَهْدِهِ وَالْأَيْمَةِ مِنْ بَعْدِهِ، وَبَلِّغْهُمْ آمَالَهُمْ، وَزِدْ فِي آجَالِهِمْ، وَاعِزِّزْ نَصِيرَهُمْ، وَتَمِّمْ لَهُمْ مَا أَسَيَّرْتَهُ إِلَيْهِمْ مِنْ
أَمْرِكَ لَهُمْ، وَتَبَّتْ دَعَائِمُهُمْ، وَاجْعَلْنَا لَهُمْ أَعْوَانًا، وَعَلَى دِينِكَ أَنْصَارًا؛ فَبِإِنَّهُمْ مَعَادِنُ كَلِمَاتِكَ، وَخُرَانُ عِلْمِكَ، وَأَرْكَانُ
تَوْحِيدِكَ، وَدَعَائِمُ دِينِكَ، وَوَلَاةُ أَمْرِكَ، وَخَالِصَةُ تَكِّ مِنْ عِبَادِكَ، وَصِهْفُوتُكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَأَوْلِيَاؤُكَ وَسَيِّدَاتُ أَوْلِيَاءِكَ، وَ
صِفْوَةُ أَوْلَادِ نَبِيِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ (۲).

[دعا در غیبت حضرت قائم علیه السلام]

و ایضاً به سند معتبر مروی است که این دعا را در غیبت حضرت قائم علیه السلام بخوانند:

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ، فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ رَسُولَكَ.

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي رَسُولَكَ، فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ.

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ، فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي.

اللَّهُمَّ لَا تُمِثْنِي مِثَّةَ جَاهِلِيَّةٍ وَلَا تُرْغِ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي.

۱- مصباح الزائر: ۴۵۷ - ۴۵۹، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۱۲.

۲- مصباح المتهجد: ۴۰۹، جمال الاسبوع: ۵۰۶ - ۵۱۱، مصباح كفعمی: ۵۴۸، بحار الانوار: ۹۵/۳۳۰ ح ۴ و ج ۱۰۲/۱۱۵،

موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۳۳۳ ش ۱۵۳۱.

اللَّهُمَّ فَكَمَا هَدَيْتَنِي بِوَلَايِهِ مَنْ فَرَضْتَ عَلَيَّ طَاعَتَهُ مِنْ وُلَاةِ أَمْرِكَ بَعِيدَ رَسُولِكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، حَتَّى وَالَيْتُ وُلَاةَ أَمْرِكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ ، وَ عَلِيًّا ، وَ مُحَمَّدًا ، وَ جَعْفَرًا ، وَ مُوسَى ، وَ عَلِيًّا ، وَ مُحَمَّدًا ، وَ عَلِيًّا وَ الْحَسَنَ وَ الْحُجَّةَ الْقَائِمَ الْمَهْدِيَّ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - .

اللَّهُمَّ فَجَبْتَنِي عَلَى دِينِكَ ، وَ اسْتَعْمَلَنِي بِطَاعَتِكَ ، وَ لَيْتَ قَلْبِي لَوْلِي أَمْرِكَ ، وَ عَافِنِي مِمَّا امْتَحَنْتَ بِهِ خَلْقَكَ ، وَ بَيَّسْتَنِي عَلَى طَاعِهِ وَ لِي أَمْرِكَ ، الَّذِي سَتَرْتَهُ عَن خَلْقِكَ ؛ وَ بِإِذْنِكَ (١) غَابَ عَن بَرِيَّتِكَ ، وَ أَمْرِكَ يَنْتَظِرُ ، وَ أَنْتَ الْعَالِمُ غَيْرُ الْمَعْلَمِ بِالْوَقْتِ الَّذِي فِيهِ صَلَاحُ أَمْرٍ وَ لِيكَ فِي الْبَازِنِ لَهُ بِإِظْهَارِ أَمْرِهِ ، وَ كَشْفِ سِتْرِهِ ، فَصَبَّرْنِي عَلَى ذَلِكَ حَتَّى لَا أَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخْرَجْتَ وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَلْتَ وَ لَا كَشْفَ مَا سَتَرْتَ وَ لَا الْبَحْثَ (٢) عَمَّا كَتَمْتَ وَ لَا أَنْزَاعَكَ فِي تَدْبِيرِكَ وَ لَا أَقُولُ: لِمَ وَ كَيْفَ ، وَ لَا: مَا بَالُ وَلِي الْأَمْرِ لَا يَظْهَرُ وَ قَدْ امْتَلَأَتِ الْأَرْضُ مِنَ الْجَوْرِ. وَ أُفَوِّضُ أُمُورِي كُلَّهَا إِلَيْكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُرِينِي وَلِيَّ أَمْرِكَ (٣) ظَاهِرًا نَافِذَ الْأَمْرِ مَعَ عِلْمِي بِأَنَّ لَكَ السُّلْطَانَ وَ الْقُدْرَةَ وَ الْبُرْهَانَ وَ الْحُجَّةَ وَ الْمَشِيئَةَ وَ الْحَوْلَ وَ الْقُوَّةَ ، فَافْعَلْ ذَلِكَ بِي وَ بِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ ، حَتَّى نَنْظُرَ إِلَى وَلِيَّ أَمْرِكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ - ظَاهِرَ الْمَقَالَةِ ، وَاضِحَ الدَّلَالَةِ ، هَادِيًا مِنَ الضَّلَالَةِ ، شَافِيًا مِنَ الْجَهَالَةِ.

أَبْرُزْ يَا رَبِّ مَشَاهِدَهُ ، وَ تَبَّتْ قَوَاعِدُهُ ، وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ تَقَرُّ عَيْنُهُ بِرُؤْيَيْتِهِ ، وَ أَقْمِنَا بِخِدْمَتِهِ ، وَ تَوَفَّنَا عَلَى مِلَّتِهِ ، وَ احْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ.

اللَّهُمَّ أَعِزَّهُ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ مَا خَلَقْتَ وَ ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ وَ أَنْشَأْتَ وَ صَوَّرْتَ ، وَ احْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ، وَ مِنْ خَلْفِهِ ، وَ عَن يَمِينِهِ ، وَ عَن شِمَالِهِ ، وَ مِنْ فَوْقِهِ ، وَ مِنْ تَحْتِهِ ، بِحِفْظِكَ

١- « فإذذك » خ ل.

٢- « ولا أبحث » خ ل.

٣- « ولي الأمر » خ ل.

الَّذِي لَا يَضِيعُ مَنْ حَفِظْتُهُ بِهِ، وَ أَحْفَظْ فِيهِ رَسُولَكَ وَ وَصِيَّ رَسُولِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ السَّلَامُ.

اللَّهُمَّ وَ مِيدًا فِي عُمْرِهِ، وَ زِدْ فِي أَجَلِهِ، وَ أَعِنُهُ عَلَى مَا وَلَّيْتَهُ وَ اسْتَرْعَيْتَهُ، وَ زِدْ فِي كَرَامَتِكَ لَهُ؛ فَإِنَّهُ الْهَادِي الْمُهْتَدِي وَ الْقَائِمُ الْمُهْتَدِي وَ الطَّاهِرُ النَّقِيُّ، الزَّكِيُّ النَّقِيُّ، الرَّضِيُّ الْمَرْضِيُّ، الصَّابِرُ الشَّكُورُ الْمُجْتَهِدُ.

اللَّهُمَّ وَ لَا تَسْلُبْنَا الْيَقِينَ لِطُولِ الْأَمِيدِ فِي غَيْبَتِهِ وَ انْقِطَاعِ خَبْرِهِ عَنَّا وَ لَا تُتَسِّنَا ذِكْرَهُ وَ انْتِظَارَهُ وَ الْإِيمَانَ بِهِ، وَ قُوَّةَ الْيَقِينِ فِي ظُهُورِهِ وَ الدُّعَاءِ لَهُ وَ الصَّلَاةِ عَلَيْهِ، حَتَّى لَا تَقْنَطُنَا غَيْبَتُهُ (١) مِنْ قِيَامِهِ، وَ يَكُونَ يَقِينُنَا فِي ذَلِكَ كَيْفِينُنَا فِي قِيَامِ رَسُولِكَ - صِلُوا تَكَّ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ مَا جَاءَ بِهِ مِنْ وَحْيِكَ وَ تَنْزِيلِكَ.

فَقَوِّ (٢) قُلُوبَنَا عَلَى الْإِيمَانِ بِهِ، حَتَّى تَسْلِمَكَ بِنَا عَلَى يَدَيْهِ مِنْهَاجِ الْهُدَى وَ الْمَحَجَّةِ الْعُظْمَى وَ الطَّرِيقَةِ الْوَسْطَى، وَ قَوِّنَا عَلَى طَاعَتِهِ، وَ نَبِّئْنَا عَلَى مُتَابَعَتِهِ، وَ اجْعَلْنَا فِي حِزْبِهِ وَ أَعْوَانِهِ وَ أَنْصَارِهِ وَ الرَّاظِينَ بِفِعْلِهِ وَ لَا تَسْلُبْنَا ذَلِكَ فِي حَيَاتِنَا وَ لَا عِنْدَ وَ فَاتِنَا، حَتَّى تَتَوَقَّأْنَا وَ نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ، لَا شَاكِّينَ وَ لَا نَاكِبِينَ (٣) وَ لَا مُرْتَابِينَ وَ لَا مُكْذِبِينَ.

اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُ، وَ أَيِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَ انْصُرْ نَاصِرِيهِ، وَ اخْذُلْ خَاذِلِيهِ، وَ دَمِّدْ عَلَى مَنْ نَصَبَ لَهُ وَ كَذَّبَ بِهِ، وَ أَظْهِرْ بِهِ الْحَقَّ، وَ أَمِتْ بِهِ الْجُورَ، وَ اسْتَنْقِذْ بِهِ عِبَادَكَ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ الذُّلِّ، وَ انْعَشْ بِهِ الْبِلَادَ، وَ اقْتُلْ بِهِ الْجَبَابِرَةَ وَ الْكُفْرَةَ (٤)، وَ أَقْصِمْ بِهِ رُؤُوسَ الضَّلَالَةِ، وَ ذَلِّلْ بِهِ الْجَبَّارِينَ وَ الْكَافِرِينَ، وَ أَبْرِ بِهِ الْمُنَافِقِينَ وَ النَّيَّاكِبِينَ، وَ جَمِّعِ الْمُخَالَفِينَ وَ الْمُلْحِدِينَ، فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، وَ بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا، وَ سَهْلِهَا وَ جَبَلِهَا، حَتَّى لَا تَدَعَ مِنْهُمْ دِيَارًا وَ لَا تُبْقِيَ لَهُمْ آثَارًا.

طَهِّرْ مِنْهُمْ بِلَادَكَ، وَ اشْفِ مِنْهُمْ صِيْدُورَ عِبَادِكَ، وَ جِدِّدْ بِهِ مَا امْتَحَى مِنْ دِينِكَ، وَ أَصْلِحْ بِهِ مَا يُدِلُّ مِنْ حُكْمِكَ وَ غَيِّرْ مِنْ سُنَّتِكَ (٥)، حَتَّى يُعَوِّدَ دِينَكَ بِهِ وَ عَلَى يَدَيْهِ غَضًّا جَدِيدًا صَحِيحًا لَا عَوَجَ فِيهِ وَ لَا بَدْعَ مَعَهُ، حَتَّى تُطْفِئَ بِعَدْلِهِ نِيرَانَ الْكَافِرِينَ؛ فَإِنَّهُ عَيْدُكَ الَّذِي اسْتَخْلَصْتَهُ لِنَفْسِكَ، وَ ارْتَضَيْتَهُ لِنَصِيرِ (٦) دِينِكَ، وَ اصْطَفَيْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ عَصَيْتَهُ مِنْ الذُّنُوبِ، وَ بَرَّأْتَهُ مِنَ الْعُيُوبِ، وَ أَطْلَعْتَهُ عَلَى الْغُيُوبِ، وَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِ، وَ طَهَّرْتَهُ مِنَ الرَّجْسِ، وَ نَقَيْتَهُ مِنَ الدَّنَسِ.

١- « لَا يُقْنَطُنَا طُولُ غَيْبَتِهِ » خ ل.

٢- « وَقَوِّ » خ ل.

٣- « وَلَا نَاكِبِينَ » خ ل.

٤- « جَبَابِرَةُ الْكُفْرِ » خ ل.

٥- « سُنَّتِكَ » خ ل.

٦- « لِنَصِيرِهِ » خ ل.

لَهُمْ فَصَلِّ عَلَيْهِ وَ عَلَى آبَائِهِ الْأَنْبِيَاءِ الطَّاهِرِينَ، وَ عَلَى شَيْعَتِهِ الْمُتَّبِعِينَ، وَ بَلِّغُهُمْ مِنْ أَيَّامِهِ (١) مَا يَأْمُلُونَ، وَ اجْعَلْ ذَلِكَ مِنَّا خَالِصاً مِنْ كُلِّ شَكٍّ وَ شُبُهَةٍ، وَ رِئَاءٍ وَ سَمْعَةٍ، حَتَّى لَا تُرِيدَ بِهِ غَيْرَكَ وَ لَا تَطْلُبَ بِهِ إِلَّا وَجْهَكَ.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُو إِلَيْكَ فَقَدْ نَبِينَا، وَ غَيَّبَهُ إِمَامِنَا، وَ شَدَدَ الزَّمَانَ عَلَيْنَا، وَ وَقُوعَ الْفِتَنِ بِنَا، وَ تَظَاهَرَ الْأَعْدَاءِ، وَ كَثَّرَهُ عَدُوَّنَا، وَ قَلَّهَ عَدِدَنَا.

اللَّهُمَّ فَافْرِجْ ذَلِكَ عَنَّا بِفَتْحِ مِنْكَ تُعَجِّلُهُ، وَ نَصْرِ مِنْكَ تُعِزُّهُ، وَ إِمَامِ عَدْلٍ تُظَهِّرُهُ، إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تَأْذَنَ لَوْلِيِّكَ فِي إِظْهَارِ عَيْدِكَ فِي عِبَادِكَ، وَ قَتْلِ أَعْيَادِكَ فِي بِلَادِكَ، حَتَّى لَا تَدَعَ لِلْجَوْرِ يَا رَبِّ دِعَامَةً إِلَّا قَصَمْتَهَا وَ لَا بَقِيَّةً إِلَّا أَفْنَيْتَهَا وَ لَا قُوَّةً إِلَّا أَوْهَنْتَهَا وَ لَا رُكْنًا إِلَّا هَدَمْتَهُ (٢) وَ لَا حِدًّا إِلَّا فَالَلْتَهُ وَ لَا سِلَاحًا إِلَّا أَكَلْتَهُ وَ لَا رَايَةً إِلَّا نَكَسْتَهَا وَ لَا شُجَاعًا إِلَّا قَتَلْتَهُ وَ لَا جَيْشًا إِلَّا خَدَلْتَهُ.

وَازْمِهِمْ يَا رَبِّ بِحَجْرِكَ الدَّامِغِ، وَ اضْرِبْهُمْ بِسَيْفِكَ الْقَاطِعِ، وَ بِأَسْكَ الَّذِي لَا تَرُدُّهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ، وَ عَذِّبْ أَعْيَادَكَ وَ أَعْدَاءَ وَلِيِّكَ وَ أَعْدَاءَ

١- « من آمالهم » خ ل.

٢- « إِلَّا هَدَدْتَهُ » خ ل.

رَسُولِكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ - بِيَدِ وَلِيِّكَ، وَ أَيْدِي عِبَادِكَ الْمُؤْمِنِينَ.

اللَّهُمَّ اكْفِ وَلِيِّكَ وَحُجَّتَكَ فِي أَرْضِكَ هَوْلَ عَيْدُوهُ، وَ كَيْدَ مَنْ أَرَادَهُ (١)، وَ امْكُرْ بَيْنَ مَكْرٍ بِهِ، وَ اجْعَلْ دَائِرَةَ السُّوءِ عَلَى مَنْ أَرَادَ بِهِ سُوءًا، وَ اقْطَعْ عَنْهُ مَا دَتَتْهُمْ، وَ أَرْعِبْ لَهُ قُلُوبَهُمْ، وَ زَلْزِلْ أَقْدَامَهُمْ، وَ خُذْهُمْ جَهْرَةً وَ بَعْتَةً، وَ شَدِّدْ عَلَيْهِمْ عَذَابَكَ، وَ أَخْزِهِمْ فِي عِبَادِكَ وَ الْعَنْهُمْ فِي بِلَادِكَ، وَ أَسِدْ كُنْهُمُ أَسْفَلَ نَارِكَ، وَ أَحِطْ بِهِمْ أَشَدَّ عَذَابِكَ، وَ أَضِلِّهِمْ نَارًا، وَ احْشُ قُبُورَ مَوْتَاهُمْ نَارًا، وَ أَضِلِّهِمْ حَرَّ نَارِكَ؛ فَإِنَّهُمْ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ، وَ اتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ، وَ أَضَلُّوا (٢) عِبَادَكَ وَ أَخْرَبُوا بِلَادَكَ.

اللَّهُمَّ وَ أَحِي بِوَلِيِّكَ الْقُرْآنَ، وَ أَرِنَا نُورَهُ سَيْرَ مَدًّا لَا لَيْلَ فِيهِ، وَ أَحِي بِهِ الْقُلُوبَ الْمَيِّتَةَ، وَ اشْفِ بِهِ الصُّدُورَ الْوَعْرَةَ، وَ اجْمَعْ بِهِ الْأَهْوَاءَ الْمُخْتَلِفَةَ عَلَى الْحَقِّ، وَ أَقِمْ بِهِ الْحُدُودَ الْمُعْطَلَةَ وَ الْأَحْكَامَ الْمُهْمَلَةَ، حَتَّى لَا يَبْقَى حَقٌّ إِلَّا ظَهَرَ وَ لَا عَدْلٌ إِلَّا زَهَرَ.

وَاجْعَلْنَا يَا رَبِّ مِنْ أَعْوَانِهِ، وَ مَقْوِيَةِ سُلْطَانِهِ وَ الْمُؤْتَمِرِينَ لِأَمْرِهِ وَ الرَّاظِينَ بِفِعْلِهِ وَ الْمُسْلِمِينَ لِأَحْكَامِهِ، وَ مَمَّنْ لَا حَاجَةَ بِهِ إِلَى التَّقِيَةِ مِنْ خَلْقِكَ.

وَ أَنْتَ - يَا رَبِّ - الَّذِي تَكْشِفُ الضَّرَّ، وَ تُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاكَ، وَ تُنْجِي مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ، فَامْكُشِفِ الضَّرَّ عَنِّي وَ لِيَّكَ، وَ اجْعَلْهُ خَلِيفَةً فِي أَرْضِكَ كَمَا ضَمِنْتَ لَهُ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِنْ خُصَمَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - وَ لَا تَجْعَلْنِي مِنْ أَعْدَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ لَا تَجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ الْحَقِّ وَ الْغَيْظِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ (٣) عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ ذَلِكَ فَأَعِدْنِي، وَ اسْتَجِيرُ بِكَ فَأَجِرْنِي.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْنِي بِهِمْ عِنْدَكَ فَائِزًا فِي الدُّنْيَا

١- « وكد من كاده» خ ل.

٢- « وَ ضَلُّوا وَأَضَلُّوا» خ ل.

٣- « والغیظ علی آل محمد» خ ل.

وَالْآخِرَهُ، وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ، آمِينَ يَا رَبَّ (۱) الْعَالَمِينَ (۲).

و دو زیارت دیگر در کتب معتبره علما مذکور است؛ و از مزار شیخ مفید - علیه الرّحمه - ظاهر می شود که هر دو منقول باشد.

[دو زیارت دیگر در کتب معتبره]

[زیارت اول در سرداب مقدّس]

گفته اند که: چون داخل سرداب شوی بعد از رخصت طلبیدن، بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَ خَلِيفَةَ آبَائِهِ الْمَهْدِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ الْمَاضِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَافِظَ أَسْرَارِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ مِنَ الصَّفْوَةِ الْمُنتَجِبِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْأَنْوَارِ الزَّاهِرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْأَعْلَامِ الْبَاهِرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْعِثْرَةِ الطَّاهِرَةِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعِينِ الْعُلُومِ النَّبَوِيَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ الَّذِي لَا يُؤْتَى إِلَّا مِنْهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَبِيلَ اللَّهِ الَّذِي مَنْ سَلَكَ غَيْرَهُ هَلَكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَاطِرَ شَجَرَةِ طُوبَى وَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي لَا يُطْفِئُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ الَّتِي لَا تَخْفَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى مَنْ فِي الْأَرْضِ وَ السَّمَاءِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ سَلَامَ مَنْ عَرَفَكَ بِمَا عَرَّفَكَ بِهِ اللَّهُ، وَ نَعْتِكَ بِبَعْضِ نِعْمَتِكَ الَّتِي أَنْتَ أَهْلُهَا وَ فَوْقَهَا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْحُجَّةُ عَلَى مَنْ مَضَى وَ مَنْ بَقِيَ، وَ أَنَّ حِزْبَكَ هُمُ الْغَالِبُونَ، وَ أَوْلِيَاءَكَ هُمُ الْفَائِزُونَ، وَ أَعْدَاءَكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ؛ وَ أَنَّكَ خَازِنُ كُلِّ عِلْمٍ، وَ فَاتِقُ كُلِّ رَتْقٍ، وَ مُحَقِّقُ كُلِّ حَقٍّ، وَ مُبْطِلُ كُلِّ بَاطِلٍ.

۱- « آمین ربّ» خ ل.

۲- کمال الدین: ۵۱۲ ح ۴۳، مصباح المتّهّجّد: ۴۱۱، جمال الاسبوع: ۵۲۱، مصباح الزائر: ۴۲۵، بلد الامین: ۳۰۶ - ۳۰۹، بحار الانوار: ۵۳/۱۸۷ ح ۱۸ و ج ۱۰۲/۸۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۳۵۲ ش ۱۵۳۹.

رَضِيَّتِكَ يَا مَوْلَايَ إِمَامًا وَ هَادِيًا وَ وَلِيًّا وَ مُرْشِدًا، لَا أَسْتَعِينُ بِكَ بَدَلًا وَ لَا أَتَّخِذُ مِنْ دُونِكَ وَ لِيًّا.

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْحَقُّ الثَّابِتُ الَّذِي لَا عَيْبَ فِيهِ، وَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ فِيكَ حَقٌّ، لَا أَرْتَابُ لِطَوْلِ الْغَيْبِ وَ بَعْدِ الْأَمَدِ وَ لَا أَتَحَيَّرُ مَعَ مَنْ جَهِلَكَ وَ جَهِلَ بِكَ، مُنْتَظِرٌ مُتَوَقِّعٌ لِأَيَّامِكَ، وَ أَنْتَ الشَّافِعُ الَّذِي لَا تُنَازِعُ وَ الْوَلِيُّ الَّذِي لَا تُدَافِعُ، ذَخَرَكَ اللَّهُ لِنُصْرِهِ الدِّينِ، وَ إِغْزَاةِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْإِنْتِقَامِ مِنَ الْجَا حِدِينَ الْمَارِقِينَ.

أَشْهَدُ أَنَّ بَوْلَايَتِكَ تُقْبَلُ الْأَعْمَالُ، وَ تُرَكَّى الْأَفْعَالُ، وَ تُضَاعَفُ الْحَسَنَاتُ، وَ تُمْحَى السَّيِّئَاتُ؛ فَمِنْ جَاءَ بِبَوْلَايَتِكَ وَ اعْتَرَفَ بِإِمَامَتِكَ قَبِلَتْ أَعْمَالُهُ، وَ صُدِّقَتْ أَقْوَالُهُ، وَ تَضَاعَفَتْ حَسَنَاتُهُ، وَ مُحِيتْ سَيِّئَاتُهُ.

وَمَنْ عَدَلَ عَن بَوْلَايَتِكَ وَ جَهِلَ مَعْرِفَتَكَ وَ اسْتَبَدَلَ بِكَ غَيْرَكَ، كَبِهَ اللَّهُ عَلَى مَنْخَرِهِ فِي النَّارِ، وَ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا، وَ لَمْ يُقِمَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا.

أَشْهَدُ اللَّهُ وَ أَشْهَدُ مَلَائِكَتَهُ وَ أَشْهَدُكَ يَا مَوْلَايَ بِهَذَا (١)، ظَاهِرُهُ كِبَاطِنُهُ، وَ سِرُّهُ كَعَلَانِيَتِهِ، وَ أَنْتَ الشَّاهِدُ عَلَى ذَلِكَ، وَ هُوَ عَهْدِي إِلَيْكَ، وَ مِيثَاقِي لَدَيْكَ؛ إِذْ أَنْتَ نِظَامُ الدِّينِ، وَ يَعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ، وَ عِزُّ الْمُؤَحِّدِينَ، وَ بِحَدِّكَ أَمَرَنِي رَبُّ الْعَالَمِينَ، فَلَوْ تَطَاوَلَتِ الدُّهُورُ، وَ تَمَادَتِ الْأَعْمَارُ (٢)، لَمْ أَرْدَدْ فِيكَ إِلَّا يَقِينًا، وَ لَكَ إِلَّا حُبًّا، وَ عَلَيْكَ إِلَّا تَوَكُّلاً وَ مُعْتَمِدًا، وَ لَظْهُورِكَ إِلَّا تَمَوَّقَعًا وَ مُنْتَظَرًا، وَ لِجِهَادِي (٣) بَيْنَ يَدَيْكَ مُتَرَقِّبًا، فَأَبْذُلُ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وَ لَدِي وَ أَهْلِي وَ جَمِيعَ مَا خَوَّلَنِي رَبِّي بَيْنَ يَدَيْكَ وَ التَّصَرُّفِ بَيْنَ أَمْرِكَ وَ نَهْيِكَ.

مَوْلَايَ فَإِنْ أَدْرَكْتُ أَيَّامَكَ الظَّاهِرَةَ وَ أَعْلَامَكَ الْبَاهِرَةَ، فَهَا أَنَا ذَا عِبْدِكَ

١- « أَنْ مَقَالِي هَذَا » خ ل.

٢- « الْأَعْصَارِ » خ ل.

٣- « وَ عَلَيْكَ إِلَّا تَوَكُّلاً وَ اعْتِمَادًا، وَ لَظْهُورِكَ إِلَّا تَمَوَّقَعًا وَ انْتِظَارًا وَ تَرَقُّبًا لِجِهَادِي » خ ل.

الْمُتَصَرِّفُ بَيْنَ أَمْرِكَ وَ نَهْيِكَ، أَرْجُو بِهِ الشَّهَادَةَ بَيْنَ يَدَيْكَ وَ الْفَوْزَ لَدَيْكَ.

مَوْلَايَ، فَإِنْ أَدْرَكْتَنِي الْمَوْتُ قَبْلَ ظُهُورِكَ، فَإِنِّي أَتَوَسَّلُ بِكَ وَ بِآبَائِكَ الطَّاهِرِينَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يُصَيِّمَنِي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ يَجْعَلَ لِي كَرَّةً فِي ظُهُورِكَ، وَ رَجْعَةً فِي أَيَّامِكَ، لِأَبْلُغَ مِنْ طَاعَتِكَ مُرَادِي، وَ أَشْفِيَ مِنْ أَعْدَائِكَ فُؤَادِي.

مَوْلَايَ، وَقَفْتُ فِي زِيَارَتِكَ مَوْقِفَ الْخَاطِئِينَ النَّادِمِينَ، الْخَائِفِينَ مِنْ عِقَابِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ قَدِ اتَّكَلْتُ عَلَى شَفَاعَتِكَ، وَ رَجَوْتُ بِمَوْلَانِكَ وَ شَفَاعَتِكَ مَحْوَ ذُنُوبِي، وَ سِتْرَ عُيُوبِي، وَ مَغْفِرَةَ زَلَلِي؛ فَكُنْ لَوْلِيَّكَ يَا مَوْلَايَ عِنْدَ تَحْقِيقِ أَمَلِي، وَ اسْأَلِ اللَّهَ غُفْرَانَ زَلَلِي، فَقَدْ تَعَلَّقَ بِحَبْلِكَ، وَ تَمَسَّكَ بِوَلَايَتِكَ، وَ تَبَرَّأَ مِنْ أَعْدَائِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ أَنْجِزْ لَوْلِيَّكَ مَا وَعَدْتَهُ.

اللَّهُمَّ أَظْهِرْ كَلِمَتَهُ، وَ أَعْلِلْ دَعْوَتَهُ، وَ انصُرْهُ عَلَى عَدُوِّهِ وَ عَدُوِّكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَظْهِرْ كَلِمَتَكَ الثَّامَّةَ، وَ مُعَيَّبِكَ فِي أَرْضِكَ، الْخَائِفَ الْمُتَرَقِّبَ.

اللَّهُمَّ انصُرْهُ نَصْرًا عَزِيزًا، وَ افْتَحْ لَهُ فَتْحًا قَرِيبًا يَسِيرًا.

اللَّهُمَّ وَ أَعِزِّ بِهِ الدِّينَ بَعْدَ الْخُمُولِ، وَ أَطْلِعْ بِهِ الْحَقَّ بَعْدَ الْأُفُولِ، وَ اجْلِبْ بِهِ الظُّلْمَةَ، وَ اكشِفْ بِهِ الغُمَّةَ.

اللَّهُمَّ وَ آمِنْ بِهِ الْبِلَادَ، وَ اهْدِ بِهِ الْعِبَادَ.

اللَّهُمَّ امْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا، كَمَا مِلْتُمْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا، إِنَّكَ سَمِيعٌ مُجِيبٌ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، ائْتِدْنِ لَوْلِيَّكَ فِي الدُّخُولِ إِلَى حَرَمِكَ، صَيِّمُوا اللَّهَ عَلَيْكَ وَ عَلَى آبَائِكَ الطَّاهِرِينَ، وَ رَحْمَهُ اللَّهَ وَ بَرَكَاتَهُ (١).

١- مزار كبير: ٥٨٦ - ٥٨٩، مزار شهيد: ٢٠٣ - ٢٠٨، بحار الانوار: ١٠٢/١١٦، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٤/٢٨١

پس برو به نزد سرداب غیبت آن حضرت و میان دو در بایست و درها را به دست خود بگیر و تنحس کن - مانند کسی که رخصت داخل شدن طلبد - و «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» بگو و پایین رو با تائی و حضور قلب و دو رکعت نماز در عرصه سرداب بکن، پس بگو:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا، وَ عَرَفْنَا أَوْلِيَاءَهُ وَ أَعْدَاءَهُ، وَ وَفَّقَنَا لِزِيَارَةِ أَيْمَتِنَا، وَ لَمْ يَجْعَلْنَا مِنَ الْمُعَانِدِينَ النَّاصِيَيْنِ وَ لَا مِنَ الْغُلَاهِ الْمُفَوِّضِينَ وَ لَا مِنَ الْمُؤْتَابِينَ الْمُقْصَرِّينَ.

السَّلَامُ عَلَى وَلِيِّ اللَّهِ وَ ابْنِ أَوْلِيَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُدَّخِرِ لِكِرَامِهِ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ بَوَارِ أَعْدَائِهِ.

السَّلَامُ عَلَى النَّوْرِ الَّذِي أَرَادَ أَهْلُ الْكُفْرِ إِطْفَاءَهُ، فَأَبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُنِيرَهُ بِكُرْهِهِمْ، وَ أَيْدَهُ بِالْحَيَاةِ حَتَّى يُظْهِرَ عَلَى يَدِهِ الْحَقَّ بِرَعْمِهِمْ.

أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكَ صَغِيرًا، وَ أَكْمَلَ لَكَ عُلُومَهُ كَبِيرًا، وَ أَنْتَ حَيٌّ لَا تَمُوتُ، حَتَّى تُبْطَلَ الْجِبْتُ وَ الطَّاغُوتُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ وَ عَلَى خُدَامِهِ وَ أَعْوَانِهِ، عَلَى غَيْبَتِهِ (۱) وَ نَأْيِهِ، وَ اسْتُرْهُ سِتْرًا عَزِيزًا، وَ اجْعَلْ لَهُ مَعْقَلًا حَرِيزًا، وَ أَشْدِدِ اللَّهُمَّ وَ طَأْتِكَ عَلَى مُعَانِدِيهِ، وَ اخْرُسْ مَوَالِيَهُ وَ زَائِرِيهِ.

اللَّهُمَّ كَمَا جَعَلْتَ قَلْبِي بِمَذْكَرِهِ مَعْمُورًا؛ فَاجْعَلْ سِلَاحِي بِنُصِيرَتِهِ مَشْهُورًا، وَ إِنْ حَالَ بَيْنِي وَ بَيْنَ لِقَائِهِ الْمَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَى عِبَادِكَ حَتْمًا، وَ أَقْدَرْتَ بِهِ عَلَى خَلِيقَتِكَ رَعْمًا، فَابْعَثْنِي عِنْدَ خُرُوجِهِ ظَاهِرًا مِنْ حُفْرَتِي، مُؤْتَرًّا كَفْنِي،

حَتَّى أَجَاهِدَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فِي الصَّفِّ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَى أَهْلِهِ فِي كِتَابِكَ فَقُلْتَ: «كَانَهُمْ بُنِيَانٌ مَرْصُوصٌ» (١).

اللَّهُمَّ طَالَ الْإِنْتِظَارُ، وَشِمَتَ مِنَّا (٢) الْفُجَارُ، وَصَعَبَ عَلَيْنَا الْإِنْتِصَارُ.

اللَّهُمَّ أَرِنَا وَجْهَ وَلِيِّكَ الْمَيْمُونِ، فِي حَيَاتِنَا وَبَعْدَ الْمَمُوتِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَدِينُ لَكَ بِالرَّجْعَةِ بَيْنَ يَدَيِ صَاحِبِ هَذِهِ الْبُقْعَةِ.

الْعُوْثُ، الْعُوْثُ، الْعُوْثُ، يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، قَطَعْتَ فِي وُضْعِكَ الْخُلَمَانَ، وَهَجَرْتَ لِيَزَارَتِكَ الْأَوْطَانَ، وَأَخْفَيْتُ أَمْرِي عَنْ أَهْلِ الْبُلْدَانِ، لِتَكُونَ شَفِيعًا عِنْدَ رَبِّكَ وَرَبِّي وَإِلَى آبَائِكَ وَمَوَالِيٍّ، فِي حُسْنِ التَّوْفِيقِ لِي، وَإِسْبَاغِ النُّعْمَةِ عَلَيَّ، وَسَوْقِ الْإِحْسَانِ إِلَيَّ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ أَصْحَابِ الْحَقِّ، وَقَادَةِ الْخَلْقِ، وَاسْتَجِبْ مِنِّي مَا دَعَوْتُكَ، وَاعْظِنِي مَا لَمْ أَنْطِقْ بِهِ فِي دُعَائِي، مِنْ صَلَاحِ دِينِي وَدُنْيَايَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

پس داخل صُفِّه شو و دو رکعت نماز بکن و بگو:

اللَّهُمَّ عَبْدُكَ الرَّائِي فِي فَنَاءِ وَلِيِّكَ الْمَرْوَرِ، الَّذِي فَرَضْتَ طَاعَتَهُ عَلَى الْعَبِيدِ وَالْأَحْرَارِ، وَأَنْقَذْتَ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ مِنْ عَذَابِ النَّارِ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا زِيَارَةً مَقْبُولَةً ذَاتَ دُعَاءٍ مُسْتَجَابٍ، مِنْ مُصَدِّقٍ بِوَلِيِّكَ غَيْرِ مُرْتَابٍ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ بِهِ وَلَا بِيَارَتِهِ وَلَا تَقْطَعْ أَثْرِي مِنْ مَشْهَدِهِ، وَزِيَارَتِهِ أَبِيهِ وَجَدِّهِ.

اللَّهُمَّ أَخْلِفْ عَلَيَّ نَفَقَتِي، وَانْفَعْنِي بِمَا رَزَقْتَنِي فِي دُنْيَايَ وَآخِرَتِي،

١- صف: ٤.

٢- «بنا» خ ل.

لِي وَ لِإِخْوَانِي وَ أَبَوَيَّ وَ جَمِيعِ عَشْرَتِي.

أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ أَيُّهَا الْإِمَامُ الَّذِي يُفُوزُ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ، وَ يَهْلِكُ عَلَى يَدَيْهِ الْكَافِرُونَ الْمُكَذِّبُونَ.

يَا مَوْلَايَ، يَا ابْنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، جِئْتُكَ زَائِراً لَكَ وَ لِأَبِيكَ وَ جَدِّكَ، مُتَيْقِناً الْفَوْزَ بِكُمْ، مُعْتَقِداً إِمَامَتَكُمْ.

اللَّهُمَّ اكْتُبْ هَذِهِ الشَّهَادَةَ وَ الزِّيَارَةَ لِي عِنْدَكَ فِي عِلِّيِّينَ، وَ بَلِّغْنِي بِلَاغِ الصَّالِحِينَ، وَ انْفَعْنِي بِحُبِّهِمْ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ (۱).

[زیارت دوم در سرداب مقدس]

گفته اند که: به روایت دیگر منقول است که: می گویی بعد از داخل شدن سرداب مقدس:

السَّلَامُ عَلَى الْحَقِّ الْجَدِيدِ وَ الْعَالِمِ الَّذِي عِلْمُهُ لَا يَبِيدُ.

السَّلَامُ عَلَى مُحْيِي الْمُؤْمِنِينَ، وَ مُبِيرِ الْكَافِرِينَ.

السَّلَامُ عَلَى مَهْدِيِّ الْأُمَمِ، وَ جَامِعِ الْكَلِمِ.

السَّلَامُ عَلَى خَلْفِ السَّلَفِ، وَ صَاحِبِ الشَّرَفِ.

السَّلَامُ عَلَى حُجَّةِ الْمَعْبُودِ، وَ كَلِمَةِ الْمُحْمُودِ.

السَّلَامُ عَلَى مُعِزِّ الْأَوْلِيَاءِ، وَ مُدِلِّ الْأَعْدَاءِ.

السَّلَامُ عَلَى وَارِثِ الْأَنْبِيَاءِ، وَ خَاتِمِ الْأَوْصِيَاءِ.

السَّلَامُ عَلَى الْقَائِمِ الْمُنتَظَرِ وَ الْعَدْلِ الْمُشْتَهَرِ.

السَّلَامُ عَلَى السَّيْفِ الشَّاهِرِ وَ الْقَمَرِ الزَّاهِرِ وَ النُّورِ الْبَاهِرِ.

۱- مصباح الزائر: ۴۴۴، مزار کبیر: ۶۵۷ - ۶۵۹، بحار الانوار: ۱۰۳/۱۰۲ - ۱۰۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام:

۴/۲۸۷ ش ۱۴۹۵، و ص ۴۲۳ ش ۱۵۹۹.

السَّلَامُ عَلَى شَمْسِ الظَّلَامِ، وَبَدْرِ التَّمَامِ.

السَّلَامُ عَلَى رَبِيعِ الْأَنَامِ، وَنَضْرِهِ الْأَيَّامِ.

السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الصَّمْصَامِ، وَفَلَّاقِ الْهَامِ.

السَّلَامُ عَلَى الدِّينِ الْمَأْتُورِ وَالْكِتَابِ الْمَسْطُورِ.

السَّلَامُ عَلَى بَقِيَّةِ اللَّهِ فِي بِلَادِهِ، وَحُجَّتِهِ عَلَى عِبَادِهِ، الْمُنتَهَى إِلَيْهِ مَوَارِيثُ الْأَنْبِيَاءِ، وَلَدَيْهِ مَوْجُودُ آثَارِ الْأَصْفِيَاءِ، الْمُؤْتَمَنِ عَلَى السِّرِّ وَالْوَلِيِّ لِلْأَمْرِ.

السَّلَامُ عَلَى الْمَهْدِيِّ الَّذِي وَعَدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ الْأُمَّمَ أَنْ يَجْمَعَ بِهِ الْكَلِمَ، وَيُلَمَّ بِهِ الشَّعْثَ، وَيَمْلَأَ بِهِ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا، وَ يُمَكِّنَ لَهُ، وَيُنْجِزَ بِهِ وَعْدَ الْمُؤْمِنِينَ.

أَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنَّكَ وَالْأَيْمَةَ مِنْ آبَائِكَ أُمَّتِي وَمَوَالِي فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَ يَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ.

أَسْأَلُكَ يَا مَوْلَايَ أَنْ تَسْأَلَ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي صِيْلَاحِ شَأْنِي، وَقَضَاءِ حَوَائِجِي، وَغُفْرَانِ ذُنُوبِي وَالْأَخْذِ بِيَدِي، فِي دِينِي وَ دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي، لِي وَ لِكَافَةِ إِخْوَانِي الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، إِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ.

پس دوازده رکعت نماز زیارت می کنی - هر دو رکعت به یک سلام - ، پس می خوانی دعایی که از آن حضرت منقول است و آن این است:

اللَّهُمَّ عَظَمَ الْبَلَاءُ، وَ بَرِحَ الْخَفَاءُ، وَ انْكَشَفَ الْغَطَاءُ، وَ ضَاقَتِ الْأَرْضُ، وَ مَنَعَتِ السَّمَاءُ وَ إِلَيْكَ يَا رَبِّ الْمُشْتَكَى، وَ عَلَيْكَ الْمُعْوَلُ فِي الشَّدَةِ وَ الرَّخَاءِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، الَّذِيْنَ فَرَضْتَ عَلَيْنَا طَاعَتَهُمْ، فَعَرَفْنَا بِذَلِكَ مَنْزِلَتَهُمْ، فَرَجَّ عَنَّا بِحَقِّهِمْ فَزَجًّا عَاجِلًا كَلِمَحِ الْبَصْرِ، أَوْ هُوَ أَقْرَبُ مِنْ ذَلِكَ.

يَا مُحَمَّدُ يَا عَلِيُّ، يَا عَلِيُّ يَا مُحَمَّدُ، انصُرَانِي فَإِنَّكُمَا ناصِرَانِي، وَ اكْفِيَانِي فَإِنَّكُمَا كَافِيَانِي.

يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، الْغَوْثَ، الْغَوْثَ، الْغَوْثَ؛ أَدْرِكْنِي، أَدْرِكْنِي، أَدْرِكْنِي (۱).

بدان که زیارت آن حضرت در سرداب و جمیع بلاد مرغوب است؛ خصوصاً در امکنه شریفه، مثل ضرایح مقدسه اجداد طاهرین آن حضرت علیهم السلام و در ازمنه متبرکه، خصوصاً شب ولادت آن حضرت - که موافق مشهور شب پانزدهم ماه شعبان است - و در شب قدر که ملائکه و روح بر آن حضرت نازل می شوند.

۱- مزار شهید: ۲۱۰، مزار کبیر: ۵۹۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۱۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۸۵ - ۲۸۷ ش ۱۴۹۴ و ص ۳۰۱ ش ۱۵۰۱.

باب یازدهم: بیان زیارات جامعه واستغاثه و کیفیت صلوات بر ائمه (علیهم السلام)

در بیان زیارات جامعه است که هر امامی را به آن زیارت می توان کرد و استغاثه به ایشان نمودن و عرایض به خدمت ایشان نوشتن در حاجتها و شدنها و کیفیت صلوات فرستادن بر ایشان؛ و مشتمل بر چند فصل است:

فصل اول: در بیان زیارات جامعه است

زیارت اول:

اشاره

به سند معتبر منقول است که از حضرت امام رضا علیه السلام پرسیدند از زیارت موسی بن جعفر علیهما السلام.

فرمود که: نماز کنید در مسجدهایی که در دور آن حضرت است. و کافی است نزد هر امامی، که این زیارت بکنید:

السَّلَامُ عَلَى أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ أَضْفِيَاءِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَمَنَاءِ اللَّهِ وَ أَحِبَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَنْصَارِ اللَّهِ وَ خُلَفَائِهِ.

السَّلَامُ عَلَى مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مَسَاكِنِ ذِكْرِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُظْهِرِي أَمْرِ اللَّهِ وَ نَهْيِهِ، السَّلَامُ عَلَى الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُسْتَفْرِّينَ فِي مَرْضَاهِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُمَحَّصِينَ (۱) فِي طَاعَةِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَدْلَاءِ عَلَى اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَى الَّذِينَ مَنْ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَى اللَّهُ، وَ مَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَى اللَّهُ، وَ مَنْ عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهُ، وَ مَنْ جَهَلَهُمْ فَقَدْ جَهَلَ اللَّهُ، وَ مَنْ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، وَ مَنْ تَخَلَّى مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلَّى مِنَ اللَّهِ.

أَشْهَدُ اللَّهُ أَنِّي سَلِّمٌ لِمَنْ سَأَلَكُمْ، وَ حَزْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ

وَعَلَّائِيَّتِكُمْ، مُفَوِّضٌ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ إِلَيْكُمْ.

لَعْنِ اللَّهِ عِدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَأَبْرَأُ (۱) إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

و این کافی است در همه زیارتها و بسیار صلوات می فرستی بر مُحَمَّد و آل مُحَمَّد و نام می بری یک یک را به نام ایشان و بیزاری می جویی از دشمنان ایشان و دعا می کنی از برای خود و مؤمنان به آنچه خواهی (۲).

[صلوات بر رسول خدا و ائمه علیهم السلام]

مؤلف گوید که: چون در این روایت امر به صلوات بر هر یک بخصوص وارد شده است، اگر این صلوات منقول را بخواند بعد از زیارت، مناسب است.

و این صلوات، در کتب غیبت با سندش مذکور است و چون طولی دارد اکتفا می نمایم به آنچه شیخ طوسی - علیه الرحمه - در مصباح کبیر ذکر کرده است که:

این صلواتی است که بیرون آمد به سوی ابوالحسن ضراب اصفهانی در مکه و نسخه اش این است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الْمُتَّجِبِ فِي الْمِيثَاقِ، الْمُصْطَفَى فِي الظَّلَالِ، الْمُطَهَّرِ مِنْ كُلِّ آفَةٍ، الْبَرِيِّ مِنْ كُلِّ عَيْبٍ، الْمُؤَمَّلِ لِلنَّجَاهِ، الْمُؤْتَجَى لِلشِّفَاعَةِ، الْمُفَوِّضِ إِلَيْهِ دِينُ اللَّهِ.

اللَّهُمَّ شَرِّفْ بُنْيَانَهُ، وَعَظِّمْ بُرْهَانَهُ، وَأَفْلِحْ حُجَّتَهُ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ، وَأَضِيءْ نُورَهُ، وَبَيِّضْ وَجْهَهُ، وَأَعْطِهِ الْفَضْلَ وَالْفَضِيلَةَ وَالْمَنْزِلَةَ وَالْوَسِيلَةَ وَالدرَجَةَ الرَّفِيعَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً يَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ.

۱- «لَعْنِ اللَّهِ عِدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَأَبْرَأُ» خ ل.

۲- کافی: ۴/۵۷۸ ح ۲، کامل الزیارات: ۳۱۵ ب ۱۰۴ ح ۱، من لایحضره الفقیه: ۲/۶۰۸ ح ۳۲۱۵، عیون اخبار الرضا: ۲/۲۷۶ ح

۱، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۲۶ ح ۱ - ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۲۸ ش ۱۲۸۹ و ج ۵/۴۴ ش ۱۶۵۳.

وَصَلَّى عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَقَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، وَسَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلِّ عَلَى الْحُجَّهِ الْمُنتَظَرِ الْخَلْفِ الْقَائِمِ الْهَادِي الْمَهْدِيِّ، إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، أَلَمَائِهِ الْهَادِينَ الْمَهْدِيِّينَ، الْعُلَمَاءِ الصِّادِقِينَ، الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ، دَعَائِمِ دِينِكَ، وَ أَرْكَانِ تَوْحِيدِكَ، وَ تَرَاجِمِهِ وَ حَيْكَ، وَ حُجَجِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ خُلَفَائِكَ فِي أَرْضِكَ، فَهَمُّ الدِّينِ اخْتَرْتَهُمْ لِنَفْسِكَ، وَ اصْطَفَيْتَهُمْ لِعِبَادِكَ، وَ ارْتَضَيْتَهُمْ لِدِينِكَ، وَ خَصَصْتَهُمْ بِمَعْرِفَتِكَ، وَ جَلَلْتَهُمْ بِكَرَامَتِكَ، وَ غَشَّيْتَهُمْ بِرَحْمَتِكَ، وَ زَيَّنْتَهُمْ بِنِعْمَتِكَ، وَ غَدَّيْتَهُمْ بِحِكْمَتِكَ، وَ أَلْبَسْتَهُمْ مِنْ نُورِكَ، وَ رَفَعْتَهُمْ فِي مَلَكُوتِكَ، وَ حَفَفْتَهُمْ بِمَلَائِكَتِكَ، وَ شَرَّفْتَهُمْ بِبَنِيكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَيْهِمْ، صَلَاةَ زَاكِيَةٍ نَامِيَةٍ كَثِيرَةٍ طَيِّبَةٍ دَائِمَةٍ لَا يُحِيطُ بِهَا إِلَّا أَنْتَ وَ لَا يَسَعُهَا إِلَّا الْعِلْمُكَ وَ لَا يُحْصِيهَا إِلَّا أَحَدٌ غَيْرُكَ.

اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلَى وَ لِيِّكَ، الْمُحْيِي لِسِيَّتِكَ، الْقَائِمِ بِأَمْرِكَ، الدَّاعِي إِلَيْكَ، الدَّلِيلِ عَلَيْكَ، وَ حُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ خَلِيفَتِكَ فِي أَرْضِكَ، وَ شَاهِدِكَ عَلَى عِبَادِكَ.

اللَّهُمَّ أَعِزَّ نَصْرَهُ، وَ مَدِّ فِي عُمُرِهِ، وَ زَيِّنِ الْأَرْضَ بِطَوْلِ بَقَائِهِ.

اللَّهُمَّ اكْفِهِ بَغْيَ الْحَاسِدِينَ، وَ أَعِذْهُ مِنْ شَرِّ الْكَائِدِينَ، وَ ادْحَرْ عَنْهُ إِرَادَةَ الظَّالِمِينَ، وَ خَلِّصْهُ مِنْ أَيْدِي الْجَبَّارِينَ.

اللَّهُمَّ أَعْطِهِ فِي نَفْسِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ وَ شَبَابَتِهِ وَ رَعِيَّتِهِ وَ خَاصَّتِهِ وَ عَامَّتِهِ وَ عَدُوَّهُ وَ جَمِيعِ أَهْلِ الدُّنْيَا، مَا تُقِرُّ بِهِ عَيْنُهُ، وَ تَسُرُّ بِهِ نَفْسُهُ، وَ بَلِّغْهُ أَفْضَلَ أَمَلِهِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ جَدِّدْ بِهِ مَا مَحَىٰ مِنْ دِينِكَ، وَ أَحْيِ بِهِ مَا بُدِّلَ مِنْ كِتَابِكَ، وَ أَظْهِرْ بِهِ مَا عُيِّرَ مِنْ حُكْمِكَ، حَتَّىٰ يَعُودَ دِينُكَ بِهِ وَ عَلَىٰ يَدَيْهِ غَضًّا جَدِيدًا خَالِصًا مُخْلِصًا لَا شَكَّ فِيهِ وَ لَا شُبْهَةَ مَعَهُ وَ لَا بَاطِلَ عِنْدَهُ وَ لَا بَدْعَهُ لَدَيْهِ.

اللَّهُمَّ نَوِّرْ بُنُورَهُ كُلَّ ظُلْمَةٍ، وَ هُدِّ بَرُكْنِهِ كُلَّ بَدْعَةٍ، وَ اهْدِمْ بَعْزَهُ كُلَّ ضَلَالَةٍ، وَ أَقْصِمْ بِهِ كُلَّ جَبَّارٍ، وَ أَحْمِدْ بِسَيْفِهِ كُلَّ نَارٍ، وَ أَهْلِكْ بِعَدْلِهِ جَوْرَ كُلِّ جَائِرٍ، وَ أَجْرِ حُكْمَهُ عَلَىٰ كُلِّ حُكْمٍ، وَ أَذِلَّ بِسُلْطَانِهِ كُلَّ سُلْطَانٍ.

اللَّهُمَّ أَذِلَّ مَنْ نَاوَاهُ، وَ أَهْلِكْ كُلَّ مَنْ عَادَاهُ، وَ امْكُرْ بِمَنْ كَادَهُ، وَ اسْتَأْصِلْ مَنْ جَحَدَهُ حَقَّهُ، وَ اسْتَيْهَانَ بِأَمْرِهِ، وَ سَيِّعِي فِي إِطْفَاءِ نُورِهِ، وَ أَرَادَ إِخْمَادَ ذِكْرِهِ.

اللَّهُمَّ صِدِّقْ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَىٰ، وَ عَلِيٍّ الْمُتَّصِي، وَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ وَ الْحَسَنَ الرَّضَا وَ الْحُسَيْنَ الْمُضَفَّى، وَ جَمِيعِ الْأَوْصِيَاءِ، مَصَابِيحِ الدُّجَى، وَ أَعْلَامِ الْهُدَى، وَ مَنَارِ التَّقَى وَ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَ الْحَبْلِ الْمَتِينِ وَ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ.

وَصَلِّ عَلَىٰ وَآلِكَ وَوَلَاهِ عَهْدِكَ وَ الْأَيْمَةِ مِنْ وَلَدِهِ، وَ مَدِّ فِي أَعْمَارِهِمْ، وَ زِدْ فِي آجَالِهِمْ، وَ بَلِّغْهُمْ أَقْصَىٰ آمَالِهِمْ، دِينًا وَ دُنْيَاً وَ آخِرَةً، إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱).

زیارت دوم:

شیخ ابن بابویه - علیه الرحمه - و غیر او به سند معتبر روایت کرده اند که، شخصی از حضرت امام علی نقی - صلوات الله علیه - سؤال نمود که: ای فرزند رسول خدا به من تعلیم نما سخن بلیغ کاملی که آن را بخوانم، هر گاه زیارت کنم یکی از شما را.

فرمود که: چون به درگاه برسی، بایست و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ.

۱- مصباح المتعجل: ۴۰۶ - ۴۰۹، غیبت طوسی: ۱۶۸ - ۱۷۰، مزار کبیر: ۶۶۷ - ۶۷۰، جمال الاسبوع: ۵۰۰ - ۵۰۴، بحار الانوار:

۵۲/۲۰ - ۲۲ و ج ۹۴/۸۱ - ۸۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۵۳ ش ۱۶۸۲.

و باید که با غسل باشی.

پس چون داخل شوی و قبر را ببینی، بایست و سی مرتبه الله اکبر بگو.

پس راه برو به آرام دل و آرام تن و گامها را نزدیک به یکدیگر بگذار، پس بایست و سی مرتبه الله اکبر بگو.

پس به نزدیک قبر برو و چهل مرتبه الله اکبر بگو - که صد تکبیر تمام شود - .

پس بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ، وَ مَوْضِعِ الرَّسَالَةِ، وَ مُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ، وَ مَهْبِطِ الْوَحْيِ وَ مَعِيدِنَ الرَّحْمَةِ، وَ خُزَانَ الْعِلْمِ، وَ مُنْتَهَى الْحِلْمِ، وَ أَصُولِ الْكَرَمِ، وَ قَادَةَ الْأُمَمِ، وَ أَوْلِيَاءِ النَّعْمِ، وَ عَنَاصِرَ الْأَبْرَارِ، وَ دَعَائِمَ الْأَخْيَارِ، وَ سَاسَةَ الْعِبَادِ، وَ أَرْكَانَ الْبِلَادِ، وَ أَبْوَابَ الْإِيمَانِ، وَ أَمْنَاءَ الرَّحْمَنِ، وَ سُلَالَةَ النَّبِيِّينَ، وَ صُفْوَةَ الْمُؤَسَّلِينَ، وَ عِتْرَةَ خَيْرِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى أَئِمَّةِ الْهُدَى، وَ مَصَابِيحِ الدُّجَى، وَ أَعْلَامِ التُّقَى، وَ ذَوِي النَّهْيِ، وَ أَوْلَى الْحِجَابِ، وَ كَهْفِ الْوَرَى، وَ وَرَثَةِ الْأَنْبِيَاءِ، وَ الْمَثَلِ الْأَعْلَى وَ الدَّعْوَةِ الْحُسْنَى، وَ حُجَجِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ الْأُولَى، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، وَ مَسَاكِنِ بَرَكَهِ اللَّهِ، وَ مَعَادِنِ حِكْمِهِ اللَّهِ، وَ حَفَظِهِ سِرِّ اللَّهِ، وَ حَمَلِهِ كِتَابِ اللَّهِ، وَ أَوْصِيَاءِ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ ذُرِّيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ وَ الْأَدْلَاءِ عَلَى مَرْضَاهِ اللَّهِ وَ الْمُسْتَوْفِرِينَ (۱) فِي أَمْرِ اللَّهِ وَ التَّامِّينَ فِي مَحَبَّةِ اللَّهِ وَ الْمُخْلِصِينَ فِي تَوْجِيدِ اللَّهِ وَ الْمُظْهِرِينَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَ نَهْيِهِ، وَ عِبَادِهِ الْمُكْرَمِينَ الَّذِينَ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَ هُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الدُّعَاءِ وَالْقَادَةِ الْهُدَاهِ وَالسَّادَةِ الْوُلَاهِ وَالذَّادَةِ الْحُمَاهِ، وَأَهْلِ الذِّكْرِ، وَأُولَى الْأَمْرِ، وَبَقِيَّةِ اللَّهِ، وَخَيْرَتِهِ وَحِزْبِهِ، وَعَيْبِهِ عِلْمِهِ، وَحُجَّتِهِ وَصِرَاطِهِ، وَنُورِهِ وَبُرْهَانِهِ، وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، كَمَا شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ وَشَهِدَتْ لَهُ مَلَائِكَتُهُ وَأُولُو الْعِلْمِ مِنْ خَلْقِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الْمُتَّجِبُ، وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضَى، أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ.

وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيْمَةُ الرَّاشِدُونَ، الْمَهْدِيُّونَ، الْمَعْصُومُونَ، الْمُكْرَمُونَ، الْمُقَرَّبُونَ، الْمُتَّقُونَ، الصَّادِقُونَ، الْمُضِيَّ طَفُونَ، الْمُطِيعُونَ لِلَّهِ، الْقَوَامُونَ بِأَمْرِهِ، الْعَامِلُونَ بِإِرَادَتِهِ، الْفَائِزُونَ بِكَرَامَتِهِ.

اصْطَفَاكُمْ بِعِلْمِهِ (١)، وَارْتَضَاكُمْ لِغَيْبِهِ، وَاخْتَارَكُمْ لِسِرِّهِ، وَاجْتَبَاكُمْ بِقُدْرَتِهِ، وَأَعَزَّكُمْ بِهُدَاهِ، وَخَصَّكُمْ بِبُرْهَانِهِ، وَانْتَجَبَكُمْ لِنُورِهِ (٢)، وَأَيَّدَكُمْ بِرُوحِهِ، وَرَضِيَ بِكُمْ خُلَفَاءَ فِي أَرْضِهِ، وَحُجَجًا عَلَى بَرِيَّتِهِ، وَأَنْصَارًا لِدِينِهِ، وَحَفَظَهُ لِسِرِّهِ، وَخَزَنَهُ لِعِلْمِهِ، وَمُسْتَوْدَعًا لِحِكْمَتِهِ، وَتَرَاجِمَةً لَوْحِيهِ، وَأَرْكَانًا لِتَوْحِيدِهِ، وَشُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِهِ، وَأَعْلَامًا لِعِبَادِهِ، وَمَنَارًا فِي بِلَادِهِ، وَأَدْلَاءَ عَلَى صِرَاطِهِ.

عَصَيْتُمْ اللَّهَ مِنَ الزَّلْزَلِ، وَآمَنْتُمْ مِنَ الْفِتَنِ، وَطَهَّرْتُمْ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَذْهَبَ عَنْكُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرَكُمْ تَطْهِيرًا؛ فَعَظَّمْتُمْ جَلَالَهُ، وَكَبَّرْتُمْ شَأْنَهُ، وَمَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَأَدْمَنْتُمْ (٣) ذِكْرَهُ، وَوَكَّدْتُمْ مِيشَاقَهُ، وَأَحْكَمْتُمْ عَقْمَدَ طَاعَتِهِ، وَنَصَّيْتُمْ لَهُ فِي السَّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَدَعَوْتُمْ إِلَى سَبِيلِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَبَدَلْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي مَرْضَاتِهِ،

١- «لِعِلْمِهِ» خ ل.

٢- «بِنُورِهِ» خ ل.

٣- «أَدْمَنْتُمْ» خ ل.

وَصَبَرْتُمْ عَلَى مَا أَصَابَكُمْ فِي جَنْبِهِ، وَأَقَمْتُمْ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتُمُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهِدْتُمْ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، حَتَّى أَعْلَنْتُمْ دَعْوَتَهُ، وَبَيَّنْتُمْ فَرَائِضَهُ، وَأَقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَنَشَرْتُمْ (١) شَرَائِعَ أَحْكَامِهِ، وَسَنَّتُمْ سُنَّتَهُ (٢)، وَصِرْتُمْ فِي ذَلِكَ مِنْهُ إِلَى الرِّضَا، وَسَلَّمْتُمْ لَهُ الْقَضَاءَ، وَصَدَقْتُمْ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ مَضَى.

فَالزَّرَاعِبُ عَنْكُمْ مَارِقٌ وَاللَّامِزُ لَكُمْ لَاحِقٌ وَالْمُقَصِّرُ فِي حَقِّكُمْ زَاهِقٌ وَالْحَقُّ مَعَكُمْ، وَفِيكُمْ، وَ مِنْكُمْ، وَ إِلَيْكُمْ، وَ أَنْتُمْ أَهْلُهُ وَ مَعِيدُهُ، وَ مِيرَاثُ النَّبِيِّ عِنْدَكُمْ، وَ إِيَابُ الْخَلْقِ إِلَيْكُمْ، وَ حِسَابُهُمْ عَلَيْكُمْ، وَ فَضْلُ الْخِطَابِ عِنْدَكُمْ، وَ آيَاتُ اللَّهِ لَدَيْكُمْ، وَ عَزَائِمُهُ فِيكُمْ، وَ نُورُهُ وَ بُرْهَانُهُ عِنْدَكُمْ، وَ أَمْرُهُ إِلَيْكُمْ.

مِنْ وَالْإِلَاحَةِ فَتَقَدُّ إِلَى اللَّهِ، وَ مَنْ عَادَاكُمْ فَتَقَدُّ عَادَى اللَّهِ، وَ مَنْ أَحْبَبَكُمْ فَتَقَدُّ أَحَبَّ اللَّهُ، وَ مَنْ أَبْغَضَكُمْ فَتَقَدُّ أَبْغَضَ اللَّهُ، وَ مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ فَتَقَدُّ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، أَنْتُمْ السَّبِيلُ الْأَعْظَمُ وَ الصِّرَاطُ (٣) الْأَقْوَمُ، وَ شُهَدَاءُ دَارِ الْفَنَاءِ، وَ شُفَعَاءُ دَارِ الْبَقَاءِ وَ الرَّحْمَةُ الْمَوْصُولَةُ وَ الْآيَةُ الْمَخْزُونَةُ وَ الْأَمَانَةُ الْمَحْفُوظَةُ وَ الْبَابُ الْمُبْتَلَى بِهِ النَّاسُ.

مَنْ آتَاكُمْ فَقَدْ نَجَا، وَ مَنْ لَمْ يَأْتِكُمْ فَقَدْ هَلَكَ؛ إِلَى اللَّهِ تَدْعُونَ، وَ عَلَيْهِ تَدُلُّونَ، وَ بِهِ تُؤْمِنُونَ، وَ لَهُ تُسَلِّمُونَ، وَ بِأَمْرِهِ تَعْمَلُونَ، وَ إِلَى سَبِيلِهِ تُرْشِدُونَ، وَ بِقَوْلِهِ تَحْكُمُونَ.

سَعِدَ اللَّهُ مِنَ الْإِلَاحَةِ، وَ هَلَمَكَ مِنَ عَادَاكُمْ، وَ خَابَ مَنْ جَحَدَكُمْ، وَ ضَلَّ مَنْ فَارَقَكُمْ، وَ فَازَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ، وَ آمَنَ مَنْ لَجَأَ إِلَيْكُمْ، وَ سَلِمَ مَنْ صَدَّقَكُمْ، وَ هَدَى مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ.

مَنْ اتَّبَعَكُمْ فَالْجَنَّةُ مَأْوَاهُ، وَ مَنْ خَالَفَكُمْ فَالْتَّارُ مَثْوَاهُ، وَ مَنْ جَحَدَكُمْ كَافِرٌ، وَ مَنْ حَارَبَكُمْ مُشْرِكٌ، وَ مَنْ رَدَّ عَلَيْكُمْ فِي أَسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ.

١- « فَسَّرْتُمْ » خ ل.

٢- « سُنَّتَهُ » خ ل.

٣- « وَ مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ فَتَقَدُّ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، أَنْتُمْ الصِّرَاطُ » خ ل.

أَشْهَدُ أَنَّ هَذَا سَابِقٌ لَكُمْ فِيمَا مَضَى، وَ جَارٍ لَكُمْ فِيمَا بَقِيَ؛ وَأَنَّ أَرْوَاحَكُمْ وَ نُورَكُمْ وَ طِينَتَكُمْ وَاحِدَةٌ، طَابَتْ وَ طَهُرَتْ، بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، خَلَقَكُمْ اللَّهُ أَنْوَارًا فَجَعَلَكُمْ بَعْرَ شِهِ مُخْرِدِينَ، حَتَّى مَنْ عَلَيْنَا بِكُمْ، فَجَعَلَكُمْ فِي بَيُوتِ أُذُنِ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ، وَ جَعَلَ صِيَلَوَاتِنَا (١) عَلَيْكُمْ، وَ مَا خَصَّنَا بِهِ مِنْ وَلَا يَتُّكُمْ طِينًا لِيُخْلِقُنَا، وَ طَهَارَةً لِأَنْفُسِنَا، وَ تَرْكِيَةً لَنَا، وَ كَفَارَةً لِأُذُنُونَا، فَكُنَّا عِنْدَهُ مُسْلِمِينَ (٢) بِفَضْلِكُمْ، وَ مَعْرُوفِينَ بِتَصَدِيقِنَا إِيَّاكُمْ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكُمْ أَشْرَفَ مَحَلِّ الْمُكْرَمِينَ، وَ أَعْلَى مَنَازِلِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَرْفَعَ دَرَجَاتِ الْمُؤَسَّلِينَ، حَيْثُ لَا يُلْحَقُهُ لَاحِقٌ وَ لَا يَفُوقُهُ فَائِقٌ وَ لَا يَسْبِقُهُ سَابِقٌ وَ لَا يَطْمَعُ فِي إِدْرَاكِهِ طَامِعٌ؛ حَتَّى لَا يَبْقَى مَلَكٌ مُقَرَّبٌ وَ لَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ وَ لَا صِدِّيقٌ وَ لَا شَهِيدٌ وَ لَا عَالِمٌ وَ لَا جَاهِلٌ وَ لَا دَنِيٌّ وَ لَا فَاضِلٌ وَ لَا مُؤْمِنٌ صَالِحٌ وَ لَا فَاجِرٌ طَالِحٌ وَ لَا جَبَّارٌ عَنِيدٌ وَ لَا شَيْطَانٌ مَرِيدٌ وَ لَا خَلْقٌ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ شَهِيدٌ، إِلَّا عَرَفَهُمْ جَلَالَهُ أَمْرُكُمْ، وَ عِظَمَ خَطَرِكُمْ، وَ كِبَرَ شَأْنِكُمْ، وَ تَمَامَ نُورِكُمْ، وَ صِدْقَ مَقَاعِدِكُمْ، وَ ثَبَاتَ مَقَامِكُمْ، وَ شَرَفَ مَحَلِّكُمْ وَ مَنَزَلَتِكُمْ عِنْدَهُ، وَ كَرَامَتِكُمْ عَلَيْهِ، وَ خَاصَّتِكُمْ لَدَيْهِ، وَ قُرْبَ مَنَزَلَتِكُمْ مِنْهُ.

بِأَبِي أَنْتُمْ وَ أُمَّي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ أُسْرَتِي.

أَشْهَدُ اللَّهُ وَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَ بِمَا آمَنْتُمْ بِهِ، كَافِرٌ بَعْدُكُمْ وَ بِمَا كَفَرْتُمْ بِهِ، مُسْتَبْصِرٌ بِشَأْنِكُمْ وَ بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكُمْ، مُوَالٍ لَكُمْ وَ لِأَوْلِيَائِكُمْ، مُبْغِضٌ لِأَعْدَائِكُمْ وَ مُعَادٍ لَهُمْ، سَلِمٌ لِمَنْ سَالَمَكُمْ، حَزْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، مُحَقِّقٌ لِمَا حَقَّقْتُمْ، مُبْطِلٌ لِمَا أَبْطَلْتُمْ، مُطِيعٌ لَكُمْ، عَارِفٌ بِحَقِّكُمْ، مُقَرَّرٌ بِفَضْلِكُمْ، مُحْتَمِلٌ لِعِلْمِكُمْ، مُحْتَجِبٌ بِبِدْمَتِكُمْ، مُعْتَرِفٌ بِكُمْ، مُؤْمِنٌ بِإِيَابِكُمْ، مُصِدِّقٌ بِرَجْعَتِكُمْ، مُنْتَظِرٌ لِأَمْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ،

١- «صلاتنا» خ ل.

٢- «مُسْمِينَ» خ ل.

أَخَذَ بِقَوْلِكُمْ، عَامِلٌ بِأَمْرِكُمْ، مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ، زَائِرٌ لَكُمْ، عَائِدٌ بِكُمْ، لَائِذٌ بِقُبُورِكُمْ (١)، مُسْتَشْفِعٌ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِكُمْ، وَ مُتَقَرِّبٌ بِكُمْ إِلَيْهِ، وَ مُتَمَدِّمٌكُمْ أَمَامَ طَلِبَتِي وَ حَوَائِجِي وَ إِرَادَتِي فِي كُلِّ أَحْوَالِي وَ أُمُورِي، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَ عِلَائِيَّتِكُمْ، وَ شَاهِدٌكُمْ وَ غَائِبِكُمْ، وَ أَوْلَكُمْ وَ آخِرِكُمْ، وَ مُفَوَّضٌ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ إِلَيْكُمْ، وَ مُسَلِّمٌ فِيهِ مَعَكُمْ، وَ قَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ، وَ رَأْيِي لَكُمْ تَبِعٌ (٢)، وَ نُصِيرَتِي لَكُمْ مُعَيَّدَةٌ، حَتَّى يُحْيِيَ اللَّهُ تَعَالَى دِينَهُ بِكُمْ، وَ يَرُدَّكُمْ فِي أَيَّامِهِ، وَ يُظَهِّرَكُمْ لِعِدْلِهِ (٣)، وَ يُمَكِّنُكُمْ فِي أَرْضِهِ، فَ مَعَكُمْ مَعَكُمْ، لَا مَعَ عِدْوِكُمْ (٤)، آمَنْتُ بِكُمْ، وَ تَوَلَّيْتُ آخِرَكُمْ بِمَا تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوْلَكُمْ، وَ بَرَّيْتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، وَ مِنَ الْجَنِّتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ الشَّيَاطِينِ وَ حَزْبِهِمْ، الظَّالِمِينَ لَكُمْ وَ الْجَاهِلِينَ لِحَقِّكُمْ وَ المَارِقِينَ مِنْ وِلَايَتِكُمْ وَ الغَاصِبِينَ لِإِثْرِكُمْ وَ الشَّاكِينَ (٥) فِيكُمْ وَ المُنْحَرِفِينَ (٦) عَنْكُمْ؛ وَ مِنْ كُلِّ وَ لِيَجْهٍ دُونِكُمْ، وَ كُلِّ مُطَاعٍ سِوَاكُمْ، وَ مِنَ الْأَيْمَةِ الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ.

فَسَبَّحْتَنِي اللَّهُ أَيَّدًا مَا حَيَّتْ عَلَى مُوَالَاتِكُمْ وَ مَحَبَّتِكُمْ وَ دِينِكُمْ، وَ وَقَفَنِي لِطَاعَتِكُمْ، وَ رَزَقَنِي شَفَاعَتِكُمْ، وَ جَعَلَنِي مِنْ خِيَارِ مَوَالِكُمْ التَّيَابِعِينَ لِمَا دَعَوْتُمْ إِلَيْهِ، وَ جَعَلَنِي مِمَّنْ يَفْتَضُّ آثَارَكُمْ، وَ يَسِيلُكُمْ سَبِيلَكُمْ، وَ يَهْتَدِي بِهُدَاكُمْ، وَ يُحْشِرُ فِي زُمْرَتِكُمْ، وَ يَكْرِ فِي رَجْعَتِكُمْ، وَ يَمْلِكُ فِي دَوْلَتِكُمْ، وَ يُشَرِّفُ فِي عَافِيَتِكُمْ، وَ يُمَكِّنُ فِي أَيَّامِكُمْ، وَ تَقَرَّرَ عَيْنُهُ غَدًا بِرُؤْيَتِكُمْ.

بِأَبِي أَنْتُمْ وَ أُمَّي وَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي، مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بَدَأَ بِكُمْ، وَ مَنْ وَحَدَهُ قَبِلَ عَنْكُمْ، وَ مَنْ قَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ.

١- « زائر لكم، لائذ عائد بقبوركم » خ ل.

٢- « متبع » خ ل.

٣- « بعدله » خ ل.

٤- « لا مع غيركم » خ ل.

٥- « الشاكين » خ ل.

٦- « المنحرفين » خ ل.

مَوَالِيٍّ، لَا أُحْصِي ثَنَاءَكُمْ وَلَا أَبْلُغُ مِنَ الْمَدْحِ كُنْهَكُمْ، وَمِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ، وَأَنْتُمْ نُورُ الْأَخْيَارِ، وَهُدَاهُ الْأَبْرَارِ، وَحُجَجُ الْجَبَّارِ.
بِكُمْ فَتِيحَ اللَّهِ، وَبِكُمْ يَخْنِمُ، وَبِكُمْ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ، وَبِكُمْ يُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَبِكُمْ يُنْفَسُ الْهَمُّ، وَبِكُمْ
يَكْشِفُ الضَّرَّ (١)، وَعِنْدَكُمْ مَا نَزَلَتْ بِهِ رُسُلُهُ، وَهَبَطَتْ بِهِ مَلَائِكَتُهُ، وَإِلَى جَدِّكُمْ بُعِثَ الرُّوحُ الْأَمِينُ.

- و اگر زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام باشد به جای «و إلى جدكم بعث الروح الأمين» بگو: «و إلى أخيك بعث الروح الأمين» - .

آتَاكُمْ اللَّهُ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، طَاطَأَ كُلُّ شَرِيفٍ لِشَرَفِكُمْ، وَبَعَعَ (٢) كُلُّ مُتَكَبِّرٍ لِبَطَاعَتِكُمْ، وَخَضَعَ كُلُّ جَبَّارٍ لِفَضْلِكُمْ،
وَ ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لَكُمْ، وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِكُمْ، وَ فَازَ الْفَائِزُونَ بِوِلَايَتِكُمْ، بِكُمْ (٣) يُسِيلُكَ إِلَى الرِّضْوَانِ، وَ عَلَى مَنْ جَحَدَ
وَلَا يَتَّكُمُ غَضَبُ الرَّحْمَنِ.

بِأَبِي أَنْتُمْ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي، ذِكْرُكُمْ فِي الذَّاكِرِينَ، وَ أَسْمَاؤُكُمْ فِي الْأَسْمَاءِ، وَ أَجْسَادُكُمْ فِي الْأَجْسَادِ، وَ أَرْوَاحُكُمْ
فِي الْأَرْوَاحِ، وَ أَنْفُسِيكُمْ فِي النُّفُوسِ، وَ آثَارُكُمْ فِي الْآثَارِ، وَ قُبُورُكُمْ فِي الْقُبُورِ؛ فَمَا أَحْلَى أَسْمَاءَكُمْ، وَ أَكْرَمَ أَنْفُسِيكُمْ، وَ أَعْظَمَ
شَأْنَكُمْ، وَ أَجَلَ خَطَرِكُمْ، وَ أَوْفَى عَهْدِكُمْ، وَ أَصْدَقَ وَعْدِكُمْ.

كَلَامُكُمْ نُورٌ، وَ أَمْرُكُمْ رُشْدٌ، وَ وَصِيَّتُكُمْ تَشْوِي، وَ فِعْلُكُمْ خَيْرٌ، وَ عَادَتُكُمْ إِحْسَانٌ، وَ سَجِيَّتُكُمْ كَرَمٌ، وَ شَأْنُكُمْ حَقٌّ وَ
الصَّدَقُ وَ الرَّفْقُ، وَ قَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَ حَتْمٌ، وَ رَأْيُكُمْ عِلْمٌ وَ حِلْمٌ وَ حَزْمٌ؛ إِنَّ ذِكْرَ الْخَيْرِ كُنْتُمْ أَوْلَاهُ وَ أَصْلُهُ وَ فَرْعُهُ وَ مَعِيدَتُهُ وَ مَأْوَاهُ وَ
مُنْتَهَاهُ.

١- «و يكشِفُ الضَّرَّ» خ ل.

٢- «و نخع» خ ل.

٣- «فِيكُمْ» خ ل.

يَأْبَى أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي، كَيْفَ أَصِفُ حُسْنَ ثَنَائِكُمْ، وَأُحْصِي جَمِيلَ بَلَائِكُمْ، وَبِكُمْ أَخْرَجَنَا اللَّهُ مِنَ الدُّلِّ، وَفَرَّجَ عَنَّا غَمْرَاتِ الْكُرُوبِ، وَانْقَذَنَا بِكُمْ مِنْ شَفَا جُرْفِ الْهَلَكَاتِ وَمِنَ النَّارِ.

يَأْبَى أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي، بِمُؤَالَاتِكُمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعَالِمَ دِينِنَا، وَأَصْلَحَ مَا كَانَ فَسَادًا مِنْ دُنْيَانَا، وَبِمُؤَالَاتِكُمْ تَمَّتِ الْكَلِمَةُ وَعَظُمَتِ النِّعْمَةُ وَاتْتَلَفَتِ الْفُرْقَةُ وَبِمُؤَالَاتِكُمْ (١) تُقْبَلُ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَةُ، وَلكُمْ الْمَوَدَّةُ الْوَاجِبَةُ وَاللِّدْرَجَاتُ الرَّفِيعَةُ وَالْمَقَامُ الْمَحْمُودُ وَالْمَكَانُ (٢) الْمَعْلُومُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ وَالشَّأْنُ الْكَبِيرُ وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ.

«رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ» (٣)، «رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعِيدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ» (٤)، «سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا» (٥).

يَا وَلِيَّ اللَّهِ، إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ذُنُوبًا لَا يَأْتِي عَلَيْهَا إِلَّا رِضَاكُمْ (٦)؛ فَبِحَقِّ مَنْ اتَّيَمَّنَكُمْ عَلَى سِرِّهِ، وَاسْتَرَعَاكُمْ أَمْرَ خَلْقِهِ، وَقَرَنَ طَاعَتَكُمْ بِطَاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ ذُنُوبِي، وَكُنْتُمْ شُفَعَائِي؛ فَإِنِّي لَكُمْ مُطِيعٌ، مَنْ أَطَاعَكُمْ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَاكُمْ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ أَحَبَّكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ أَبْغَضَكُمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي لَوْ وَجَدْتُ شُفَعَاءَ أَقْرَبَ إِلَيْكَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ الْأَخْيَارِ الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ، لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعَائِي؛ فَبِحَقِّهِمُ الَّذِي أَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَيْكَ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُدْخِلَنِي فِي جُمَّلِهِ الْعَارِفِينَ بِهِمْ وَبِحَقِّهِمْ، وَفِي زُمْرِهِ الْمَرْحُومِينَ بِشَفَاعَتِهِمْ، إِنَّكَ

١- «وبولايتكم» خ ل.

٢- «والمقام» خ ل.

٣- آل عمران: ٥٣.

٤- آل عمران: ٨.

٥- اسراء: ١٠٨.

٦- «إلا رضى الله ورضاكم» خ ل.

أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا، وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ.

و چون خواهی که برگردی برای زیارتِ وداع بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ سَلَامٌ مُودَعٌ لَا سَيِّمٌ وَلَا قَالٍ وَلَا مَالٌ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ، أَنَّهُ حَمِيدٌ مُجِيدٌ، سَلَامٌ وَلِيٍّ غَيْرِ رَاغِبٍ عَنْكُمْ وَ لَا مُسْتَبَدِّلٍ بِكُمْ وَ لَا مُؤَثِّرٍ عَلَيْكُمْ وَ لَا مُنْحَرِفٍ عَنْكُمْ وَ لَا زَاهِدٍ فِي قُرْبِكُمْ.

لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زيارَةِ قُبُورِكُمْ، وَ إِيْتَانِ مَشَاهِدِكُمْ وَ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ، وَ حَشْرِنِي اللَّهُ فِي زُمْرَتِكُمْ، وَ أَوْرَدَنِي حَوْضِكُمْ، وَ جَعَلَنِي مِنْ حِزْبِكُمْ، وَ أَرْضَاكُمْ عَنِّي وَ مَكَّنَنِي مِنْ (۱) دَوْلَتِكُمْ، وَ أَحْيَانِي فِي رَجْعَتِكُمْ، وَ مَلَكْنِي فِي أَيَّامِكُمْ، وَ شَكَرَ سَعْيِي بِكُمْ، وَ غَفَرَ ذَنْبِي بِشَفَاعَتِكُمْ، وَ أَقَالَ عَثْرَتِي بِمَحَبَّتِكُمْ (۲)، وَ أَعْلَى كَعْبِي بِمُؤَالَاتِكُمْ، وَ شَرَّفَنِي بِطَاعَتِكُمْ، وَ اعَزَّنِي بِهَدَايَتِكُمْ، وَ جَعَلَنِي مِمَّنْ انْقَلَبَ مُفْلِحًا مُنْجِحًا غَانِمًا سَالِمًا مُعَافًا غَنِيًّا فَاتِرًا بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَ فَضْلِهِ وَ كِفَايَتِهِ، بِأَفْضَلِ مَا يَنْقَلِبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ زُؤَارِكُمْ وَ مَوَالِيكُمْ وَ مُحِبِّكُمْ وَ شَيْعَتِكُمْ، وَ رَزَقَنِي اللَّهُ الْعُودَ ثُمَّ الْعُودَ أَيْدًا مَا ابْتَقَانِي رَبِّي، بِبَيْتِهِ صَادِقِهِ، وَ إِيْمَانٍ وَ تَقْوَى وَ إِحْبَابٍ، وَ رِزْقٍ وَاسِعٍ حَلَالٍ طَيِّبٍ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زيارَتِهِمْ وَ ذِكْرِهِمْ وَ الصَّلَاةِ عَلَيْهِمْ، وَ أَوْجِبْ لِي الْمَغْفِرَةَ وَ الرَّحْمَةَ وَ الْخَيْرَ وَ الْعَبْرَةَ وَ التَّقْوَى وَ الْفُوزَ وَ النُّورَ وَ الْإِيْمَانَ، وَ حُسْنَ الْإِجَابَةِ، كَمَا أُوجِبَتْ لِأَوْلِيَائِكَ الْعَارِفِينَ بِحَقِّهِمْ، الْمُوجِبِينَ طَاعَتَهُمْ، وَ الرَّاعِينَ (۳) فِي زيارَتِهِمْ، الْمُتَقَرِّبِينَ إِلَيْكَ وَ إِلَيْهِمْ.

بِأَبِي أَنْتُمْ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي، اجْعَلُونِي فِي هَمِّكُمْ، وَ صَيِّرُونِي فِي

۱- «فی» خ ل.

۲- «بحبکم» خ ل.

۳- «الراغبین» خ ل.

حَزْبِكُمْ، وَ أَدْخِلُونِي فِي شَفَاعَتِكُمْ، وَ اذْكُرُونِي عِنْدَ رَبِّكُمْ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أُنْبِغِ أَرْوَاحَهُمْ وَ أَجْسَادَهُمْ مِنْ السَّلَامِ، وَ السَّلَامُ عَلَيْهِمْ وَ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ كَثِيرًا، وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ (۱).

مؤلف گوید که: این بهترین زیارت‌های جامعه است از جهت متن و سند و باید که در همه روضات خوانده شود.

زیارت سوم:

اشاره

سید ابن طاووس و شیخ محمد بن المشهدی - رضی الله عنهما - از ائمه علیهم السلام روایت کرده اند که: چون اراده زیارت یکی از ائمه علیهم السلام بکنی، باید که چون عزم نمایی بر رفتن بگویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَزْمِي بِالتَّحْقِيقِ، وَ نِيَّتِي بِالتَّوْفِيقِ؛ وَ رَجَائِي بِالتَّصَدِيقِ.
وَ تَوَلَّ أَمْرِي وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي، فَأَحِلَّ عُقْدَةَ الْخَيْرِ، وَ اتَّخَلَّفْ عَنْ حُضُورِ الْمَشَاهِدِ الْمُقَدَّسَةِ.

و دو رکعت نماز بکن پیش از بیرون رفتن و بعد از نماز بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ دِينِي وَ نَفْسِي، وَ جَمِيعَ حُرَانَتِي.

اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَلَدِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ سُوءِ الصُّحْبَةِ، وَ إِخْفَاقِ الْأُوبَةِ.

اللَّهُمَّ سَهِّلْ لَنَا حَزْنَ مَا تَتَوَخَّلُ فِيهِ، وَ يَسِّرْ عَلَيْنَا مُسْتَعْزَرَ مَا نَرُوحُ وَ نَغْدُو لَهُ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

۱- من لا يحضره الفقيه: ۲/۶۰۹ ح ۳۲۱۶، عيون أخبار الرضا عليه السلام: ۲/۲۷۷ ح ۱، تهذيب الاحكام: ۶/۹۵ ح ۱، مزار كبير: ۵۲۳ - ۵۳۵، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۲۷ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۵۲ ش ۱۶۵۶ و ص ۲۰۵ ش ۱۶۹۳.

و چون به راه افتی، باید که همت تو همگی مصروف باشد بر آنچه از برای آن می روی. و باید که کم متوجه شوی به امری چند که مانع حضور قلب و حسن حال تو باشد و نیکو مصاحبت نمایی با رفیقان خود و ثنای خدا بسیار بگویی و صلوات بر محمد و آل محمد بسیار بفرستی.

و چون غسل زیارت کنی، در اثنای غسل بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ.

اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي دَرَنَ الذُّنُوبِ، وَ وَسَخَ الْعُيُوبِ، وَ طَهِّرْ نِي بِمَاءِ التَّوْبَةِ وَ الْبِسْنَى رِداءَ الْعِصْمَةِ، وَ أَيِّدْنِي بِلُطْفِ مِنْكَ تُوفِّقْنِي لِصَالِحِ الْأَعْمَالِ، إِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ.

و چون نزدیک شوی به در روضه مقدسه بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَفَّقَنِي لِقَصْدِ وَلِيِّهِ، وَ زِيَارَةِ حُجَّتِهِ، وَ أَوْرَدَنِي حَرَمَهُ، وَ لَمْ يَبْخَسْنِي حِطِّي مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِهِ وَ التُّزُولِ بِعَقْوِهِ مُغَيِّبِهِ وَ سَاحِهِ تَرْبِيَتِهِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَشِيْمْنِي بِحِرْمَانِ مَا أَمَلْتُهُ وَ لَا صَرَفَ عَنِّي مَا رَجَوْتُهُ (۱) وَ لَا قَطَعَ رَجَائِي فِيهَا (۲) تَوْفَّقْتُهُ، بَلْ أَلْبَسْنِي عَافِيَتَهُ، وَ أَفَادَنِي نِعَمَتَهُ، وَ آتَانِي كَرَامَتَهُ.

پس چون داخل روضه متبرکه شوی، بایست نزد ضریح منور و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّمَّةَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَادَةَ الْمُتَّقِينَ، وَ كِبَرَاءَ الصِّدِّيقِينَ، وَ أُمَرَاءَ الصِّالِحِينَ، وَ قَادَةَ الْمُحْسِنِينَ، وَ أَعْلَامَ الْمُهْتَدِينَ، وَ أَنْوَارَ الْعَارِفِينَ، وَ وَرَثَةَ الْأَنْبِيَاءِ، وَ صِيْفَوَةَ الْأَوْصِيَاءِ، وَ شُمُوسَ الْأَتْقِيَاءِ، وَ بُدُورَ الْخُلَفَاءِ، وَ عِبَادَةَ الرَّحْمَنِ، وَ شُرَكَاءَ الْقُرْآنِ، وَ مَنْهَجَ (۳) الْإِيمَانِ، وَ مَعَادِنَ الْحَقَائِقِ، وَ شَفَعَاءَ الْخَلَائِقِ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتَهُ.

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَبْوَابُ اللَّهِ، وَ مَفَاتِيحُ رَحْمَتِهِ، وَ مَقَالِيدُ مَغْفِرَتِهِ، وَ سَيِّحَاتِبُ رِضْوَانِهِ، وَ مَصَابِيحُ جَنَانِهِ، وَ حَمَلُهُ فُرْقَانِهِ، وَ خَزَنَةُ عِلْمِهِ، وَ حَفَظَةُ سِرِّهِ، وَ مَهْبِطُ وَحْيِهِ، وَ عِنْدَكُمْ

۱- « وَ لَا صَرَفَ عَزَمِي عَمَّا رَجَوْتُهُ » خ ل.

۲- « مِمَّا » خ ل.

۳- « وَمَنَاهَج » خ ل.

أَمَانَاتُ التُّبُوهُ، وَوَدَائِعُ الرِّسَالَةِ، أَنْتُمْ أَمْنَاءُ اللَّهِ وَ أَحِبَّاءُهُ، وَ عِبَادُهُ وَ أَصْفِيَاؤُهُ، وَ أَنْصَارُ تَوْحِيدِهِ، وَ أَرْكَانُ تَمَجِيدِهِ، وَ دُعَاتُهُ إِلَى كُتُبِهِ (١)، وَ حَرَسَهُ خَلَائِقِهِ، وَ حَفَظَهُ وَدَائِعِهِ، لَا يَسْبِقُكُمْ ثَنَاءُ الْمَلَائِكَةِ فِي الْإِخْلَاصِ وَ الْخُشُوعِ وَ لَا يُضَادُّكُمْ ذُو ابْتِهَالٍ وَ خُضُوعٍ.

أَنْتَى وَ لَكُمْ الْقُلُوبُ الَّتِي تَوَلَّى اللَّهُ رِيَاضَتَهَا بِالْخَوْفِ وَ الرَّجَاءِ، وَ جَعَلَهَا أَوْعِيَةً لِلشُّكْرِ وَ الثَّنَاءِ، وَ آمَنَهَا مِنْ عَوَارِضِ الْغَفْلَةِ، وَ صَفَّاهَا مِنْ شَوَاغِلِ الْفِتْرَةِ، يَلُّ يَتَقَرَّبُ أَهْلُ السَّمَاءِ بِحُبِّكُمْ، وَ بِالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، وَ تَوَاتَرَ الْبُكَاءُ عَلَى مُصَابِكُمْ وَ الِاسْتِغْفَارُ لِشَيْعَتِكُمْ وَ مُحِبِّيكُمْ.

فَأَنَا أَشْهَدُ اللَّهَ خَالِقِي، وَ أَشْهَدُ مَلَائِكَتَهُ وَ أَنْبِيَاءَهُ، وَ أَشْهَدُكُمْ يَا مَوَالِيَّ أَنْتَى مُؤْمِنٌ بِلَوَايَتِكُمْ، مُعْتَقِدٌ لِإِمَامَتِكُمْ، مُقَرَّرٌ بِخِلَافَتِكُمْ، عَارِفٌ بِمَنْزِلَتِكُمْ، مُوقِنٌ بِعِصْمَتِكُمْ، خَاضِعٌ لِرِوَايَتِكُمْ، مُتَقَرَّبٌ إِلَى اللَّهِ بِحُبِّكُمْ، وَ بِالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، عَالِمٌ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ طَهَّرَكُمْ مِنَ الْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ، وَ مِنْ كُلِّ رِيْبَةٍ وَ نَجَاسَةٍ، وَ دَيْتَةٍ وَ رَجَاسَةٍ، وَ مَنْحُكُم رَايَةَ الْحَقِّ الَّتِي مَنْ تَقَدَّمَهَا ضَلَّ، وَ مَنْ تَأَخَّرَ عَنْهَا زَلَّ، وَ فَرَضَ طَاعَتَكُمْ عَلَى كُلِّ أَسْوَدٍ وَ أَبْيَضٍ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ وَفَّيْتُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ وَ ذِمَّتِهِ، وَ بِكُلِّ مَا اشْتَرَطَ (٢) عَلَيْكُمْ فِي كِتَابِهِ، وَ دَعَاكُمْ إِلَى سَبِيلِهِ، وَ أَنْفَدْتُمْ طَاقَتَكُمْ فِي مَرْضَاتِهِ، وَ حَمَلْتُمْ الْخَلَائِقَ عَلَى مَنَاجِ التُّبُوهُ، وَ مَسَالِكِ الرِّسَالَةِ، وَ سِرْتُمْ فِيهِ بِسِيرَةِ الْأَنْبِيَاءِ، وَ مَذَاهِبِ الْأَوْصِيَاءِ، فَلَمْ يُطْعَ لَكُمْ أَمْرٌ، وَ لَمْ تُضْغَ إِلَيْكُمْ أُذُنٌ؛ فَصَلَّوْا اللَّهَ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ.

پس خود را به ضریح بچسبان و بگو:

يَا أَبَى أَنْتَ وَ أُمِّي يَا حُجَّةَ اللَّهِ، لَقَدْ أَرْضِعْتَ بِنَدِي الْإِيمَانَ، وَ فُطِمْتَ بِنُورِ

١- «دينه» خ ل.

٢- «ما اشترطه» خ ل.

الإسلام، وَغُذِّيتْ بِبُرْدِ الْيَقِينِ وَ أُلْبِسَتْ حُلَّ الْعِصْمَةِ، وَ اضْيَظْفِيَتْ وَ وُرِّثَتْ عِلْمَ الْكِتَابِ، وَ لُقِّنَتْ فَصْلَ الْخِطَابِ، وَ أُوضِحَ بِكَ مَعَارِفَ التَّنْزِيلِ، وَ غَوَامِضَ التَّأْوِيلِ، وَ سُلِّمَتْ إِلَيْكَ رَأْيُهُ الْحَقُّ، وَ كُفِّتْ هِدَايَةَ الْخَلْقِ، وَ نُبِذَ إِلَيْكَ عَهْدُ الْإِمَامَةِ، وَ أُلْزِمَتْ حِفْظَ الشَّرِيعَةِ.

وَ أَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنَّكَ وَفَيْتَ بِشَرَايِطِ الْوَصِيَّةِ، وَ قَضَيْتَ مَا لَزِمَكَ مِنْ فَرْضِ الطَّاعَةِ، وَ نَهَضْتَ بِأَعْبَاءِ الْإِمَامَةِ، وَ اخْتِيَدَيْتَ مِثَالَ النَّبِيِّ، فِي الصَّبْرِ وَ الاجْتِهَادِ وَ النَّصِيحَةِ لِلْعِبَادِ، وَ كَظَمَ الْغَيْظَ وَ الْعَفْوِ عَنِ النَّاسِ، وَ عَزَمْتَ عَلَى الْعِدْلِ فِي السَّرِيَّةِ وَ النَّصِيحَةِ فِي الْقَضِيَّةِ، وَ وَكَّدْتَ الْحُجَجَ عَلَى الْأُمَّةِ بِالْأَدْلَالِ الصَّادِقَةِ وَ الشُّوَاهِدِ النَّاطِقَةِ، وَ دَعَوْتَ إِلَى اللَّهِ بِالْحِكْمَةِ الْبَالِغَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ.

فَمُنِعْتَ مِنْ تَقْوِيمِ الرَّبِّغِ، وَ سَيِّدِ الثُّلَمِ، وَ إِصْلَاحِ الْفَاسِدِ، وَ كَسْرِ الْمُعَاذِمِ، وَ إِحْيَاءِ السُّنَنِ، وَ إِمَانَةِ الْبِدْعِ، حَتَّى فَارَقْتَ الدُّنْيَا وَ أَنْتَ شَهِيدٌ، وَ لَقِيتَ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ أَنْتَ حَمِيدٌ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ تَرَادُفٌ وَ تَزِيدٌ.

پس برو به نزد پاهای او بگو:

يَا سَادَتِي يَا آلَ رَسُولِ اللَّهِ، إِنِّي بِكُمْ أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ جَلَّ وَ عَلَا، بِالْخِلَافِ عَلَى الَّذِينَ غَدَرُوا بِكُمْ، وَ نَكَثُوا بِيَعْتَكُمْ، وَ جَحَدُوا وَ لَا يَتَّكُمُ، وَ أَنْكَرُوا مَنَزِلَتَكُمْ، وَ خَلَعُوا رِبْقَةَ طَاعَتِكُمْ، وَ هَجَرُوا أَسْبَابَ مَوَدَّتِكُمْ، وَ تَقَرَّبُوا إِلَى فِرَاعَتِهِمْ بِإِلْبَاءِهِ مِنْكُمْ وَ الْإِعْرَاضِ عَنْكُمْ، وَ مَنَعُواكُمْ مِنْ إِقَامَةِ الْحُدُودِ، وَ اسْتِصْوَاحِ الْجُحُودِ، وَ شَعْبِ الصَّدْعِ، وَ لَمَّ الشَّعْثِ، وَ سَيِّدِ الْخَلْلِ، وَ تَنْقِيفِ الْأُودِ، وَ إِمْضَاءِ الْأَحْكَامِ، وَ تَهْذِيبِ الْإِسْلَامِ، وَ قَمْعِ الْآثَامِ، وَ أَرْهَجُوا عَلَيْكُمْ نَقْعَ الْحُرُوبِ وَ الْفِتَنِ، وَ أَنْحَوْا عَلَيْكُمْ سُيُوفَ الْأَحْقَادِ، وَ هَتَكُوا مِنْكُمْ السُّتُورَ، وَ ابْتَاعُوا بِخُمْسِكُمُ الْخُمُورَ، وَ صَرَفُوا

صَدَقَاتِ الْمَسَاكِينِ إِلَى الْمُضْحِكِينَ وَالسَّخِرِينَ.

وَذَلِكَ بِمَا طَرَقَتْ لَهُمُ الْفَسَادُ الْعُورَةُ وَالْحَسَدَةُ الْبَغَاةُ، أَهْلُ النَّكْثِ وَالْعَدْرِ وَالْخِلَافِ وَالْمَكْرِ وَالْقُلُوبِ الْمُؤْتِنَةِ مِنْ قَدْرِ الشَّرِكِ وَالْأَجْسَادِ الْمُشْحَنَةِ مِنْ دَرَنِ الْكُفْرِ، الَّذِينَ أَضْبُوا عَلَى النَّفَاقِ، وَأَكْبُوا عَلَى عِلَاقِ الشَّقَاقِ.

فَلَمَّا مَضَى الْمُصْطَفَى - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - اخْتَضَفُوا الْغِرَّةَ، وَانْتَهَزُوا الْفُرْصَةَ، وَانْتَهَكُوا الْحُرْمَةَ، وَغَادَرُوا عَلَى فِرَاشِ الْوَفَاةِ، وَاسْرَعُوا لِنَقْضِ الْبَيْعَةِ، وَمُخَالَفَةِ الْمَوَاقِفِ الْمُؤَكَّدَةِ، وَخِيَانَةِ الْأَمَانَةِ الْمَعْرُوضَةِ عَلَى الْجِبَالِ الرَّاسِيَةِ، وَابْتِثَانِ أَنْ تَحْمِلَهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ الظُّلْمُ الْجَهْلُ ذُو الشَّقَاقِ وَالْعِزَّةِ، بِالْآثَامِ الْمُؤَلَّمَةِ وَالْأَنْفَةِ عَنِ الْإِنْقِيَادِ لِحَمِيدِ الْعَاقِبَةِ.

فَحَشِرَ سِفْلَهُ (١) الْأَعْرَابِ وَبَقَايَا الْأَحْزَابِ إِلَى دَارِ التُّبُوهُ وَالرَّسَالَةِ، وَمَهَبَطِ الْوَحْيِ وَالْمَلَائِكَةِ، وَمُسْتَقَرِّ سُلْطَانِ الْوِلَايَةِ، وَمَعْدِنِ الْوَصِيَّةِ وَالْخِلَافَةِ وَالْإِمَامَةِ، حَتَّى نَقَضُوا عَهْدَ الْمُصْطَفَى فِي أُخِيهِ عَلَمِ الْهُدَى وَالْمُبِينِ طَرِيقِ النَّجَاهِ مِنْ طُرُقِ الرَّدَى، وَجَرَحُوا كَبِدَ خَيْرِ الْوَرَى فِي ظُلْمِ ابْنَتِهِ، وَاضْطَهَادِ حَبِيبَتِهِ، وَاهْتِصَامِ عَزِيزَتِهِ، بِضَعِهِ لِحِمِهِ، وَفَلَذِهِ كَبِدِهِ، وَخَذَلُوا بَعْلَهَا، وَصَيَّرُوا قَدْرَهُ، وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُ، وَقَطَعُوا رَحِمَهُ، وَأَنْكَرُوا أُخُوَّتَهُ، وَهَجَرُوا مِرْوَدَّتَهُ، وَنَقَضُوا طَاعَتَهُ (٢) وَجَحَدُوا وِلَايَتَهُ وَأَطْمَعُوا الْعَبِيدَ فِي خِلَافَتِهِ وَقَادُوهُ إِلَى بَيْعَتِهِمْ، مُصَلِّتَهُ سِيوفَهَا، مُشْرِعَهُ أَسِنَّتَهَا.

وَهُوَ سَاخِطُ الْقَلْبِ، هَائِجُ الْغَضَبِ، شَدِيدُ الصَّبْرِ، كَاطِمُ الْغَيْظِ، يَدْعُوهُ إِلَى بَيْعَتِهِمُ الَّتِي عَمَّ شَوْمُهَا الْإِسْلَامَ، وَزَرَعَتْ فِي قُلُوبِ أَهْلِهَا الْآثَامَ، وَعَنَفَتْ سُلْمَانَهَا، وَطَرَدَتْ مَقْدَادَهَا، وَنَفَتْ جُنْدَبَهَا، وَفَتَقَتْ بطنَ عَمَارِهَا، وَحَرَفَتْ الْقُرْآنَ، وَبَدَّلَتْ

١- « فَحَشِرُوا سِفْلَهُ » خ ل.

٢- « بَيْعَتَهُ » خ ل.

الأحكام، وَغَيَّرَتِ الْمَقَامَ، وَ أَبَا حَتِ الْخُمْسَ لِلطُّلُقَاءِ، وَ سَلَطَتْ أَوْلَادَ اللَّعْنَاءِ (١) عَلَى الْفُرُوجِ وَالْدَّمَاءِ، وَ خَلَطَتْ الْحَلَالَ بِالْحَرَامِ، وَ اسْتَحَفَّتْ بِالْإِيمَانِ وَ الْإِسْلَامِ، وَ هَدَمَتِ الْكَعْبَةَ، وَ أَغَارَتْ عَلَى دَارِ الْهَجْرَةِ يَوْمَ الْحَرَّةِ، وَ أُبْرِزَتْ بَنَاتِ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ لِلنِّكَالِ وَ السُّوْءِ وَ الْبَسِئِ تُهَنَّ ثَوْبَ الْعَارِ وَ الْفِضَّةَ يَحَهُ، وَ رَخَّصَتْ لِأَهْلِ الشُّبْهَةِ فِي قَتْلِ أَهْلِ بَيْتِ الصَّفْوَةِ، وَ إِبَادَةِ نَسْلِهِ، وَ اسْتِثْنَالِ شَأْفَتِهِ، وَ سَبِي حَرَمِهِ، وَ قَتْلِ أَنْصَارِهِ، وَ كَسْرِ مِثْبَرِهِ، وَ قَلْبِ مَفْخَرِهِ، وَ إِخْفَاءِ دِينِهِ، وَ قَطْعِ ذِكْرِهِ.

يَا مَوَالِيَّ، فَلَوْ عَايَنَكُمُ الْمُصْطَفَى وَ سَهَامُ الْأُمَّةِ مُعْرِفَهُ (٢) فِي أَكْبَادِكُمْ، وَ رِمَاحُهُمْ مُشْرَعَهُ فِي نُحُورِكُمْ، وَ سِيُوفُهُمْ مُوَلَعَهُ فِي دِمَائِكُمْ، يَشْفِي أَبْنَاءَ الْعَوَاهِرِ غَلِيلَ الْفِسْقِ مِنْ وَرَعِكُمْ، وَ غَيْظَ الْكُفْرِ مِنْ إِيْمَانِكُمْ؛ وَأَنْتُمْ بَيْنَ صَيْرِيعٍ فِي الْمِحْرَابِ قَدْ فَلَقَ السَّيْفُ هَامَتَهُ، وَ شَهِيدٍ فَوْقَ الْجَنَازَةِ قَدْ شَكَّتْ بِالسَّهَامِ أَكْفَانَهُ، وَ قَتِيلٍ بِالْعِرَاءِ قَدْ رَفَعَ فَوْقَ الْقَنَاءِ رَأْسَهُ، وَ مُكْبَلٍ فِي السَّجَنِ قَدْ رُضَّتْ بِالْحَدِيدِ أَعْضَاؤُهُ، وَ مَسْمُومٍ قَدْ قُطِعَتْ بِجُرْعِ السَّمِّ أَمْعَاؤُهُ، وَ شَمْلُكُمْ عِبَادِيدُ تُفْنِيهِمُ الْعَبِيدُ وَ أَبْنَاءُ الْعَبِيدِ.

فَهَيْلِ الْمَحْنُ يَا سَادَتِي إِلاَّ الَّتِي لَزِمْتُمْ وَ الْمَصَائِبُ إِلاَّ الَّتِي عَمَّتْكُمْ وَ الْفَجَائِعُ إِلاَّ الَّتِي خَصَّنَتْكُمْ وَ الْقَوَارِعُ إِلاَّ الَّتِي طَرَقَتْكُمْ، صِيَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، وَ عَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس ببوس قبر را و بگو:

يَا أَبِي وَ أُمِّي يَا آلَ الْمُصْطَفَى، إِنَّا لَا نَمْلِكُ إِلاَّ أَنْ نَطُوفَ حَوْلَ مَشَاهِدِكُمْ، وَ نُعَزِّيَ فِيهَا أَرْوَاحَكُمْ عَلَى هَذِهِ الْمَصَائِبِ الْعَظِيمَةِ الْحَالَةِ بِفِنَائِكُمْ وَ الرَّزَايَا الْجَلِيلَةِ النَّازِلَةِ بِسَاحَتِكُمْ، الَّتِي أُثْبِتَتْ فِي قُلُوبِ شِيَعَتِكُمُ الْقُرُوحَ، وَ أَوْرَثَتْ أَكْبَادَهُمُ الْجُرُوحَ،

١- « الخناء » خ ل.

٢- « مُعْرِفَهُ » خ ل.

وَزَرَعَتْ فِي صُدُورِهِمُ الْعُضَيْصَ . وَ نَحْنُ نُشْهَدُ اللَّهَ أَنَّا قَدْ شَارَكْنَا أَوْلِيَاءَكُمْ وَ أَنْصَارَكُمْ الْمُتَقَدِّمِينَ فِي إِرَاقِهِ دِمَاءِ النَّاكِثِينَ وَ الْقَاسِطِينَ، وَالْمَارِقِينَ، وَ قَتَلَهُ أَبِي عَبْدَ اللَّهِ سَيِّدَ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ - عَلَيْهِ السَّلَام - يَوْمَ كَرْبَلَاءَ، بِاللُّيَاتِ وَ الْقُلُوبِ وَ التَّأْسُفِ عَلَى فَوْتِ تِلْكَ الْمَوَاقِفِ الَّتِي حَضَرُوا لِنُصْرَتِكُمْ، وَ عَلَيْكُمْ مِنَّا (١) السَّلَامُ، وَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس قبر را میان خود و میان قبله قرار ده و بگو:

اللَّهُمَّ يَا ذَا الْقُدْرَةِ الَّتِي صَدَرَ عَنْهَا الْعَالَمُ مَكُونًا مَبْرُوءًا عَلَيْهَا، مَفْطُورًا تَحْتَ ظِلِّ الْعِظْمَةِ، فَتَنَقَّتْ شَوَاهِدُ صُنْعِكَ فِيهِ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُكُونُهُ وَ بَارِئُهُ وَ فَاطِرُهُ، ابْتَدَعْتَهُ لَا مِنْ شَيْءٍ وَ لَا عَلَى شَيْءٍ وَ لَا فِي شَيْءٍ وَ لَا لَوْحَشِهِ دَخَلْتَ عَلَيْكَ إِذْ لَا غَيْرَكَ وَ لَا حَاجَةَ يَدْتُ لَكَ فِي (٢) تَكْوِينِهِ وَ لَا - لِاسْتِعَانِهِ مِنْكَ عَلَى مَا تَخْلُقُ بَعْدَهُ، بَلْ أَنْشَأْتَهُ لِيَكُونَ دَلِيلًا عَلَيْكَ بِأَنَّكَ بَائِنٌ مِنَ الصُّنْعِ، فَلَا يُطِيقُ الْمُتَّصِفُ بِعَقْلِهِ إِنْكَارَكَ وَ الْمَوْسُومُ بِصِحِّهِ الْمَعْرِفَةَ جُحُودَكَ.

أَسْأَلُكَ بِشَرَفِ الْإِخْلَاصِ فِي تَوْحِيدِكَ، وَ حُرْمَةِ التَّلَعُّقِ بِكِتَابِكَ، وَ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، أَنْ تُصَلِّمَنِي عَلَى آدَمَ يَدِيعِ فِطْرَتِكَ، وَ بِكَرِ حُجَّتِكَ، وَ لِسَانِ قُدْرَتِكَ وَ الْخَلِيفَةِ فِي بَسِّ يَطَّتِكَ، وَ عَلَى مُحَمَّدٍ الْخَالِصِ مِنْ صِفَوْتِكَ وَ الْفَاحِصِ عَنْ مَعْرِفَتِكَ وَ الْغَائِصِ الْمَأْمُونِ عَلَى مَكْنُونِ سِرِّ رِبْرَتِكَ، بِمَا أَوْلَيْتَهُ مِنْ نِعْمَتِكَ بِمَعُونَتِكَ، وَ عَلَى مَنِ بَيْنَهُمَا مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الْمَكْرُمِينَ وَ الْأَوْصِيَاءِ وَ الصِّدِّيقِينَ، وَ أَنْ تَهَبَنِي لِإِمَامِي هَذَا.

پس پهلوی روی خود را به ضریح بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ بِمَحَلِّ هَذَا السَّيِّدِ مِنْ طَاعَتِكَ، وَ بِمَنْزِلَتِهِ عِنْدَكَ، لَا تُمَتِّنِي فُجَاءً،

١- « حضرُوا لنصرتكم، واللَّه ولينا يُبلِّغكم » خ ل.

٢- « إلی » خ ل.

وَلَا تَحْرِمْنِي تَوْبَهُ، وَارْزُقْنِي الْوَرَعَ عَنِ مَحَارِمِكَ دِينًا وَدُنْيَا، وَاشْعَلْنِي بِالْآخِرَةِ عَنِ طَلَبِ الْأُولَى، وَوَفِّقْنِي لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى، وَجَنِّبْنِي اتِّبَاعَ الْهَوَى وَالِاغْتِرَارَ بِالْأَبَاطِيلِ وَالْمُنَى.

اللَّهُمَّ اجْعَلِ السَّدَادَ فِي قَوْلِي وَالصَّوَابَ فِي فِعْلِي وَالصَّدْقَ وَالْوَفَاءَ فِي ضَمَانِي وَوَعْدِي وَالْحِفْظَ وَالْإِنْسَانَ مَقْرُونِينَ بَعْهَدِي وَعَقْدِي وَالْبِرَّ وَالْإِحْسَانَ مِنْ شَأْنِي وَخُلُقِي، وَاجْعَلِ السَّلَامَةَ لِي شَامِلَةً وَالْعَافِيَةَ بِي مُحِيطَةً مُلْتَفَةً (١)، وَلَطِيفَ صُنْعِكَ وَعَوْنَكَ مَصْرُوفًا إِلَيَّ، وَحُسْنَ تَوْفِيقِكَ وَيُسْرَكَ مَوْفُورًا عَلَيَّ، وَأَحْسِنِي يَا رَبِّ سَعِيدًا، وَتَوَفَّنِي شَهِيدًا، وَطَهَّرْنِي لِلْمَوْتِ وَمَا بَعْدَهُ.

اللَّهُمَّ وَاجْعَلِ الصَّحَّةَ وَالنُّورَ فِي سَمْعِي وَبَصْرِي وَالْحِدَّةَ وَالْخَيْرَ فِي طُرُقِي (٢) وَالْهُدَى وَالْبَصِيرَةَ فِي دِينِي وَمَذْهَبِي وَالْمِيزَانَ أَيْدَاءَ نَصَبِ عَيْنِي وَالذِّكْرَ وَالْمَوْعِظَةَ شِعَارِي وَدِثَارِي وَالْفِكْرَةَ وَالْعِبْرَةَ أُسْتَسِي (٣) وَعِمَادِي، وَمَكَّنِ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي، وَاجْعَلْهُ أَوْثَقَ الْأَشْيَاءِ فِي نَفْسِي، وَاعْلِبْهُ عَلَيَّ رَأْيِي وَعَزْمِي.

وَاجْعَلِ الْإِرْشَادَ فِي عَمَلِي وَالتَّسْلِيمَ لِأَمْرِكَ مِهَادِي وَسَيِّدِي وَالرِّضَا بِقَضَائِكَ وَقَدْرَكَ أَقْصَى عَزْمِي وَنَهَائِي، وَابْعَدْ هَمِّي وَغَايَتِي، حَتَّى لَا أَنْقِي أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ بِدِينِي وَلَا أَطْلُبَ بِهِ غَيْرَ آخِرَتِي وَلَا أَسْتَدْعِي مِنْهُ إِطْرَائِي وَمَدْحِي.

وَاجْعَلْ خَيْرَ الْعَوَاقِبِ عَاقِبَتِي، وَخَيْرَ الْمَصَائِرِ مَصِيرِي، وَأَنْعَمَ الْعَيْشِ عَيْشِي، وَأَفْضَلَ الْهُدَى هُدَايَ، وَأَوْفَرَ الْحُظُوظِ حُظِّي، وَاجْزَلِ الْأَقْسَامِ قِسْمِي وَنَصِيبِي.

وَكَنْ لِي يَا رَبِّ مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَلِيًّا وَإِلَى كُلِّ خَيْرٍ دَلِيلًا وَقَائِدًا، وَمِنْ كُلِّ بَاغٍ وَحَسُودٍ ظَهِيرًا وَمَانِعًا.

١- «مكتنفه» خ ل.

٢- «و الحِدَّة و الجلاء في طُرُقِي» خ ل.

٣- «أُسِّي» خ ل.

اللَّهُمَّ بِكَ اعْتَدَادِي وَعِصْمَتِي وَثِقَتِي، وَتَوْفِيقِي وَحَوْلِي وَقُوَّتِي، وَ لَكَ مَحْيَايَ وَمَمَاتِي، وَ فِي قَبْضَتِكَ سُكُونِي وَ حَرَكَتِي، وَ إِنَّ بَعْرُوتَكَ الْوُثْقَى اسْتَيْمَسَاكِي وَ وُضِئْتِي، وَ عَلَيْكَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا اعْتِمَادِي وَ تَوَكُّلِي، وَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَ مَسِّ سَقَرِ نَجَاتِي وَ خَلَاصِي، وَ فِي دَارِ أَمْنِكَ وَ كَرَامَتِكَ مَثْوَايَ وَ مُنْقَلَبِي، وَ عَلَى أَيْدِي سَادَاتِي وَ مَوَالِي آلِ الْمُصْطَفَى فَوْزِي وَ فَرَجِي.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ، وَ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ مَا وُلِدَا وَ أَهْلِي بَيْتِي وَ جِيرَانِي، وَ لِكُلِّ مَنْ قَلَدَنِي يَدًا (۱)، مِنْ الْمُؤْمِنِينَ (۲) وَ الْمُؤْمِنَاتِ، إِنَّكَ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ.

وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ (۳).

[دعا بعد از زیارت هر یک از ائمه عليهم السلام]

پس سید علیه الرحمه و شیخ مفید رضی الله عنه فرموده اند که: این دعا را بعد از زیارت هر یک از ائمه عليهم السلام بخوانند:

اللَّهُمَّ إِنِّي زُرْتُ هَذَا الْإِمَامَ مُقَرَّراً بِإِمَامَتِهِ، مُعْتَقِداً لِفَرَضِ طَاعَتِهِ، فَقَصَيْدْتُ مَشْهَدَهُ بِحُدُونِي وَ عُيُوبِي، وَ مَوْبِقَاتِ آثَامِي، وَ كَثْرَةِ سَيِّئَاتِي وَ خَطَايَايَ، وَ مَا تَعْرِفُهُ مِنِّي، مُسْتَجِيراً بِعَفْوِكَ، مُسْتَعِيداً بِحِلْمِكَ، رَاجِئاً بِرَحْمَتِكَ (۴)، لَاجِئاً إِلَى رُكْنِكَ، عَائِداً بِرَأْفَتِكَ، مُسْتَشْفِعاً بِوَلِيَّتِكَ وَ ابْنِ أَوْلِيَائِكَ، وَ صَفِيَّتِكَ وَ ابْنِ أَصْفِيَائِكَ، وَ أَمِينِكَ وَ ابْنِ أَمَنَائِكَ، وَ خَلِيفَتِكَ وَ ابْنِ خُلَفَائِكَ، الَّذِينَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَى رَحْمَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ وَ الدَّرَجَةِ إِلَى رَأْفَتِكَ وَ غُفْرَانِكَ.

۱- «دعاء» خ ل.

۲- «و لكل من ولدني من المؤمنين» خ ل.

۳- مصباح الزائر: ۴۶۰ - ۴۶۷، مزار كبير: ۲۹۲ - ۳۰۲، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۶۲ - ۱۶۹، موسوعه زیارات المعصومين عليهم السلام: ۵/۲۸ ش ۱۶۴۲ و ص ۷۵ ش ۱۶۵۸.

۴- «لرحمتك» خ ل.

اللَّهُمَّ وَ أَوَّلَ حَاجَتِي إِلَيْكَ أَنْ تَغْفِرَ لِي مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِي عَلَى كَثْرَتِهَا، وَأَنْ تَعْصِمَ مِنِّي فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي، وَ تُطَهِّرَ دِينِي مِمَّا يُدْنِسُهُ وَيَشِينُهُ وَيُزْرِي بِهِ، وَ تَحْمِيَهُ مِنَ الرَّيْبِ وَ الشُّكِّ وَ الفَسَادِ وَ الشُّرُكِ، وَ تُبَيِّنَ عَلَيَّ طَاعَتَكَ وَ طَاعَةَ رَسُولِكَ، وَ ذُرِّيَّتَهُ النَّجْبَاءِ الشُّعْبَاءِ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَتِكَ وَ سِلَامِكَ وَ بَرَكَاتِكَ -، وَ تُحْيِيَنِي مَا أَحْيَيْتَنِي عَلَيَّ طَاعَتِهِمْ، وَ تُمَيِّتَنِي إِذَا أَمَّتَنِي عَلَيَّ طَاعَتِهِمْ، وَ أَنْ لَا تَمُحُو مِنْ قَلْبِي مَوَدَّتَهُمْ وَ مَحَبَّتَهُمْ، وَ بُغْضَ أَعْدَائِهِمْ، وَ مُرَافَقَهُ (١) أَوْلِيَائِهِمْ، وَ بَرَّهُمْ.

وَ أَسْأَلُكَ يَا رَبِّ أَنْ تَقْبَلَ ذَلِكَ مِنِّي، وَ تُحِبَّ إِلَيَّ عِبَادَتَكَ وَ الْمِيْوَاطَبَةَ عَلَيْهَا، وَ تُنَشِّطَنِي لَهَا، وَ تُبْغِضَ إِلَيَّ مَعَاصِيكَ وَ مَحَارِمَكَ وَ تَدْفَعَنِي عَنْهَا، وَ تُجَبِّبَنِي التَّقْصِيرَ فِي صَلَوَاتِي وَ الْإِسْتِهَانَةَ بِهَا وَ التَّرَاحِيَّ عَنْهَا، وَ تُوفِّقَنِي لِتَأْدِيَّتِهَا كَمَا فَرَضْتَ وَ أَمَرْتَ بِهِ، عَلَيَّ سُنَّةِ رَسُولِكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ رَحْمَتِكَ وَ بَرَكَاتِكَ - خُضُوعاً وَ خُشُوعاً، وَ تَشْرَحَ صَدْرِي لِإِبْتَاءِ الزَّكَاةِ، وَ إِعْطَاءِ الصَّدَقَاتِ، وَ يَذِلَّ الْمَعْرُوفِ وَ الْإِحْسَانِ إِلَى شَيْعَةِ آلِ مُحَمَّدٍ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - وَ مُوَسَّاتِهِمْ وَ لَا تَتَوَفَّأَنِي إِلَّا بَعِيداً أَنْ تَرْزُقَنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، وَ زِيَارَةَ قَبْرِ رَسُولِكَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَ قُبُورِ الْأَيْمَةِ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - .

وَ أَسْأَلُكَ يَا رَبِّ تَوْبَةً نَصُوحاً تَرْضَاهَا، وَ نِيَّةً تَحْمِدُهَا، وَ عَمَلًا صَالِحاً تَقْبَلُهُ، وَ أَنْ تَغْفِرَ لِي وَ تَرْحَمَنِي إِذَا تَوَفَّيْتَنِي، وَ تُهَوِّنَ عَلَيَّ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ، وَ تَحْشُرَنِي فِي زَمْرِهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ (٢) - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ وَ عَلَيْهِمْ -، وَ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَ تَجْعَلَ دَمْعِي غَزِيْرًا فِي طَاعَتِكَ، وَ عَبْرَتِي جَارِيَةً فِيمَا يُقَرِّبُنِي مِنْكَ، وَ قَلْبِي عَطُوفًا عَلَيَّ أَوْلِيَائِكَ، وَ تَصُونَنِي فِي هَذِهِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَاهَاتِ وَ اللَّأْفَاتِ وَ الْأَمْرَاضِ الشَّدِيدَةِ وَ الْأَسْقَامِ الْمُزْمِنَةِ، وَ جَمِيعِ أَنْوَاعِ الْبَلَايَا وَ الْحَوَادِثِ، وَ تَصْرِفَ قَلْبِي عَنِ الْحَرَامِ،

١- « و موافقه » خ ل.

٢- « آل محمد » خ ل.

وَتُبْعُضَ إِلَيَّ مَعَاصِيكَ، وَتُحِبَّ إِلَيَّ الْحَلَالَ وَتَفْتَحَ إِلَيَّ (١) أَبْوَابَهُ، وَتُبَّتْ بَيْتِي وَفَعَلِي عَلَيْهِ، وَتَمِيدَ فِي عُمْرِي وَتُعَلِّقَ أَبْوَابَ الْمَحَنِّ عَنِّي وَلَا تَسْلُبْنِي مَا مَنَنْتَ بِهِ عَلَيَّ وَلَا تَسْتَرِدَّ شَيْئاً مِمَّا أَحْسَيْتَ بِهِ إِلَيَّ وَلَا تَنْزِعَ مِنِّي النِّعَمَ الَّتِي أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيَّ، وَتَزِيدَ فِيمَا حَوَّلْتَنِي، وَتُضَاعِفَهُ أَضْعَافاً مُضَاعَفَةً، وَتَرْزُقَنِي مَالاً كَثِيراً، وَاسْمِعَا، صَائِغاً، هَنِيئاً نَافِياً وَافِياً، وَعِزّاً بَاقِياً كَافِياً، وَجَاهاً عَرِيضاً مَنِيعاً، وَنِعْمَةً سَابِغَةً عَامَّةً تُغْنِينِي بِذَلِكَ عَنِ الْمَطَالِبِ الْمُنْكَدَةِ وَالْمَوَارِدِ الصَّعْبَةِ، وَتُخَلِّصْنِي مِنْهَا مُعَافِئاً فِي دِينِي وَنَفْسِي وَوَلَدِي وَ مَا أَعْطَيْتَنِي وَ مَنَحْتَنِي، وَ تَحْفَظْ عَلَيَّ مَالِي وَ جَمِيعَ مَا حَوَّلْتَنِي، وَ تَقْبِضْ عَنِّي أَيْدِيَ الْجَبَابِرَةِ، وَ تَرُدَّنِي إِلَى وَطَنِي، وَ تُبَلِّغْنِي نِهَائِهِ أَمَلِي فِي دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي، وَ تَجْعَلَ عَاقِبَةَ أَمْرِي مَحْمُودَةً حَسَنَةً سَلِيمَةً، وَ تَجْعَلَنِي رَحِيبَ الصَّدْرِ، وَاسِعَ الْحَالِ، حَسَنَ الْخُلُقِ، بَعِيداً مِنَ الْبُخْلِ وَ الْمَنَعِ وَ النِّفَاقِ وَ الْكِذْبِ وَ الْبُهْتِ وَ قَوْلِ الزُّورِ، وَ تُرْسِّخْ فِي قَلْبِي مَحَبَّةَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ شِيعَتِهِمْ.

وَ تَحْرُسْنِي يَا رَبِّ فِي نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي، وَ أَهْلِ حُزَانَتِي، وَ إِخْوَانِي، وَ أَهْلِ مَوَدَّتِي، وَ ذُرِّيَّتِي، بِرَحْمَتِكَ وَ جُودِكَ.

اللَّهُمَّ هَذِهِ حَاجَاتِي عِنْدَكَ، وَ قَدْ اسْتَكْرَثْتُهَا لِلْؤْمَى وَ شُحِّي، وَ هِيَ عِنْدَكَ صِيغِيرَةٌ حَقِيرَةٌ، وَ عَلَيْكَ سِيْهْلَةٌ يَسِيرَةٌ؛ فَاسْأَلُكَ بِجَاهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ عِنْدَكَ، وَ بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ، وَ بِمَا أَوْجَبْتَ لَهُمْ، وَ بِسَائِرِ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ، وَ أَصْفِيَائِكَ وَ أَوْلِيَائِكَ، الْمُخْلِصِينَ مِنْ عِبَادِكَ، وَ بِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ، لَمَّا قَضَيْتَهَا كُلَّهَا، وَ أَسْعَفْتَنِي بِهَا، وَ لَمْ تُحَيِّبْ أَمَلِي وَ رَجَائِي.

اللَّهُمَّ وَ شَفِّعْ صَاحِبَ هَذَا الْقَبْرِ فِيَّ.

يا سيدي، يا ولي الله، يا أمين الله، أسألك أن تشفع لي إلى الله عز وجل في هذه الحاجات كلها، بحق آبائك الطاهرين، و
 بحق أولادك المنتجبين؛ فإن لك عند الله - تقدست أسماؤه - المنزلة الشريفة والمرتبة (١) الجليله والجاه العريض.

اللهم لو عرفت من هو أوجه عندك من هذا الإمام، ومن آباءه وأبنائه الطاهرين عليهم السلام، ولجعتهم شفعاي، و
 قدمتهم أمام حاجاتي وطلباتي هذه، فاسمع مني، واستجب لي، وافعل بي ما أنت أهله، يا أرحم الراحمين.

اللهم وما قصرت عنه مسألتني، وعجزت عنه قوتي، ولم تبلغه فطنتي، من صالح ديني ودنياي وآخرتي، فامنن به علي، و
 احفظني، واحرسني، وهب لي، واغفر لي.

ومن أراذني بشيوء أو مكروه - من شيطان مريد، أو سلطان عنيد، أو جبار شديد، أو مخالفي في دين، أو منازع في دنيا، أو
 حاسد علي نعمه (٢)، أو ظالم أو باغ - فأقبض عني يده، واضرب عني كفيه، واشغله عني بنفسه (٣)، واكفني شره وشر أتباعه
 وشياطينه، وأجزني من كل ما يضرني ويجهف بي، وأعطني جميع الخير كله، مما أعلم ومما لا أعلم.

اللهم صل على محمد وآل محمد، واغفر لي ولوالدي، وإخواني وأخواتي، وأعمامي وعماتي، وأخوالي وخالاتي، و
 أجدادي وجداتي، وأولادهم وذرائعهم، وأزواجي وذرياتي، وأقربائي وأصدقائي وجيراني، وإخواني فيك، من أهل
 الشرق والغرب، ولجميع أهل مودتي، من المؤمنين والمؤمنات، الأحياء منهم والأموات، ولجميع من علمني خيرا، أو تعلم مني
 علما.

١- «و المرتبه» خ ل.

٢- «على نعمه» خ ل.

٣- «واشغله بنفسه» خ ل.

اللَّهُمَّ أَشْرِكْهُمْ فِي صَالِحِ دُعَائِي، وَ زِيَارَتِي لِمَشْهَدِ حُجَّتِكَ وَ وِلَّيَّتِكَ، وَ أَشْرِكْنِي فِي صَالِحِ أَدْعِيَّتِهِمْ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ بَلِّغْ وَلِيِّكَ مِنْهُمْ السَّلَامَ وَ السَّلَامَ عَلَيْكَ (۱) وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

یا سَیِّدِی، یا مَوْلایِ، یا فُلانَ بَنَ فُلان - یعنی نام امامی که زیارت می کند و نام پدر او را مذکور سازد، پس بگوید - :

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، وَ عَلَى رُوحِكَ وَ يَدِنِكَ، أَنْتَ وَسَيِّلتِي إِلَى اللَّهِ، وَ ذَرِيعَتِي إِلَيْهِ، وَ لِي حَقُّ مَوالاتِي وَ تَأْمِيلِي؛ فَكُنْ شَفِيعِي إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الْوُقُوفِ عَلَى قِصَّتِي هَذِهِ، وَ صَرْفِي عَنْ مَوْفِي هَذَا بِالنُّجْحِ بِمَا سَأَلْتُهُ كُلَّهُ، بِرَحْمَتِهِ وَ قُدْرَتِهِ.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي عَقْلاً كَامِلاً، وَ لُبّاً رَاجِحاً، وَ عِزّاً باقِياً، وَ قَلْباً زَكِياً، وَ عَمَلاً كَثِيراً، وَ أَدَباً بارِعاً؛ وَ اجْعَلْ ذَلِكَ كُلَّهُ لِي وَ لا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۲).

[دعای دیگر بعد از زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام]

باز سَیِّد و شیخ مفید - علیهما الرّحمه - گفته اند که: خواندن این دعا بعد از زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام مستحب است:

اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ ذُنُوبِي قَدْ أَخْلَقَتْ وَجْهِي عِنْدَكَ، وَ حَجَبَتْ دُعَائِي عَنْكَ، وَ حَالَتْ بَيْنِي وَ بَيْنَكَ، فَاسْأَلْكَ أَنْ تُقْبَلَ عَلَيَّ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَ تُنْزَلَ عَلَيَّ رَحْمَتَكَ، وَ تُنْزَلَ عَلَيَّ بَرَكَاتِكَ.

وَ إِنْ كَانَتْ قَدْ مَنَعَتْ أَنْ تَرْفَعَ لِي إِلَيْكَ صَوْتاً، أَوْ تَغْفِرَ لِي ذَنْباً، أَوْ تَتَجَاوَزَ عَنِّي خَطِيئَتِي مُهْلِكَةً، فَهَذَا مُسْتَجِيرٌ بِكَرَمِ وَجْهِكَ وَ عِزِّ جَلالِكَ، مُتَوَسِّلٌ إِلَيْكَ، مُتَقَرِّبٌ إِلَيْكَ بِأَحَبِّ خَلْقِكَ إِلَيْكَ، وَ أَكْرَمِهِمْ عَلَيْكَ، وَ أَوْلَاهُمْ بِكَ، وَ أَطْوَعِهِمْ لَكَ، وَ أَغْظَمِهِمْ

۱- «عليه» خ ل.

۲- مصباح الزائر: ۴۶۸ - ۴۷۱، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۶۹ - ۱۷۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۹۴ ش ۱۶۷۸.

مَنْزِلَهُ وَ مَكَانًا عِنْدَكَ مُحَمَّدٍ، وَ بَعْتَرْتَهُ الطَّاهِرِينَ، الْأَيْمَةَ الْهُدَاهِ الْمَهْدِيِّينَ، الَّذِينَ فَرَضْتَ عَلَى خَلْقِكَ طَاعَتَهُمْ، وَ أَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ، وَ جَعَلْتَهُمْ وُلاةَ الْأَمْرِ مِنْ بَعْدِ رَسُولِكَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

يا مُذِلَّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَ يا مُعِزَّ الْمُؤْمِنِينَ، بَلِّغْ مَجْهُودِي فَهَبْ لِي نَفْسِي السَّاعَةَ، بِرَحْمَةٍ مِنْكَ تَمُنُّ بِهَا عَلَيَّ، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس ضریح را ببوس و هر دو طرف رو را بر ضریح بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مَشْهَدٌ لَا يَرْجُو مَنْ فَاتَتْهُ فِيهِ رَحْمَتُكَ أَنْ يَنَالَهَا فِي غَيْرِهِ وَ لَا أَحَدٌ أَشَقَى مِنْ أَمْرِي قَصْدَهُ مُؤَمِّلًا فَابَّ عَنْهُ خَائِبًا.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ (١) الْإِيَابِ، وَ خَيْبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَ الْمُنَاقَشَةِ عِنْدَ الْحِسَابِ؛ وَ حَاشَاكَ يا رَبِّ أَنْ تَقْرَنَ طَاعَةَ وَ لِيَّكَ بِطَاعَتِكَ، وَ مَوالاتَهُ بِمَوالاتِكَ، وَ مَعْصِيَتَهُ بِمَعْصِيَتِكَ، ثُمَّ تُؤَيِّسَ زَائِرَهُ وَ الْمُتَحَمِّلَ مِنْ بُعْدِ الْبِلَادِ إِلَى قَبْرِهِ، وَ عِزَّتِكَ (٢) لَا يَنْعَقِدُ عَلَى ذَلِكَ ضَمِيرِي، إِذْ كَانَتْ الْقُلُوبُ إِلَيْكَ بِالْجَمِيلِ تُشِيرُ (٣).

و شیخ مفید رحمه الله گفته است که: پس بگو:

يا وَلِيَّ اللَّهِ، إِنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَ اللَّهِ عِزَّ وَ جِلَّ ذُنُوبًا لا- يَأْتِي عَلَيْهَا إِلَّا رِضَاكَ؛ فَبِحَقِّ مَنْ ائْتَمَنَكَ عَلَى سِرِّهِ، وَ اسْتَرْعَاكَ أَمْرَ خَلْقِهِ، وَ قَرَنَ طَاعَتِكَ بِطَاعَتِهِ، وَ مَوالاتِكَ بِمَوالاتِهِ، تَوَلَّ صِيْلًا حَالِي مَعَ اللَّهِ عِزَّ وَ جِلَّ، وَ اجْعَلْ حَظِّي مِنْ زِيَارَتِكَ تَخْلِيطِي بِخَالِصَتِي زُؤَارِكَ، الَّذِينَ تَسْأَلُ اللَّهُ عِزَّ وَ جِلَّ فِي عِتْقِ رِقَابِهِمْ، وَ تَرْغَبُ إِلَيْهِ فِي حُسْنِ ثَوَابِهِمْ؛ وَ ها أَنَا الْيَوْمَ بِقَبْرِكَ لا يَتَدُّ، وَ بِحُسْنِ دِفَاعِكَ عَنِّي عَائِدٌ، فَتَلَفَيْي يا مَوْلَايَ وَ أَدْرِكْنِي، وَ اسْأَلِ اللَّهُ عِزَّ وَ جِلَّ فِي أَمْرِي، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقامًا كَرِيمًا وَ جَاهًا عَظِيمًا، صَلَّى اللَّهُ

١- «سوء» خ ل.

٢- «وَ عِزَّتِكَ يا رَبِّ» خ ل.

٣- مصباح الزائر: ٤٧١ - ٤٧٢، بحار الانوار: ١٠٢/١٧٢ و ١٧٣، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ١٩٩/٥ ش ١٦٨٨.

عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا (۱).

و سید - علیه الرّحمة - گفته است که: پس نماز زیارت بکن و چون خواهی وداع کنی و برگردی، بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ، وَ مَعْدِنَ الرَّسَالَةِ، سَيِّلَامٌ مُودَّعٌ لَأَسْتَمَّ وَ لَا قَالٍ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (۲) - تا آخر زیارت وداع که در زیارت دوم گذشت (۳) - .

زیارت چهارم:

سید ابن طاووس - رضی الله عنه - ذکر کرده است که: مروی است از حضرت امام علی نقی صلوات الله علیه و گفته است که: رخصت می طلبی به آنچه پیشتر ذکر کردیم در زیارت حضرت صاحب الأمر - صلوات الله علیه - .

مؤلف گوید که: ما این دعای اذن را در آداب مطلق زیارات ذکر کردیم (۴).

پس گفته است که: داخل می شوی و مقدم می داری پای راست را بر پای چپ و می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - .

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، كَمَا شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ وَ شَهِدَتْ لَهُ مَلَائِكَتُهُ وَ أَوْلُو الْعِلْمِ مِنْ خَلْقِهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الْمُتَّجِبُ، وَ رَسُولُهُ الْمُرْتَضَى، أُرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَ دِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ.

۱- بحار الانوار: ۱۰۲/۱۷۳.

۲- مصباح الزائر: ۴۷۲، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۷۳.

۳- نگاه کن: ص ۵۸۸.

۴- نگاه کن: ص ۴۹.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ وَأَكْمَلَهَا، وَأَنْمِي بَرَكَاتِكَ وَأَعْمَهَا، وَأَزْكِ تَجَارِيحَكَ وَأَتَمَّهَا، عَلَي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ، وَرَسُولِكَ، وَنَبِيِّكَ، وَنَجِيِّكَ، وَوَلِيِّكَ، وَرَضِيِّكَ، وَصَفِيِّكَ، وَخَيْرَتِكَ، وَخَاصَّتِكَ، وَخَالِصَتِكَ، وَأَمِينِكَ، الشَّاهِدِ لَكَ وَالدَّالِّ عَلَيْكَ وَالصَّادِعِ بِأَمْرِكَ وَالنَّاصِحِ لَكَ، الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِكَ وَالذَّابِّ عَن دِينِكَ وَالْمُوضِحِ لِبِرَاهِينِكَ وَالْمَهْدِي (١) إِلَى طَاعَتِكَ وَالْمُرْشِدِ إِلَى مَرْضَاتِكَ وَالْوَاعِي لَوْحِيكَ وَالْحَافِظِ لِعَهْدِكَ وَالْمَاضِي عَلَى إِنْفَازِ أَمْرِكَ، الْمُؤَيَّدِ بِالنُّورِ الْمُضِيِّ وَالْمُسَدَّدِ بِالْأَمْرِ الْمَرْضِيِّ، الْمَعْصُومِ مِنْ كُلِّ خَطَاٍ وَزَلَلٍ، الْمُنَزَّهُ عَن كُلِّ دَنَسٍ وَخَطَلٍ وَالْمَبْعُوثِ بِخَيْرِ الْأَذْيَانِ وَالْمِلَلِ، مُقَوِّمِ الْمِثْلِ وَالْعَوَجِ، وَمُقِيمِ الْبَيْنَاتِ وَالْحَجَجِ، الْمَخْصُوصِ بِظُهُورِ الْفَلَاحِ، وَإِيضَاحِ الْمُنْهَجِ، الْمُظْهِرِ مِنْ تَوْحِيدِكَ مَا اسْتَرَّ وَ الْمُحْيِي مِنْ عِبَادَتِكَ مَا دَثَرَ وَالْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَالْفَاتِحِ لِمَا انْعَلَقَ، الْمُجْتَبَى مِنْ خَلَائِقِكَ وَالْمُعْتَمَدِ لِكَشْفِ حَقَائِقِكَ وَالْمُوضَّحِ بِهِ أَشْرَاطُ الْهُدَى وَالْمَجْلُوبِ بِهِ غَرْيبُ الْعَمَى.

دَامِعِ جَيْشَاتِ الْأَبَاطِيلِ، وَدَافِعِ صَوْلَاتِ الْأَضَالِيلِ، الْمُخْتَارِ مِنْ طِينِهِ الْكَرَمِ، وَسَيْلَالِهِ الْمَجْدِ الْأَقْدَمِ، وَمَغْرَسِ الْفَخَارِ الْمُعْرِقِ، وَفَرْعِ الْعَلَاءِ الْمُشْمِرِ الْمُورِقِ، الْمُتَنَجِّبِ مِنْ شَجَرِهِ الْأَضْيَاءِ، وَمَشْكَاهِ الضِّيَاءِ، وَذُؤَابِهِ الْعَلْيَاءِ، وَسَرِّهِ الْبَطْحَاءِ، بَعِيثِكَ بِالْحَقِّ، وَبُرْهَانِكَ عَلَى جَمِيعِ الْخَلْقِ، خَاتِمِ أَنْبِيَائِكَ، وَحُجَّتِكَ الْبَالِغَةِ فِي أَرْضِكَ وَسَمَائِكَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ صَلَاةً يَنْعَمُ فِي جَنْبِ انْتِفَاعِهِ بِهَا قَدْرُ الْانْتِفَاعِ بِهِ (٢)، وَيَحُوزُ مِنْ بَرَكَهِ التَّعَلُّقِ بِسَبَبِهَا مَا يُفُوقُ قَدْرَ الْمُتَعَلِّقِينَ بِسَبَبِهِ، وَزِدْهُ بَعْدَ ذَلِكَ مِنَ الْإِكْرَامِ

١- «و الهادي» خ ل.

٢- «قدر الانتفاع» خ ل.

وَ الْإِجْلَالِ مَا يَتَقَاصِرُ عَنْهُ فَسَيُحِ الْأَمَالِ، حَتَّى يَغْلُوَ مِنْ كَرَمِكَ أَعْلَى مَحَالِّ الْمَرَاتِبِ، وَ يَرْقَى مِنْ نِعَمِكَ أَسْنَى مَنَازِلِ الْمَوَاهِبِ؛ وَ حُذِّ لَهَ اللَّهُمَّ بِحَقِّهِ وَ وَاجِبِهِ مِنْ ظَالِمِيهِ، وَ ظَالِمِي الصَّفْوَةِ مِنْ أَقَارِبِهِ.

اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلَى وَ لِيِّكَ، وَ دِيَانَ دِينِكَ وَ الْقَائِمِ بِالْقِسْطِ مِنْ بَعْدِ نَبِيِّكَ، عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَ، وَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَ يَعْسُوبِ الدِّينِ، وَ قَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، وَ قِبْلَةَ الْعَارِفِينَ، وَ عِلْمِ الْمُهْتَدِينَ، وَ عُرْوَتِكَ الْوُثْقَى، وَ حَنِيكَ الْمَتِينِ، وَ خَلِيفَةِ رَسُولِكَ عَلَى النَّاسِ أَجْمَعِينَ، وَ وَصِيِّهِ فِي الدُّنْيَا وَ الدِّينِ.

الصَّدِيقِ الْأَكْبَرِ فِي الْأَنَامِ وَ الْفَارُوقِ الْأَزْهَرِ بَيْنَ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ، نَاصِرِ الْإِسْلَامِ، وَ مُكَسِّرِ الْأَصْنَامِ.

مُعِزِّ الدِّينِ وَ حَامِيهِ، وَ وَاقِي الرُّسُولِ وَ كَافِيهِ، الْمَخْصُوصِ بِمُؤَاخَاةِ يَوْمِ الْإِحْيَاءِ، وَ مَنْ هُوَ مِنْهُ بِمَنْزِلِهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى، خَامِسِ أَصْحَابِ الْكِسَاءِ، وَ بَعْلِ سَيِّدَةِ النَّسَاءِ، الْمُؤَثِّرِ بِالْقُوْتِ بَعْدَ ضَرْ الطُّوَى وَ الْمَشْكُورِ سَعْيُهُ فِي «هَلْ أَتَى».

مِضْبَاحِ الْهُدَى، وَ مَأْوَى التُّقَى، وَ مَحَلِّ الْحَجَى، وَ طُودِ النَّهَى، الدَّاعِي إِلَى الْمَحَجَّةِ الْعُظْمَى وَ الطَّاعِنِ إِلَى الْغَايَةِ الْقُصْوَى وَ السَّامِي إِلَى الْمَجْدِ وَ الْعُلَى وَ الْعَالِمِ بِالتَّأْوِيلِ وَ الذِّكْرِ.

الَّذِي أَخَذَ مِنْهُ خَوَاصَّ مَلَائِكَتِكَ بِالطَّاسِ وَ الْمِنْدِيلِ حَتَّى تَوْضَأَ، وَ رَدَدَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسَ بَعْدَ دُنُوِّ غُرُوبِهَا حَتَّى أَدَّى فِي أَوَّلِ الْوَقْتِ لَكَ فَوْضَأً، وَ أَطْعَمْتَهُ مِنْ طَعَامِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حِينَ مَتَّحَ الْمَقْدَادَ قَرْضاً، وَ بَاهَيْتَ بِهِ خَوَاصَّ مَلَائِكَتِكَ إِذْ شَرَى نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ لِتَرْضَى، وَ جَعَلْتَ وِلَايَتَهُ إِحْدَى فَرَايِضِكَ؛ فَالشَّقِيُّ مَنْ أَقْرَبَ بَعْضٍ وَ أَنْكَرَ بَعْضاً.

عُنْصُرِ الْأَبْرَارِ، وَ مَعْدِنِ الْفِيخَارِ، وَ قَسِيمِ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ، صَاحِبِ الْأَعْرَافِ،

وَ أَبِي الْأَيْمَةِ الْأَشْرَافِ، الْمَظْلُومِ الْمُعْتَصَبِ وَالصَّابِرِ الْمُحْتَسِبِ، وَالْمَوْتُورِ فِي نَفْسِهِ وَعِثْرَتِهِ، الْمَقْصُودِ (١) فِي رَهْطِهِ وَ أَعَزَّتِهِ، صَلَاةً لَا انْقِطَاعَ لِمَزِيدِهَا وَ لَا انْتِصَاعَ لِمَشِيدِهَا.

اللَّهُمَّ أَلْبَسْهُ حُلَالَ الْإِنْعَامِ، وَ تَوَجَّهْ تَاجَ الْإِكْرَامِ، وَ اَرْفَعْهُ إِلَى أَعْلَى مَرْتَبَةٍ وَ مَقَامٍ، حَتَّى يَلْحَقَ نَبِيَّكَ - عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ السَّلَامُ -، وَ أَحْكُمْ لَهُ اللَّهُمَّ عَلَى ظَالِمِيهِ، إِنَّكَ الْعَدْلُ فِيمَا تَقْضِيهِ.

اللَّهُمَّ وَ صَيِّلْ عَلَى الطَّاهِرِ الْبَتُولِ، الزَّهْرَاءِ ابْنَةِ الرَّسُولِ، أُمِّ الْأَيْمَةِ الْهَادِيْنَ، وَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِيْنَ، وَارِثَةِ خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ، وَ قَرِيْنَةَ خَيْرِ الْأَوْصِيَاءِ، الْقَادِمَةِ عَلَيْكَ مُتَأَلِّمَةً مِنْ مُصَابِهَا بِأَبِيهَا، مُتَظَلِّمَةً مِمَّا حَلَّ بِهَا مِنْ غَاصِبِيهَا، سَاخِطَةً عَلَى أُمِّهِ لَمْ تَنْعَ حَقَّكَ فِي نُصَيْرَتِهَا، بِدَلِيلِ دَفْنِهَا لَيْلًا فِي حُفْرَتِهَا، الْمُغْتَصَبَةِ حَقَّهَا وَ الْمُغْصَصَةِ بِرِيْقِهَا، صَلَاةً لَا غَايَةَ لِأَمَدِهَا وَ لَا نِهَايَةَ لِمَدَدِهَا وَ لَا انْقِضَاءَ لِعَدَدِهَا.

اللَّهُمَّ فَتَكْفَلْ لَهَا عَنْ مَكَارِهِ دَارِ الْفَنَاءِ فِي دَارِ الْبَقَاءِ بِأَنْفَسِ الْأَعْوَاضِ، وَ أَنْلِهَا مَمَّنْ عَانَدَهَا نِهَايَةَ الْأَمَالِ وَ غَايَةَ الْأَعْرَاضِ، حَتَّى لَا يَبْقَى لَهَا وَ لِي سَاخِطٌ لِسُخْطِهَا إِلَّا وَ هُوَ رَاضٍ، إِنَّكَ أَعَزُّ مَنْ أَجَارَ الْمَظْلُومِيْنَ وَ أَعْدَلُ قَاضٍ.

اللَّهُمَّ أَلْحِقْهَا فِي الْإِكْرَامِ بِبَغْلِهَا وَ أَبِيهَا، وَ خُذْ لَهَا الْحَقَّ مِنْ ظَالِمِيهَا.

اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلَى الْأَيْمَةِ الرَّاشِدِيْنَ وَ الْقَادَةِ الْهَادِيْنَ وَ السَّادَةِ الْمَعْصُومِيْنَ، الْأَتْقِيَاءِ الْأَبْرَارِ، مَاوِي السَّكِينَةِ وَ الْوَقَارِ، وَ خُزَّانِ الْعِلْمِ، وَ مُنْتَهَى الْحِلْمِ وَ الْفَخَارِ، سَاسَةَ الْعِبَادِ، وَ أَرْكَانِ الْبِلَادِ، وَ أَدْلَةَ الرَّشَادِ، الْأَنْبِيَاءِ الْأَمْجَادِ، الْعُلَمَاءِ بِشَرَعِكَ الزُّهَادِ، مَصَابِيحِ الظُّلْمِ، وَ يَنَابِيغِ الْحِكْمِ، وَ أَوْلِيَاءِ النَّعْمِ، وَ عِصْمِ الْأَمَمِ، قُرْنَاءِ التَّنْزِيلِ وَ آيَاتِهِ، وَ أَمْنَاءِ التَّأْوِيلِ وَ وُلايَتِهِ، وَ تَرَاجِمِهِ الْوَحْيِ وَ دَلَالَاتِهِ، أَيْمَةِ الْهُدَى، وَ مَنَارِ الدُّجَى،

وَ أَعْلَامِ التَّقَى، وَ كُهُوفِ الْوَرَى، وَ حَفَظِهِ الْإِسْلَامِ، وَ حُجَجِكَ عَلَى جَمِيعِ الْأَنَامِ، الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، سَيِّدَى شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَ سِبْطَى نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، وَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ السَّجَادِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ، وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بَاقِرِ عِلْمِ الدِّينِ، وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ الصَّادِقِ الْأَمِينِ، وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْكَاطِمِ الْحَلِيمِ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرِّضَا الْوَفِيِّ، وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَرِّ التَّقِيِّ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدِ الْمُتَنَجِّبِ الرَّكِيِّ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْهَادِي الرِّضِيِّ وَ الْحُجَّهِ ابْنِ الْحَسَنِ، صَاحِبِ الْعَصْرِ وَ الزَّمَنِ، وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ، وَ بَقِيَّةِ الْأَنْبِيَاءِ، الْمُسْتَتِرِ عَنْ خَلْقِكَ وَ الْمُؤَمَّلِ لِإِظْهَارِ حَقِّكَ، الْمَهْدِيِّ الْمُنتَظَرِ وَ الْقَائِمِ الَّذِي بِهِ يُنْتَصَرُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، صَلَاةً بَاقِيَةً فِي الْعَالَمِينَ، تُبَلِّغُهُمْ بِهَا أَفْضَلَ مَحَلِّ الْمُكْرَمِينَ.

اللَّهُمَّ أَلْحِقْهُمْ فِي الْإِكْرَامِ بِجَدِّهِمْ وَ آبِيهِمْ، وَ خُذْ لَهُمُ الْحَقَّ مِنْ ظَالِمِيهِمْ.

أَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنَّكُمْ الْمُطِيعُونَ لِلَّهِ، الْقَوَامُونَ بِأَمْرِهِ، الْعَامِلُونَ بِإِرَادَتِهِ، الْفَائِزُونَ بِكَرَامَتِهِ؛ اضْطَفَاكُمْ بِعِلْمِهِ، وَ اجْتَبَاكُمْ لِغَيْبِهِ، وَ اخْتَارَكُمْ لِسِرِّهِ، وَ أَعَزَّكُمْ بِهَدَاهُ، وَ خَصَّكُمْ بِبِرَاهِينِهِ، وَ أَيَّدَكُمْ بِرُوحِهِ، وَ رَضِيَكُمْ خُلَفَاءَ فِي أَرْضِهِ، وَ دَعَاةً إِلَى حَقِّهِ، وَ شُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِهِ، وَ أَنْصَارًا لِدِينِهِ، وَ حُجَجًا عَلَى بَرِيَّتِهِ، وَ تَرَاجِمَةً لَوْحِيهِ، وَ خَزَنَةً لِعِلْمِهِ، وَ مُسْتَوْدَعًا لِحِكْمَتِهِ؛ عَصِيَمًا مَكُومًا مِنَ الذُّنُوبِ، وَ بَرًّاكُمْ مِنَ الْعُيُوبِ، وَ ائْتَمَّنْكُمْ عَلَى الْعُيُوبِ.

زُرْتُكُمْ يَا مَوْلَايَ عَارِفًا بِحَقِّكُمْ، مُسْتَبْصِرًا بِشَأْنِكُمْ، مُهْتَدِيًا بِهُدَاكُمْ، مُقْتَفِيًا لِأَثَرِكُمْ، مُتَّبِعًا لِسَبِيلِكُمْ، مُتَمَسِّكًا بِوَلَايَتِكُمْ، مُعْتَصِمًا بِحِيلِكُمْ، مُطِيعًا لِأَمْرِكُمْ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكُمْ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكُمْ، عَالِمًا بِأَنَّ الْحَقَّ فِيكُمْ وَ مَعَكُمْ، مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ بِكُمْ،

مُسْتَشْفِعاً إِلَيْهِ بِجَاهِكُمْ، وَ حَقٌّ عَلَيْهِ أَنْ لَا يُخَيِّبَ سَائِلَهُ وَ الرَّاجِيَ مَا عِنْدَهُ لِزُورِكُمْ الْمُطِيعِينَ لَكُمْ.

اللَّهُمَّ فَكَمَا وَفَّقْتَنِي لِلإِيمَانِ بِنَبِيِّكَ وَ التَّضَيُّعِ بِدِيْقِ لِدَعْوَتِهِ، وَ مَنَنْتَ عَلَيَّ بِطَاعَتِهِ وَ اتِّبَاعِ مِلَّتِهِ، وَ هَدَيْتَنِي إِلَى مَعْرِفَتِهِ وَ مَعْرِفَةِ الأَيْمَةِ مِنْ دُرِّيَّتِهِ، وَ أَكْمَلْتَ بِمَعْرِفَتِهِمُ الإِيمَانَ، وَ قَبَلْتَ بِوِلَايَتِهِمْ وَ طَاعَتِهِمُ الأَعْمَالَ، وَ اسْتَعْبَدْتَ بِالصَّلَاةِ عَلَيْهِمْ عِبَادَكَ، وَ جَعَلْتَهُمْ (١) مِفْتَاحاً لِلدُّعَاءِ وَ سَبَباً لِلإِجَابَةِ، فَصَلِّ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَ اجْعَلْنِي بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهاً فِي الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ وَ مِنَ المُقَرَّبِينَ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ ذُنُوبَنَا بِهِمْ مَغْفُورَةً، وَ عُيُوبَنَا مَسْتُورَةً، وَ فَرَائِضَنَا مَشْكُورَةً، وَ نَوَافِلَنَا مَبْرُورَةً، وَ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ مَعْمُورَةً، وَ أَنْفُسَنَا بِطَاعَتِكَ مَسْرُورَةً، وَ جَوَارِحَنَا عَلَى خِدْمَتِكَ مَقْهُورَةً، وَ أَسْمَاءَنَا فِي خَوَاصِّكَ مَشْهُورَةً، وَ أَرْزَاقَنَا مِنْ لَدُنْكَ مَدْرُورَةً، وَ حَوَائِجَنَا لَدَيْكَ مَيْسُورَةً، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لَهُمْ وَعِيدَكَ، وَ طَهِّرْ بِسَيِّفِ قَائِمِهِمْ أَرْضَكَ، وَ أَقِمْ بِهِ خُدُودَكَ المُعْطَلَّةَ، وَ أَحْكَامَكَ المُهْمَلَةَ وَ المَبِيدَةَ، وَ أَخِي بِهِ القُلُوبَ المَيِّتَةَ، وَ اجْمَعْ بِهِ الأَهْوَاءَ المُتَفَرِّقَةَ، وَ اجْلُ بِهَ صِدْداً الجُورِ عَن طَرِيقَتِكَ، حَتَّى يَظْهَرَ الحَقُّ عَلَى يَدَيْهِ فِي أَحْسَنِ صُورَتِهِ، وَ يَهْلِكَ الباطِلُ وَ أَهْلُهُ بِنُورِ دَوْلَتِهِ وَ لَا يَسْتَحْفِي بِشَيْءٍ مِنَ الحَقِّ مَخَافَةَ أَحَدٍ مِنَ الحَلْقِ.

اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ، وَ أَظْهِرْ فَلَاجَهُمْ، وَ اسْلُكْ بِنَا مَنَهَجَهُمْ، وَ أَمِّنَّا عَلَى وِلَايَتِهِمْ، وَ احْشُرْنَا فِي زُمَرَتِهِمْ وَ تَحْتَ لَوَائِهِمْ، وَ أوردْنَا حَوْضَهُمْ، وَ اسْقِنَا بِكَأْسِهِمْ وَ لَا تُفَرِّقْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُمْ وَ لَا تَحْرِمْنَا شَفَاعَتَهُمْ، حَتَّى نَظْفَرَ بِعَفْوِكَ وَ غُفْرَانِكَ، وَ نَصِيرَ إِلَى رَحْمَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ، إِلَهَ الحَقِّ رَبِّ العَالَمِينَ.

يَا قَرِيبَ الرَّحْمَةِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - وَ نَحْنُ أَوْلِيَّتُكَ حَقًّا لَا اِرْتِيَابًا - ، يَا مَنْ إِذَا أَوْحَشَنَا التَّعْرُضُ لِعَضِّهِ آتَيْنَا حُسْنَ الظَّنِّ بِهِ، فَ نَحْنُ وَاقِفُونَ بَيْنَ رَغْبِهِ وَ رَهْبِهِ اِرْتِقَابًا؛ قَدْ أَقْبَلْنَا لِعَفْوِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ طُلَّابًا، فَأَذَلَّلْنَا لِقُدْرَتِكَ وَ عَزَّتِكَ رِقَابًا، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الطَّاهِرِينَ، وَ اجْعَلْ دُعَاءَنَا بِهِمْ مُسْتَجَابًا، وَ وِلَاءَنَا لَهُمْ مِنَ النَّارِ حِجَابًا.

اللَّهُمَّ بَصُرْنَا قَصِيدَ السَّبِيلِ لِنَعْتِمِدَهُ، وَ مَوْرِدَ الرُّشْدِ لِنُرِدَّهُ، وَ بَدَلَ خَطَايَانَا صَوَابًا وَ «لَا تُزِعْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً» (۱)، يَا مَنْ تَسْمَى مِنْ جُودِهِ وَ كَرَمِهِ وَهَابًا وَ «آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ» (۲) إِنْ حَقَّتْ عَلَيْنَا اِكْتِسَابًا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس نماز زیارت می کنی و هر دعا که خواهی می کنی؛ پس برمی گردی و نزد ضریح می ایستی و می گویی:

يَا وَلِيَّ اللَّهِ، إِنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ ذُنُوبًا لَا يَأْتِي عَلَيْهَا إِلَّا رِضَاهُ؛ فَبِحَقِّ مَنْ ائْتَمَنَكَ عَلَى سِرِّهِ، وَ اسْتَرْعَاكَ أَمْرَ خَلْقِهِ، وَ قَرَنَ طَاعَتِكَ بِطَاعَتِهِ، وَ مَوَالَاتِكَ بِمَوَالَاتِهِ، تَوَلَّ صِيْلَاحَ حَالِي مَعَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ، وَ اجْعَلْ حَظِّي مِنْ زِيَارَتِكَ تَخْلِيطِي بِخَالِصِي زُؤَارِكَ، الَّذِينَ تَسْأَلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي عِتْقِ رِقَابِهِمْ، وَ تَرْغَبُ إِلَيْهِ فِي حُسْنِ ثَوَابِهِمْ؛ وَ هَا أَنَا الْيَوْمَ بِقَبْرِكَ لِائْتِدٍ، وَ بِحُسْنِ دِفَاعِكَ عَنِّي عَائِدٌ، فَتَلْفَيْ يَا مَوْلَايَ وَ أَذْرِكُنِي، وَ اسْأَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي أَمْرِي، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامًا كَرِيمًا، صَيَلِي اللَّهُ عَلَيْكَ وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا.

پس ضریح را ببوس و متوجه قبله شو و دستها را بردار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ لَمَا فَرَضْتَ عَلَيَّ طَاعَتَهُ، وَ أَكْرَمْتَنِي بِمَوَالَاتِهِ، عَلِمْتُ أَنَّ ذَلِكَ لِجَلِيلِ

۱- آل عمران: ۸.

۲- بقره: ۲۰۱.

مَرَّتَبَتِهِ عِنْدَكَ، وَ نَفِيسِ حَظِّهِ لَمَدَيْكَ، وَ لِقُرْبِ مَنْزِلَتِهِ مِنْكَ، فَلِذَلِكَ لُذْتُ بِقَبْرِهِ لَوَاذَ مَنْ يَعْلَمُ أَنَّكَ لَا تَرُدُّ لَهُ شَفَاعَةً؛ فَبِقَدِيمِ عِلْمِكَ فِيهِ، وَ حُسْنِ رِضَاكَ عَنْهُ، ارْضَ عَنِّي وَ عَنِ الْوَالِدِيَّ وَ لَا تَجْعَلْ لِلنَّارِ عَلَيَّ سَبِيلًا وَ لَا سُلْطَانًا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس برو به پشت قبر و قبر را پیش روی خود بگردان و دستها را بردار و بگو:

اللَّهُمَّ لَوْ وَجَدْتُ شَفِيعًا أَقْرَبَ إِلَيْكَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَخْيَارِ، الْأَتْقِيَاءِ الْأَبْرَارِ - عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - لَأَسْتَشْفَعُ بِهِمْ إِلَيْكَ، وَ هَذَا قَبْرُ وَلِيِّ مِنْ أَوْلِيَائِكَ، وَ سَيِّدٍ مِنْ أَصْفِيَائِكَ، وَ مَنْ فَرَضْتَ عَلَيَّ الْخَلْقِ طَاعَتَهُ، قَدْ جَعَلْتَهُ بَيْنَ يَدَيَّ؛ أَسْأَلُكَ يَا رَبِّ بِحُرْمَتِهِ عِنْدَكَ، وَ بِحَقِّهِ عَلَيَّكَ، لَمَّا نَظَرْتَ إِلَيَّ نَظْرَةَ رَحِيمَةٍ مِنْ نَظَرَاتِكَ، تَلَّمُ بِهَا شِعْبِي، وَ تُصَلِّحُ بِهَا حَالِي فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، فَإِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اللَّهُمَّ إِنَّ ذُنُوبِي لَمَّا فَاتَتِ الْعَدَدَ وَ جَازَتِ الْأَمَدَ، عَلِمْتُ أَنَّ شَفَاعَةَ كُلِّ شَافِعٍ دُونَ أَوْلِيَائِكَ تَقْصِيرٌ عَنْهَا، فَوَصَّيْتُ الْمَسِيرَ مِنْ بَلَدِي قَاصِدًا وَإِلَيْكَ بِالسُّرَى، وَ مُتَعَلِّقًا مِنْهُ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى؛ وَ هَا أَنَا يَا مَوْلَايَ قَدْ اسْتَشْفَعْتُ بِهَ إِلَيْكَ، وَ أَقْسَمْتُ بِهَ عَلَيَّكَ، فَارْحَمْ عُزْبَتِي، وَ أَقْبَلْ تَوْبَتِي.

اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَعُوذُ عَلَيَّ صَالِحِهِ سِوَاكَ مِنِّي وَ لَا أَثِقُ بِحَسَنِهِ تَقْوَمَ بِالْحُجَّةِ عَنِّي؛ وَ لَوْ أَنِّي قَدَّمْتُ حَسَنَاتِ جَمِيعِ خَلْقِكَ ثُمَّ خَالَفْتُ طَاعَةَ أَوْلِيَائِكَ، لَكَانَتْ تِلْكَ الْحَسَنَاتُ مُزْعِجَةً لِي عَنْ جِوَارِكَ، غَيْرَ حَائِلَةٍ بَيْنِي وَ بَيْنَ نَارِكَ، فَلِذَلِكَ عَلِمْتُ أَنَّ أَفْضَلَ طَاعَتِكَ طَاعَةُ أَوْلِيَائِكَ.

اللَّهُمَّ ارْحَمْ تَوَجُّهِي بِمَنْ تَوَجَّهْتُ بِهِ إِلَيْكَ، فَلَقَدْ عَلِمْتُ أَنِّي غَيْرُ وَاجِدٍ أَعْظَمَ مِقْدَارًا مِنْهُمْ، لِمَكَانِهِمْ مِنْكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ بِالْإِنْعَامِ مَوْصُوفٌ، وَ وَإِلَيْكَ بِالشَّفَاعَةِ لِمَنْ أَتَاهُ مَعْرُوفٌ، فَإِذَا شَفَعَ فِيَّ مُتَفَضِّلًا، كَانَ وَجْهَكَ عَلَيَّ مُقْبَلًا؛ وَ إِذَا كَانَ وَجْهَكَ عَلَيَّ مُقْبَلًا، أَصَبْتُ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا.

اللَّهُمَّ فَكَمَا أَتَوَسَّلُ بِهِ إِلَيْكَ، أَنْ تَمَنَّ عَلَيَّ بِالرِّضَا وَ النِّعَمِ.

اللَّهُمَّ أَرْضِهِ عَنَّا وَ لَا تُشِخِّطُهُ عَلَيْنَا، وَ اهْدِنَا بِهِ وَ لَا تُضِلَّنَا فِيهِ، وَ اجْعَلْنَا فِيهِ عَلَى السَّبِيلِ الَّذِي تَخْتَارُهُ، وَ أَصِفْ طَاعَتِي إِلَى خَالِصِ نِيَّتِي فِي تَحِيَّتِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى خِيَارِ خَلْقِكَ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، كَمَا انْتَجَبْتَهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ، وَ اخْتَرْتَهُمْ عَلَى عِلْمٍ مِنَ الْأُولِينَ.

اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلَى حُجَّتِكَ، وَ صِفْوَتِكَ مِنْ بَرِيَّتِكَ، التَّالِي لِنَبِيِّكَ، الْمُقِيمِ لِأَمْرِكَ، عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ. وَ صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ. وَ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، سَنَفَى عَرْشِكَ، وَ دَلِيلِي خَلْقِكَ عَلَيْكَ، وَ دُعَاتِهِمْ (۱) إِلَيْكَ.

اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ، وَ مُحَمَّدٍ، وَ جَعْفَرٍ، وَ مُوسَى، وَ عَلِيِّ، وَ مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيِّ وَ الْحَسَنِ وَ الْخَلْفِ الصَّالِحِ الْبَاقِي؛ مَصَابِيحِ الظُّلَامِ، وَ حُجَجِكَ عَلَى جَمِيعِ الْأَنَامِ، خَزَنَةِ الْعِلْمِ أَنْ يُعِيدَ، وَ حُمَاهِ الدِّينِ أَنْ يَشَقِّقَ، صِيْلَاهُ يَكُونُ الْجَزَاءُ عَلَيْهَا أَنْتُمْ رِضْوَانِكَ، وَ نَوَامِي بَرَكَاتِكَ، وَ كَرَامَتِ إِحْسَانِكَ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَعْدَاءَهُمْ مِنَ الْجِنَّ وَ الْإِنْسِ أَجْمَعِينَ، وَ ضَاعِفْ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ؛ وَ السَّلَامَ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

پس بخوان آن دعای عهد را که در زیارات حضرت صاحب الامر علیه السلام گذشت (۲).

پس می گویی:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ، رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ، مُؤَلَّعَةً بِذِكْرِكَ وَ دُعَائِكَ، مُحِبَّةً لِيَصِفُوهُ أَوْلِيَائِكَ، مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَ سَمَائِكَ، صَابِرَةً عَلَى نُزُولِ بَلَائِكَ، مُشْتَاقَةً إِلَى فَرَحِهِ لِقَائِكَ، مُتَرَوِّدَةً التَّقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ، مُسْتَسِنَّةً (۳) بِسُنَنِ أَوْلِيَائِكَ،

۱- « وَ دَاعِيهِمْ » خ ل.

۲- نگاه کن: ص ۵۵۷.

۳- « مستننه » خ ل.

مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ، مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَ تَنَائِكَ (۱).

زیارت پنجم:

منقول است از حسین بن روح - که از نایبان حضرت صاحب الامر صلوات الله علیه بوده است - که گفت: زیارت کن در هر روزه از روزه های ائمه - صلوات الله علیهم - که در آنجا باشی در ماه رجب، به این زیارت: چون داخل شوی بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَشْهَدَنَا مَشْهَدَ أَوْلِيَائِهِ فِي رَجَبٍ، وَ أَوْجَبَ عَلَيْنَا مِنْ حَقِّهِمْ مَا قَدْ وَجَبَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ الْمُتَنَجِّبِ، وَ عَلَى أَوْصِيَائِهِ الْحُجُبِ.

اللَّهُمَّ فَكَمَا أَشْهَدْتَنَا مَشْهَدَهُمْ فَأَنْجِزْ لَنَا مَوْعِدَهُمْ، وَ أوردْنَا مَوْرِدَهُمْ غَيْرَ مُحَلِّثِينَ عَنْ وَرْدِ فِي دَارِ الْمَقَامِ وَ الْخُلْدِ.

وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، إِنِّي قَدْ قَصَيْتُكُمْ، وَ اعْتَمَيْتُكُمْ بِمَسْأَلَتِي وَ حَاجَتِي، وَ هِيَ فَكَأَنَّكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَ الْمَقَرِّ مَعَكُمْ فِي دَارِ الْقَرَارِ، مَعَ شَيْعَتِكُمُ الْأَبْرَارِ وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ.

أَنَا سَائِلُكُمْ وَ آمِلُكُمْ فِيمَا إِلَيْكُمْ التَّفْوِيضُ، وَ عَلَيْكُمْ التَّعْوِيضُ؛ فَبِكُمْ يُجْبَرُ الْمَهِيضُ، وَ يُشْفَى الْمَرِيضُ، وَ عِنْدَكُمْ مَا تَرْدَادُ الْأَرْحَامِ وَ مَا تَغِيضُ.

إِنِّي بِسَبِّكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ لِقَوْلِكُمْ مُسَلِّمٌ، وَ عَلَى اللَّهِ بِكُمْ مُفْسِمٌ فِي رَجْعَتِي بِحَوَائِجِي، وَ قَضَائِهَا وَ إِمْضَائِهَا وَ إِنْجَاحِهَا وَ إِبْرَاحِهَا، وَ بِشُؤُونِي لَدَيْكُمْ وَ صَلَاحِهَا.

وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ سَلَامٌ مُؤَدِّعٌ، وَ لَكُمْ حَوَائِجُهُ مُؤَدِّعٌ، يَسْأَلُ اللَّهُ إِلَيْكُمْ الْمَرْجِعَ، وَ سَعِيَّهُ إِلَيْكُمْ غَيْرَ مُنْقَطِعٍ، وَ أَنْ يُرْجِعَنِي مِنْ حَضْرَتِكُمْ خَيْرَ مَرْجِعٍ إِلَى جَنَابِ مُرْعٍ، وَ خَفْضِ (۲) مُوسْتَعٍ، وَ دَعَا وَ مَهْلٍ إِلَى حِينِ الْأَحْلِ، وَ خَيْرَ مَصْتَبِيرٍ وَ مَحَلٍّ، فِي النَّعِيمِ الْأَزَلِ،

۱- مصباح الزائر: ۴۷۶ - ۴۸۴، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۷۸ - ۱۸۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۶۲ ش ۱۶۵۷.

۲- « خَفْضُ عَيْشٍ » خ ل.

وَ الْعَيْشِ الْمُقْتَبِلِ، وَ دَوَامِ الْأَكْمَلِ، وَ شُرْبِ الرَّحِيقِ وَ السَّلْسَلِ، وَ عَيْلٍ وَ نَهْلٍ، لَا سَأَمَ مِنْهُ وَ لَا مَلَلٌ، وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ وَ تَحِيَّاتِهِ عَلَيْكُمْ، حَتَّى الْعُودِ إِلَى حَضْرَتِكُمْ وَ الْفُوزِ فِي كَرَّتِكُمْ وَ الْحَشْرِ فِي زُمُرَتِكُمْ وَ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ وَ صِلَوَاتِهِ وَ تَحِيَّاتِهِ، وَ هُوَ حَسْبُنَا وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ (۱).

زیارت ششم:

به سندهای معتبر منقول است از جابر، از امام محمد باقر علیه السلام که حضرت امام زین العابدین - صلوات الله علیه - به زیارت حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه آمد و نزد قبر آن حضرت ایستاد و گریست و فرمود:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، وَ حُجَّتَهُ عَلَى عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهِدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَ عَمِلْتَ بِكُنَايِهِ، وَ اتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِيِّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ -، حَتَّى دَعَاكَ اللَّهُ إِلَى جِوَارِهِ، فَفَبَضَّكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ لَكَ كَرِيمَ ثَوَابِهِ، وَ أَلَزَمَ أَعْدَاءَكَ الْحُجَّةَ (۲) مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ، رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ، مُيُولَعَةً بِذِكْرِكَ وَ دُعَائِكَ، مُحِبَّةً لِصِفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ، مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَ سَمَائِكَ، صَابِرَةً عِنْدَ (۳) نُزُولِ بَلَائِكَ، شَاكِرَةً لِفَوَاضِلِ نِعْمَائِكَ، ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آلائِكَ، مُشْتَاقَةً إِلَى فَرْحِهِ لِقَائِكَ، مُتَزَوِّدَةً التَّقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ، مُسْتَيْئِنَةً بِسُنَنِ أَوْلِيَائِكَ، مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ، مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَ ثَنَائِكَ.

پس پهلوی روی مبارک خود را بر قبر گذاشت و گفت:

۱- مصباح المتهجد: ۸۲۱، مزار کبیر: ۲۰۳ - ۲۰۵، اقبال الاعمال: ۳/۱۸۳، مصباح الزائر: ۴۹۳، بحار الانوار: ۱۰۲/۱۹۵، موسوعه

زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۲۲ ش ۱۶۶۷.

۲- «الحجّه فی قتلهم إياک» خ ل.

۳- «علی» خ ل.

اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتِينَ إِلَيْكَ وَالْهَيْهَ، وَ سُبُلَ الرَّاغِبِينَ إِلَيْكَ شَارِعَهُ، وَ أَعْلَامَ الْقَاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِحَهُ، وَ أَفْنِدَةَ الْوَافِدِينَ إِلَيْكَ (۱) فَازِعَهُ، وَ أَصْوَاتَ الدَّاعِينَ إِلَيْكَ صَاعِدَهُ، وَ أَبْوَابَ الْإِجَابَةِ لَهُمْ مُفْتَحَهُ، وَ دَعْوَةَ مَنْ نَاجَاكَ مُسْتَجَابَهُ، وَ تَوْبَةَ مَنْ أَنَابَ إِلَيْكَ مَقْبُولَهُ، وَ عِبْرَةَ مَنْ بَكَى مِنْ خَوْفِكَ مَرْحُومَهُ، وَ الْإِغَاثَةَ لِمَنْ اسْتَعَاثَ بِكَ مَوْجُودَهُ (۲) وَ الْإِعَانَةَ لِمَنْ اسْتَعَانَ بِكَ مَبْدُودَهُ، وَ عِدَاتِكَ لِعبَادِكَ مُنَجَّرَهُ، وَ زَلَمَ مَنْ اسْتَقَالَكَ مُقَالَهُ، وَ أَعْمَالَ الْعَامِلِينَ لِمَدْيِكَ مَحْفُوظَهُ، وَ أَرْزَاقَ الْخَلَائِقِ مِنْ لَدُنْكَ نَازِلَهُ، وَ عَوَائِدَ الْمَزِيدِ إِلَيْهِمْ وَاصِلَهُ، وَ ذُنُوبَ الْمُسْتَغْفِرِينَ مَغْفُورَهُ، وَ حَوَائِجَ خَلْقِكَ عِنْدَكَ مَقْضِيَهُ، وَ جَوَائِزَ السَّائِلِينَ عِنْدَكَ مَوْفَّرَهُ، وَ عَوَائِدَ الْمَزِيدِ مُتَوَاتِرَهُ، وَ مَوَائِدَ الْمُسْتَطْعِمِينَ مُعَدَّهُ، وَ مَنَاهِلَ الظَّمَاءِ مُتَرَعَّهُ.

اللَّهُمَّ فَاشْتَجِبْ دُعَائِي، وَ أَقْبَلْ ثَنَائِي، وَ اجْمَعْ بَيْنِي وَ بَيْنَ أَوْلِيَائِي، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ (۳)، إِنَّكَ وَلِيُّ نِعْمَائِي، وَ مُنْتَهَى مُنَايَ، وَ غَايَةُ رَجَائِي فِي مُنْقَلَبِي وَ مَنَوَائِي.

پس حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود که: هر که از شیعیان ما این زیارت و دعا را نزد قبر امیرالمؤمنین یا نزد قبر یکی از ائمه علیهم السلام بخواند، البته حق تعالی این زیارت و دعا را در نامه ای از نور بالا برد و مهر محمد صلی الله علیه و آله را بر آن بزند و چنین محفوظ باشد تا تسلیم نمایند به قائم آل محمد علیهم السلام، پس استقبال نماید صاحبش را به بشارت و تحیت و کرامت، **إن شاء الله تعالی (۴).**

جابر گفت که: من این حدیث را به حضرت امام جعفر صادق علیه السلام عرض کردم.

فرمود که: هر گاه خواهی وداع یکی از ائمه علیهم السلام بکنی، این دعا را نیز اضافه کن:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، أَسْتَدْعُكَ اللَّهُ، وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

۱- « و أفنده العارفين منك » خ ل.

۲- « مرجوه » خ ل.

۳- « و الحسين و الأئمة من ذرية الحسين » خ ل.

۴- مصباح المتهجد: ۷۳۸، اقبال الاعمال: ۲/۲۷۳، مصباح الزائر: ۴۷۴، فرح الغری: ۴۰ - ۴۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۶۶ ح ۹ و ص

۲۶۸ ح ۱۱ و ج ۱۰۲/۱۷۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۲/۸۹ ش ۵۶۰ و ج ۵/۳۹ ش ۱۶۵۰.

وَ رَحْمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ. آمَنَّا بِالرَّسُولِ وَ بِمَا جِئْتُمْ بِهِ وَ دَعَوْتُمْ إِلَيْهِ.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي وَ لِيَّتِكَ.

اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي ثَوَابَ مَزَارِهِ (۱) الَّذِي أُوجِبْتَ لَهُ، وَ يَسِّرْ لَنَا الْعُودَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى (۲).

مؤلف گوید که: این زیارت در زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام گذشت (۳) و بهترین زیارات است از جهت متن و سند؛ و باید که در جمیع روضات مقدسه بر این مواظبت نمایند.

زیارت هفتم:

شیخ ابن قولویه رحمه الله به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که:

مجزی است تو را این زیارت نزد قبر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - و نزد قبر هر امامی که حاضر شوی، بگو:

السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ أَمِينِ اللَّهِ عَلَى رَسَلِهِ (۴) وَ عَزَائِمِ أَمْرِهِ، الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَ الْفَاتِحِ لِمَا اسْتُقْبِلَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلَ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ (۵) وَ كُتِبِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، عَبْدِكَ وَ أَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الدَّلِيلَ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَ كُتِبِكَ، وَ دِيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَ فَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَ الْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ،

۱- «من زاره» خ ل.

۲- فرحه الغری: ۴۶، بحار الانوار: ۱۰۰/۲۶۸ ح ۱۰.

۳- نگاه کن: ص ۱۲۸.

۴- «رسوله» خ ل.

۵- «برسالتک» خ ل.

وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى فاطمة أمّتك، وَبِنْتِ نبيك، وَزَوْجِهِ وَليك، وَأمّ السَّبطينِ - الحَسَنِ وَالحُسَيْنِ - ، الطَّاهِرَةِ الْمُطَهَّرَةِ، الصَّديقِ الزَّكِيِّ، سيِّدِهِ نساءِ أَهْلِ الجَنَّةِ أَجْمَعِينَ وَالسَّلَامُ عَلَيْهَا وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبيدِكَ وَابْنِ رَسولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسالَتِكَ وَكُتِبَكَ، وَدَيانِ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبيدِكَ وَابْنِ رَسولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسالَتِكَ وَكُتِبَكَ، وَدَيانِ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الحُسَيْنِ، عَبيدِكَ وَابْنِ رَسولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسالَتِكَ وَكُتِبَكَ، وَدَيانِ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبيدِكَ وَابْنِ رَسولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسالَتِكَ وَكُتِبَكَ، وَدَيانِ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَ عَلَيْكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، عَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَ عَلَيْكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، عَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَ عَلَيْكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَ عَلَيْكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَ عَلَيْكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، وَعَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحُجَّهِ ابْنِ الْحَسَنِ، وَعَبْدِكَ وَابْنِ رَسُولِكَ، الَّذِي انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَ بِرِسَالَتِكَ وَكُتِبَكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ وَالمُهَيِّمِينَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پس می گوئی:

أَشْهَدُ أَنَّكُمْ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَبَابُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ عَلَى مَنْ فِيهَا وَمَنْ تَحْتَ الثَّرَى.

وَأَشْهَدُ أَنَّ أَرْوَاحَكُمْ وَطِبْتَكُمْ مِنْ طِينِهِ وَاحِدِهِ، طَابَتْ وَطَهَّرَتْ، مِنْ نُورِ اللَّهِ وَمِنْ رَحْمَتِهِ.

وَأَشْهَدُ لِلَّهِ وَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي لَكُمْ تَبِعَ بِذَاتِ نَفْسِي، وَشَرَائِعِ دِينِي، وَخَوَاتِيمِ عَمَلِي. اللَّهُمَّ فَأَتِمِّمْ لِي ذَلِكَ بِرَحْمَتِكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ عَنِ اللَّهِ مَا أَمَرَتْ بِهِ، وَقُمْتَ بِحَقِّهِ، غَيْرَ وَاهِنٍ وَلَا مُوهِنٍ؛ فَجَزَاكَ اللَّهُ مِنْ صِدِّيقٍ خَيْرًا عَنْ رَعِيَّتِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّ الْجِهَادَ مَعَكَ جِهَادٌ، وَأَنَّ الْحَقَّ مَعَكَ وَلَكَ، وَأَنْتَ مَعْدِنُهُ، وَمِيرَاثُ النُّبُوَّةِ عِنْدَكَ وَعِنْدَ أَهْلِ بَيْتِكَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

وَدَعَوْتُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَعَبَدْتُ رَبَّكَ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ.

و می گوئی:

السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُسَوِّمِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُنْزِلِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُرْدِفِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الَّذِينَ هُمْ فِي هَذَا الْحَرَمِ بِإِذْنِ اللَّهِ مُقِيمُونَ.

پس می گوئی:

اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ بَدَلَا نِعْمَتَكَ، وَخَالَفَا كِتَابَكَ، وَجَحَدَا آيَاتِكَ، وَاتَّهَمَا رَسُولَكَ.

احْشُ قُبُورَهُمَا وَاجْوَافَهُمَا نَاراً، وَاعِدَّ لَهُمَا عَذَاباً أَلِيماً، وَاحْشُرْهُمَا وَأَشْيَاعَهُمَا إِلَى جَهَنَّمَ زُرْقاً، احْشُرْهُمَا وَأَشْيَاعَهُمَا وَاتَّبَاعَهُمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى وُجُوهِهِمْ عُمِيّاً وَبُكْمّاً وَصُمّاً، مَا وَاهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعيراً.

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّكَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً تَنْتَصِرُ بِهِ لِإِدِينِكَ، وَتَقْتُلُ بِهِ عِدُوَّكَ؛ فَإِنَّكَ وَعَدْتَهُ، وَ أَنْتَ الرَّبُّ الَّذِي لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ.

و می گوئی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَ سُلَالَةَ الْوَصِيِّينَ وَالشَّهِيدَ يَوْمَ الدِّينِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ آبَاءَكَ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِكَ، وَ أَبْنَاءَكَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِكَ، مَوَالِيَّ وَ أَوْلِيَائِي وَ أُمَّتِي.

وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَصْفِيَاءُ اللَّهِ وَ خَزَنَتُهُ، وَ حُجَّتُهُ الْبَالِغَةُ؛ انْتَجَبَكُمْ بَعْلِمِهِ أَنْصَاراً لِإِدِينِهِ، وَ قُوَّاماً بِأَمْرِهِ، وَ خُزَّاناً لِعِلْمِهِ، وَ حَفَظَةً لِسِرِّهِ، وَ تَرَاجِمَهُ لَوْحِيهِ، وَ مَعْدِنَا لِكَلِمَاتِهِ،

وَأَزْكَانًا لِيَتَّوَحَّجُوا عَلَيْهِ، وَشُهُودًا عَلَى عِبَادِهِ، اسْتِوَدَعَكُمْ خَلْقَهُ، وَأَوْزَعَكُمْ كِتَابَهُ، وَخَصَّكُمْ بِكَرَائِمِ التَّنْزِيلِ، وَأَعْطَاكُمْ التَّأْوِيلَ، وَجَعَلَكُمْ تَابُوتَ حِكْمَتِهِ وَنَارًا فِي بِلَادِهِ، وَضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ نُورِهِ، وَأَجْرَى فِيكُمْ مِنْ عِلْمِهِ، وَعَصَى مَكْمًا مِنَ الزَّلِيلِ، وَطَهَّرَكُمْ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَذْهَبَ عَنْكُمْ الرَّجْسَ، فَبِكُمْ تَمَّتِ النُّعْمَةُ، وَاجْتَمَعَتِ الْفُرْقَةُ، وَائْتَلَفَتِ الْكَلِمَةُ، وَلَزِمَتِ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَةَ وَالْمَوَدَّةُ الْوَاجِبَةَ؛ فَأَنْتُمْ أَوْلِيَاؤُهُ النَّجْبَاءُ، وَعِبَادُهُ الْمُكْرَمُونَ.

أَتَيْتَكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُسْتَبْصِرًا بِشَأْنِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، يَا أَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا. أَتَيْتَكَ وَافِدًا زَائِرًا، عَائِدًا مُسْتَجِيرًا مِمَّا جَنَيْتَ عَلَى نَفْسِي، وَ اخْتَطَبْتُ عَلَى ظَهْرِي؛ فَكُنْ لِي شَفِيعًا، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامًا مَعْلُومًا، وَأَنْتَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهٌ. آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ، وَآتَوَلَّى آخِرَكُمْ بِمَا تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوْلَكُمْ، وَ أَهْرَأُ مِنْ كُلِّ وَ لِيَجْهٍ دُونَكُمْ، وَ كَفَرْتُ بِالْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ اللَّاتِ وَ الْعُزَّى (۱).

زیارت هشتم:

زیارتی است که سید ابن طاووس - علیه الرّحمة - در ضمن ادعیه عرفه روایت کرده است از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام؛ و در هر وقت و هر موضع که باشد می توان کرد، خصوصاً در روز عرفه:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ، وَ أَمِينَهُ عَلَى وَحْيِهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ حُجَّجُهُ اللَّهُ

۱- کامل الزیارات: ۳۱۶ ب ۱۰۴ ح ۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۱۶۰ ح ۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۴۱ - ۴۴ ش ۱۶۵۱ و ۱۶۵۲.

عَلَى خَلْقِهِ، وَ بَابُ عَلَيْهِ، وَ وَصِيُّ نَبِيِّهِ وَ الْخَلِيفَةُ مِنْ بَعْدِهِ فِي أُمَّتِهِ. لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ غَضِبَتْكَ حَقِّكَ، وَ قَعِدَتْ مَقْعِدَكَ؛ أَنَا بَرِيءٌ مِنْهُمْ وَ مِنْ شِيعَتِهِمْ إِلَيْكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةُ الْبُتُولُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا زَيْنَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَيْهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أُمَّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ. لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ غَضِبَتْكَ حَقِّكَ، وَ مَنْعَتْكَ مَا جَعَلَ اللَّهُ لَكَ حَلَالًا؛ أَنَا بَرِيءٌ مِنْهُمْ وَ مِنْ شِيعَتِهِمْ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ الزَّكِيَّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ.

لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلَتْكَ، وَ بَايَعَتْ فِي أَمْرِكَ وَ شَايَعَتْ؛ أَنَا بَرِيءٌ مِنْهُمْ وَ مِنْ شِيعَتِهِمْ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أَبِيكَ وَ جَدِّكَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مِنْ قِتَالِكُمْ؛ أَنَا بَرِيءٌ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكَ مِنْهُمْ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا مُحَمَّدٍ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا أَبَا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا ابْنَ الْحَسَنِ صَاحِبَ الزَّمَانِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى عِثْرَتِكَ الطَّاهِرَةِ الطَّيِّبَةِ.

يَا مَوْلَايَ، كُونُوا شُفَعَائِي فِي حَيْطٍ وَزُرِّي وَخَطَايَايَ، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ، وَآتَوَالِي آخِرَكُمْ بِمَا آتَوَالِي أَوْلَكُمْ، وَبَرُّتُ مِنْ الْجَبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ اللَّاتِ وَ الْعُزَّى.

يَا مَوْلَايَ، أَنَا سَلَّمْتُ لِمَنْ سَأَلْتُمْ، وَ حَرَبْتُ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، وَ عَيْدُتُ لِمَنْ عَادَاكُمْ، وَ وَلَّيْتُ لِمَنْ وَالَاكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَ لَعَنَ اللَّهُ ظَالِمِيكُمْ وَ غَاصِبِيكُمْ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أَشْيَاعَهُمْ وَ أَتْبَاعَهُمْ، وَ أَهْلَ مَذْهَبِهِمْ، وَ أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكُمْ مِنْهُمْ (١).

١- اقبال الاعمال: ٢/١٣٥، بحار الانوار: ٩٨/٢٥١، ج ١٠١/٣٧٤، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٥/١٢٤ ش ١٦٦٨.

فصل دوم: در بیان کیفیت استشفاع و توسل به ائمه علیهم السلام و نوشتن عرائض به خدمت ایشان است و در آن چند روایت است روایت

اول:

به سند معتبر منقول است از محمد بن عبدالله بن المطّلب الشیبانی که گفت:

شنیدم از ابن کשמرد که گفت: مرا با ابوالهیجا اسیر کرده بودند و سلیمان - که والی بود - ابوالهیجا را گرامی می داشت و او را بر سر خوان خود می طلبید و شب او را برای صحبت به مجلس خود حاضر می گردانید؛ و در بعضی از شبها من التماس کردم که نام مرا نزد سلیمان مذکور سازد و از او سؤال کند که مرا رها کند.

او قبول کرد و در آن شب رفت به سوی سلیمان و عادتش آن بود که هر گاه از مجلس سلیمان برمی گشت نزد من می آمد و دلداری من می کرد و خبرها نقل می کرد؛ در این شب نیامد و این موجب زیادتی وحشت من گردید، پس رفتم من به خانه او - و او مردی بود بسیار دیندار و صالح و شیعه خالص - ، چون نظرش بر من افتاد بسیار گریست و گفت: من راضی بودم که یک سال بیماری بکشم و نام تو را نزد او مذکور نسازم.

گفتم: چرا؟

گفت: زیرا که همینکه نام تو را بردم خشم و طیش او زیاده شد و سوگندها یاد کرد که فردا نزد طلوع آفتاب امر کند که تو را گردن بزنند؛ و هرچند شفاعت کردم در این باب اصرار او بیشتر شد.

پس ابوالهیجا دلداری من کرد و گفت: اگر نه این بود که گمان می کردم که تو را

وصیتی یا امری چند هست که محتاجی به گفتن آنها، هر آینه این خبر را به تو نقل نمی کردم، پس بر خدا اعتماد کن و از این بلائی عظیم که تو را رو داده است به او متوسّل شو که خدا امان دهنده ای است که کسی از عقوبت او امان نمی تواند داد و متوجه شو به سوی حق تعالی به شفاعت آن جماعت که تهیه و ذخیره اند از برای شدائد و امور عظیمه - یعنی محمد و آل طاهرین او صلوات الله علیهم اجمعین - .

ابن کשמرد گفت که: پس برگشتم به آن خانه که مرا در آنجا فرود آورده بودند، با حالتی عظیم از ناامیدی از زندگانی و تن به مردن دادن، پس غسل کردم و کفن خود را پوشیدم و رو به قبله آوردم و پیوسته در آن شب نماز می کردم و با پروردگار خود مناجات می کردم و با تضرّع و اقرار به گناهان توبه می کردم از هر یک [از] گناهان خود و متوسّل شدم به خدا به شفاعت رسول خدا و ائمه طاهرین - صلوات الله علیهم - و یک یک را نام می بردم و پیوسته در محراب ایستاده بودم و تضرّع می کردم به سوی امیرالمؤمنین و استغاثه به آن حضرت می کردم و می گفتم: یا امیرالمؤمنین، به تو متوجه می شوم به سوی خداوندی که پروردگار من و پروردگار تو است، در این امری که مرا فرو گرفته است.

و پیوسته این قسم سخنان می گفتم تا چون نصف شب گذشت مرا خواب ربود، پس حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - را در خواب دیدم که مرا ندا کرد که:

ای پسر کשמرد!

گفتم: لئیک یا امیرالمؤمنین!

فرمود: که چرا تو را با این حال می بینم؟

گفتم: ای مولای من، سزاوار نیست کسی را که در صبح این شب کشته شود دور از اهل و فرزندان و بی وصیت به کسی که متکفل امور او شود، اینکه اضطراب و جزعش عظیم باشد؟!

فرمود که: مانع خواهد شد حفظ و حمایت الهی میان تو و میان آنچه تو را وعید داده است از سطوتهای خود، بنویس:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنَ الْعَبْدِ الدَّلِيلِ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ - و نام خود و نام پدر خود

را بنویس - إِلَى الْمَوْلَى الْجَلِيلِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَ سَلَامٌ عَلَى آلِ يَاسِينَ، مُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ، وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ، وَ عَلِيٍّ، وَ مُحَمَّدٍ، وَ جَعْفَرَ، وَ مُوسَى، وَ عَلِيٍّ، وَ مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنَ، وَ حُجَّتِكَ يَا رَبِّ عَلَى خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي لِمُسْلِمٍ، وَ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ اللَّهُ إِلَهِي وَ إِلَهَ الْأُولِينَ وَ الْآخِرِينَ، لَا إِلَهَ غَيْرُكَ، وَ أَتَوَجَّهُ (۱) إِلَيْكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا أُجِبْتَ، وَ إِذَا سُئِلَتْ بِهَا أُعْطِيَتْ، لَمَّا صَلَّيْتَ عَلَيْهِمْ، وَ هَوَّنتَ عَلَيَّ خُرُوجِي (۲) وَ كُنْتَ لِي قَبْلَ ذَلِكَ عِيَاذًا وَ مُجِيرًا مِمَّنْ أَرَادَ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَوْ يَطْغَى.

و بخوان سوره «یس» را و بعد از آن هر دعا که خواهی بکن، که خدا مستجاب می کند و غمت را زایل می گرداند.

پس فرمود که: این رقعہ را در میان گلی بگذار و در دریا بینداز.

گفتم: ای مولای من، دریا از من دور است و من محبوسم و حرکت نمی توانم کرد.

فرمود که: در چاه یا در هر آبی که به تو نزدیک باشد بینداز.

ابن کשמرد گفت: من بیدار شدم و برخاستم و آنچه مولایم فرموده بود به عمل آوردم و باز نهایت قلق و اضطراب داشتم.

چون صبح شد و آفتاب طالع شد مرا طلبیدند، من جزم کردم که مرا برای کشتن می طلبند.

چون به مجلس سلیمان داخل شدم، دیدم که او در صدر مجلس بر کرسی نشسته و دو کس از جانب راستش بر دو کرسی نشسته اند و در جانب چپش ابوالهیجا بر کرسی نشسته است؛ و کرسی دیگر در پهلوی ابوالهیجا گذاشته است و کسی بر آن کرسی نشسته است.

چون سلیمان نظرش بر من افتاد، مرا پیش طلبید و بر آن کرسی خالی نشانید، پس رو به سوی من کرد و گفت: ما عزم کرده بودیم که تو را بکشیم - چنانچه

۱- «أتوجه» خ ل.

۲- «خروج روحی» خ ل.

شنیده بودی - ، بعد از آن رأی ما بر آن قرار گرفته است که تو را رها کنیم و مخیر گردانیم میان اینکه در خدمت ما باشی و به تو احسان کنیم، یا به عیال خود برگردی و جایزه نیکو به تو بدهیم.

من گفتم: بودن در خدمت شما باعث منفعت و شرف من است و در برگشتن به سوی عیال و مادر پیرم ثواب و اجر هست.

گفت: آنچه خواهی بکن، که ما به تو گذاشته ایم.

پس بیرون آمدم. باز مرا طلبید و برگشتم، پس گفت: تو را با علی بن ابی طالب علیه السلام چه نسبت هست؟

گفتم: من خویش آن حضرت نیستم، ولیکن دوست و شیعه اویم.

فرمود که: دست از ولایت او بردار، که او ما را امر کرد که تو را رها کنیم؛ نتوانستیم مخالفت امر او کرد.

پس تهیه من کرد و کس همراه کرد که من به عیال خود رسیدم (۱).

و در بعضی از روایات چنین نقل کرده اند که سوره «حمد» و «آیهالکرسی» و آیه سخره را بنویسد و بعد از آن این رقعہ را بنویسد و بیچد و در میان بندقه ای از گل پاک بگذارد و سوره «یس» بر آن بخواند و در چاه عمیقی یا نهر آبی یا چشمه عمیقی بیندازد (۲).

دوم:

استغاثه ای است به حضرت صاحب الامر - صلوات الله علیه - که در رقعہ بنویسد و بیندازد بر قبری از قبور ائمه علیهم السلام؛ یا آنکه رقعہ را ببندد و مهر کند و در میان گل پاکیزه بگذارد و در نهری یا چاه عمیقی یا غدیری بیندازد، که آن رقعہ به حضرت صاحب الامر علیه السلام می رسد و آن حضرت خود متکفل بر آوردن حاجت او می شود.

و رقعہ این است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، كَتَبْتُ يَا مَوْلَايَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ - مُسْتَعِينًا،

۱- بحار الانوار: ۹۴/۲۳ ح ۲۱ و ج ۱۰۲/۲۳۱ ح ۱.

۲- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۳۴ ح ۲.

وَشَكَوْتُ مَا نَزَلَ بِي مُسْتَجِيرًا بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ بِكَ، مِنْ أَمْرِ قَدْ دَهَمَنِي، وَ أَشْغَلَ قَلْبِي، وَ أَطَالَ فِكْرِي، وَ سَلَبَنِي بَعْضَ لُبِّي، وَ غَيَّرَ حَاطِرَ نِعْمَةِ اللَّهِ عِنْدِي، أَشْلَمَنِي عِنْدَ تَخَيُّلِ وَرُودِهِ الْخَلِيلُ، وَ تَبَرَّأَ مِنِّي عِنْدَ تَرَائِي إِقْبَالِهِ إِلَيَّ الْحَمِيمُ، وَ عَجَزْتُ عَنِ دِفَاعِهِ حِيلَتِي، وَ خَانَنِي فِي تَحْمَلِهِ صَيْبَرِي وَ قُوتِي، فَلَجِئْتُ فِيهِ إِلَيْكَ، وَ تَوَكَّلْتُ فِي الْمَسْأَلَةِ لِلَّهِ حَيْلٌ ثَنَاؤُهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْكَ فِي دِفَاعِهِ عَنِّي، عَلِمًا بِمَكَاتِبِكَ مِنَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلِيَّ التَّدْبِيرِ، وَ مَالِكِ الْأُمُورِ، وَاثِقًا بِكَ فِي الْمُسَارَعَةِ فِي الشَّفَاعَةِ إِلَيْهِ جَلَّ ثَنَاؤُهُ فِي أَمْرِي، مُتَيْقِنًا لِإِجَابَتِهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى إِيَّاكَ يَا عِطَانِي سُوْلِي.

وَ أَنْتَ يَا مَوْلَايَ حَيْدِيرٌ بِتَحْقِيقِ ظَنِّي، وَ تَصْدِيقِ أَمَلِي فِيكَ، فِي أَمْرِ كَذَا وَ كَذَا - وَ حَاجَتِ خُودِ رَا بِنُويَسَد - فِيمَا لَا طَاقَةَ لِي بِحَمْلِهِ وَلَا صَبْرَ لِي عَلَيْهِ، وَ إِنْ كُنْتُ مُسْتَحِقًّا لَهُ وَ لِأَضْعَافِهِ، بِقَبِيحِ أَعْمَالِي وَ تَفْرِيطِي فِي الْوَاجِبَاتِ الَّتِي لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَأَعِثْنِي يَا مَوْلَايَ - صَلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْكَ - عِنْدَ اللَّهْفِ، وَ قَدَمِ الْمَسْأَلَةِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي أَمْرِي، فَبَلِّغْ لِي حُلُولِ التَّلَفِ وَ شِمَاتِهِ الْأَعْيَادِ؛ فَبِكَ بَسِطَتِ النُّعْمَةَ عَلَيَّ.

وَإِسْأَلِ اللَّهَ حَيْلَ جَلَالِهِ لِي نَصِيرًا عَزِيزًا، وَ فَتْحًا قَرِيبًا فِيهِ بُلُوغُ الْأَمَالِ، وَ خَيْرَ الْمَبَادِي وَ خَوَاتِيمِ الْأَعْمَالِ وَ الْأَمْنُ مِنَ الْمَخَافِ كُلِّهَا فِي كُلِّ حَالٍ، إِنَّهُ جَلَّ ثَنَاؤُهُ لِمَا يَشَاءُ فَعَالٌ، وَ هُوَ حَسْبِي وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ فِي الْمَبْدِإِ وَ الْمَالِ.

پس می رود به نزد نهر یا غدیر و قصد می کند یکی از نواب حضرت صاحب الامر صلوات الله علیه را - یا عثمان بن سعید عمری، یا پسر او محمد بن عثمان، یا حسین بن روح، یا علی بن محمد سمری، که این جماعت و کلا و نایبان آن حضرت بودند در زمان غیبت صغری، - پس یکی از ایشان را ندا می کند که:

يَا فُلَانُ بِنِ فُلَانٍ سَلَامٌ عَلَيْكَ، أَشْهَدُ أَنَّ وَفَاتَكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ أَنْكَ حَيٌّ عِنْدَ اللَّهِ مَرْزُوقٌ، وَ قَدْ خَاطَبْتِكَ فِي حَيَاتِكَ الَّتِي لَكَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَ هَذِهِ رُقْعَتِي وَ حَاجَتِي

إِلَى مَوْلَانَا عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَسَلِّمَهَا إِلَيْهِ فَأَنْتَ الثَّقَةُ الْأَمِينُ.

پس بیندازد آن رقعہ را در نہر یا چاہ یا غدیر، تا حاجتش برآورده شود ان شاء اللہ تعالیٰ (۱).

سوم:

از حضرت صادق علیہ السلام منقول است کہ: هر گاہ تو را حاجتی به سوی خدا باشد، یا از امری خائف و ترسان باشی، در کاغذی بنویس:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِأَحَبِّ الْأَسْمَاءِ إِلَيْكَ، وَ أَعْظَمِهَا لَدَيْكَ، وَ أَتَقَرَّبُ وَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِمَنْ أَوْجَبَتْ حَقَّهُ عَلَيْكَ، بِمُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ، وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ، وَ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، وَ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى، وَ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ، وَ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنَ بْنِ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّهَ الْمُنتَظِرَةَ - صَيَلَمَوَاتُكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - ، اَكْفِنِي كَذَا وَ كَذَا. یعنی حاجات خود را ذکر کند.

پس رقعہ را بیسج و در بندقہ ای از گِل بگذار و در میان آب جاری یا چاهی بینداز کہ حق تعالیٰ به زودی فرج کرامت می فرماید (۲).

چهارم:

از حضرت صادق علیہ السلام منقول است کہ: هر کہ روزی او کم شود یا معیشت او تنگ شود یا حاجت ضروری از امور دنیا و آخرت او را عارض شود، پس بنویسد در رقعہ سفیدی آنچه مذکور می شود و در آب جاری بیندازد نزد طلوع آفتاب و نامها در یک سطر بوده باشد - :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْمَلِكِ الْحَقِّ الْمُبِينِ.

مِنَ الْعَبْدِ الذَّلِيلِ، إِلَى الْمَوْلَى الْجَلِيلِ، سَلَامٌ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ، وَ فَاطِمَةَ،

۱- مصباح کفعمی: ۴۰۴ - ۴۰۵، بلد الامین: ۱۵۷ - ۱۵۸، بحار الانوار: ۹۴/۲۹ و ج ۱۰۲/۲۳۴ ح ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۴۱۱ ش ۱۵۷۸.

۲- مصباح کفعمی: ۴۰۳، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۳۵ ح ۳.

وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، وَعَلِيٍّ، وَمُحَمَّدٍ، وَجَعْفَرٍ، وَمُوسَى، وَعَلِيٍّ، وَمُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ وَالْحَسَنِ وَالْقَائِمِ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - .

رَبِّ مَسْنَى الضُّرِّ وَالْخَوْفِ، فَكَشِفْ ضُرِّي، وَآمِنْ خَوْفِي، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

وَأَسْأَلُكَ بِكُلِّ نَبِيٍّ وَوَصِيِّ وَصِدِّيقٍ وَشَهِيدٍ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اِسْمَعُوا لِي يَا سَادَاتِي بِالشَّانِ الَّذِي لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ، فَإِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ لَشَأْنًا مِنَ الشَّانِ، فَقَدْ مَسَّنِيَ الضُّرُّ يَا سَادَاتِي وَاللَّهُ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ.

فَأَفْعَلْ بِي يَا رَبِّ كَذَا وَكَذَا (۱) - یعنی مطالب خود را یاد کند - .

بنجم:

در کتاب قدیمی از مؤلفات قدامت محدثین مذکور است که: این نسخه رقعہ ای است که نوشته می شود و به روضه امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - فرستاده می شود، که به ضریح آن حضرت بیندازند:

عَبْدُكَ - يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَثِيرًا كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى السَّيِّدَةِ الطَّيِّبَةِ الطَّاهِرِينَ، مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ وَآلِهِ الصِّادِقِينَ الْفَاضِلِينَ، وَسَلَّمْ تَسْلِيمًا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، أَقْوَى مُعِينٍ وَأَهْدَى دَلِيلٍ.

يَا مَوْلَايَ وَإِمَامِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، صَلِّ عَلَى اللَّهِ عَلَيْكَ وَعَلَى أُخِيكَ رَسُولِهِ وَنَبِيِّهِ، وَابْتِنِكَ السَّبْطَيْنِ الْفَاضِلَيْنِ، سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِمَّنْ خَلَقَ اللَّهُ، وَعِزِّكَ الْبُتُولِ الطَّاهِرَةِ الزَّكِيَّةِ، سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، عَلَيْكُمْ السَّلَامُ.

أَشْكُو إِلَيْكَ - يَا مَوْلَايَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ - مَا أَنَا فِيهِ مِنْ كَذَا وَكَذَا، وَ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مَوْلَاكَ عَلَيَّكَ، وَ بِحَقِّ أُخِيكَ مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا -، وَ بِحَقِّكَ وَ مَوْضِعِكَ مِنَ اللَّهِ، وَ بِحَقِّ أُنْبَاءِكَ أُمَّهُ الْهُدَى صِلَاةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَ بِحَقِّ الزَّهْرَاءِ الطَّاهِرَةِ، أَنْ تَشْفَعَ لِي إِلَى اللَّهِ الْكَرِيمِ فِي كَشْفِ ذَلِكَ، وَ تَفْرِجَهُ عَنِّي، وَ إِغْنَانِي عَنْ كَذَا وَ كَذَا، وَ أَنْ يُبَارِكَ لِي فِي نَفْسِي وَ وَلَدِي وَ أُخِي وَ أُخْتِي وَ زَوْجَتِي، وَ مَا تَحْوِيهِ يَدِي، وَ أَنْ يَرْحَمَنِي وَ يُعْفِرَ لِي وَ يَرْضَى عَنِّي، وَ يُلْحِقَنِي بِكُمْ وَ لَا- يُفَرِّقَ بَيْنِي وَ بَيْنَكُمْ، وَ يُمَيِّنَنِي عَلَى طَاعَتِكُمْ وَ مُوَالَاتِي إِيَّاكُمْ، وَ يُخْرِجَ أَوْلَادِي مُؤْمِنِينَ قَائِلِينَ بِكُمْ، وَ أَنْ يُبَلِّغَنِي مَحَابَّبِي فِي نَفْسِي وَ جَمِيعِ إِخْوَانِي، وَ أَنْ يَرْحَمَنِي وَ الْوَالِدِي وَ أَهْلِي وَ وَلَدِي، وَ يَرْضَى عَنِّي وَ عَنْهُمْ، وَ يُدْخِلَ عَلَيَّ وَ عَلَيْهِمْ فِي قُبُورِنَا الضِّيَاءَ وَ النُّورَ وَ الْفُسْحَةَ وَ السَّرُورَ، وَ أَنْ يَبْتَدِيَّ فِي كُلِّ مَا دَعَوْتُ لِنَفْسِي وَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ.

سَمِعَ اللَّهُ ذَلِكَ مِنْكَ فِي وَلِيِّكَ، وَ شَفَعَكَ فِيهِ وَ حَشَرَهُ مَعَكَ وَ لَا فَرْقَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الدَّائِمِ.

أَشْهَدُكَ أَنِّي أُوَالِي مَنْ وَالَاكَ، وَ أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَعْدَائِكَ، وَ مِمَّنْ ظَلَمَ بِكَ، وَ ابْتَزَرَ حَقَّكَ، وَ قَدَّمَ غَيْرَكَ عَلَيَّكَ، وَ مَنْ قَتَلَكَ.

اللَّهُمَّ فَارْتَبْ لِي هَذِهِ الشَّهَادَةَ وَ السَّلَامَ عَلَيَّكَ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، أَهْلَ الْبَيْتِ الْمُبَارَكِ، وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ (۱).

ششم:

در بعضی از کتب معتبره از عبدالله بن جعفر حمیری روایت کرده است که گفت:

نزد مولای خود امام حسن عسکری علیه السلام بودم، ناگاه رقعہ ای رسید که بعضی از شیعیان

از زندان به آن حضرت نوشته بود و در آن عَرَضه شکایت کرده بود از سنگینی زنجیرها و بدحالی و ظلم خلیفه بر او.

پس آن حضرت در جواب او نوشت که: ای بنده خدا، به درستی که حق تعالی امتحان می فرماید بندگانش را تا بیازماید صبر ایشان را، پس ثواب دهد ایشان را بر آن صبرِ ثوابِ شایستگان. پس بر تو باد به شکیبایی و بنویس به سوی حق تعالی رقعۀ ای و بفرست آن را یا ببر به روضه حضرت امام حسین و بلند کن نزد آن حضرت به سوی خدا و بلند کن آن را در جایی که احدی تو را نبیند.

و در رقعۀ این دعا را بنویس:

إِلَى اللَّهِ الْمَلِكِ الدَّيَّانِ، الْمُتَحَنِّنِ الْمَنَّانِ، ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَ ذِي الْمِنَّةِ الْعِظَامِ وَالْأَيَادِي الْجِسَامِ، وَ عَالِمِ الْخَفِيَّاتِ، وَ مُجِيبِ الدَّعَوَاتِ، وَ رَاحِمِ الْعِبْرَاتِ، الَّذِي لَا تَشْغَلُهُ اللُّغَاتُ وَلَا تُحَيِّرُهُ الْأَصْوَاتُ وَلَا تَأْخُذُهُ السَّنَاتُ، مِنْ عَبْدِهِ الدَّلِيلِ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ، الْمَشْكِينِ الضَّعِيفِ الْمُسْتَجِيرِ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْمِنَّةِ الْعِظَامِ وَالْأَيَادِي الْجِسَامِ.

إِلَهِي مَسْنِي وَ أَهْلِي الضُّرُّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، وَ أَرْأَفُ الْأَرْأَفِينَ، وَ أَجْوَدُ الْأَجْوَدِينَ، وَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ، وَ أَعْدَلُ الْفَاصِلِينَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي قَصَدْتُ بِابِكَ، وَ نَزَلْتُ بِفَنَائِكَ، وَ اعْتَصِمْتُ بِحَبْلِكَ، وَ اسْتَعْنَيْتُ بِكَ، وَ اسْتَجَرْتُ بِكَ، يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ أَغْنِنِي، يَا جَارَ الْمُسْتَجِيرِينَ أَجْرِنِي، يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ خُذْ بِيَدِي، إِنَّهُ قَدْ عَلَا الْجَبَابِرَةُ فِي أَرْضِكَ، وَ ظَهَرُوا فِي بِلَادِكَ، وَ اتَّخَذُوا أَهْلَ دِينِكَ حَوْلًا، وَ اسْتَأْثَرُوا بِفِي الْمُسْلِمِينَ، وَ مَنْعُوا ذَوِي الْحُقُوقِ حُقُوقَهُمُ الَّتِي جَعَلْتَهَا لَهُمْ، وَ صَيَّرُوهَا فِي الْمَلَاهِي وَ الْمَعَازِفِ، وَ اسْتَضَعَرُوا آلَاءَكَ، وَ كَذَّبُوا

أَوْلِيَاءَكَ، وَ تَسَلَطُوا بِجَبْرِيَّتِهِمْ لِيُعِزُّوا مَنْ أَدَلَّتْ، وَ يُذِلُّوا مَنْ أَعَزَّتْ، وَ اخْتَجَبُوا عَمَّنْ يَسْأَلُهُمْ حَاجَةً، أَوْ مَنْ يَنْتَجِعُ مِنْهُمْ فَائِدَةً، وَ أَنْتَ مَوْلَايَ سَامِعٌ كُلُّ دَعْوَةٍ، وَ رَاحِمٌ كُلُّ عَثْرَةٍ، وَ مُقِيلٌ كُلُّ عَثْرَةٍ، وَ سَامِعٌ كُلُّ نَجْوَى، وَ مَوْضِعٌ كُلُّ شَكْوَى، لَا يَخْفَى عَلَيْكَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ الْعُلَى وَ الْأَرْضِينَ السُّفْلَى، وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ مَا تَحْتَ الثَّرَى.

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ، ابْنُ أَمَتِكَ، ذَلِيلٌ بَيْنَ بَرِيَّتِكَ، مُسْرِعٌ إِلَى رَحْمَتِكَ، رَاجٍ لِثَوَابِكَ.

اللَّهُمَّ إِنَّ كُلَّ مَنْ أَتَيْتَهُ فَعَلَيْكَ يَدُلُّنِي وَ إِلَيْكَ يُرْشِدُنِي، وَ فِيمَا عِنْدَكَ يُرْغِبُنِي.

مَوْلَايَ وَ قَدْ أَتَيْتَكَ رَاجِئًا، سَيِّدِي وَ قَدْ قَصَدْتُكَ مُؤَمِّلًا، يَا خَيْرَ مَأْمُولٍ، يَا أَكْرَمَ مَقْصُودٍ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تُخَيِّبْ أَمَلِي وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي، وَ اسْتَجِبْ دُعَائِي، وَ ارْحَمْ تَضَرُّعِي.

يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ أَغِيثِي، يَا جَارَ الْمُسْتَجِيرِينَ أَجِرْنِي، يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ خُذْ بِيَدِي، أَنْقِذْنِي وَ اسْتَنْقِذْنِي وَ وَفِّقْنِي وَ اكْفِنِي.

اللَّهُمَّ إِنِّي قَصَدْتُكَ بِأَمَلٍ فَسِيحٍ، وَ أَمَلْتُكَ بِرَجَاءٍ مُتَبَسِّطٍ، فَلَا تُخَيِّبْ أَمَلِي وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي.

اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَا يَخِيْبُ مِنْكَ سَائِلٌ وَ لَا يَنْقُصُكَ نَائِلٌ، يَا رَبَّاهُ، يَا سَيِّدَاهُ، يَا مَوْلَايَاهُ، يَا عِمَادَاهُ، يَا كَهْفَاهُ، يَا حِصْنَاهُ، يَا حِرْزَاهُ، يَا لَجَاآه.

اللَّهُمَّ إِيَّاكَ أَمَلْتُ سَيِّدِي، وَ لَكَ أَسَلَمْتُ يَا مَوْلَايَ، وَ لِبَابِكَ قَرَعْتُ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تَرُدَّنِي بِالْخَيْبَةِ مَحْزُومًا، وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ تَفَضَّلْتَ عَلَيْهِ بِإِحْسَانِكَ، وَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِ بِتَفَضُّلِكَ، وَ جَدَّدْتَ عَلَيْهِ بِنِعْمَتِكَ، وَ أَسْبَغْتَ عَلَيْهِ آلَاءَكَ.

اللَّهُمَّ أَنْتَ غِيَاثِي وَ عِمَادِي، وَ أَنْتَ عِصْمَتِي وَ رَجَائِي، مَا لِي أَمَلٌ سِوَاكَ وَ لَا رَجَاءٌ غَيْرُكَ.

اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ جِدِّ عَلَيَّ بِفَضْلِكَ، وَ اْمُنِّنْ عَلَيَّ بِاِحْسَانِكَ، وَ اَفْعِلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ وَ لَا تَفْعَلْ بِي مَا اَنَا اَهْلُهُ، يَا اَهْلَ التَّقْوَى وَ اَهْلَ الْمَغْفِرَةِ، اَنْتَ خَيْرُ لِي مِنْ اَبِي وَ اُمِّي، وَ مِنْ الْخَلْقِ اَجْمَعِينَ.

اللَّهُمَّ اِنَّ هَذِهِ قَصَّتِي اِلَيْكَ لَا اِلَى الْمَخْلُوقِينَ، وَ مَسْأَلَتِي لَكَ؛ اِذْ كُنْتَ خَيْرَ مَسْئُولٍ وَ اَعَزَّ مَأْمُولٍ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَعَطَّفْ عَلَيَّ بِاِحْسَانِكَ، وَ مِئِنَّ عَلَيَّ بِعَفْوِكَ وَ عَافِيَتِكَ، وَ حَصِّنْ دِينِي بِالْغِنَى، وَ اَحْرِزْ اَمَانَتِي بِالْكَفَايَةِ، وَ اشْغَلْ قَلْبِي بِطَاعَتِكَ، وَ لِسَانِي بِذِكْرِكَ، وَ جَوَارِحِي بِمَا يُقَرِّبُنِي مِنْكَ.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي قَلْبًا خَاشِعًا، وَ لِسَانًا ذَاكِرًا، وَ طَرْفًا غَاضًا، وَ يَقِينًا صَاحِحًا، حَتَّى لَا اَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا اَخَّرْتَ وَ لَا تَقْدِيمَ مَا اُجَّلْتَ.

يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، وَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اسْتَجِبْ دُعَائِي، وَ اَرْحَمْ تَضَرُّعِي، وَ كُفِّ عَنِّي الْبَلَاءَ وَ لَا تُشِمِّتْ بِي الْاَعْدَاءَ (۱) وَ لَا حَاسِدًا وَ لَا تَسْلُبْنِي نِعْمَةَ اَلْبَسْتِنِيهَا وَ لَا تَكِلْنِي اِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ اَبَدًا، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ آلِهِ وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا (۲).

مؤلف گوید که: دور نیست که باید رقعہ را در ضریح بیندازد.

هفتم:

در بعضی از کتب معتبره مذکور است که: این دعایی است که خوانده می شود در حاجت‌های ضروری و نزد شدت‌ها بعد از نماز شب، با رقعہ ای که نوشته شود؛ و شرح این حال آن است که:

باید نیت را خالص گردانی و شک را از دل خود بیرون کنی و بعد از نماز خفتن

۱- «عدوًّا» خ ل.

۲- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۳۸ ح ۵.

دو رکعت نماز نشسته به جا آوری و در رکعت اول بعد از حمد سوره «إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ» بخوانی و در رکعت دوم «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ». و ترک کنی گفتگو و سخن گفتن را و مشغول نشوی به چیزی به غیر از تسبیح گفتن و ذکر خدا.

پس چون به رختخواب روی تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام می خوانی و بر جانب راست می خوابی و به یاد خدا مشغول می باشی تا به خواب روی و هر وقت که بیدار شوی خدا را یاد می کنی به تنزیه و تعظیم و آنچه به خاطر رسد از ذکر خدا.

پس چون ثلث آخر شب شود برمی خیزی و وضوی کامل می سازی و هشت رکعت نماز شب را متصل بجا می آوری و در هر رکعت یک مرتبه «فاتحه الكتاب» و پنجاه مرتبه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» می خوانی، پس دو رکعت نماز شفع می کنی و در رکعت اول بعد از «حمد» «سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى» و در رکعت دوم «قل يا أيها الكافرون» می خوانی، پس چون فارغ شوی برخیز و یک رکعت وتر را به جا آور با سوره حمد و «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و دعاهای وتر را بخوان و قنوت را طول بده با خضوع و تضرع و شکستگی و چون سلام بگویی رقعہ را در دست گرفته بلند کن و سر را برهنه کن و دست چپ را بر پشت خود بگذار به قوت و بگو: یارب! تا نفس منقطع شود. و بگو: یاسیدی! تا نفس منقطع شود. و بگو: یا مولای! تا نفس منقطع شود.

پس بگو:

هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ الضَّارِعِ الدَّلِيلِ الخَاشِعِ البَائِسِ الْفَقِيرِ الْمِسْكِينِ الْحَقِيرِ الْمُسْتَكِينِ الْمُسْتَجِيرِ، الَّذِي لَا يَجِدُ لِكَشْفِ مَا بِهِ غَيْرَكَ وَلَا يَرْجِعُ فِيمَا قَدْ أَحَاطَ بِهِ إِلَى سِوَاكَ.

سَيِّدِي، أَنَا مَنْ قَدْ عَلِمْتُ، وَ فِيمَا عَرَفْتُ مِنْ ضَعْفِي عَنْ عِبَادَتِكَ إِلَّا بِتَوْفِيقِكَ، وَ تَفْصِي يَرِي عَنْ شُكْرِكَ إِلَّا بِعَوْنِكَ، أُفِئُ بِذَنْبِي فِي ذَلِّكَ، وَ أَعْتَرِفُ بِجُزْمِي، وَ أَسْأَلُ الصَّفْحَ عَنِّي، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ أبلغُهُم السَّاعَةَ السَّاعَةَ عَنِّي أَفْضَلَ التَّجِيهِ وَ السَّلَامِ، وَ اقْبَلْنِي بِهِمُ اللَّهُمَّ عَلَى مَا كَانَ مِنِّي، وَ ارْحَمْ ضَعْفَ رُكْنِي،

وَاسْتَجِبْ دُعَائِي، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پس گریه می کنی و اگر گریه ات نیاید خود را به گریه می آوری، پس ترک دعا می نمایی و با دیده خاشع و دست به رقعۀ بلند کرده به سوی آسمان چنین می ایستی تا طلوع صبح و باید که در جای خالی باشی که کسی تو را نبیند.

و اگر از این حالت مانده شوی و صبر نتوانی کرد، به سجده رو و دو طرف روی خود بر زمین بگذار و انگشت شهادت خود را بلند کن - و طرف رویت بر زمین باشد - و به خدا پناه ببر و استغاثه بکن به خدا و بگو:

سَيِّدِي، أُوْبَقْتِنِي الذُّنُوبَ، وَ حَيَّرْتَنِي الْخُطُوبَ، وَ أَخِيذَتْ بِي الْكُرُوبُ، وَ انْقَطَعَ رَجَائِي فِي كَشْفِ ذَلَمِكَ إِلَامْنِكَ، وَ ثَقَّتِي لَنْ تَنْصَرِفَ عَنْكَ.

إِلٰهِي وَ سَيِّدِي فَانظُرْ بَعَيْنِ رَأْفَتِكَ إِلَيَّ، وَ جِدْ بِجُودِكَ وَ إِحْسَانِكَ عَلَيَّ، وَ أَجْزِنِي فِي لَيْلَتِي، وَ اقْبَلْ قِصَّتِي، وَ اقْضِ حَاجَتِي، وَ اسْتَجِبْ دَعْوَتِي، وَ اكْشِفْ حَيْرَتِي، وَ ازِلْ الْفَقْرَ وَ الْفَاقَةَ عَنِّي، وَ اعْزِدْنِي مِنْ شَمَاتِهِ الْأَعْيَادِ وَ دَرَكِ الشَّقَاءِ، وَ اعْطِنِي سُؤْلِي وَ مَسْأَلَتِي، بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ يَا مَوْلَايَ، إِنَّكَ قَرِيبٌ مُجِيبٌ.

و عزم کن بر ترک گناهان خود به نیت خالص.

و نسخه رقعۀ این است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنَ الْعَبِيدِ الدَّلِيلِ الْحَقِيرِ الْفَقِيرِ الْمُذْنِبِ، الْجَانِي عَلَى نَفْسِهِ، الْمُتَقَطِّعِ بِهِ، السَّائِلِ الْمُسْتَكِينِ، الْمُقَرَّبِ بِذُنُوبِهِ، الظَّالِمِ لِنَفْسِهِ، الْمُسْتَجِيرِ بِرَبِّهِ، إِلَى الْمَوْلَى الْكَرِيمِ الْعَظِيمِ، الْعَلِيِّ الْأَعْلَى، رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِينَ، مَالِكِ الْأُمُورِ، وَ عَلَامِ الْغُيُوبِ، مَنْ لَا ضِدَّ لَهُ وَ لَا نَدَّ وَ لَا صَاحِبَهُ وَ لَا وَلَدَ لَهُ، الْأَحَدِ الصَّمَدِ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.

أَقُولُ بِخُضُوعٍ وَ خُشُوعٍ: رَبِّ عَمِلْتُ سُوءًا، وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

وَ آلِهِ، وَ اعْفُ عَنِّي، وَ اغْفِرْ خَطَايَا، وَ اصْفَحْ عَن زَلَلِي، وَ خُذْ بِيَدِي بِجُودِكَ وَ مَجْدِكَ.

ثُمَّ أَقُولُ: يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ، يَا غَايَةَ الطَّالِبِينَ، يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، يَا مُنْفَسَّ عَنِ الْمَكْرُوبِينَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، إِلَهِي وَ سَيِّدِي، أَنَا عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ، ابْنُ أُمَّتِكَ - فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ -، أَنشأتني وَ كُنْتُ صَاحِبًا، وَ أَعْنَيْتَنِي وَ كُنْتُ فَقِيرًا، وَ رَفَعْتَنِي وَ كُنْتُ حَقِيرًا، وَ جَبَرْتَنِي وَ كُنْتُ كَسِيرًا، وَ مَنَنْتَ عَلَيَّ بِمَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي.

أَنْقَذْتَنِي وَ عَزَّيْتَنِي وَ جَلَلْتَنِي مِنَ الْمِحْنَةِ تَكَرُّمًا، وَ نَعَشْتَنِي بِغَيْدِ قَلْبِي، وَ أَسْبَغْتَ عَلَيَّ النُّعْمَةَ، وَ أَوْجَبْتَ عَلَيَّ الْمِنَّةَ، وَ بَلَّغْتَنِي فَوْقَ الْأَمْنِيِّهِ، لِتَبْلُونِي فَتَعْرِفَ شُكْرِي، وَ مِقْدَارَ سِعْيِي وَ طَاعَتِي وَ إِقْرَارِي وَ إِنَابَتِي، أَخْذًا بِالْفَضْلِ عَلَيَّ، وَ تَأْكِيدًا لِلْحُجَّةِ فِيمَا لَمَدِي، فَجَحَدْتُ حَقَّ نِعْمَتِكَ، وَ نَسَيْتُ مَا عِنْدِي مِنْ مَنِّكَ، وَ قَادَنِي الْجَهْلُ وَ الْعَمَى إِلَى رُكُوبِ الزَّلَلِ وَ الْخَطَا، حَتَّى وَقَعْتُ فِي غَوَايِهِ الرَّدِيِّ، وَ تَيَدَّلْتُ بِالتَّقْصِيرِ وَ الْعَمَى، وَ رَكِبْتُ طَرِيقَ مَنْ حَارَ وَ طَغَى، وَ رَكِبْتُ فَحْلًا بِي مَا كُنْتُ أَخْفَتَنِي، وَ بَرَحَ مِنِّي الْخِفَاءُ، وَ صَرْتُ إِلَى حَالِ الْبُؤْسِ وَ الضَّرَاءِ، بَعْدَ إِحْسَانِكَ الْكَامِلِ، وَ نِعْمَتِكَ الْمُتْرَادِفِهِ، وَ سَتْرِكَ الْجَمِيلِ، وَ صِيَانَتِكَ التَّامَّةِ.

إِلَهِي وَ سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ، فَقَدْ تَغَيَّرَ بِالزَّلَلِ حَالِي، وَ كَسِفَ بِالِي، وَ ظَهَرَ اخْتِلَالِي، وَ شَاعَتْ فَاقَتِي، وَ شَهَرَ فَقْرِي، وَ انْقَطَعَتْ مِنَ الْمُخْلُوقِينَ آمَالِي، وَ أَنْتَ الْعَائِدُ عَلَيَّ الْعَاصِينَ بِالنُّعْمِ وَ الْآخِذُ عَلَيَّ الْمُسِيئِينَ بِالْإِحْسَانِ وَ الْمِنِّ، فَضْلًا مِنْكَ وَ طَوْلًا وَ جُودًا وَ مَجْدًا، وَ وَلِيٌّ بِإِتْمَامِ مَا ابْتَدَأْتَ فِي أَمْرِي مِنِّي، وَ رَبٌّ مَا أَسِيدَيْتَ مِنْ مَعْرُوفِكَ عِنْدِي، فَقَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي، وَ فَرَّطْتُ فِي أَمْرِي، وَ قَصَّرْتُ فِي حَقِّكَ عِنْدِي، وَ أَنَا عَائِدٌ مِنْكَ بِكَ، وَ هَارِبٌ إِلَيْكَ عَنْكَ مِنَ الْجِرْمَانِ وَ سُوءِ الْقَضَاءِ، مُتَوَسِّلٌ بِكَ إِلَيْكَ فِي قَبُولِي وَ الصَّفْحِ عَنِّي، وَ إِتْمَامِ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، وَ إِصْلَاحِهِ لِي، وَ كَشْفِ الضَّرِّ

وَالْفَقْرَ وَالْفَاقَةَ عَنِّي وَالْإِخْلَالَ وَالْبُلُوبَ، حَتَّى يَجْرِيَ حَالِي عَلَى أَجْمَلِ حَالٍ، وَ أَسْبَغَ نِعْمَهُ كَانَتْ عَلَيَّ فِي وَقْتٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ.

يَا رَبِّ إِنْ كَانَتْ ذُنُوبِي أَخْلَقْتَ وَجْهِي عِنْدَكَ، وَ عَيَّرْتَ حَالِي، فَإِنِّي أَسْأَلُكَ وَ أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ وَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ، وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ، وَ أَشْتَشْفِعُ إِلَيْكَ، وَ أَقْسِمُ عَلَيْكَ، يَا مَنْ لَا مَسْئُولَ غَيْرُهُ وَ لَا رَبَّ سِوَاهُ، بِجَاهِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ رَسُولِكَ، وَ بِجَاهِ أَوْلِيَائِكَ وَ خَيْرَتِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ وَ أَحِبَّائِكَ مِنْ خَلْقِكَ، عَلِيُّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ، وَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَ الْخَلِيفَةَ الصَّادِقَ الصَّالِحَ، صَاحِبَ زَمَانِكَ وَ الْقَائِمَ بِحُجَّتِكَ وَ أَمْرِكَ، وَ عَيْنِكَ فِي عِبَادِكَ مِنْ وُلْدِ نَبِيِّكَ، صِيَامَاتِكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَ سَيِّلَاتِكَ وَ رَحْمَتِكَ وَ بَرَكَاتِكَ خَالِصًا.

وَ أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ عَلَيْهِمْ، وَ بِالْحَقِّ الَّذِي جَعَلْتَهُ لَهُمْ عَلَيْكَ، وَ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ، أَنْ تُصَلِّئَ عَلِيَّهِمْ أَجْمَعِينَ، وَ تُبَلِّغَهُمْ سَيِّلَاتِي، السَّاعَةَ السَّاعَةَ، وَ تَكْشِفَ بِهِمْ ضُرِّي، وَ تُفَرِّجَ بِهِمْ هَمِّي، وَ تُخْرِجَنِي بِهِمْ عَنِّ خَيْرَتِي إِلَى رَوْحِكَ وَ فَرَجِكَ، وَ خَلَاصِكَ وَ عَافِيَتِكَ، وَ أَنْ تَغْفِرَ ذُنُوبِي الَّتِي أَصَارْتَنِي إِلَى مَا أَنَا فِيهِ، وَ أَنْ تَأْخُذَ بِيَدِي، وَ تَغْفُوَ عَنِّي عَفْوًا أَلْقَاكَ بِهِ وَ أَنْتَ عَنِّي رَاضٍ، وَ تُتِمَّ مَا ابْتَدَأْتَ بِهِ مِنْ أَمْرِي، إِحْسَانًا إِلَيَّ، وَ تَكْمِيلًا لِلنِّعْمَةِ عِنْدِي، وَ حِرَاسَةً لِي مَا أَبْقَيْتَنِي، وَ تَفْتَحَ مَا انْغَلَقَ مِنْ أَسْبَابِي، فَتَرْزُقْنِي السَّاعَةَ السَّاعَةَ السَّاعَةَ مِنْكَ رِزْقًا وَاسِعًا وَاسِعًا وَاسِعًا، صَبًّا صَبًّا صَبًّا، حَالًا طَيِّبًا، مِنْ غَيْرِ كَدٍّ وَ لَا كَدْرٍ وَ لَا مِنْهُ مِنْ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، إِلَّا سَعَهُ مِنْ عَطَايَاكَ السَّابِغَةِ، وَ خَزَائِنِكَ الْعَظِيمَةِ فِي سَمَائِكَ وَ أَرْضِكَ، فَمَنْ فَضَلِكَ أَسْأَلُ.

فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ عَجِّلْ ذَلِكَ عَلَيَّ فِي يُسْرِ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ، وَ نِعْمَةٍ

وَسَيِّدِ لَمَّةٍ، وَحَمِيدِ عَافِيَةٍ، وَسَيِّهْلٍ لِي قَضَاءِ دُيُونِي كُلِّهَا، وَصَلَاحِ شُؤُونِي كُلِّهَا، عَاجِلًا عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ، وَخُذْ بِنَاصِيَتِي إِلَى الْعَمَلِ بِطَاعَتِكَ، وَطَاعَةِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ - صَيَلُوا تَكَ عَلَيْهِمْ - فِيمَا تَهَبُهُ لِي، وَاحْرُسْهُ عَلَيَّ وَعِنْدِي مَا أَبْقَيْتَنِي، وَأَقْبِلْ عَلَيَّ بِصَبَاحٍ يَكُونُ لِي فِيهِ كَامِلُ الْفَلَاحِ وَالصَّلَاحِ وَالنَّجَاحِ، وَتَعْجِيلُ السَّرَاحِ، يَا مَنْ بِيَدِهِ خَزَائِنُ كُلِّ مِفْتَاحٍ، فَإِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَمَا تَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُونُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَالصَّلَاةِ عَلَى رَسُولِهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ الْأَبْرَارِ، وَعَلَى جَبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ، وَجَمِيعِ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ -؛ وَمَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَهُوَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.

پس می گیری رقعہ را و می اندازی در دریا یا نہر جاری، تا حق تعالی حاجتہای تو را برآورد و غمہای تو را زایل گرداند ان شاء اللہ تعالی (۱).

ہشتم:

از حضرت امام محمد باقر علیہ السلام منقول است کہ: ہر گاہ تو را شدتی یا حاجتی رو دہد و خدا از دل تو داند کہ راست می گویی، پس باید کہ خود را طاهر گردانی و روز پنجشنبہ را روزہ بدار و در صبح جمعہ رقعہ بنویس بہ مرکب یا غیر آن و رقعہ را بیج و برو بہ کنار دریا، پس روی خود را بہ سوی قبلہ کن و نام خدا ببر و صلوات بر رسول خدا و آل ابرار او بفرست و بگو اللہ لکل شیء و بینداز رقعہ را در دریا؛ بہ درستی کہ حق تعالی حاجت تو را برمی آورد و کفایت مہمات تو می کند بہ قدرت خود.

و در رقعہ می نویسی سورہ «حمد» و «آیہالکرسی» را تا «ہُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» (۲) و «الم * اللہ لا- إله إلا ہُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ» را تا «وَقُودُ النَّارِ» (۳) و «قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ

۱- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۴۰ - ۲۴۴ ح ۶.

۲- بقرہ: ۲۵۵ - ۲۵۷.

۳- آل عمران: ۱ - ۱۰.

المَلِكِ» را تا «بَغَيْرِ حِسَابٍ» (۱) و آیه سخره را تا «قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ» (۲) و آیه «لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ» تا «رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» (۳) و آیه «قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ» را تا «وَكَبْرَهُ تَكْبِيرًا» (۴).

پس می نویسی:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، وَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبُّ الْعَالَمِينَ وَ «طه * ما أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى» را تا «لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى» (۵).

پس می نویسی:

يا اللَّهُ، يا اللَّهُ، يا اللَّهُ، يا كَهْفِي إِذَا ضاقتْ عَلَيَّ مِذاهِبِي، وَ عَظمتْ هُمومِي، وَ قَلَّ صَبْرِي، وَ ضَعُفتْ حِيلَتِي، وَ كَثُرَتْ فاقَتِي، وَ ساءَتْ ظُنُونِي، وَ قَنَطَتْ نَفْسِي، وَ عَجَزْتُ عَنْ تَدْبِيرِ حالي، وَ تَحَيَّرْتُ فِي أَمْرِي، خَلَقْتَنِي كَيْفَ شِئتَ وَ كُنْتَ عَنْ خَلْقِي غَيبًا، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ فَرِّجْ هُمومِي، وَ اكشِفْ غُمومِي، وَ أزلْ عَذابَ قَلْبِي، وَ عَيِّرْ ما تَرى مِنْ سِوَةِ حالي، وَ آمِنْ خَوْفِي، وَ يَسِّرْ ما قَدَّ تَعَسَّرَ مِنْ أَمْرِي، وَ اجْعَلْ لِي مَخْرَجًا، وَ ارزُقْنِي مِنْ حَيْثُ لا أَحْتَسِبُ، إِنَّكَ تَقْدِرُ عَلَيَّ ذَلِكَ، يا مُحْيِي الْعِظامِ وَ هِيَ رَمِيمٌ.

پس این دعا را می نویسی:

مِنَ الْعَبْدِ الذَّلِيلِ، إِلَى الْمَوْلَى الْجَلِيلِ، اللَّهُ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ،

۱- آل عمران: ۲۶ و ۲۷.

۲- اعراف: ۵۴ - ۵۶.

۳- توبه: ۱۲۸ و ۱۲۹.

۴- اسراء: ۱۱۰ و ۱۱۱.

۵- طه: ۱ - ۸.

الدَّائِمِ الدَّيْمُومِ، الْقَدِيمِ الْأَزَلِيِّ الْأَبَدِيِّ، بَدِيعِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَفَاطِرُهُمَا وَنُورُهُمَا، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْأَسْمَاءِ الْعِظَامِ، وَ
سَلَامٌ عَلَى آلِ يَاسِينَ فِي الْعَالَمِينَ، مُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ، وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ، وَعَلِيٍّ، وَمُحَمَّدٍ، وَجَعْفَرٍ، وَمُوسَى، وَعَلِيٍّ، وَ
مُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ وَالْحَسَنَ، وَحُجَّتِكَ يَا رَبَّ عَلَى خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا رَبِّ لِأَنَّكَ أَنْتَ إِلَهِي وَخَالِقِي وَإِلَهُ الْأُولِينَ وَالْآخِرِينَ، لَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا مَعْبُودَ سِوَاكَ، أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِحَقِّ
هَذِهِ الْأَسْمَاءِ، الَّتِي إِذَا دُعِيتَ بِهَا أُجِبْتَ، وَإِذَا سُئِلْتَ بِهَا أُعْطِيتَ، إِلَّا صَلَّيْتَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَفَعَلْتَ بِي - كَذَا وَكَذَا - .

و حاجت خود را در رقعہ می نویسی و صلوات بر محمد و آل محمد می فرستی و سلام می فرستی بر اصحاب آن حضرت که
تغییر دین او نکردند و می گویی:

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (۱).

نہم:

به سند معتبر در کتب معتبره روایت کرده اند از شیخ صدوق محمد بن بابویه - رضی الله عنه - که گفت: خبر داد بعضی از
مشایخ قمیین ما که: مرا امری عظیم رو داد که دلتنگ شدم و چاره آن را نمی دانستم و دشوار بود بر من که آن را به احدی از
اهل و خویشان خود اظهار کنم.

پس با نهایت غم و الم به خواب رفتم، پس در خواب مرد خوشروی خوش جامه خوشبویی را دیدم، گمان کردم که یکی از
مشایخ قمیین است که نزد او درس می خواندم، پس در خاطر خود گفتم که: تا کی این غم و اندوه را در دل خود پنهان کنم
و به کسی اظهار نکنم و این مرد از مشایخ و علما و استادان ما است، این راز را به او بگویم شاید که فرجی از برای من نزد او
باشد.

پس پیش از آنکه مطلب خود را اظهار کنم گفتم: در این امری که تو را عارض شده است به خدا رجوع کن و یاری بجو از
حضرت صاحب الزمان - صلوات الله علیه - و او را مفرع خود گردان، که او نیکو یآوری است و نگاهدارنده دوستان و شیعیان
خود است از مهالک.

پس دست راست مرا گرفت و گفت: آن حضرت را زیارت کن و سلام بر آن حضرت بکن و از او سؤال کن که شفاعت کند نزد خدا در حاجت تو.

من گفتم: زیارت و دعایی تعلیم من نما، که این غم که در خاطر من است هر زیارت و دعایی را از خاطر من محو کرده است. پس آهی کشید و گفت: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَدَسْتُ بِرِسِينِهِ مِنْ مَالِيَدٍ وَگفت: خدا بس است تو را و باکی نیست بر تو وضو بساز و دو رکعت نماز بکن و در رکعت اول بعد از حمد سوره «إِنَّا فَتَحْنَا» بخوان و در رکعت دوم بعد از حمد سوره «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ» بخوان، پس بایست رو به قبله در زیر آسمان و بگو:

سَلَامُ اللَّهِ الْكَامِلِ التَّامِّ، السَّامِلِ الْعَامِّ، وَصَلَوَاتُهُ الدَّائِمَةُ، وَبَرَكَاتُهُ الْقَائِمَةُ، عَلَى حُجَّهِ اللَّهِ وَوَلِيِّهِ فِي أَرْضِهِ وَبِلَادِهِ، وَخَلِيفَتِهِ عَلَى خَلْفِهِ وَعِبَادِهِ، سُلَالَهُ (۱) الثُّبَوَةَ، وَبَقِيَّةَ الْعِزَّةِ وَالصَّفْوَةَ، صَاحِبِ الزَّمَانِ، وَمُطَهِّرِ الْإِيمَانِ، وَمُعَلِّنِ أَحْكَامِ الْقُرْآنِ، مُطَهِّرِ الْأَرْضِ، وَنَاشِرِ الْعِدْلِ فِي الطُّوْلِ وَالْعَرْضِ، الْحُجَّهِ الْقَائِمِ الْمُهَيْدِيِّ وَالْإِمَامِ الْمُنتَظَرِ الْمُرْضِيِّ، الطَّاهِرِ ابْنِ الْأَيْمَنِ الطَّاهِرِينَ، الْوَصِيِّ ابْنِ الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ، الْهَادِي الْمَعْصُومِ ابْنِ الْهُدَاهِ الْمَعْصُومِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُؤْمِنِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَ مُسْتَوْدَعَ حِكْمِهِ الْوَصِيِّينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِصْمَةَ الدِّينِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُعَزَّ الْمُؤْمِنِينَ الْمُسْتَضْعَفِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُدِلَّ الْكَافِرِينَ الْمُتَكَبِّرِينَ الظَّالِمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ ابْنَ فَاطِمَةَ

الرَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْأَيْمَةِ، الْحُجَّجِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، سَلَامٌ مُخْلِصٍ لَكَ فِي الْوَلَاءِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْمَهْدِيُّ قَوْلًا وَفِعْلًا، وَأَنَّكَ الَّذِي تَمَلُّهُ الْأَرْضُ قَسِيطًا وَعَيْدَلًا، فَعَجَّلَ اللَّهُ فَرْجَكَ، وَسَيَّهَلَ مَخْرَجَكَ، وَقَرَّبَ زَمَانَكَ، وَكَثَّرَ أَنْصَارَكَ وَأَعْوَانَكَ، وَأَنْجَزَ لَكَ مَوْعِدَكَ، وَهُوَ أَصِيدُ الْقَائِلِينَ: «وَأُنْرِيْدُ أَنْ نُمَنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَوْا فِي الْأَرْضِ وَنَجَعَلَهُمْ أَيْمَةً وَنَجَعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» (۱)، يَا مَوْلَايَ حَاجَتِي كَذَا وَكَذَا، فَاشْفَعْ لِي فِي نَجَاحِهَا - یعنی: ای مولای من حاجت من فلان و فلان است، پس شفاعت کن از برای من در بر آمدن آنها - .

و هر دعا که خواهی بکن.

پس من بیدار شدم و یقین داشتم به راحت و فرج - و بسیاری از شب مانده بود - ، پس مبادرت کردم و آنچه تعلیم من کرده بود نوشتم که از خاطر محو نشود؛ پس وضو ساختم و به زیر آسمان رفتم و دو رکعت نماز به نحوی که مأمور شده بودم کردم و چون سلام گفتم رو به قبله ایستادم و زیارت کردم، پس حاجت خود را طلبیدم و استغاثه به مولای خود صاحب الزمان نمودم، پس به سجده شکر رفتم و بسیار طول دادم و دعای بسیار کردم، پس برخاستم و نماز شب را به جا آوردم و نماز صبح را ادا کردم و تعقیب بسیار خواندم؛ و الله که هنوز آفتاب طالع نشده بود که آن بلا دفع شد و فرج حاصل شد و تا حال دیگر مثل آن بلا به من نرسیده است؛ و هیچ کس مطلع نشد بر آن حادثه که مرا عارض شده بود (۲).

مؤلف گوید: که علما این زیارت را از جمله زیارتهای سرداب مقدس ذکر کرده اند؛ و سابقاً اشاره کردیم به آن (۳).

۱- قصص: ۵.

۲- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۴۵ - ۲۴۷ ح ۸ و ج ۹۴/۳۱ - ۳۲.

۳- نگاه کن: ص ۵۴۷.

در بعضی از کتب معتبره نقل کرده اند از محمّد بن بابویه - رضی الله عنه - که این دعای توسل را از ائمه علیهم السلام روایت کرده است و گفته است که در هیچ امری نخواندم مگر اثر اجابت را به زودی یافتم.

این است دعا:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَآتُوجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - ، يَا أَبَا الْقَاسِمِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَا إِمَامَ الرَّحْمَةِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، يَا عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيَّ خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، يَا بِنْتَ مُحَمَّدٍ، يَا قُرَّةَ عَيْنِ الرَّسُولِ، يَا سَيِّدَتَنَا وَمَوْلَاتَنَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهَةً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعِي لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، يَا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْمُجْتَبَى، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيَّ خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الشَّهِيدُ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيَّ خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أَبَا الْحَسَنِ، يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَا زَيْنَ الْعَابِدِينَ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ

اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أبا جَعْفَرٍ، يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْبَاقِرُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَيُّهَا الصَّادِقُ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أبا الْحَسَنِ، يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، أَيُّهَا الْكَاطِمُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أبا الْحَسَنِ، يَا عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، أَيُّهَا الرِّضَا يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أبا جَعْفَرٍ، يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْجَوَادُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يَا أَيُّهَا الْحَسَنِ، يَا عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَيُّهَا الْهَادِي النَّقِيُّ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يا ابا مُحَمَّدٍ، يا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْمُجْتَبَى يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يا سَيِّدَنَا وَ مَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَ اسْتَشْفَعْنَا وَ تَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَ قَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَتِنَا، يا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

يا وَصِيَّ الْحَسَنِ وَ الْخَلْفَ الْحُجَّهَ، أَيُّهَا الْقَائِمُ الْمُنتَظَرُ، يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يا سَيِّدَنَا وَ مَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَ اسْتَشْفَعْنَا وَ تَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَ قَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَتِنَا، يا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

پس حاجت خود را بطلبد که برآورده می شود إن شاء الله تعالی (۱).

و در روایت دیگر وارد شده است که: بعد از این بگوید:

يا سَادَتِي وَ يا مَوَالِيَّ، إِنِّي تَوَجَّهْتُ بِكُمْ - أَيَّمَتِي، وَ عُدَّتِي لِيَوْمِ فَقْرِي وَ حَاجَتِي - إِلَى اللَّهِ، وَ تَوَسَّلْتُ بِكُمْ إِلَى اللَّهِ، وَ اسْتَشْفَعْتُ بِكُمْ إِلَى اللَّهِ، فَاشْفَعُوا لِي عِنْدَ اللَّهِ، وَ اسْتَنْقِذُونِي مِنْ ذُنُوبِي عِنْدَ اللَّهِ، فَإِنَّكُمْ وَسَيْلَتِي إِلَى اللَّهِ، وَ بِحُبِّكُمْ وَ بَقْرَبِّكُمْ أَرْجُو نَجَاءَ مِنَ اللَّهِ، فَكُونُوا عِنْدَ اللَّهِ رَجَائِي يا سَادَتِي يا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ، صَلِّ عَلَى اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ أَعْدَاءَ اللَّهِ ظَالِمِيهِمْ مِنَ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْآخِرِينَ، آمِينَ يا رَبَّ الْعَالَمِينَ (۲).

یازدهم:

در بعضی از کتب معتبره روایت کرده اند از ابوالوفاء شیرازی که گفت: در زندان ابو الیاس محبوس بودم در کرمان، با نهایت تنگی و شدت، پس بسیار شکایت کردم به خدا و استغاثه کردم به موالی خود - صلوات الله علیهم - . و به خواب رفتم، در خواب دیدم مولای خود رسول خدا صلی الله علیه و آله را که فرمود که: چرا شفیع نمی گردانی در درگاه خدا مرا و دو فرزندم حسن و حسین علیهما السلام را از برای امور دنیا و اینک امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - از برای تو انتقام می کشد از دشمنانت؟

گفتم: یا رسول الله، چگونه از برای من انتقام می کشد از دشمنانم و او را به مسجد

۱- بحارالانوار: ۱۰۲/۲۴۷ - ۲۴۹.

۲- بحارالانوار: ۲۴۹ ح ۹.

کشیدند برای بیعت ابوبکر و حَقِّش را غصب کردند و قدرت بر دفع ایشان نداشت و انتقام از ایشان نکشید؟!!

پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله از روی تعجب به من نظر کرد و فرمود که: آن از عجز نبود، از برای وصیتی بود که من به او کرده بودم، عمل به وصیت من کرد.

و اما علی بن الحسین، پس از برای نجات از سلاطین و گمراه کردن شیاطین.

و امام محمد باقر و امام جعفر صادق، از برای آخرت و طلب طاعت و خشنودی خدا.

و امام موسی کاظم از برای طلب عافیت از بلاها از خدا.

و امام رضا، از برای طلب سلامتی در سفرها در صحراها و دریاها.

و امام محمد تقی از برای طلب روزی.

و امام علی نقی، از برای عطاها و نیکی برادران و آنچه طلب می کنی از طاعت حق تعالی.

و امام حسن عسکری از برای آخرت.

و امّا صاحب الزمان، پس وقتی که کارد به گلوی تو برسد، استغاثه به آن حضرت بکن و بگو: یا صاحب الزمان اغثنی، یا صاحب الزمان ادرکنی.

پس در خواب فریاد کردم: یا صاحب الزمان اغثنی، یا صاحب الزمان ادرکنی.

پس بیدار شدم و دیدم که موکلان بندها را از دست و پای من برمی دارند.

و این است دعایی که متضمن توصل است به هر یک از ائمه علیهم السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ، وَ أَهْلِهِ، وَ ابْنَيْهَا الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ - عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - إِيَّاكَ أَعْتَنِي بِهِمْ عَلَى طَاعَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ، وَ بَلَّغْتَنِي بِهِمْ أَفْضَلَ مَا بَلَّغْتَهُ أَحَدًا مِنْ أَوْلِيَائِهِمْ فِي ذَلِكَ.

وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، إِذَا انْتَقَمْتَ لِي بِهِ مِنْ ظَلَمَنِي، وَ كَفَيْتَنِي بِهِ مَوْؤَنَهُ مَنْ يُرِيدُنِي بِظُلْمٍ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي.

وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ - عَلَيْهِمَا السَّلَامُ - إِيَّاكَ كَفَيْتَنِي بِهِ، وَنَجَّيْتَنِي

مِنْ جَوْرِ السَّلَاطِينِ، وَ نَفْثِ الشَّيَاطِينِ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وَلِيِّكَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ - عَلَيْهِمَا السَّلَامُ - إِلَّا أَعْتَنِي بِهِمَا عَلَى أَمْرِ آخِرَتِي بِطَاعَتِكَ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وَلِيِّكَ الْعَبِيدِ الصَّالِحِ، مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، الْكَاطِمِ بَغِيظِهِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - إِلَّا عَافَيْتَنِي بِهِ مِمَّا أَخَافُهُ وَ أَخَذَرُهُ عَلَى بَصِيرِي، وَ جَمِيعِ سَائِرِ جَسَدِي، وَ جَوَارِحِ يَدَيَّ، مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ، مِنْ جَمِيعِ الْأَسْقَامِ وَ الْأَمْرَاضِ وَ الْأَعْلَالِ وَ الْأَوْجَاعِ، بِقُدْرَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وَلِيِّكَ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا - عَلَيْهِ السَّلَامُ - إِلَّا أَنْجَيْتَنِي بِهِ، وَ سَلَّمْتَنِي مِمَّا أَخَافُهُ وَ أَخَذَرُهُ فِي جَمِيعِ أَسْفَارِي فِي الْبَرَارِي وَ الْقِفَارِ وَ الْأُودِيَةِ وَ الْغِيَاضِ وَ الْبِحَارِ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وَلِيِّكَ أَبِي جَعْفَرِ الْحَرَوِيِّ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - إِلَّا أُبْدِتْ عَلَيَّ بِهِ مِنْ فَضْلِكَ، وَ تَفَضَّلْتَ عَلَيَّ بِهِ مِنْ وَسْءِكَ مَا أَسْتَعْنِي بِهِ عَمَّا فِي أَيْدِي خَلْقِكَ، وَ خَاصَّةً يَا رَبِّ لِثَنَمِهِمْ، وَ بَارِكْ لِي فِيهِ وَ فِيمَا لَكَ عِنْدِي مِنْ نِعْمِكَ وَ فَضْلِكَ وَ رِزْقِكَ.

إِلَهِي، انْقَطِعِ الرَّجَاءُ إِلَائِكَ، وَ خَابَتِ الْأَمَالُ إِلَّا فِيكَ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ.

أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مَنْ حَقُّهُ عَلَيْكَ وَاجِبٌ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلَ بَيْتِهِ، وَ أَنْ تَبْسُطَ عَلَيَّ مَا حَظَرْتَهُ مِنْ رِزْقِكَ، وَ أَنْ تُسَهِّلَ ذَلِكَ وَ تُيسِّرَهُ فِي خَيْرٍ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ، وَ أَنَا فِي خَفْضِ عَيْشٍ وَ دَعْوَةٍ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وَلِيِّكَ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - إِلَّا أَعْتَنِي بِهِ عَلَى قَضَاءِ نَوَافِلِي، وَ بَرِّ إِخْوَانِي، وَ كَمَالِ طَاعَتِكَ.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وَلِيِّكَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - ، الْهَادِي الْأَمِينِ،

الكَرِيمِ النَّاصِحِ، الثَّقَةِ الْعَالِمِ، إِلَّا أَعْتَبْتَنِي بِهِ عَلَى أَمْرِ آخِرَتِي.

وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ وِلِيِّكَ، وَحُجَّتِكَ عَلَى عِبَادِكَ، وَبَقِيَّتِكَ فِي أَرْضِكَ، الْمُتَّقِمِ لَكَ مِنْ أَعْيَادِكَ وَأَعْيَادِ رَسُولِكَ، بِقِيَّتِهِ
آبَائِهِ الطَّاهِرِينَ، وَوَارِثِ أَسْلَافِهِ الصَّالِحِينَ، صَاحِبِ الزَّمَانِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الْكِرَامِ الْمُتَقَدِّمِينَ الْأَخْيَارِ - إِلَّا تَدَارَكْتَنِي
بِهِ، وَنَجَّيْتَنِي مِنْ كُلِّ كَرْبٍ وَهَمٍّ، وَحَفِظْتَ عَلَيَّ قَدِيمَ إِحْسَانِكَ إِلَيَّ وَحَدِيثَهُ، وَأَذْرَرْتَ عَلَيَّ جَمِيعَ عَوَائِدِكَ عِنْدِي.

يَا رَبِّ أَعْنِي بِهِ، وَنَجِّنِي مِنَ الْمَخَافَةِ، وَمِنْ كُلِّ شِدَّةٍ وَعَظِيمَةٍ، وَهَوْلٍ وَنَازِلَةٍ، وَغَمٍّ وَدَيْنٍ وَمَرَضٍ وَسَيْقَمٍ وَآفَةٍ، وَظُلْمٍ وَجَوْرِ
وَفِتْنَةٍ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي، بِمَنِّكَ وَرَأْفَتِكَ، وَرَحْمَتِكَ وَكَرَمِكَ، وَتَفَضُّلِكَ وَتَعَطُّفِكَ، يَا كَافِيَّ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ
- فِرْعَوْنَ، وَيَا كَافِيَّ مُحَمَّدٍ - صَلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ - مَا أَهَمَّهُ، وَيَا كَافِيَّ عَلِيٍّ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - مَا أَهَمَّهُ يَوْمَ صِفِّينَ، وَيَا كَافِيَّ
عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - يَوْمَ الْحَرَّةِ، وَيَا كَافِيَّ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ أَبَا الدَّوَائِقِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاكْفَيْنِي مَا أَهَمَّنِي
فِي دَارِ الدُّنْيَا، وَكُلِّ هَوْلٍ دُونَ الْجَنَّةِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

يَا قَاضِيَ الْحَوَائِجِ، يَا وَهَّابَ الرِّغَائِبِ، يَا مُعْطِيَ الْجَزِيلِ، يَا فَكَكَ الْعِنَاهِ.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعَلَّمْتُ أَنِّي أَغْلَمُ أَنَّكَ قَادِرٌ عَلَى قَضَاءِ حَوَائِجِي، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَعَجَّلْ يَا رَبِّ فَرَجَ وِلِيِّكَ، وَابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ،
وَاقْضِ يَا اللَّهُ حَوَائِجَ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ، وَاقْضِ لِي يَا رَبِّ بِمُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ حَوَائِجَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، صَغِيرَهَا وَكَبِيرَهَا، فِي يُسْرٍ
مِنْكَ وَعَافِيَةٍ، وَتَمِّمْ نِعْمَتَكَ عَلَيَّ، وَهَسِّنْ لِي بِهِمْ كَرَامَتَكَ وَالْيُسْرَةَ بِهِمْ عَافِيَتَكَ، وَتَفَضَّلْ [عَلَيَّ] (١) بِعَفْوِكَ، وَكُنْ لِي بِحَقِّ
مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ فِي جَمِيعِ أُمُورِي وَلِيًّا

وَحَافِظًا وَ نَاصِرًا وَ كَالِنًا وَ رَاعِيًا وَ سَاتِرًا وَ رَازِقًا، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَ مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، لَا يُعْجِزُ اللَّهُ شَيْءٌ طَلَبَهُ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ، هُوَ كَائِنٌ، هُوَ كَائِنٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (۱).

دوازدهم:

به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر گاه تو را به سوی خدا حاجتی بوده باشد و بسیار مضطر شده باشی دو رکعت نماز بکن و چون سلام بگویی سه مرتبه الله اکبر بگو، پس تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بخوان، پس به سجده رو و صد مرتبه بگو: یا مولاتی یا فاطمه اغیثینی.

پس جانب راست رو را بر زمین گذار و صد مرتبه بگو، پس جانب چپ روی را بر زمین بگذار و صد مرتبه بگو، پس باز به سجده برگرد و صد و ده مرتبه بگو و حاجت خود را یاد کن که برآورده می شود ان شاء الله تعالی (۲).

سیزدهم:

در حدیث معتبر از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که: هر گاه تو را حاجتی رو دهد، پناه بر به سوی خدا و دو رکعت نماز بکن و هدیه کن آن را به سوی حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله به این نحو که: اول غسل کنی و دو رکعت نماز بکنی و در اول نماز هفت تکبیر افتتاح با دعاها که در نمازهای واجب می خوانی بخوانی و تشهد به نحوی که در نماز واجب خود می خوانی بخوانی و چون سلام نماز بگویی بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ السَّلَامُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ مِنِّي السَّلَامَ، وَ أَرْوَاحَ الْأَيِّمَةِ الصَّادِقِينَ سِلَامِي، وَ ارْزُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ السَّلَامَ وَ السَّلَامَ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

اللَّهُمَّ إِنَّ هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ هِدْيَةٌ مِنِّي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، فَأَثْبِتْنِي عَلَيْهِمَا مَا أَمَلْتُ وَ رَجَوْتُ فِيكَ وَ فِي رَسُولِكَ، يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ.

۱- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۴۹ - ۲۵۳. و نگاه کن: ج ۳۵/۹۴ - ۳۶، ودعوات راوندی: ۱۹۱ ح ۵۳۰.

۲- بحار الانوار: ۱۰۲/۲۵۴ ح ۱۲، بلد الامین: ۱۵۹.

پس به سجده رو و چهل مرتبه بگو:

یا حَیُّ یا قَیُّوْمُ، یا حَیُّ (۱) لا یَمُوتُ، یا حَیُّ لا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکرامِ، یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

پس جانب راست رو را بر زمین گذار و چهل مرتبه این دعا بخوان. پس جانب چپ رو را بر زمین گذار و باز چهل مرتبه بخوان. پس سر از سجده بردار و دستها را بلند کن و چهل مرتبه بگو. پس دستها را به گردن خود بگذار و انگشت شهادت دست را به جانب راست و چپ و انگشت شهادت چپ را به جانب پیش و پس حرکت بده و باز چهل مرتبه بگو پس ریش خود را به دست چپ خود بگیر و گریه کن و اگر گریه ات نیاید خود را به گریه بدار و بگو:

یا مُحَمَّدُ یا رَسولَ اللَّهِ، أَشکُو إلى اللَّهِ وَ إِلَیْکَ حاجَتی، وَ أَشکُو إلى أَهْلِ بَیتِکَ الرَّاشِدِینَ حاجَتی، وَ بِکُمْ أَتَوَجَّهُ إلى اللَّهِ فی حاجَتی.

پس به سجده رو و بگو:

یا اللَّهُ، یا اللَّهُ - آنقدر که نفس قطع شود - صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

پس حاجت خود را بطلب.

پس حضرت فرمود که: من ضامنم بر خدا که از جای خود حرکت نکند مگر حاجتش برآورده شود (۲).

۱- «یا حیّاً» خ ل.

۲- کافی: ۳/۴۷۶ ح ۱، من لا یحضره الفقیه: ۱/۵۵۹ ح ۱۵۵۰، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۲۹ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۵۸ ش ۲۱۷.

فصل سوم: در کیفیت صلوات فرستادن بر ایشان است و نماز هدیه روح مقدس ایشان نمودن

شیخ طوسی - علیه الرحمه - به سند معتبر روایت کرده است که عبدالله بن محمد گفت که: من سؤال کردم از حضرت امام حسن عسکری علیه السلام که املا نماید بر من کیفیت صلوات فرستادن بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و اوصیای آن حضرت - صلوات الله علیهم - را و با خود حاضر کرده بودم کاغذ بزرگی را؛ پس بر من املا فرمود بی آنکه از کتابی املا کند:

صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا حَمَلْتَ وَحْيَكَ، وَ بَلَغْتَ رِسَالَاتَكَ.

وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا أَحَلَّ حَلَالَكَ، وَ حَرَّمَ حَرَامَكَ، وَ عَلَّمَ كِتَابَكَ.

وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا أَقَامَ الصَّلَاةَ، وَ أَدَّى الزَّكَاةَ، وَ دَعَا إِلَى دِينِكَ.

وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَدَّقَ بِوَعْدِكَ، وَ أَشْفَقَ مِنْ وَعِيدِكَ.

وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا غَفَرْتَ بِهِ الدُّنُوبَ، وَ سَتَرْتَ بِهِ الْعُيُوبَ، وَ فَرَجْتَ بِهِ الْكُرُوبَ.

وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا دَفَعْتَ بِهِ الشَّقَاءَ، وَ كَشَفْتَ بِهِ الْغَمَاءَ، وَ أَجَبْتَ بِهِ الدُّعَاءَ، وَ نَجَّيْتَ بِهِ مِنَ الْبَلَاءِ.

وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا رَحِمْتَ بِهِ الْعِبَادَ، وَ أَحْيَيْتَ بِهِ الْبِلَادَ، وَقَصَمْتَ بِهِ الْجَبَابِرَةَ، وَ أَهْلَكْتَ بِهِ الْفِرَاعِيَّةَ.
وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا أضعَفْتَ بِهِ الْأَمْوَالَ، وَ حَذَرْتَ بِهِ مِنَ الْأَهْوَالِ، وَ كَسَّرْتَ بِهِ الْأَصْنَامَ، وَ رَحِمْتَ بِهِ الْأَنَامَ.
وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَعَثْتَهُ بِخَيْرِ الْأَدْيَانِ، وَ أَعَزَّزْتَ بِهِ الْإِيمَانَ، وَ تَبَرَّزْتَ بِهِ الْأَوْثَانَ، وَ عَظَّمْتَ بِهِ الْبَيْتَ الْحَرَامَ.
وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ، وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا.

[صلوات بر امير المؤمنين عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، أَخِي نَبِيِّكَ، وَ وَلِيِّهِ وَ وَصِيِّهِ وَ وَزِيرِهِ، وَ مُسْتَوْدِعِ عِلْمِهِ، وَ مَوْضِعِ سِرِّهِ، وَ بَابِ حِكْمَتِهِ وَ النَّاطِقِ بِحُجَّتِهِ وَ الدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ، وَ خَلِيفَتِهِ فِي أُمَّتِهِ، وَ مُفَرِّجِ الْكُرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، قَاصِمِ الْكُفْرَةِ، وَ مُزْغِمِ الْفَجْرِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ مِنْ نَبِيِّكَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى.

اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَ انصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَ اخذْ مَنْ خَذَلَهُ وَ العَنِ مَنْ نَصَبَ لَهُ، مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ.

وَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

[صلوات بر فاطمه زهرا عليها السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الصُّدِيِّقَةِ فَاطِمَةَ الزَكِيَّةِ، حَبِيبَةِ حَبِيبِكَ وَ نَبِيِّكَ، وَ أُمَّ أِحْبَائِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ، الَّتِي انْتَجَبْتَهَا وَ فَضَّلْتَهَا وَ اخْتَرْتَهَا عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ كُنِ الطَّالِبَ لَهَا مِمَّنْ ظَلَمَهَا وَ اسْتَحَفَّ بِحَقِّهَا، وَ كُنِ الثَّائِرَ اللَّهُمَّ بِدَمِ أَوْلَادِهَا.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا جَعَلْتَهَا أُمَّ أُمَّهُ الْهُدَى، وَ حَلِيلَهُ صَاحِبِ اللُّوَاءِ وَ الْكَرِيمَةَ عِنْدَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى، فَصَلِّ عَلَيْهَا وَ عَلَى أُمَّهَا صِدْقَةَ تَكْرُمٍ بِهَا وَ جِهَةَ أَبِيهَا مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ تَقَرُّ بِهَا أَعْيُنَ ذُرِّيَّتِهَا، وَ أُنْبِغُهُمْ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَ السَّلَامِ.

[صلوات بر امام حسن و امام حسين عليهما السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، عَبْدَيْكَ وَ وَلِيِّكَ، وَ ابْنَيْ رَسُولِكَ، وَ سِبْطِي الرَّحْمَةِ، وَ سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلَادِ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ، ابْنِ سَيِّدِ النَّبِيِّينَ، وَ وَصِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَمِينُ اللَّهِ وَ ابْنُ أَمِينِهِ، عِشْتَ مَظْلُومًا، وَ مَضَيْتَ شَهِيدًا.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الزَّكِيُّ، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، وَ بَلِّغْ رُوحَهُ وَ جَسَدَهُ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَ السَّلَامِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ، قَتِيلِ الْكُفْرَةِ، وَ طَرِيحِ الْفَجْرِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

أَشْهَدُ مُوقِنًا أَنَّكَ أَمِينُ اللَّهِ وَ ابْنُ أَمِينِهِ، قُتِلْتَ مَظْلُومًا، وَ مَضَيْتَ شَهِيدًا.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى الطَّالِبُ بِثَارِكَ، وَ مُنْجِزٌ مَا وَ عَدَّكَ مِنَ النَّصْرِ وَ التَّأْيِيدِ فِي هَلَاكِ عَدُوِّكَ، وَ إِظْهَارِ دَعْوَتِكَ.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى

أَتَاكَ الْيَقِينُ.

لَعِنَ اللَّهُ أُمَّةً قَتَلَتْكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ أُمَّةً خَذَلَتْكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ أُمَّةً أَلَيْتَ عَلَيْكَ، وَ أُبْرَأُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِمَّنْ أَكْذَبَكَ، وَ اسْتَحْفَ بِحَقِّكَ، وَ اسْتَحَلَّ دَمَكَ.

بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا أَبَا عَبِيدِ اللَّهِ، لَعِنَ اللَّهُ قَاتِلَكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ خَاذِلَكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ مَنْ سَجَعَ وَاعِيَتَكَ فَلَمْ يُجِبَكَ وَ لَمْ يُنْصِرِكَ، وَ لَعِنَ اللَّهُ مَنْ سَبَى نِسَاءَكَ، أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ، وَ مِمَّنْ وَالَاهُمْ وَ مَالَاهُمْ وَ أَعَانَهُمْ عَلَيْهِ.

أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ الْأَيْمَةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَ بَابُ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا.

وَ أَشْهَدُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ بِمَنْزِلَتِكُمْ مُؤَقِّنٌ، وَ لَكُمْ تَابِعٌ بِعَذَاتِ نَفْسِي، وَ شَرَائِعِ دِينِي، وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِي وَ مُنْقَلَبِي فِي دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي.

[صلوات بر امام زين العابدين عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، الَّذِي اسْتَخْلَصِيَتْهُ لِنَفْسِكَ، وَ جَعَلَتْ مِنْهُ أَيْمَةَ الْهُدَى، الَّذِينَ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ يَعْدِلُونَ، اخْتَرْتَهُ لِنَفْسِكَ، وَ طَهَّرْتَهُ مِنَ الرَّجْسِ، وَ اصْطَفَيْتَهُ وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا مَهْدِيًا.

اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ ذُرِّيَةِ أَنْبِيَائِكَ، حَتَّى تَبْلُغَ بِهِ مَا تُقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.

[صلوات بر امام باقر عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، بَاقِرِ الْعِلْمِ، وَ إِمَامِ الْهُدَى، وَ قَائِدِ أَهْلِ التَّقْوَى وَ الْمُتَجَبِّ مِنْ عِبَادِكَ.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا جَعَلْتَهُ عَلَمًا لِعِبَادِكَ، وَ مَنَارًا لِبِلَادِكَ، وَ مُسْتَوْدَعًا لِحُكْمَتِكَ، وَ مُتْرَجِمًا

لَوْحِيكَ، وَ أَمَرْتَ بِطَاعَتِهِ، وَ حَذَرْتَ مِنْ مَعْصِيَتِهِ، فَصَلِّ عَلَيْهِ يَا رَبِّ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ ذُرِّيَةِ أَنْبِيَائِكَ وَ أَصْغِيَاءِكَ وَ رُسُلِكَ وَ أَمَنَّاكَ، يَا إِلَهَ (١) الْعَالَمِينَ.

[صلوات بر امام صادق عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ، خَازِنِ الْعِلْمِ، الدَّاعِي إِلَيْكَ بِالْحَقِّ، النُّورِ الْمُبِينِ.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا جَعَلْتَهُ مَعِيدِنَ كَلَامِكَ وَ وَحْيِكَ، وَ خَازِنَ عِلْمِكَ، وَ لِسَانَ تَوْحِيدِكَ، وَ وَلِيَّ أَمْرِكَ، وَ مُشِيئَ تَحْفَظِ دِينِكَ، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَصْغِيَاءِكَ وَ حُجَجِكَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

[صلوات بر امام كاظم عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْأَمِينِ الْمُؤْتَمَنِ، مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْبَرِّ الْوَفِيِّ، الطَّاهِرِ الزَّكِيِّ، النُّورِ الْمُبِينِ، الْمُجْتَهِدِ الْمُحْتَسِبِ، الصَّابِرِ عَلَى الْأَذَى فِينِكَ.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا بَلَغَ عَنْ آبَائِهِ مَا اسْتَيْدِعَ مِنْ أَمْرِكَ وَ نَهْيِكَ، وَ حَمَلَ عَلَى الْمَحْجَةِ، وَ كَايَدَ أَهْلَ الْعِزَّةِ وَ الشِّدَّةِ فِيمَا كَانَ يَلْقَى مِنْ جُهَالِ قَوْمِهِ، رَبِّ فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ وَ أَكْمَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِمَّنْ أَطَاعَكَ، وَ نَصَحَ لِعِبَادِكَ، إِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

[صلوات بر امام رضا عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، الَّذِي ارْتَضَيْتَهُ، وَ رَضَيْتَ بِهِ مَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا جَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلَى خَلْقِكَ، وَ قَائِماً بِأَمْرِكَ، وَ نَاصِراً لِإِدِينِكَ، وَ شَاهِداً عَلَى عِبَادِكَ، وَ كَمَا نَصَحَ لَهُمْ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ، وَ دَعَا إِلَى سَبِيلِكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ وَ خَيْرَتِكَ مِنْ

خَلَقِكَ، إِنَّكَ جَوَادٌ كَرِيمٌ.

[صلوات بر امام جواد عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى، عَلِمِ التَّقَى، وَ نُورِ الْهُدَى، وَ مَعْدِنِ الْوَفَاءِ، وَ فِرْعِ الْأَرْكَبِ، وَ خَلِيفَةِ الْأَوْصِيَاءِ، وَ أَمِينِكَ عَلَى وَحْيِكَ.

اللَّهُمَّ وَ كَمَا هَدَيْتَ بِهِ مِنَ الضَّلَالَةِ، وَ اسْتَنْقَذْتَ بِهِ مِنَ الْحَيْرَةِ، وَ أَرْشَدْتَ بِهِ مَنْ اهْتَدَى، وَ زَكَّيْتَ بِهِ مَنْ تَزَكَّى، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ وَ بَقِيَّتِهِ أَوْصِيَائِكَ (١)، إِنَّكَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.

[صلوات بر امام هادي عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَصِيِّ الْأَوْصِيَاءِ، وَ إِمَامِ الْأَتْقِيَاءِ، وَ خَلْفِ أَيْمَةِ الدِّينِ وَ الْحُجَّهِ عَلَى الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ.

اللَّهُمَّ كَمَا جَعَلْتَهُ نُورًا يَسْتَضِيءُ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ، فَبَشِّرْ بِالْجَزِيلِ مَنْ تَوَابَعَكَ، وَ أَنْذِرْ بِالْأَلِيمِ مَنْ عَقَابَكَ، وَ خِذِرْ بِأَسِيءِكَ، وَ ذَكِّرْ بِأَيَاتِكَ، وَ أَحِلِّ حَلَالَكَ، وَ حَرِّمْ حَرَامِكَ، وَ بَيِّنْ شَرَائِعَكَ وَ فَرَائِضَكَ، وَ حَضِّصْ عَلَى عِبَادَتِكَ، وَ أَمْرِ بِطَاعَتِكَ، وَ نَهْيِ عَنِ مَعْصِيَتِكَ، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَائِكَ، وَ ذُرِّيَّتِهِ أَنْبِيَائِكَ، يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ.

[صلوات بر امام حسن عسكري عليه السلام]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، النَّبِيِّ التَّقِيِّ، الصَّادِقِ الْوَفِيِّ، النُّورِ الْمُضِيِّ، خَازِنِ عِلْمِكَ وَ الْمَذْكُورِ بِتَوْحِيدِكَ، وَ وَلِيِّ أَمْرِكَ، وَ خَلْفِ أَيْمَةِ الدِّينِ، الْهُدَاهِ الرَّاشِدِينَ وَ الْحُجَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، فَصَلِّ عَلَيْهِ يَا رَبُّ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ

مِنْ أَصْفِيائِكَ وَحُجَجِكَ، وَ أَوْلَادِ رُسُلِكَ، يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ.

[صلوات بر امام منتظر - عجل الله فرجه -]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَابْنِ أَوْلِيائِكَ، الَّذِينَ فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ، وَ أَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَ طَهَّرْتَ تَهُمْ تَطْهِيراً.

اللَّهُمَّ انصُرْهُ وَ انْتَصِرْ بِهِ لِدِينِكَ، وَ انصُرْ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ وَ أَوْلِيَاءَهُ، وَ شِيعَتَهُ وَ انصَارَهُ، وَ اجْعَلْنَا مِنْهُمْ.

اللَّهُمَّ اعِزَّهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ بَاغٍ وَ طَاغٍ، وَ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَ اخْفِظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ، وَ مِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنِ يَمِينِهِ، وَ عَنِ شِمَالِهِ، وَ اخْرُسْهُ وَ امْنَعْهُ مِنْ أَنْ يُوصَلَ إِلَيْهِ بِسُوءٍ، وَ اخْفِظْ فِيهِ رَسُولَكَ وَ آلَ رَسُولِكَ، وَ أَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَ أَيِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَ انصُرْ نَاصِرِيهِ، وَ اخْذُلْ خَاذِلِيهِ، وَ اقْصِمْ بِهِ جَبَابِرَةَ الْكُفْرَةِ، وَ اقْتُلْ بِهِ الْكُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِينَ وَ جَمِيعَ الْمُلْحِدِينَ، حَيْثُ كَانُوا مِنْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، وَ بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا، وَ امْلَأْ بِهَا الْأَرْضَ عَدْلًا، وَ أَظْهِرْ بِهِ دِينَ نَبِيِّكَ - عَلَيْهِ وَ آلِهِ السَّلَامُ - ، وَ اجْعَلْنِي اللَّهُمَّ مِنْ انصَارِهِ وَ أَغْوَانِهِ وَ أَتْبَاعِهِ وَ شِيعَتِهِ، وَ أَرِنِي فِي آلِ مُحَمَّدٍ مَا يَأْمُلُونَ، وَ فِي عَدُوِّهِمْ مَا يَحذَرُونَ، إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ (۱).

و به روایت معتبر از ائمه علیهم السلام منقول است که: مستحب است که آدمی در روز جمعه هشت رکعت نماز بگزارد و بعد از هر دو رکعت سلام بگوید و چهار رکعت را هدیه حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله گرداند و چهار رکعت را هدیه حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - .

و در روز شنبه چهار رکعت بکند و هدیه امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - گرداند.

۱- مصباح المتهجد: ۳۹۹ - ۴۰۶، اقبال الاعمال: ۱/۲۱۲، جمال الاسبوع: ۴۸۳ - ۴۹۴، بلد الامین: ۳۰۳ - ۳۰۶، بحار الانوار: ۹۴/۷۳ - ۷۸، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۴۳ ش ۱۶۸۱.

و همچنین هر روز چهار رکعت بکند و هدیه امامی گرداند - به ترتیب - تا آنکه در روز پنجشنبه چهار رکعت بکند و هدیه حضرت امام جعفر صادق علیه السلام گرداند.

و باز در روز جمعه هشت رکعت بکند و چهار رکعت را هدیه حضرت رسول صلی الله علیه و آله و چهار رکعت را هدیه حضرت فاطمه علیها السلام گرداند.

و روز شنبه چهار رکعت را هدیه حضرت امام موسی کاظم علیه السلام گرداند.

و همچنین هر روز چهار رکعت بگذارد و به امامی هدیه نماید، تا روز پنجشنبه چهار رکعت را هدیه حضرت صاحب الزمان - صلوات الله علیه - نماید.

و میان هر دو رکعت این دعا بخواند:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ وَ إِلَيْكَ يُعُودُ السَّلَامُ، حِينَا رَبَّنَا مِنْكَ بِالسَّلَامِ.

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ الرَّكَعَاتِ هِدِيَّةٌ مِنِّي إِلَى وَ لِيِّكَ - فُلَانِ - ، فَصَيِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ بَلِّغْهُ إِيَّاهَا، وَ أَعْطِنِي أَفْضَلَ أَمَلِي وَ رَجَائِي فِيكَ وَ فِي رَسُولِكَ - صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ فِيهِ.

پس هر دعا که خواهی بکن و به جای «فلان» اسم آن امام را می گوید که نماز را برای هدیه او به جا می آورد (۱).

باب دوازدهم: زیارت به نیابت و زیارت اولاد ائمه (علیهم السلام) و بقاع شریفه

در آداب زیارت به نیابت و زیارت اولاد ائمه علیهم السلام و اصحاب ایشان و فضیلت سایر بقاع شریفه است و مشتمل بر چند فصل است:

فصل اول: در بیان آداب زیارت به نیابت است

بدان که ثواب زیارت هر یک از رسول خدا و ائمه علیهم السلام را هدیه روح مقدّس هر یک از ایشان می توان کرد و همچنین به روح هر یک از مؤمنان هدیه می توان نمود و به نیابت ایشان زیارت می توان کرد.

چنانچه به سند معتبر منقول است که داود صرمی به حضرت امام علی نقی - صلوات الله علیه - عرض کرد که: من پدر تو را زیارت کردم و ثوابش را از برای تو قرار دادم.

فرمود که: تو را از جانب خدا اجر و ثواب عظیم هست و از جانب ما حمد و ثنا (۱).

و در حدیث دیگر منقول است که: امام علی نقی علیه السلام شخصی را فرستاد به حایر حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - که از برای آن حضرت زیارت و دعا بکند (۲).

و به سند معتبر از حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که: چون به زیارت مرقد منور رسول صلی الله علیه و آله بروی و از اعمال زیارت فارغ شوی، دو رکعت نماز بکن و بایست نزد سر رسول خدا صلی الله علیه و آله و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ مِنْ أَبِي، وَ أُمِّي، وَ زَوْجَتِي وَ وَلَدِي، وَ حَامَّتِي، وَ مِنْ جَمِيعِ أَهْلِ بَلَدِي، حُرِّهِمْ وَ عَبْدِيهِمْ، وَ أَيْضًا هُمْ وَ أَسْوَدِيهِمْ.

-
- ۱- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۰ ح ۲۹۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۵۶ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۴/۵۷ ش ۱۳۰۸.
  - ۲- کافی: ۴/۵۶۷ ح ۳، کامل الزیارات: ۲۷۳ - ۲۷۴ ب ۹۰ ح ۱ - ۳، بحارالانوار: ۱۰۱/۱۱۲ - ۱۱۳ ح ۳۲ - ۳۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۳/۶۳ ش ۷۹۷.

پس به هر که از اهل بلد خود که بگویی که: «من به نیابت تو زیارت کردم» صادق خواهی بود (۱).

و در بعضی از روایات وارد است که: از بعضی از ائمه طاهرين عليهم السلام سؤال نمودند از مردی که دو رکعت نماز می کند، یا یک روز روزه می دارد، یا حج یا عمره بجا می آورد، یا زیارت می کند رسول خدا صلی الله علیه و آله را یا یکی از ائمه طاهرين علیه وعلیهم السلام را و ثواب آن را از برای پدر و مادر خود یا برادر مؤمن خود هدیه می کند؛ آیا او را ثواب هست؟

فرمود که: ثواب آن عمل به آن شخص می رسد، بی آنکه از ثواب او چیزی کم شود (۲).

و شیخ طوسی - علیه الرحمه - در تهذیب فرموده است که: کسی که به نیابت برادر مؤمن به زیارت رود به اجرت، چون فارغ شود از غسل زیارت - و موافق بعضی از نسخ: از عمل زیارت - ، بگوید:

اللَّهُمَّ مَا أَصَابَنِي مِنْ تَعَبٍ أَوْ نَصَبٍ أَوْ شَعَثٍ أَوْ لُغُوبٍ، فَأَجْزُ - فُلَانٌ بِنِ فُلَانٍ - فِيهِ، وَ أُجْرَنِي فِي قَضَائِي عَنْهُ.

پس چون زیارت کند، در آخر زیارت بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ عَن - فُلَانٍ بِنِ فُلَانٍ - ، أَتَيْتُكَ زَائِرًا عَنْهُ، فَاشْفَعْ لَهُ عِنْدَ رَبِّكَ.

پس هر دعا که خواهد از برای او بکند (۳).

و باز فرموده است که: چون کسی خواهد به نیابت دیگری زیارت کند، بگوید:

اللَّهُمَّ إِنَّ - فُلَانًا بِنِ فُلَانٍ - أَوْفَدَنِي إِلَى مَوَالِيهِ وَ مَوَالِي لَأُزُورَ عَنْهُ، رَجَاءً لِحِزْبِ الثَّوَابِ، وَ فِرَارًا مِنْ سُوءِ الْحِسَابِ.

اللَّهُمَّ إِنَّهُ يَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِأَوْلِيَائِكَ الدَّالِّينَ عَلَيْكَ، فِي غُفْرَانِكَ ذُنُوبَهُ، وَ حَطَّ

۱- کافی: ۴/۳۱۷ ضمن ح ۸، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۹ ضمن ح ۱۹۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۵۵ ح ۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۱/۱۵۱ ش ۲۰۶.

۲- مزار کبیر: ۵۹۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۵۹ ح ۶.

۳- تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۵، مزار مفید: ۲۱۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۵۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۱۳۸ ش ۱۶۷۵.

سَيِّئَاتِهِ، وَ يَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِهِمْ عِنْدَ مَشْهَدِ إِمَامِهِ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ - .

اللَّهُمَّ فَتَقَبَّلْ مِنْهُ، وَ اقْبَلْ شَفَاعَةَ أَوْلِيَائِهِ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ - فِيهِ.

اللَّهُمَّ جازِهِ عَلَى حُسْنِ بَيْتِهِ، وَ صَحِيحِ عَقِيدَتِهِ، وَ صِحِّهِ مُوالاتِهِ، أَحْسَنَ مَا جازَيْتَ أَحَدًا مِنْ عِبِيدِكَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ أَدِمْ لَهُ مَا خَوَّلْتَهُ، وَ اسْتَعْمِلْهُ صَالِحًا فِيمَا آتَيْتَهُ وَ لا تَجْعَلْنِي آخِرَ وَاوَدِّ لَهُ يُوفِدُهُ.

اللَّهُمَّ أَعِزِّي رَقَبَتَهُ مِنَ التَّيَّارِ، وَ أَوْسِعْ عَلَيْهِ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلالِ الطَّيِّبِ، وَ اجْعَلْهُ مِنْ رُفَقَاءِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَارِكْ لَهُ فِي وُلْدِهِ وَ مَالِهِ وَ أَهْلِهِ، وَ ما مَلَكَتْ يَمِينُهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ حُلِّ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ مَعاصِيكَ حَتَّى لا يَعْصِيكَ، وَ أَعِنِّهِ عَلَى طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ أَوْلِيائِكَ حَتَّى لا تَفْقِدَهُ حَيْثُ أَمْرَتُهُ وَ لا تَرَاهُ حَيْثُ نَهَيْتَهُ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لَهُ، وَ ارْحَمْهُ، وَ اغْفِرْ عَنْهُ، وَ عَنِ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أعدَّهُ مِنْ هَوْلِ الْمُطَّلَعِ، وَ مِنْ فَرَجِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ، وَ مِنْ ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَ وَحْشَتِهِ، وَ مِنْ مَوَاقِفِ الْخِزْيِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ جَائِزَتَهُ فِي مَوْقِفِي هَذَا غُفْرانَكَ، وَ تُخَفِّتَهُ فِي مَقَامِي هَذَا عِنْدَ إِمَامِي - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ -
- أَنْ تُقِيلَ عَثْرَتَهُ، وَ تَقْبَلَ مَعْدِرَتَهُ، وَ تَتَجَاوَزَ عَنْ خَطِيئَتِهِ، وَ تَجْعَلَ التَّقْوَى زَادَهُ، وَ ما عِنْدَكَ خَيْرًا لَهُ فِي مَعادِهِ، وَ تَحْشُرَهُ فِي زُمْرِهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - ، وَ تَغْفِرَ لَهُ وَ لِوَالِدَيْهِ، فَإِنَّكَ خَيْرُ مَرْغُوبٍ إِلَيْهِ، وَ أَكْرَمُ مَسْئُولٍ اعْتَمَدَ الْعِبَادُ عَلَيْهِ.

اللَّهُمَّ وَ لِكُلِّ مُؤَفِدٍ جَائِزَةٍ، وَ لِكُلِّ زائرٍ كَرَامَةٍ، فَاجْعَلْ جَائِزَتَهُ فِي مَوْقِفِي هَذَا غُفْرانَكَ وَ الْجَنَّةَ لَهُ وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ.

اللَّهُمَّ وَ أَنَا عَبْدُكَ الْخَاطِئُ الْمَذْنُوبُ، الْمُتَّوِّبُ بِذُنُوبِهِ، فَاسْأَلُكَ يَا اللَّهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَنْ لَا تَحْرِمَنِي بَعِيدَ ذَلِكَ الْأَجْرِ وَ الثَّوَابِ مِنْ فَضْلِ عَطَائِكَ، وَ كَرَمِ تَفَضُّلِكَ.

پس نزد ضریح دستها را به سوی آسمان بلند کن رو به قبله و بگو:

يَا مَوْلَايَ يَا إِمَامِي، عَبْدُكَ - فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ - أَوْفَدَنِي زَائِرًا لِمَشْهَدِكَ، يَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِذَلِكَ وَ إِلَى رَسُولِهِ وَ إِلَيْكَ، يَرْجُو بِذَلِكَ فَكَأَنَّ رَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ، مِنَ الْعُقُوبَةِ، فَاعْفُزْ لَهُ وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَسْتَجِيبَ لِي فِيهِ، وَ فِي جَمِيعِ إِخْوَانِي وَ أَخَوَاتِي، وَ وَلَدِي وَ أَهْلِي، بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (١).

١- تهذيب الاحكام: ٦/١١٦، مزار كبير: ٤٣٩، مصباح الزائر: ٥٥٢، بحار الانوار: ١٠٢/٢٥٦ ح ٤، موسوعه زيارت المعصومين عليهم السلام: ٥/١٣١ ش ١٦٧٣.

فصل دوم: در فضیلت و کیفیت زیارت حضرت فاطمه دختر حضرت امام موسی علیهما السلام است

و ضریح مقدّس آن حضرت در قم است و به سند حسن منقول است که سعد بن سعد از حضرت امام رضا - صلوات الله علیه - سؤال نمود از فاطمه دختر موسی بن جعفر علیهم السلام.

فرمود که: هر که او را زیارت کند از برای او است بهشت (۱).

و به سند معتبر دیگر از حضرت امام محمد تقی علیه السلام منقول است که: هر که عمّه مرا در قم زیارت کند، پس از برای او است بهشت (۲).

و در بعضی از کتب زیارات به سند حسن روایت کرده است که حضرت امام رضا علیه السلام به سعد اشعری فرمود که: ای سعد، نزد شما قبری از ما هست.

سعد گفت که: فدای تو شوم، قبر فاطمه دختر موسی علیهما السلام را می فرمایی؟

فرمود که: بلی، هر که او را زیارت کند و حق او را شناسد، از برای او است بهشت.

چون به نزد قبر آن حضرت برسی نزد سرش رو به قبله بایست و سی و چهار مرتبه الله اکبر و سی و سه مرتبه شُبْحَانَ اللهِ و سی و سه مرتبه الْحَمْدُ لِلَّهِ بگو، پس بگو:

السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَةَ اللهِ، السَّلَامُ عَلَى نُوحٍ نَبِيِّ اللهِ، السَّلَامُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللهِ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى كَلِيمِ اللهِ، السَّلَامُ عَلَى عِيسَى رُوحِ اللهِ.

۱- کامل زیارات: ۳۲۴ ب ۱۰۶ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۲۴ ح ۱، عیون اخبار الرضا: ۲/۲۷۱ ح ۱، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۶۵ ح ۱ و ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۲۶ ش ۱۰۷۴.

۲- کامل زیارات: ۳۲۴ ب ۱۰۶ ح ۲، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۶۵ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۲۶ ش ۱۷۰۶.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَصِيَّ رَسُولِ اللَّهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا سِبْطِي الرَّحْمَةَ، وَ سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ سَيِّدَ الْعَابِدِينَ، وَقُرَّةَ عَيْنِ النَّاطِرِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، بَاقِرَ الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِيِّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، الصَّادِقَ الْبَارَّ الْأَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، الطَّاهِرَ الطُّهْرَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، الرَّضَا الْمُرْتَضَى.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ التَّقِيَّ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ التَّقِيَّ، النَّاصِحَ الْأَمِينَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ.

السَّلَامُ عَلَيَّ الْوَصِيِّ مِنْ بَعْدِهِ.

السَّلَامُ (١) عَلَيَّ نُورِكَ وَ سَرَاجِكَ، وَ وَلِيِّ وَ لِيِّكَ، وَ وَصِيِّ وَصِيِّكَ، وَ حُجَّتِكَ عَلَيَّ خَلْقِكَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ فَاطِمَةَ وَ خَدِيجَةَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ وَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمَّةَ وَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ،

وَرَحْمَهُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتِهِ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ، عَرَفَ اللّٰهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فِي الْجَنَّةِ، وَحَشَرْنَا فِي زُمْرَتِكُمْ، وَ أوردنا حوض نبيكم، وَ سَقَانَا بِكَأْسِ جَدُّكُمْ مِنْ يَدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ (۱).

أَسْأَلُ اللّٰهَ أَنْ يُرِينَا فِيكُمْ الشُّرُورَ وَ الْفَرَجَ، وَ أَنْ يَجْمَعَنَا وَ إِيَّاكُمْ فِي زُمْرَةِ جَدِّكُمْ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -، وَ أَنْ لَا يَسْلُبْنَا مَعْرِفَتَكُمْ، إِنَّهُ وَلِيُّ قَدِيرٍ.

أَتَقَرَّبُ إِلَى اللّٰهِ بِحُبِّكُمْ وَ الْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَ التَّسْلِيمِ إِلَى اللّٰهِ، رَاضِيًا بِهِ، غَيْرِ مُنْكَرٍ وَ لَا مُسْتَكْبِرٍ، وَ عَلَيَّ يَقِينٍ مَا أَتَى بِهِ مُحَمَّدٌ؛ نَطْلُبُ بِذَلِكَ وَ جِهَتِكَ يَا سَيِّدِي اللّٰهُمَّ وَ رِضَاكَ وَ الدَّارَ الْآخِرَةَ.

يَا فَاطِمَةُ اشْفَعِي لِي فِي الْجَنَّةِ، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللّٰهِ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ.

اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تَخْتِمَ لِي بِالسَّعَادَةِ، فَلَا تَسْلُبْ مِنِّي مَا أَنَا فِيهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

اللّٰهُمَّ اسْتَجِبْ لَنَا، وَ تَقَبَّلْهُ بِكَرَمِكَ وَ عِزَّتِكَ، وَ بَرَحْمَتِكَ وَ عَافِيَتِكَ، وَ صَلِّ لِي اللّٰهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ أَجْمَعِينَ وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۲).

مؤلف گوید که: محتمل است که زیارت از تتمه حدیث نباشد و از تألیف علما بوده باشد.

و بدان که در قم قبور بسیار هست که منسوب است به اولاد ائمه علیهم السلام و بعضی از آنها انتسابش به آنها معلوم نیست و بعضی حالشان معلوم نیست مثل موسی مبرقع فرزند امام محمد تقی علیه السلام که از بعضی احادیث مذمت او ظاهر می شود (۳)؛ اما زیارت هر یک از ایشان به اعتبار انتساب به ائمه علیهم السلام و احتمال خوبی، بد نیست.

۱- «علیه» خ ل.

۲- بحارالانوار: ۱۰۲/۲۶۵ ح ۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۲۷ ش ۱۷۰۷.

۳- کافی: ۱/۵۰۲ ح ۸، ارشاد مفید: ۲/۳۰۷ - ۳۰۸، خرائج: ۲/۹۴۰، بحارالانوار: ۵۰/۳ ح ۶ و ص ۱۵۸ ح ۴۹.

و مزاری در قم هست که قبر بزرگی در آن ساخته اند و بر روی قبر کتابتی هست که نوشته اند که قبر علی بن جعفر صادق علیهما السلام و محمد بن موسی علیه السلام است و از تاریخ بنای آن قبر تا این زمان، نزدیک به چهارصد سال است؛ و در جلالت و بزرگواری علی بن جعفر شکی نیست، اما اینکه این قبر مرقد آن حضرت باشد ثابت نیست؛ زیرا که در کتب رجال و غیر آن مذکور نیست که آن حضرت به این حدود تشریف آورده باشد و مشهور آن است که در عُریض مدفون است.

و چون از آن قبر قدیم و لوح آن، چنین ظاهر می شود که در آنجا مدفون باشد، بهتر آن است که در آنجا زیارت آن حضرت بکنند.

و قبری در سمنان نیز هست که می گویند قبر علی بن جعفر است و معلوم نیست؛ بلکه خلافش مظنون است.

و مرقد بسیاری از علما و محدثان در قم هست، باید که آنها را زیارت کنند؛ مثل علی بن بابویه و محمد بن قولویه و قطب راوندی و زکریا بن آدم و زکریا بن ادريس و آدم بن اسحاق و غیر ایشان - رضی الله عنهم اجمعین - .

فصل سوم: در بیان زیارت سایر اولاد ائمه علیهم السلام و انبیا - صلوات الله علیهم - و اصحاب مرضیه نبی و ائمه علیهم السلام است

اشاره

بدان که از مزارات مشهوره معلومه، مرقد منور امام زاده واجب التعظیم، عبدالعظیم بن عبداللّه بن علی بن الحسن بن زید بن الحسن بن علی بن ابی طالب علیهم السلام است.

و نسب آن حضرت به چهار پشت به حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام منتهی می شود و از اکابر محدّثین و اعظام علما و عبّاد و زُهاد بوده است و از اصحاب امام محمد تقی و امام علی نقی علیهما السلام بوده است و نهایت توّسل و انقطاع به خدمت ایشان داشته است و احادیث بسیار از ایشان روایت کرده است.

و قبر شریف او در ری معلوم و مشهور است.

و شیخ نجاشی به سند معتبر از احمد بن محمد بن خالد برقی روایت کرده است که: حضرت عبد العظیم از خلیفه گریخت و به ری آمد و مخفی شد در سردابی در خانه مردی از شیعیان در سگّه الموالی و در آنجا عبادت خدا می کرد و روزها روزه می داشت و شبها به نماز می ایستاد و پنهان بیرون می آمد و زیارت می کرد قبری را که در مقابل قبر او است و راه در میان است و می گفت این قبر مردی از فرزندان حضرت امام موسی علیه السلام است.

و پیوسته در آنجا می بود و یک و دو از شیعه خبردار می شدند از احوال او تا آنکه اکثر مردم ری او را شناختند؛ پس شخصی از شیعه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله را در

خواب دید که آن حضرت فرمود که: مردی از فرزندان مرا از سگه الموالی بر خواهند داشت و مدفون خواهند کرد نزد درخت سیب در باغ عبدالجبار بن عبدالوهاب - و اشاره فرمود به همان مکان که در آنجا مدفون شد - .

پس آن شخص رفت که آن درخت و مکان آن را از صاحب باغ بخرد.

صاحب باغ گفت که: از برای چه می خری این درخت و جای درخت را؟

آن شخص خواب خود را نقل کرد.

صاحب باغ گفت که: من نیز چنین خواب دیده ام و موضع این درخت را با جمیع باغ وقف کرده ام بر آن سید و سایر شیعیان که در آنجا مرده های خود را دفن کنند.

پس عبد العظیم بیمار شد و به رحمت ایزدی واصل شد، چون او را برهنه کردند که غسل بدهند در جیش رقعہ ای یافتند که در آنجا نسب شریف خود را نوشته بود که: منم ابوالقاسم عبد العظیم، پسر عبداللہ، پسر علی، پسر حسن، پسر زید، پسر امام حسن، پسر علی بن ابی طالب علیهم السلام (۱).

و ابن بابویه و ابن قولویه - رضی اللہ عنہما - به سند معتبر روایت کرده اند که مردی از اهل ری به خدمت حضرت امام علی نقی - صلوات اللہ علیہ - رفت، حضرت از او پرسید که: کجا بودی؟

گفت: به زیارت امام حسین علیه السلام رفته بودم.

فرمود که: اگر زیارت می کردی عبد العظیم را که نزد شما است قبر او، هر آینه مثل کسی بودی که زیارت حضرت امام حسین علیه السلام کرده باشد (۲).

مؤلف گوید که: قبر شریف امام زاده حمزه فرزند حضرت امام موسی علیه السلام، نزدیک قبر حضرت عبد العظیم هست - و ظاهراً همان امام زاده باشد که عبد العظیم زیارت او می کرده است - ، آن مرقد منور را هم زیارت باید کرد.

و از جمله امام زاده های مشهور، امام زاده قاسم فرزند امام موسی علیه السلام است که در

۱- رجال نجاشی: ۲۴۷ ش ۶۵۳، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۶۸ ح ۳.

۲- کامل الزیارات: ۳۲۴ ب ۱۰۷ ح ۱، ثواب الاعمال: ۱۲۴ ح ۱، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۶۸ ح ۱ و ۲، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۳۰ ش ۱۷۰۸.

حوالی نجف اشرف مدفون است و قبرش معروف است و سید ابن طاووس رحمه الله ترغیب به زیارت او نموده است.

و در هر بلدی از بلاد، قبور منسوبه به اولاد و احفاد ائمه علیهم السلام بسیار است؛ اما بعضی از ایشان مدفون بودنشان در آن مکان معلوم نیست و بعضی حالشان معلوم نیست.

و زیارت هر یک از ایشان که بدی ایشان معلوم نباشد خوب است و تعظیم ایشان متضمن تعظیم ائمه علیهم السلام است.

و از برای ایشان زیارتی به خصوص منقول نیست؛ اگر به کیفیت زیارت سایر مؤمنان ایشان را زیارت کنند خوب است.

و اگر ایشان را امتیاز دهند به مخاطبه به سلام مثل ائمه علیهم السلام به هر لفظی که بر زبان جاری شود و متضمن تعظیم ایشان باشد خوب است.

و اگر آنچه علما تألیف کرده اند - و در کتب زیارات مذکور است - بخوانند خوب است.

و همچنین مستحب است، زیارت مراقدی که منسوب است به انبیا علیهم السلام.

و همچنین هر یک از اصحاب نبی و ائمه علیهم السلام که خوبی ایشان معلوم باشد، مثل سلمان و ابوذر و مقداد و عمار و حذیفه و جابر انصاری - رضی الله عنهم - و میثم تمار و زینب هجری و قنبر، و حُجر بن عدی و سایر افاضل محدثین اصحاب ائمه علیهم السلام هر یک که قبرشان معلوم باشد.

و همچنین اکابر علمای شیعه مثل شیخ مفید و سید مرتضی و سید رضی و شیخ طوسی و علامه حلّی و هر که از افاضل علمای شیعه که قبرش معلوم باشد، زیارت ایشان مرغوب است.

[زیارت نَوَاب حضرت صاحب الأمر علیه السلام]

و سید ابن طاووس - رضی الله عنه - ذکر کرده است زیارت نَوَاب حضرت صاحب الامر علیه السلام را و نسبت داده است این زیارت را به شیخ ابی القاسم حسین بن روح - که یکی از سفرای آن حضرت است - ، گفته است:

سلام می کنی بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین و خدیجه کبری و فاطمه زهرا،

و حسن و حسین و سایر ائمه طاهرین تا حضرت صاحب الزمان - صلوات الله عليهم اجمعین - پس می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا - فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ - ، أَشْهَدُ أَنَّكَ بَابُ الْوَلِيِّ ، أَدَّيْتَهُ عَنْهُ وَ أَدَّيْتَهُ إِلَيْهِ ، مَا خَالَفْتَهُ وَ لَا خَالَفْتَ عَلَيْهِ ، قُمْتَ خَاصًّا وَ انْصَرَفْتَ سَابِقًا ، جِئْتِكَ عَارِفًا بِالْحَقِّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ ، وَ أَنَّكَ مَا حُنْتَ فِي التَّأْدِيَةِ وَ السَّفَارَةِ .

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ بَابٍ مَا أَوْسَعَكَ ، وَ مِنْ سَفِيرٍ مَا آمَنَكَ .

أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ اخْتَصَّكَ بِنُورِهِ ، حَتَّى عَايَنْتَ الشَّخْصَ فَأَدَّيْتَهُ عَنْهُ ، وَ أَدَّيْتَهُ إِلَيْهِ .

پس می گویی و باز سلام می کنی بر حضرت رسول و ائمه عليهم السلام تا صاحب الامر - صلوات الله عليهم - و می گویی:

جِئْتِكَ مُخْلِصًا بِتَوْحِيدِ اللَّهِ ، وَ مُوَالَاهِ أَوْلِيَانِهِ وَ الْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِهِمْ ، وَ مِنَ الَّذِينَ خَالَفُوكَ يَا حُجَّجَةَ الْمَوْلَى ، وَ بِكَ إِلَيْهِمْ تَوَجُّهِي إِلَى اللَّهِ وَ تَوَسُّلِي .

پس دعا می کنی و هر حاجت که خواهی از خدا می طلبی (۱).

۱- تهذیب الاحکام: ۶/۱۱۸، مصباح الزائر: ۵۱۴، بحار الانوار: ۱۰۲/۲۹۲، موسوعه زیارات المعصومین عليهم السلام: ۵/۲۳۴ ش ۱۷۱۱.

فصل چهارم: در کیفیت و فضیلت زیارت سایر مؤمنین است

به سندهای معتبر از حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که: هر که قادر نباشد بر زیارت ما، پس زیارت کند صالحان شیعیان ما را، تا نوشته شود از برای او ثواب زیارت ما.

و هر که قادر نباشد بر صله و نیکی به ما، پس صله و نیکی کند به صالح شیعیان ما؛ تا از برای او نوشته شود ثواب صله و نیکی به ما (۱).

و به سند صحیح منقول است از محمد بن اسماعیل که حضرت امام رضا علیه السلام فرمود که: هر که بیاید به نزد قبر برادر مؤمن خود و رو به قبله کند و دست بر قبر بگذارد و هفت مرتبه سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» بخواند، ایمن گردد از ترس بزرگ روز قیامت (۲).

و در روایت دیگر، رو به قبله کردن مذکور نیست (۳).

و به سند معتبر منقول است که عبدالرحمن بن ابی عبدالله به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: چگونه دست خود را بگذارم بر قبرهای مؤمنان؟

حضرت دستها را بر زمین گذاشتند - و خود مقابل قبله بودند (۴) - .

۱- کامل الزیارات: ۳۱۹ ب ۱۰۵ ح ۱، کافی: ۴/۵۹ ح ۷، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۴ ح ۱۸۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۰ ش ۱۷۱۶ و ۱۷۱۷.

۲- کامل الزیارات: ۳۱۹ ب ۱۰۵ ح ۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۵ ح ۴.

۳- کافی: ۳/۲۲۹ ح ۹، تهذیب الاحکام: ۶/۱۰۴ ح ۱۸۲، بحارالانوار: ۱۰۳/۲۹۵ ح ۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۱ ش ۱۷۱۹.

۴- کامل الزیارات: ۳۲۰ ب ۱۰۵ ح ۵، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۵ ح ۵.

و به سند معتبر از صفوان جمال منقول است که حضرت صادق علیه السلام فرمود که:

رسول خدا صلی الله علیه و آله بیرون می رفت با جمعی از اکابر اصحاب خود در هر پسین پنجشنبه به سوی قبرستان بقیع و سه مرتبه می گفت: السَّلَامُ عَلَیْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ. پس سه مرتبه می گفت: رَحِمَكُمُ اللَّهُ.

پس رو می کرد به سوی اصحاب خود و می فرمود که: این مردگان بهتراند از شما.

می گفتند: یا رسول الله چرا بهترند، ایشان ایمان آورده اند و ما ایمان آورده ایم و ایشان جهاد کرده اند و ما جهاد کرده ایم؟!

می فرمود که: ایشان ایمان آوردند و ایمان خود را به ظلم مخلوط نکردند تا از دنیا رفتند و من گواهم بر ایشان؛ و شما بعد از من می مانید و نمی دانم که بعد از من چه خواهید کرد (۱).

و در حدیث صحیح منقول است از حضرت صادق علیه السلام که گفت: حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - روزی داخل قبرستان شد و با آن حضرت جمعی از اصحاب او بودند، پس ندا کرد که:

يَا أَهْلَ التُّزْبِيَةِ، وَيَا أَهْلَ الْغُرْبَةِ، وَيَا أَهْلَ الْحُمُودِ، وَيَا أَهْلَ الْهُمُودِ، أَمَا أَخْبَارُ مَا عِنْدَنَا: فَأَمْوَالِكُمْ قَدْ قَبِيحَتْ، وَ نِسَاؤُكُمْ قَدْ نَكِحَتْ، وَ دُورُكُمْ قَدْ سُكِنَتْ؛ فَمَا خَيْرٌ مَا عِنْدَكُمْ؟

- یعنی ای گروهی که در خاک پنهان شده اید! و ای گروهی که به غریبی افتاده اید! و ای گروهی که خاموش و ساکن شده اید و حرکتی از شما ظاهر نمی شود! و ای گروهی که پوسیده و متغیر شده اید! اما خبری که از شما نزد ما است، این است که مالهای شما را وارثان قسمت کردند و زنان شما را دیگران خواستگاری کردند و خانه های شما را دیگران ساکن شدند. پس نزد شما چه خبر هست؟ -

پس ملتفت به اصحاب خود می شد و می فرمود که: والله که اگر ایشان رخصت

سخن گفتن بیابند، هر آینه خواهند گفت که: توشه ای برای سفر آخرت، بهتر از پرهیزکاری از گناهان نیست (۲).

و در حدیث صحیح منقول است که عبدالله بن سنان به حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: چگونه سلام کنیم بر اهل قبرها؟ فرمود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُسْلِمِينَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ وَ نَحْنُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لِاحِقُونَ (۳).

و در حدیث معتبر دیگر منقول است که: همین سؤال از آن حضرت کردند.

٢- كامل الزيارات: ٣٢٠ ب ١٠٥ ح ٧، بحارالانوار: ١٠٢/٢٩٦ ح ١٠.

٣- كامل الزيارات: ٣٢١ ب ١٠٥ ح ٩، كافي: ٣/٢٢٩ ح ٥، بحارالانوار: ١٠٢/٢٩٧ ح ١٢، موسوعه زيارات المعصومين عليهم

السلام: ٥/٢٤٧ ش ١٧٣٢.

مود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُسْلِمِينَ، رَحِمَ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَ الْمُسْتَأْخِرِينَ، وَ إِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ (۱).

و در روایت معتبر دیگر وارد شده است که حضرت امام محمد باقر علیه السلام گذشت در بقیع به قبر یکی از شیعیان، پس ایستاد نزد آن قبر و گفت:

اللَّهُمَّ ارْحَمْ غُزْبَتَهُ، وَ صَلِّ وَ خَدِّتَهُ، وَ آنِسْ وَ حَشَّتَهُ، وَ آمِنْ رَوْعَتَهُ، وَ أَسِدِكُنْ إِلَيْهِ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا يَسْتَعْنِي بِهِ عَنْ رَحْمِهِ مَنْ سِوَاكَ وَ الْحَقُّهُ بِمَنْ كَانَ يَتَوَلَّاهُ (۲).

و به سند صحیح از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: چون حضرت رسول - صلوات الله علیه - بر قبرستان می گذشت می فرمود:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ مِنْ دِيَارِ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَ إِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ (۳).

و به سند معتبر منقول است از مُفَضَّل که: هر که هفت مرتبه سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» نزد

۱- کامل الزیارات: ۳۲۱ ب ۱۰۵ ح ۱۱، کافی: ۳/۲۲۹ ح ۸، من لا یحضره الفقیه: ۱/۱۷۸ ح ۵۳۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۷ ح ۱۵، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۶ ش ۱۷۳۰.

۲- کامل الزیارات: ۳۲۱ ب ۱۰۵ ح ۱۰، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۷ ح ۱۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۶ ش ۱۷۲۹.

۳- کامل الزیارات: ۳۲۲ ب ۱۰۵ ح ۱۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۸ ح ۱۹، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۲ ش ۱۷۲۲.

قبر مؤمنی بخواند، حق تعالی ملکی به سوی قبر او بفرستد که در آنجا عبادت خدا بکند و ثوابش از برای او نوشته شود؛ پس چون از قبرش در قیامت مبعوث شود، به هیچ هولی از احوال قیامت نگذرد مگر به آن ملک خدا از او بگرداند آن هول را، تا خدا او را داخل بهشت گرداند.

و با هفت مرتبه «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» سوره «حمد» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» و آیه الکرسی، هر یک را سه مرتبه بخواند (۱).

و در حدیث حسن منقول است که: حضرت امام محمد باقر علیه السلام نزد قبر مردی ایستاد و فرمود:

اللَّهُمَّ صَلِّ وَخِدَّتَهُ، وَ أَنْسِ وَخَشْتَهُ، وَ أَسْكِنِ إِلَيْهِ مِنْ رَحْمَتِكَ وَ رَأْفَتِكَ مَا يَسْتَعْنِي [بِهِ] (۲) عَنْ رَحْمِهِ مَنْ سِوَاكَ (۳).

و در حدیث موثق منقول است که، از حضرت صادق علیه السلام پرسیدند که: چگونه سلام کنیم بر اهل قبرها؟

فرمود که: می گویی:

السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ، مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَ إِنَّا بِكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَاحِقُونَ (۴).

و به سند معتبر دیگر منقول است از اصبع بن نباته که: حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - بر قبرستانی گذشت و در میان جاده راه رفت پس به جانب راست متوجه شد و فرمود که:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ مِنْ أَهْلِ الْقُصُورِ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَ نَحْنُ لَكُمْ تَبَعٌ، وَ إِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ.

۱- کامل الزیارات: ۳۲۲ ب ۱۰۵ ح ۱۲، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۸ ح ۱۷.

۲- از کامل الزیارات.

۳- کامل الزیارات: ۳۲۲ ب ۱۰۵ ح ۱۴، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۸ ح ۲۰.

۴- کامل الزیارات: ۳۲۲ ب ۱۰۵ ح ۱۵، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۸ ح ۲۱.

پس به جانب چپ متوجه شد و همین را فرمود (۱).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: چون یکی از شما به سوی قبرستان رود، سلام کند بر ایشان و بگوید:

السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَنَحْنُ لَكُمْ تَبَعٌ، وَإِنَّا بِكُمْ لَاحِقُونَ، وَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

یا أَهْلَ الْقُبُورِ بَعِيدَ سِكْنَى الْقُصُورِ، یا أَهْلَ الْقُبُورِ بَعِيدَ النَّعْمَةِ وَالشُّرُورِ، صِرْتُمْ إِلَى الْقُبُورِ، یا أَهْلَ الْقُبُورِ، كَيْفَ وَجَدْتُمْ طَعْمَ الْمَوْتِ؟

پس بگوید:

وَيْلٌ لِمَنْ صَارَ إِلَى النَّارِ.

پس آب دیده خود را فرو ریزد و برگردد (۲).

و در حدیث دیگر مروی است که چون حضرت صادق علیه السلام داخل قبرستان می شد، می گفت:

السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ (۳).

و به سند معتبر دیگر منقول است که محمد بن مسلم از آن حضرت سؤال نمود که: مردگان را زیارت بکنیم؟ فرمود که بلی.

گفت: آیا آنها می دانند که ما به زیارت ایشان رفته ایم؟

فرمود که بلی، واللّه می دانند و شاد می شوند و انس می یابند به شما.

پرسید که: چه بگوییم وقتی که به زیارت ایشان برویم؟ فرمود که بگو:

اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضِ عَنْ جُنُوبِهِمْ، وَصَاعِدِ إِلَيْكَ أَرْوَاحَهُمْ، وَ لَقَّهِمْ مِنْكَ رِضْوَانًا،

۱- کامل الزیارات: ۳۲۳ ب ۱۰۵ ح ۱۶، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۹ ح ۲۲.

۲- کامل الزیارات: ۳۲۳ ب ۱۰۵ ح ۱۷، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۹ ح ۲۳، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۸ ش ۱۷۳۳.

۳- کامل الزیارات: ۳۲۳ ب ۱۰۵ ح ۱۸، بحارالانوار: ۱۰۲/۲۹۹ ح ۲۴، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۸ ش

وَأَسْكِنُ إِلَيْهِمْ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا تَصِلُ بِهِ وَخَدَّتْهُمْ، وَ تُؤْنِسُ وَحَشَّتْهُمْ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱).

و به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که: هر که در قبرستان یازده مرتبه سوره «قل هو الله أحد» بخواند و ثوابش را به ایشان هدیه کند، حق تعالی به عدد آن مردگان او را ثواب بدهد (۲).

و در روایت دیگر منقول است که: حضرت فاطمه - صلوات الله علیها - در هر بامداد روز شنبه به زیارت قبر شهیدان احد می رفت و نزد قبر حمزه - رضی الله عنه - می ایستاد و ترحم بر او می کرد و استغفار از برای او می کرد (۳).

از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقول است که: هر که «آیه الکرسی» بخواند و ثوابش را به اهل قبرستان هدیه کند، حق تعالی به عدد هر حرفی ملکی خلق کند که از برای او تسبیح بگوید تا روز قیامت (۴).

و در حدیث دیگر فرمود که: هر که داخل قبرستان شود و سوره «یس» بخواند، حق تعالی عذاب ایشان را سبک گرداند و به عدد آن مرده ها حسنه او را کرامت فرماید (۵).

و در روایت دیگر از حضرت امام حسین - صلوات الله علیه - منقول است که:

هر که داخل قبرستان شود و بگوید:

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الْأَرْوَاحِ الْفَسَائِيَةِ وَالْأَجْسَادِ الْبَالِيَةِ وَالْعِظَامِ النَّخْرَةِ، الَّتِي خَرَجَتْ مِنَ الدُّنْيَا وَ هِيَ بِكَ مُؤْمِنَةٌ، أَدْخِلْ عَلَيْهِمْ رَوْحاً مِنْكَ، وَ سَلاماً مِنِّي.

حق تعالی از برای او به عدد خلق - از زمان آدم تا قیام قیامت - حسنت بنویسد (۶).

و از حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - منقول است که: هر که داخل

۱- من لا يحضره الفقيه: ۱/۱۸۰ ح ۵۴۰، مصباح الزائر: ۵۱۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۰ ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۷ ش ۱۷۳۱.

۲- مصباح الزائر: ۵۱۳، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۰ ذیل ح ۲۶، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۱ ش ۱۷۲۰.

۳- من لا يحضره الفقيه: ۱/۱۸۰ ح ۵۳۷، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۰ ح ۲۷.

۴- بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۰ ح ۳۰ ...

۵- عدّه الداعی: ۱۴۶، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۱ ح ۳۳.

۶- بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۰ ح ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۵ ش ۱۷۲۸.

قبرستان شود و بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مِنْ أَهْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

يَا أَهْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، كَيْفَ وَجَدْتُمْ قَوْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مِنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

يَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، اغْفِرْ لِمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ اخْشُرْنَا فِي زُمْرِهِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلَيَّ وَلِيُّ اللَّهِ.

حق تعالی ثواب پنجاه ساله عبادت برای او بنویسد و گناه پنجاه ساله را از او و از پدر و مادرش محو کند (۱).

و روایت دیگر وارد شده است که: بهتر سخنی که در قبرستان بگویی چون از آن گذری، این است که بایستی و بگویی:

اللَّهُمَّ وَلِّهِمْ مَا تَوَلَّوْا، وَ اخْشُرْهُمْ مَعَ مَنْ أَحْبَبُوا (۲).

بدان که زیارت مقابر مسلمانان، ثوابات جزیه و فواید عظیمه دارد و باعث عبرت و آگاهی و زهد دنیا و رغبت به آخرت می شود. و در وقت اندوه بسیار و شادی بسیار، باید که به قبرستان رود. و باید که در قبرستان عبرت بگیرد از احوال ایشان و تفکر کند در فنای دنیا و تقلب احوال آن و به خاطر بیاورد که او نیز عن قریب مثل ایشان خواهد گردید و دستش از عمل کوتاه خواهد شد و پشیمانی فایده ای نخواهد بخشید.

و باید که در قبرستان نخندد و حرف لغو نگوید.

و مشهور این است که بر روی قبرها راه رفتن بی ضرورتی، مکروه است.

و در حدیث معتبر از موسی بن جعفر علیهما السلام منقول است که: چون به قبرستان روی بر روی قبرها راه رو؛ که هر که مؤمن است راحت می یابد و هر که منافق است متألم می شود (۳).

۱- بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۱ ذیل ح ۳۱، موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام: ۵/۲۴۴ ش ۱۷۲۵.

۲- بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۱ ح ۳۲.

۳- من لایحضره الفقیه: ۱/۱۸۰ ح ۵۳۹، بحارالانوار: ۱۰۲/۳۰۰ ح ۲۸.

و اکثر علما این حدیث را حمل بر حال ضرورت کرده اند.

و باید که بر روی قبرها و نزدیک آنها بول و غایط نکند.

و سایر آداب قبور و احادیثی که در این باب وارد است، در ابواب جنائز کتاب بحارالانوار مذکور است (۱)؛ و در اینجا به همین اکتفا می نمایم.

خاتمه: در بیان آداب ملاقات زائران ائمه علیهم السلام است

اشاره

در بعضی از کتب، از معلی بن خنیس روایت کرده اند که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: هر گاه شخصی از برادران مؤمن شما برگردد از زیارت ما، یا از زیارت قبرهای ما، پس او را استقبال نمایید و بر او سلام کنید و او را تهنیت و مبارکباد بگویید به آن کرامتی که یافته و ثوابهایی که خدا به او عطا فرموده است؛ که اگر چنین کنید، شما را ثوابی مثل ثواب او خواهد بود و فرو می گیرد شما را رحمت الهی چنانچه او را فرو گرفته است.

به درستی که هر که زیارت کند ما را یا قبرهای ما را، البتّه رحمت الهی او را فرو گیرد و گناهانش آمرزیده شود (۱).

به اینجا ختم می نمایم کتاب را و از برادران ایمانی که از این کتاب منتفع گردند التماس دعا و زیارت دارم، در حال حیات این مجرم و بعد از وفات.

وَ كَانَ ذَلِكَ فِي شَهْرِ صَفَرٍ مِنْ شُهُورِ سَنَةِ خَمْسٍ وَ ثَمَانِينَ بَعْدَ أَلْفٍ مِنَ الْهَجْرَةِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ أَوْلًا وَ آخِرًا، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ.

فهارس فنی

- آیات قرآن

- اسامی، کنیه ها و القاب پیامبر و ائمه معصومین علیهم السلام

- اسامی، کنیه ها و القاب انبیاء علیهم السلام

- اشخاص

- کنیه اشخاص

- مکان ها

- منابع کتاب

- فهرست اجمالی مقدمه کتاب

- موضوعات کتاب

- فهرست فهارس فنی

فهرست آیات قرآن کریم

آیه - شماره - صفحه

بقره (٢)

«... فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ...» - ١٨٥ - ٢٢

«... آتَيْنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» - ٢٠١ - ٦٠٩

«وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ ...» - ٢٠٧ - ١٦٦

«... مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ...» - ٢٥٥ - ٤٤٣

«اللَّهُ لَمَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ... وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» - ٢٥٥-٢٥٧ - ٦٣٨

«اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» - ٢٥٧ - ٤١٠

آل عمران (٣)

«الم ... اللَّهُ لَمَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ... إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ» - ١٠-١ - ٦٣٨

«رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ» - ٨ - ٦٠٩، ٥٨٧، ١٦١

«قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ... وَتَزُوقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ» - ٢٦-٢٧ - ٦٣٨-٦٣٩

«ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» - ٣٤ - ٤١١، ٤١٠

«رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ» - ٥٣ - ٥٨٧، ٣٤٠، ١٤١

«... وَكَرَّمْنَا إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِلَّهِ سُؤْلًا فَاجْتَبَيْنَاهُ مِنَ الْأَوْلَادِ الْمُتَّقِينَ» - ٨٣ - ٢٠

«أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ * فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا...» - ٩٦، ٩٧ -

٥٤٩

«وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا...» - ١٤٦ - ٣٦٧، ٣٥٨، ٣٢٦

«... أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» - ١٦٩ - ٩٣

«...حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» - ١٧٣ - ٦٤٠

«إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ... رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ

الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ» - ١٩٤، ١٩٠ - ٩، ٨

نساء (٤)

«...وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ...» - ٣٢ - ٤٠٦

«...وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا * دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» - ٩٦، ٩٥ - ١٦٠

مائده (٥)

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَزِدْكُمْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ... وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ

حِزْبَ اللَّهِ هُمْ الْعَالِيُونَ» - ٥٤، ٥٦ - ١٦١، ٤١٠

«يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ...» - ٦٧ - ١٦٠

«...عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ» - ٧٨ - ٣٥٩

أنعام (٦)

«وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ...» - ١٥٣ - ١٥٧

«...لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا...» - ١٥٨ - ١٥٤، ٥٤٥، ٥٤٠

اعراف (٧)

«قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ» - ٢٣ - ٤٧٠، ٤١٢

«... خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ...» - ٣١ - ٣٤، ٣١

«...الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ...» - ٤٣ - ٣٧٩، ٣٧٢، ٣١١، ١٠٧

«إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ... وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ» - ٥٤، ٥٦ - ١٤، ٦٣٩

«... الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ...» - ١٥٧ - ٤٥٤

انفال (٨)

«...أُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ...» - ٧٥ - ٤١٠

توبه (٩)

«أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسِيءُ تَوْوَنَ عِنْدَ اللَّهِ... إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ» - ١٩، ٢٢ - ١٦٠

«...إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّذَبِّرِينَ * ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَايِجِسَّهُ عَلَىٰ رُسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ...» - ٢٦، ٢٥ - ١٦٣

«ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ...» - ٢٧ - ١٦٣

«...لَمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ...» - ١٠٨ - ٨٤

«إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ... وَالْحَيَافُطُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ» - ١١١، ١١٢ - ١٥٦، ١٥٧

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ» - ١١٩ - ١٦٤

«لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ... وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» - ١٢٨، ١٢٩ - ٦٣٩

يونس (١٠)

«...وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ...» - ٢ - ١٤٥

«... قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا...» - ٨٩ - ٤١٦، ٤٧٠

هود (١١)

« وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا □ إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ » - ٤١ - ٢١

«...وَبَشِّرِ الصَّالِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابُوا مَكْرَهُمْ يَقُولُوا «إِنَّا مِنَ اللَّهِ لَنَقُوتُ»...» - ٩٨ - ٣١٦

«...بَشِّرِ الصَّالِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابُوا مَكْرَهُمْ يَقُولُوا «إِنَّا مِنَ اللَّهِ لَنَقُوتُ»...» - ٩٩ - ٣١٦

رعد (١٣)

«وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرُوعٌ وَنَخِيلٌ صِهْنَوَانٌ وَعَبُورٌ صِهْنَوَانٌ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفُصَّلٌ بَعْضُهَا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ...» - ٤ - ٣٧١

«...رَبِّ أَذْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَل لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا» - ٨٠ - ٥٠، ١٦

«...سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا» - ١٠٨ - ٥٥١، ٥٨٧

«قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ... وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا» - ١١٠، ١١١ - ٦٣٩

«...الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ...» - ١١١ - ٣٤٨

مريم (١٩)

«قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا» - ٤ - ٤١٣، ٤٧١

طه (٢٠)

« طه * مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى... لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى» - ١٨ - ٦٣٩

«...فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ □ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى» - ١٢ - ٣٦

«...وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى» - ٦١ - ٤٧٣

«وَإِنِّي لَعَفَاظٌ لَمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى» - ٨٢ - ١٥٩

«...يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ □ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي * قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ» - ٩٠،

٩١ - ١٦٦

انباء (٢١)

«...وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى...» - ٢٨ - ١٢٦، ١٤٧

«...أَنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» - ٨٣ - ٤١٣

«...وَيَدْعُونَنَا رِعَبًا وَرَهَبًا □ وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ» - ٩٠ - ٤٧١، ٤١٣

«...لَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ...» - ٤٧ - ٥٥١

«...أَنْزَلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ» - ٢٩ - ١٦، ٣٣١

«فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ...» - ٣٦ - ٥٨٤

«وَعِدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسِّرَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسَّيَّرَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۚ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا...» - ٥٥ - ٤٣٥، ٤٣٩، ٤٤٠

«...وَوَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا»

«...مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَيَّ رِبًّا سَبِيلًا» - ٥٧ - ٥٤٩

«فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ * وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ» - ١٠٠، ١٠١ - ٣٢٠

«...وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ» - ٢٢٧ - ١٤١، ٤٤٣

«وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» - ٥ - ٤٤٢

«وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ... قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ □ أَيَّمَا الْأَجَلِينَ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ □
وَاللَّهُ عَلَيَّ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ» - ٢٢، ٢٨ - ١٢

«...إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ» - ٢٤ - ٥٤

روم (٣٠)

«ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ...» - ٤١ - ٥٥٨

لقمان (٣١)

«...وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» - ٩ - ٥٥١

سجده (٣٢)

«أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا □ لَا يَسْتَوُونَ * أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» -
١٨، ١٩ - ١٦٢

احزاب (٣٣)

«النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ □ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ □ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ ...» - ٦ - ٤١٠

«...وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ ... وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ □ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا
فِرَارًا» - ١٠، ١٣ - ١٦٢

«وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِن قَبْلُ لَا يُؤَلُّونَ الْأَدْبَارَ □ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا» - ١٥ - ١٦٣

«وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ □ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ □ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا» - ٢٢ - ١٦٢

«مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ □ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ □ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا» - ٢٣ - ١٦٧، ٣٩٤

«وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا □ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ □ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيمًا» - ٢٥ - ١٦٢

«...إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» - ٣٣ - ٥٤٩

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ...» - ٥٣ - ٣٣، ٣٥، ٤٩

«إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ □ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» - ٥٦ - ٥٢، ٥٣

سبا (٣٤)

«...مَا سَأَلْتَكُمْ مِنْ أَجْرِ فَهُوَ لَكُمْ...» - ٤٧ - ٥٤٩

يس (٣٦)

«...جَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ» - ٩ - ٢٩٨

صافات (٣٧)

«...يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى □ قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ □ سَيَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ» -

١٠٢ - ١٦٥

زمر (٣٩)

«...قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ...» - ٩ - ١٦٠

«وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ □ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ» - ٦٧ -

٢١

غافر (٤٠)

«يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ» - ١٩ - ٤٥٤

«...ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ □ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» - ٦٠ - ٣٤٢

«...قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ...» - ٢٣ - ٥٤٩

«وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ حَكِيمٌ» - ٤ - ١٣٥

«...سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ» - ١٣، ١٤ - ١٤

«...وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا» - ١٠ - ١٥٦

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ... أَوْلِيكَ الَّذِينَ آمَنُوا اللَّهُ قُلُوبُهُمْ لِلتَّقْوَىٰ □ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ» -

٣، ٢ - ٣٤، ٣٥

«ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى □ * فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى □» - ٨، ٩ - ٥٥٣

«...أَوْلِيكَ هُمُ الصَّادِقُونَ □ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ...» - ١٩ - ٣٤٨

«...وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ □ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» - ٩ - ١٦١، ١٦٢

«لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ... لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى □ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ □

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» - ٢١، ٢٤ - ٣٠٦، ٣٠٧، ٣٣٢

ص: ٦٩٢

صف (٦١)

«...صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ» - ٤ - ٥٥٧، ٥٧١

جمعه (٦٢)

«ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ» - ٤ - ٥٢٩، ٥٣٠

قلم (٦٨)

«وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ * وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ» - ٥١، ٥٢ - ٨٨

معارض (٧٠)

«إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا * إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا * وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا * إِلَّا الْمُسْلِمِينَ» - ١٩، ٢٢ - ١٦٥

ص: ٦٩٤

ابو القاسم: ٥٥، ١٠٩، ٦٤٣.

احمد: ٥٥٤.

امام الرحمه: ٦٤٣.

امام المتقين: ١٤٥.

امين الله: ٥١، ٥٣، ٥٤، ٥٧، ٦٨، ١٠٩، ١١٠، ١٢٢، ١٣٤، ١٤٥، ١٥٥، ١٥٧، ٢٨٥، ٣١١، ٣١٢، ٣١٣، ٣٣٣، ٣٥٥، ٤٠٤، ٥٢٦، ٦٠٤، ٦١٥، ٦٢٠.

بيغمبر / بيغمبر آخر الزمان: ٣٥، ٥٦، ٥٨، ٦٠، ٦١، ٦٢، ٦٤، ٦٥، ٨٥، ١٠٠، ١٣٢، ١٨٨، ٢١٧، ٢١٩، ٢٢١، ٢٢٩، ٢٥٢، ٢٥٨، ٢٨٢، ٢٩٢.

حبيب الله: ٥١، ٥٣، ٥٧، ٦٨، ١٠٩، ١٣٥، ١٤٧، ٢٨٥، ٣١١، ٣١٢، ٣١٧، ٣٢٣، ٣٢٤، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٢٨، ٣٢٩، ٣٣١، ٣٣٤، ٣٤٣، ٣٦٣، ٣٧١، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤٠٤، ٤٤٥، ٤٨٢، ٤٨٥، ٥١٩، ٥٤٩، ٦٥٢.

خاتم الانبياء / خاتم پیامبران: ٩٢، ١٧٠، ٤٤٥، ٦٠٤.

خاتم الرسل: ٣١٣.

خاتم المرسلين: ٤٤١.

خاتم النبيين: ٥٣، ١٤٥، ١٥٥، ١٦٧، ١٧٢، ٢١١، ٣٧٢، ٣٨٥، ٤٥١، ٥١٩، ٥٢٦، ٥٧٧، ٦٦٥.

خير الله: ٥٧، ٦٨، ١٠٩، ١٦٩، ٦٢٠.

رسول الله / الرسول: ٥، ٦، ٧، ١٥، ١٧، ٢٠، ٢٣، ٢٥، ٢٧، ٢٩، ٣٦، ٤٤، ٤٥، ٤٦، ٤٨، ٥٠، ٥١، ٥٢، ٥٣، ٥٤، ٥٥، ٥٦، ٥٧، ٥٨، ٥٩، ٦٠، ٦١، ٦٢، ٦٣، ٦٤، ٦٥، ٦٧، ٦٨، ٦٩، ٧٠، ٧٢، ٧٣، ٧٤، ٧٩، ٨٢، ٨٤، ٨٥، ٨٨، ٩٤، ٩٥، ١٠٨، ١٠٩، ١١٠، ١١١، ١١٢، ١١٩، ١٢٠، ١٢١، ١٢٣، ١٢٤، ١٢٥، ١٣١، ١٣٤، ١٣٦، ١٣٧، ١٤٣، ١٤٤، ١٤٥، ١٤٧، ١٤٨، ١٤٩، ١٥٠، ١٥٢، ١٥٣، ١٥٥، ١٥٦، ١٥٧، ١٥٩، ١٦٠، ١٦١، ١٦٢، ١٦٣، ١٦٤، ١٦٧، ١٦٩، ١٧١، ١٧٢، ١٧٤، ١٧٥، ١٨٤، ٢٠٤، ٢٢٠، ٢٢٢، ٢٢٤، ٢٣٦، ٢٣٧، ٢٣٨، ٢٤٤، ٢٤٦، ٢٤٦، ٢٧٢، ٢٨٤، ٢٨٥، ٣٠٦، ٣١٠، ٣١١، ٣١٢، ٣١٥، ٣١٧، ٣٢٢، ٣٢٣، ٣٢٤، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٢٧، ٣٣٠، ٣٣١، ٣٣٣، ٣٣٤، ٣٣٥، ٣٣٧، ٣٣٩، ٣٤٠، ٣٤٣، ٣٤٥، ٣٤٨، ٣٥٢، ٣٥٥، ٣٥٦، ٣٥٧، ٣٥٨.

٣٥٩، ٣٦٠، ٣٦٣، ٣٦٦، ٣٧١، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٧٥، ٣٧٨، ٣٨٤، ٣٨٥، ٣٩١، ٣٩٤، ٣٩٩، ٤٠٠، ٤٠١، ٤٠٢، ٤٠٤، ٤٠٧، ٤٠٨، ٤١٠، ٤١١، ٤٢٣، ٤٢٤، ٤٣١، ٤٣٣، ٤٤١، ٤٤٩، ٤٥١، ٤٥٤، ٤٦٠، ٤٦١، ٤٦٢، ٤٧٣، ٤٨٥، ٤٨٧، ٤٨٨، ٤٩٦، ٥٠٢، ٥٠٦، ٥١٢، ٥١٧، ٥١٩، ٥٢٦، ٥٢٧، ٥٢٩، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤١، ٥٤٢، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٥٠، ٥٥١، ٥٥٥، ٥٥٧، ٥٥٨، ٥٥٩، ٥٦٢، ٥٦٣، ٥٦٤، ٥٦٦، ٥٦٧، ٥٦٨، ٥٦٩، ٥٧٣، ٥٨٠، ٥٨٢، ٥٨٧، ٥٩٠، ٥٩٢، ٥٩٨، ٦٠٢، ٦٠٣، ٦٠٤، ٦٠٥، ٦٠٦، ٦١٥، ٦١٦، ٦١٧، ٦١٨، ٦٢٠، ٦٢١، ٦٢٩، ٦٣٧، ٦٣٨، ٦٤٣، ٦٤٥، ٦٤٦، ٦٤٨، ٦٤٩، ٦٥٠، ٦٥١، ٦٥٧، ٦٥٨، ٦٦٠، ٦٦٥، ٦٦٨، ٦٧١، ٦٧٣، ٦٧٤، ٦٧٧، ٦٧٨.

رسول خدا: ١٢، ٢٤، ٢٥، ٢٦، ٢٨، ٣٥، ٣٩، ٤٣، ٤٤، ٤٥، ٤٦، ٤٧، ٤٩، ٥١، ٥٣، ٥٦، ٥٧، ٥٨، ٥٩، ٦٧، ٦٨، ٧٠، ٧٤، ٨٤، ٨٥، ٨٦، ٨٧، ٩٥، ١١٦، ١٣٣، ١٧٩، ١٨٣، ١٨٩، ١٩١، ١٩٢، ٢٠٢، ٢١٥، ٢١٦، ٢٢٠، ٢٣٠، ٢٣٢، ٢٣٤، ٢٣٥، ٢٣٦، ٢٣٧، ٢٣٨، ٢٤٠، ٢٤٣، ٢٤٤، ٢٤٥، ٢٤٦، ٢٤٧، ٢٤٨، ٢٤٩، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٦، ٢٥٩، ٢٦١، ٢٦٢، ٢٧٠، ٢٧٩، ٣٠٩، ٣٥٠، ٣٧١، ٤١٢، ٤٢٠، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٣١، ٤٣٢، ٤٧٨، ٤٩١، ٤٩٢، ٥٠١، ٥٠٣، ٥٠٤، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٠٩، ٥١٠، ٥٢١، ٥٧٧، ٥٢٤، ٥٣٨، ٥٤٥، ٥٤٩، ٥٥٧، ٥٦٠، ٥٦١، ٥٦٣، ٥٧٣.

رسول مختار: ٣.

سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ: ٣١١، ٤٥٤، ٥١٧.

سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ: ٥٥، ٣١١، ٥١٧.

سَيِّدُ رَسْلِ اللَّهِ: ٣٦٥.

سَيِّدُ الْمُرْسَلِينَ: ١٥٥، ٣٦١، ٣٧٢، ٥٧٧.

سَيِّدُ النَّبِيِّينَ: ٤٠٤، ٤٥٩، ٦٥٣.

صِفْوَةُ اللَّهِ: ٥١، ٥٣، ٥٧، ٦٨، ١٣٤، ١٥٥، ٤٠٤.

عَبْدُ اللَّهِ: ١٧، ٥١، ٥٤، ٥٥، ٦٤، ٦٥، ١٠٨، ١٠٩، ١٢١، ١٤٤، ٢٨٥، ٣١١، ٥١٧، ٥٢٦، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٨٠، ٥٨٢، ٦٠٣، ٦٠٤، ٦١٥.

المصطفى: ٣، ١٠٦، ١٦٥، ٣٣٢، ٣٧٣، ٤٥٩، ٥٥٢، ٥٦٢، ٥٧٧، ٥٨٠، ٥٩٣، ٥٩٤.

النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ: ١١٩، ٣١٧، ٣٥٦، ٣٦٠، ٤٤٢.

نَبِيُّ الرَّحْمَةِ: ٥٢، ٦٣، ١٠٧، ١٠٨، ٥٤١، ٥٤٧، ٦٠٧، ٦٤٣.

النبي / نبي الله: ٩، ١٠، ٣٣، ٣٤، ٣٥، ٤٩، ٥٠، ٥١، ٥٢، ٥٥، ٦٠، ٦٣، ٦٤، ٦٥، ٦٩، ٧٥، ٨٢، ٨٣، ٨٥، ١٠٧، ١٠٨، ١١٠، ١١١، ١٢١، ١٢٢، ١٢٨، ١٣٩، ١٤٥، ١٤٦، ١٥٩، ١٦٠، ١٦٣، ١٦٥، ١٦٦، ١٦٨، ٢٨٢، ٢٨٥، ٢٨٦، ٢٨٨، ٣٠٥، ٣١٠، ٣١٢، ٣١٤، ٣١٥، ٣١٧، ٣١٩، ٣٢٠، ٣٣٨، ٣٤٣، ٣٦٠، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٧٥، ٣٨٠، ٣٩١، ٣٩٩، ٤٠٧، ٤١٠، ٤٢٧، ٤٢٩، ٤٣٤، ٤٣٥، ٤٣٩، ٤٥٢، ٤٥٤، ٤٥٥، ٤٥٨، ٤٥٩، ٤٦٢، ٤٧٩، ٤٨١، ٤٠٤، ٤٠٥، ٤٠٦، ٤٠٨.

النبي المرسل: ٦٩، ٣١٣، ٣٤٢، ٣٦٨، ٣٩٩.

حضرت امير المؤمنين عليه السلام

على عليه السلام / على بن ابي طالب: ١٧، ٢٨، ٢٩، ٧٤، ٨٦، ٨٧، ٩١، ٩٢، ٩٣، ٩٥، ٩٨، ١٠٠، ١٠٨، ١١٠، ١١٤، ١١٥، ١٢١، ١٢٥، ١٢٧، ١٢٩، ١٣٣، ١٣٤، ١٣٥، ١٣٩، ١٤٤، ١٥٣، ١٥٩، ١٦٧، ١٧٢، ١٨٩، ٢٢٠، ٢٣٠، ٢٤٨، ٢٥٢، ٢٨٥، ٣١٢، ٣٢٩، ٣٤٣، ٣٦٠، ٣٦١، ٣٦٣، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤٠١، ٤٢٧، ٤٣١، ٤٣٦، ٤٤٠، ٤٤٢، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٩، ٤٥٦، ٤٥٩، ٤٧٢، ٤٨٥، ٥٠١، ٥٠٥، ٥١٧، ٥١٩، ٥٤٠، ٥٤٦، ٥٤٩، ٥٥٠، ٥٥١، ٥٥٢، ٥٦٢، ٥٦٣، ٥٧٤، ٥٨٠، ٦٠٥، ٦١١، ٦١٤، ٦١٥، ٦٢٥، ٦٢٦، ٦٢٨، ٦٣٧، ٦٤٠، ٦٤٣، ٦٤٦.

ابو الائمة: ١١٣، ١٤١، ١٤٢، ٥٢٦، ٦٠٦.

ابو الحسن: ٢٧، ١٣٥، ١٤٣، ١٤٤، ١٧٢، ٦٤٣.

ابو الحسن والحسين: ١١١، ١٤٦.

اخو رسول الله: ١٠٦، ١٠٧، ١٠٨، ١٠٩، ١١٠، ١١٤، ١١٥، ١١٩، ١٢١، ١٢٢، ١٢٥، ١٣٥، ١٣٦، ١٣٧، ١٤٤، ١٤٥، ١٥١، ١٥٦، ١٥٩، ١٦٠، ١٦٨، ٢٨٥، ٣١٣، ٣١٤، ٣٣٣، ٣٥٥، ٥١٧، ٥٢٠، ٦١٥، ٦٥٢.

امام المتقين: ١٥٦، ١٧١، ٣٣٤، ٥٢٦، ٦٠٥.

امير المؤمنين: ١٠، ١٧، ٢٥، ٢٦، ٢٧، ٢٩، ٣٦، ٤١، ٤٤، ٥٦، ٦٠، ٦٧، ٦٩، ٧٤، ٧٦، ٨١، ٨٢.

١٨٥، ١٨٦، ١٨٧، ١٨٨، ١٨٩، ٩٠، ٩١، ٩٢، ٩٣، ٩٤، ٩٥، ٩٦، ٩٧، ٩٨، ٩٩، ١٠٠، ١٠١، ١٠٢، ١٠٣، ١٠٤، ١٠٥، ١٠٦، ١٠٩، ١١٠، ١١١، ١١٢، ١١٣، ١١٤، ١١٥، ١١٦، ١١٨، ١١٩، ١٢٠، ١٢١، ١٢٢، ١٢٣، ١٢٤، ١٢٦، ١٢٧، ١٢٨، ١٢٩، ١٣٠، ١٣١، ١٣٢، ١٣٣، ١٣٤، ١٣٦، ١٣٧، ١٣٨، ١٣٩، ١٤٠، ١٤١، ١٤٢، ١٤٣، ١٤٥، ١٤٦، ١٤٩، ١٥٠، ١٥٤، ١٥٥، ١٥٦، ١٥٧، ١٥٨، ١٦١، ١٦٥، ١٦٧، ١٦٨، ١٦٩، ٢٠٠، ٢٠٣، ٢٠٩، ٢١٢، ٢١٧، ٢٢٤، ٢٣٠، ٢٤٢، ٢٤٣، ٢٤٤، ٢٤٨، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٩، ٢٦١، ٢٧١، ٢٧٩، ٢٨٥، ٣١٢، ٣١٣، ٣١٧، ٣٢١، ٣٢٢، ٣٢٣، ٣٢٦، ٣٢٧، ٣٢٩، ٣٣٣، ٣٣٧، ٣٥٢، ٣٥٥، ٣٥٧، ٣٥٩، ٣٦١، ٣٦٥، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٧٥، ٣٧٩، ٣٨٠، ٣٨١، ٣٨٢، ٣٨٤، ٣٨٥، ٣٩٤، ٣٩٩، ٤٠٠، ٤٠٤، ٤٢٣، ٤٢٦، ٤٢٩، ٤٣٠، ٤٣١، ٤٣٢، ٤٤١، ٤٤٢، ٤٤٣، ٤٤٥، ٤٥١، ٤٥٢، ٤٦٠، ٤٦٣، ٤٧٣، ٤٧٤، ٤٨٥، ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٨، ٤٩٩، ٥٠٠، ٥٠١، ٥٠٢، ٥٠٣، ٥٠٤، ٥١٢، ٥١٧، ٥١٩، ٥٢١، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٤٠، ٥٤١، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٩، ٥٥٣، ٥٥٨، ٥٨٦، ٥٩٥، ٦١٤، ٦١٥، ٦٢٠، ٦٢٤، ٦٢٩، ٦٣٠، ٦٣٧، ٦٤١، ٦٤٣، ٦٤٥، ٦٤٦، ٦٥٣، ٦٥٧، ٦٦٥، ٦٧٠، ٦٧٣، ٦٧٥، ٦٧٧.

امين الله: ١٠٩، ١٢٨، ١٣٥، ١٣٦، ١٤٦، ١٥٥، ١٦٨، ١٧٣، ٤٦١، ٤٦٣، ٤٥٣.

حججه الله: ١٠٩، ١١١، ١١٤، ١٢٣، ١٢٨، ١٣٦، ١٤٢، ١٤٦، ١٥٦، ١٥٩، ١٦٣، ١٧٠، ١٧٢، ١٧٣، ٣١٠، ٣١١، ٣١٥، ٣١٨، ٣٣٩، ٣٥٠، ٣٨٠، ٤٥٩، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨، ٥٩١، ٥٩٣، ٥٩٥.

خليفه الله: ١١١، ١٣٥.

خليفه رسول الله: ١٥٦، ١٦٨، ٣٢٢، ٤٨٥، ٥٠٥، ٥٢١، ٥٥٢.

سيد الاوصياء: ١٣٦، ١٦٥، ٤٤٥، ٤٦١.

سيد الوصيين: ١١٠، ١١١، ١١٥، ١١٥، ١٥٥، ١٦١، ١٦٧، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٣٨٥، ٤٠٢، ٤٢٣، ٤٤١، ٤٤٢، ٤٥٩، ٥٢٦، ٥٧٨، ٥٩٥.

الصديق الاكبر: ١٣٦، ٣٣٣، ٥٠٥.

طه ويس: ١٧١.

الفاروق الاعظم: ٣٣٣، ٥٠٥.

زهراء: ٤٣، ٤٧، ٤٩، ٨٦، ١١٣، ١٢٦، ١٦٥، ٢٤٥، ٢٤٨، ٢٥٨، ٢٩٦، ٣٥٢، ٣٦٠، ٣٧٣، ٣٨٠، ٤٤٣، ٤٤٥، ٤٥١، ٤٥٤، ٤٥٩، ٤٦٢، ٥١٩، ٥٢٦، ٥٦٢، ٥٨٠، ٦٠٦، ٦١١، ٦٣٠، ٦٤٢، ٦٤٣، ٦٥٢، ٦٧٠.

سيده نساء العالمين / سيده نساء أهل الجنة / زين نساء العالمين: ٥٦، ٧٥، ١١٠، ١١٣، ١١٩، ١٢٠، ١٦٥، ١٧٠، ٣١٤، ٣٣٤، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٧٥، ٣٨٠، ٣٨٤، ٣٨٥، ٤٢٣، ٤٥٢، ٤٥٤، ٤٥٩، ٤٦٢، ٤٧٣، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٦، ٥٥٠، ٦٠٥، ٦٠٦، ٦١١، ٦١٦، ٦٢١، ٦٢٩، ٦٤٢، ٦٦٥.

الصديقه: ١١٩، ١٦٥، ٣١٢، ٣١٤، ٣٣٤، ٤٧٣، ٥٥٥، ٦١٦، ٦٥٢.

الطاهره: ١١٩، ١٦٥، ١٧٢، ٣١٤، ٣٣٤، ٤٧٣، ٥١٨، ٦٠٦، ٦١٦، ٦٢٩، ٦٣٠.

المرضيه: ١٧٢.

المطهره: ٣١٤، ٥١٨.

والده الحجج: ٧٥.

حضرت امام حسن بن علي عليهما السلام

امام حسن عليه السلام / حسن بن علي عليهما السلام: ٢٥، ٢٩، ٣٥، ٤٥، ٤٨، ٥٦، ٦٩، ٨٠، ٩٦، ٩٨، ٩٩، ١٠٣، ١١٠، ١١١، ١١٢، ١٢٠، ١٢٤، ١٢٧، ١٢٩، ١٣٣، ١٣٩، ١٤٦، ١٤٩، ١٥٠، ١٧٣، ١٨٧، ١٩٥، ١٩٨، ٢٣٠، ٢٤٨، ٢٧٩، ٢٨٥، ٣١٢، ٣١٤، ٣٣٤، ٣٤٣، ٣٥٢، ٣٥٥، ٣٦١، ٣٦٣، ٣٦٥، ٣٧٥، ٣٨٠، ٣٨٤، ٣٨٥، ٣٨٦، ٣٩١، ٣٩٤، ٣٩٩، ٤٠٠، ٤٢٤، ٤٢٧، ٤٣١، ٤٣٦، ٤٤٠، ٤٤١، ٤٤٢، ٤٤٣، ٤٤٥، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٤٦، ٤٥١، ٤٥٢، ٤٥٣، ٤٥٨، ٤٦٧، ٤٦٢، ٤٦٥، ٤٦٨، ٤٧٢، ٤٨٥، ٤٨٨، ٤٠٥، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢١، ٥٢٢، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٥١، ٥٥٢، ٥٥٣، ٥٧٨، ٥٨٠، ٦٠٧، ٦١١، ٦١٤، ٦١٦، ٦٢١، ٦٢٥، ٦٢٨، ٦٢٩، ٦٣٧، ٦٤٠، ٦٤٣، ٦٤٥، ٦٤٦، ٦٥٣، ٦٦٥، ٦٦٨، ٦٦٩، ٦٧١.

ابو محمد: ٣٧٥، ٣٨٦، ٤٤٥، ٥١٩، ٦٢١، ٦٤٣.

امام المؤمنين: ٥٧٨.

امين الله: ٦٥٣.

حجه الله: ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

الزكي: ٣١٢، ٣٧٥، ٣٩٢، ٤٤١، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٦٢، ٦٢١، ٦٥٣.

سبط رسول الله صلى الله عليه وآله: ٣٨٤.

سيد شباب اهل الجنة: ٣٦١.

المجتبى: ٦٤٣، ٦٦٨.

حضرت امام حسين بن علي عليهما السلام

امام حسين عليه السلام/ حسين بن علي عليهما السلام: ١٣، ٢١، ٢٢، ٢٥، ٢٦، ٢٧، ٢٩، ٣٠، ٣٣، ٣٤، ٣٥، ٣٦، ٣٩، ٤٧، ٥٦، ٥٩، ٧٨، ٨١، ٩٢، ٩٣، ٩٤، ٩٦، ٩٨، ٩٩، ١٠٠، ١٠١، ١٠٤، ١٠٧، ١١٠، ١١١، ١١٢، ١١٣، ١١٨، ١١٩، ١٢٠، ١٢٤، ١٢٧، ١٢٩، ١٣٢، ١٣٣، ١٣٧، ١٣٩، ١٤٠، ١٤١، ١٤٦، ١٤٩، ١٥٠، ١٦٧، ١٧٣، ١٨٣، ١٨٩، ١٩٣، ١٩٧، ٢١٣، ٢١٤، ٢١٥، ٢١٦، ٢١٧، ٢١٨، ٢١٩، ٢٢٠، ٢٢١، ٢٢٢، ٢٢٣، ٢٢٤، ٢٢٥، ٢٢٧، ٢٢٨، ٢٢٩، ٢٣٠، ٢٣١، ٢٣٢، ٢٣٣، ٢٣٤، ٢٣٥، ٢٣٦، ٢٣٧، ٢٣٨، ٢٣٩، ٢٤٠، ٢٤١، ٢٤٢، ٢٤٣، ٢٤٤، ٢٤٥، ٢٤٦، ٢٤٧، ٢٤٩، ٢٥٠، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٣، ٢٥٤، ٢٥٥، ٢٥٦، ٢٥٧، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٣، ٢٦٤، ٢٦٥، ٢٦٦، ٢٦٧، ٢٦٨، ٢٦٩، ٢٧٠، ٢٧١، ٢٧٢، ٢٧٣، ٢٧٥، ٢٧٦، ٢٧٧، ٢٧٨، ٢٧٩، ٢٨٠، ٢٨١، ٢٨٢، ٢٨٣، ٢٨٤، ٢٨٥، ٢٨٦، ٢٨٧، ٢٨٨، ٢٨٩، ٢٩١، ٢٩٢، ٢٩٣، ٢٩٤، ٢٩٥، ٢٩٦، ٢٩٧، ٣٠٠، ٣٠١، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٤، ٣٠٥، ٣١٤، ٣١٧، ٣١٨، ٣٢٢، ٣٢٣، ٣٢٤، ٣٢٩، ٣٣٤، ٣٣٣، ٣٤٧، ٣٤٩، ٣٥٢، ٣٥٣، ٣٥٤، ٣٥٥، ٣٥٧، ٣٥٩، ٣٦٠، ٣٦١، ٣٦٢، ٣٦٦، ٣٦٧، ٣٦٨، ٣٦٩، ٣٧٠، ٣٧١، ٣٧٢، ٣٧٥، ٣٧٦، ٣٧٧، ٣٧٩، ٣٨١، ٣٨٢، ٣٨٥، ٣٨٦، ٣٨٧، ٣٨٩، ٣٩٠، ٣٩١، ٣٩٣، ٣٩٤، ٣٩٥، ٣٩٩، ٤٠٠، ٤٠٣، ٤٠٧، ٤٠٩، ٤١٠، ٤١٢، ٤١٦، ٤١٨، ٤١٩، ٤٢٠، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٢٣، ٤٢٥، ٤٢٦، ٤٢٧، ٤٣١، ٤٣٢، ٤٣٣، ٤٣٦، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٤٤، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٧، ٤٤٨، ٤٤٩، ٤٥٠، ٤٥١، ٤٥٢، ٤٥٣، ٤٥٤، ٤٥٥، ٤٥٦، ٤٥٧، ٤٥٨، ٤٥٩، ٤٦٠، ٤٦١، ٤٦٢، ٤٦٣، ٤٦٥، ٤٦٦، ٤٦٧، ٤٦٨، ٤٦٩، ٤٧٠، ٤٧١، ٤٧٢، ٤٧٣، ٤٧٥، ٤٧٦، ٤٧٧، ٤٧٨، ٤٧٩، ٤٨٠، ٤٨١، ٤٨٢، ٤٨٣، ٤٨٤، ٤٨٥، ٤٨٦، ٤٨٧، ٤٨٨، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩١، ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٤، ٤٩٥، ٤٩٦، ٤٩٧، ٤٩٨، ٤٩٩، ٥٠٠، ٥٠١، ٥٠٢، ٥٠٣، ٥٠٤، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٠٩، ٥١٠، ٥١١، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢١، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٢٧، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣١، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤٣، ٥٤٤، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٧، ٥٤٨، ٥٤٩، ٥٥٠، ٥٥١، ٥٥٢، ٥٥٣، ٥٥٨، ٥٥٩، ٥٦٠، ٥٦١، ٥٦٧، ٥٦٨، ٥٦٩، ٥٧٠، ٥٧١، ٥٧٧.

ابو الأئمة: ١١٣.

ابو عبدالله: ١١٣، ١١٩، ١٣٧، ١٣٨، ١٤٠، ٢١٩، ٢٣١، ٢٨١، ٣٠٠، ٣١١، ٣١٢، ٣١٥، ٣١٦.

٣٨٤، ٣٨١، ٣٧٩، ٣٧٥، ٣٧٤، ٣٧٣، ٣٧٢، ٣٦١، ٣٦٠، ٣٥٩، ٣٥٦، ٣٥٥، ٣٥٤، ٣٥٣، ٣٥٢، ٣٤٩، ٣٢٦، ٣٢٥، ٣٢١، ٣١٨، ٣١٧،
٤٧٣، ٤٧٠، ٤٦٤، ٤٦٢، ٤٥٩، ٤٥٨، ٤٥٢، ٤٤٢، ٤٤١، ٤٣١، ٤٣٠، ٤٢٩، ٤٢٥، ٤٢٣، ٤١٦، ٤٠٩، ٤٠٥، ٤٠٣، ٣٨٧، ٣٨٦، ٣٨٥،
٤٨٣، ٤٨٧، ٥٠٤، ٥١٩، ٥٢٦، ٥٩٥، ٥١٨، ٥٢١، ٥٤٣، ٥٤٤.

امام المؤمنين: ٥٧٨، ٥١٩.

امين الله: ٣١٨، ٣٣٦، ٣٣٩، ٣٥٧، ٣٦١، ٣٧٦، ٣٩١، ٤٦١، ٤٥٣.

ثارالله: ٣١٦، ٣٥٠، ٣٥١، ٣٦٦، ٣٦٨، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤٣٣.

حجه الله: ٣١٠، ٣١١، ٣١٥، ٣١٨، ٣٣٣، ٣٣٩، ٣٥٠، ٣٥٦، ٣٥٧، ٣٦٠، ٣٦١، ٣٦٣، ٣٦٥، ٣٧٦، ٣٧٩، ٣٨١، ٣٨٣، ٣٨٩، ٣٩١،
٤٠٥، ٤٥٩، ٤٦٢، ٤٧٤، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨، ٥١٩، ٤٤٣.

خليفه الله: ٣٣٩، ٣٨٧، ٣٨٩.

سبط الرسول: ٣٨٧.

السبط المنتجب: ٣١٣، ٣٦٨، ٣٩٩.

سيد شباب اهل الجنة: ٣٦١، ٥٩٥.

سيد الشهداء: ٢١٣.

الشهيد: ٣١٢، ٣٣٤، ٣٦٣، ٣٧٢، ٣٧٥، ٣٨٠، ٣٨٢، ٣٨٥، ٣٨٧، ٤٤١، ٤٤٣، ٤٥٩، ٤٦٠، ٤٦٢، ٤٨٥، ٥٢٦، ٤٤٣، ٤٥٣.

شهيد كربلاء: ٢٤١، ٢٤٩.

ولي الله: ٣٨٩، ٣٩٠، ٤٠٣، ٤٥٩، ٤٦٠.

حضرت امام علي بن الحسين عليهما السلام

علي بن الحسين عليهما السلام: ٤٦، ٨٠، ١٢٠، ١٢٧، ١٨٥، ٣٠٤، ٣٤٤، ٣٦١، ٤٣٠، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٥٩، ٤٧٢، ٥١٨،
٥١٩، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٦٣، ٥٧٨، ٥٠٧، ٥١١، ٥١٦، ٥٢١، ٥٢٥، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤٣، ٥٤٦، ٥٤٨، ٥٥٤.
٤٤٥.

ص: ٧٠٢

ابو الحسن: ٤٤٣.

ابو محمد: ٤٢١.

امام زين العابدين عليه السلام: ١٨، ٥٤، ٨١، ٨٧، ١٠٢، ١١٨، ١٢٨، ١٩٧، ١٩٨، ٢٤٩، ٢٧١، ٢٧٢، ٤٥٢، ٤٤٤، ٥٢٤، ٤٠٧، ٤١٣، ٤٤٣، ٤٥٤.

امام المؤمنين: ٥٧٨.

حججه الله: ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

السجاد: ٤٠٧.

سيد الساجدين: ٥٢٢.

سيد العابدين: ٥١٨، ٥١٩، ٤٥٤، ٤٤٥.

حضرت امام محمد بن علي عليهما السلام

امام محمد باقر عليه السلام / محمد بن علي عليهما السلام: ٢٥، ٢٦، ٢٩، ٣٠، ٣٨، ٤٧، ٤٨، ٤٧، ٤١، ١٢٠، ١٢٧، ١٨٢، ١٨٤، ١٨٩، ١٩٢، ٢٠٣، ٢٠٤، ٢١٤، ٢١٦، ٢١٧، ٢٢٠، ٢٢١، ٢٢٧، ٢٢٩، ٢٤١، ٢٤٢، ٢٤٦، ٢٥٥، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٤، ٢٦٩، ٢٧٦، ٢٧٨، ٢٨٠، ٢٨٤، ٢٨٩، ٣٠١، ٣٤٤، ٣٤١، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٢٦، ٤٣٠، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٤٥، ٤٧٢، ٤٧٩، ٤٩٨، ٤٩٩، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٢، ٥٢٤، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٣، ٥٧٨، ٤٠٧، ٤١١، ٤١٣، ٤١٤، ٤١٦، ٤٢١، ٤٢٥، ٤٢٨، ٤٢٩، ٤٣٧، ٤٣٨، ٤٤٠، ٤٤٤، ٤٤٦، ٤٤٧، ٤٤٥، ٤٤٦.

ابو جعفر: ٥٢٦، ٤٢١، ٤٤٤.

امام المؤمنين: ٥٧٨.

الباقر/ باقر العلوم/ باقر علم النبيين/ باقر علم الاولين والآخرين: ٤٧، ٤١، ١٨٢، ١٨٤، ١٨٩، ١٩٢، ٢٠٣، ٢٠٤، ٢١٤، ٢١٦، ٢١٧، ٢٢٠، ٢٢١، ٢٢٧، ٢٢٩، ٢٤١، ٢٤٢، ٢٥٥، ٢٥٨، ٢٥٩.

٢٦٤، ٢٦٩، ٢٧٦، ٢٧٨، ٢٨٠، ٢٨٤، ٢٨٩، ٣٠١، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٢٦، ٤٤٥، ٤٩٨، ٤٩٩، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٢، ٥٢٤، ٤٠٧، ٤١٣، ٤١٤، ٤٣٨، ٤٤٤، ٤٤٦، ٤٤٥، ٤٤٦.

حججه الله: ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

حضرت امام جعفر بن محمد عليهما السلام

امام جعفر صادق عليه السلام/ جعفر بن محمد عليهما السلام: ٢٤، ٢٧، ٣٠، ٣٢، ٤٦، ٤٧، ٤٨، ٥١، ٧٣، ٨١، ٨٢، ٨٧، ٩٠، ٩٧،
١٢٠، ١٢١، ١٢٧، ١٣٣، ١٤٢، ١٦٨، ١٦٩، ٢٠٤، ٢٠٦، ٢١٦، ٢١٨، ٢٣١، ٢٤٦، ٢٥٥، ٢٥٨، ٣٤٤، ٣٦١، ٣٧٧، ٣٩٩، ٤٢٦، ٤٣٠،
٤٣٢، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٦٤، ٤٧٢، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٣، ٥٧٨، ٥٠٧، ٥١١، ٥١٤، ٥١٧، ٥٢٠،
٥٢١، ٥٢٥، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤٤، ٥٤٦، ٥٤٨، ٥٤٩، ٥٤٨، ٥٤٥، ٥٤٨، ٥٤٥.

ابو عبدالله: ٥٢٦، ٥٢١، ٥٤٤.

امام صادق: ٥، ٦، ٢٠، ٢١، ٢٥، ٣١، ٣٢، ٣٣، ٣٧، ٣٩، ٤٤، ٤٥، ٤٧، ٤٨، ٥٢، ٥٦، ٥٨، ٥٩، ٦٠، ٦٢، ٦٧، ٦٩، ٧٠، ٧٣، ٨٠، ٨١،
٨٢، ٨٣، ٨٤، ٨٥، ٨٧، ٨٨، ٩٠، ٩١، ٩٢، ٩٣، ٩٤، ٩٥، ٩٦، ٩٧، ٩٩، ١٠٠، ١٠٢، ١٠٣، ١٠٥، ١٠٦، ١٠٧، ١١٦، ١١٨، ١٢١، ١٢٩،
١٣٣، ١٤٢، ١٦٨، ١٧٩، ١٨٢، ١٨٤، ١٨٥، ١٨٧، ١٨٨، ١٩٠، ١٩١، ١٩٣، ١٩٤، ١٩٥، ١٩٨، ١٩٩، ٢٠١، ٢٠٤،
٢١٤، ٢١٥، ٢١٦، ٢١٧، ٢١٨، ٢٢١، ٢٢٢، ٢٢٣، ٢٢٥، ٢٢٨، ٢٢٩، ٢٣١، ٢٣٢، ٢٣٥، ٢٣٧، ٢٣٨، ٢٤٠، ٢٤١، ٢٤٢، ٢٤٣، ٢٤٤،
٢٤٥، ٢٥٣، ٢٥٥، ٢٥٦، ٢٥٧، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٣، ٢٦٤، ٢٦٥، ٢٦٨، ٢٧٠، ٢٧١، ٢٧٢، ٢٧٣، ٢٧٥، ٢٧٦،
٢٧٧، ٢٧٨، ٢٧٩، ٢٨٢، ٢٨٥، ٢٩٤، ٢٩٥، ٢٩٦، ٢٩٧، ٣٠٠، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٤، ٣٠٥، ٣٢٩، ٣٤٥، ٣٤٩، ٣٥٣، ٣٥٤، ٣٦٠، ٣٦١،
٣٦٢، ٣٦٦، ٣٧٠، ٣٧٦، ٣٧٧، ٣٩٩، ٤٠٣، ٤٠٧، ٤١٠، ٤١٦، ٤١٨، ٤٢٠، ٤٢٦، ٤٣٠، ٤٣١، ٤٤٠، ٤٤٤، ٤٤٦، ٤٤٨، ٤٤٩،
٤٧٢، ٤٧٣، ٤٧٥، ٤٧٦، ٤٧٩، ٤٨٠، ٤٨٢.

٤٨٣، ٤٨٤، ٤٨٧، ٥٠٤، ٥٠٥، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٥٧، ٥٠٧، ٥١٤، ٥١٥، ٥٢٠، ٥٢٨، ٥٤٤، ٥٤٦، ٥٤٩، ٥٥٥، ٥٥٨، ٥٦٥،
٥٦٧، ٥٦٢، ٥٧٣، ٥٧٤، ٥٧٥، ٥٧٦، ٥٨٠.

امام المؤمنين: ٥٧٨.

حججه الله: ٥١٨، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

حضرت امام موسى بن جعفر عليهما السلام

امام موسى عليه السلام / موسى بن جعفر عليهما السلام: ١٣، ٢٨، ٢٩، ١٢٠، ١٢٦، ١٢٧، ١٨٧، ٢٢٣، ٢٢٥، ٢٣١، ٢٥٣، ٢٦٤، ٢٧٥، ٢٩٤، ٢٩٥، ٣٤٤، ٣٦١، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٦٨، ٤٧٢، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩١، ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٥، ٤٩٦، ٤٩٧، ٥٠٤، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٨، ٥٢٠، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٣، ٥٧٦، ٥٧٨، ٥٠٧، ٥١١، ٥١٧، ٥٢١، ٥٢٥، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤٤، ٥٤٦، ٥٥٥، ٥٥٨، ٥٦٠، ٥٦٤، ٥٦٥، ٥٦٨، ٥٦٩، ٥٧٢، ٥٧٨.

ابو الحسن: ٤٩٦، ٥٢٠، ٥٢٦، ٥٢١، ٥٤٤.

امام المؤمنين: ٥٧٨.

العبد الصالح: ٥١٨، ٥٤٧.

حجّه الله: ٤٩٥، ٥١٨، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

كاظم: ٢٨، ٢٣١، ٤٧٦، ٤٨٩، ٤٩١، ٥٢٠، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٠٧، ٥٤٤، ٥٤٦، ٥٥٥، ٥٥٨، ٥٦٩.

حضرت امام علي بن موسى الرضا عليهما السلام

علي بن موسى الرضا عليهما السلام: ٤٧، ١٢٠، ١٢٧، ١٢٨، ٣٤٤، ٣٦١، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٧٢، ٥٠٣، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥١٣، ٥١٦، ٥١٨، ٥٢٢، ٥٢٦، ٥٢٨، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٣، ٥٧٨، ٥٠٧، ٥١١، ٥١٧، ٥٢١، ٥٢٥، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤٤، ٥٤٦، ٥٥٥، ٥٥٨.

ابو الحسن: ٥٢٠، ٥٢١، ٥٢٦، ٥٢٨، ٥٢١، ٥٤٤.

امام المؤمنين: ٥٧٨.

امين الله: ٥٣١.

امام رضا: ٢٤، ٢٩، ٣٠، ٤٤، ٤٧، ٥٣، ٥٦، ٥٧، ٦٨، ٧٢، ٩٤، ١٢٦، ١٢٨، ١٥٤، ٢٣٩، ٢٧٥، ٢٧٧، ٢٩٣، ٢٩٦، ٣٥٩، ٤١٩، ٤٤٣، ٤٦٦، ٤٧٦، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩١، ٤٩٢، ٤٩٧، ٥٠٣، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٠٩، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٦، ٥١٨، ٥٢١، ٥٢٢، ٥٢٣، ٥٢٥، ٥٢٦، ٥٥٩، ٥٥٥، ٥٥٨، ٥٦٠، ٥٦٤، ٥٦٥، ٥٦٧، ٥٧٧.

حججه الله: ٥١٦، ٥١٩، ٥٢٩، ٥٣١، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

خليفه رسول الله صلى الله عليه وآله: ٥٢٩.

خليفه الله: ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣١.

حضرت امام محمد بن علي عليهما السلام

امام محمد تقى عليه السلام / محمد بن علي بن موسى عليهم السلام: ٤٦، ٧٤، ١٢٠، ١٢٧، ٣٤٤، ٣٦١، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٦٨، ٤٧٢، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩٢، ٤٩٥، ٤٩٦، ٤٩٧، ٥٠٨، ٥١٠، ٥١١، ٥١٢، ٥١٨، ٥٢٢، ٥٣٧، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٣، ٥٧٨، ٥٠٧، ٤١١، ٤١٧، ٤٢١، ٤٢٥، ٤٢٨، ٤٢٩، ٤٣٧، ٤٤٠، ٤٤٤، ٤٤٦، ٤٥٦، ٤٤٤، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٨.

ابو جعفر: ٤٢١، ٤٤٤، ٤٤٧.

امام المؤمنين: ٤٩٥، ٥٧٨.

امين الله: ٤٥٦.

التقى: ٤٦، ٧٤، ٤٦٨، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩٢، ٤٩٥، ٤٩٦، ٤٩٧، ٥٠٨، ٥١٠، ٥١١، ٥١٢، ٥٢٢، ٥٣٧، ٥٤٣، ٥٠٧، ٤١١، ٤٢٥، ٤٤٦، ٤٤٤، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٨.

الجواد: ٥٢٢، ٤٤٤، ٤٤٧، ٤٥٦.

حججه الله: ٤٩٥، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨.

حضرت امام علي النقى عليه السلام

امام علي النقى عليه السلام / علي بن محمد عليهما السلام: ٢١، ٧٤، ١٢٠، ١٢٦، ١٢٧، ٣٤٤، ٣٦٠، ٣٦١، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٧٢، ٤٧٢، ٤٩٠، ٤٩٥، ٥١٣، ٥١٥، ٥١٨، ٥٢٢، ٥٣٣، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧، ٥٣٨، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٣، ٥٧٨، ٥٨٠، ٤٠٣، ٤٠٧، ٤١١، ٤١٧، ٤٢١، ٤٢٥، ٤٢٨، ٤٢٩، ٤٣٧، ٤٤٠، ٤٤٤، ٤٤٦، ٤٥٦، ٤٤٠، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٨.

ابو الحسن: ٤٢١، ٤٤٤.

حججه الله: ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٨، ٤٥٦.

النقى: ٢١، ٧٤، ١٢٦، ٣٦٠، ٤٩٠، ٤٩٥، ٥١٣، ٥١٥، ٥٢٢، ٥٣٣، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧، ٥٣٨، ٥٦٣، ٥٨٠، ٦٠٣، ٦٤٤، ٦٤٦، ٦٦٠، ٦٦٥، ٦٦٨، ٦٦٩.

الهادى: ٥٢٢، ٦٤٤، ٦٥٦.

حضرت امام حسن بن على عليهما السلام

امام حسن عسكرى عليه السلام / الحسن بن على عليهما السلام: ٤٨، ١٢٠، ١٢٧، ١٥٥، ٣٤٤، ٣٦١، ٤٤٠، ٤٤٣، ٤٤٢، ٤٥٥، ٤٥٨، ٤٧٢، ٤٨١، ٥١٩، ٥٢٢، ٥٣٣، ٥٣٤، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧، ٥٣٨، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٦٣، ٥٧٢، ٥٧٩، ٦٠٧، ٦١١، ٦١٨، ٦٢١، ٦٢٥، ٦٢٨، ٦٢٩، ٦٣٠، ٦٣٧، ٦٤٠، ٦٤٥، ٦٤٦، ٦٤٧، ٦٥١، ٦٥٦، ٦٦٥.

ابو محمد: ٦٢١، ٦٤٥.

امام المؤمنين: ٥٧٩.

حجه الله: ٥١٩، ٥٤٠، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٧٩.

العسكرى: ٤٨، ١٥٥، ٤٥٨، ٤٨١، ٥٢٢، ٥٣٣، ٥٣٤، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧، ٥٣٨، ٥٧٩، ٦٣٠، ٦٤٦، ٦٥١، ٦٥٦.

المجتبى: ٦٤٥.

حضرت امام حجه بن الحسن عليهما السلام

الحجه بن الحسن عليهما السلام: ١٢٧، ٦٠٧، ٦١٨.

ابن الحسن / ابن الحسن بن على: ٥٧٢، ٦٢٢.

امام زمان: ٢١٢.

امام المؤمنين: ٥٧٩.

امام منتظر: ٦٤١، ٦٥٧.

بقية الله: ٥٣٩، ٥٤٣، ٥٤٤، ٥٥٢، ٥٦٧، ٥٧٣، ٦٤٨.

الحجه: ١٢٠، ١٢٧، ٣٦١، ٤٤٠، ٤٥٢، ٤٥٥، ٤٧٢، ٥٢٢، ٥٣٧، ٥٦٣، ٥٧٢، ٥٧٩، ٦٢٨، ٦٤١، ٦٤٥.

ص: ٧١٠

اوصياء نبى الله: ٥٨١.

اولاد رسول الله: ١٥٠، ٢٣٧.

حجج الله: ١٣٥، ٣١٣، ٣١٦، ٣٦١، ٣٧٤، ٤١١، ٥٤٤، ٥١١، ٤١٨، ٤٤٢، ٤٥٤.

ذريه رسول الله: ٢٩، ٤٨٨، ٥٨١.

السبطان المنتجان / سبطى الرحمه / سبطى نبى الرحمه / سبطى نبيك: ٤٩، ٥١٨، ٤٠٧، ٤١٦، ٤٢٩، ٤٥٣، ٤٦٥.

سيدا شباب اهل الجنة: ١١٠، ٣٣٤، ٤٥٥، ٥١٨، ٥٢٢، ٤٠٧، ٤٢٩، ٤٥٣، ٤٦٥.

العترة الطاهره / عترة المصطفى / عترة النبى: ١٥١، ١٦٥، ٤٤٣، ٤٨١، ٥٦٧، ٤٠٢.

عسكريين عليهما السلام: ٥٣٤، ٥٣٦، ٥٣٨.

فرزند رسول خدا: ٢٧، ١٨٢، ٢٤٧، ٥٨٠.

فرزندان رسول خدا: ٢٣٧.

كاظمين عليهما السلام: ٤٩٠، ٤٩٨.

اسامى و كنيه ها و القاب انبياء عليهم السلام

آدم صفوه الله عليه السلام: ٩١، ٩٢، ١٠٠، ١٠٣، ١٠٤، ١١٢، ١١٤، ١١٥، ١١٨، ١٣٢، ١٣٥، ١٤٧، ١٧٠، ١٧٣، ١٨٩، ١٩١، ١٩٣، ٣١٢، ٣٣٤، ٣٦٣، ٣٦٤، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤١٢، ٤٤١، ٤٤٤، ٤٥٨، ٤٧٠، ٤٨٥، ٥٠٥، ٥١٩، ٥٩٥، ٦٦٤، ٦٧٧.

ابو البشر: ١١٤.

ابو الانبياء: ١١٨.

ابراهيم خليل الله عليه السلام/ خليل الرحمن: ٢٩، ٥٣، ٥٤، ٥٧، ٦٩، ٩٢، ١٠٣، ١٣٥، ١٤٧، ١٧٨، ١٧٩، ١٨٩، ١٩٠، ١٩٤، ١٩٥، ٢٠١، ٢٠٨، ٣١٢، ٣٣٤، ٣٦٣، ٣٦٥، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٣٩١، ٤١٣، ٤١٤، ٤٤١، ٤٤٥، ٤٥٩، ٤٦٤، ٤٧٠، ٤٧٢، ٤٨٥، ٤٩٩، ٥٠٠، ٥٠٥، ٥١٩، ٦٦٤.

ادريس عليه السلام: ١٩٠، ٢٠١، ٤٤٥.

اسحاق عليه السلام: ٤٤٥.

اسماعيل ذبيح الله عليه السلام/ الذبيح: ١٦٥، ٢٣٧، ٤١٣، ٤٤٥، ٤٥٩، ٤٧١، ٥١٩.

ايوب عليه السلام: ٤١٣، ٤٤٥، ٤٧٠.

خضر عليه السلام: ١٤٢، ١٧٤، ١٨٨، ١٩٠، ١٩٤، ٢٠١، ٢١٠، ٢١١، ٢١٢، ٣٩٠.

داود خليفه الله عليه السلام: ٥، ١٤٧، ٢٠١، ٣٥٩، ٤١٣، ٤٤٥، ٤٧٠.

ذو الكفل عليه السلام: ١٠٣.

زكريا عليه السلام: ٤١٣، ٤٤٥، ٤٧١.

سليمان بن داود عليهما السلام: ٢٨، ١٨٩، ٤٤٥.

شعيب عليه السلام: ٤٤٥.

شيث عليه السلام: ٤٤٤.

صالح عليه السلام: ٩٨، ١٠٣، ٤٤٥.

عزير عليه السلام: ٤٤٥.

عيسى بن مريم روح الله عليه السلام: ٢٩، ٤١، ٩١، ١٣٥، ١٤٧، ٢٧١، ٢٩٣، ٣١٢، ٣٣٤، ٣٥٩، ٣٦٣.

٣٦٥، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤٤١، ٤٤٥، ٤٥٩، ٤٦٤، ٤٨٥، ٤٩٩، ٥٠٠، ٥٠٥، ٥١٩، ٦٦٤.

موسى كليم الله عليه السلام / موسى بن عمران: ٢٩، ٣٦، ٥٤، ٩١، ٩١، ١١٤، ١٣٥، ١٥٩، ١٦٦، ١٨٩، ٢٤٧، ٢٦٩، ٢٩٦، ٣١٢، ٣٣٤، ٣٦٣، ٣٦٥، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤١٣، ٤٤١، ٤٤٥، ٤٥٩، ٤٦٤، ٤٧٠، ٤٨٥، ٥٠٢، ٥٠٣، ٥٠٥، ٥١٩، ٥٥٠، ٥٥٥، ٦٠٥، ٦٤٨، ٦٥٢، ٦٦٤.

نوح نبى الله عليه السلام / شيخ المرسلين: ٢٩، ٥٤، ٩١، ٩٢، ١٠٠، ١٠٢، ١٠٣، ١١٢، ١١٤، ١١٥، ١٣٢، ١٣٥، ١٤٧، ١٧٠، ١٧٣، ١٧٨، ١٧٩، ١٨٩، ١٩٢، ١٩٣، ٢٦٩، ٢٧٠، ٣١٢، ٣٣٤، ٣٦٣، ٣٦٤، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٤، ٤١٢، ٤٤١، ٤٤٥، ٤٥٩، ٤٦٤، ٤٧٠، ٤٨٥، ٥٠٥، ٥١٩، ٦٦٤.

هارون عليه السلام: ٥٤، ١١٤، ١٥٩، ١٦٦، ٤١٣، ٤٤٥، ٤٧٠، ٥٥٠، ٦٠٥، ٦٥٢.

هود عليه السلام: ٩٨، ١٠٣، ١٤٧، ٤٤٥.

يحيى عليه السلام: ٤٤٥.

يعقوب عليه السلام: ٤٤٥.

يوسف عليه السلام: ٤٤٥.

يونس عليه السلام / يونس بن متى / ذو النون: ١٠٣، ١٨٩، ١٩٦، ٢٠٣، ٤١٣، ٤٤٥، ٤٧٠.

اسامى ملائكه

اسرافيل: ٢٢٩.

جبرئيل / الروح الامين: ٢٦، ٥٢، ٨٨، ٩٥، ١٣٤، ١٩١، ١٩٢، ٢٢٩، ٢٦١، ٢٧٠، ٢٧٢، ٢٨٢، ٤٣١، ٤٤٦، ٥٤٩، ٥٨٦.

الروح: ٣٦٨.

روح القدس: ٥٤٨.

فطرس: ٤٨١.

ملك الموت: ٢٦١.

میکائیل: ۱۳۴، ۲۲۹، ۲۶۱، ۲۷۰، ۴۴۷، ۵۴۹.

اشخاص

الف

آدم بن اسحاق: ۶۶۷.

آمنه عليها السلام: ۶۶، ۸۷.

ابان بن تغلب: ۹۹، ۲۱۸.

ابراهيم بن ابى البلاد: ۳۵۹.

ابراهيم بن عقبه: ۴۹۰.

ابراهيم بن محمد همدانى: ۷۴.

ابراهيم بن هاشم: ۵۳۸.

ابراهيم فرزند رسول خدا صلى الله عليه و آله: ۸۴، ۸۵، ۸۶.

احمد بن ابراهيم: ۵۴۲.

احمد بن ربيعه: ۴۹۳.

احمد بن محمد بن خالد برقى: ۶۶۸.

اسحاق بن عمار: ۲۵۰، ۲۷۳.

اسلم بن كثير الازدى: ۳۹۷.

اسماء: ۸۵.

اسماعيل فرزند امام صادق عليه السلام: ۹۹.

اصبغ بن نباته: ۱۸۲، ۱۸۹، ۱۹۵، ۱۹۸، ۶۷۵.

انس بن كامل الاسدى: ۳۹۵.

انس بن مالك: ٥٠٠.

ب

ص: ٧١٤

بدر بن معقل الجعفي: ٣٩٦.

بشار مكارى: ٢٠٤، ٢٠٥، ٢٠٦.

بشر بن خوط الهمداني: ٣٩٣.

بشر بن عمر الحضرمي: ٣٩٥.

بشير دهان: ٤٧٥، ٤٧٦، ٤٧٧.

بكر بن محمد: ٣٢.

ج

جابر بن عبدالله انصاري: ٣٠٤، ٤٥٨، ٤٩٩، ٥٠٠، ٦٧٠.

جابر جعفي: ٢٨٩، ٣٦٢، ٣٦٤.

جبله بن علي الشيباني: ٣٩٧.

جعفر بن ابي طالب: ٨٥، ٨٧، ٣٨٥، ٥٢٥.

جعفر بن امير المؤمنين عليه السلام: ٣٩٢.

جعفر بن عقيل: ٣٩٣.

جندب: ٥٩٣.

جندب بن حجر الخولاني: ٣٩٧.

جون مولى ابي ذر الغفاري: ٣٩٥.

جوين بن مالك الضبعي: ٣٩٦.

ح

حارث بن مغيره: ٢٨٢.

حباب راهب: ٥٠٠، ٥٠١.

حبّه عرنى: ١٨١.

حبيب بن مظاهر الاسدى: ٣٩٥.

حجاج بن زيد السعدى: ٣٩٦.

حجاج بن مسروق الجعفى: ٣٩٦.

حجر بن عدى: ٦٧٠.

حذيفه: ٦٧٠.

ص: ٧١٥

حر بن يزيد الرياحي: ٣٩٥.

حرملة بن كاهل الاسدي: ٣٩٢، ٣٩٣.

حسان بن مهران: ٩٣.

حسان جمال: ٨٧.

حسن بن جمهور عمي: ٤٩٣.

حسن بن زيد: ٦٦٨، ٦٦٩.

حسن بن علي وشاء: ٣٠، ٤٩١.

حسين بن احمد فقيه رازي: ٥٢٥.

حسين بن ثوير: ٣٤٩، ٤٨٧.

حسين بن روح: ٦١٢، ٦٢٧، ٦٧٠.

حسين بن علي بزوفري: ٤٨٢.

حسين پسر امام علي نقی عليه السلام: ٥٣٥.

حسين دختر زاده ابو حمزه ثمالی: ٢٤٦.

حسين واسطي: ٤٩١.

حضر مي: ٦٧.

حكيم بن الطفيل الطائي: ٢٩٢.

حكيمه خاتون دختر امام محمد تقی عليه السلام: ٥٣٧.

حلبی: ٢٢٣، ٢٦٤.

حمران: ٢٢٩.

حمزه: ٢٠.

حمزه بن عبدالمطلب: ٤٠، ٨٢، ٨٤، ٨٧، ٢٩٦، ٦٧٧.

حمزه فرزند امام موسى عليه السلام: ٦٦٩.

حميرى: ٢٩٤، ٥٤٧.

حنان بن سدير: ٤٨٤.

حنظله بن السعد الشامى ٣٩٧.

حواء: ٤١٢، ٤٧٠.

حيان بن الحارث السلماني الازدى:

٣٩٦.

خ

خديجه / خديجه الغراء / خديجه الكبرى: ٦٦، ٨٧، ٢٤٨، ٣٥٢، ٣٧٣، ٤٤٥، ٥٢٦، ٥٥٢، ٦٦٥، ٦٧٠.

خولى بن يزيد الأصبهى الأيادى: ٣٩٢.

د

داود بن فرقد: ٢٢٥.

داود صرمى: ٦٦٠.

ذ

ذريح محاربى: ٢٥٨.

ذوالقرنين: ٢٧٨.

ر

رشيد هجرى: ٦٧٠.

سید رضی: ۶۷۰.

الرضیع الصغیر: ۴۴۶.

ریان بن شیب: ۴۱۹.

ز

زاهر مولى عمرو بن الحمق الخزاعى:

۳۹۷.

زراره: ۳۸.

زکریا بن آدم: ۴۹۰، ۶۶۷.

زکریا بن ادريس: ۶۶۷.

زهیر بن بشر الخثعمی: ۳۹۶.

زهیر بن سلیم الازدی: ۳۹۷.

زهیر بن القین البجلی: ۳۹۵.

زید بن الحسن: ۶۶۸، ۶۶۹.

زید بن ثابت القیسی: ۳۹۶.

زید بن صوحان: ۲۰۹، ۲۱۰.

زید بن علی علیه السلام: ۹۸، ۲۰۱.

زید شحام: ۲۴.

س

سابور خادم رشید: ۲۹۲، ۲۹۳.

سالم مولای ابی حذیفه: ۸۸.

سالم مولى بن المدينه الكلبي: ٣٩٧.

سالم مولى عامر بن مسلم: ٣٩٦.

سدير صراف: ٤٨٣.

سدير صيرفي: ٢١٧.

سعد اشعري / سعد بن سعد: ٦٦٤.

سعد بن عبدالله الحنفي: ٣٩٤.

سعيد مولى عمر بن خالد: ٣٩٧.

سفاح: ١٨٥.

سلمان فارسي: ٨٧، ٥٠٢، ٥٩٣، ٦٧٠.

سلمه: ٢٩١، ٢٩٢.

سليمان [والى]: ٦٢٣، ٦٢٥.

سليمان بن خالد: ٩٧.

سليمان بن عوف الحضرمي: ٣٩٤.

سليمان بن عيسى: ٤٨٤.

ص: ٧١٦

سليمان بن مهران اعمش: ٢٤٧، ٢٤٨، ٢٤٩.

سليمان عجلي: ١٨٤.

سليمان مولى الحسين بن امير المؤمنين عليه السلام: ٣٩٤.

سوار بن ابى حمير الفهمى الهمداني:

٣٩٧.

سيف بن عميره: ١٣٢، ٤٢١، ٤٢٦، ٤٣٠.

سيف بن مالك: ٣٩٦.

ش

شبيب بن الحارث بن سريع: ٣٩٧.

شبيب بن عبدالله النهشلي: ٣٩٦.

شمر: ٤٢٣، ٤٢٦، ٤٥٠.

شمعون الصفا: ١٧٠.

شيخ شهيد: ٣٤، ٣٩، ٤٠، ٤١، ٤٢، ١٠٥، ١٥٥، ١٦٩، ٢٠٤، ٢٠٧، ٢١٠، ٢٧٤، ٤٧٢، ٥٢٦، ٥٣٨.

شوذب مولى شاکر: ٣٩٧.

ص

صالح: ٢٠.

صالح بن عقبه: ٤٢١.

صعصعه بن صوحان: ٢١٠، ٢١١، ٢١٢.

صفوان / صفوان جمال / صفوان بن مهران جمال: ٣٣، ٣٤، ٤١، ٧٨، ٩٧، ٩٩، ١٠٠، ١٠٢، ١٠٥، ١٢٩، ١٣١، ١٣٢، ١٣٣، ١٤١.

٢٢٣، ٢٤٤، ٢٤٩، ٢٥٧، ٣٧٠، ٣٧٧، ٤٢٦، ٤٣٠، ٤٦٠، ٤٧٣.

ض

ضبرغامه بن مالك: ٣٩٦.

ط

شيخ طبرسي: ٥٣٨.

شيخ طوسي: ٧٨، ٧٩، ٨٦، ١٢٠، ٢٩١، ٢٩٢، ٤٠٩، ٤٨١، ٤٨٧، ٤٩٦، ٥٣٦، ٥٣٨، ٥٧٧، ٦٥١، ٦٦١، ٦٧٠.

ع

عابس بن شيبب الشاكري: ٣٩٧.

عامر بن جذاعة: ٣٥٣.

عامر بن صعصعه: ٣٩٣.

عامر بن مسلم: ٣٩٦.

عامر بن نهشل التميمي: ٣٩٣.

عائشه: ٣٥، ٢٣٦، ٢٣٧.

عباس [بن عبد المطلب]: ١٦٣.

عباس بن علي عليهما السلام / عباس بن امير المؤمنين عليه السلام: ٣٧، ٣٢٩، ٣٧٦، ٣٨٢، ٣٨٥، ٣٩٢، ٣٩٩، ٤٠٢، ٤٦٠، ٤٧٤.

عبدالله [بن عبد المطلب عليه السلام]: ٨٧.

عبدالله بن ابي يعفور: ٢٤٢.

عبدالله بن امير المؤمنين عليه السلام: ٣٩٢.

عبدالله بن بكير: ٢٥٢.

عبدالله بن جعفر: ٩٨.

عبدالله بن جعفر حميري: ٣٨، ٦٣٠.

عبدالله بن الحسن بن علي عليه السلام: ٣٩٢.

عبدالله بن الحسين عليه السلام: ٣٩٢.

عبدالله بن حماد: ٢٥٦.

عبدالله بن خشكاره البجلي: ٣٩٤.

عبدالله بن سنان: ٢٤٤، ٤٣٢، ٤٣٣، ٤٣٧، ٦٧٤.

عبدالله بن عباس: ٤٨.

عبدالله بن عروه بن حراق الغفاري: ٣٩٥.

عبدالله بن عقبه الغنوي: ٣٩٢.

عبدالله بن علي: ٦٦٨، ٦٦٩.

عبدالله بن عمير الكلبي: ٣٩٥.

عبدالله بن الفضل: ٤٢٠، ٥٠٤.

عبدالله بن قطيئه النهاني: ٣٩٣.

عبدالله بن محمد: ٦٥١.

عبدالله بن مسلم بن عقيل: ٣٩٣.

عبدالله بن النجار: ٢٣٢.

عبدالله بن يزيد بن ثيب القيسي: ٣٩٦.

عبدالله الضبابي: ٣٩٤.

عبد الجبار بن عبد الوهاب: ٦٦٩.

عبد الرحمن بن ابي عبدالله: ٦٧٢.

عبد الرحمن بن عبدالله بن الكدن الارحبي: ٣٩٧.

عبد الرحمن بن عروه بن حراق: ٣٩٥.

عبد الرحمن بن عقيل: ٣٩٣.

عبد الرحمن بن مسلم الغفاري: ٢٨.

عبد العظيم بن عبدالله بن علي بن الحسن بن زيد بن الحسن بن علي بن ابي طالب عليه السلام / حضرت عبد العظيم / امام زاده

عبد العظيم: ٤٦٨، ٥١١، ٦٦٨، ٦٦٩.

عبد الكريم بن طاووس: ٩٦، ١٢٠، ١٢٩.

عبد المطلب: ٨٦، ٨٧.

عبد الملك الخثعمي: ٢٤٣.

عبد مناف: ٨٦.

عبد المنعم بغدادى: ٣٩١.

عبيد الله بن زياد: ١٠١، ١٠٧، ٤١٩، ٤٢٥.

ص: ٧١٨

عبيد الله بن يزيد بن ثيب القيسي: ٣٩٦.

عبيد الله حلي: ٢٢٥.

عثمان: ١٧٥.

عثمان بن امير المؤمنين عليه السلام: ٣٩٢.

عثمان بن سعيد عمري: ٦٢٧.

عثمان بن مظعون: ٣٩٢.

عطا: ٤٥٨.

عقبه: ٨٣.

عقيل: ٣٨٥.

علامه حلي: ٦٧٠.

علقمه بن محمد حضرمي: ٤٢١، ٤٢٢، ٤٢٦، ٤٣٠.

علي الاصغر [بن الحسين عليه السلام]: ٤٤٣.

علي بن ابراهيم: ٢٠٧.

علي بن ابي حمزه: ٢٦٤.

علي بن بابويه: ٦٦٧.

علي بن جعفر الصادق عليه السلام: ٦٦٧.

علي بن الحسن: ٦٦٨، ٦٦٩.

علي بن الحسين عليه السلام: ٣٢٢، ٣٤٤، ٣٤٥، ٣٤٧، ٣٥٢، ٣٥٨، ٣٦٩، ٣٧٥، ٣٨٢، ٣٨٥، ٣٨٧، ٣٩١، ٤٢٥، ٤٥٩، ٤٧٤، ٤٨٦.

علي بن الخلال: ٤٩٣.

علي بن طاووس: ١٢٠.

علي بن محمد: ٢٢٥.

علي بن محمد بن عبد الرحمن شوشتری: ٢١٠.

علي بن محمد بن الفرات: ٤٩٣.

علي بن محمد سمري: ٦٢٧.

علي بن مهزيار: ٥١٢.

علي زرگر: ٢٢٢.

علي الكبير [بن الحسين عليه السلام]: ٤٤٦.

عمار: ١٦٤، ٥٩٣، ٦٧٠.

عمار بن ابي سلامه الهمداني: ٣٩٧.

عمار بن حسان بن شريح الطائي: ٣٩٦.

عمار ساباطي: ٨٥، ٣٦١.

عمر: ٣٥، ٨٨.

عمر بن الاحدوث الحضرمي: ٣٩٧.

عمر بن خالد بن اسد الجهني: ٣٩٣.

عمر بن خالد الصيداوي: ٣٩٧.

عمر بن سعد: ٤١٩، ٤٢٣، ٤٢٦.

عمران بن كعب الانصاري: ٣٩٥.

تحفه الزائر ؛ تحفها الزائر ؛ ص ٧١٨

رو بن سعد بن نفيل الازدي: ٣٩٣.

عمرو بن صبيح الصيداوى: ٣٩٣.

عمرو بن ضبيعه الضبعى: ٣٩٦.

عمرو بن عبدالله الجندعى: ٣٩٨.

عمرو بن قرطه الانصارى: ٣٩٥.

عون بن عبدالله بن جعفر: ٣٩٣.

ف

فاطمه بنت اسد عليها السلام: ٨٦.

فاطمه دختر موسى بن جعفر عليهم السلام / حضرت فاطمه معصومه: ٦٦٤، ٦٦٦.

فرعون: ٤١٣، ٤٧٠، ٦٤٨.

ق

قارب مولى الحسين بن على عليهما السلام: ٣٩٤.

قاسط بن زهير التغلبي: ٣٩٦.

قاسم بن حبيب الازدي: ٣٩٧.

قاسم بن الحسن بن على عليهما السلام: ٣٩٣.

قاسم بن العلاء همداني: ٤٨١.

قاسم فرزند امام موسى عليه السلام: ٦٦٩.

قطب راوندي: ٦٦٧.

قعب بن عمرو النمرى: ٣٩٦.

قنبر: ١٨٢، ٥٠٢، ٦٧٠.

قيس بن مسهر الصيداوى: ٣٩٥.

ك

كرش بن زهير الثعلبي: ٣٩٦.

شيخ كفعمى: ٣٢، ٤٦٩.

كليني: ٧٨، ٢٠٧، ٥٣٨.

كنانه بن عتيق: ٣٩٦.

ل

لقيط بن ناشر الجهني: ٣٩٤.

م

مالك بن عبد بن سريع: ٣٩٧.

مالك جهني: ٤٢١.

مبشر بن عبد العزيز: ٧٠.

متوكل: ٢٧٤.

مجمع بن عبدالله العائدي: ٣٩٦.

محمد ازدي: ٢٩١.

محمد باقر بن محمد تقى: ٣.

محمد بن ابي الزواد رواسي: ٢١٢.

محمد بن ابي سعيد بن عقيل: ٣٩٤.

محمد بن احمد بن داود: ٢٢٥.

محمد بن احمد صفواني: ١٦٨.

محمد بن اسماعيل: ٤٢١، ٦٧٢.

محمد بن امير المؤمنين عليه السلام: ٣٩٢.

محمد بن بابويه [شيخ صدوق]: ٦٤٠، ٦٤٣.

محمد بن جعفر دهان: ٢١٢.

محمد بن الحسن بن الوليد: ٥١٦.

ص: ٧٢٠

محمد بن الحنفية: ٨٠، ٩٨.

محمد بن خالد طيالسي: ١٣٢، ٤٢٦.

محمد بن سائب: ٩٨.

محمد بن سليمان: ٥١٢.

محمد بن سنان: ٤٩٠.

محمد بن عبدالله بن جعفر: ٣٩٣.

محمد بن عبدالله بن المطلب الشيباني:

٦٢٣.

محمد بن عبدالله حميري: ٥٣٩.

محمد بن عثمان عمري: ٧٠، ٧١، ٥٤٢، ٦٢٧.

محمد بن علي بن قره: ٥٤٧.

محمد بن علي طرازي: ٤٧٠.

محمد بن غالب اصفهاني: ٣٩١.

محمد بن قولويه: ٦٦٧.

محمد بن مسعود: ٥٢.

محمد بن مسلم: ٩٧، ٢٢١، ٢٢٨، ٢٨٠، ٦٧٦.

محمد بن مسلم ثقفى: ١٦٩، ٣٠١.

محمد بن المشهدى: ٧٧، ٧٩، ٨٧، ١٠٧، ١١٨، ١٣٢، ١٤٢، ٢٠٤، ٢٠٧، ٢١٠، ٢٤٧، ٣٣٠، ٣٦٤، ٣٧٧، ٣٩١، ٤٤٤، ٤٧٢، ٤٧٣،

٥٤٧، ٥٥٦، ٥٨٩.

محمد بن موسى: ٦٦٧.

محمد بن هارون: ٤٧٠.

محمد حميري: ٢٩٥.

مره بن منقذ بن النعمان العبدى: ٣٩١.

سيد مرتضى: ٤٥٧، ٦٧٠.

مرد حنبلي: ٤٩٣.

مريم عليها السلام: ٢٧١، ٤٩٩.

مسعده: ٢٤٠.

مسعود بن الحجاج: ٣٩٦.

مسلم بن عقيل: ١٨٠، ١٩٨، ٢٠٠.

مسلم بن عوسجه الاسدي: ٣٩٤.

معاويه بن ابى سفيان: ٤٢٥.

معاويه بن عمار: ٥٨، ٨٤، ١٤٢، ٢١٨، ٢٢٠، ٢٩٤، ٣٥٣.

معتصم: ١٥٥.

معلّى بن خنيس: ٦٨٠.

مفضل / مفضل بن عمر: ٩١، ١٠٦، ٢٦٥، ٣٠١، ٣٦٢، ٣٦٣، ٣٦٤، ٦٧٤.

شيخ مفيد: ٣٤، ٧٥، ١٠٥، ١١٥، ١٣٢، ١٥٥، ١٦٩، ٣٣٠، ٤٠١، ٤٠٥، ٤٤٤، ٤٧٢، ٥٢٣، ٥٦٧، ٥٩٧، ٦٠١، ٦٠٢، ٦٧٠.

مقتدر: ٤٩٣.

مقداد: ٥٩٣، ٦٠٥، ٦٧٠.

منجح مولى الحسين بن على عليهما السلام: ٣٩٤.

ص: ٧٢١

موسى بن عبد العزيز: ٢٩٢.

موسى بن عيسى: ٢٩٢، ٢٩٣.

موسى بن القاسم: ٢٣٧.

موسى مبرقع فرزند امام محمد تقى عليه السلام: ٦٦٦.

ميثم تمار: ٦٧٠.

ن

نافع بن هلال البجلي المرادى: ٣٩٥.

شيخ نجاشى: ٦٦٨.

نعمان پادشاه عرب: ١٠٢.

نعيم بن العجلان الانصارى: ٣٩٥.

نمرود: ٤١٣، ٤٧٠.

و

واعظ اهل حجاز: ٢٧.

ه

هارون الرشيد: ٩٦، ٢٩٢، ٥٠٦، ٥٠٩.

هارون بن خارجه: ١٩٠.

هانى بن ثابت الحضرمى: ٣٩٢.

هشام: ٤٨.

ى

يزيد بن حصين الهمداني المشرقي القارئ المجدل: ٣٩٥.

يزيد بن زياد بن المظاهر الكندي: ٣٩٧.

يزيد بن عمر: ٩٩.

يزيد بن معاوية: ٤١٩، ٤٢٠، ٤٢٥، ٤٨٠.

يزيد بن وقاد: ٣٩٢.

يزيد طيب: ٤٩٣.

يوحنا طيب نصراني: ٢٩٢، ٢٩٣.

يوسف كناسي: ١٤٢، ٣٥٤، ٤٠٧.

يوشع وصي حضرت موسى عليه السلام: ٥٠٢.

يونس: ٢٣٩.

يونس بن ظبيان، ١٠٠، ١٠١، ١١٦، ١٢٠، ٣٤٩، ٤١٦.

يونس بن عبد الرحمن: ٥٥٩.

يونس بن يعقوب: ٧٣.

کنیه اشخاص

ابن آكله الاكباد: ٣٢٠، ٣٢١، ٣٢٧، ٣٤١، ٤٢٤.

ابن أبي رواد رواه: ٢١١.

ابن أبي عمير: ١٠٦.

ابن أبي نجران: ٥١١.

ابن أبي نصر: ٥٣، ٥٧، ٦٨، ٧٢، ٧٣، ١٥٤، ٤٦٥، ٥٠٨.

ابن أبي يعفور: ٢٣٥، ٢٧٥، ٥٠٨.

ابن ادريس: ٢٧٤.

ابن بابويه: ٥٢، ٦٤، ١٢٠، ١٢٦، ٢٠٧، ٤٩٦، ٥١٤، ٥٨٠، ٦٦٩.

ابن بكير: ٢٢١.

ابن سميه: ٣٢١، ٣٢٧.

ابن سنان: ٤٣٧.

ابن شهر آشوب: ٥٠١.

ابن طاووس / سيد بن طاووس: ٥، ٢١، ٧٤، ٧٥، ٧٩، ١٠٥، ١٦٨، ١٦٩، ٢١٢، ٢٢٥، ٢٤٦، ٢٩٠، ٣٦٤، ٣٦٥، ٣٨٣، ٣٨٩، ٣٩١، ٤٠٥، ٤١٠، ٤١٢، ٤٣٧، ٤٤١، ٤٦٢، ٤٧٠، ٤٧٢، ٤٨١، ٥١٤، ٥٤٧، ٥٥٦، ٥٨٩، ٥٩٧، ٦٠١، ٦٠٣، ٦٢٠، ٦٧٠.

ابن عياش: ٣٢، ٧٦، ٣٩١، ٤٨٢، ٤٩٧، ٥٣٨.

ابن فضال: ٥٦.

ابن قولويه: ٧٨، ١٢٠، ٢٤٦، ٥١٦، ٥٣٥، ٦١٥، ٦٦٩.

ابن كشمرد: ٦٢٣، ٦٢٤، ٦٢٥.

ابن مرجانه: ٤٢٣، ٤٢٥.

ابن ملجم: ٩٨.

ابن نباته: ١٨٨.

ابن هبيرة: ٢٩٢.

ابو إلياس: ٦٤٥.

ابو بصير: ٢١، ٣٢، ٣٣، ٥٩، ٩٤، ١٠٢، ٣٠٤.

ابوبكر: ٣٥، ٨٨، ٦٤٦.

ابوبكر بن الحسن عليه السلام: ٣٩٢.

ابو ثمامه عمر بن عبدالله الصائدي: ٣٩٧.

ابو جعفر دوانيقي: ١٠٠، ١٢٩، ٢٣٧.

ابو الحسن [علي بن الحسين عليه السلام]: ٣٢٣.

ابو الحسن ضرباب اصفهاني: ٥٧٧.

ابو الحسن قادسي: ٤٨٧.

ابو حمزه ثمالى: ٤٠، ١٠٢، ١٩٦، ١٩٧، ٢٤٦، ٢٧٩، ٣٠٥، ٣٩٩، ٤٠١، ٤٠٣.

ابو الدوانيق: ٦٤٨.

ابوذر: ٨٧، ٦٧٠.

ص: ٧٢٣

ابو سعيد مدائني: ٢٣٥، ٣٢٩.

ابو سفيان: ٤٢٥.

ابو شعيب خراساني: ٩٤.

ابو صالح: ٢٠.

ابو الصلت الهروي: ٥١٥.

ابو طالب: ٨٦، ٨٧، ٩٤.

ابو الطيب: ٥٣٤، ٥٣٥.

ابو العاديه الفزاري: ١٦٤، ١٦٥.

ابو العباس سفاح: ١٠٢.

ابو عبدالله بن مسلم بن عقيل: ٣٩٣.

ابو عبيده بن الجراح: ٨٨.

ابو الفضل العباس بن امير المؤمنين عليهما السلام:

٣٩٢، ٤٠٢.

ابو القاسم حسين بن روح: ٦٧٠.

ابو القاسم عباس بن علي عليه السلام: ٤٦٠.

ابو القاسم عبد العظيم بن عبدالله: ٦٦٩.

ابو قره: ٩٨.

ابو لبابه: ٦٠، ٦١، ٦٢.

ابو الهيجاء: ٦٢٣، ٦٢٥.

ابو الوفاء شیرازی: ۶۴۵.

ابو وهب قصری: ۹۰.

ام ایمن: ۲۵.

ام سعیده: ۲۱۵.

ام المؤمنین / خدیجه علیها السلام: ۵۲۶.

پسر بکیر: ۲۲۱، ۲۵۲.

پسر شیب: ۴۱۹، ۴۲۰.

پسر مارد: ۹۳.

پسر نباته: ۱۸۲.

پسر نوح علیه السلام: ۱۷۸.

فرزند نوح علیه السلام: ۱۰۰.

مکانها، نهرها، اشیاء

الف

آبه: ۵۱۳.

احد / کوه احد: ۶۶، ۸۴، ۱۷۴، ۲۶۰.

ب

باب الفیل: ۱۸۸، ۱۹۴.

بابل: ۱۸۹.

بازار بقیع: ۶۳، ۷۴.

باغ بهشت / باغهای بهشت: ۵۸، ۵۹، ۱۹۱، ۱۹۴، ۲۶۸، ۲۷۳، ۵۰۷.

بصره: ۱۷۵، ۳۵۰.

بالای سر امیر المؤمنین علیه السلام: ۱۰۴، ۱۱۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۴۲۶.

بالای سر حضرت رسول صلی الله علیه و آله: ۶۴.

بانقیاء: ۱۷۸، ۱۷۹.

بدر: ۶۶، ۸۷، ۱۷۴.

براثا: ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱.

بغداد: ۲۱، ۱۸۲، ۲۲۶، ۴۹۰، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۸، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۱۲.

بغداد کهنه: ۹۶.

البقعہ المبارکہ [مدفن النبّی صلی الله علیه و آله]: ۵۰.

بقیع / قبرستان بقیع: ۴۳، ۴۸، ۵۲، ۷۲، ۷۴، ۷۸، ۸۶، ۶۷۳، ۶۷۴.

بلخ: ١٨٦.

البلد الأمين: ١٨٨.

البلد الحرام: ٥٤.

بهشت: ٢٧، ٢٨، ٢٩، ٣٠، ٤٥، ٤٦، ٤٨، ٥٨، ٥٩، ٦٠، ٧٣، ٧٥، ٩١، ١٣٣، ١٧٩، ١٨٤، ١٨٥، ١٨٦، ١٨٩، ٢٠٣، ٢١٤، ٢١٥، ٢١٦، ٢٢٨، ٢٣٠، ٢٣٣، ٢٣٤، ٢٤٣، ٢٤٧، ٢٤٩، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٠، ٢٦١، ٢٦٨، ٢٦٩، ٢٧٢، ٢٧٣، ٢٩٧، ٣٥٠، ٤١٨، ٤١٩، ٤٢٠، ٤٢٢، ٤٣١، ٤٣٣، ٤٣٧، ٤٦٦، ٤٦٧، ٤٧٢، ٤٨٠، ٤٩٠، ٤٩٢، ٥٠٣، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥١١، ٥١٣، ٥١٥، ٦٦٤، ٦٧٥.

البيت الحرام: ٥٤، ٣٣٥، ٤٥١، ٦٥٢.

بيت الطشت: ١٩٥.

بيت المعمور: ١٧٩، ٢٦٨، ٥٠٥.

بيت المقدس: ٢٨، ١٨٨، ٢٧٠.

بيوت النبي صلى الله عليه وآله: ٣٣، ٤٥، ٤٩.

چهار شهر: ۱۸۷.

چهار نهر: ۱۸۴.

ح

حایر امام حسین علیه السلام / الحیر: ۳۹، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۰، ۲۵۳، ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۹، ۲۸۲، ۳۰۲، ۳۱۲، ۳۲۵،
۳۲۸، ۳۴۵، ۳۴۹، ۳۶۹، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۹، ۳۹۹، ۴۰۴.

حجره حضرت رسول صلی الله علیه و آله: ۷۲.

ص: ٧٢٦

حرم [امام حسين عليه السلام]: ٣٦٦، ٣٧٢، ٣٧٦، ٣٧٩، ٣٨٣، ٣٨٤، ٣٨٧، ٤٤٣، ٤٤٩، ٤٦٩.

حرم [امام زمان «عج»]: ٥٦٩.

الحرم / حرم خدا: ١٨٩، ٢٠٤، ٢٥٢، ٣٨٤، ٤٦٣، ٥٦٩.

حرم رسول خدا صلى الله عليه و آله: ١٨٩، ٢٠٤، ٢٨٤.

حرم على بن ابى طالب عليه السلام: ١٨٩.

الحلّ والحرام: ٥٤، ٤٥١.

حلّه: ٢٢٦.

حوض كوثر: ٢٨، ٢٥٩، ٢٦١، ٤٠٤، ٥٢٢، ٥٥٦، ٦٠٨.

حيره: ٩٧، ٩٩، ١٠٠، ١٠١، ١٠٢، ١١٦، ١٧٩، ٢٤٩، ٤٢٦، ٤٧٦.

خ

خاك ذو القرنين: ٢٧٨.

خاك قبور انبيا و ائمه عليهم السلام: ٢٨٠.

خانه آدم عليه السلام: ١٨٩.

خانه ابراهيم عليه السلام: ٢٠١.

خانه ادريس عليه السلام: ١٨٩، ١٩٠.

خانه امير المؤمنين عليه السلام: ٦٠، ٧٤، ٨٢، ١٩٨.

خانه جعفر صادق عليه السلام: ٨٢، ٨٧.

خانه زين العابدين عليه السلام: ٨٧.

خانه عسكرين عليهما السلام: ٥٣٤.

خانه عیسی علیه السلام: ۴۹۹.

خانه فاطمه علیها السلام: ۷۳، ۷۴.

خانه کعبه: ۲۵، ۳۷، ۹۱، ۲۵۲.

خانه مریم علیها السلام: ۴۹۹.

خانه نوح علیه السلام: ۱۸۹.

خانه های رسول خدا صلی الله علیه و آله: ۳۳، ۳۵، ۶۰، ۷۴.

خراسان: ۲۲۸، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۱۲.

خورنق: ۱۷۹.

خیامک (امام حسین علیه السلام): ۴۵۰.

خیبر: ۶۶، ۱۷۱، ۱۷۵.

خیمه ابوبکر و عمر: ۸۸.

دار بقاء / دار البقاء: ۳۶۴، ۳۹۸، ۵۸۳، ۶۰۶.

دار الخلود: ۳۹۲.

دار السلام: ۱۹۱، ۳۲۷.

دار الفناء: ۶۰۶.

دار القرار: ۴۵۴.

ص: ٧٢٧

دار الكرامه: ٤٨١.

دار المقامه: ٣٩٥.

دار النبوه والرساله: ٥٩٣.

دار النعيم: ٤٠٢.

دار الهجره: ٥٩٤.

دجله: ١٨٦.

در كنده [مسجد كوفه]: ١٨٨، ١٩٦.

دروازه نجف: ١٠٧.

در گاه فاطمه عليها السلام: ٦٢، ٦٣.

در گاه معصومين عليهم السلام: ٥٨٠.

دگه حضرت صادق عليه السلام: ١٩٨.

دكه القضا: ١٩٥.

دگه ميان مسجد: ١٩٥.

دمشق: ٢٧١، ٣٥٠.

ده سرخ: ٥١٤.

دير: ٥٠٠، ٥٠١.

ذ

ذی طوی: ٥٥٣.

ر

رايع: ٨٧.

ربذه: ٨٧.

رصافه: ١٨٠.

الرضوان: ٥٨٦، ٥٩٠.

رضوى: ٥٥٣.

الركن والمقام: ٥٤.

رواق [امير المؤمنين عليه السلام]: ١٠٩.

روحا: ٢٠٤.

روضه [النبي صلى الله عليه و آله]: ٣.

روضه [بين منبر و قبر پیامبر صلى الله عليه و آله]: ٥٩، ٧٢، ٧٣.

روضه حضرت امير المؤمنين عليه السلام: ٣٦، ٩٥، ٦٢٩.

روضه حضرت امام حسين عليه السلام: ٣٦، ٢٢٥، ٢٧٤، ٢٩٩، ٣٠٤، ٣٦٣، ٣٦٥، ٣٧٣، ٣٧٦، ٣٨٠، ٣٨٩، ٤٠٠، ٤٧٣، ٤٨٢، ٥١٤، ٥١٧، ٥٢٣، ٦٣١.

روضه عباس بن امير المؤمنين عليهما السلام: ٣٩٩، ٤٠٠.

روضه امام على نقى عليه السلام: ٥٣٧.

روضه مقدسه رضويّه: ٥١٤، ٥١٧، ٥٢٣.

روضه مقدسه عسكريين عليهما السلام: ٥٣٤، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧.

روضه موسى بن جعفر عليهما السلام: ٤٩١، ٥٣٤.

روضه هاى مقدس [معصومين عليهم السلام]: ٣٢، ٣٣، ٥٨٩، ٥٩٠، ٦١٢، ٦١٥.

رى: ٦٦٨.

ص: ٧٢٨

ز

زمزم: ٤٤٥.

زورا: ٤٩٨.

زیر ناودان [مسجد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ]: ٦٢.

س

ستون اُبی لبابہ: ٦٠، ٦١، ٦٢.

ستون پنجم [مسجد کوفہ]: ١٩٧، ١٩٨.

ستون توبہ: ٦٣.

ستون چہارم [مسجد کوفہ]: ١٩٨.

ستون خلوق: ٦٠، ٦٥.

ستون سوّم [مسجد کوفہ]: ١٩٨.

ستون نزدیک سر حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ:

٦٠.

ستون نزدیک مقام نبی صلی اللہ علیہ و آلہ: ٥٨، ٦١.

ستون ہفتم [مسجد کوفہ]: ١٩٤، ١٩٥، ١٩٦، ١٩٧، ١٩٨.

سدرہ المنتہی: ٤٤٥.

سر اندیب: ٩١.

سرداب مقدس غیبت: ٥٣٩، ٥٤٧، ٥٦٧، ٥٧٠، ٥٧٢، ٥٧٤، ٦٤٢.

سرّ من رأی: ٥٣٤.

سقر: ٣٢٥، ٣٤٣، ٥٩٧.

سكّه الموالى: ٦٦٨، ٦٦٩.

سناباد: ٥١٤.

سوق الليل: ٥٩.

سيحان: ١٨٤.

ش

شاطئ الوادى الايمن: ١٨٦.

شام: ٩٩، ١٠١، ٤٢٠.

شريعته صادق عليه السلام: ٣٧٦.

شط فرات: ٣٧١.

شعب أبى طالب: ٦٦.

ص

الصفاء: ٤٤٥.

صفرا: ٨٧.

صفّه: ١٨٠، ١٩٨، ٢٠٧.

ض

ضرايح مطهره أنبياء: ٣.

ضرايح مقدّسه معصومين عليهم السلام: ٥٧٤، ٦٦٣.

ص: ٧٢٩

ضريح [امام حسين عليه السلام]: ٢٢٤، ٢٣٢، ٣٠٤، ٣٦٥، ٣٦٨، ٣٦٩، ٣٧٤، ٣٧٥، ٣٧٩، ٣٨٠، ٣٨١، ٣٨٢، ٣٨٣، ٣٨٤، ٣٨٦، ٣٨٩، ٤٠٢، ٤٠٣، ٤٠٥، ٤١٢، ٤٥٧، ٤٦٢، ٤٧٤.

ضريح امام رضا عليه السلام: ٥١٧، ٥٢٠، ٥٢٦، ٥٢٩، ٥٣٠، ٥٣١.

ضريح عباس بن امير المؤمنين عليهما السلام:

٤٠٠، ٤٠٢.

ضريح عسكريين عليهما السلام: ٥٣٥، ٥٣٦.

ضريح مقدس [أمير المؤمنين عليه السلام]: ١٢٠، ١٥٠، ١٥٥، ١٦٩، ٤٣٣.

ضريح مقدس [كاظمين عليهما السلام]: ٤٩٤.

ضريح منور هر يك از [معصومين عليهم السلام]:

٣٦، ٤١، ٥٩٠، ٥٩١، ٥٩٥، ٦٠٢، ٦٠٩، ٦٣٣.

ط

طور سينا: ١٠٣.

طور سينين: ١٨٧، ١٨٨.

طوس: ١٧٩، ٢٦٨، ٥٠٤، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥١٠، ٥١١، ٥١٣، ٥١٥، ٥١٦.

ع

عالج: ٢٣٣.

عتبات مقربان: ٣، ٣٤.

عتبه [امير المؤمنين عليه السلام]: ١٠٩.

عراق: ٢٧، ٩٦، ٢٣٧.

عرفات: ٢٣٧، ٤٧٦، ٤٧٧.

عريض: ٦٦٧.

غ

غاضريه: ٢٤٦، ٢٦٩، ٢٧٠، ٤٠٣، ٤٥٨.

غرفه مادر ابراهيم: ٨٤، ٨٥.

غري: ٩١، ٩٧، ١٠٠، ١٠٢.

ف

فرات: ١٧٧، ١٨٤، ١٨٥، ١٨٦، ٢٣١، ٢٥٦، ٢٦٠، ٢٧٠، ٢٧٢، ٢٨١، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٧، ٣٠٨، ٣٤٠، ٣٥٠، ٣٥٤، ٣٧١، ٣٧٧، ٣٩٩،
٤١٦، ٤٥٨، ٤٦٣، ٤٧٧.

ق

قائم: ٩٧.

قادسيه: ١٠٠، ٢٣٧.

قبة شريفه [امام حسين عليه السلام]: ٣٨٣، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٧.

قبره منوره [امير المؤمنين عليه السلام]: ١٠٦، ١٥٥.

قبر آمنه و عبدالله رضى الله عنها: ٨٧.

قبر ابراهيم عليه السلام: ١٠٣.

قبر امام امير المؤمنين عليه السلام: ٢٥، ٢٧، ٦٩، ٩٤، ٩٥، ٩٨، ٩٩، ١٠٠، ١٠٢، ١٠٣، ١٠٦، ١١٠، ١١١، ١١٣، ١١٦، ١٢٦، ١٢٩، ١٤٠، ١٤١، ١٥٤، ١٦٨، ١٨٩، ١٩٣، ٢٤٢، ٢٧٩.

قبر امام حسن عليه السلام: ٢٥، ٦٩، ٢٧٩.

قبر امام حسن عسكري عليه السلام: ٥٣٥.

قبر امام حسين عليه السلام: ١٣، ٢٥، ٢٧، ٦٩، ٩٢، ٩٤، ١١٣، ١٣٢، ١٣٧، ١٤١، ١٨٣، ١٨٩، ١٩٣، ٢١٤، ٢١٨، ٢١٩، ٢٢٠، ٢٢١، ٢٢٣، ٢٢٥، ٢٢٨، ٢٣١، ٢٣٣، ٢٣٤، ٢٣٥، ٢٣٧، ٢٣٩، ٢٤٠، ٢٤٢، ٢٤٣، ٢٤٥، ٢٤٦، ٢٤٧، ٢٤٩، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٥، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٠، ٢٦٣، ٢٦٤، ٢٦٨، ٢٦٩، ٢٧١، ٢٧٢، ٢٧٣، ٢٧٥، ٢٧٨، ٢٧٩، ٢٨٧، ٢٩٢، ٣٠٠، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٥، ٣٠٧، ٣٠٩، ٣١٠، ٣١١، ٣٢٣، ٣٢٩، ٣٣٤، ٣٥٤، ٣٦٠، ٣٦٥، ٣٦٦، ٣٧٢، ٣٨٢، ٣٨٦، ٤٠٣، ٤٠٥، ٤٠٦، ٤٠٩، ٤١٦، ٤١٩، ٤٢١، ٤٢٦، ٤٣٣، ٤٤٣، ٤٤٤، ٤٥٢، ٤٥٨، ٤٥٩، ٤٦٥، ٤٦٦، ٤٦٧، ٤٦٨، ٤٦٩، ٤٧٩، ٤٨٠، ٤٨١، ٤٨٣، ٤٨٤، ٤٨٥، ٤٨٦، ٥١١، ٥٢٥.

قبر امام رضا عليه السلام: ٥٠٥، ٥٠٧، ٥١٥، ٥١٦، ٥١٧، ٥٢١، ٥٢٥، ٥٣١.

قبر امام على نقى عليه السلام: ٥٣٥.

قبر امام موسى كاظم عليه السلام: ٤٩٠، ٤٩١، ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٥، ٤٩٦.

قبر امامزاده حمزه: ٦٦٩.

قبر حكيمة خاتون: ٥٣٧.

قبر حمزه بن عبد المطلب عليه السلام: ٨٢، ٨٤، ٨٧.

قبر حضرت رسول صلى الله عليه و آله: ٢٥، ٤٧، ٥١، ٥٢، ٥٤، ٥٦، ٥٩، ٦٤، ٦٥، ٦٦، ٦٨، ٦٩، ٢٧٩، ٤٩٢.

قبر سلمان رضى الله عنه: ٥٠٢.

قبر صالح عليه السلام: ٩٨، ١٠٣.

قبر عباس بن علي عليهما السلام: ٣٧٦، ٣٨٢، ٣٩٩، ٤٠١، ٤٦٠، ٤٧٤.

قبر عبد العظيم عليه السلام: ٦٦٩.

قبر علي بن جعفر صادق عليه السلام: ٦٦٧.

قبر علي بن الحسين عليهما السلام: ٨٠، ٣٢٢، ٣٤٤، ٣٥٢، ٣٦٩، ٣٨٢، ٣٩١، ٤٥٩، ٤٨٦، ٥٠٥.

قبر فاطمه بنت رسول الله صلى الله عليه وآله: ٦٩، ٧٢، ٧٣، ٧٤.

قبر فاطمه بنت اسد رضى الله عنها: ٨٦.

قبر فاطمه معصومه عليها السلام: ٦٦٤.

قبر قنبر رضى الله عنه: ٥٠٢.

قبر مسلم رضی الله عنه: ۱۸۰، ۱۹۸.

قبر نوح علیه السلام: ۱۰۲، ۱۰۳.

قبر هود علیه السلام: ۹۸، ۱۰۳.

قبر یونس علیه السلام: ۳۰۳.

قبرستان کوفه: ۹۸، ۱۰۶.

قبرهای اوصیای پیغمبران: ۲۰۴، ۲۵۲.

قبرهای پیغمبران: ۲۰۴، ۲۵۲.

قبرهای حجت‌های خدا: ۶۹.

قبرهای شهیدان: ۹۳، ۲۵۲، ۶۷۷.

قبرهای شهیدان آل محمد صلی الله علیه و آله: ۲۲۹.

قبرهای قریش: ۴۹۶.

قبرهای مؤمنان: ۶۷۲، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹.

قبور/قبرهای ائمه علیهم السلام: ۲۹، ۳۰، ۳۸، ۴۱، ۶۹، ۷۸، ۸۲، ۲۶۳، ۴۸۴، ۵۰۵، ۵۹۸، ۶۲۶.

قبور ائمه بقیع علیهم السلام: ۷۲، ۷۸، ۸۲.

قبور شهدا [کربلا]: ۳۴۷، ۳۵۸، ۳۶۹، ۴۰۵، ۴۵۹.

قبور شهدای احد: ۸۲، ۸۴، ۸۵، ۶۷۷.

قبور مقدسه حضرت رسول و ائمه علیهم السلام: ۲۳، ۴۶۰، ۵۸۶.

قم: ۵۱۳، ۵۱۵، ۶۶۴، ۶۶۶، ۶۶۷.

کربلا/ کربلاى معلی: ۳۶، ۹۹، ۱۰۷، ۱۷۹، ۲۳۶، ۲۴۱، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۲، ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۲، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۷۶، ۳۸۶، ۳۹۱، ۳۹۲، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۴۶، ۴۶۹، ۴۷۹، ۴۸۳، ۵۰۵، ۵۱۲، ۵۵۲، ۵۹۵.

کرخ: ۹۶.

کرمان: ۶۴۵.

کعبه معظمه: ۲۵، ۳۷، ۹۱، ۱۷۰، ۱۹۰، ۲۳۹، ۲۵۲، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۶، ۳۶۷، ۳۹۴، ۵۹۴.

کوفه: ۹۱، ۹۴، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۷، ۱۲۹، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۷، ۲۱۷، ۲۴۲، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۷، ۲۶۵، ۲۷۸، ۲۹۱.

کوه طور: ۳۶.

م

محراب میان مسجد [کوفه]: ۱۹۸.

المحشر: ۵۵۵.

محل سر مبارک امام حسین علیه السلام: ۱۰۰.

محلّ شهادت امام حسین علیه السلام: ۲۷۲.

محل منبر قائم آل محمد صلی الله علیه و آله: ۱۰۰، ۱۳۲.

محلّ النعیم: ۴۷۴.

ص: ٧٣٢

محل نماز ابراهيم عليه السلام: ١٩٠.

محل نماز پيغمبران عليهم السلام: ١٩١.

محل نماز خضر عليه السلام: ١٩٠.

محل نماز من (على عليه السلام): ١٩٠.

محل نماز مهدي عجل الله فرجه: ١٩٠.

مدائن: ٥٠٢.

مدفن سر امام حسين عليه السلام: ١٠٠، ١٠٤.

مدينه: ٣٩، ٤٩، ٦٠، ٦٢، ٦٤، ٦٥، ٦٦، ٦٧، ٧٠، ٧٤، ٨٢، ٨٣، ٨٧، ٩٠، ٩٧، ١١٨، ١١٩، ٢٢٤، ٢٦٥، ٢٧٦، ٢٨٠، ٤٢٦، ٥١٢.

مراقده أنبياء: ٣، ٩٦، ٦٧٠.

مرقد امام زاده حمزه: ٦٦٩.

مرقد عبد العظيم حسني: ٦٦٨.

مساجد معروفه: ٢١٠.

مساجد كوفه: ١٧٧.

مسجد احزاب: ٨٤، ٨٥.

مسجد اشعث: ٢٠٣.

مسجد أقصى: ١٩١، ١٩٢.

مسجد امير المؤمنين عليه السلام: ٨٧.

مسجد براءا: ٤٩٨، ٥٠١.

مسجد بني ظفر: ٢٠٣.

مسجد بنى كاهل: ٢١٢.

مسجد ثقيف: ٢٠٣.

مسجد جامع مدينه: ٢٩١.

مسجد جدير: ٢٠٣.

مسجد جعفي: ٢٠٣، ٢١٢.

مسجد الحرام: ٥٤، ٦٠، ٢٦٤، ٢٦٥.

مسجد حمراء: ٢٠٣.

مسجد حنّانه: ١٠٧، ١١٨، ٦٣.

مسجد خلوت: ٨٢.

مسجد رسول صلى الله عليه و آله / مسجد النبي صلى الله عليه و آله:

٦٠، ٦٤، ٦٨، ٨٥، ١٧٥، ٢٦٤، ٢٦٥.

مسجد زيد بن صوحان: ٢٠٩، ٢١٠.

مسجد سقيا: ٨٢.

مسجد سلمان فارسي رضي الله عنه: ٨٧.

مسجد سماك: ٢٠٣.

مسجد سهله: ٢٠١، ٢٠٢، ٢٠٣، ٢٠٤، ٢٠٥، ٢٠٧، ٢٠٨، ٢١٢.

مسجد شمس: ٥٠٢.

مسجد صعصعه بن صوحان: ٢١٠، ٢١١، ٢١٢.

مسجد غدير خم: ٨٧.

مسجد غني: ٢٠٣، ٢١٢.

مسجد فاطمه عليها السلام: ٨٢.

مسجد فتح: ٨٢، ٨٥.

مسجد فضيخ: ٨٤، ٨٥.

مسجد قبا: ٨٢، ٨٣، ٨٤، ٨٥.

مسجد كوفه: ٣٩، ٩١، ٩٦، ٩٩، ١٠٢، ١٠٣، ١٨٠، ١٨٧، ١٨٩، ١٩٠، ١٩١، ١٩٢، ١٩٣، ١٩٤، ١٩٦، ١٩٧، ١٩٨، ١٩٩، ٢٠٠، ٢٠١،
٢٠٧، ٢٦٥.

مسجد مدینه: ۶۰.

مسجد یونس بن مَتّی علیه السلام: ۲۰۳.

مسجدهای مبارک: ۲۰۳.

مسجدهای ملعون: ۲۰۳.

مسجدی که منافقان به حيله و مکر بنا کردند: ۸۵.

مسکن و محل نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله: ۸۴.

مشاهد شریفه: ۳۷، ۵۰، ۲۰۰، ۳۶۷، ۴۰۲، ۵۸۹، ۵۹۷.

مشاهد مدینه: ۸۴.

المشعر الحرام: ۵۴، ۴۵۱.

مشهد امیر المؤمنین علیه السلام: ۱۶۹.

مشهد کاظمین علیهما السلام: ۴۹۸.

المشهد المعظم (امام حسین علیه السلام): ۴۵۳.

المشهد المعظم (عباس بن علی علیه السلام): ۴۰۲.

مشهد ک (امام حسین علیه السلام): ۳۶۶، ۳۷۲، ۳۷۴، ۳۷۶، ۳۷۹، ۳۸۳، ۳۸۷.

مشهد (امام رضا علیه السلام): ۵۳۱.

مشهد (امام زمان «عج»): ۵۷۱.

مشهد (هر یک از ائمه علیهم السلام): ۵۹۷.

مصرع / مصرع بدنک (امام حسین علیه السلام):

مقابر مسلمانان: ۶۷۸.

مقام ابراهيم عليه السلام: ۱۹۵، ۴۵۱.

مقام امام امير المؤمنين عليه السلام: ۱۹۵.

مقام امام حسن عليه السلام: ۱۹۸.

مقام امام زين العابدين عليه السلام: ۱۹۸.

مقام جبرئيل: ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۱۹۸.

مقام حضرت رسول صلى الله عليه و آله: ۵۵، ۵۸، ۶۰، ۶۱، ۶۲.

مقام خضر عليه السلام: ۱۹۴.

مقبره الصفا: ۱۸۱.

تحفه الزائر ؛ تحفه الزائر ؛ ص ۷۳۳

ه معظّمه: ۳۹، ۴۷، ۶۶، ۸۴، ۸۷، ۱۷۰، ۱۸۹، ۲۲۴، ۲۳۶، ۲۶۵، ۲۷۶، ۴۲۰، ۴۵۱، ۴۷۷، ۵۰۴، ۵۷۷.

منبر (رسول الله صلى الله عليه و آله) ۵۱، ۵۵، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۳، ۶۴، ۷۲، ۷۳.

منزل پیغمبران و اوصیا و صالحان: ۲۰۴.

منی: ۱۷۰، ۴۷۹.

موته: ۸۷.

موضع سر امام حسين عليه السلام: ۱۰۱، ۱۰۷.

موضع سر رسول خدا صلى الله عليه و آله: ۵۱.

موضع قبر امير المؤمنين عليه السلام: ۹۶، ۹۷، ۱۰۱، ۱۰۲.

موضع قدم رسول خدا صلى الله عليه و آله: ۸۷.

موقف الحساب: ۳۹۰.

موقف عرفات: ٤٧٦، ٤٧٧.

موقف على عليه السلام: ٢٣٣.

میان قبر و منبر: ۶۰، ۷۲، ۷۳.

میان منبر و خانه / خانه های من (رسول الله صلی الله علیه و آله): ۵۸، ۶۰.

میدان کوفه: ۹۶.

ن

ناحیه پاهای علی بن الحسین علیهما السلام: ۳۴۵.

ناحیه قصر ابن هبیره: ۲۹۲.

النار: ۹، ۱۱، ۱۳۴، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۹، ۱۵۱، ۲۹۳، ۳۰۷، ۳۱۱، ۳۱۶، ۳۲۱، ۳۲۵، ۳۳۳، ۳۳۶، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۵۱، ۳۵۶، ۳۶۲، ۳۷۰، ۳۷۸، ۳۸۶، ۳۹۰، ۴۱۰، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۶.

۴۶۱، ۴۷۲، ۵۴۰، ۵۴۵، ۵۶۱، ۵۶۶، ۵۶۸، ۵۷۱، ۵۸۰، ۵۸۳، ۵۸۶، ۵۸۷، ۶۰۵، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۳۸، ۶۶۲، ۶۷۵.

ناودان [مسجد رسول الله صلی الله علیه و آله]: ۶۲، ۶۳.

نجف / نجف اشرف: ۳۶، ۹۱، ۹۲، ۹۷، ۹۸، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۱۶، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۸، ۱۹۱، ۱۹۳، ۲۲۶، ۲۳۷، ۲۶۸، ۴۲۶، ۵۰۵، ۵۱۲، ۶۷۰.

نزد پای امام حسین علیه السلام: ۳۲۲، ۳۷۵، ۳۹۱.

نزد پای امام رضا علیه السلام: ۵۲۱.

نزد پای قبر [امیر المؤمنین علیه السلام]: ۱۱۳.

نزد سر امام رضا علیه السلام: ۵۲۱.

نزد سر مبارک آن حضرت (امام حسین علیه السلام): ۳۶۸، ۳۹۰، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۷۴.

نزدیک روضه و منبر [رسول الله صلی الله علیه و آله]: ۶۳.

نزدیک سر علی بن الحسین علیهما السلام: ۳۵۸.

نزدیک سر مبارک [امیر المؤمنین علیه السلام]: ۱۵۱.

نهر بلخ: ١٨٦.

نهر دجله: ١٨٦.

نهر علقمى: ٣٣٠، ٣٧٦.

نهر فرات: ٣٧٠، ٤١٦، ٤٧٥.

نهر كربلا: ١٨٧.

نهر الكوثر: ٥٥٥.

نيل / نيل مصر: ١٨٤، ١٨٦.

نينوى: ٤٠٣.

و

الواد المقدس: ٣٦.

وادى السلام: ١٨٢.

ى

يمن: ١٨١، ١٨٢.

- ۱- اجازات الحدیث، سید احمد حسینی اشکوری / انتشارات کتابخانه آیها لله مرعشی نجفی، قم، چاپ اول، ۱۴۱۰ ه. ق.
- ۲- احتجاج طبرسی، احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی / نشر المرتضی، مشهد مقدس، ۱۴۰۳ ه.
- ۳- ارشاد، شیخ مفید / کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم، ۱۴۱۳ ه. ق، چاپ اول.
- ۴- ارشاد القلوب، حسن بن محمد دیلمی / منشورات الرضی، قم.
- ۵- استبصار، شیخ طوسی / دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۹۰ ه. ق، چاپ سوم.
- ۶- اعیان الشیعه، سید محسن امین / دارالتعارف، بیروت، ۱۴۰۳ ه. ق- ۱۹۸۳ م.
- ۷- اقبال الاعمال، علی بن موسی بن جعفر بن طاووس / دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۴۱۴ ه. ق، چاپ اول.
- ۸- الأمان، سید علی بن طاووس / مؤسسه آل البیت علیهم السلام، قم، ۱۴۰۹ ه. ق، چاپ اول.
- ۹- امالی صدوق، شیخ صدوق / مؤسسه اعلمی بیروت، ۱۴۰۰ ه. ق، ۱۹۸۰ م، چاپ پنجم.
- ۱۰- امالی طوسی، شیخ طوسی / مکتبه الداوری، قم.
- ۱۱- امل الآمل، محمد بن حسن (حزّ عاملی) / ناشر دارالکتاب الاسلامی، مطبعه نمونه قم، ۱۳۶۲ / ۱۱ / ۲۲.
- ۱۲- اندیشه سیاسی علامه مجلسی، ابوالفضل سلطان محمدی، ناشر بوستان کتاب قم.
- ۱۳- انوار نعمانیه، سید نعمت الله جزائری، مؤسسه اعلمی، بیروت، ۱۴۰۴ ه. ق، چاپ چهارم.

ب

- ۱۴- بحار الانوار، علامه مجلسی / دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۷۴ ش، چاپ سوم.
- ۱۵- بشاره المصطفی، محمد بن علی طبری / المكتبه الحیدریه، نجف اشرف، ۱۳۸۳ ش، ۱۹۶۳ م، چاپ دوم.
- ۱۶- بصائر الدرجات، صفار قمی / مكتبه المرعشی، قم، ۱۴۰۴ ه. ق.
- ۱۷- البلد الأمين، شیخ ابراهیم کفعمی.

ت

- ۱۸- تاج العروس، سید محمد مرتضی حسینی زبیدی / دارالفکر، بیروت، ۱۴۱۴ ه. ق، ۱۹۹۴ م.
- ۱۹- تاج الموالد (ضمن مجموعه نفیسه)، شیخ طبرسی / مكتبه بصیرتی، قم.
- ۲۰- تاریخ الأئمه (ضمن مجموعه نفیسه)، ابن أبی الثلج بغدادی / مكتبه بصیرتی، قم.
- ۲۱- تاریخ بغداد، خطیب بغدادی / دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۱۷ ه. ق، ۱۹۷۷ م، چاپ اول.
- ۲۲- تاریخ مدینه دمشق، ابن عساکر / دارالفکر للطباعه والنشر، بیروت، ۱۴۲۱ ه. ق، ۲۰۰۰ م.
- ۲۳- تذکره القبور، آیة الله شیخ عبدالکریم گزی، چاپخانه اسماعیلیان- قم، ۱۳۷۱ ش، چاپ اول.
- ۲۴- تراجم الرجال، سید احمد حسینی / مطبعه الخیام، قم، ۱۴۰۴ ه. ق.
- ۲۵- تفسیر عیاشی، محمد بن مسعود بن عیاش السلمی / مكتبه علمیه اسلامیه، تهران، ۱۳۸۰ ش.
- ۲۶- تفسیر فرات، فرات بن ابراهیم بن فرات الکوفی / مؤسسه چاپ و نشر وابسته به وزارت ارشاد اسلامی، تهران، ۱۴۱۰ ه. ق، ۱۹۹۱ م، چاپ اول.
- ۲۷- تفسیر قمی، علی بن ابراهیم قمی / دارالکتب للطباعه والنشر، قم، ۱۳۸۷ ش.
- ۲۸- تلامذه علامه مجلسی، سید احمد حسینی، مطبعه خیام- قم، ۱۴۱۰ ه. ق، چاپ اول.

٢٩- توحيد، شيخ صدوق / مؤسسه نشر اسلامي، قم، ١٣٩٨ هـ. ق، ١٣٥٧ ش.

٣٠- تهذيب الأحكام، شيخ طوسي، دارالكتب الاسلاميه، ١٣٦٥ ش، چاپ چهارم.

ث

٣١- ثواب الأعمال، شيخ صدوق / مكتبه صدوق، تهران، ١٣٩١ هـ. ق.

ج

٣٢- جامع الرواه، محمد بن علي اردبيلي / مكتبه المصطفوي، قم.

٣٣- جامع عباسي، شيخ بهائي رحمه الله.

٣٤- جعفریات (ضمن قرب الاسناد)، محمد بن محمد الاشعث الكوفي / مكتبه نينوى الحديثه، تهران.

٣٥- جمال الاسبوع، علي بن موسى بن طاووس / منشورات الرضي، قم، ١٣٣٠ ش.

٣٦- جمع پريشان، مختاري / انتشارات دليل ما.

ح

٣٧- حقائق المقربين، مير محمد صالح خاتون آبادي.

٣٨- الحكمه المتعاليه في الاسفار العقليه الأربعة / صدر الدين محمد شيرازي، مطبعه الحيدري، طهران، ١٣٨٣ ش، (مكتبه المصطفوي - قم).

خ

٣٩- خاتمه المستدرک، محدث نوري، مطبعه ستاره - قم، ١٤١٥ هـ. ق، چاپ اول.

٤٠- خرائج وجرائح، قطب الدين راوندي / مؤسسه الامام المهدي عليه السلام، قم، ١٤٠٩ هـ. ق.

٤١- الخصال، شيخ صدوق / مؤسسه نشر اسلامي، قم، ١٤٠٣ هـ. ق، ١٣٦٢ ش.

د

٤٢- دروس، شهيد اول / مؤسسه نشر اسلامي، قم، ١٤١٤ هـ. ق، چاپ اول.

۴۳- الدرود الواقیه، علی بن موسی بن جعفر بن طاووس / مؤسسه نشر اسلامی، قم ۱۴۱۴ ه. ق، چاپ اوّل.

۴۴- دعوات راوندی، قطب الدین راوندی / مؤسسه الامام المهدی علیه السلام، قم ۱۴۰۷ ه. ق، چاپ اوّل.

۴۵- دلائل الإمامه، محمد بن جریر بن رستم طبری / منشورات الرضی، قم، ۱۳۶۳ ش.

ذ

۴۶- الذریعه، حاج آقا بزرگ تهرانی / مؤسسه اسماعیلیان، قم.

۴۷- ذکر الشیعه، شهید اول / مؤسسه آل البیت علیهم السلام، قم، ۱۴۱۹ ه. ق، چاپ اول.

ر

۴۸- رجال کشی، شیخ طوسی / مؤسسه آل البیت علیهم السلام، قم، ۱۴۰۴ ه. ق.

۴۹- رساله آداب سلوک حاکم با رعیت، مرحوم مجلسی.

۵۰- رجال نجاشی، نجاشی / مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۳ ه. ق، چاپ چهارم.

۵۱- رساله اربعه ایام ضمیمه مزار آقا حسین خوانساری

۵۲- روضات الجنات، میرزا محمدباقر الموسوی خوانساری / الدار الاسلامیه- بیروت، ۱۴۱۱ ه. ق، چاپ اول.

۵۳- روضه الواعظین، فتال نیشابوری / منشورات الرضی، قم، ۱۳۶۸ ش، چاپ سوم.

۵۴- ریاض السیاحه، حاج زین العابدین.

ریاض العلماء، میرزا عبدالله افندی.

۵۵- ریحانه الأدب، محمدعلی مدرس تبریزی / چاپخانه حیدری، ۱۳۷۴ ش، چاپ چهارم.

ز

۵۶- زندگی نامه علامه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی / سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۷۸ ش، چاپ اول.

س

۵۷- سرائر، ابن ادريس حلی / مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۴ ه. ق، چاپ سوم.

۵۸- سفینة البحار، حاج شیخ عباس قمی / انتشارات کتابخانه محمودی.

٥٩- شرح نهج البلاغه، ابن أبي الحديد/ دار إحياء الكتب العلميّه، بيروت، ١٣٨٦ هـ. ق، ١٩٦٧ م، چاپ دوم.

ص

٦٠- صحيفه الإمام الرضا عليه السلام، تحقيق مؤسسه الإمام المهدي عليه السلام، قم، ١٤٠٨ هـ. ق، ١٣٦٦ ش.

٦١- صحيفه نور، مركز مدارك فرهنگي انقلاب اسلامي، ١٣٦٢ ش، بهمن ماه.

ع

٦٢- عتيق غروي (بنا بر نقل بحار الانوار).

٦٣- عدّه الداعي، احمد بن فهد حلّي / دار الكتاب الاسلامي، ١٤٠٧ هـ. ق، ١٩٨٧ م، چاپ اول.

٦٤- عقل سرخ، محمدرضا حكيمي / انتشارات دليل ما، چاپ دوم، ١٣٨٤ ش.

٦٥- علل الشرائع، شيخ صدوق / مطبعه الحيدريه، نجف اشرف، ١٣٨٥ ش، ١٩٦٦ م.

٦٦- عيون أخبار الرضا عليه السلام، شيخ صدوق / مطبعه الحيدريه، نجف اشرف.

غ

٦٧- الغيبه، سيد علي بن عبد الحميد (بنا بر نقل بحار الانوار).

ف

٦٨- فرحه الغري، سيد عبدالكريم بن طاووس / منشورات الرضي، قم.

٦٩- فضل زياره الحسين عليه السلام، محمد بن علي بن حسن علوي الشجري / مكتبه المرعشي، قم، ١٤٠٣ هـ. ق.

٧٠- فلاح السائل، علي بن موسى بن طاووس / دفتر تبليغات اسلامي، قم.

٧١- فوائد رضويه، حاج شيخ عباس قمي.

٧٢- فهرست كتابخانه گلپايگانی.

٧٣- الفيض القدسي ضمن بحار الانوار، جلد ١٠٥، چاپ مكتبه اسلاميه / ١٠٢ چاپ مؤسسه وفاء، بيروت.

ق

٧٤- قرب الاسناد، عبدالله حميرى / مؤسسه آل البيت عليهم السلام، قم، ١٤١٣ هـ. ق، چاپ اول.

٧٥- قصص الأنبياء، قطب الدين راوندى مؤسسسه المفيد للطباعه والنشر، بيروت،

۱۴۰۹ ه. ق، ۱۹۸۹ م، چاپ اول.

۷۶- قصص العلماء، میرزا محمد تنکابنی / نشر علمیه اسلامی.

ک

۷۷- کافی، ثقه الاسلام کلینی / دار الکتب الاسلامیه، تهران.

۷۸- کامل الزیارات، جعفر بن محمد بن قولویه / مطبعه المرتضویه، نجف اشرف ۱۳۵۶ ش.

۷۹- کتاب سلیم بن قیس، سلیم بن قیس هلالی / نشر الهادی، قم، ۱۴۱۵ ه. ق، ۱۳۷۳ ش چاپ اول.

۸۰- کشف الحجب والأستار، سید اعجاز حسینی نیشابوری / مطبعه بهمن، ۱۴۰۹ ه. ق، چاپ دوم.

۸۱- کشف الظنون، مصطفی بن عبدالله / دار الفکر، بیروت، ۱۴۰۲.

۸۲- کشف الغمه، علی بن عیسی اربلی / دارالکتب الاسلامی، بیروت، ۱۳۸۰ ش.

۸۳- کمال الدین، شیخ صدوق / مؤسسه نشر اسلامی، قم ۱۴۱۶ ه. ق، چاپ سوم.

۸۴- کنز العمال، متقی بن حسام الدین هندی / مؤسسه الرساله، بیروت، ۱۴۰۹ ه. ق، ۱۹۸۹ م.

۸۵- کنگره آقا حسین خوانساری به کوشش آیه الله استادی.

۸۶- الکنی واللقاب، حاج شیخ عباس قمی / مکتبه الصدر، تهران، ۱۳۶۸ ش، چاپ پنجم.

۸۷- الکواکب المنتشره (طبقات اعلام الشیعه، القرن الثانی عشر)، حاج آقابزرگ تهرانی / انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۲ ش، چاپ اول.

گ

۸۸- گلشن ابرار، جمعی از پژوهشگران حوزه علمیه قم / نشر معرفت.

ل

۸۹- لسان العرب، ابن منظور مصری / نشر أدب الحوزه، قم، ۱۴۰۵ ه. ق، ۱۳۶۳ ش.

۹۰- لطایف الامثال و ظرائف الاقوال، رشید الدین وطواط / ناشر أهل قلم، چاپ اول، ۱۳۷۶.

۹۱- لطیفه های سیاسی محمود حکیمی

۹۲- لغت نامه دهخدا، علی اکبر دهخدا/ نشر مؤسسه انتشارات چاپ دانشگاه تهران.

۹۳- لؤلؤه البحرين، شیخ یوسف بحرانی / مؤسسه آل البيت عليهم السلام، چاپ دوم.

م

۹۴- المحاسن، احمد بن محمد بن خالدبرقی / دارالکتب الاسلامیه تهران، ۱۳۷۰ ه. ق، ۱۳۳۰ ش.

۹۵- مجمع البحرين، طریحی / دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران.

۹۶- المدخل من البحار، مؤسسه الوفاء، بیروت، ج (۰).

۹۷- مرآه الاحوال جهان نما، آقا احمد بن محمدعلی کرمانشاهی / تحقیق مؤسسه علامه وحید بن بهبهانی، انتشارات انصاریان.

۹۸- مرآه العقول، مولا محمدباقر مجلسی / دارالکتب اسلامیه، چاپ دوم، ۱۴۰۴ ه. ق.

۹۹- مزار شهید، شهید اول / مؤسسه امام مهدی علیه السلام، قم، ۱۴۱۰ ه. ق، چاپ اول.

۱۰۰- مزار کبیر، محمد بن جعفر المشهدی / مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۹ ه. ق، چاپ اول.

۱۰۱- مزار مفید، شیخ مفید / کنفرانس جهانی هزاره شیخ مفید، قم، ۱۴۱۳ ه. ق، چاپ اول.

۱۰۲- مسالک الأفهام، شهید ثانی / مؤسسه معارف اسلامیه، قم، ۱۴۱۷ ه. ق، چاپ اول.

۱۰۳- مصباح الزائر، سید علی بن طاووس / مؤسسه آل البيت عليهم السلام قم، ۱۴۱۷ ه. ق، چاپ اول.

۱۰۴- مصباح کفعمی، شیخ کفعمی / مؤسسه اعلمی، بیروت، ۱۳۹۵ ه. ق، ۱۹۷۵ م، چاپ دوم.

۱۰۵- مصباح المتهدجد، شیخ طوسی / مؤسسه فقه الشیعه، بیروت، ۱۴۱۱ ه. ق، چاپ اول.

۱۰۶- معانی الأخبار، شیخ صدوق/ مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۶ ه. ق، چاپ سوم.

۱۰۷- مقنعه، شیخ مفید/ مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۷ ه. ق، چاپ چهارم.

۱۰۸- مکارم الاخلاق، شیخ طبرسی/ دار البلاغه، بیروت، ۱۴۱۱ ه. ق، ۱۹۹۱ م، چاپ دوم.

۱۰۹- مکارم الاخلاق، علامه جزایری

۱۱۰- من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق/ مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۴ ه. ق، چاپ سوم.

۱۱۱- مناقب ابن شهر آشوب/ المطبعه العلمیه، قم.

۱۱۲- مناقب ابن مغازلی/ مناقب علی بن ابی طالب علیه السلام، علی بن محمّد بن محمّد الواسطی/ مکتبه الاسلامیه، تهران، ۱۴۰۳ ه، چاپ دوم.

۱۱۳- منتخب الانوار المزیئه، الأصل للعلامه النسابه النیلی، تحقیق مؤسسه امام هادی علیه السلام، قم ۱۴۲۰ ه، ۱۳۷۸ ش، چاپ اول.

۱۱۴- منتخب التواریخ، معین الدین مظفری، انتشارات أساطیر، ۱۳۸۳ ه، چاپ اول.

۱۱۵- موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام، تألیف مؤسسه امام هادی علیه السلام، قم، ۱۴۲۶ ه، ۱۳۸۴ ش.

ن

۱۱۶- نهاییه ابن اثیر، ابن اثیر جزری/ مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، قم، ۱۳۶۷ ش، چاپ چهارم.

۱۱۷- نهاییه الاحکام، علامه حلّی/ مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، قم، ۱۴۱۰ ه، چاپ دوم.

۱۱۸- نهج البلاغه، تحقیق صبحی الصالح/ مؤسسه دار الهجره، قم.

و

۱۱۹- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی/ مؤسسه آل البیت علیهم السلام، قم، ۱۴۱۱ ه، چاپ اول.

۱۲۰- وقایع السنین والاعوام، میر عبدالحسین خاتون آبادی، ناشر کتابفروشی اسلامیه.

۱۲۱- وقعه صفین، نصر بن مزاحم المنقری/ مؤسسه العربیه الحدیثه، قاهره، ۱۳۸۲ ه، چاپ دوم.

۱۲۲- یادنامه مجلسی، مهدی مهریزی و هادی ربانی، نشر وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۳۷۹.

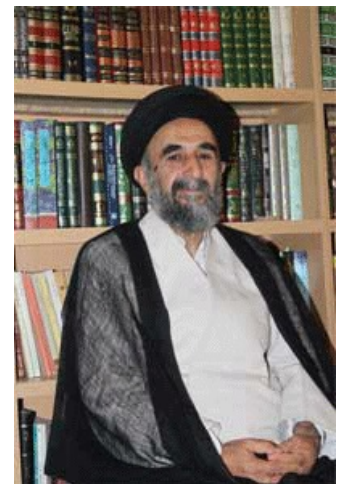
۱۲۳- یازده رساله فارسی، حسن حسن زاده / ۱۴۱۲ ه. ق.

۱۲۴- الیقین، سید رضی الدین علی بن طاووس / مؤسسه دارالکتاب قم، ۱۴۱۳ ه، چاپ اول.

۱۲۵- ینابیع الموده، سلیمان بن ابراهیم قندوزی / دارالکتب العراقیه، قم ۱۳۸۵ ه. ق، ۱۹۶۶ م، چاپ هشتم

درباره ما

آشنایی با مؤسس، مدیر و مسئول تحقیقات مؤسسه پیام امام هادی علیه السلام

آیت الله سید هادی رفیعی پور علوی، در سال ۱۳۲۷ در شهرستان اصفهان متولد گردید. ایشان پس از دوران کودکی و تحصیلات ابتدایی در قامت نوجوانی سیزده ساله، در سال ۱۳۴۰ وارد حوزه علمیه اصفهان گردید. سه سال بعد یعنی از سال ۱۳۴۳ در حوزه علمیه قم و در مدرسه منتظریه حقانی، مشغول تحصیل شد.

دوران مقدماتی و سطح را در محضر حضرات آیات و حجج اسلام: بهشتی، قدوسی، شیخ زاده، جنتی، خزعلی، حرم پناهی، صناعی، مشکینی، احمدی میانجی و... به تلمذ پرداختند.

در علوم قرآنی، فلسفه، منطق و عرفان از محضر حضرات آیات: مصباح یزدی، مطهری، انصاری شیرازی، جوادی آملی، حسن زاده آملی و... بهره بردند.

دروس خارج فقه، اصول و رجال را از محضر حضرات آیات عظام: شیخ کاظم تبریزی، حاج سید محمد رضا گلپایگانی، میرزا هاشم آملی، حاج سید علی علامه فانی، حاج شیخ جواد تبریزی، حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی، حاج سید موسی شبیری

زنجانی، مکارم شیرازی، وحید خراسانی و... استفاده نمود، و به درجه اجتهاد نائل گردیدند.

ایشان در سایه عنایات اهل بیت علیهم السلام، سالیان متمادی ضمن تحصیل، به تدریس در رشته های ادبیات، منطق، فلسفه، فقه، اصول و علوم قرآنی در حوزه علمیه قم (مدرسه مبارکه فیضیه، مدرسه شهیدین، جامعه الزهراء سلام الله علیها، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و غیره) اشتغال داشتند.

از جمله سوابق اجرایی ایشان می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

راه اندازی کمیته انقلاب اسلامی، در آغاز پیروزی انقلاب - بندرعباس.

راه اندازی و مدیریت حمل و نقل بنادر، در ابتدای انقلاب، سال ۵۷-۵۸ - بندرعباس.

نماینده حضرت امام (ره) در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بندرعباس.

مسئول کمیسیون مرکزی پیگیری فرمان حضرت امام خمینی (ره) مبنی بر عدم تحزب و گروه گرایی در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی کشور.

معاون آموزش جامعه الزهراء سلام الله علیها.

مؤسس، مدیر و مسئول تحقیقات موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

تألیفات، تحقیقات و تصحیحات ایشان در زمینه های، فقه، حدیث، ادعیه، زیارت، مهدویت، معارف اسلامی و...، با همکاری پژوهشگران این مؤسسه به چاپ رسیده است که این آثار ارزشمند، مورد تأیید و تقدیر مراجع عظام، محققین، اساتید و فضایی حوزه و دانشگاه می باشد و در جشنواره های مختلف مورد تقدیر قرار گرفته است.

ایشان در هفته پژوهش و فناوری سال ۱۳۹۰، به عنوان پژوهشگر برتر استان قم انتخاب شدند.

آیت الله رفیعی پور همواره معتقد است، هر عالمی باید با تحقیقات جدی و دقیق به اندازه خود، خلأ های علمی و فرهنگی را پر کند و معارف سازنده و ناب اسلامی را به جامعه معرفی نماید.

درباره موسسه امام هادی علیه السلام

موسسه پیام امام هادی علیه السلام در سال ۱۳۷۱ (۱۵ ذیحجه ۱۴۱۲ قمری) با مدیریت حضرت آیت الله سید هادی رفیعی پور با هدف تصحیح و تحقیق، تألیف، احیاء تراث و نشر کتاب های فقه، حدیث و معارف مورد نیاز اسلامی و برطرف کردن کمبودهای تحقیقی جامعه خصوصاً حوزه های علمیه، تاسیس شد. و در این راستا کتبی تصحیح و تحقیق و تألیف نموده که مورد تأیید و لطف رهبر معظم انقلاب، مراجع عظام و مراکز حوزوی و دانشگاهی و شخصیت های فرهنگی قرار گرفته و بعضی از آنها برنده جایزه و لوح تقدیر کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، کتاب سال حوزه علمیه قم، کتاب سال رضوی، کتاب سال ولایت، کتاب فصل جمهوری اسلامی ایران و... واقع شده است.

این موسسه با بیش از دو دهه فعالیت علمی و پژوهشی خود دستاورهای شایسته ای داشته است از جمله:

۱- تصحیح و تحقیق کتاب المقنع شیخ صدوق (ره) که در سال ۱۳۷۴ چاپ شد در این اثر ثابت شد که این کتاب هم فقه است و هم حدیث (فقه مأثور) این کتاب به عنوان کتاب سال جمهوری اسلامی ایران برگزیده شد.

۲- تحقیق و تصحیح کتاب الهدایه شیخ صدوق (ره) که در سال ۱۳۷۹ چاپ شد این کتاب به عنوان کتاب سال جمهوری اسلامی ایران برگزیده شد. متن الهدایه نیز همچون المقنع، روایت بوده و از مصادر بحارالانوار می باشد. متن کتاب با چندین نسخه خطی مقابله و تصحیح شده است. مقدمه این کتاب، شامل کامل ترین شرح زندگانی مرحوم صدوق (ره) و مطالبی جدید از جمله درباره مشایخ صدوق (ره) می باشد.

۳- تحقیق و تصحیح کتاب منتخب الأنوار المضيئه فی ذکر الحججه (عج) در بخش امام مهدی (ع) انجام شد. این کتاب به عنوان کتاب برگزیده حوزه علمیه قم و کتاب برگزیده در سومین دوره کتاب سال ولایت ۱۳۷۹ و اثر ارزنده در نخستین جشنواره کتاب سال ولایت ۱۳۸۷ در بخش فرهنگی مسجد مقدس جمکران معرفی شد. این کتاب منتخبی از کتاب الأنوار المضيئه است که از مصادر بحارالأنوار می باشد و در دوازده فصل پیرامون احوال حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بحث می کند و شبهات درباره آن حضرت را پاسخ می دهد.

۴- تصحیح و تحقیق کتاب الإعتقادات شیخ صدوق (ره) که به عنوان برنده لوح و جایزه از جشنواره کتاب سال حوزه علمیه قم معرفی شد.

کتاب الإعتقادات از قدیمی ترین و معتبرترین کتب اعتقادی شیعه بوده و بیش از ده قرن است که مورد توجه و عنایت علما، می باشد. این کتاب از نظر شیعه و علمای زمان شیخ صدوق (ره) به قدری حائز اهمیت و مورد توجه بوده که همه فرق اسلامی، شیعه را با این خصوصیات شناسایی می کردند. عبارت روشن و رسا از جمله خصوصیات این متن وزین اعتقادی است، که با این قلم رسا نسبت های غیر صحیحی که بعضی از فرق به شیعه می دادند رد نموده و چهارچوبی صحیح و معتبر از اعتقادات شیعه امامیه بیان کرده است.

۵- کتاب دعاء الندبه و توثیقه من الکتاب و السنه که در بیست و سومین دوره جایزه کتاب فصل پاییز ۱۳۹۱ برنده جایزه و... معرفی شد. مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۲ همزمان با ایام برپایی بیست و ششمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران، ضمن

بازدید از غرفه موسسه امام هادی علیه السلام در جریان تازه های نشر موسسه قرار گرفتند و پیرامون کتاب شریف "دعاء الندبه و توثيقه من الكتاب والسنة" فرمودند: "این کار، کار خیلی خوبی است".

در این کتاب سعی شده که تمام عبارت دعای ندبه با آیات قرآن و روایات تطبیق داده شود و روایاتی مثل یا مشابه متن دعا در پاورقی از روایات آورده شود تا اگر کسی احیاناً بخواهد در سند آن تردید کند به طور آشکار برای او روشن باشد که این متن مطابق با روایات اسلامی و اعتقادات شیعه می باشد. مقدمه ای وزین و علمی در اول کتاب پیرامون سند و تقویت آن آمده است، چون این کتاب مورد استفاده محققین قرار می گیرد چندین فهرست در آخر کتاب آورده شده است و می توان گفت چنین کتابی در زمینه دعای ندبه بی نظیر است، و در تقویت متن آن کمال دقت شده است، و برنده لوح و جایزه با رتبه برگزیده، ممتاز و رتبه اول و... گردید.

۶- تألیف کتاب موسوعه زیارات المعصومین (ع) در ۷ مجلد، که در هفتمین دوره کتاب سال ولایت، کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و رتبه اول کتاب (در بخش تصحیح و تحقیق) اهل قلم اصفهان ۱۳۸۴ و کتاب برگزیده چهارمین جشنواره انتخاب کتاب رضوی ۱۳۹۰ معرفی شد.

این مجموعه که در نوع خود بی نظیر است، شامل زیارات معصومین علیهم السلام اعم از مطلقه، مخصوصه، زیارات جامعه و... در پنج جلد و دو جلد دیگر، یکی به فهارس فنی اختصاص یافته و دیگری مقدمه این مجموعه می باشد. زیارات هر کدام از معصومین علیهم السلام در باب های ذیل تدوین گردیده است: ۱- مختصر زندگی هر معصوم ۲- فضل (مدینه، نجف، کربلا و...) ۳- فضل موضع قبر ۴- فضل زیارت ۵- زمان های مستحب زیارت ۶- آداب مستحب زیارت ۷- کیفیت زیارت ۸- آداب بعد از زیارت ۹- وداع.

۸- ناشر برگزیده سیزدهمین دوره همایش کتاب سال حوزه ۱۳۹۰

۹- ناشر برتر در چهارمین جشنواره کتاب سال رضوی ۱۳۹۰

۱۰- این مؤسسه در سال ۱۳۹۴ جزو ۱۰ مؤسسه برتر پژوهشی در حوزه علمیه قم توسط معاونت پژوهشی حوزه علمیه قم معرفی شد و برنده لوح و جایزه شد.

مؤسسه تلاش دارد فعالیت های پژوهشی خود را با علما، دانشمندان و صاحب نظران در میان گذاشته و در دیدار با آنان از راهنمایی های آنان بهره مند گردد و در این راستا چندین بار با مقام معظم رهبری و نیز با حضرات آیات عظام شبیری زنجانی، وحید خراسانی، سیستانی، سبحانی، صافی گلپایگانی، مرحوم حاج شیخ جواد تبریزی؛ و... دیدار داشته اند.

برای اولین بار "کارگاههای آشنایی با متون و معارف زیارات المعصومین علیهم السلام" توسط مؤسسه در حوزه علمیه قم و اصفهان تشکیل شد و در این دوره یک روزه به طور فشرده برای شرکت کنندگان مسائل علمی و معرفتی پیرامون منابع زیارات، مسائل اجتماعی و سیاسی در زیارات، اعتقادات در زیارات، اخلاق و تربیت در زیارات، و پرسش و پاسخ مطرح شد، و تاکنون بیش از هزار نفر از فضلا و طلاب سطح بالا در این دوره آموزشی شرکت کرده اند.

شبکه های اجتماعی

لینک صفحات رسمی موسسه امام هادی علیه السلام در شبکه های اجتماعی اینستاگرام، فیس بوک، گوگل +، توئیتر، بیسفون و نحوه دریافت مطالب از تلگرام منتشر می شود.

(برای استفاده از کانالهای تلگرام باید نرم افزار تلگرام را در گوشی خود به روز رسانی کنید و یا از نرم افزار تلگرام بر روی کامپیوتر استفاده کنید)

اینستاگرام فی_س_ب_و_ک گروه تلگرام کانال تلگرام توئیتر گوگل+

برای عضویت در کانال تلگرام روایات ناب می توانید آدرس @revayatenab را در تلگرام تایپ و برای گروه یا عضو ارسال و بر روی آن کلیک کرده و سپس گزینه join را انتخاب کنید.

یا اینکه پس از کلیک بر روی لینک زیر گزینه join را انتخاب کنید.

ب_رای_دری_اف_ت_آخ_ری_ن_اخ_ب_ار_و_پیامکها_ع_ض_و_ک_ان_ال_موسسه_امام_هادی_علیه_السلام_در_ت_ل_گ_رام_ش_وی_د:

<http://www.imamhadi.ir>

اطلاعات تماس

آدرس: قم، خیابان توحید، کوچه ۵، پلاک ۳۱

تلفن: ۰۲۵۳۸۸۲۵۲۵۵

معرفی سایت های موسسه امام هادی علیه السلام

۱- سایت رسمی موسسه پیام امام هادی علیه السلام

(www.imamhadi.ir)

سایت رسمی موسسه امام هادی علیه السلام در سال ۱۳۸۲ و با هدف ترویج فرهنگ شیعه تاسیس شد ...

۲- سایت فروشگاه کتاب و محصولات فرهنگی موسسه پیام امام هادی علیه السلام

(eshop.imamhadi.ir)

فروش کتب مذهبی و شیعی

سایت روایات ناب موسسه پیام امام هادی

امور فرهنگی موسسه امام هادی (ع) با هدف ترویج مطالعه روایات، از ابتدای آبان ماه ۱۳۹۵ اقدام به برگزاری مسابقات روایات ناب نموده است. منبع این مسابقه هفتگی کانال تلگرامی روایات ناب می باشد. شرکت کنندگان می توانند با سرچ احادیث داخل کانال، به آسانی به جواب سوالات دست یابند و سپس جواب ها را همراه با نام و نام خانوادگی، نام شهر و شماره همراه، به لینک مسابقه ارسال نمایند. در پایان هر هفته از بین شرکت کنندگان قرعه کشی انجام می شود و به نفر اول کارت هدیه پنجاه هزار تومانی و نفرات دوم تا چهارم جوایز ارزنده تقدیم می گردد. شما نیز می توانید عضویت در کانال روایات ناب از طریق نرم افزار تلگرام در این مسابقات شرکت نمایید.

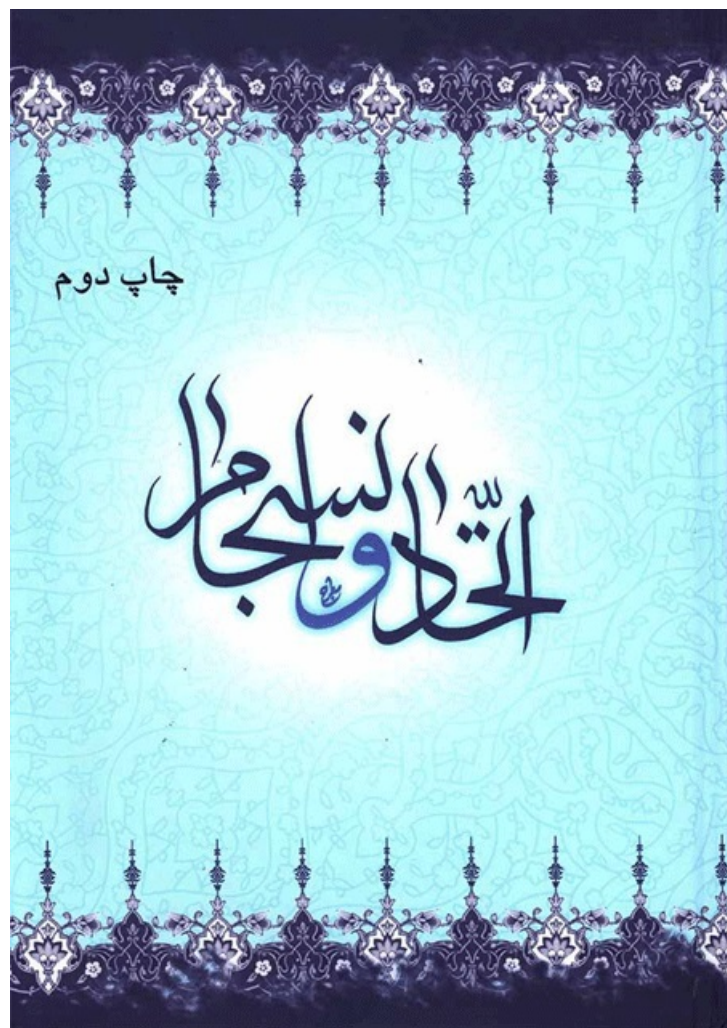
آدرس کانال روایات ناب:

<https://telegram.me/revayatenab>

لینک جواب مسابقه: https://telegram.me/javab_revayatenab

لیست آثار

۱- اتحاد و انسجام

عنوان و نام پدیدآور: اتحاد و انسجام/ نویسنده موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری: [۶۳۰] ص.: مصور، عکس.

شابک: ۵۵۰۰۰ ریال: ۹۶۴-۸۸۳۷-۰۸-۲

وضعیت فهرست نویسی: فاپا (برون سپاری)

یادداشت: کتاب حاضر به مناسبت سال اتحاد ملی و انسجام اسلامی منتشر شده است.

یادداشت: عنوان دیگر: اتحاد و انسجام (بمناسبت سال اتحاد ملی و انسجام اسلامی).

یادداشت: کتابنامه: ص. [۶۰۷] - ۶۱۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: اتحاد و انسجام (بمناسبت سال اتحاد ملی و انسجام اسلامی).

موضوع: وحدت اسلامی

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : BP۲۳۳/۵ الف/۲۳/۱۳۸۶

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۲

شماره کتابشناسی ملی : ۱۱۹۱۱۸۳

۲- اصحاب امام حسین علیه السلام

سرشناسه : رفیعی پورعلوی، افتخار سادات

عنوان و نام پدیدآور : اصحاب امام حسین علیه السلام / افتخار سادات رفیعی پورعلوی؛ [برای] موسسه الامام الهادی، گروه پژوهشی تاریخ و سیره.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی(ع)، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۵۱ ص.؛ ۱۴/۵×۲۱ س م.

فروست : بصیر؛ ۲.

شابک : ۹۱۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۳۸-۱

یادداشت : ص.ع. به انگلیسی: The companions imam al-husayn.

یادداشت : این کتاب با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ شده است.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۳۳ - ۲۳۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : این کتاب در اصل پایان نامه کارشناسی مولف بوده است.

موضوع : حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- اصحاب

موضوع : Hosayn ibn Ali, Imam III, ۶۲۵ - ۶۸۰ -- Companions

موضوع : حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- سرگذشتنامه

موضوع : Hosayn ibn Ali, Imam III, ۶۲۵ - ۶۸۰ -- Biography

موضوع : واقعه کربلا، ۶۱ق -- شهیدان

موضوع : Karbala, Battle of, Karbala, Iraq, ۶۸۰ -- Martyrs

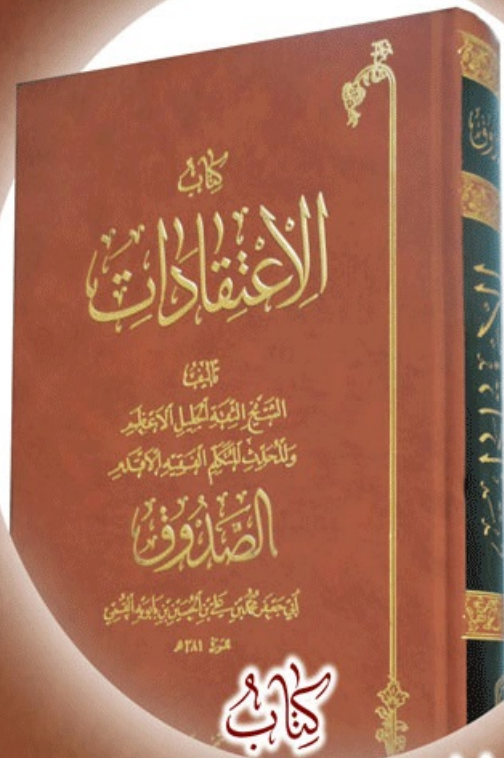
شناسه افزوده : موسسه پیام امام هادی(ع). گروه پژوهشی تاریخ و سیره

شناسه افزوده : ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. معاونت امور فرهنگی

رده بندی کنگره : BP۴۲/الف۶ ۱۳۹۴

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۳۷

شماره کتابشناسی ملی : ۴۳۵۷۱۵۹

الاعتقادات

(بلا هوامش و تعلیقات)

نصیح
مؤسسه امام هادی
فلسفیه

سرشناسه: ابن بابویه، محمد بن علی، ۳۱۱ - ۳۸۱ ق.

عنوان و نام پدیدآور: ... الاعتقادات / تألیف شیخ صدوق ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمی؛ تحقیق و تعلیق
موسسه الامام الهادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۵۲۰،۸ ص.

شابک : ۲۲۵۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۸-۶

وضعیت فهرست نویسی : فاپا (چاپ دوم).

یادداشت : عربی.

یادداشت : ص.ع لاتینی شده: Abu jafar,mohammad b.ali b. al- husayn b.... Kitab al- itiqadat....

یادداشت : چاپ اول: ۱۳۸۹ (فیفا).

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : چاپ سوم: ۱۴۳۵ق.= ۱۳۹۲.

موضوع : شیعه امامیه -- عقاید -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : ۲۰۹/۶/BP۲۰۹/الف۲الف ۶ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۱۷۲

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۷۷۶۳۹

۴- الدعاء للمنتظر المهدي و الفرج علی یدیه فی احادیث النبی و اهل بیت علیه السلام

عنوان و نام پدیدآور : الدعاء للمنتظر المهدي و الفرج علی یدیه فی احادیث النبی و اهل بیت علیه السلام/تالیف موسسه الامام الهادی (ع)

مشخصات نشر : قم: پیام امام هادی(ع)، ۱۴۳۲ق= ۱۳۹۰ش.

مشخصات ظاهری : ۳،۷۷ص.

شماره کتابشناسی ملی : ۲۹۱۵۴۴۲

۵- انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمومنین علیه السلام
پیرامون روزه و ماه رمضان

انوار درخشان

چهل حدیث معتبر

به انضمام
خطبه شعبانیه رسول اکرم ﷺ
و خطبه امیرالمؤمنین ﷺ

پیرامون روزه و ماه رمضان

تهیه و تنظیم

موسسه پیام امام هادی ﷺ

عنوان و نام پدیدآور: انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمومنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان / تهیه و تنظیم موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: ۸۴ ص.؛ ۱۲×۲۰ س م.

شابک: ۲۰۰۰ ریال (چاپ اول)؛ ۸۴۰۰ ریال ۹۶۴-۹۰۰۶۹-۲-۳؛ ۸۴۰۰ ریال (چاپ هفتم)؛ ۲۵۰۰ ریال (چاپ سوم)

وضعیت فهرست نویسی: برون سپاری.

یادداشت: عربی - فارسی.

یادداشت: چاپ قبلی: موسسه امام هادی (ع)، ۱۳۷۸.

یادداشت: چاپ اول: ۱۴۱۹ق. = پاییز ۱۳۷۷.

یادداشت: چاپ ششم.

یادداشت: چاپ هفتم: تابستان ۱۳۸۸.

یادداشت: چاپ سوم: ۱۳۷۹.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۸۲] - ۸۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمومنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق -- خطبه ها

موضوع: دعای شعبانیه

موضوع: اربعینات -- قرن ۱۴

موضوع: روزه (اسلام) -- احادیث

موضوع: رمضان -- احادیث

موضوع: دعاهاى ماه رمضان

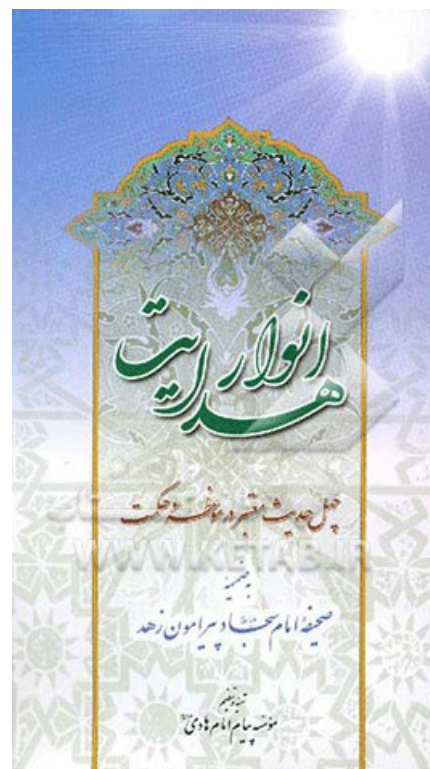
شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)، گردآورنده

رده بندی کنگره : BP۱۴۳/۹/الف ۸۸ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۸

شماره کتابشناسی ملی : ۱۸۶۶۳۵۲

۶- انوار هدایت، چهل حدیث معتبر در موعظه و حکمت: به ضمیمه صحیفه امام سجاد علیه السلام پیرامون زهد

عنوان و نام پدیدآور : انوار هدایت، چهل حدیث معتبر در موعظه و حکمت: به ضمیمه صحیفه امام سجاد علیه السلام پیرامون زهد/ تهیه و تنظیم موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی(ع)، ۱۳۷۷ = ۱۴۱۹ ق.

مشخصات ظاهری : ۱۳۶ ص؛ ۱۱ × ۲۱ س م.

شابک : ۲۵۰۰ ریال: ۹۶۴-۹۰۰۶۹-۳-۱ ؛ ۳۰۰۰ ریال (چاپ سوم) ؛ ۴۰۰۰ ریال (چاپ چهارم) ؛ ۶۵۰۰ ریال (چاپ پنجم) ؛ ۱۳۰۰۰ ریال (چاپ ششم) ؛ ۱۹۰۰۰ ریال (چاپ هفتم)

یادداشت : فارسی - عربی

یادداشت : چاپ سوم: تابستان ۱۳۷۹.

یادداشت : چاپ چهارم: ۱۳۸۲.

یادداشت : چاپ پنجم: زمستان ۱۳۸۵.

یادداشت : چاپ ششم: بهار ۱۳۸۸.

یادداشت : چاپ هفتم : ۱۳۸۹.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۳۲]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر : چهل حدیث معتبر در موعظه و حکمت

موضوع : علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق. -- کلمات قصار

موضوع : احادیث اخلاقی -- قرن ۱۴

موضوع : احادیث شیعه -- قرن ۱۴

موضوع : اربعینات -- قرن ۱۴

موضوع : زهد -- احادیث

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : BP۲۴۸/الف ۱۳۷۷۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۱

شماره کتابشناسی ملی : م ۷۷-۱۷۷۳۰

۷ - آرامش بهشتی در پرتو اصلاح الگوی مصرف

عنوان و نام پدیدآور: آرامش بهشتی در پرتو اصلاح الگوی مصرف/مؤلف موسسه امام هادی (ع).

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۳۴۸ ص.

شابک: ۴۸۰۰۰ ریال: ۹۶۴-۸۸۳۷-۲۹-۵

وضعیت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : ص.ع. به انگلیسی: Paradise tranquility ...

یادداشت : کتابنامه: ص. [۳۳۳] - ۳۳۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : مصرف -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع : صرفه جویی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

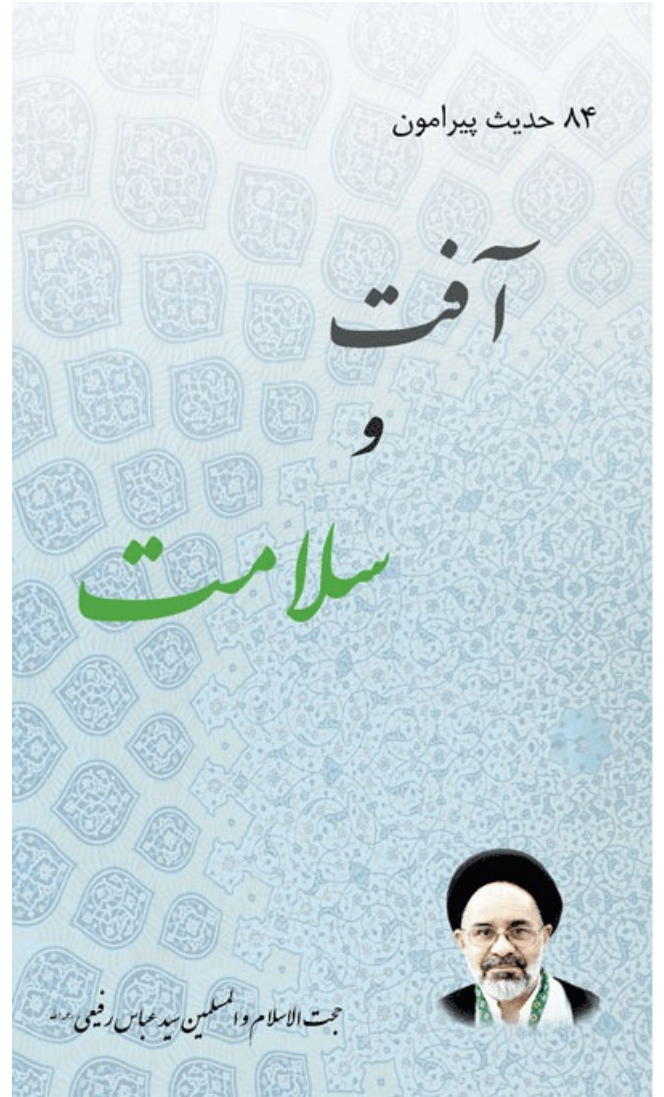
شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : ۱۳۸۹ ۳۷آ/BP۲۵۰/۳۵

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۳۲

شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۱۸۱۱۹

۸ - آفت و سلامت در گفتار پیشوایان : شناخت آفت، حفظ سلامت

سرشناسه: رفیعی پور علویجه، عباس، ۱۳۳۵ -

عنوان و نام پدیدآور: آفت و سلامت در گفتار پیشوایان: شناخت آفت، حفظ سلامت/تالیف سیدعباس رفیعی پورعلوی؛ به
کوشش موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی(ع)، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۴۸ ص.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: احادیث شیعه -- قرن ۱۴

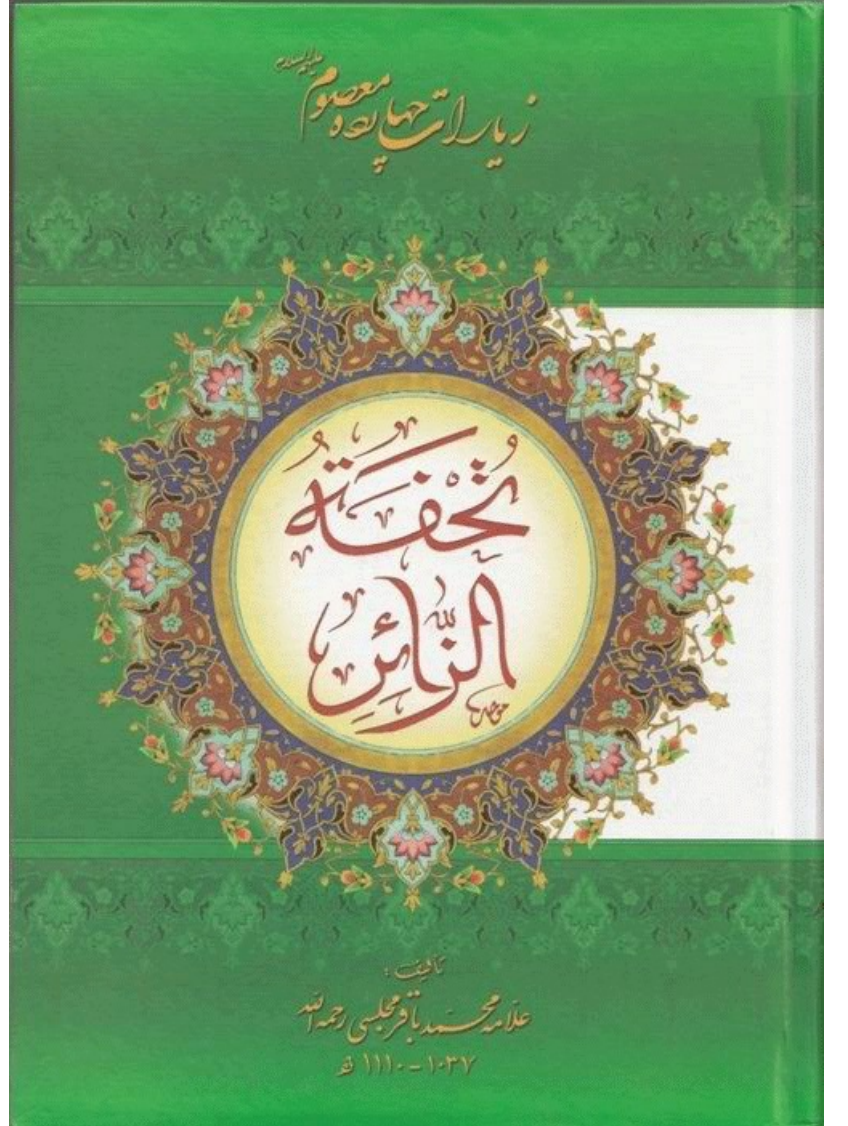
شناسه افزوده: موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : BP۱۳۶/۹ / ۱۳۹۳ ۷۲۷۴

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۵۲۶۰۷

۹- تحفه الزائر

سرشناسه : مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷ - ۱۱۱۱ ق.

عنوان و نام پدید آور : تحفه الزائر / تالیف محمد باقر مجلسی.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری : ۱۴۴، [۷۵۶] ص.: جدول.

شابک : ۹۰۰۰ ۰ ریال: ۹۷۸۹۶۴۸۸۳۷۰۵۶

وضعت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : عنوان روی جلد: زیارات چهارده معصوم علیهم السلام.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۷۳۵] - ۷۴۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

عنوان روی جلد : زیارات چهارده معصوم علیهم السلام.

موضوع : حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- زیارت نامه ها

موضوع : زیارت و زائران -- آداب و رسوم

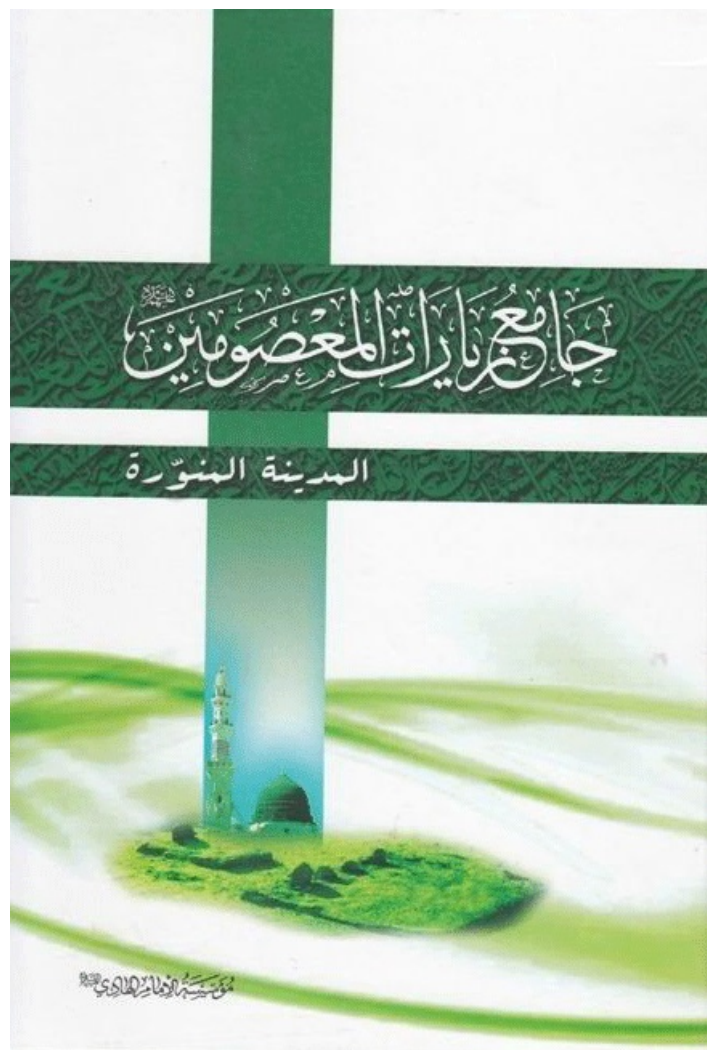
شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : BP۲۶۲/م۳ت۳ ۱۳۸۶

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۶

شماره کتابشناسی ملی : ۱۱۴۵۲۱۲

۱۰ - جامع زیارات المعصومین علیهم السلام

عنوان و نام پدیدآور: جامع زیارات المعصومین علیهم السلام / التالیف مؤسسها امام الهادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۴۳۲ ق. = ۱۳۸۹ -

مشخصات ظاهری: ج.

شابک: ۳۰۰۰۰۰ ریال: دوره ۹۶۴-۸۸۳۷-۱۰-۴؛ ج. ۱-۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۱-۲؛ ج. ۲-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۲-۰؛ ج. ۳-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۳-۹؛ ج. ۴-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۴-۷؛ ج. ۵-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۵-۵؛ ج. ۶-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۶-۳؛

یادداشت: عربی.

یادداشت: پشت جلد لاتینی شده: Jami ziyarat al- masumin.

یادداشت: این کتاب با مشارکت و حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ شده است.

یادداشت: کتابنامه.

مندرجات: ج. ۱. المدینة المنورة. - ج. ۲. النجف الاشرف. - ج. ۳. زیارات الامام الحسين علیه السلام. - ج. ۴. زیارات

الكاظمين، والعسكريين، والحجه عليهم السلام. - ج. ٥. زيارات على بن موسى الرضا عليهما السلام. ٦. الزيارات الجامعه

موضوع : زيارتنامه ها

رده بندی ديويي : ٢٩٧/٧٧٧

رده بندی كنگره : BP٢٧١/ج ٢ ١٣٨٩

شناسه افزوده : موسسه امام هادي (ع)

شماره كتابشناسي ملي : ٢٦٣٠٠٣٣

١١ - جواني فرصت نوآوري و شكوفايي

eshop.imamhadi.ir

عنوان و نام پدیدآور: جوانی فرصت نوآوری و شکوفایی / تهیه و تنظیم موسسه امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: پیام امام هادی، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص.: مصور، عکس؛ ۱۱×۲۰ س.م.

شابک: ۱۶۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۷-۱؛ ۳۰۰۰۰ ریال (چاپ سوم)

وضیعت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : چاپ سوم: تابستان ۱۳۸۹.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۹۵] - ۲۰۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : جوانان مسلمان

موضوع : جوانان -- جنبه های اخلاقی

موضوع : مشاهیر -- سرگذشتنامه

موضوع : شهیدان مسلمان

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : ۱۶۵/۲۳۰/BP ج ۸۷/۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳

شماره کتابشناسی ملی : ۱۶۷۱۰۹۳

۱۲ - حکمت های کوتاه از پیامبر اکرم و اهل بیت علیهم السلام

عنوان و نام پدیدآور : حکمت های کوتاه از پیامبر اکرم و اهل بیت علیهم السلام / مولف موسسه پیام امام هادی علیه السلام؛ با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری : ۳۵۵ ص.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

فروست : بصیر؛ ۲.

شابک : ۱۴۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۳۲-۲

وضیعت فهرست نویسی : فایا(چاپ دوم)

یادداشت : فارسی - عربی.

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی : -Brief apothegms: from the prophet Muhammad and his ahl al-
... bayt

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : بالای عنوان: قصار الحکم.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۳۰۷-۳۱۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

عنوان دیگر : قصار الحکم.

موضوع : چهارده معصوم -- کلمات قصار

موضوع : *Fourteen Innocents of Shiite -- Quotations

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

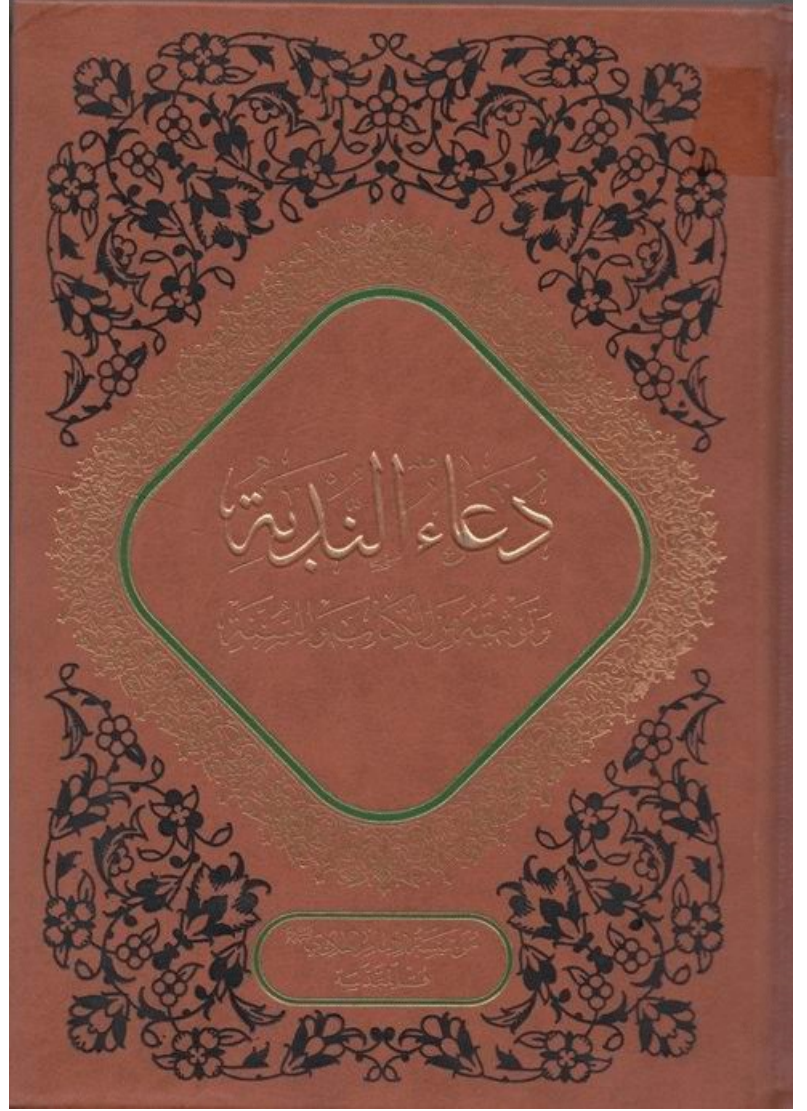
شناسه افزوده : ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. معاونت امور فرهنگی

رده بندی کنگره : ۱۳۶/۹BP/ح ۸ ۱۳۹۵

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵

شماره کتابشناسی ملی : ۴۱۷۱۸۹۳

۱۳ - دعاءالندبه و توثيقه من الكتاب والسنة

سرشناسه : موسسه امام هادی (ع)

عنوان قراردادى : دعای نديه .شرح

عنوان و نام پديدآور : دعاءالندبه و توثيقه من الكتاب والسنة / التاليف والتحقيق موسسه الامام الهادى -قم المقدسه.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی(ع) □ ۱۴۳۴ ق. = ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهرى : ۸۵۵ □ ۶۷۵ ص.: جدول.

شابك : ۱۸۰۰۰۰ ريال: گالينگور: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۲۶-۰؛ ۲۴۰۰۰۰ ريال: گالينگور □ چاپ سوم

وضعيت فهرست نویسى : تجديد چاپ.

يادداشت : عربى.

يادداشت : پشت جلد به انگليسى: . The Dua al-nudbah

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : چاپ سوم: ۱۴۳۵ق. = ۱۳۹۲.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

عنوان دیگر : The Dua al-nudbah.

موضوع : دعای ندبه -- نقد و تفسیر

رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۸م/BP۲۶۹/۷۰۴۲۲

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۴

شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۲۵۰۴۸

۱۴ - دیار سجده : چهل حدیث از سیره سیدالسادین در سفر به بیت الحرام

eshop.imamhadi.ir

چهل حدیث از سیره ی سید الساجدین
در سفر بیت الله الحرام

محمد مهدی کافی

شابک : ۱۵۰۰۰ ریال : ۷-۲۸-۸۸۳۷-۹۶۴

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۲۴۵۸۲

عنوان و نام پدیدآور : دیار سجده : چهل حدیث از سیره سیدالساجدین در سفر به بیت الحرام / محمد مهدی کافی .

مشخصات نشر : قم : موسسه پیام امام هادی(ع) ، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری : ۹۶ ص.؛ ۲۰×۵/۱۱ س م.

یادداشت : کتابنامه : ص. ۹۵ - ۹۶ ؛ همچنین به صورت زیرنویس .

موضوع : علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق. -- احادیث

موضوع : حج -- احادیث

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۴

رده بندی کنگره : BP۴۳/۲ / ک ۲ د ۹ د ۱۳۸۹

سرشناسه : علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق.

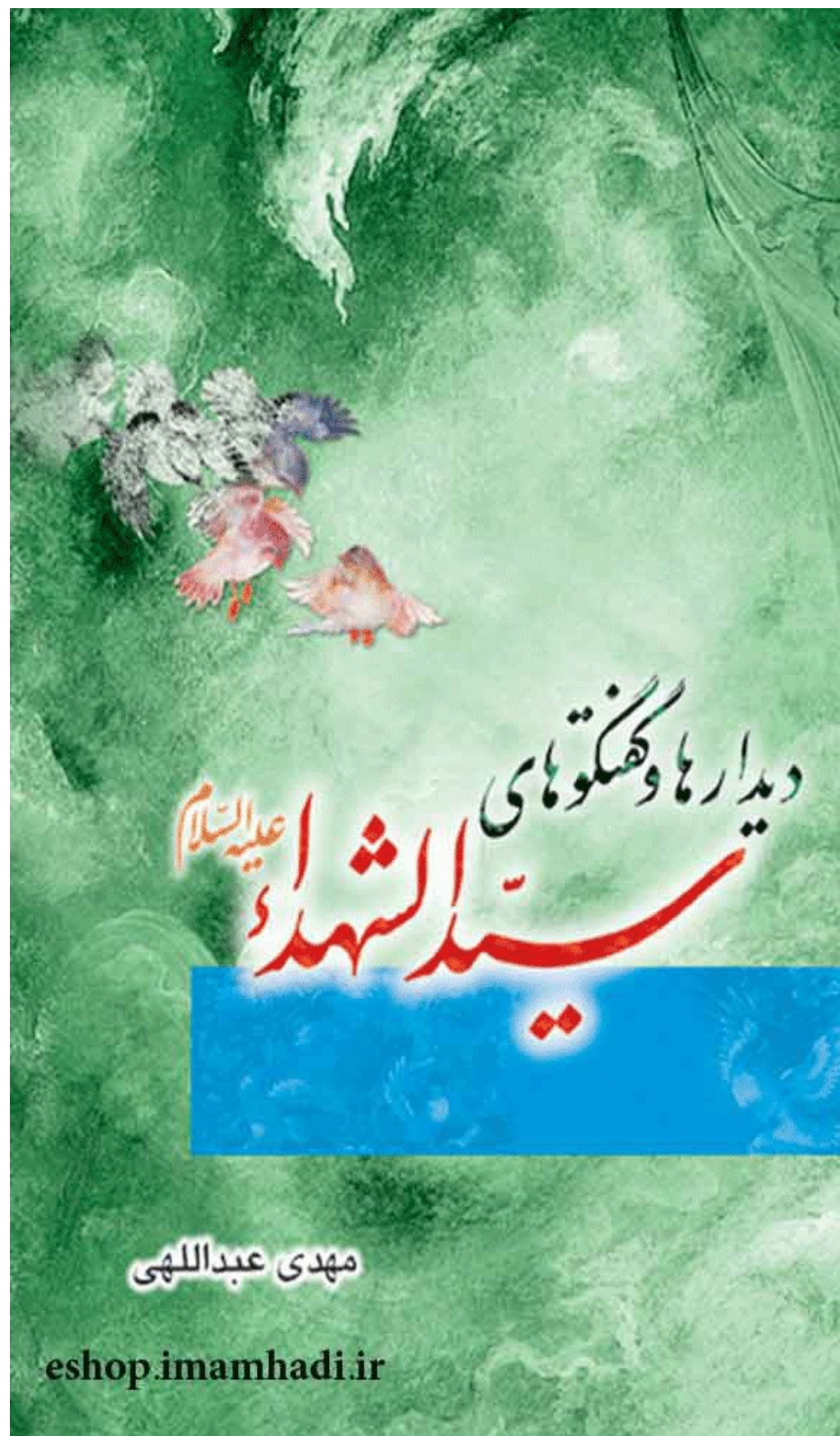
شناسه افزوده : کافی، محمدمهدی، ۱۳۴۸ -، گردآورنده

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

۱۵ - دیدارها و گفتگوهای سیدالشهدا علیه السلام

عنوان و نام پدیدآور: دیدارها و گفتگوهای سیدالشهدا علیه السلام / نویسنده مهدی عبداللهی.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی(ع)، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص.

یادداشت: چاپ اول: ۱۳۸۶ (فیا).

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : چاپ سوم: ۱۳۹۱.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۱۹] - ۱۲۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

موضوع : حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- سرگذشتنامه

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۳

رده بندی کنگره : BPP۴۱/۴ع/۹۵۲۷ ۱۳۸۸

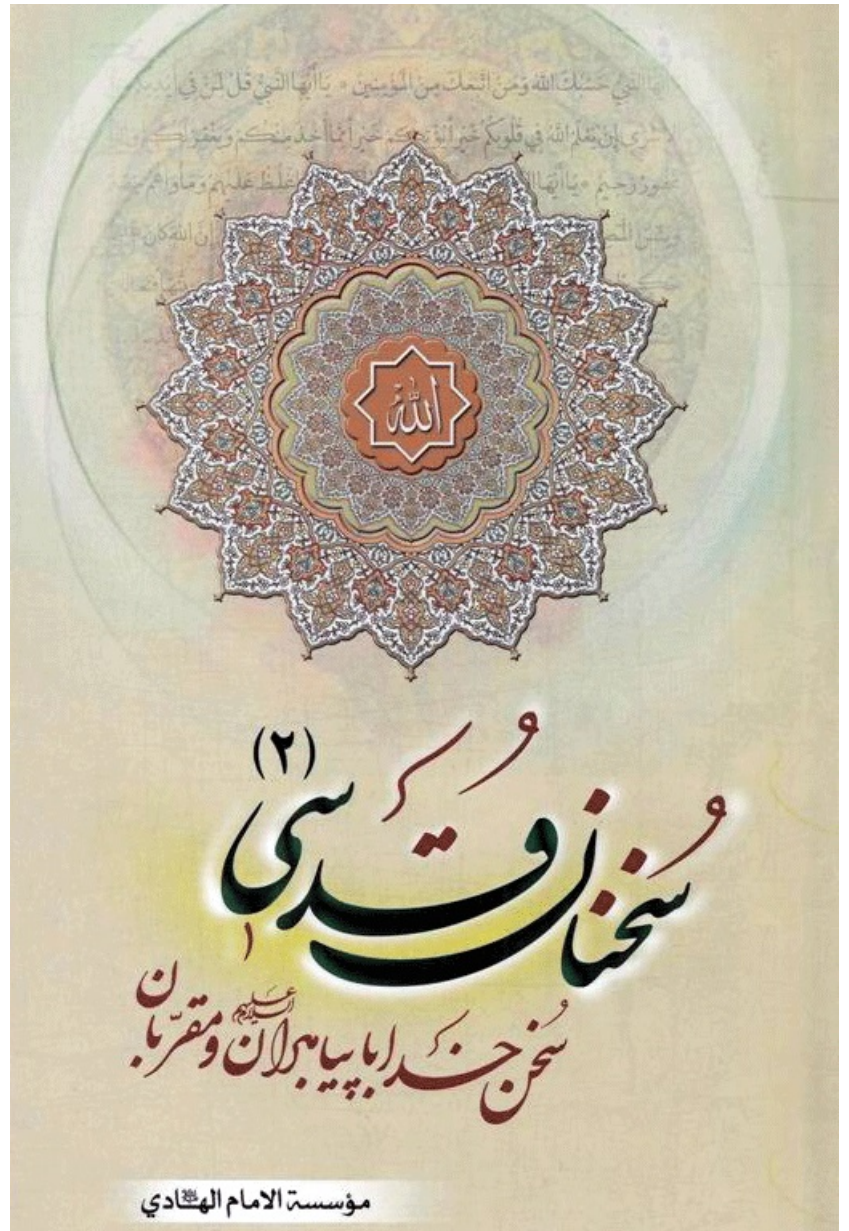
سرشناسه : عبداللهی، مهدی، ۱۳۳۷-

وضعیت فهرست نویسی : فایا (چاپ دوم)

شابک : ۱۴۰۰۰ریال ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۰۳-۲؛ ۲۰۰۰۰ریال (چاپ سوم)

شماره کتابشناسی ملی : ۱۱۴۶۸۶۹

۱۶ - سخنان قدسی ۲، یا، سخن خدا با پیامبران و مقربان

عنوان و نام پدیدآور : سخنان قدسی ۲، یا، سخن خدا با پیامبران و مقربان/ تالیف موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۳۵۹ ص.

شابک : ۹۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۳۳-۹

یادداشت : چاپ دوم: زمستان.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۳۵۲-۳۵۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : احادیث قدسی

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۳

رده بندی کنگره : BP۱۳۹/۵/س ۳۴ ۱۳۹۲

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

شابک : ۲۰۰۰۰ ریال ۹۶۴-۸۸۳۷-۲۳-۶ :

شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۱۷۹۲۸

۱۷ - سخنان قدسی، یا، سخن خدا با سه پیامبر اولی العزم...

عنوان و نام پدیدآور : سخنان قدسی، یا، سخن خدا با سه پیامبر اولی العزم.../ تهیه و تنظیم موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر : قم: پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۱.

مشخصات ظاهری : ۱۴۲ ص.؛ ۱۱×۱۹/۵ س م.

یادداشت : چاپ دوم: ۱۳۸۲.

یادداشت : چاپ سوم: بهار ۱۳۸۸.

یادداشت : چاپ پنجم : ۱۳۹۲.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر : سخن خدا با سه پیامبر اولی العظم

موضوع : احادیث قدسی

موضوع : احادیث خاص (معراج)

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۳

رده بندی کنگره : BP۱۳۹/۵/س ۳ ۱۳۸۱

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

شابک : ۶۰۰۰ ریال ۹۶۴-۹۰۰۶۹-۷-۴ ؛ ۶۰۰۰ ریال (چاپ دوم) ؛ ۱۲۵۰۰ ریال (چاپ سوم) ؛ ۲۷۵۰۰ ریال (چاپ پنجم)

شماره کتابشناسی ملی : م ۸۱-۲۵۵۸۷

عنوان و نام پدیدآور: سه خطبه فاطمه زهرا علیها السلام / تهیه و تنظیم مهدی عبداللهمی.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۶۴ ص.

یادداشت : فارسی - عربی.

یادداشت : چاپ اول: ۱۳۸۹ (فیفا).

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : عنوان روی جلد: ۳ خطبه حضرت زهرا.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۶۳]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان روی جلد : ۳ خطبه حضرت زهرا.

موضوع : فاطمه زهرا (س)، ۸؟ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- خطبه ها

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۷۳

رده بندی کنگره : BP۲۷/۲۲ع/۲۵س ۱۳۹۲ ۹

سرشناسه : فاطمه زهرا (س)، ۸؟ قبل از هجرت - ۱۱ق.

شناسه افزوده : عبداللهی، مهدی، ۱۳۲۸ -، گردآورنده

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

۱۹ - شمیم سبب بهشت : بررسی اسماء و اوصاف و القاب فاطمه زهرا علیهما السلام در زیارات (همراه با سیری کوتاه در زندگی و فضایل آن حضرت)

شابک : ۱۸۰۰۰ ریال ۹۶۴-۸۸۳۷-۰۶-۶؛ ۱۶۰۰۰ ریال (چاپ اول)؛ ۳۵۵۰۰ ریال (چاپ سوم)

شماره کتابشناسی ملی : ۱۱۴۵۲۸۲

عنوان و نام پدیدآور : شمیم سبب بهشت : بررسی اسماء و اوصاف و القاب فاطمه زهرا علیهما السلام در زیارات (همراه با سیری کوتاه در زندگی و فضایل آن حضرت) / به اهتمام موسسه امام هادی علیه السلام؛ گردآوری و تنظیم محمدمهدی کافی.

مشخصات نشر : قم: پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص.

یادداشت : چاپ اول: ۱۳۸۶.

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : چاپ سوم: ۱۳۹۲.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۹۸] - ۲۰۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: فاطمه زهرا (س)، ۸؟ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- نام ها

موضوع: فاطمه زهرا (س)، ۸؟ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- سرگذشتنامه

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۷۳

رده بندی کنگره : BP۲۷/۳ / ن ۲ ک ۲۱۳۸۸

سرشناسه : کافی، محمد مهدی، ۱۳۴۸ -، گردآورنده

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

وضعیت فهرست نویسی : فایا (چاپ دوم)

۲۰ - در حریم یاس: مجموعه زیارات حضرت زهرا علیها السلام

فلاحة یاس

در حریم

به همراه:
مقدمه ای گویا و فشرده
در شرح حال آن حضرت

مجموعه زیارات
حضرت زهرا (سلام الله علیها)

عنوان و نام پدیدآور: در حریم یاس: مجموعه زیارات حضرت زهرا علیها السلام / تهیه و تنظیم موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: تهران: پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۱.

مشخصات ظاهری: ۱۱۲ص.

شابک : ۴۴۰۰ ریال: ۹۶۴-۹۰۰۶۹-۹-۰ ؛ ۷۰۰۰ ریال (چاپ سوم) ؛ ۱۰۰۰۰ ریال (چاپ چهارم) ؛ ۲۴۰۰۰ ریال (چاپ پنجم)

یادداشت : چاپ دوم: ۱۳۸۴.

یادداشت : چاپ سوم: پاییز ۱۳۸۵.

یادداشت : چاپ چهارم: ۱۳۸۸.

یادداشت : چاپ پنجم: ۱۳۹۲.

یادداشت : عنوان روی جلد: در حریم یاس: مجموعه زیارات حضرت زهرا (علیهاالسلام) به همراه مقدمه ای گویا و فشرده در شرح حال آن حضرت.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۰۱ - ۱۱۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان روی جلد : در حریم یاس: مجموعه زیارات حضرت زهرا (علیهاالسلام) به همراه مقدمه ای گویا و فشرده در شرح حال آن حضرت.

موضوع: فاطمه زهرا (س)، ۸؟ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- زیارتنامه ها

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

رده بندی کنگره : ۱۳۸۱ BP۲۷۱/د ۴۳

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۷

شماره کتابشناسی ملی : م ۸۱-۲۵۵۷۳

۲۱ - فروغ عاشورا در گفتار امام سجاد علیه السلام مشتمل بر خطبه های امام سجاد علیه السلام در کوفه، شام، مدینه و برخی از گفتگوهای آن حضرت

eshop.imamhadi.ir

فروغ عاشورا

در گفتار امام سجاد علیه السلام

• مهدی عبداللهی

عنوان و نام پدیدآور: فروغ عاشورا در گفتار امام سجاد علیه السلام مشتمل بر خطبه های امام سجاد علیه السلام در کوفه، شام ، مدینه و برخی از گفتگوهای آن حضرت / تهیه و تنظیم مهدی عبداللهی.

مشخصات نشر: قم: پیام امام هادی(ع)، ۱۳۸۱.

مشخصات ظاهری: ۹۶ ص.؛ ۵/۱۰ × ۱۹ س م.

یادداشت : فارسی - عربی

یادداشت : چاپ دوم: ۱۳۸۲.

یادداشت : چاپ سوم : ۱۳۸۵.

یادداشت : چاپ چهارم: ۱۳۸۸.

یادداشت : کتابنامه: ص ۹۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق. -- خطبه ها، امام چهارم

موضوع : عاشورا

موضوع : واقعه کربلا، ۶۱ق

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۴

رده بندی کنگره : BP۴۳/۲ع/۲ف ۴ ۱۳۸۱

سرشناسه : علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق.

شناسه افزوده : عبداللهی، مهدی، ۱۳۲۸ -، گردآورنده، مترجم

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

شابک : ۴۰۰۰ ریال ۹۶۴-۹۰۰۶۹-۸-۲؛ ۴۰۰۰ ریال (چاپ دوم)؛ ۵۵۰۰ ریال (چاپ سوم)

شماره کتابشناسی ملی : م ۸۱-۲۵۵۹۰

۲۲ - مجموعه مقالات کوتاه درباره امام هادی علیه السلام

عنوان و نام پدیدآور : مجموعه مقالات کوتاه درباره امام هادی علیه السلام/[گردآوری] موسسه پیام امام هادی، گروه پژوهشی تاریخ و سیره .

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی(ع)، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری : ۳۲۸ ص.

فروست : منیر؛ ۱.

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی : Short articles on the ۱۰th infallible Imam Ali Al-Hadi

موضوع : علی بن محمد (ع)، امام دهم، ۲۱۲ - ۲۵۴ق. -- مقاله ها و خطابه ها

موضوع : Ali ibn Muhammad, Imam X -- Adresses , essays , lectures

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۸۳

رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ ۳۲/BP۴۹

شناسه افزوده : موسسه پیام امام هادی (ع). گروه پژوهشی تاریخ و سیره

شابک : ۱۴۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۳۷-۷

شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۲۳۱۰۳

۲۳ - موسوعه کلمات الامام المهدي عجل الله تعالى فرجه

شابك : ۱۱۸۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۰۰-۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۱۰۱۳۶

عنوان و نام پدیدآور : موسوعه کلمات الامام المهدي عجل الله تعالى فرجه / التالیف موسسه الامام الهادی (ع).

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۴۳۴ ق. = ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : [۴۱۹]، ۵ ص.

یادداشت : عربی.

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی: A compendium of Imam al- Mahdi's discourses

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۳۹۳]-۴۰۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

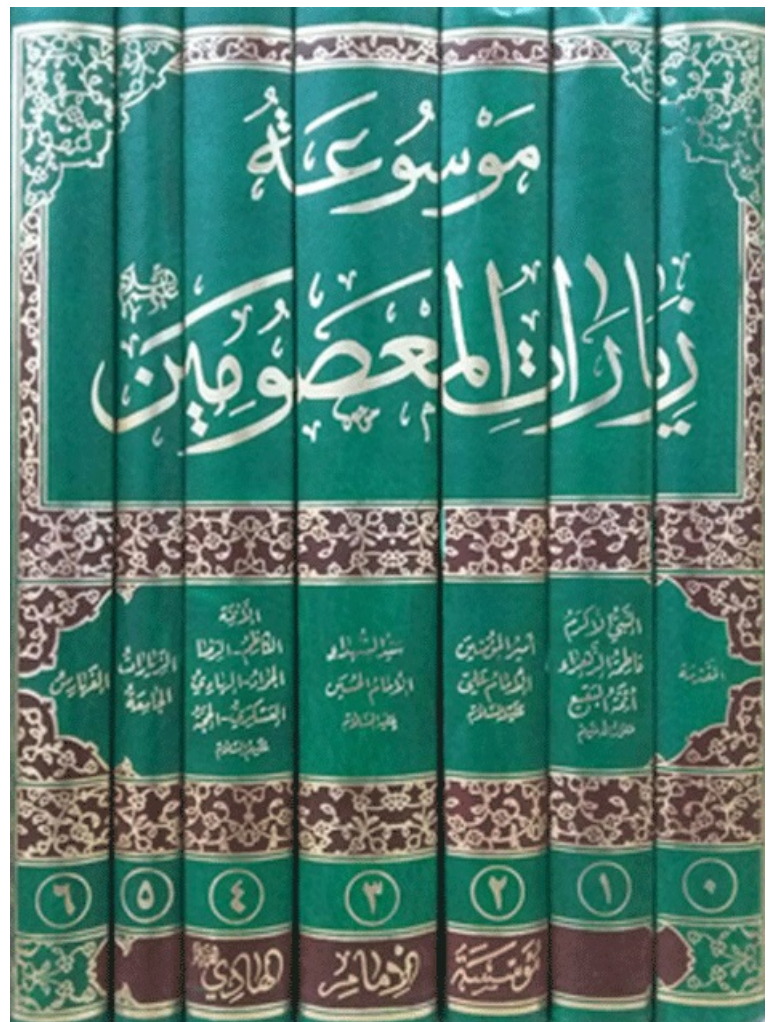
موضوع : محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -- احادیث

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۹

رده بندی کنگره : ۱۳۹۱ ۸۵/BP۵۱/۲

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

۲۴ - موسوعه زیارات المعصومین: زیارات الامام الحسن سید الشهداء

عنوان و نام پدیدآور: موسوعه زیارات المعصومین: زیارات الامام الحسن سید الشهداء / تالیف موسسه امام هادی (ع).

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۴۲۸ ق. = ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری: ج.

یادداشت: عربی.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: زیارت و زائران

موضوع: زیارت و زائران -- آداب و رسوم

موضوع: زیارت و زائران -- فلسفه

موضوع: دعاها

موضوع: زیارتنامه ها

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۶

رده بندی کنگره: BP۲۶۲/م۷۷۸ ۱۳۸۶

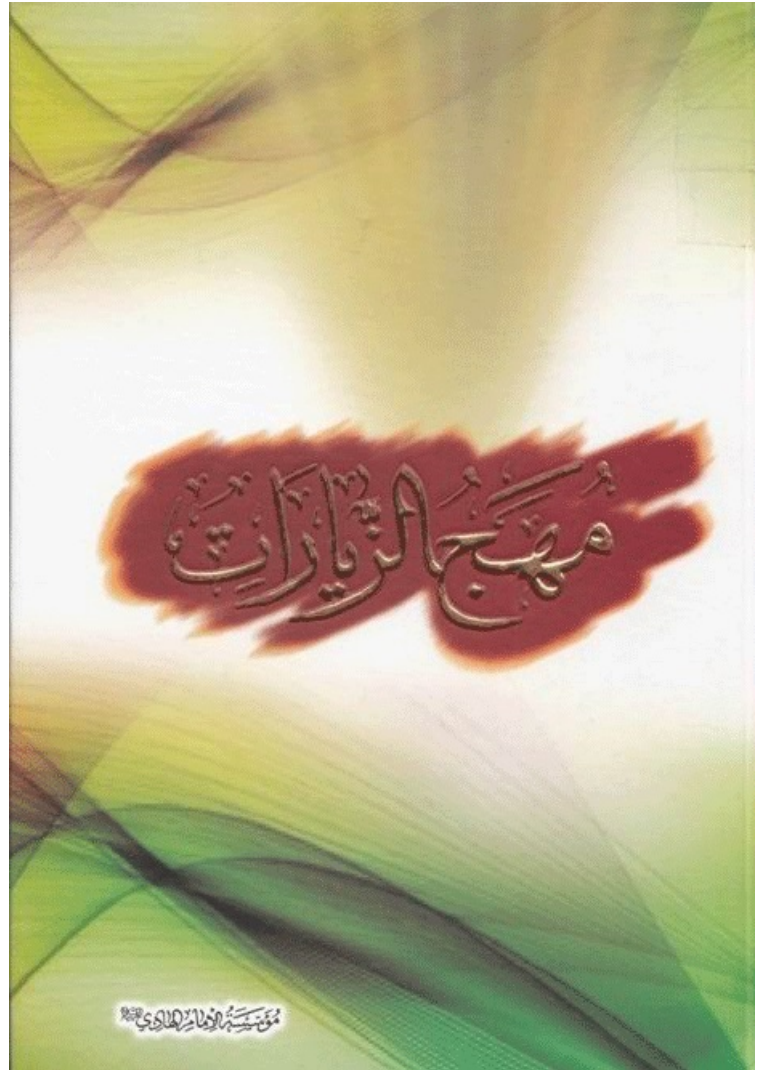
سرشناسه: موسسه امام هادی (ع)

وضعیت فهرست نویسی: برون سپاری

شابک: دوره: ۹۶۴-۹۴۱۵۱-۲-۲؛ ج ۳: ۹۶۴-۹۴۱۵۱-۶-۵

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۸۷۷۹۶

۲۵ - مهج الزیارات (منتخب الزیارات)

عنوان و نام پدیدآور : مهج الزیارات (منتخب الزیارات) / التالیف موسسه الامام الهادی علیه السلام.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری : [۲۱۹] ص.

یادداشت : عربی.

یادداشت : پشت جلد لاتینی شده: Muhaj al- ziyarat= gems of ziarat- texts.

یادداشت : عنوان دیگر: مهج الزیارات.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۰۵-۲۰۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر : مهج الزیارات.

موضوع : قرآن. برگزیده ها

موضوع : زیارتنامه ها

موضوع : چهارده معصوم -- زیارتنامه

موضوع : زیارت و زائران -- آداب و رسوم

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۷

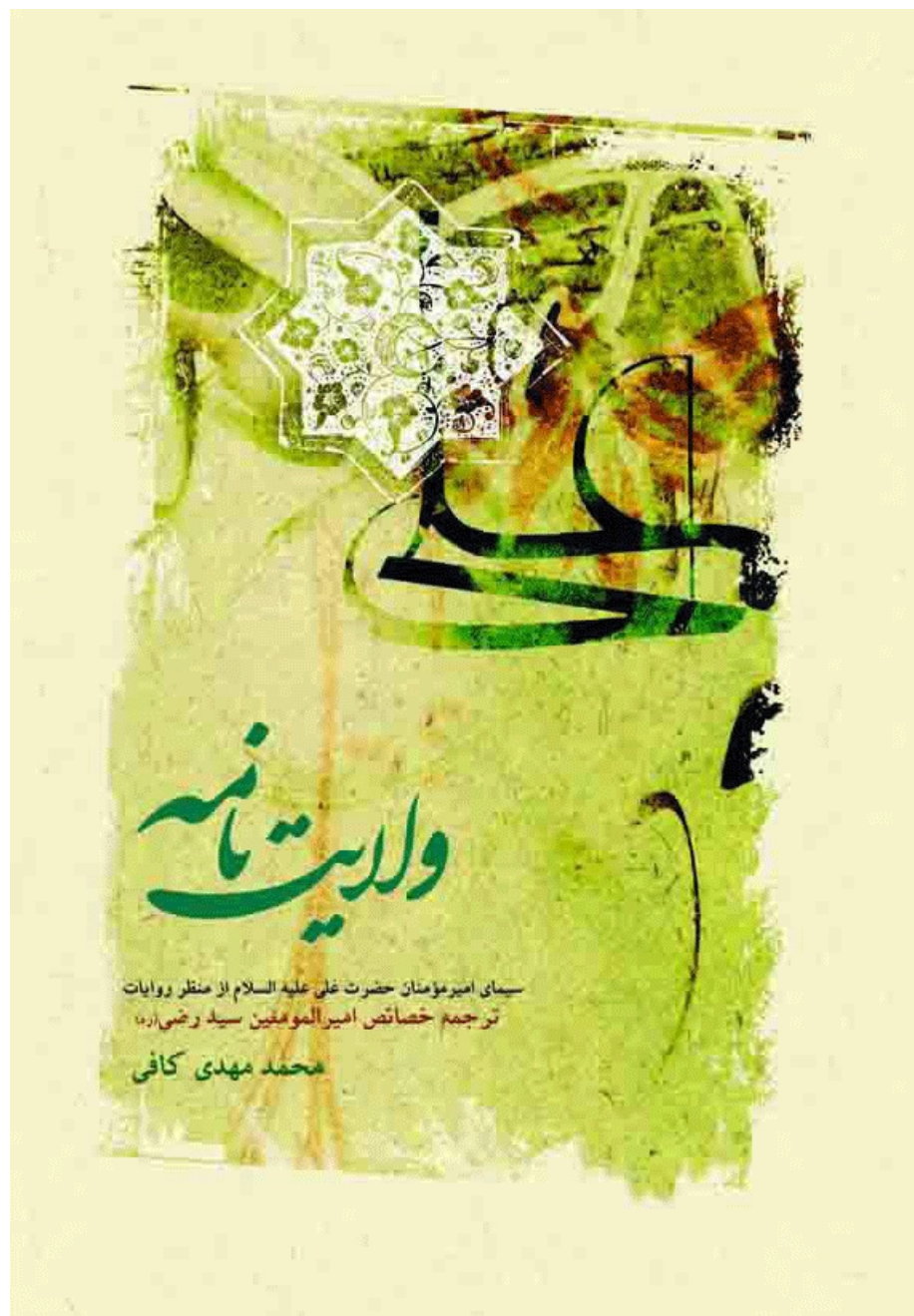
رده بندی کنگره : BP۲۷۱/م ۸۷۶ ۱۳۸۹

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

شابک : ۳۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۷-۱۹-۸ :

شماره کتابشناسی ملی : ۲۶۲۹۸۶۸

۲۶ - ولایت نامه

عنوان و نام پدیدآور : ولایت نامه / [سید رضی]؛ ترجمه محمد مهدی کافی.

مشخصات نشر : قم : موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری : ۱۹۲ ص.

یادداشت : کتاب حاضر قبلاً در سال ۱۳۸۱ توسط انتشارات انصاری منتشر شده است.

عنوان قراردادی : خصائص الائمة عليهم السلام : خصائص اميرالمومنين عليه السلام .فارسی

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- مدایح و مناقب

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- احادیث

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۱

رده بندی کنگره : BP۳۷/ش ۴۴ خ ۶۰۴۱ ۱۳۸۹

سرشناسه : شریف الرضی، محمد بن حسین، ۳۵۹ - ۴۰۶ ق.

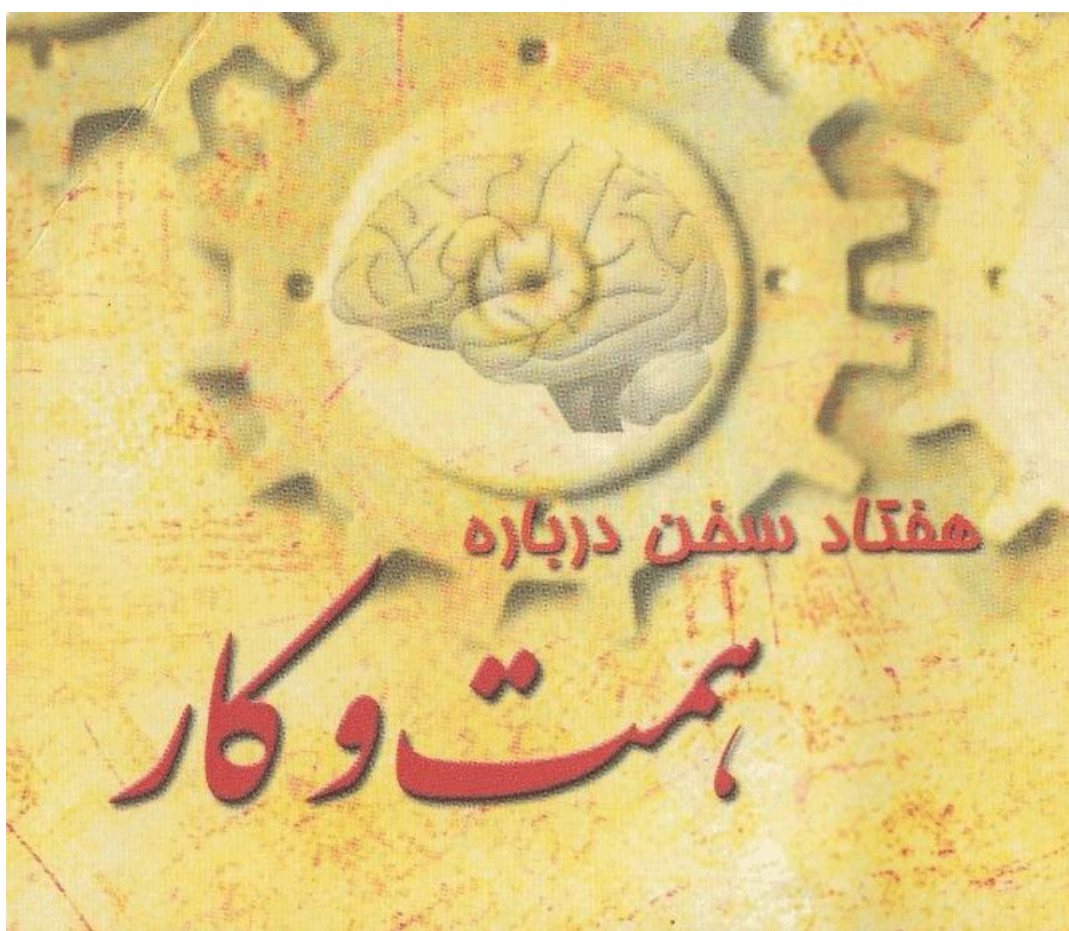
شناسه افزوده : کافی، محمد مهدی، ۱۳۴۸ -، مترجم

وضعیت فهرست نویسی : فیا

شابک : ۲۷۰۰۰ ریال ۹۶۴-۸۸۳۷-۲۷-۹

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۲۷۸۰۶

۲۷ - هفتاد سخن درباره ی همت و کار

عنوان و نام پدیدآور : هفتاد سخن درباره ی همت و کار / مولف موسسه امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر : قم: موسسه پیام امام هادی (ع)، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری : ۸۰ ص؛ ۱۰/۵×۱۴ س م.

یادداشت : عنوان روی جلد: هفتاد سخن درباره همت و کار.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۸۰.

عنوان روی جلد : هفتاد سخن درباره همت و کار.

موضوع : تلاش و تقلا -- احادیث

موضوع : اسلام و کار

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۸

رده بندی کنگره : BP۱۴۱/۵ / ت ۸ ۷ □ ۱۳۸۹

شناسه افزوده : موسسه امام هادی (ع)

وضعیت فهرست نویسی : فایا

شابک : ۹۰۰۰ ریال: ۹۶۴-۸۸۳۷-۲۵-۲

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۷۸۰۰۸

۲۸ - همت بلند و تلاش مستمر: همت ، کار، تلاش از نظر قرآن و روایات

همت بلند و تلاش مستمر

عنوان و نام پدیدآور: همت بلند و تلاش مستمر: همت، کار، تلاش از نظر قرآن و روایات/تهیه و تنظیم موسسه امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: موسسه پیام امام هادی(ع)، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۲۰۴ص: ۵/۱۱×۲۰/۵س م.

موضوع: تلاش و تقلا -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع: تلاش و تقلا -- احادیث

موضوع: تلاش و تقلا -- جنبه های قرآنی

موضوع: اسلام و کار

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳

رده بندی کنگره: ۱۳/۲۳۰/BP۷۸۰/۱۳۸۹

شناسه افزوده: موسسه امام هادی (ع)

شابک: ۲۶۰۰۰ ریال ۹۶۴-۸۸۳۷-۲۲-۸:

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۳۷۸۷۶

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

